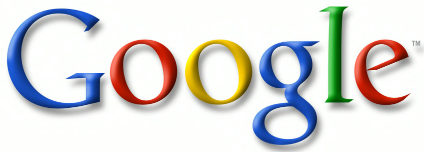

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

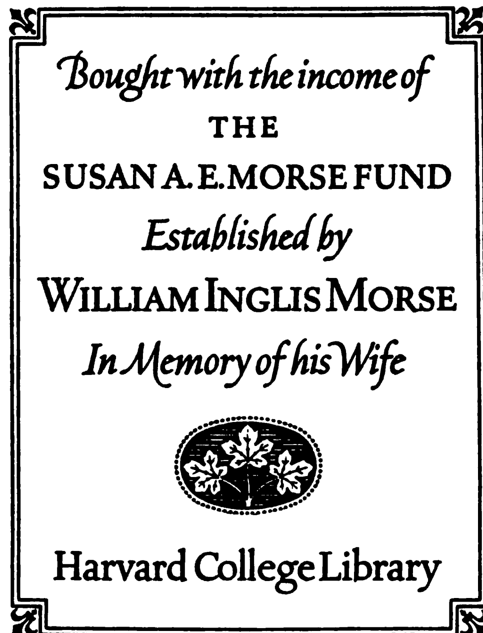
+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

C 3019.08.4

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ΕΓΓΡΑΦΑ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΑ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ
(1852–1873)

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΕΛΕΥΣΕΙ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΥΡΙΟΥ Κ. ΙΩΑΚΕΙΜ Γ'
ΤΟΥ ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΑΤΟΥΝΤΟΣ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ Μ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΟΥ ΤΗΣ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ. ΑΛΗΘΕΙΑΣ„

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1908

Digitized by Google

Digitized by Google

ΕΓΓΡΑΦΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

(1852-1873)

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΕΛΕΥΣΕΙ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΥΡΙΟΥ Κ. ΙΩΑΚΕΙΜ Γ'

ΤΟΥ ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΑΤΟΥΝΤΟΣ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ Μ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΟΥ ΤΗΣ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ. ΑΛΗΘΕΙΑΣ„

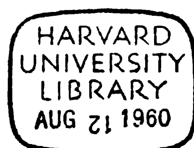
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1908

Digitized by Google

C 3019.08.4

Digitized by Google

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τῆς συλλογῆς ταύτης τῶν περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ λεγομένου Ζητήματος ἐπισήμων ἐγγράφων ἡ ἔκδοσις, ἀπαραίτητος οὖσα, νῦν ἤπερ ἄλλοτέ ποτε ἐπεβάλλετο. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῆς δῆθεν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἔριδος ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, τὰ μεταξὺ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἀνταλλαγέντα γράμματα μαρτυροῦσι περὶ τῶν πικριῶν, ἃς ἐπότισαν τὴν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως οἱ παρ' αὐτῆς ἐκ σκότους ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ πρὸς τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας καὶ τῆς ἑαυτῶν ἐπιγνώσεως ὁδηγηθέντες βούλγαροι, μαρτυροῦσιν ὅσα καὶ διενοεῖτο καὶ ἀπεφάσιζε περὶ τοῦ λαοῦ τούτου 'να πράξῃ καλά, μαρτυροῦσι περὶ τῶν βιαίων καὶ ἀνηθίκων καὶ συνεπῶς ἀντιχριστιανικῶν μέσων, εἰς ἃ ἐξώκειλαν οἱ πόλεμον ἀσεβῆ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης κινήσαντες βούλγαροι. Ταῦτα δὲ μαρτυροῦσι καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν, καθ' ὃν καιρὸν ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις συγκατηριθμοῦντο, πρόςκλησιν τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς ὅπως ἐπέμβῃ εἰς ὑπόθεσιν θρησκευτικῆς φύσεως, (οἵαν ἤθελον 'να παραστήσωσιν οἱ βούλγαροι τὴν μετὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἔριδα), ἣν καὶ παρώθουν πρὸς ἐπέμβασιν, ἐνῷ εἰς τοιαύτας ἔριδας ἡ τουρκικὴ κυ-

Digitized by Google

βέρνησις ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἥκιστα ἐφάνη διατεθειμένη 'να παρεισδύσῃ.

'Αλλ' ἡ μελέτη πάντων τῶν ἐγγράφων, τῶν τε σήμερον ἐκδιδομένων καὶ τῶν ᾧδε κἀκεῖσε διατηρουμένων, τῶν τε ἐπισήμων καὶ τῶν ἰδιωτικῶν, καταδεικνύει τὸ πραγματικὸν, τὸ ἀληθὲς, τὸ νῦν μὲν ὑποκρυπτόμενον, νῦν δ' ἀναθρῶσκον ἀγρίως πνεῦμα τῶν ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος οἱονδήποτοῦν λαβόντων μέρος. Καὶ θέλομεν ἰδεῖ μὲν, τοῦ λόγου προϊόντος, ὅτι τὸ πνεῦμα τῶν κατὰ τῆς 'Εκκλησίας τῆς ὀρθοδόξου πόλεμον ἐγειράντων βουλγάρων κατενόησαν ἱεροὶ ἄνδρες, τιμὴν τῷ ἱερῷ κλήρῳ τῆς 'Εκκλησίας ἡμῶν περιποιοῦντες, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν ἐξετάζοντες πᾶσαν τῶν βουλγάρων ἀπαίτησιν καὶ πρότασιν ὡς ζήτημά τι θρησκευτικὸν καὶ μόνον ὡς τοιοῦτο. Δυστυχῶς, ἀφ' οὗ χρόνου παρεισέφρησαν, Θεοῦ κρίμασιν, ἐν τῇ κατ' 'Ανατολὴν ὀρθοδόξῳ 'Εκκλησίᾳ καὶ δῆθεν ἀδελφοὶ ταῖς ἐν 'Ανατολῇ λοιπαῖς ὀρθοδόξοις φυλαῖς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐγένοντο, μισαδελφίαν ἐπεδείξαντο κατὰ τῶν ἑλλήνων αὐτοκρατόρων οἱ βούλγαροι καὶ κατόπι κατὰ τῶν ἑλλήνων πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἔργα δὲ διέπραξαν κατ' ἀδελφῶν ἐν πίστει τοσοῦτον ἀνάξια τῆς χριστιανικῆς ἐπαγγελίας, ὥστε 'ν' ἀπορῇ τις διὰ τίνα αἰτίαν ἐνεστερνίσθησαν τὸν χριστιανισμὸν, ἂν μὴ πρὸς τὸν σκοπὸν 'να καταστήσωσιν αὐτὸν ὄργανον πρὸς ἐκπλήρωσιν ὁρμῶν καὶ τάσεων ἀτιθάσσων καὶ ἀγρίων, μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν πόθων καὶ βλέψεων κατακτητικῶν, ὧν κορύφωμα ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς ἐξουσίας ἐγκατάστασις.

Τὸ κατακτητικὸν τοῦτο κατέστη φανερὸν εἰς πάντας τοὺς ἕλληνας ἐνωρίτατα, διὰ πράξεων δ' αἱμοχαρῶν καὶ διὰ καταστρεπτικῶν ἐπιδρομῶν ἐγνωρίσθησαν οἱ βούλγαροι πρὶν γνωσθῶσιν. Ἄξια παρατηρήσεως καὶ προσοχῆς τὰ ὀλίγα λόγια τοῦ

Digitized by Google

βυζαντινοῦ χρονογράφου Θεοφάνους, ὃς, ἀφηγούμενος τὴν πρώτην ἐπὶ χωρῶν ἑλληνικῶν ἐπιδρομὴν τοῦ λαοῦ τούτου τῷ 502, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου[1], γράφει «Τούτῳ τῷ ἔτει καὶ οἱ καλούμενοι βούλγαροι τῷ Ἰλλυρικῷ καὶ Θράκῃ[2] ἐπιτρέχουσι **πρὶν γνωσθῆναι αὐτούς**». Περιττὸν 'να εἴπωμεν ὅτι μετὰ τὸ γνωσθῆναι αὐτοὺς οὐδὲν ὑπῆρχε κώλυμα εἰς τὰς πρὸς δήωσιν καὶ λεηλασίαν τάσεις τοῦ λαοῦ τούτου, ἃς φοβηθεὶς ὁ Ἀναστάσιος καὶ σώζων τὴν κυρίως Θράκην καὶ τὰ περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ βεβαίων ὑλικῶν ζημιῶν ἤγειρε τὸ μακρὸν λεγόμενον τεῖχος, ὀκταετίαν κατόπιν τῆς **πρὶν γνωσθῆναι αὐτοὺς** ἐπιδρομῆς ἐκείνης.

Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὴν μετὰ τοῦ ἀποστάτου Βιταλιανοῦ τοῦ θρᾳκὸς συνεργασίαν αὐτῶν, ἐπιδραμόντων μέρη τινὰ περὶ τὴν πρωτεύουσαν[3], ἐὰν παραλίπωμεν τὴν κατὰ τὸ 517 ἐπιδρομὴν αὐτῶν κατὰ τῆς παλαιᾶς Ἠπείρου, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας[4], καὶ τὴν κατόπιν «ἕως τῶν μερῶν τῆς Θράκης», ὅτε Κωνσταντῖνος ὁ Φλωρεντίου καὶ Ἀκοὺμ οἱ στρατη-

1. Θεοφάνης, τόμου Α' σελ. 222. Αἱ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρονογράφους παραπομπαὶ γίνονται κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Βόννης.

2. καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ παρὰ βυζαντινοῖς ὁ ὅρος Θράκη ποικίλλουσαν εἶχε σημασίαν· οἱ τριβαλλοὶ λόγου χάριν τῆς Μυσίας, Σερβίας καὶ κυρίως Βουλγαρίας τῆς παρὰ Δούναβιν καὶ οἱ ταλανταῖοι οἱ περὶ τὸ Σκόμιον ὄρος (παρὰ τῇ Σαρδικῇ, Σόφιᾳ βαρβαρικώτερον) ἐθεωροῦντο θρακικὰ ἔθνη· ἐνίοτε τὰ ὅρια τῆς Θράκης ἀναφέρονται ἐκτεινόμενα μέχρι Δουνάβεως· Θουκ. βιβλ. Ζ', Ἡρόδ. Δ', 93, Στέφ. Βυζάντιος ἐν λξ Σκόποι. Πορφυρογέννητος Περὶ θεμάτων «ἥ τε γὰρ Βουλγαρία καὶ αὐτὸς ὁ Ἴστρος καὶ τὸ περιώνυμον ὄρος τὸ διῆκον ἄχρι τοῦ Πόντου τὸ καλούμενον Αἷμος τῆς Θράκης εἰσὶ μέρη»· βιβλ. Β', α'. Οἱ Φίλιπποι καὶ αἱ Σέρραι ἦσαν θρακικαὶ, ἡ Βάρνα, ἡ Κωνστάντζα κλπ. κατὰ τὴν Ι' ἑκατονταετηρίδα. Ὁ Βαλσαμὼν ἐκτείνει τὴν Θράκην ἕως Δυρραχίου· ἐν ἑρμηνείᾳ ΚΗ' κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμεν. Συνόδου.

3. βλέπε τὰς παραπομπὰς παρὰ Muralt, Essai de Chronographie Byzantine, ἐν Πετρουπόλει, 1855 σελ. 127(3) καὶ 680(11). Ἡ ἐπιδρομὴ ἐγένετο τῷ 514.

4. Ζωναρᾶς, βιβλ. ΙΔ'. 4.

Digitized by Google

γοὶ «ἔκοψαν αὐτούς, καὶ ἀπέκτειναν πλήθη πολλὰ (τῷ 539) φονεύσαντες καὶ τοὺς δύο ρῆγας αὐτῶν», οὗ ἕνεκεν ἐγένετο, μετὰ ἓν ἔτος, καὶ κατόπι τῆς ὑπὸ Μούνδου τοῦ στρατηλάτου καταστροφῆς αὐτῶν, ὁ μετοικισμὸς τῶν αἰχμαλώτων βουλγάρων εἰς Ἀρμενίαν καὶ Λαζικὴν[5], πρέπει 'να σημειώσωμεν τὴν μέχρι Μεσημβρίας σχεδὸν καὶ «εἰς τὴν λεγομένην Βάρναν, πλησίον Ὀδύσσου» καταστρεπτικὴν, ἕνεκα παρεννοήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Πωγωνάτου, τῷ 679, ἐπιδρομὴν, ἧς ἀχρεία συνέπεια ἦν ὅτι ὁ δύστηνος αὐτοκράτωρ οὗτος «ὁ πάντας ἑαυτῷ καταστησάμενος ὑποτελεῖς, τούς τε κατὰ τὴν ἑώαν καὶ δύσιν καὶ ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν, ὑπὸ τοῦ μυσαροῦ καὶ νεοφανοῦς ἔθνους ἡττήθη . . . . . . συμφωνήσας ἐτήσια παρέχειν αὐτοῖς πάκτα, ἐπ' αἰσχύνῃ ρωμαίων, διὰ πλῆθος πταισμάτων». Ταῦτα γράφει Θεοφάνης ὁ ἐν ἁγίοις χρονογράφος, ὁ κατονομάζων ἀπὸ τοῦδε τὴν βουλγαρικὴν φυλὴν «ἔθνος ἀκάθαρτον», «ρυπαρὸν», «μυσαρὸν» καὶ «μιαρὸν»[6], δεικνὺς ὅτι πᾶσα πρὸς τοὺς ἐπιδρομεῖς ἀνοχὴ ἦν ἁμάρτημα καὶ πᾶσα φιλία πρὸς αὐτοὺς ἀπέβαινεν ἀκατανόητος.

Καὶ ἐπεχείρησε μὲν Ἰουστινιανὸς Β' ὁ Ρινότμητος ἵνα διαλύσῃ τῷ 687 τὰς μετὰ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομέων εἰρηνικὰς συμφωνίας, κάκιστον λογιζόμενος τὸ τοὺς ἕλληνας τοῖς βουλ-

5. ἄπορόν μοι φαίνεται πῶς ὁ πολυμαθὴς Muralt ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ αὐτοῦ (σελ. 150) τίθησι τὸν μετοικισμὸν τοῦτον τῷ 530, κατὰ ἐννέα σφαλλόμενος ἐνιαυτούς. παραπέμπων δ' εἰς τὸν Θεοφάνη· κατὰ τὸν χρονογράφον τοῦτον, ὁ μετοικισμὸς ἐγένετο τῷ 6032 ἀπὸ κόσμου κτίσεως, ἤτοι τῷ 540, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὁ Θεοφάνης ἀριθμεῖ ἀπὸ κοσμογενείας οὐχὶ 5508, ἀλλὰ 4492· μικρὰ δὲ προσοχὴ δείκνυσιν ὅτι ἔτος τοῦ μετοικισμοῦ ἦν τὸ 540, ἤτοι τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας. Θεοφάνης, τόμου Α' σελ. 339—340. Τὸν Ἀκοὺμ ὁ Μαλαλᾶς Ἀσκοὺμ γράφει· σελ. 438.

6. Θεοφάνης· τόμου Α', σελ. 547, 548, 550· τὰ αὐτὰ καὶ Λέων ὁ Γραμματικός· σελ. 161.

Digitized by Google

γάροις δασμοφορεῖν, νικήσας δ' αὐτοὺς παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην, τῷ 688, νόμῳ πολέμου, τοὺς ἐπιδρομεῖς μετῴκισεν εἰς τὰ μέρη τοῦ 'Οψικίου· ἀλλά, δυστυχῶς «ἐν τῷ ὑποστρέφειν, ὁδοστατηθεὶς ὑπὸ τῶν βουλγάρων ἐν τῷ στενῷ τῆς κλεισούρας μετὰ σφαγῆς τοῦ οἰκείου λαοῦ καὶ τραυματίας πολλῆς (τραυματιῶν πολλῶν) μόλις ἀντιπαρελθεῖν ἠδυνήθη[7]», ἀτυχήσας ἐπίσης καὶ τῷ 707 περὶ τὴν 'Αγχίαλον. 'Αξία σημειώσεως ἡ ἄνευ λόγου τινὸς μετὰ πενταετίαν ἄχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιδρομή, τῆς τότε βουλγαρικῆς ἀγριότητος θύματα καταστήσασα πόλεις καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς οἰκοῦντας, ὧν ἥρπασαν ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ κοσμήματα καὶ τὰ κτήνη πάντα, κατὰ τὰς τοῦ Νικηφόρου καὶ Θεοφάνους καὶ Ζωναρᾶ μαρτυρίας, καθὼς καὶ ἡ τῷ 755, ὅτε μέχρι τῆς πρωτευούσης ταύτης τοῦ κράτους ἐλθόντες «πολλὴν ἅλωσιν ἐργασάμενοι καὶ αἰχμαλωσίαν λαβόντες ὑπέστρεψαν ἀβλαβεῖς εἰς τὰ ἴδια». Μόλις δ' ἐτιμωρήθησαν ὑπὸ Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Κοπρωνύμου τῷ 763, παρὰ τὴν 'Αγχίαλον, καίτοι οὔτε τότε, οὔτε κατόπιν ἀπέβαλον τὰ ἄγρια αὐτῶν ἔνστικτα καὶ τὰς κατακτητικὰς ἐπιθυμίας.

Μαθόντες καὶ πρότερον τὴν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὕπαρξιν καὶ τῷ 777, ὅτε τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Τέλεριν, προσφυγόντα τῷ αὐτοκράτορι Λέοντι Δ' τῷ ἐκ Χαζάρας ἤκουσαν βαπτισθέντα καὶ σχόντα ἀνάδοχον αὐτὸν τὸν Λέοντα, τὸν καὶ πατρίκιον ἀναδείξαντα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ συγγενῆ αὐτοῦ, λαβόντα σύζυγον τὴν ἐξαδέλφην τῆς αὐτοκρατείρας Εἰρήνης τῆς ἐξ 'Αθηνῶν[8], ἐνέμειναν εἰς τὸ παλαιὸν αὐτῶν θρήσκευμα, καταστροφὰς καὶ λεηλασίας ἑλληνικῶν κυρίως χωρῶν ὡς σκοπὸν

7. αὐτόθι· σελ. 557, 576.

8. τοῦ αὐτοῦ Θεοφάνους Α' σελ. 698. Βλέπε καὶ μαρτυρίας ἑτέρας παρὰ Muralt, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 372.

Digitized by Google

τῆς ζωῆς αὐτῶν ἔχοντες καὶ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ ἐπιζητοῦντες, ὡς ἀπέδειξαν αὐτὰ τὰ κατόπι γεγονότα.

Αἱματηρῶν ἐπιδρομῶν ἱστορίαν μὴ θέλοντες ἐνταῦθα να ἀφηγηθῶμεν, ἁπλῶς ὑπομιμνήσκομεν, τὸ μὲν τὴν κακοήθειαν τοῦ τῶν βουλγάρων ἀρχηγοῦ Καρδάμου, φόρον ἑλλήνων εἰς τοὺς βουλγάρους ἐτήσιον ἀπαιτήσαντος τῷ 796, χυδαίαν δὲ λαβόντος ἀπάντησιν ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης[9], καὶ μὴ τολμήσαντος μετὰ τῶν βυζαντινῶν πολεμῆσαι, τὸ δὲ τὴν ἀγριότητα τοῦ τὸν θρόνον ἐκείνου διαδεξαμένου Κρούμου, τοῦ προσωποποιοῦντος καὶ διδάσκοντος ἐπὶ ἕνδεκα ἑκατονταετηρίδας τὸ πράγματι θηριῶδες τῶν βουλγάρων κατὰ τῶν ἑλλήνων αἴσθημα.

Ἀποδοκιμάζει κατὰ καθῆκον ὁ ἀμερόληπτος χρονογράφος τὴν τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Ἀρμενίου δολίαν ἀπέναντι τοῦ Κρούμου πολιτείαν, ἀλλὰ εὑρίσκει καὶ ἑαυτὸν λέξεων ἐστερημένον πρὸς παράστασιν τῆς τοῦ βουλγάρου τούτου κακουργίας, τὴν Θράκην ἅπασαν λεηλατήσαντος καὶ καταστρέψαντος ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ναοὺς καὶ μονὰς καὶ πᾶν ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ λείψανον ἀφαντώσαντος· διότι ὁ Κροῦμος, καὶ πρὶν αὐτῷ πολιτευθῇ δολίως ὁ Λέων, γινώσκομεν ὅσων κακῶν αἴτιος ἐγένετο καὶ πόσας διέπραξε μιαιφονίας ἀπὸ τοῦ 809 μέ-

9. «Κάρδαμος δὲ ὁ κύρις Βουλγαρίας ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ, ἢ τέλεσόν μοι πάκτα, ἢ ἔρχομαι ἕως τῆς Χρυσῆς Πόρτης καὶ ἐρημῶ τὴν Θράκην. Ὁ δὲ βασιλεύς, βαλὼν καβαλλίνας ἀλόγου εἰς μανδήλιν, ἔπεμψεν αὐτῷ εἰπών· ὅτι οἷα μέν σοι πρέπει πάκτα ἀπέστειλά σοι· γέρων δὲ εἶ, καὶ οὐ θέλω ἵνα κοπιάσῃς ἕως τῶν ὧδε· ἀλλ' ἐγὼ ἔρχομαι ἕως Μαρκέλλων, καὶ ἔξελθε· καὶ εἴτι κρινεῖ ὁ Θεός . . . . . . καὶ ὁ Κάρδαμος ἦλθεν ἕως τοῦ δάσους Ἀβρολέβα καὶ δειλιάσας ἔμεινεν ἐν τῷ ἄλσει . . . . . . ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπῆλθεν ἕως τοῦ γυμνοῦ Ἀβρολέβα προσκαλούμενος αὐτὸν ἐπὶ ἡμέρας δέκα ἑπτά· ὁ δὲ οὐκ ἐτόλμησεν, ἀλλ' ἐπανῆλθε φυγὰς εἰς τὰ ἴδια». Θεοφ. Α', σελ. 728—729.

Digitized by Google

χρι τοῦ 814. Εἰ δ' οὐχὶ μεγαλειτέραν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν πρὸς τοὺς ἕλληνας καὶ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ἐν γένει θηριωδίαν ἐπεδείξατο καὶ Δίτζεγγος ὁ μετὰ τὸν ὅμοιον αὐτῷ Κροῦμον, ὁ φονεύσας τὸν Μανουὴλ μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως[10], καὶ Μορτάγων ὁ υἱὸς τοῦ Κρούμου, ὁ φονεύσας τὸν ἐπίσκοπον Δελδετοῦ Γεώργιον καὶ Πέτρον ἐπίσκοπον τὸν σὺν αὐτῷ καὶ Λέοντα τὸν ἐπίσκοπον Νικαίας τῆς ἐν Θράκῃ καὶ πολλοὺς ἱεροὺς ἄνδρας καὶ πλῆθος ἑλλήνων χριστιανῶν, καὶ ποικίλην ἐμποιήσας φθορὰν εἰς ἑλληνικὰς χώρας.

Νέα φάσις τῶν πρὸς τοὺς ἕλληνας σχέσεων τῶν βουλγάρων ἄρχεται περὶ τὰ μέσα τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος, ἕνεκα τῆς παρ' αὐτοῖς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, οὗ, καθὼς εἴδομεν, εἶχον γνῶσιν καὶ προηγουμένως, βεβαίως ἀφ' οὗ χρόνου κατῆλθον 'ν' ἁρπάσωσιν ἑλλήνων περιουσίας. Θεόδωρος Κουφαρᾶς ἢ κατὰ Κεδρηνὸν Θεοδόσιος, μοναχὸς ὤν, καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν βουλγάρων ἔν τινι ληστρικῇ καθ' ἑλλήνων ἐπιδρομῇ καὶ παρ' αὐτοῖς ἐπί τινα χρόνον διαμείνας, εἰδήσεις βραχείας περὶ τοῦ χριστιανικοῦ θρησκεύματος τῷ τῶν βουλγάρων ἄρχοντι Βόγορι μετέδωκε. Τὸν Θεόδωρον τοῦτον ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ζητήσασα ἀπήλλαξεν ἀπὸ τῶν βουλγαρικῶν χειρῶν, ἀνταλλάξασα πρὸς ἀδελφήν τινα τοῦ Βόγορι, παρὰ βυζαντινοῖς ἐπὶ πολὺν χρόνον αἰχμάλωτον μείνασαν, ἀνατραφεῖσαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις «καὶ γράμματα κατὰ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας παιδευθεῖσαν καιρὸν καὶ ἄλλως τὴν τῶν χριστιανῶν τάξιν τε καὶ περὶ τὸ θεῖον αἰδῶ τε καὶ δόξαν, ὡς ἔστι, θαυμάζουσαν διαφερόντως[11]». Καὶ

10. κατά τινα μαρτυρίαν χειρογράφου, ἣν ἐπικαλοῦμαι ἐν διατριβῇ μου «περὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἀδριανουπόλεως» ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ», τόμῳ ΚΔ', σελ. 374 ὁ θάνατος τοῦ ἐν ἁγίοις Μανουὴλ τίθεται ἐν ἔτει 811. Ἀλλ' ὁ Κροῦμος ἔλιπε τὴν τοῦ κόσμου σκηνὴν τῷ 814 κατ' ἀπρίλιον, ὁ δὲ Μανουήλ, κατὰ τοὺς ἁγιολόγους, ὑπέστη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτύριον μετὰ τὸν Κροῦμον.

11. Theophanis Continuati, σελ. 103.

Digitized by Google

ταῦτα μὲν ἐγένοντο τῆς ἀγαθῆς αὐτοκρατείρας Θεοδώρας τὰ τοῦ κράτους πράγματα σὺν τῷ υἱῷ Μιχαὴλ διοικούσης, καὶ μικρὸν πρὸ τοῦ 860, ὅτε καὶ ὁ τῶν βουλγάρων ἡγεμὼν, Μιχαὴλ μετονομασθεὶς, καὶ οἱ πρόκριτοι καὶ διοικηταὶ καὶ οἱ ὑπήκοοι διὰ τοῦ θείου λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας ἐκλήθησαν εἰς ἀναγέννησιν, εἰς ἀπάρνησιν ἀγρίου παρελθόντος. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἐδράξαντο καὶ τοῦ εὐχαρίστου τούτου γεγονότος πρὸς τὸν σκοπὸν 'να κερδάνωσιν ἀναιμωτεὶ ἐκεῖνο, ὅπερ μετὰ πολέμους καὶ κόπους πολλοὺς μόλις ἠδύναντο 'να ἰδιοποιηθῶσιν. Ὑπέσχοντο μὲν μακρὰν μετὰ τῶν ἑλλήνων εἰρήνην καὶ κοινοπραγίαν, «ὡς ἤδη ἓν, ἀλλ' οὐ δύω ὄντων αὐτῶν, πίστει τε καὶ φιλίᾳ συνδεθέντων τῇ ἀρραγεῖ»—ἀλλ' ἐζήτησαν ὀλίγην γῆν, διότι ἡ τοῖς βουλγάροις (ἐξ ἐπιδρομῶν καὶ ἁρπαγῆς) ἀνήκουσα στενόχωρος ἦν αὐτοῖς. Καὶ ἡ Θεοδώρα «εὐμενῶς ἤκουσεν αὐτοῦ (τοῦ Βόγορι) καὶ δέδωκεν, ἐρήμην οὖσαν τηνικαῦτα, τὴν ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς, ταύτης δὴ τότε ὅριον τυγχανούσης ῥωμαίων τε καὶ αὐτῶν, ἄχρι Δεβελτοῦ, ἥτις οὕτω καλεῖται Ζάγορα παρ' αὐτοῖς[12]» (Ζαγαρά).

Ἐζήτουν οἱ νεοφώτιστοι χριστιανοὶ ἀπὸ τῶν ἑλλήνων καὶ οἱ ἕλληνες ἐδωροῦντο πρὸς ἐκείνους, κακῶς ἐθίζοντες αὐτοὺς εἰς τὴν λῆψιν δωρεῶν καὶ τὴν ζήτησιν βεβαίως ἑτέρων νεωτέρων. Ἀτυχῶς, ἐφάνησαν οἱ ἕλληνες πρόθυμοι 'να χορηγήσωσιν, ἀλλ' οἱ βούλγαροι τὴν τοιαύτην προθυμίαν οὐχὶ πρὸς δωρεὰς ἀλλὰ πρὸς ὑποχώρησιν ἐν οἱᾳδήτινι παραλόγῳ αὐτῶν ἀξιώσει οὐδέποτε εἶχον. Τοῦτο δὲ διεκηρύχθη ἐπισήμως διὰ βουλγαρικοῦ στόματος μετὰ χίλια ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς αὐτοὺς δωρεᾶς ταύτης, ὡς βλέπει ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης ἐν σελίδι 394 τοῦ παρόντος συγγράμματος.

---

12. Κεδρηνός· τόμου Β' σελ. 151—153.

Digitized by Google

Ἡ τοῦ χριστιανικοῦ θρησκεύματος ἀποδοχὴ κατ' οὐδὲν ἴσχυσε 'να μεταβάλῃ τὴν πρὸς ἁρπαγὰς τάσιν τοῦ λαοῦ τούτου, οὔτε ἡ κατὰ Χριστὸν ἀδελφότης ἐκώλυεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς χύσεως αἱμάτων ἑλληνικῶν. Ὁ σκοπὸς τῶν νεοφωτίστων, εἰς οὓς ἀμέσως καὶ ἀρχιερεὺς ἐστάλη κατηχῶν καὶ στηρίζων εἰς τὴν πίστιν, ἦν ἀναλλοίωτος, ἤτοι ἡ κατάκτησις ἑλληνικῶν χωρῶν, ἀλλὰ πρώτιστα πάντων ἡ κατάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Φαίνεται δ' ὅτι οὔτε ἡ ἐπὶ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας φροντὶς πρὸς ἀποστολὴν ἀρχιερέως, οὔτε κατόπιν αἱ μέριμναι Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος πρὸς ἐξανθρωπισμὸν αὐτῶν ἐτελεσφόρησαν. Ἡ ἐκ προστάγματος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου συνταχθεῖσα Χρονογραφία μαρτυρεῖ σαφῶς ὅτι «τὸ τοιοῦτον ἔθνος, εἰ καὶ πρὸ τούτου τὴν πρὸς εὐσέβειαν μεταβολὴν **εἰςδέξασθαι ἔδοξε** καὶ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν μετελθεῖν, ἀλλ' ὅμως ἀπαγὲς ἦν ἔτι πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀνίδρυτον . . . . . . ἀλλὰ ταῖς τοῦ βασιλέως συχναῖς παραινέσεσι καὶ ταῖς λαμπραῖς δεξιώσεσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς **μεγαλοψύχοις φιλοτιμίαις τε καὶ δωρεαῖς**, ἀρχιεπίσκοπόν τε πείθεσθαι (γρ. πείθεται) καταδέξασθαι, καὶ ἐπισκόποις καταπυκνωθῆναι τὴν χώραν ἀνέχεται· καὶ διά τε τούτων, διά τε τῶν ἐξ ὀρέων τε καὶ σπηλαίων τῆς γῆς μετακληθέντων καὶ ἐκεῖσε παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντων, τῶν εὐσεβῶν μοναστῶν, τά τε πατρῷα ἤθη καταλιμπάνει καὶ ὁλόκληρον τῷ Χριστῷ σαγηνεύεται[13]»—ἀλλὰ πόσον ἴσχυεν ἆρά γε ἡ διὰ χρηματικῶν δωρεῶν ἢ παραχωρήσεως ἐπαρχιῶν ἑδραίωσις καὶ στήριξις εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν;

Οὐ πρὸ πολλοῦ, Μιχαὴλ ὁ βούλγαρος, ὁ τὸ ἅγιον βάπτισμα δεξάμενος καὶ λαβὼν τοὺς τῆς πίστεως κήρυκας ἀπὸ τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἐθεώρησε καλὸν, ἕνεκα

13. βλέπε τὴν μαρτυρίαν ἐν Continuati, σελ. 342.

Digitized by Google

τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τοῦ κατὰ τῶν βουλγάρων πολέμου Λουδοβίκου τοῦ τῆς Γερμανίας αὐτοκράτορος, ἵνα ζητήσῃ διδασκάλους καὶ κήρυκας τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, ἠθικῶν καὶ δογματικῶν, ἀπὸ τοῦ πάπα Νικολάου, ὅςτις καὶ τούτους ἔπεμψε καὶ ἑαυτὸν ἐμφανῶς τε καὶ παρανόμως ὑποκαθίστα εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν ὀρθοδόξων ἐν Βουλγαρίᾳ παροικιῶν. Πρόςθες ὅτι καὶ τοὺς ὑπὸ Λουδοβίκου σταλέντας ἱερεῖς ὁ Μιχαὴλ ἐδέξατο εἰς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ἐπειςπηδήσαντας, καίτοι βεβαίως ἐγίνωσκεν, ἀπὸ τῶν κωνσταντινουπολιτῶν ἱεροδιδασκάλων ἀναδιδαχθείς, ὅτι τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου δίκαιον ἦν ἡ πνευματικὴ τῶν χριστιανῶν βουλγάρων διδασκαλία καὶ κατὰ Χριστὸν διαπαιδαγώγησις, κἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὅλως ἠγνόει ἢ μαθὼν οὐδέποτε κατενόησε τὴν ὑποβόσκουσαν καὶ μήπω ἐκραγεῖσαν ἐμφανῶς μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς παλαιᾶς Ῥώμης διάστασιν[14]. Ἀλλ' εἰς τὸν χριστιανισμὸν προσελθὼν αὐτὸς σὺν τῷ λαῷ αὐτοῦ καὶ λαβὼν ἀμοιβὴν ἐπὶ τούτῳ χώραν πολλὴν τὴν ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς ἄχρι Δεβελτοῦ, χωρὶς πολέμου, ἔκρινε καλὸν καὶ κερδαλέον ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς παπικῆς ἐξουσίας ἀπολαύσῃ κέρδους τινός. Ὁμοίως ἐσκέπτοντο ἄλλοι τε τοῦ θρόνου τοῦ Βόγορι διάδοχοι καὶ τῶν ἐκείνου τρόπων καὶ τῶν βουλγαρικῶν κατακτητικῶν διαθέσεων μέτοχοι καὶ ὀλίγα καὶ πολλὰ μετ' ἐκεῖνον ἔτη, τὴν θρησκείαν θεωρήσαντες μέσον βοηθητικὸν τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ὁρμῶν καὶ τῶν τάσεων

---

14. Ἀλήθεια τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας· ἐκ τοῦ ῥωσσικοῦ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Θ. Βαλλιάνου· ἐν Ἀθήναις, 1854, σελ. 238. Muralt σελ. 439(1) καὶ ὅπου παραπέμπει. Δοσιθέου Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 703. Βαρωνίου Χρονικὰ, ἐν ἔτει 866. Ὑπ' ὄψιν ἔχω τό γε νῦν τὴν ἐπιτομὴν αὐτῶν· Epitome Annalium ecclesiasticorum Caesaris Baronii, ab Io. Gabriele Bisciola· Ἐν Κολονίᾳ, 1604, τόμου Β' σελ. 477.

Digitized by Google

τῆς βουλγαρικῆς φυλῆς. Ὀλίγα μετὰ τὸν Βόγορι Μιχαὴλ ἔτη, βούλγαρος ἄλλος ἡγεμών, βεβαίως ἕνεκα συμφερόντων καὶ σκοπῶν ἐπικερδῶν καὶ κοσμικῶν, ἢ γεηρῶν ὡς ἡ ἐκκλησιαστικὴ καλεῖ κυριολεξία, διδασκάλους ἐζήτησε τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας· ἦν δ' οὗτος ὁ λεγόμενος Ἀλμῆς, υἱὸς τοῦ Χαλκὴ-Βαλαταβάρ, ἡγεμὼν τῶν πρὸς τῷ Βόλγᾳ βουλγάρων, ἐξαιτησάμενος ἀπὸ τοῦ Μουκταδὲρ Βιλλὰχ μουσουλμάνους κήρυκας καὶ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ πρὸς ἀνέγερσιν φρουρίων[15] ἢ, τἀληθὲς εἰπεῖν, φρουρίου. Ἀλλὰ θέλομεν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον τὸ αὐτὸ πείραμα, κατόπιν ἑκατονταετηρίδων τινῶν, ἐπαναλαμβανόμενον, καὶ τοὺς βουλγάρους πρός τε τὴν παλαιὰν καὶ πρὸς τὴν νέαν Ῥώμην στρεφομένους, ἄνευ ἀνάγκης τοιαύτης, οἵα ἐξώθησεν εἰς ὅμοια διαβήματα τὸν Μιχαὴλ καὶ τὸν Ἰωάννην τοὺς Παλαιολόγους. Καὶ δεικνύεται σαφῶς ὁ χριστιανισμὸς παρὰ βουλγάροις, ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις, ὡς ἄριστον δέλεαρ χρηματίσας πρὸς ἰδιοποίησιν καὶ κατάκτησιν ἐπαρχιῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ὡς προπαρασκευὴ καὶ δικαιολογία πανάθεσμος πρὸς ἐπικράτησιν αὐτῶν ἐν τῇ κυρίως Θράκῃ καὶ πρὸς κυριαρχίαν ἐπὶ κτήσεων καὶ χωρῶν ἑλληνικῶν καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ! !

Τοῦτο φανερὸν γίνεται κατὰ πρῶτον ἐκ τῶν ἔργων τοῦ βουλγάρου ἡγεμόνος Συμεών. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὁ λεγόμενος χριστιανὸς καὶ δῆθεν ὀρθόδοξος, ὁ φημιζόμενος ὡς semi-grecum, δῆλον οὖν ἡμιέλλην, διότι ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βόγορι (Μιχαὴλ) ἵνα διδαχθῇ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ παιδείαν, ἐγένετο δὲ καὶ μοναχὸς ἐν ἑλληνικῇ μονῇ τῆς πρωτευούσης τοῦ βυζαντινοῦ κράτους[16], ἔμεινε βούλγαρος πάντοτε, πανοῦργος ἀποδειχθεὶς καὶ φόνων καὶ λεηλασιῶν καὶ

15. Muralt Chronogr. Byzant. σελ. 496(6).

16. ἀνάγνωθι παρὰ Δουκαγγίῳ ἐν Familiae augustae byzantinae τὸ ἕκτον μέρος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀριθμοῦ XX.

Digitized by Google

δηώσεων μέγας ἐργάτης, ὡς ἡ ἀψευδὴς ἱστορία μαρτυρεῖ. Μὴ θέλοντες ἵνα καταστρώσωμεν ἐπὶ τοῦ χάρτου λεπτομερῶς ἀναγραφὴν τῶν ἐπιδρομῶν αὐτοῦ κατὰ χωρῶν ἑλληνικῶν καὶ παρερχόμενοι ταύτας πάσας, καθ' ἃς ἐτεκμηρίωσεν αἰσθήματα ἄγρια, περιοριζόμεθα εἰς τὰς τελευταίας ἐναντίον τῆς πρωτευούσης ταύτης ἐκστρατείας. Ὁ θέλων 'να μάθῃ κατ' ἔκτασιν ταῦτα πρέπει 'να μετέλθῃ τοὺς ἱστοριογράφους τῶν χρόνων ἐκείνων, τοὺς ἕλληνας καὶ τοὺς ξένους, εἰς οὓς παραπέμπει τὸ θαυμάσιον τοῦ Muralt σύγγραμμα. Ἀπορῶ μόνον ἐπὶ τῇ διαδόσει φήμης πολὺ ἀπατηλῆς περὶ τῆς θεοσεβείας τοῦ Συμεών, εἰς ἣν ἐφάνη δυσπιστῶν, κατά τινα μετ' ἐκείνου συνέντευξιν, ὁ αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς ὁ Λακαπηνός, ὅτε ἐντυχὼν αὐτῷ ἔξω τῶν Βλαχερνῶν, εἶπεν· «ἀκήκοά σε θεοσεβῆ ἄνθρωπον καὶ χριστιανὸν ὑπάρξαντα ἀληθινόν, βλέπω δὲ τὰ ἔργα τοῖς λόγοις μὴ συμβαίνοντα». Τοὺς τοῦ Ρωμανοῦ λόγους πρὸς τὸν Συμεών, ἀκραιφνῶς χριστιανικούς, ἀναγράφουσιν ἀκριβῶς ἥ τε ἐκ προστάγματος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου συνταχθεῖσα Χρονογραφία καὶ Συμεὼν Μάγιστρος καὶ Γεώργιος Μοναχός. Ἀλλὰ τὰ περὶ τῆς τοῦ Συμεὼν θεοσεβείας ὑπὸ Θεοφυλάκτου τοῦ μακαρίου τῆς Βουλγαρίας ἀρχιεπισκόπου λεγόμενα παραδοξότερά μοι φαίνονται μετὰ τὰ γραφόμενα τῶν τριῶν τούτων χρονογράφων· «Ἄνθρωπον θεοσεβῆ καὶ χριστιανὸν ἀληθινὸν» ἔλεγε τὸν Συμεὼν ὁ θροῦλος· ἀλλ' ὁ Θεοφύλακτος[17] ἀπίστευτα γράφει καὶ δίκην κόλακος· «τοῦτον ἐγέννησεν ὁ Μιχαὴλ κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν ὁμοίω-

17. Βίος καὶ πολιτεία Κλήμεντος ἀρχιεπισκόπου βουλγάρων· ὑπὸ Θεοφυλάκτου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας συγγραφείς· ἐν σελίδι 129 τοῦ βιβλίου τοῦ φέροντος τὸν τίτλον «Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου Περὶ συστάσεως τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (κλπ.) καὶ ὁ Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις Κλήμεντος ἀρχιεπισκόπου βουλγάρων (κλπ.), ἐπιστασίᾳ Ἀμβροσίου ἱερομονάχου τοῦ Παμπέρεως· 1802» (ἐν Βιέννῃ).

Digitized by Google

σιν αὐτοῦ, χαρακτῆρας ἀπαραποιήτους ἀποσώζοντα τῆς χρηστότητος (!!)· καὶ πᾶσι μὲν ἁπλοῦς καὶ ἀγαθὸς ἦν . . . . . . καὶ τῷ ζήλῳ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ κατησθίετο· καὶ τοίνυν τὸ τοῦ πατρὸς ὑστέρημα ἀνεπλήρωσεν, ἐπαυξήσας τὸ θεῖον κήρυγμα, καὶ ταῖς ἁπανταχοῦ δομηθείσαις ἐκκλησίαις ἐγκαταστήσας τὴν ὀρθοδοξίαν ἀσάλευτον, καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ νόμῳ πλατεῖαν δεδωκὼς ὁδὸν καὶ ἀστενοχώρητον»· καὶ προσωτέρω μάλιστα παρίστησι τὸν «ἡμιέλληνα» Συμεὼν «ἐραστὴν τῆς ἀρετῆς τοῦ διδασκάλου», δῆλά γε δὴ τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος τοῦ Βελίτζης ἐπισκόπου. Τὴν περὶ φιλανθρωπίας τοῦ Συμεὼν φήμην ἐπικυροῖ καὶ Λέων μάγιστρος ὁ Χοιροσφάκτης[18]. Πολλὰ δὲ πρὸς Συμεὼν καὶ λίαν εὐμενῆ γράφει καὶ Νικόλαος ὁ Μυστικός, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ λαβὼν μέρος εἰς τὰς περὶ τῆς εἰρήνης διαπραγματεύσεις τῶν βυζαντινῶν μετὰ τοῦ «θεοσεβοῦς» ἐπιδρομέως καὶ πολλὰ δυσωπήσας τὴν ἀκατανόητον «χρηστότητα» τοῦ κτήσεις χριστιανικὰς ζημιοῦντος καὶ ναοὺς πυρπολοῦντος, καὶ χριστιανικοῖς αἵμασι χαίροντος, ἵνα, κατὰ τὰ παρὰ Θεοφυλάκτῳ κολακικὰ λόγια, χορηγήσῃ «τῷ τοῦ Θεοῦ νόμῳ πλατεῖαν καὶ ἀστενοχώρητον ὁδόν». Πρὸς τὸν ἀντίθεον προστάτην τοῦ θείου νόμου, τὸν παρακούοντα ἢ παραγράφοντα τὴν ἕκτην καὶ τὴν ὀγδόην καὶ τὴν δεκάτην ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου, οἱοσδήποτε λόγος εὐμενὴς τοῦ πατριάρχου Νικολάου ἐστὶν ἀκατανόητος· «ἀνήγγειλαν ἡμῖν (γράφει) ὡς ὁ φρόνιμος, ὁ συνετώτατος, ὁ χριστιανικώτατος, ὁ πολλὰ μετακλαυσάμενος τὴν πονηρὰν ἐκείνην ἐκστρατείαν, ἣν ἐποιήσω κατὰ χριστιανῶν, νῦν πάλιν χείρονι ἐκστρατείᾳ ἐκείνην ἀποκρύπτειν ἐπιχειρεῖς . . . .

18. «Ἔχεις γὰρ τὸ δίκαιον μετὰ τοῦ φιλανθρώπου σαφῶς ὑπὸ πάντων μαρτυρούμενον»· βλ. Λέοντος μαγίστρου, Συμεὼν Βουλγαρίας καί τινων ἄλλων ἐπιστολάς, ἐκδεδομένας ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Σακκελίωνος ἐν Α' τόμῳ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος· ἰδίᾳ σ. 383.

Digitized by Google

ων.

. , . . . ποῦ ἐκεῖνα τὰ καλά, ὅσα ἡ ἀγαθὴ περὶ σοῦ φήμη, ὡς ὁ ἐκ Θεοῦ ἄρχων ἀγαθός, φιλόθεος, δίκαιος, μισοπόνηρος, ἐραστὴς ἀληθείας, πολέμιος ψεύδους»; Ἀναγγέλλει δ' ὅτι πανταχόθεν ἤκουε περὶ Συμεὼν ὅτι ἐκέκτητο «εὐγενὲς φρόνημα τῆς ψυχῆς», ὅτι καὶ ἦν ἡγεμὼν «τιμῶν εὐσέβειαν, ἀληθείᾳ χαίρων, δικαιοσύνην τιμῶν, ὀνόματος ἀγαθοῦ καὶ φήμης ἐφιέμενος»· καί, βεβαιῶν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπην αὐτοῦ τὴν πνευματικήν, γράφει καὶ πάλιν αὐτῷ «μάλιστά γε καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀκούω ὅτι καὶ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ οὐ λήγει Θεοῦ δεόμενος ὑπὲρ τῆς προτέρας σου κατὰ χριστιανῶν ἐκστρατείας, καὶ πᾶσι τρόποις ἐκείνης τῆς ἁμαρτίας ἑαυτὸν ἐκκαθαίρων νηστείαις καὶ δάκρυσι καὶ συντρίψει καρδίας[19]».

Ταῦτα τοῦ Νικολάου τὰ ῥήματα κατακριτέα, διότι πολλά. Ἤρκει καὶ μόνον εἴπερ ἀπεκάλει τὸν ἄνθρωπον φρόνιμον καὶ συνετὸν καὶ φίλον τῆς δόξης τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὃν ἔπρεπε 'να προαγάγῃ καὶ δοξάσῃ διὰ μέσων ἑτέρων, οὐχὶ δὲ δι' ἐκχύσεως αἱμάτων χριστιανικῶν καὶ ναῶν πυρπολήσεως καὶ δῃώσεως καὶ λεηλασίας ἑλληνικῶν κτήσεων.

---

19. ἀνάγνωθι τὰς ἐπιστολὰς ἐν Ἑλλην. Πατρολογίᾳ Migne, τόμου ΡΙΑ' κυρίως τὰς στήλας 48 καὶ 49· ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ (στήλη 57) ἀναφέρει τοῦ Συμεὼν τὴν «ἐμφρονεστάτην καὶ τελεωτάτην σύνεσιν»· καὶ (στήλη 65) μετὰ ταῦτα φρόνιμον ὄντα χάριτι Θεοῦ λέγει καὶ συνιδεῖν (γρ. συνειδέναι) τὸ καλὸν ὀξὺν», καὶ κατωτέρω γράφει· «οἶδεν (ὁ δαίμων) καὶ σὲ φρονήσει, χρηστότητι ἐπιεικείᾳ καὶ ἄλλαις πλείσταις καλοῖς φιλοτιμηθέντα παρὰ Θεοῦ»· καὶ (στήλη 93) καλὸν καλεῖ καὶ φρονιμώτατον καὶ καλοκάγαθον, καίπερ ἐλέγχων τὴν κακοήθειαν τὴν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Συμεὼν πρός αὐτόν τε καὶ τὴν σύγκλητον τῶν βυζαντινῶν, οὓς ὕβριζε καὶ περιεφρόνει, καίπερ γινώσκων ὅσα πανταχοῦ διαθέουσα ἡ φήμη διελάλει ὅτι σκοπὸν εἶχεν ὁ Συμεὼν (στήλη 72) «τὴν ἡμετέραν χώραν παντελῶς σκυλεῦσαι καὶ λαφυραγωγῆσαι» καὶ ἐν τούτοις (στήλη 97) ἀναφέρει πάλιν τὴν τοῦ «καλοκἀγάθου» ψυχὴν τὴν «φιλάγαθον, φιλάρετον, ἥμερον καὶ πραεῖαν» ! ! ! !

Digitized by Google

Τὰ δὲ περιθρυλούμενα περὶ Συμεὼν, ὅτι δῆθεν δάκρυσι καὶ νηστείαις ἐζήτει τὴν ἀπὸ Θεοῦ συγχώρησιν τῶν καθ' ἑλλήνων γενομένων ἐν προτέραις στρατείαις κακῶν, δεικνύουσιν ἔν τινι μέτρῳ τό τε πανοῦργον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἐν ἑαυτῷ κροτούμενον πόλεμον μεταξὺ τῆς ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἐν μοναστηρίοις διαπαιδαγωγηθείσης αὐτοῦ νεότητος πρὸς τὴν βουλγαρικὴν ἐκ φύσεως ἀγριότητα, ζωογονηθεῖσαν κατὰ τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν αὐτοῦ καὶ χείρονα γενομένην περὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἑξηκοστὸν[20] ἔτος. Ἄλλοις δὲ λείποντες ἀφήγησιν τῆς ἐν γένει καταστροφῆς, ἣν λαμπρῶς ἐν λόγοις ὁ πατριάρχης ζωγραφεῖ Νικόλαος[21] «τῆς γῆς, ὅπῃ διῆλθε (Συμεὼν ὁ «φιλάρετος καὶ φιλάνθρωπος»), τὴν ἐρημίαν, τὴν ἀντὶ τῆς ὁρωμένης ἄχρι τοῦ νῦν ὡραιότητος τῶν χωρῶν ὅση ἐκ τῶν σταχύων, ὅση ἐξ ἀμπέλων, ὅση ἐκ τῶν ἄλλων ἀκροδρύων ἐλεεινὴν ἀμορφίαν . . . . καταστροφῆς τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ οἴκων, οὓς εὐσεβῶν χεῖρες ἀνήγειραν· ἀπώλειαν τῶν σεμνῶν διαιτημάτων, ἐν οἷς μονάζοντες, ἐν οἷς παρθένοι . . . . τὰς πολυτρόπους τῶν ἀνθρώπων σφαγὰς, τῶν ἱερέων, τῶν μοναζόντων ἀνδρῶν, γυναικῶν ἐρριμένα σώματα καὶ μηδ', αὐτὸ τοῦτο, ταφῆς ἠξιωμένα, ἀλλὰ κυσὶ καὶ θηρίοις εἰς βρῶσιν προτεθειμένα», ψέγοντες τὸ παλίμβουλον τῆς γνώμης, ὅπερ ἐφάνη καθ' ὃν καιρὸν, τὴν μετὰ τῶν ἑλλήνων εἰρήνην διαπραγματευόμενος καὶ πιθανῶς τὰς αὐτὰς ἡμέρας, (7—9 σεπτεμβρίου 924), ἐπυρπόλει ἕνα τῶν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ναῶν καὶ πάντα τὰ πέριξ αὐτοῦ «δῆλος ὢν ἐντεῦθεν μὴ τὴν εἰρήνην ἐθέλων, ἀλλ' ἐλπίσι μετεώροις τοῦτον (τὸν βασιλεοπάτορα Ρωμανὸν Λακαπηνὸν)

20. ἐν ἐπιστολῇ, σταλείσῃ τῷ Συμεὼν πάντως μετὰ τὸ 920, γράφει· «ὁπότε δὲ τὴν νεότητα ὑπερβῶμεν καὶ μάλιστα πρὸς ἑξηκοστὸν καταντήσωμεν ἔτος, ᾧ τινι καὶ σὺ τυχὸν ἢ πλησιάζῃς, ἢ οὐ πολὺ πόρρω ἀφέστηκας, τί δεῖ λογίζεσθαι;».

21. στήλη 96 ἐν ἐπιστ. τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Βουλγαρίας.

Digitized by Google

ἐξαπατῶν[22]»—θέλομεν ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς σημεῖον ἐν τοῖς τότε γινομένοις ἀξιομελέτητον.

Ὁ μακάριος πατριάρχης Νικόλαος Α' ὁ Μυστικὸς ἀνέλαβε 'να καταπείσῃ τὸν Συμεὼν ὅπως συνάψῃ μετὰ τῶν ἑλλήνων τοῦ βυζαντινοῦ κράτους συνθήκην εἰρήνης, καὶ πολλὰς ἀπέστειλε πρὸς τὸν φύλαρχον τῶν χριστιανῶν βουλγάρων ἐπιστολάς. Εἴς τινας τούτων ὁ Νικόλαος ἀποδεικνύεται καλῶς τοὺς τῶν βουλγάρων ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διϊδὼν κατακτητικοὺς σκοπούς· τετράκις γράφει τῷ Συμεὼν[23] κατὰ τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας· τὸ πρῶτον ἀποφαίνεται ὅτι «ἀθέτησις τοῦ μεγάλου ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐστὶ τὸ βουληθῆναι ἁρπᾶσαι βασιλείαν **τὴν κατὰ μηδὲν τῷ σῷ γένει προσήκουσαν**»· δεύτερον, ἐν ἐπιστολῇ νεωτέρᾳ συμβουλεύει περὶ εἰρήνης καὶ κηρύττει ταύτην ἀληθῶς εἰρήνην «τὸ ἀρκεῖσθαί σε τῇ παρὰ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ τῶν πατέρων δεδομένῃ σοι ἐξουσίᾳ . . . . ἀλλὰ βούλημα Θεοῦ τὴν τῶν ρωμαίων (ἑλλήνων δῆλον οὖν) ἐ-

---

22. Theophanis Continuati σελ. 406. Συμεὼν Μάγιστρος σελ. 738, ὃς καὶ σημειοῖ τὴν 9 σεπτεμβρίου (πέμπτην τῆς ἑβδομάδος) ὡς ἡμέραν πυρπολήσεως τοῦ ναοῦ. Γεώργιος ὁ Μοναχός, σελ. 899, πέμπτην μὲν τῆς ἑβδομάδος τὴν ἡμέραν λέγει, ἀλλὰ 19 νοεμβρίου. Λέων ὁ Γραμματικὸς 9 νοεμβρίου, ἡμέραν δὲ πέμπτην· σελ. 311. Σύγχυσις ἡμερῶν ἐπικρατεῖ κατ' οὐδὲν μειοῦσα τὴν ἀκρίβειαν τῶν περὶ Συμεὼν διότι ἡ 1 σεπσεμβρίου συμπίπτει πέμπτῃ κατὰ τὸ ἔτος 925, ἡ δὲ 9 τοῦ μηνὸς τούτου συνέπεσε κατὰ τὸ 924 οὐχὶ πέμπτῃ, ἀλλὰ παρασκευῇ· ὧν ἕνεκεν ὁ Muralt καίει τὸν ναὸν τῆς Πηγῆς, ἕνα βεβαίως καὶ ἴσως ἕνα τῶν ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Πηγῆς, τῇ 4 σεπτεμβρίου, ἐγὼ δὲ ὥρισα τῇ 7 τοῦ μηνὸς τούτου γενομένην τὴν πυρπόλησιν («Ἑορτολόγιον κωνσταντινουπολίτου προσκυνητοῦ» ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1904—1008, ἐν σελίδι 36, ὅπου κατὰ παραδρομὴν ἔτος ἐγράφη τὸ 928, διορθούμενον ἐν ἀπογραφῇ παροραμάτων. Γνωστὸν δ' ὅτι ὁ Συμεὼν ἀπέβαλε τὴν ζωὴν τῇ 27 μαΐου 927. Λέων Γραμματικός, σελ. 315. Μάγιστρος σ. 740. Γεώργιος σελ. 504·

23. Migne Πατρολογία· τόμου ΡΙΑ', στήλη 56, 114, 165, 176.

Digitized by Google

ξουσίαν ὑμᾶς λαβεῖν; **Ἐπισφαλεῖς οἱ λογισμοί· οὐκ εὐπρεπὴς ἡ ἐνθύμησις»**· τρίτον, ἐν ἑτέρᾳ, νεωτέρᾳ καὶ ταύτης, ἐπιστολῇ ἐπαναλαμβάνει ὅτι «τὸ φιλονεικεῖν παντελῶς ἀρχὴν λαβεῖν ἀλλοτρίαν καὶ κύριον αὐτὸν καταστῆσαι τοῦ ὅλου γένους καὶ τῆς ἐξουσίας, **τοῦτο τῶν πάνυ δυσχερεστάτων· πρὸς δὲ τὴν ρωμαϊκὴν βασιλείαν καὶ παντελῶς ἀδύνατον·** ταῦτα, ἐπειδὴ πλειστάκις ἐγράφη, ἴσως καὶ νῦν οὐκ ἔδει γραφῆναι»· τέταρτον, ἐν ἐπιστολῇ, σφοδροτέρᾳ τῶν προτέρων γεγραμμένῃ καὶ μετὰ πολλῆς τόλμης, καίπερ πρὸς ἄγριον ἄνθρωπον πολιορκοῦντα τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, ἐπισείει οἱονεὶ ἀπειλήν, ἀποσκευάζουσαν ἐπιθυμίας καὶ σκέψεις, τὴν ἑξῆς ἀλήθειαν· «**προβάλλεις ἀδύνατα· καὶ γὰρ οὔτε ἡ εἰς τὴν πόλιν εἴσοδος ἀνεκτὴ**, οὔτε τὸ ἕτερον, ὅπερ λέγεις· τῆς πάσης Δύσεως ἡ κυριότης τῇ ρωμαϊκῇ βασιλείᾳ τυγχάνει· ὥστε ταῦτα καταλιπών, τὰ δυνατὰ προβαλοῦ, καὶ ἃ σὺν Θεῷ καὶ σὲ θεραπεύσει προςγενόμενα. **Μήτε οἱ πρὸ σοῦ τὴν ρωμαϊκὴν βασιλείαν ἔσχον ὑποτελοῦσαν, μήτε ὑμεῖς μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ τοιαῦτα κέρδη ἐγνωρίσατε»**.

Κατενόησε λοιπὸν ὁ πατριάρχης Νικόλαος ὁ Μυστικὸς τί ἐπεδίωκον οἱ βούλγαροι διὰ τῶν ἐκστρατειῶν καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἀποδοχῆς τοῦ χριστιανικοῦ θρησκεύματος· οὐ μετὰ πολὺ καὶ ἐπιγαμίαν ἐζήτησαν μετὰ τῶν βυζαντινῶν ἑλλήνων[24] ἐπὶ σκοπῷ βέβαια νομιμοποιήσεως τῶν κατακτητικῶν τῆς πρωτευούσης ὀνείρων καὶ σκοπῶν. Μετὰ τὸν μακάριον Νικόλαον ὀλίγους τῶν ἀνεπτυγμένων ἑλλήνων ἐλάνθανεν ὁ σκοπὸς αὐτῶν οὗτος· ὁ χρονογράφος Κεδρηνός, ἀναγράφων τὰ κατὰ τῶν ἑλλήνων κινήματα

24. ὁ γάμος Πέτρου τοῦ βουλγάρου ἀρχηγοῦ μετὰ τῆς ἐγγονῆς τοῦ Ρωμανοῦ ηὐλογήθη τῇ 8 ὀκτωβρίου 927 ἔν τινι ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Στεφάνου τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας.

Digitized by Google

τοῦ τῶν βουλγάρων ἡγεμόνος Πέτρου, ὃν ἐκ παραδρομῆς Συμεὼν ὀνομάζει[25], ῥητῶς ἀναγγέλλει, ὅτι «ὁ τῶν βουλγάρων ἀρχηγός, πολλὰ κατὰ ρωμαίων τρόπαια στήσας καὶ φρονηματισθεὶς ἐπὶ τούτοις, καὶ τὴν ρωμαίων ὠνειροπόλει βασιλείαν»· ἦν δ' ἀτυχῶς καὶ γαμβρὸς ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλεοπάτορος Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ ἐγγονῇ Μαρίᾳ θυγατρὶ τοῦ Χριστοφόρου.

Μικρὰν ἡσυχίαν ἀνεκτήσατο τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀρκετὰ περισταλείσης τῆς ἁρπακτικῆς τῶν βουλγάρων τάσεως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Τζιμισκῆ καὶ κατόπιν ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, ὧν ἄξιαι μνείας αἱ στρατεῖαι[26]·

διότι, κυρίως αἱ τοῦ τελευταίου, περιέστειλαν μὲν ἀρκούντως τὴν βουλγαρικὴν ἔπαρσιν καὶ κακουργίαν, ἀλλὰ συνετέλεσαν εἰς ὑπορρίπισιν τοῦ παλαιοῦ μίσους, τοῦ μεταξὺ τῶν ἐπιτιθεμένων ἁρπάγων καὶ τῶν ἀμυνομένων ὑπὲρ τῶν νομίμων κτήσεων καὶ παίδων καὶ γυναικῶν ἑλλήνων. Τὸ μῖσος τοῦτο καὶ τὴν πρὸς τοὺς

---

25. Κεδρηνοῦ Σύνοψις· τόμου Β' σελ. 356.

26. τῶν δύο τούτων μιμνήσκεται μόνον ὁ φλύαρος χρονογράφος Κωνσταντῖνος Μανασσῆς καὶ περὶ τῶν βασιλέων τούτων γράφων ἀναφέρει εἰς δύο μέρη τῆς χρονογραφίας αὐτοῦ τοὺς βουλγάρους· καὶ τῶν μὲν ἐκστρατειῶν τοῦ Τζιμισκῆ ἦν τὸ συμπέρασμα, ὡς ἐν στίχοις 5893—5896,

«τότε καὶ ρεῖθρα ποταμῶν εἰς αἷμα μετετράπη
καὶ γέγονε λυθρόφυρτος ὁ καλλιχεύχων Ἴστρος·
ρωμαῖοι κατεχόρευον πεδίων παριστρίων,
καρδίας δὲ βαρβαρικὰς τὸ δέος ἐκρυστάλλου»·

τῶν δὲ μακροχρονίων ἀγώνων τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἐκτιθεμένων ἐν στίχοις 5973—6022 τίθησι συμπέρασμα

«Οὕτως ὁ κράτωρ φρύαγμα παρέλυσε βουλγάρων
καὶ τὴν ὀφρὺν κατέσπασε τὴν ὑπερεπηρμένην·
οὕτω τοὺς κύνας ἤλασε τοὺς κηρεσιφορήτους
ἐκ μανδρευμάτων τῶν αὐτοῦ καὶ τῆς ἀγελαρχίας·
οὕτως οἰκτροὺς τοὺς σοβαρούς, οὕτω δειλοὺς τοὺς γαύρους
πόνοις συχνοῖς εἰργάσατο, δούλους ἀντ' ἐλευθέρων».

Digitized by Google

ἕλληνας ἐχθρικωτάτην διάθεσιν ὑπενθύμιζε τοῖς βουλγάροις ἐπὶ μακρὸν χρόνον «ὁ βουνὸς τοῦ Λέοντος», ἐπονομασθεὶς οὕτως ἀπὸ τῆς περὶ τὴν θρακικὴν πόλιν Μεσημβρίαν μεγίστης τῶν μετὰ Διτσέγγου ἐπιδρομέων φθορᾶς, ὅτε ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ 'Αρμένιος (τῷ 814), κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιτεθεὶς ἀόπλων ὄντων καὶ κακὸν οὐδὲν προσδοκούντων, «τοσοῦτον ἐνειργάσατο φθόρον καὶ φόνον, πάντοθεν ἐκχυθέντων τῶν ρωμαίων κατὰ τὸ σύνθημα, ὡς πανδημεὶ αἱρῆσαι τὸ στρατόπεδον καὶ μηδὲ πυρφόρον, τὸ δὴ λεγόμενον, διασωθῆναι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἡλικίαν ἐκ καταδρομῆς τε καὶ προνομῆς ἀνάρπαστον θείς, καὶ τὰ τέκνα τούτων ταῖς πέτραις καὶ τῇ γῇ προςκροτῶν, τὴν ἑαυτοῦ κατέλαβεν ἐν τάχει· ὅθεν ἔκτοτε ἐκεῖνος ὁ βουνὸς Λέοντος ἐπωνομάσθη· καὶ οἱ ἀεὶ ἐκεῖσε διαβιβαζόμενοι τῶν βουλγάρων, τὴν κεφαλὴν ἐπισείοντες δακτυλοδεικτοῦσι, καὶ λήθην λαμβάνουσι τῶν τότε κακῶν οὐδαμῶς[27]». Ἡ δὲ μνήμη τῶν ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου γενομένων, ἅτινα ἦσαν τὸ συμπέρασμα τῶν κακουργιῶν κατὰ κτήσεων ἑλληνικῶν, ὑπέθαλπε τὴν ἔχθραν ἐκ μέρους τῶν ἁρπάγων, ἐνῷ δικαίως ἔχθραν ἔδει 'να τρέφωσιν οἱ ἕλληνες ὡς ἀδικούμενοι καὶ ζημιούμενοι καὶ φονευόμενοι. Καὶ οὕτω, καίτοι ἐταπεινώθησαν ἐπὶ τοῦ κλεινοῦ Βασιλείου, λήθην κακῶν (δικαίως αὐτοῖς ἐπενεχθέντων) οὐδαμῶς ἐλάμβανον, ἐξηκολούθουν δὲ καὶ κατόπιν, ἐπιδιώκοντες τὴν πραγμάτωσιν τοῦ πόθου τῆς ἐπὶ χωρῶν ἑλληνικῶν ἐπικρατήσεως καὶ τῆς καταλήψεως τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους. Ἰωάννης ὁ τῶν βουλγάρων ἡγεμών, ὁ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, ὃν Καλοϊωάννην μὲν εἶπον οἱ βούλγαροι, Σκυλοϊωάννην δέ, προςφυέστερον ἴσως, οἱ ἕλληνες, ἐξανδραποδίζων ἑλληνικὰς πόλεις καὶ πληθυσμούς, καὶ φονεύων καὶ καταστρέφων, ἐκαυχᾶτο μὲν ὅτι λαμβάνει τὴν ἐκδί-

27. ἀναφέρει τοῦτο ἡ Χρονογραφία κτλ. Theophanis Continuati σ. 25.

Digitized by Google

χησιν τῶν ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου (δικαίως) ἄλλοτε γενομένων, ἔχαιρε δὲ καλῶν ἑαυτὸν «ρωμαιοκτόνον[28]». Ἰωάννης δὲ Ἀσὰν, ὁ μᾶλλον ἀνθρωπινώτερος τῶν βουλγάρων ἡγεμόνων, ὁ διὰ συγγενικῶν δεσμῶν μετὰ Θεοδώρου τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου συνδεθείς, ὀλίγον δεῖν ἐγίνετο βασιλεὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἑτέρων ἡμεροβίων κατακτητῶν προτεινάντων ἐπιγαμίαν τοῦ Βαλδουίνου (ἑνὸς τῶν φράγκων ἁρπάγων τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου) μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀσὰν, ἀναγορευομένου ἐπιτρόπου τοῦ κράτους, οἱον εἰπεῖν βασιλεοπάτορος[29]· προσεγγίζων δὲ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ γνωστοῦ ὀνείρου συνῆψε καὶ κηδεστίαν πρὸς τὸν ἀείμνηστον αὐτοκράτορα Ἰωάννην Δούκαν τὸν Βατάτζην, λαβὼν Θεόδωρον τὸν ἀνήλικον υἱὸν ἐκείνου εἰς σύζυγον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἑλένης, ἐπίσης ἀνηλίκου· καίτοι δέον ’να σημειώσωμεν, ὅτι καὶ αὐτὴν ἐνέπαιξεν, ἀναλαβὼν δι' ἀπάτης, καὶ ἑαυτὸν ἐνέπαιξεν, ἀποδοὺς αὐτὴν εἰς τὸν σύζυγον μετ' ὀλίγον, καὶ τὸν πάπαν Ρώμης ἐνέπαιξε ζητήσας τὴν μετὰ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἕνωσιν τῶν χριστιανῶν βουλγάρων καὶ πόλεμον κατὰ τῶν λατίνων τῶν ἐν Ἀνατολῇ ἐγείρας, ἵνα καὶ πᾶσαν πρὸς τὸν πάπαν καὶ τοὺς δυτικοὺς ὑπόσχεσιν ἀθετήσῃ[30]·

διότι τὸ σχέδιον ἔμενε σχέδιον· καὶ ὁ πόθος ἐνομίζετο ἐκπλη-

28. ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης παραδίδωσιν ἡμῖν ταῦτα· «ἀντάμυναν οὖν, ὡς ἔφασκεν, ἐποιεῖτο τῶν ὧν εἰργάσατο πρὸς βουλγάρους κακῶν ὁ βασιλεὺς Βασίλειος· καὶ καλεῖσθαι μὲν ἔλεγεν ἐκεῖνον Βουλγαροκτόνον, Ρωμαιοκτόνον δὲ ὠνόμαζεν ἑαυτόν». Ἀκροπολίτης, σελ. 26, ὃς κρίνει τὸν Σκυλοϊωάννην «ἐκ φύσεως τρόπου μετασχόντα θηριωδεστέρου». Λέγει δὲ καὶ Νικήτας ὁ Χωνιάτης ὅτι οἱ κατασκάπτοντες ἐπ' αὐτοῦ πόλεις ἑλλήνων βούλγαροι ἦσαν «ὑπὸ βλάχων» (ὡς καλεῖ τοὺς βουλγάρους) «δεδιδαγμένοι ἀθάνατον τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἔχειν, καὶ πρὸς παῖδας ἀπὸ παίδων παραπέμπειν ἀείμνηστον»· Χωνιάτης, σελ. 831.

29. Μηλιαράκη Ἀντ. Ἱστορία τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας καὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου· ἐν Ἀθήναις, 1898, σελ 247.

30. Ἀκροπολίτης· σελ. 54, 57, 62. Μηλιαράκη σελ. 281.

Digitized by Google

ρωτέος, τὰ δὲ λόγια τοῦ πατριάρχου Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ ἐλησμονήθησαν· ὅτι δῆλον οὖν τὴν βασιλείαν τῶν ἑλλήνων βυζαντινῶν οὔποτε εἶχον ὑποτεταγμένην οἱ πρόγονοι τοῦ 'Ασάν, οὐδ' οἱ μετὰ ταῦτα θέλουσι γνωρίσει κέρδη τοιαῦτα. 'Αλλὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καταρρέοντος ὀνείρου τῆς ἐπὶ τῶν ἑλλήνων βιαίας κυριαρχίας προκατεσκεύαζε δῆθεν, κατὰ τὴν θεωρίαν ἑνὸς τῶν μετὰ τὸν 'Ασὰν ἀρχηγῶν τῶν βουλγάρων, ὁ τίτλος «πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ πάντων τῶν βουλγάρων καὶ τῶν ἑλλήνων», ὃν ἐπὶ νομισμάτων τοῦ 'Αλεξάνδρου βλέπει τις, ἐν ᾧ χρόνῳ ἀποσυνετίθετο τὸ βουλγαρικὸν κράτος· τοὐλάχιστον ὁ πρῶτος 'Ασὰν καὶ ὁ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς 'Ιωάννου τοῦ δευτέρου 'Ασὰν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἐπεγράφησαν οὐχὶ τῶν ἑλλήνων βασιλεῖς ἀλλὰ τῶν μακεδόνων καὶ τῶν βουλγάρων[31], διακρίνοντες τοὺς βουλγάρους ἀπὸ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας, ἑλλήνων ὄντων καὶ καυχωμένων, ὑπ' αὐτὴν τὴν βουλγαρικὴν κυριαρχίαν, ἐπὶ τῷ ἑλληνισμῷ αὐτῶν, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ θέλομεν ἰδεῖ.

§

Εἶδον ὅμως οἱ βούλγαροι λαμπρῶς τὰ ὄνειρα πάντα καταρρέοντα, ἡ δὲ τουρκικὴ κατάκτησις ἠνάγκασεν αὐτοὺς 'να ζήσωσιν ὡς χριστιανοί, βίᾳ τοῦτο διδαχθέντες. Τὰ μίση τὰ κατὰ τῶν ἑλλήνων ἐλώφησαν, κατόπι τῆς ἰσοπεδώσεως, οὕτως εἰπεῖν, ἣν ἀπειργάζετο βριαρῶς ἡ κυριαρχία τῶν σουλτάνων, ἡ συντελέσασα πανταχοῦ καὶ παρὰ πάσαις ταῖς ἐθνικότησι καὶ φυλαῖς εἰς τήρησιν τῶν πατρίων ἑκάστης ἐθίμων καὶ παραδόσεων, εἰς ἀδελφικὴν διὰ βίας συμβίωσιν τῶν ἄλλοτε κατατρυχομένων ὑπὸ μίσους ἀφιλαδέλφου χριστιανικῶν ὀρθοδόξων ἐθνικοτήτων. Οὔτε «ὁ βουνὸς τοῦ Λέοντος» ἐνέπνεε κατὰ τῶν ἑλλήνων, οὔτε αἱ ἀναμνήσεις

31. Ἱστορία τῶν βουλγάρων, ὑπὸ Ν. Ι. Κοκκώνη· ἐν 'Αθήναις, 1877, σελ. 219, κατὰ τὸν Liubika.

Digitized by Google

τῶν ἡμῖν ἐπιγενομένων ὑπὸ Κρούμου καὶ Συμεὼν καὶ Σαμουὴλ καὶ Σκυλοϊωάννου κακῶν ἐξῆπτον τοὺς ἕλληνας εἰς ἐκδικήσεις. Θαυμασία ἐφαρμογὴ τῆς τοῦ πατριάρχου Φωτίου διδασκαλίας[32], καθ' ἣν «τὸ σύνηθες τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐνταῦθα μάλιστα παρρησιάζεται· ποῖον τοῦτο; Εἴωθεν, ὡς ἐπίπαν, ἡ ἀπερινόητος καὶ ἀνέκφραστος τοῦ Θεοῦ σοφία ἐκ τῶν ἀνιαρῶν προάγειν ἃ χαρᾶς ἐστὶ καὶ εὐφροσύνης παρεκτικὰ, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων πηγάζειν τὰ ἀντικείμενα».

Καὶ λοιπὸν ἐπὶ τετρακοσια καὶ πεντήκοντα σχεδὸν ἔτη λαὸς καὶ κλῆρος ὁ ἐκ βουλγάρων συνέζησεν εἰρηνικῶς μετὰ τῶν ἑλλήνων, οἱ δὲ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν ὀρθόδοξοι λαοὶ, ὑπὸ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ταττόμενοι σημαίαν, ἐφάνησαν δυνάμενοι 'να χαλιναγωγήσωσι τὰς ἀνθρωπίνας αὐτῶν ἀδυναμίας ὅσαι πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἀφορῶσι φυλετικῶν παθῶν. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἐν τούτοις ἦν οὐχὶ τῶν εὐκόλων·

διότι ἀπ' αὐτῆς τῆς ΣΤ' ἑκατονταετηρίδός αἱ καθ' ἑλληνικῶν κτήσεων ἐπιθέσεις τῶν βουλγάρων ἠνάγκασαν τοὺς προπάτορας ἡμῶν 'να δηλώσωσι καὶ δημοσίᾳ τὴν δικαίαν αὐτῶν ὀργὴν κατὰ τῶν ἐπιδρομέων, ἣν διασώζει Θεοφάνης ὁ χρονογράφος, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω (ἐν σημειώσει 6), ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν οἱ βούλγαροι διετέλουν ἐν τῷ σκότει τῆς εἰδωλολατρείας. Ἀλλὰ τὸ δίκαιον τοῦτο μῖσος τῶν βυζαντινῶν ἡμῶν προγόνων κατὰ τῶν βουλγάρων διετηρεῖτο καὶ μετὰ τὴν εἰς τὸν χριστιανισμὸν προσέλευσιν ἐκείνων· ἀνάγνωτε τὰ τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου γραφόμενα πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ρωμανὸν, ἐν κεφαλαίῳ ΙΔ', ἐν ᾧ περὶ τῶν λαῶν τῶν κατελθόντων ἐκ βορείων μερῶν τὸν λόγον ποιούμενος, ἀποφαίνεται καὶ περὶ βουλγάρων, ὡς ἐκ τῆς πε-

32. ἐν Ἀμφιλοχίαις· σελ. 48 τῆς ἐκδόσεως Σοφοκλέους Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἐν Ἀθήναις, 1859.

Digitized by Google

ραιτέρω ἀναπτύξεως τοῦ λόγου φαίνεται, ὅτι «τοῖς βορείοις ἅπασι γένεσιν ὥςπερ φύσις καθέστηκε τὸ ἐν χρήμασι λίχνον καὶ ἄπληστον καὶ μηδέποτε κορεννύμενον, ὅθεν πάντα ἐπιζητεῖ καὶ πάντων ἐφίεται καὶ οὐκ ἔχει τὰς ἐπιθυμίας ὅρῳ περιγραφομένας, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ἐπιθυμεῖ, καὶ ἀντὶ μικρᾶς ὠφελείας κέρδη μεγάλα προςπορίζεσθαι βούλεται[33]»· «θεομίσητον» δὲ καλῶν καὶ οὗτος «τὸ τῶν βουλγάρων ἔθνος» καίπερ ἀπὸ μιᾶς σχεδὸν ἑκατονταετηρίδος ἐν χριστιανοῖς συνηριθμημένον, παραινεῖ τὸν υἱὸν ἵν' ἀπέχηται αὐτός τε καὶ οἱ μετὰ ταῦτα τοῦ θρόνου διάδοχοι πάσης ἐπιγαμίας μετὰ βουλγάρων· «εἰ γάρ ποτε ἔθνος τι ἀπὸ τῶν ἀπίστων τούτων καὶ ἀτίμων βορείων γενῶν αἰτήσεται συμπενθεριάσαι μετὰ τοῦ βασιλέως ρωμαίων καὶ ἢ θυγατέρα αὐτοῦ εἰς νύμφην λαβεῖν, ἢ ἐπιδοῦναι οἰκείαν θυγατέρα, ἢ γυναῖκα χρηματίσαι βασιλέως υἱοῦ», διατάττει 'ν' ἀντιτάττωσιν ἄρνησιν, προβαλλόμενοι διάταξιν «τοῦ μεγάλου καὶ ἁγίου Κωνσταντίνου» ἀπαγορεύουσαν τοιαῦτα γαμικὰ συναλλάγματα, ἐπιτρεπόμενα μόνον μετὰ τῶν φράγκων «διὰ τὴν ἄνωθεν τῶν μερῶν ἐκείνων περιφάνειαν καὶ εὐγένειαν, μετ' ἄλλου δὲ τοῦ (γρπτ. ἄλλου δέ του) οἱουδήποτε ἔθνους μὴ δυναμένους τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ὁ τοῦτο ποιῆσαι τολμήσας ἵνα ὡς παραβάτης πατρικῶν εἰσηγήσεων καὶ βασιλείων θεσμῶν ἀλλότριος κρίνοιτο τῶν χριστιανῶν καταλόγων καὶ τῷ ἀναθέματι παραδίδοιτο». Γινώσκων δὲ τὸν ἐπ' αὐτοῦ γενόμενον γάμον Μαρίας τῆς ἐγγονῆς τοῦ Λακαπηνοῦ μετὰ Πέτρου τοῦ υἱοῦ Συμεὼν, δικαιολογεῖ τὸν ἄνθρωπον «ὅτι ἀγράμματος καὶ ἰδιώτης ἄνθρωπος ἦν καὶ οὔτε τὰ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ἐγίνωσκεν ἔθιμα, οὔτ' ἐκ γένους εὐσεβοῦς καὶ βασιλείου κατήγετο «καὶ ἐν τούτῳ οὔτε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπαγορευσάσῃ ὑπήκουσεν» —οὗ ἕνεκεν ὠνειδίζετο καὶ ζῶν ὁ Ρωμανὸς (ὁ Λακαπηνὸς) καὶ

33. Πορφυρογεννήτου· τόμου Γ' σελ. 45, 81, 86 κ. ἑξῆς.

Digitized by Google

αδιεβλήθη καὶ ἐμισήθη παρά τε τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τοῦ δήμου παντὸς καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, καὶ μετὰ θάνατον ὁμοίως ἐξουθενεῖται καὶ διαβάλλεται καὶ ὑπὸ καταγνώμην τίθεται, ἀνάξιον πρᾶγμα καὶ ἀπρεπὲς εἰς τὴν εὐγενῆ πολιτείαν ρωμαίων καινοτομήσας» ἤτοι εἰς τὴν τῶν ἑλλήνων ἐθνικότητα καὶ τὴν βασιλικὴν ἀξίαν.

Παρετέθησαν ταῦτα τὰ λεγόμενα τοῦ ἐστεμμένου συγγραφέως, ὅπως ἀποδειχθῇ, ὅτι γάμος ἑλληνίδος ἐκ Βυζαντίου βασιλόπαιδος μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως ἐπελθόντος Συμεὼν ἀπρεπὲς ἐθεωρήθη πρᾶγμα καὶ κατάκριτον, βουλὴ δὲ καὶ λαὸς καὶ κλῆρος ἱερὸς ἀπεδοκίμαζον. Οὔτε ἠδύνατο 'ν' ἀνεχθῶσιν ἀλλήλους ἕλληνες ὑπὲρ ἰδίων κτήσεων καὶ ναῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων ἀμυνόμενοι, καὶ βούλγαροι διαρκῶς ἐπιτρέχοντες καὶ ἁρπάζοντες παρὰ πάντα νόμον· οὗ ἕνεκα καὶ τραχύτερόν πως πρὸς τοὺς ἐπιδρομεῖς ἐνίοτε προσηνέχθησαν οἱ προπάτορες ἡμῶν· πρότερον μὲν Κωνσταντῖνος ΣΤ' ὁ τῆς Εἰρήνης ἀπήντησε πρὸς ἄρχοντα βούλγαρον βασαύσως, ὡς εἴδομεν (ἐν σημειώσει 9)· μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον ὀλίγα ἔτη, Νικηφόρος Φωκᾶς ὁ ἐν ἁγίοις αὐτοκράτωρ πρὸς πρεσβευτὰς τοῦ τῶν βουλγάρων ἀρχηγοῦ ζητοῦντος φόρους εἶπεν· «Ἄπιτε, καὶ τῷ σκυτοτρώκτῃ καὶ διφθερίᾳ ὑμῶν ἄρχοντι ἀπαγγείλατε, ὡς ὁ τῶν ρωμαίων κράτιστος καὶ μέγιστος βασιλεὺς ἐξ αὐτῆς τὴν σὴν μετελεύσεται χώραν ἐντελεῖς σοι τοὺς φόρους ἀποδιδούς, ὡς μάθοις, τρίδουλος ὢν ἐκ προγόνων, δεσπότας τοὺς ρωμαίων ἡγεμόνας ἀνακηρύττειν, οὐχ ὡς ἀνδράποδα τούτους φόρους αἰτεῖν». δημοσίᾳ δ' ἀνεκήρυττε, μεσούσης τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος, ὅτι δεινὸν τὸ τοὺς ἕλληνας φόρον καταβάλλειν «ἔθνει πενεστάτῳ, πενιχρῷ καὶ μιαρῷ[34]».

34. Λέων Διάκονος· σελ. 61, 62.

Οἱ τοιοῦτοι ψογεροὶ καὶ χλευαστικοὶ τίτλοι ἀπεδίδοντο πάντοτε αὐτοῖς, ὡς φαίνεται, καίτοι οἱ βούλγαροι μέρος ἀπό τινος ἀπετέλουν τῆς χριστιανικῆς ὁλομελείας. Εὐφήμιος ὁ «περιβόητος» ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ «γραμματικὸς» ὡς καλεῖ τοῦτον ὁ Πορφυρογέννητος, σύγχρονος αὐτῷ γενόμενος, θέλων 'να ἐμπαίξῃ Νικήταν τὸν ἐπὶ θυγατρὶ (τῇ Σοφίᾳ) πενθερὸν Χριστοφόρου τοῦ συμβασιλέως καὶ συμπένθερον ἄρα Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, «μέγα φρονοῦντα ἐπὶ τῇ αὐτοῦ εὐγενείᾳ, ἵνα μὴ λέγω δυςγενείᾳ», ἐστιχούργησε τὸ θρυλλούμενον ἰαμβεῖον «γαρασδοειδὴς ὄψις ἐσθλαβωμένη», κατασκευάσας κακὴν ἢ ποταπὴν λέξιν, ἵνα παραστήσῃ ἢ καταγωγὴν ἐκ σλάβων, ἢ μορφὴν οὐχὶ ἑλληνικήν[35]. Πολὺ μετὰ ταῦτα δείκνυται ζῶσα μεταξὺ τῶν ἑλλήνων ἡ μνήμη τῶν κακουργιῶν τῶν βουλγάρων, οἵτινες ἀποκαλοῦνται «ἄνθρωποι ἀγριωποὶ καὶ χριστιανομάχοι καὶ ἄπιστοι[36]», παρὰ δὲ δυτικοῖς ἐδηλώθησαν, ἀτυχῶς, διὰ τοῦ τοῖς πατζινάκαις ἀποδοθέντος ὀνόματος Bougres ἢ Bougares ἢ Bougheres[37], ἔχοντος σημασίαν αἰσχρότητος, ἣν οὐδεὶς τῶν κατὰ βουλγάρων ἀπὸ αἰώνων γρα-

35. Πορφυρογεννήτου τόμου Γ', σελ. 53—54 Ὁ πολὺς Σπυρίδων ὁ Ζαμπέλιος φρονεῖ ὅτι οὐχὶ γαρασδοειδὴς ἀλλὰ γαδαροειδὴς ἦν ἡ λέξις. Βυζαντιναὶ Μελέται· σημ. 279 σελ. με' παραρτήματος.

36. Χρονικὸν ἀνέκδοτον Γαλαξειδίου, ἐκδοθὲν ὑπὸ Κ. Ν. Σάθα, ἐν Ἀθήναις, 1865, ἐν σελ, 192. Τὸ χρονικὸν ἐγράφη τῷ 1703.

37. Louis Moreri Grand Dictionnaire historique· τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1731, ἣν ἔχω παρ' ἐμοί, τόμ. Β', σελ. 461. Ἐκ τῆς ὀνομασίας ταύτης τῶν πατσινάκων, μεταδοθείσης ἀδίκως τοῖς βουλγάροις, ἐσχηματίσθη ἡ γαλλικὴ λέξις Bougres, ἧς τὸ σημαινόμενον βλέπε προχείρως παρὰ Σοφοκλεῖ Κ. τῷ ἐξ Οἰκονόμων, ἐν τῇ κριτικῇ ἐκδόσει τῶν Ἀμφιλοφίων Φωτίου τοῦ πατριάρχου· σελ. λδ' προλεγομένων. Φαίνεται δέ μοι περίεργον ὅτι παρά τε τοῖς ἐν Μακεδονίᾳ σλαυοφώνοις ὡς καὶ παρὰ σέρβοις οὐχὶ βούλγαρος, ἀλλὰ μπούγαρις ἀποκαλεῖται ὁ παρ' ἡμῖν βούλγαρος· ἴδε τὸ σύγγραμμα Ν. Ν. Δουρνοβῶ «Ἔχουσιν οἱ βούλγαροι ἱστορικὰ δικαιώματα, ἐν Μακεδονίᾳ, Θράκῃ καὶ Παλαιᾷ Σερβίᾳ;» Ἐν Μόσχᾳ, 1895, ἐν σελίδι 35.

Digitized by Google

ψάντων ἑλλήνων ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ὡς ὁμολογήσουσι βεβαίως οἱ τὴν ἱστορίαν γινώσκοντες καὶ αὐτοὶ οἱ βούλγαροι.

Εὐτυχῶς, τὰς τοιαύτας ἐχθροπαθείας καὶ τὰμεταξὺ βουλγάρων καὶ ἑλλήνων μίση ἀνῄρεσεν ἡ τουρκικὴ κατάκτησις· καὶ ὁ λαὸς οὗτος, ποιμαινόμενος ὑπὸ ἀρχιερέων ἑλλήνων, ἠναγκάσθη, τῶν χρόνων προϊόντων, 'να δαμάσῃ τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα ἔνστικτα, ἅτινα ἀφυπνισθέντα διὰ διδασκαλιῶν ἐπαναστατικῶν ἐπέπρωτο 'να παραγάγωσι νέας δυσμενεῖς ἐναντίον τῶν ἑλλήνων διαθέσεις ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, ἐκραγείσας ἀσεβῶς μικρῷ μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙΘ' καὶ κορυφωθείσας ἀπανθρωπότατα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Κ', ἤτοι τῆς ἡμετέρας ταύτης.

§

Οἱ τὸ πρῶτον ἐκπεμφθέντες ἐξ Ἑλλάδος εἰς τὰς ὑπὸ βουλγάρων κατοικουμένας χώρας ἱεραπόστολοι περιττὸν 'να εἴπωμεν ὅτι τοὺς νέους τοῦ χριστιανισμοῦ προσηλύτους ἐδίδαξαν μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐφευρόντες καὶ τὰ γράμματα τοῦ κατὰ σλαύους ἀλφαβήτου καὶ τὰς Γραφὰς σλαβωνιστὶ μεταφράσαντες, ὡς ἠκούσαμεν καὶ γινώσκομεν οἱ τὰ περὶ τῶν ἐν ἁγίοις κατηχητῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου μαθόντες. Ὀλίγιστα ἔτη μετὰ τοὺς μακαρίους ἐκείνους κήρυκας καὶ διδασκάλους τῶν ἐν Μοραβίᾳ καὶ Κροατίᾳ καὶ Βοεμίᾳ καὶ ἐν βουλγάροις τὸν χριστιανισμὸν ἀσπασθέντων, Κλήμης ὁ Βελίτζης, ὁ παρὰ τοῖς μετὰ ταῦτα «βουλγάρων» γραφόμενος «ἀρχιεπίσκοπος», πολλὴν ἀπήντησεν ἐν τῷ ἁγιαστικῷ τοῦ ἀρχιερέως ἔργῳ δυσκολίαν. Μεθόδιος μὲν ὁ κατόπι Μοραβίας ἢ καὶ Πανονίας ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης, καὶ Κύριλλος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ «ὁ πολὺς μὲν τὴν ἔξω φιλοσοφίαν, πλείων δὲ τὴν ἔσω» ἐξευρίσκουσι «τὰ σθλοβενικὰ γράμματα, δασύτητι βουλγάρου γλώσσης κατάλληλα, ἑρμηνεύουσι δὲ τὰς θεοπνεύστους Γραφὰς ἐκ τῆς ἑλλάδος γλώττης εἰς τὴν βουλγαρικὴν, ποιοῦνται δὲ σπουδὴν τοῖς ὀξυτέροις τῶν μαθητῶν

παραδοῦναι τὰ θεῖα μαθήματα[38]». Ταῦτα Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας ἐν βιογραφίᾳ Κλήμεντος ἀναφέρει, λαμπρὸς ἡμῖν γενόμενος μάρτυς ὅτι πολλοὺς εἶχον οἱ θεσσαλονικεῖς ἕλληνες Κύριλλος καὶ Μεθόδιος οἱ ἰσαπόστολοι μαθητάς· καὶ ὅτι τούτων οἱ ὀξύτεροι, οἱ ἔγκριτοι, οἱ τοῦ χοροῦ κορυφαῖοι ἦσαν πέντε, ἐν οἷς καὶ Κλήμης ὁ Βελίτζης, ὅν τινες θέλουσι βούλγαρον, ἕτεροι δ' ἕλληνα[39], καὶ Ναούμ, οὗ ἐπώνυμος ἡ παρὰ τὴν Λυχνιδὸν (ἐν Ἀχρίδι) μονή. Καὶ τῆς μὲν πατρίδος αὐτῶν οὐδεμίαν ὁ Θεοφύλακτος ποιεῖται μνείαν, ἐνῷ περὶ Γοράσδου, μαθητοῦ τοῦ Κλήμεντος, ἐκ Μοράβου λέγει γενόμενον καὶ τήν τε σλαυονικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἱκανώτατον· τοὺς δὲ τοῦ Κλήμεντος ὑπὲρ βουλγάρων ἀγῶνας ἀπαριθμῶν, πρῶτα μὲν (λέγει Θεοφύλακτος ὁ ἡμέτερος ὅτι) κλῆρός τε καὶ λαὸς «παντάπασι μὲν ἦσαν ἀμαθέστατοι καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν κτηνωδέστατοι»—μαρτυρεῖ δ' ἅπαξ ἔτι «τὸ τοῦ λαοῦ (τοῦ βουλγαρικοῦ) παχὺ καὶ περὶ τὸ νοῆσαι Γραφὰς ἀτεχνῶς δερμάτινον· καὶ ἱερεῖς δὲ πολλοὺς βουλγά-

---

38. Βίος Κλήμεντος ἐν τῷ τοῦ Καλλίστου Ξανθοπούλου Περὶ Ζωοδόχου Πηγῆς συγγράμματι· σελ. 103.

39. Νικοδήμου Συναξαριστὴς ἐν μνήμῃ τοῦ ὁσίου Κλήμεντος, ἣν, ἀκολουθῶν τῇ «κατὰ πλάτος» ἐκτετυπωμένῃ βιογραφίᾳ τοῦ ὁσίου, τάττει τὴν 22 νοεμβρίου, ἐνῷ κατὰ τὴν ἐκτυπωθεῖσαν ἐν Μοσχοπόλει Ἀκολουθίαν ὁρίζεται τὴν 25 τοῦ αὐτοῦ μηνός· ἀλλ' ὁ Νικόδημος, ἀτυχῶς, ἐγίνωσκε καὶ τὸν παλαιότερον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πρωτάτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους Συναξαριστήν, καθ' ὃν ἡ μνήμη Κλήμεντος ὁρίζεται τῇ 27 ἰουλίου. Καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη σύμφωνός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ, διότι, κατὰ Θεοφύλακτον, ὁ Κλήμης ἀπεβίωσε τῇ 27 ἰουλίου 916. Παρὰ τῷ Συναξαριστῇ δύο γνῶμαι φέρονται, κατὰ μὲν τὴν «κατὰ πλάτος ἐκτετυπωμένην βιογραφίαν ὅτι ὁ Κλήμης ἦτο ρωμαῖος τὸ γένος, ἐξ εἰκασίας ὅμως μόνης ἐκεῖ τοῦτο „συμπεραίνεται»· κατὰ δ' ἑτέραν πηγὴν (ἣν οὐ σαφηνίζει) βούλγαρος. Ἀλλὰ νοῦς ὑψηλὰ σχέδια συλλαμβάνων καὶ περὶ τὸ νοῆσαι Γραφὰς οὐχὶ δερμάτινος ἀποκλείει πᾶσαν ὑπόνοιαν καταγωγῆς ἐκ βουλγάρων. Προστίθησι δ' ὁ Νικόδημος ὅτι «οὗτος ὁ ἅγιος ἐσοφίσθη καὶ ἐφεῦρεν ἄλλους χαρακτῆρας σλαβονικῶν γραμμάτων σαφεστέρους καὶ καθαρωτέρους».

Digitized by Google

ρους κτηνώδεις ὄντας»—καὶ κατωτέρω δὲ μετὰ λεπτομερῆ μνείαν τῶν βουλγαριστὶ γεγραμμένων ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος ἁγιολογικῶν καὶ ἀσκητικῶν καὶ λειτουργικῶν βιβλίων, τὴν οἰκοδομὴν ὑπ' αὐτοῦ μονῆς ἐν Ἀχρίδι καὶ ναοῦ, καθεδρικοῦ κατόπι γενομένου, ἀναγράφων, τὰ ἄξια σημειώσεως ταῦτα παραδίδωσιν ἡμῖν περὶ τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ ἐν βουλγάροις ἔργου αὐτοῦ· «ἔσπευδε γὰρ διὰ πάντων τὴν τῶν βουλγάρων περὶ τὰ θεῖα ῥαθυμίαν ἐκκρούεσθαι, καὶ τῷ κάλλει τῶν οἰκοδομημάτων ἐφελκομένους συνάγεσθαι (ἐν τοῖς ναοῖς δῆλα δή), καὶ ὅλως ἐξημεροῦν τὸ τῆς καρδίας αὐτῶν ἄγριον καὶ ἀτίθασσον καὶ περὶ θεογνωσίαν ἀπόκροτον[40]». Καὶ συνεπῶς ἐνταῦθα πρέπει 'να σημειωθῇ, κατὰ Θεοφύλακτον, ὅτι καὶ δένδρων ἡμέρων πᾶν εἶδος «ἀπὸ τῆς τῶν γραικῶν χώρας» μετακομίσας, δῆλον οὖν ἐξ Ἑλλάδος, καὶ ἐμβολιάσας εἰς ἄγρια, ὧν ἦν ἡ Βουλγαρία πλήρης, ἐδωρήσατο τοῖς βουλγάροις καὶ τοῦτο τὸ καλόν, θέλων ἅμα 'να δείξῃ ὅτι καὶ διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τοῦτο ἔπρεπε 'να ἐφαρμοσθῇ, ἐμβολιαζομένου εἰς ἀγρίας φύσεις «τοῦ χυμοῦ τῆς χρηστότητος καὶ Θεῷ καρποφοροῦντος τὴν ἐργασίαν τοῦ θείου θελήματος[41]». Ἦν λοιπὸν ὁ Κλήμης τύπος τοῦ καλοῦ ποιμένος, τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ Κύριλλον καὶ Μεθόδιον ἐν τούτῳ μιμούμενος, ἐν μέσῳ χριστιανῶν, ὧν ἰδιώματα καὶ χαρακτῆρας τόσον ἀποτροπαίους παριστᾷ καὶ τόσῳ ζοφερὰν εἰκόνα τούτων γράφει. Φρονῶ δ' ὅτι καθὼς αὐτὸς ἐκείνους, οὕτω τοῦ Κλήμεντος οἱ μαθηταὶ τὸν διδάσκαλον ἐμιμήθησαν καὶ τούτων τὴν ἀρετὴν οἱ τῶν θρόνων διάδοχοι, ἐν οἷς ἦν καὶ Θεοφύλακτος ὁ μετὰ τὸν Κλήμεντα ἀκμάσας καὶ συγγράμματα γράψας πρὸς φωτισμὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένων.

---

40. Βίος Κλήμεντος· σελ. 103, 130, 131, 132.

41. αὐτόθι ἡ μαρτυρία ἐν 133 σελίδι. Περὶ δὲ τῆς τῶν παλαιτάτων ἀρχιερέων μερίμνης πρὸς ὑλικὴν εὐμάρειαν τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτῶν γινώσκουσιν ἴσως οἱ μελετῶντες τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἐν αὐθεντικαῖς πηγαῖς.

Digitized by Google

§

Καὶ ἦν μὲν ἕλλην ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ καθ' ἑτέραν γραφὴν ἐξ Εὐβοίας, μαΐστωρ τῶν ῥητόρων ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ κράτους χρηματίσας[42]—ἀλλὰ καὶ ἕτεροί τινες ἕλληνες ἀρχιεπίσκοποι Βουλγαρίας ἐγένοντο, καὶ ἐπίσκοποι, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐὰν ποτε ἐξακριβωθῇ θέλει δείξει, ὅτι καὶ πολλοὺς μετὰ τὸν Κλήμεντα καὶ τὸν Θεοφύλακτον αἰῶνας, τὸ τοῦ λαοῦ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ τοῦ κλήρου πρὸς τὸ νοῆσαι, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἑρμηνεῦσαι καὶ διδάξαι, Γραφὰς παχὺ καὶ δερμάτινον καὶ τὸ ἄγριον καὶ ἀτίθασσον καὶ τὸ περὶ θεογνωσίαν ἀπόκροτον εἶχεν ἀνάγκην ἑλλήνων ἱεραρχῶν· καὶ τούτους πιστεύω ὅτι καὶ ἐζήτει ὁ βουλγαρικὸς λαός, διότι ἀγνοῶ πῶς ἄλλως ἦν δυνατὸν 'να ἐπιβληθῶσιν εἰς αὐτόν. Ἀρχηγοὶ ζητοῦντες καὶ ἁρπάζοντες ἀλλότρια κτήματα καὶ πάντοτε θέλοντες πολέμους καὶ σφαγὰς καὶ κατακτήσεις, καὶ ἐπὶ σειρὰν μακρὰν ἐτῶν καὶ διϊστάμενοι καὶ πολεμοῦντες τοὺς βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας, ἦν ἀδύνατον 'ν' ἀποδεχθῶσι τοὺς ἀποστελλομένους ἐκ Βυζαντίου κληρικοὺς ἄνευ ζητήσεως ἢ προγενεστέρων ἴσως συμφωνιῶν.

Οὕτως ἀναφέρονται μετὰ τὸν Μεθόδιον καὶ μετὰ τὸν Κλήμεντα, κατά τινα παρὰ Δουκαγγίῳ[43] σημείωσιν, ἀπὸ τοῦ 1030 πιθανῶς ἄχρι που τῶν μέσων τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος, Λέων «πρῶτος ἐκ ῥωμαίων»(τῶν ἑλλήνων τῆς Ἀνατολῆς) προβληθεὶς

---

42. Cave, Scriptorum ecclesiasticorum Historia litteraria, τόμου Β' σελ. 153 τῆς ἐν Ὀξωνίῳ ἐκδόσεως τοῦ 1743. Du Cange Familiæ augustæ κτλ. σελ. 146 τῆς ἐν Βενετίᾳ ἐκδόσεως τοῦ 1729.

43. τῆς ἀξιολόγου ταύτης σημειώσεως πρὸ ἑνὸς στίχου γίνεται μνεία, ἅτε τῶν ἐν αὐτῇ γραφομένων ἀποδεικνυομένων καὶ ἄλλοθεν ὡς ἐν ταῖς μετὰ χεῖρας σημειώσεσιν ἀπὸ 44—47 φαίνεται. Μετετύπωσε δὲ τὴν σημείωσιν καὶ Gelzer ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Der Patriarchat von Achrida, ἐν Λειψίᾳ, 1902.

Digitized by Google

ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, πρότερον μέγας χαρτοφύλαξ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὃς ἔκτισεν ἐν Ἀχρίδι «τὸν κάτω» ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀνὴρ λόγιος[44]—καθὸ ἕλλην ἀρχιερεὺς—Θεόδουλος ὁ ἐκ Τετραπόλεως τοῦ Ἰκονίου, πρότερον ἡγούμενος (ἐν Κωνσταντινουπόλει) τῆς τοῦ ἁγίου Μωκίου μονῆς[45]—Ἰωάννης ὁ Λαμπηνός, πρότερον μονάζων ἐν Ὀλύμπῳ τῆς Βιθυνίας—Ἰωάννης ὁ Ἄοινος[46], πρότερον ἡγούμενος τῆς τοῦ Ἀριτζίου μονῆς—μεθ' ὃν Θεοφύλακτος· καὶ μεθ' ἕτερόν τινα, Μιχαὴλ ὁ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἤτοι τῆς Ἁγίας Σοφίας ὀστιάριος—καὶ μετ' αὐτὸν Ἰωάννης Κομνηνός, Ἀδριανὸς ἐν κοσμικοῖς, υἱὸς μὲν τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου Κομνηνοῦ, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου—Ἰωάννης ὁ Καματηρός, περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος[47]—Δημήτριος ὁ Χωματηνός, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1220—1235 ἀκμάσας[48]—μεθ' ὃν Κωνσταντῖνος Καβάσιλας, Ἀδριανὸς καὶ κατόπιν Ἰάκωβος. Πάντως δ' ἕλλην ἦν καὶ Γεννάδιος

44. Cave· Β', σελ. 138. Gelzer, σελ. 8.

45. Κεδρηνὸς Β' σ. 611, ἦν δ' ὁ Θεόδουλος τῆς ἱερᾶς σοφίας εἰς ἄγαν μέτοχος καὶ πνευματικαῖς χάρισι διαλάμπων.

46. βλ. περὶ Λαμπηνοῦ καὶ Ἀοίνου (οὐ πίνοντος οἶνον) τὸν Ἰωάννην Σκυλίτζην (συνεκδεδομένον τῷ Κεδρηνῷ, Β') σελ. 659. 742.

47. περὶ Ἰωάννου Κομνηνοῦ ὅρα τὴν παρὰ Δουκαγγίῳ σημείωσιν· περὶ δὲ Καματηροῦ Νικήταν Χωνιάτην, σελ. 355, ἔνθα φαίνεται μετὰ τὸ 1182 Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος ἀναδεδειγμένος, πρότερον τὸ «ἐπὶ τοῦ κανικλείου» κοσμῶν ὑπούργημα.

48. καλά τινα καὶ ἀρκετὰ περὶ Χωματηνοῦ γράφουσιν ὁ μακαρίτης Ἀντ. Μηλιαράκης ἐν τῷ καλλίστῳ αὐτοῦ συγγράμματι «Ἱστορίᾳ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας καὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου», ἐν Ἀθήναις, 1898 καὶ ὁ ἀρχιμ. κ. Καλλίνικος Δελικάνης ἐν μακρᾷ σημειώσει περὶ ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ἐκδοθείσῃ ἐν τόμῳ Γ' τῆς Συλλογῆς τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ἣν προὐμήθευσε τοῖς φιλίστορσιν ἡ μέριμνα τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεὶμ Γ' τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης.

Digitized by Google

ὁ κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος[49], καὶ Γρηγόριος ὁ κατὰ τὰ 1327 ἀναφερόμενος, ὃν ἕλληνα φρονῶ γεγονότα καθότι σημειοῦται[50] σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμάστὸς ἐν λόγοις, κεκτημένος ἰδιότητα, ἣν ἀποκλείει τὸ πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν Γραφῶν «ἀτεχνῶς παχὺ καὶ δερμάτινον» τοῦ βουλγαρικοῦ κλήρου· μεθ' ὃν Ἄνθιμος (1330) καὶ Ματθαῖος 1408. Καὶ τούτους μὲν ἀριθμῶ μέχρι τῆς ἁλώσεως· εἶτα δὲ γινώσκομεν τὸν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καταβάντα τῷ 1467 Μάρκον τὸν Ξυλοκαράβην, κωνσταντινουπολίτην[51], ἄνδρα καλὸν κἀγαθὸν, Ραφαὴλ τὸν τῷ 1699 ἐκλεγέντα, ἐπίσκοπον πρώην Χερρονήσου, κρῆτα τὴν πατρίδα, καὶ Διονύσιον τὸν τῷ 1709 ἀναφερόμενον ὡς ὄντα τὴν πατρίδα χῖον, καὶ Φιλόθεον τὸν ἐκ Ναούσης, ὃν ἀπαντῶμεν κατὰ τὸ 1720, ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι φέρονται· ἕλλην δὲ βεβαίως ἦν καὶ ὁ τῷ 1691 ἐκλεγεὶς Ἀχριδῶν καὶ πρώην Νέων Πατρῶν, ὁ Γρηγόριος[52]. Ἀλλὰ

---

49. περὶ Καβάσιλα ἀρκετὰ παρὰ Gelzer σελ. 12, καὶ ἱκανὰ παρ' Ἀκροπολίτῃ, σελ. 177—178. Γνωστοὶ δὲ Κωνσταντῖνος ἀρχιεπίσκοπος Δυρραχίου ὁ Καβάσιλας, πρὸς ὃν αἱ γνωσταὶ κανονικαὶ λύσεις Ιωάννου τοῦ Κίτρους ἐπιστέλλονται, καὶ Νεῖλος Θεσσαλονίκης ὁ Καβάσιλας, (ἔχων ἀνεψιὸν τὸν Νικόλαον) οὗ ἔργα ἐξεδόθησαν ἐν ΡΜΘ' τόμῳ τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τοῦ Migne. Περὶ Γενναδίου παρὰ Παχυμέρει, καὶ Ἀνδρονίκῳ Δημητρακοπούλῳ. Ὀρθόδοξος Ἑλλάς· σελ. 68. Περὶ Ἀδριανοῦ, Ἀνθίμου καὶ Ματθαίου βλέπε τὸ σχετικὸν περὶ βουλγάρων ἄρθρον τοῦ πρεσβυτέρου Symeon Valhé ἐν τῷ πολλοῦ λόγου ἀξίῳ Dictionnaire de Théologie Catholique, τόμου Α' στήλην 1187.

50. ἡ μαρτυρία περὶ Γρηγορίου παρὰ Κατακουζηνῷ· τόμ. Α' σελ. 226, ὅπου μνεία γίνεται τῆς εἰς Ρήγιον (Κιουτσοὺκ-τσεκμετζὲ) ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀφίξεως τοῦ Γρηγορίου μετὰ ἓξ ἀρχιερέων, οὐχὶ τῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, καὶ Νήφωνος ἐπισκόπου Μογλαίνων, περὶ τῆς μεταξὺ τῶν Παλαιολόγων ἔριδος συνδιασκεφθησομένων.

51. βλ. Πατριαρχικῶν Πινάκων μου σελ. 482. Crusii Turcograecia· ἐν ἱστορίᾳ πατριαρχικῇ, σελ. 124, 127, καὶ 22—23.

52. Gelzer, σελ. 50, 77, 79—80.

Digitized by Google

καὶ Λέων ὁ Πρεσλάβας, ὁ γράψας ἑλληνιστὶ κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα κατὰ ἀζύμων ἐπὶ κατακρίσει λατινικῆς ἑτεροδιδασκαλίας, ἕλλην[53] δείκνυται·καὶ Νικόλαος ὁ καστρίνσιος ὁ μετὰ ταῦτα Μαλεσόβου γενόμενος ἐπίσκοπος[54] ἀκμάσας συγχρόνως τῷ Θεοφυλάκτῳ Βουλγαρίας, ἐπιστείλαντι αὐτῷ κατὰ τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν καὶ ἐπισκόπους εὑρίσκομεν καὶ μητροπολίτας ἐκ τῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν γενομένους ἕλληνας τὸ γένος, ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης διοικήσεως ἐκλεγομένους, ἐπὶ ζήλῳ θρησκευτικῷ πολλῷ καὶ παιδείᾳ διαπρέψαντας, οἷοι Κοσμᾶς ὁ πρώην χρηματίσας Κιτίου[55], καὶ τοποτηρητὴς καὶ ἐπίτροπος Ἀχριδῶν τῷ 1685 καὶ 1691 καὶ τῷ 1693, καὶ ἀπὸ τοῦ 1694 Δυρραχίου μητροπολίτης, σπουδάσας ἐν Ἰταλίᾳ σὺν τῷ Ἀλεξάνδρῳ Μαυροκορδάτῳ καὶ κατόπιν ἐν Παρισίοις, ἐκ Πελοποννήσου καταγόμενος—ὁ ἀπὸ τοῦ 1694—1720 μητροπολίτης Καστορίας Διονύσιος ὁ Μάντουκας[56], ἕλλην ἐκ Μοσχοπόλεως, ἀνὴρ πεπαιδευμένος—ὁ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1763 ἐκλεγεὶς μητροπολίτης Μελενίκου Δαμασκηνὸς ὁ ἐξ Ἠπείρου[57], καὶ πρὶν αὐτοῦ Στέφανος ὁ πρὸ τοῦ 1706, ὅτε μετετέθη εἰς Σέρρας, καὶ Γρηγόριος ὁ πρὸ

53. Δημητρακοπούλου Ὀρθόδ. Ἑλλάς· σελ. 93.

54. αὐτόθι, σελ. 9. Πρόδηλον ὅτι ἡ τοιοῦτον ἔχουσα τὸ ὄνομα ἐπισκοπὴ ὑπήγετο ὑπό τινα ξένην ἡμῖν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Ἔκειτο δ' ἴσως αὕτη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορυτσᾶς καὶ Πρεμετῆς.

55. ἐγεννήθη ἐξ ἑλλήνων γονέων ἐν Τύνιδι· ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρὸς Δοσίθεον Ἱεροσολύμων ἐξέδωκα ἐν Β' τόμῳ τοῦ ἄλλοτ' ἐκδιδομένου ἐνταῦθα περιοδικοῦ «Κήρυκος» σελ. 389—390.

56. Δημητρίου Προκοπίου Ἀπαρίθμησις λογίων γραικῶν· ἐν Ἑλληνικῇ Βιβλιοθήκῃ Φαβρικίου, τόμ. ΙΑ' μετατυπωθεῖσα ὑπὸ Κ. Ν. Σάθα ἐν τόμῳ Γ' Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης, σελ. 491.

57. μνείαν τοῦ λογίου τούτου ἱεράρχου ἐποιησάμην ἐν Α' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ «Παρνασσοῦ».

Digitized by Google

τοῦ Στεφάνου Μελενίκου γενόμενος μητροπολίτης καὶ εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἐσφιγμένου λιπὼν τὸν βίον — οἱ κατὰ τὸ 1767 μητροπολῖται Καστορίας Εὐθύμιος, Βοδενῶν Γερμανὸς, Κορυτσᾶς Γεννάδιος, Στρωμνίτσης Ἀνανίας, Σισανίου Νικηφόρος καὶ Γρεβενῶν Γρηγόριος, εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος ἀνήκοντες, ἕλληνες δὲ τὴν ἐθνικότητα, κατὰ βουλγαρικὴν μαρτυρίαν[58], καὶ ὁ πρὶν αὐτῶν Ἀχριδῶν Ἀνανίας=πάντες οὗτοι συντελέσαντες εἰς τὸν ἐξανθρωπισμὸν τῶν βουλγάρων, ὅσοι τούτων ἐποίμαινον ἀμέσως τοιούτους. Δέον ἐν τούτοις ἵνα σημειώσωμεν ὅτι ἀνῆκον οὗτοι εἰς τὸν κλῆρον τῆς αὐτοκεφάλου λεγομένης ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, προϊστάμενοι ἐπαρχιῶν κατοικουμένων οὐχὶ πάντως ὑπὸ βουλγάρων, ἀλλ' ὑπὸ ἑλλήνων—διότι οἱ τὰς ἐπαρχίας τῆς σημερινῆς βουλγαρικῆς ἡγεμονίας οἰκοῦντες τότε χριστιανοὶ βούλγαροι νομίμως ἐποιμαίνοντο καὶ αὐτοὶ ὑπὸ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποστελλομένων, οὐχὶ σπανίως μετόχων πολλῆς μαθήσεως, ἢ ἄλλως ἐπιφανῶν ἀνδρῶν. Τοιούτους δυνάμεθα 'ν' ἀριθμήσωμεν τοὺς μητροπολίτας Τορνόβου Διονύσιον Ράλλην καὶ Ἰωσὴφ τὸν ἐξ Ἠπείρου, τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ 1592—1619 ἀκμάσαντα καὶ ἐκ Κομνηνῶν καταγόμενον, ἀποστολὴν δὲ σπουδαίαν διαπιστευθέντα σὺν τῷ μητροπολίτῃ Καλλιστράτῳ Γρεβενῶν εἰς Ρωσσίαν, ἐντολῇ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης[59], τὸν δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἀνθήσαντα[60]· τούτοις πρόσ-

---

58. Τὰ κατὰ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1869, σελ. 25, καὶ σελ. 33 περὶ Ἀνανίου

59. Κ. Ν. Σάθα Νεοελλ. Φιλολογία, σελ. 304 κατὰ Βαλλιάνον (ἐν Ἱστορίᾳ Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας) καὶ ἑτέρας πηγάς.

60. Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου περὶ Ἰωσὴφ Τορνόβου σημειώματά τινα ἐν «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείᾳ», τόμου ς' μέρος β', σελ. 207—215· ἴδε καὶ Δαπόντε Κατάλογον ἐπισήμων ρωμαίων, ἐν Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ, τόμου Γ' σελ. 104. Ἐγένετο μητροπολίτης Τορνόβου τῷ 1714 καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1722.

Digitized by Google

θες Ἱλαρίωνα Σιναΐτην τὸν ἐκ Κρήτης, μετὰ τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ζήσαντα, κληρικὸν εὐπαίδευτον, μητροπολίτην καὶ τοῦτον Τορνόβου[61] εὐδοκίμως χρηματίσαντα, ὃν ἐγίνωσκεν ἡ πρὸ ἡμῶν γενεὰ[62] πολλῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ σχολείων ἱδρυτὴν γενόμενον καὶ σύνταξιν βουλγαρικῆς Γραμματικῆς ἀναλαβόντα καὶ διά τινος ἱερομονάχου Νεοφύτου μεταφράσαντα καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς τὴν βουλγαρικὴν διάλεκτον. Τοῖς ἐξόχοις τούτοις ἀπὸ λόγου καὶ συνέσεως ποιμαντικῆς καὶ βίου χρηστοῦ μητροπολίταις πρόσθες καὶ Γεράσιμον τὸν κατὰ τὸ 1658 ἐκλεγέντα Τορνόβου καὶ τῷ 1673 πατριάρχην οἰκουμενικὸν ἀναδειχθέντα, περὶ οὗ ἐν καταλόγοις πατριαρχικοῖς ἔστιν εὑρεῖν· καὶ Καλλίνικον τὸν τῇ 17 δεκεμβρίου 1791 θα·όντα, καὶ τὸν μετ' ἐκεῖνον Ματθαῖον, καὶ Μακάριον τὸν ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ γεννηθέντα καὶ Τορνόβου μητροπολίτην χρηματίσαντα ἀπὸ τοῦ 1806—1821, ὅτε μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας. Καὶ πολλῶν δ' ἐπαρχιῶν μὴ ὑποκειμένων τῇ τῶν Ἀχριδῶν ἀρχιεπισκοπῇ, ἀλλὰ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, ἕλληνες ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς, εἰ καὶ οὐδ' ἀγνοοῦμεν ὅτι καὶ βουλγάρους καὶ ἄραβας καὶ ὀρθοδόξους ἀρμενίους ἐχειροτόνει στέλλον πανταχοῦ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπισκόπους, εἴπερ ἔκρινεν αὐτοὺς χρησίμους τῷ ἁγιαστικῷ τῆς Ἐκκλησίας ἔργῳ.

---

61. Ἀντίρρησις Ματθαίου τοῦ Κυζίκου (κατὰ τῆς ἐκχυδαΐσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν). Ἐν Κων)πόλει, 1841, σελ. ἰδίᾳ νβ' τοῦ προλόγου καὶ ἀλλαχοῦ.

62. Τὰ ἐν τῇ «Ἁρμονίᾳ» (τῇ ἐφημερίδι δῆλα δὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως) περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος· ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1866, ἐν τῇ 79 σελίδι. Συντάκτης δὲ τοῦ καλλίστου τούτου συγγράμματος ἦν, ὡς ἠκούσαμεν, ὁ μακαρίτης τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς διδάσκαλος Ἠλίας Τανταλίδης, οὗ ὁ πάππος ἦν ἐκ Κρήτης (Τρανταλιδάκης) συμπολίτης τοῦ Ἱλαρίωνος.

Digitized by Google

§

Διότι τὸ πλήρωμα τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν, ὅσαι συναπετέλουν τὸν ἱεραρχικὸν ὅμιλον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς 'Αχριδῶν καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς 'Ιπεκίου κατὰ τὸ πλεῖστον· ἦσαν οὐχὶ βούλγαροι, ἀλλὰ ἕλληνες καὶ σέρβοι. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην θέλομεν εὑρεῖ μετ' ὀλίγον κυρουμένην μὲν ἱστορικῶς πρὸ αἰώνων, παρατείνουσαν δὲ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸ κῦρος αὐτῆς ἄχρι πρὸ μικροῦ, πρὶν ἔτι χρήμασι καὶ φοβερισμοῖς ἐξαναγκασθῶσι 'να δηλώσωσι δειλοί τινες καὶ περὶ τὴν πίστιν χλιαροὶ τὴν ἀπάρνησιν τῆς ἀληθοῦς αὐτῶν ἐθνικῆς ὑποστάσεως. Οὔτε καὶ συνεστήθη χάριν τῶν βουλγάρων ἡ περιλάλητος αὐτοκέφαλοςς ἀρχιεπισκοπὴ τῆς πρώτης 'Ιουστινιανῆς, οὔτε κατόπιν ἡ τοῦ Πεκίου, διότι οὔτε ἦσαν ἐσκηνωμένοι οὗτοι ἐν Μακεδονίᾳ. Καὶ λόγιμοι μέν τινες τῶν ἑλλήνων ἐπεχείρησαν 'ν' ἀρνηθῶσι τὴν ὑπὸ 'Ιουστινιανοῦ Α' ἵδρυσιν ἀρχιεπισκοπῆς ἐν τῇ 'Αχρίδι—ἥτις οὐδ' ἐγένετο πατρὶς αὐτοῦ—ἀλλά, καὶ μεθ' ὅσα ἐγράφησαν, δύςκολόν ἐστι 'να διασείσωμεν τὸ κῦρος τοῦ ἱστοριογράφου Προκοπίου τοῦ καισαρέως, ὅστις ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Περὶ τῶν δεσπότου 'Ιουστινιανοῦ κτισμάτων[63]» ἀναφέρει σαφῶς ὅτι πατρὶς αὐτοῦ ἦν τὸ «χωρίον» Ταυρήσιον, ὅπερ περιτειχίσας καὶ τέσσαρας πύργους ἐν ἑκάστῃ τῶν γωνιῶν τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸ τείχους οἰκοδομήσας, Τετραπυργίαν ὠνόμασε τὸ τέως χωρίον· ἀναφέρει ὅτι παρ' αὐτὸ «πόλιν ἐπιφανεστάτην ἐδείματο, ἥν περ 'Ιουστινιανὴν ὠνόμασε Πρίμαν (Πρώτη δὲ τοῦτο τῇ λατίνων φωνῇ δύναται) . . . . . πόλις ἁπλῶς μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος καὶ τὰ ἄλλα εὐδαίμων καὶ οἵα τῆς χώρας ἁπάσης μητρόπολιν εἶναι»· καὶ μαρτυρεῖ ὅτι «καὶ τῶν ἰλλυριῶν ἀρχιερέα διεκεκλήρωται, τῶν ἄλλων πόλεων αὐτῇ, ἅτε πρώτῃ τὸ μέγεθος οὔσῃ, ἐξισταμένων»=δῆλά γε δή, χάρις εἰς

63. Προκοπίου, σελ. 266—267 τοῦ Γ' τόμου.

τὸν Μ. Ἰουστινιανὸν, ἔλαχεν ὁ κλῆρος εἰς τὴν παρὰ τὸ Ταυρήσιον ἐπιφανεστάτην πόλιν 'να διατελῇ καθέδρα τοῦ ἀρχιερέως τῶν Ἰλλυριῶν, καὶ 'να ἐξαρτῶνται αἱ λοιπαὶ πόλεις τῆς Ἰλλυρίας ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις χριστιανῶν ἐπίσκοποι ἀπὸ τοῦ μητροπολίτου τῆς παρὰ τὸ Ταυρήσιον ἐπιφανεστάτης πόλεως. Καὶ ἐδόθη μὲν ἡ τιμὴ τῇ νέᾳ ταύτῃ πόλει διὰ τὸ πλῆθος καὶ κάλλος τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων καὶ τῶν ἱερῶν ναῶν, ἀόριστον δὲ εἴπερ αὕτη ἦν ἡ Ἀχρὶς ἡ πρότερον Λυχνιδὸς, ὡς εἶπόν τινες· διότι ἡ Λυχνιδὸς, εἶχεν ὄνομα γνωστότατον πᾶσι καὶ τῷ Προκοπίῳ βεβαίως, καὶ τέσσαρες τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς εἰσὶν ἡμῖν γνωστοὶ, σήμερον, κατὰ δὲ τοὺς τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' χρόνους, πολλῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν γραμμάτων ἔτι σωζομένων, ἦσαν γνωστοὶ βεβαίως πλείονες· ὑπεγράφησαν δὲ, κατὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ (Σόφιᾳ) Σύνοδον καὶ ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν θρᾶκα ὁ Διονύσιος καὶ ὁ Ἀντώνιος, καθὼς ἐπιγράφονται καὶ οἱ τῷ 492 καὶ 519 Λαυρέντιος καὶ Θεοδώρητος «Λυχνιδοῦ ἐπίσκοποι», ὡς ἡ παρὰ Lequien ἀναγραφὴ ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ συγγράμματι Oriens Christianus (τόμου Β' στήλη 282) διδάσκει ἡμᾶς· καὶ οὐ μόνον γινώσκει ἀλλὰ καὶ ρητῶς ὁ Προκόπιος ἀναφέρει ὅτι ἡ Λυχνιδὸς «ἡ ἐν ἠπειρώταις» ὑπὸ σεισμοῦ κατεστράφη[64] κατὰ τοὺς τοῦ Ἰουστινιανοῦ χρόνους.

Ὁπωσδήποτ' ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, βεβαίου ἀποδειχθέντος ὅτι ὁ Μ. Ἰουστινιανὸς οὐχὶ ἐκ βουλγάρων κατήγετο[65], παραδεχόμεθα τὴν ὕπαρξιν διατάξεώς τινος ἢ σάκρας τοῦ αὐτοκράτορος τούτου —οὐχὶ τῶν ὡς τοιούτων φερομένων, ἅτε παραδόξων καὶ ἀμαθίαν

---

64. Προκοπίου Ἀνέκδοτα· τόμου Γ' σελ. 112.

65. μακρὰν διατριβὴν τοῦ Α. Βασίλειέφ περὶ τῆς μὴ σλαβικῆς τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ καταγωγῆς ἐξέδωκαν οἱ πολυμαθεῖς ἐκδόται τῶν ἐν Πετρουπόλει «Βυζαντινῶν Χρονικῶν» ἐν τόμῳ Α', σελ. 469—492.

Digitized by Google

ἐπὶ πᾶσι προδιδουσῶν καὶ παρατύπων[66]— περὶ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ὡς πρώτης ἐπισκοπικῆς καθέδρας, χειραφετηθείσης ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ἐποπτείας τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, οὐχὶ δὲ γενομένης ὅλως αὐτοκεφάλου μετὰ προνομιῶν, ἃ οὐδεὶς εὐσεβὴς καὶ σώφρονα νοῦν ἔχων αὐτοκράτωρ ἠδύνατο 'ν' ἀπονείμῃ τῷ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἀρχιεπισκόπῳ. Τὰ ῥήματα τοῦ Προκοπίου γράφονται σαφῶς· «τὸν τῶν ἰλλυριῶν ἀρχιερέα (ἡ Α' Ἰουστινιανὴ) διακεκλήρωται, τῶν ἄλλων πόλεων αὐτῇ, ἅτε πρώτῃ τὸ μέγεθος οὔσῃ, ἐξισταμένων». Ἐκ τούτων δ' ἄρα γίνεται φανερὸν ὅτι, κατὰ τὰς τότε συνηθείας, ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς, ἅτε μεγάλης πόλεως (ἢ, καθὼς σήμερον λέγομεν, νομοῦ καθέδρας) ἀναδειχθείσης, ἐγένετο μητροπολίτης· ἦν δὲ δικαίωμα τῆς ὀρθοδόξου κοσμικῆς ἀρχῆς, ὑπὸ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου[67] κυρωθέν, ὅτι πρέπει 'να ἀποδίδῃ τὴν τιμὴν τοῦ μητροπολίτου ἐπισκόπῳ διοικοῦντι μικρὰν πόλιν **τιμηθεῖσαν διὰ βασιλικοῦ γράμματος** τῷ τῆς μητροπόλεως ὀνόματι, «σωζομένων δηλονότι τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων», ἀφοῦ καὶ σαφῶς ἡ Σύνοδος αὕτη διὰ τοῦ ΙΖ' κανόνος αὐτῆς ἀποφαίνεται «Εἰ δὲ καί τις **ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις ἢ αὖθις καινισθείη**, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω». Καινισθείσης ἄρα τῆς Ἰουστινιανῆς ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας, ἦν ἑπόμενον 'ν' ἀκολουθήσῃ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις τοῖς βασιλικοῖς τύποις, ἵνα ὁ μητροπολίτης αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἰδίας ψηφίζηται Συνόδου, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ὑπ' αὐ-

66. ἀμφοτέρας ἀνάγνωθι προχείρως ἐν τόμῳ Γ' Πατριαρχικῶν Γραμμάτων, ἐν τῇ μακρᾷ σημειώσει περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ἐν ταῖς σελίσιν 940—942 καὶ 1010 -1013· καὶ ἐν τῷ φυλλαδίῳ «Τὰ κατὰ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου», ἐν Κων)πόλει, 1869, ἐν ταῖς σελίσιν 6 καὶ ἑξῆς.

67. βλέπε τὸν δωδέκατον αὐτῆς κανόνα.

Digitized by Google

τὸν ἐπισκόποις καὶ μητροπολίταις χειροτονῇ τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ παροικιῶν. Οὕτως ἀντιλαμβάνομαι τῶν γραφομένων τοῦ Προκοπίου, φρονῶ δ'ὅτι, πολλὰ μετὰ τὸν Μ. Ἰουστινιανὸν ἔτη, λεληθότως προῆλθον εἰς φῶς ἔγγραφα ψευδῆ πρὸς μαρτυρίαν τῆς ὑπὸ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος ἀναδείξεως τῆς μητροπόλεως ὡς ἀρχιεπισκοπῆς ἰσοτίμου τῇ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου· καὶ πολλῷ μετὰ τὴν Πενθέκτην Σύνοδον, ὅτε τοσαύτη μὲν ἐκκλησιαστικὴ πρόνοια ἐλήφθη περὶ τοῦ τῆς Νέας Ἰουστινιανουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, τοσαύτη δ' εἰς ἐκεῖνον ἀπενεμήθη τιμὴ καὶ προστασία· καὶ ἐπίστευσαν οἱ τῇ Α' Ἰουστινιανῇ ἀνήκοντες ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται ὅτι καὶ ἡ Πρώτη αὕτη—καθὸ Ἰουστινιανὴ (ἀπὸ τοῦ Α' οὐχὶ τοῦ Β')—ἐδικαιοῦτο 'να ἠ αὐτοκέφαλος. Εἰ δ' ἐν οὐδεμιᾷ τῶν μεγάλων τότε Συνόδων ἀναφέρεται παρὼν ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν, ἡ δὲ παρὰ Δουκαγγίῳ σημείωσις ἀναφέρει Πρωτογένη δῆθεν ἀρχιεπίσκοπον πρῶτον Βουλγαρίας, καίτοι Σαρδικῆς ἤτοι Σόφιας ἐπίσκοπον ὄντα, εἴπερ ἀναφέρει δεύτερον τὸν Μεθόδιον, Μοραβίας ἐπίσκοπον ὄντα καὶ Γοράσδον μετ' αὐτὸν, ἀλλὰ μέγα τὸ χάσμα παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν χρόνων τοῦ Πρωτογένους καὶ τῶν τοῦ Μεθοδίου, πεντακοσίων περίπου μακροτάτων ἐνιαυτῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τοσούτων ἐτῶν ἄγνωστοί μοί εἰσιν οἱ τῆς πόλεως Ἀχρίδος ἢ Λυχνιδοῦ καὶ ἑτέρων παρ' αὐτὴν καὶ ὑπ' αὐτὴν πόλεων καὶ κωμῶν ἐπίσκοποι.

Φρονῶ ὅτι μακρὸν χρόνον ἔμενεν ἀνεπισκόπητος ἡ ἐνορία τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἢ μητροπολίτου τῆς παρὰ τῇ Τετραπυργίᾳ Πρώτης Ἰουστινιανῆς· εὑρίσκω παρὰ τῷ Προκοπίῳ[68] ὅτι καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' «Ἰλλυρίους (Ἰλλυρίας;) καὶ Θράκην ὅλην, εἴη δ' ἂν ἐκ κόλπου τοῦ Ἰονίου, μέχρις εἰς τὰ Βυζαν-

68. Προκοπίου Ἀνέκδοτα· τόμου Γ' σελ. 108.

Digitized by Google

τίου προάστεια, ἐν τοῖς Ἑλλάς τε καὶ χερρονησιτῶν ἡ χώρα ἐστὶν, οὖννοί τε καὶ σκλαβηνοὶ καὶ ἄνται, σχεδόν τι ἀνὰ πᾶν καταθέοντες ἔτος, ἀνήκεστα ἔργα εἰργάσαντο τοὺς ταύτῃ ἀνθρώπους· πλέον γὰρ **ἐν ἑκάστῃ ἐμβολῇ** οἶμαι ἡ κατὰ **μυριάδας εἴκοσιν** εἶναι τῶν τε ἀνῃρημένων καὶ ἠνδραποδισμένων ἐνταῦθα ρωμαίων, ὥστε τὴν «σκυθῶν ἐρημίαν» ἀμέλει ταύτης πανταχόσε τῆς γῆς ξυμβαίνειν». Ὃ ἐστι μεθερμηνευόμενον· ὅτι διακόσιαι χιλιάδες ἀνθρώπων ρωμαίων, ἑλλήνων δῆλον οὖν, ἐφονεύοντο ἢ δίκην ἀνδραπόδων ἐπωλοῦντο καθ' ἑκάστην τῶν ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν, ὧν μία, κατὰ τὸ 557—558 ἔφθασεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πρωτευούσης ἄχρι Κιουτσοὺκ-Τσεκμετζὲ καὶ τῶν χωρίων Τσιφοὺτ-Μπουργὰζ καὶ Νυμφῶν, ὡς ἀναγινώσκομεν παρὰ Θεοφάνει καὶ Μαλαλᾷ· ἐπειδὴ δὲ τοιαῦταί τινες ἐπιδρομαὶ καταστρεπτικαὶ ἐγένοντο τῷ 530 καὶ 536 καὶ 538 καὶ 557 ἢ 558, ὡς ἀναγράφουσιν οἱ τοὺς χρόνους τῶν συμβαμάτων ἀκριβοῦντες[69], δύναται 'να συμπεράνῃ τις τὸ πλῆθος τῶν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαγομένων καὶ φονευομένων ἑλλήνων ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πρώτης Ἰουστινιανῆς ὑπαγομένων ἐκκλησιαστικῶν διοικήσεων· καὶ οὕτω γινώσκοντες καὶ οὕτω σκεπτόμενοι δυνάμεθα 'να εἴπωμεν ὅτι ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ τὸ πλήρωμα σύνολον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης περιφερείας ἀποτελοῦντες ὀρθόδοξοι ἐστεροῦντο ποιμένων πνευματικῶν.

Γνωριμωτέρα, μᾶλλον δ' εἰπεῖν γνώριμος, καθίσταται ἡ δῆθεν αὐτοκέφαλος ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχριδῶν ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος, ὅτε οἱ τῆς Βουλγαρίας ἡγεμόνες εἰς τὴν Μακεδονίαν καταβάντες ἐκυρίευσαν πόλεις τινας· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ κατάστασις τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἄγνωστος· αὐτοὶ οἱ τελευταῖον γράψαντες περὶ αὐτῆς ἀνερυθριάστως εἶπον ὅτι οἱ βούλγαροι χριστιανοὶ ἐκέκτην-

69. Κοκκώνη, Ἱστορία τῶν βουλγάρων· σελ. 13—14.

Digitized by Google

το διὰ τὴν ἑαυτῶν Ἐκκλησίαν ἴδιον πατριαρχεῖον, ἱοῦ ἡ κυρίως καθέδρα εἶχε χαρακτῆρα νομαδικὸν οὕτως εἰπεῖν καὶ πλάνητα· διότι, καθ' ἃ γράφουσι, συγχρόνως τῇ καταργήσει τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου τοῦ Δαμιανοῦ τοῦ Βουλγαρίας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Τζιμισχῆ γενομένῃ, νέος δημιουργεῖται πατριάρχης, τὸ πρῶτον μὲν ἐν Σόφιᾳ, μεταφερόμενος ἐκ τοῦ Δοροστόλου (Δρύστρας), εἶτα δὲ ἐν Βοδενοῖς, ἐν Μογλαινοῖς, ἐν Πρέσπᾳ, ὅπου διαμένει μέχρι τοῦ 980 καὶ τέλος ἐν Ἀχρίδι, ἐν ᾗ ὁριστικῶς ἐγκαθίσταται[70].

Καὶ ἐκ τούτου δὲ τοῦ θρύλλου καὶ ἐκ τοσούτων ἀσαφειῶν, ἐν αἷς κολυμβῶσιν ὅσοι βούλγαροι καὶ φίλοι τῶν βουλγάρων ἐπεχείρησαν τῇ συγγραφῇ τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησίας, ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλους ὄντες, ἀποδεικνύεται ὅτι γνωστὸν οὐδέν ἐστι περὶ τῶν ὁρίων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας, καὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Οὐδὲν ἐπίσης ἀκριβὲς καὶ βέβαιον περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἱδρύσεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης. Ἀλλ' οὐδαμῶς ἤθελε σφαλῇ τῆς ἀληθείας ὁ λέγων ὅτι τὰ ὅρια τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἐξετείνοντο ἢ περιεστέλλοντο ἐφ' ὅσον ἐξηπλοῦτο ἢ περιωρίζετο ἡ ἐπικράτησις τῆς κυριαρχίας τοῦ κατακτητοῦ βουλγάρου ἐπὶ μακεδονικῶν ἢ ἠπειρωτικῶν ἐπαρχιῶν.

Τοῦτο δ' ἐγίνετο πάντοτε νόμῳ κατακτήσεως καὶ δικαιώματι δῆθεν ἡγεμονικῷ, ὅπου—ἐννοεῖται τοῦτο—ἡ κοσμικὴ ἀρχὴ

---

70. ταῦτα ὁ Δρύνωφ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Οἱ μεσημβρινοὶ σλαῦοι καὶ τὸ Βυζάντιον κατὰ τὴν Ι' ἑκατονταετηρίδα» γράφει, ἐφ' οἷς ὁ φιλαλήθης Ν. Δουρνοβῶ πολλὴν ἔκπληξιν ἐκφράζει· ἀπορεῖ δὲ τίς ἆρά γε πατριάρχης ἢ τίς Σύνοδος ἵδρυσαν τὸν νέον τοῦτον φορητὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν ὅλως ἀσύμφωνον πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας· ἴδε σελ. 47 τοῦ συγγράμματος «Ἔχουσιν οἱ βούλγαροι ἱστορικὰ δικαιώματα ἐν Μακεδονίᾳ, Θράκῃ καὶ Παλαιᾷ Σερβίᾳ;».

Digitized by Google

ἦν ὁμόδοξος τῇ πνευματικῇ· ἐπὶ παραδείγματι, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν ὀρδῶν τῆς Δ' Σταυροφορίας ἅλωσιν τῆς πρωτευούσης τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, συνεστάθησαν μὲν τό τε βασίλειον τῆς Νικαίας, ἡ λεγομένη αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος,καὶ τὸ δεσποτάτον τῆς Ἠπείρου, πληθυσμὸν ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν περιέχοντα, ποιμαινόμενον ὑπὸ πολλῶν ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν. Καὶ ἡ μὲν Βουλγαρία, δῆλον οὖν ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, οὗ τὰ ὅρια ἐξέτεινε μὲν ἡ κατάκτησις οἱ δὲ κατὰ βουλγάρων πόλεμοι περιέστελλον, ἐκαυχᾶτο διὰ τὸ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς αὐτοκέφαλον, οὗ ἕνεκα καὶ λίαν ἐσόβει καὶ ἐριστικὸς ἐδείκνυτο ὁ πολὺς ἐπὶ μαθήσει ποικίλῃ καὶ γνώσει τῶν νόμων ὁ τῆς Βουλγαρίας πρῶτος ἀρχιερεὺς Δημήτριος ὁ Χωματηνός, καίτοι ἀπεκάλει τοὺς μὲν βουλγάρους «βάρβαρον ἔθνος» τὴν δὲ γλῶσσαν αὐτῶν οὕτω πενιχρὰν καὶ πτωχὴν ὥστε λέξεων 'να στερῆται πρὸς παράστασιν τῶν ἐννοιῶν «οὐσίας», «φύσεως», «μονάδος», «ὑποστάσεως», καὶ «προσώπου»[71]· καὶ καυχωμένη διὰ τὸ αὐτοκέφαλον, ἐφ' ὅσον ἐξ ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων ἐκέρδαινε νέας ἐκκλησιαστικὰς παροικίας, ἠδύνατο 'να χειροτονῇ μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, οὐδαμῶς φροντίζουσα 'να ἐρωτήσῃ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος εἶχεν ὡρισμένον ἀριθμὸν ἐπαρχιῶν τινῶν, ἐν αἷς ὁ λεγόμενος Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος ἐδικαιοῦτο 'να χειροτονῇ ἀρχιερεῖς. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1204, ὅτε τῇ 8 τοῦ νοεμβρίου ὁ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ' ἀναγορευθεὶς πατριάρχης δῆθεν Βουλγαρίας ἔστεφε τὸν γνωστὸν ἡμῖν Σκυλοϊωάννην βασιλέα Βουλγαρίας καὶ Βλαχίας, αὐτὸς ὁ δῆθεν πατριάρχης, Τορνόβου μητροπολίτης ὤν, ὑπὸ δὲ τοῦ μη-

---

71. Analecta sacra et classica, spicilegio Solesmensi parata. Juris ecclesiastici Graecorum selecta paralipomena· Συνελέγησαν φροντίδι τοῦ καρδιναλίου Ἰω. Πίτρα, ἐξεδόθησαν δὲ τῷ 1891· βλ. τοῦ βιβλίου τούτου, ὅπου καὶ τινων ἑτέρων ἔργα ἀποδίδονται τῷ Χωματηνῷ, σελ. 40, 264, 861, 702.

Digitized by Google

τροπολίτου Βιδύνης χειροτονηθεὶς[72], καίπερ ὀρθόδοξος ἀνὴρ, ταῖς εἰσηγήσεσι Σκυλωϊωάννου καὶ Ἰννοκεντίου δουλεύων, ἐχειροτόνησεν ἀρχιερεῖς εἰς τὰς ἐπαρχίας τὰς ἀνηκούσας τῷ Πατριαρχείῳ Κωνσταντινουπόλεως τὰς ὑπὸ βουλγάρων κατακτωμένας, ἐκδιωκομένων τῶν κανονικῶς ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου χειροτονηθέντων. Ὅτε δὲ μετὰ δεκαπενταετίαν περίπου Θεόδωρος Ἄγγελος Κομνηνὸς ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου ἀπεδίωξεν ἐκ Μακεδονίας τοὺς ἐπιδραμόντας καὶ κατακτήσαντας μέρος αὐτῆς βουλγάρους, τοπικὴ Σύνοδος ἐξ ἀρχιερέων τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου ἀπεσκεύασε τὴν ἐξουσίαν τῶν λῃστρικῶς χειροτονηθέντων, φιλανθρώπως ἀποφηναμένη ἵνα μένωσιν οὗτοι ἐν τῇ ἱερατικῇ αὐτῶν ἀξίᾳ, ἀλλ' ἀποκινηθῶσι τῶν ἐπισκοπῶν, ἃς ἐκέκτηντο, ὅπως ἐπανέλθωσιν οἱ νόμιμοι ποιμένες αὐτῶν, ἢ χειροτονηθῶσιν ἕτεροι νομίμως.

Ἐν περιπτώσει δὲ, καθ' ἣν ἕτερον βασίλειον ἢ δεσποτᾶτον

---

72. Ἀντ. Μηλιαράκη Ἱστορία τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας· σελ. 28 καὶ 96, ἐν αἷς ὀρθῶς παρατηρεῖ μετὰ τοῦ Χωματηνοῦ ὅτι συνέλαβον οἱ βούλγαροι τότε τὴν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως ἰδίου βουλγαρικοῦ πατριαρχείου, ὅπως ἁρπάσωσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡγεμονίαν, ὑπολαβόντες ἀδύνατον ἐξῆς τὴν ἀνασύστασιν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας· βλ. σελ. 567 τῶν Ἀναλέκτων τοῦ Πίτρα. Βεβιασμένη δ' ἐστὶν ἡ κρίσις τοῦ μακαρίτου Μηλιαράκη ὅτι ἡ προσωρινὴ ἐγκατάστασις τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Νικαίᾳ ἦτό τι ἀντικανονικὸν, διότι κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Συνόδου προκατασκευάζει παρομοίαν περίπτωσιν διὰ τῆς φιλοξενίας, ἣν ἡτοίμασε τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Νέας Ἰουστινιανουπόλεως Κύπρου ἐν Ἑλλησπόντῳ, δῆλον οὖν ἐπαρχίᾳ ἀνηκούσῃ τῷ μητροπολίτῃ Κυζίκου. Καινοφωνίαν δὲ, οὐχὶ ἀμαθίαν, ἐλέγχει καὶ ὁ ὅρος «πατριάρχου Νικαίας»· βλ. Ἱστορίαν βασιλείου Νικαίας σελ. 98—99. Ἐν τούτοις ὀρθότατα παρατηρεῖ καὶ ἀλλαχοῦ κατόπι μελέτης τῶν ἐπὶ Ἰωάννου Ἀσὰν γεγονότων (σελ. 179) ὅτι τοὺς βουλγάρους πρὸς ἀνακήρυξιν ἰδίου πατριάρχου παρώθησεν ἡ σκέψις ὅτι κατελύθη ὁριστικῶς ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία καὶ ὅτι τὸ οἰκουμ. Πατριαρχεῖον, συμπαρασυρθὲν ἐν τῇ καταστροφῇ, ἠδύνατο νὰ ἀνασυσταθῇ ἐν Βουλγαρίᾳ, ὅπου ὑπῆρχεν ὀρθόδοξος βασιλεύς».

ἐκυρίευε τῶν αὐτῶν χωρῶν, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχομεν ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρωτευούσης ἐκείνου τοῦ κράτους ἤθελε χειροτονεῖ τοὺς ἐπισκόπους αὐτοῦ καὶ μητροπολίτας, διαμαρτυρομένου μὲν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἀλλά, δυστυχῶς, οὐδεμιᾶς ἀξιουμένου προσοχῆς οὔτε παρὰ βουλγάροις, οὔτε παρ' ἕλλησι·

καὶ ἵνα μὴ φανῶμεν ἀσύστατα λέγοντες, ἀναφέρομεν τὴν πρὸς τὸν μητροπολίτην Ναυπάκτου καὶ τὸν ἐπίσκοπον Γαρδικίου γραφὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Μανουὴλ Α', κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1222, κατὰ τῆς ἀκανονίστου χειροτονίας δύο μὲν μητροπολιτῶν· Λαρίσσης, ἑνὸς δὲ Δυρραχίου, αἷς ἐπηκολούθησαν αἱ τῶν ἐπισκόπων Κερκύρας, Φερσάλων, Θαυμακοῦ, καὶ Λευκάδος, εὐλογίᾳ καὶ παρανόμῳ συγκατανεύσει τοῦ ὑπερόφρυος ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Χωματηνοῦ, περὶ οὗ ἔγραφεν ὁ Μανουὴλ «θαυμάζων εἰ μὴ καὶ πρὸς πολλῷ χείρονα (ἐνεργήματα) οὗτος ἐκκυλισθῇ..... τάχα γὰρ ἂν αὐτός, ἐξουσίας λαβόμενος, δόξειε, κατὰ τὸν εἰπόντα, καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν προσαράσσειν τῇ κορυφῇ». Γινώσκομεν δὲ νῦν, ὡς συνέπειαν τοῦ δικαίου τῆς κατακτήσεως ὅτι, μετὰ τὴν ὑπὸ Θεοδώρου Κομνηνοῦ τοῦ τῆς Ἠπείρου κατάκτησιν τῶν Σερρῶν καὶ Νέων Πατρῶν, λυτρωθεισῶν ἀπὸ τῶν λατινικῶν χειρῶν, ἐχειροτονήθησαν εἰς ἀμφοτέρας ἐπίσκοποι ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων ἐκείνου τοῦ κράτους. Οἱ δὲ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος Κομνηνοὶ διέταττον αὐτοὶ τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων διὰ τοῦ Γαγγρῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ Κερασοῦντος, «χειροτονίας ποιουμένου καὶ ψήφους τῶν ἐν τῷ Πόντῳ Ἐκκλησιῶν καὶ τῇ Λαζικῇ, αἵ εἰσι Τραπεζοῦς καὶ Νεοκαισάρεια καὶ ὅσας ἑτέρας ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἱδρύσατο ἡ εὐσέβεια· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἐπισκόπους διαφόρων θρόνων χειροτονεῖ ...... Καὶ ὁ Ἀδριανουπόλεως δέ, διαφόρων ἀρχιερέων ἐπὶ τῶν πρὸ τῆς σῆς ἁγιότητος ἐν Νικαίᾳ πατριαρχησάντων ποιησάμενος καὶ ψήφους καὶ χειροτονίας, ὑπ' ἐκείνων οὐκ ᾐτιάθη· ᾔδεσαν γὰρ (οἱ ἐν Νικαίᾳ δῆλον οὖν οἰκου-

Digitized by Google

μενικοὶ πατριάρχαι) ὡς οὐχὶ γνώμῃ οἰκείᾳ, τῷ δὲ καιρῷ καταναγκαζόμενος τὰ τοιαῦτα ἐποίησε». Ζητεῖ δ' ὁ Ναυπάκτου μητροπολίτης Ἰωάννης ὁ Ἀπόκαυκος, ὁ τὴν ἀκανόνιστον ταύτην γραφὴν ἐπιστέλλων, τὴν ὑποχώρησιν τοῦ πατριάρχου, οἰκονομίαν τινα μετερχομένου ἐν τῇ τῶν ἱερῶν θεσμίων αὐστηρᾷ τηρήσει, παρατηρῶν ὅτι «οὔτε σχίσμα τὸ τοιοῦτον, οὔτε παρασυναγωγή. Ὅπου γὰρ καὶ ὁ χειροτονῶν αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονούμενος τὸ πατριαρχικὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἁγιστείαις ἀναφέρουσιν ὄνομα καὶ ἐν ταῖς εὐφημίαις τοῦτο προλέγουσιν, ἐκεῖ χρηστότης μεσιτεύει καὶ ἐπιείκεια· ὅτι τοῦτο μόνον ἴσως ἡμάρτηται διὰ τὸν καιρὸν, ἡ τῶν ἐπισκόπων αὐτόθεν ἐπιλογὴ καὶ προχείρισις, ὡς ἀδύνατον ὂν ἀνατρέχειν τοὺς ψηφιζομένους εἰς Νίκαιαν[73]». Ἄλλοι δὲ τούτων χείρονες ἀπέπεμπον τοὺς ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου νομίμως καὶ κανονικῶς χειροτονουμένους, ὡς συνέβη «ἐν τοῖς μέρεσι Βοσπόρου Χερσῶνος καὶ Σουγδοφούλλων, μὴ καταδεξαμένων πάντως τῶν ἐκεῖσε κρατούντων τὰς τῶν ἐπισκόπων τούτων ἀποστολάς».

Μετὰ τὴν τοιαύτην ἀκαταστασίαν καὶ μετὰ τὰς πολιτικὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς, αἷς ἔδει 'να κατακολουθήσῃ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις, ἀλλοιουμένη καὶ αὐτὴ βεβαίως ἀνὰ πᾶσαν δεκαετίαν ἢ εἰκοσαετίαν, τὰ ὅρια τῶν λεγομένων αὐτοκεφάλων ἠλλοιοῦντο, συστελλόμενα καὶ ἐξαπλούμενα, καθὼς εἴπομεν.

Ἀλλὰ καὶ τὰ λεγόμενα νόμιμα ὅρια φαίνεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία δυσχερῶς ἀνεγνώριζεν, ἀφοῦ καί ποτε κατέλυσεν, ἀγνοοῦσα

---

73. Epirotica saeculi XIII. σελ. 42, 48, 57, 58. Τὰ σπουδαῖα ταῦτα κείμενα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ βυζαντινολόγου Βασιλιέφσκυ ἐν τῷ τόμῳ Γ' τῶν «Βυζαντινῶν Χρονικῶν» Πετρουπόλεως καὶ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ἐκ σελίδων 72, ὧν αἱ πέντε τελευταῖαι περιέχουσι προσθήκας τινάς.

Digitized by Google

μὲν ἐπίσημον πρᾶξιν κοσμικὴν ἢ ἱερὰν περὶ καταστάσεως αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, περιχείρουσα δὲ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἁγιωτάτου προέδρου, καθὼς ἔπραξεν ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν φράγκων ἐν Βυζαντίῳ, ὅτε Μανουὴλ Α' ὁ πατριάρχης ἐκήρυξεν ἀνεξάρτητον τὸν μέχρις ἐκείνων τῶν χρόνων ὑπὸ τοῦ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἀρχιεπισκόπου χειροτονούμενον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Σερβίας· καὶ ὑπήχθησαν ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πεκίου τότε οἱ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι Πρεσ-ρένης (Πριζδριανῶν;), Σκοπίων, Ἐρσεκίου, Ράσκας, Βόσνης, Βελιγραδίου, Τεμισβαρίου, Βαλιόβου, Σαμακοβίου, Νύσσης, Σεμπεσίου, Κενστεντιλίου καὶ Κετίγνης, παρὰ τὰς ἐνστάσεις τοῦ Βουλγαρίας Δημητρίου τοῦ Χωματηνοῦ. Ὃ δ' ἔπραξεν ἡ Ἐκκλησία (ἐκ Νικαίας) συνοδικῶς περὶ τοῦ Πεκίου, τῇ παρακλήσει σέρβου κοσμικοῦ ἄρχοντος ἑπομένη. οὕτως ἔπραξε καὶ τῷ 1235, πατριάρχην ἀναγορεύσασα τὸν μητροπολίτην Τορνόβου, πρωτευούσης πόλεως τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ μνημονεύειν αὐτὸν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν ταῖς ἱερουργίαις[74] καὶ δικά-

74. Καλλίστου πατριάρχου διδασκαλία πρὸς τοὺς ἐν Τρινόβῳ ἱερεῖς («ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ τοῦ 1355), ἐν ᾗ καὶ τεμάχιον τοῦ τόμου τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ, μαρτυροῦντος, ἀξιοπιστότερον τοῦ ὑπερόφρυος Χωματηνοῦ, ὅτι «ἡ μητρόπολις Τορνόβου ὑπέκειτο ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ» καὶ ὁ μητροπολίτης Τορνόβου ἦν ἀνέκαθεν «εἷς τῶν ὑπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μητροπολιτῶν». Miklosich καὶ Mueller Acta Patriarcha tus Constantinopolitanum· τόμου Α' σελ. 437 καὶ 438. Κομπορρημοσύνη δὲ ψευδολόγος τὸ τοῦ Χωματηνοῦ Βουλγαρίας· «μέρος τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας ὁ Τύρνοβος» καὶ τὰ παρὰ Μηλιαράκῃ (σελ. 318) ἀσύστατα ὅτι δῆθεν ὁ χρονογράφος Ἀκροπολίτης ἐκ μίσους πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πρώτης Ἰουστινιανῆς νοθεύει τὴν ἀλήθειαν ἱστορῶν ὅτι ὁ Τύρνοβος ἐτέλει ὑπὸ τὸν πατριάρχην Κων)πόλεως. Καὶ διαψευστέοι λοιπὸν δύο πατριάρχαι, ὁ Γερμανὸς καὶ ὁ Κάλλιστος, καὶ ἀποδεκτὸς ὡς φιλαλήθης ὁ Χωματηνός!!! Βλ. καὶ σελ. 385 τῶν «Πατριαρχικῶν Πινάκων» μου καὶ τὰς σημειουμένας αὐτόθι πηγάς.

Digitized by Google

ζεσθαι ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ὃν ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ὑπέκειτο.

Ταῦτα πάντα γράφομεν, οὐχί τι νέον ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν γεγονότων εἰςφέροντες, ἀλλὰ λόγον ταῦτα κρίνοντες ἀπαραίτητον, διότι μετὰ τὸ 1859 βουλγαρικαὶ ἀπαιτήσεις ὑπενθύμιζον ἀρχιεπισκοπὰς αὐτοκεφάλους Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου καὶ πατριαρχεῖον καὶ πατριάρχην Τορνόβου, σὺν ἄλλοις ξένοις τῷ κανονικῷ δικαίῳ τολμήμασιν.

§

Ἐὰν ἀπαιτηθῇ συμπλήρωσίς τις τῶν περὶ Πεκίου καὶ Ἀχριδῶν εἰρημένων, πρέπει 'να εἴπωμεν ὅτι κατὰ μάϊον τοῦ 1371 Φιλόθεος ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἑκατὸν τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη μετὰ τὴν ἵδρυσιν, ἐκήρυξεν ἡνωμένας μετὰ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, αἰτήσει τοῦ δεσπότου τῆς Σερβίας, τὰς ὑποκειμένας τῷ Πεκίου μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπὰς[75], ὀλίγῳ δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τοῦ Γενναδίου Σχολαρίου πιθανῶς, ἡ Ἐκκλησία ἐνέκρινε καὶ τὴν νόμιμον κατάργησιν τοῦ πατριαρχείου τοῦ Τορνόβου καὶ τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου, αἵτινες διὰ μέσων ἐξωτερικῶν, ἐπηρείαις κοσμικαῖς καὶ χρήμασι πολλοῖς, διέσωσαν τὸ δῆθεν αὐτόνομον, μόνον τοῦ πατριαρχείου Τορνόβου ἀπολέσαντος τὴν παράλογον καὶ ἀκανόνιστον ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ. Ἡ παράδοξος αὐτονομία αὕτη καὶ μετά τινα ἔτη πάλιν ὑπ' ἀμφισβήτησιν ἐτίθετο. Γράμμα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Α' τοῦ ἀπὸ Σοφίας[76],

---

75. ἰδὲ Acta Patriarch. τόμου Α' τὰς σελίδας 453—457.

76. Βυζαντινῶν Χρονικῶν τόμου Γ' σελ. 119 120. Γνωστὸς δ' ὁ Πρόχορος πρὸ πολλοῦ ὡς ἐπηρεάζων τὸ Πατριαρχεῖον Κων)πόλεως ἐπὶ Ἱερεμίου Α' καὶ ζητῶν 'ν' ἁρπάσῃ τὴν ὑποκειμένην τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ ἐπισκοπὴν Βερροίας· ἢ ἴσως Σερβίων· βλ. πατριαρχικὴν ἱστορίαν κλπ. Turcograecia σελ. 163—164, καὶ Πατριαρχικοὺς Πίνακάς μου, σελ. 503.

Digitized by Google

ἀπολυθὲν κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1530, παραδόξως ὁμολογεῖ ὅτι «ἡ τοῦ Πεκίου λεγομένη ἀρχιεπισκοπὴ ἄνωθεν μὲν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦν μὲν ὑποκειμένη τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀχριδῶν[77], ἀπό τινος δὲ, ὥς τινές φασι, διὰ βίας ἡρπάγη μὲν ἀπ' αὐτῆς καὶ εἰς αὐτονομίαν συνέστη μέχρι τινὸς, οὐ μὴν δὲ καὶ ἕως τέλους οὕτω διέμεινεν, ἀλλὰ πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ προσετέθη καὶ ὑπόσπονδος αὐτῇ ἐγεγόνει, καθότι οὐδὲ γνώμῃ τινὸς τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων τετίμηται»· διδάσκει δ' ἡμᾶς ὅτι Παῦλός τις, κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, ἐγένετο Πεκίου «καὶ ἄλλας ἀπέκοψεν Ἐκκλησίας τῆς τῶν Ἀχριδῶν ἐπαρχίας». Ταῦτα καταγγείλαντος τοῦ Προχόρου, ἀρχιεπισκόπου Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἤτοι Ἀχριδῶν, κηρύττει μὲν τὸν Παῦλον ὁ Ἱερεμίας καθαιρέτει ὑποκείμενον, ἕως ἂν περὶ τούτου συνέλθῃ Σύνοδος ἀποφασίσουσα, γνώμῃ δὲ συνοδικῇ ἀποφαίνεται «ἵνα τὸ Πέκιον καὶ ἅπασα ἡ τῆς Σερβίας ἐνορία ὑπάρχωσιν ὑπὸ τὴν χεῖρα τῆς ἁγιωτ. ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν».

Οὕτω λοιπὸν, μετὰ τὸν Φιλόθεον, καταργεῖ τὸ πατριαρχεῖον Τορνόβου και τὰς ἀρχιεπισκοπὰς ὁ Σχολάριος[78], ἥτις τῶν ἀμέσων τοῦ θρόνου αὐτοῦ διαδόχων, εἶτα δ' ὁ Ἱερεμίας Α' τὴν τοῦ Πεκίου· μετὰ δ' ἔτη πολλὰ Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς ὁ ἀπὸ Δέρκων καταργεῖ καὶ τῶν δύο τὸ αὐτοκέφαλον ὁριστικῶς· δῆλα δὴ τῆς τοσάκις προσβληθείσης τοῦ Πεκίου καὶ συνάμα τῆς τῶν Ἀχριδῶν, οὐδὲν ἀκανόνιστον πράττων, οὔτε προσκρούων ἱεραῖς ἀποφάσεσι Συνόδων οἰκουμενικῶν· διότι ὅσα κανονικὰ δίκαια ἐκέκτητο ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Πεκίου, ἄλλα τόσα ἐκέκτητο καὶ ἡ τῶν Ἀχριδῶν· καὶ διὰ τοῦτο, χωρὶς συγκλήσεως Συνόδων Οἰκουμενικῶν, καὶ ὁ Συμεὼν ἢ ὁ Πέτρος ἐκήρυττε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ κράτους

---

77. μᾶλλον ἐπισκοπαί τινες αὐτῆς. Ἐν γένει τὰ περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἰλλυρικοῦ δέονται πολλῆς ἀκριβώσεως· τὰ δὲ παρ' Οἰκονόμῳ ἐν Ἀμφιλοχίοις Φωτίου, σελ. κδ', προλόγου, δεικνύουσι μὲν πολυμάθειαν, ἀλλ' εἰσὶν ἄκριτα τὰ πλεῖστα.

78. Δοσιθέου Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατριαρχ. σ. 1153.

Digitized by Google

αὐτοῦ αὐτοκέφαλον, κατασκευαζομένων καὶ ψευδονεαρῶν αὐτοκρατορικῶν, καὶ ὁ Γερμανὸς ἀνηγόρευε πατριάρχην τὸν Τορνόβου μητροπολίτην καὶ ἠνείχετο τὴν καθίδρυσιν ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοκεφάλου ἐν Σερβίᾳ, καὶ ὁ Φιλόθεος ἀπεσκεύαζεν αὐτῆς τὸ οἰκοδόμημα· καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἀμέσως ἡ Σύνοδος τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἀπεδοκίμαζε καὶ κατήργει τὸ δικαίωμα τῆς ἀνεξαρτησίας, ὀρθότατα ἀποφαινομένη[79] περὶ τῶν ἀγνώστων ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκοπῶν καὶ πατριαρχείων «ὅτι κακῶς ᾔτησαν οἱ βασιλεῖς τὸ αὐτοκέφαλον τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ὅτι τότε τῆς Ἐκκλησίας μὴ δυνηθείσης νὰ ἀντιταχθῇ, καιρὸς εἶναι νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἐχειροτόνησαν μητροπολίτας». Συνεπὴς πρὸς τὴν προγενεστέραν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ ἥνωσεν αὐτὰς τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, ὅτε οἱ τέως τὰς ὑπὸ τὸν Πεκίου καὶ τὸν Ἀχριδῶν ἐπαρχίας ποιμαίνοντες ἀρχιερεῖς μετεβίβασαν τὴν κανονικὴν αὐτῶν ὑποταγὴν εἰς τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἠνείχετο τὰς αὐτοκεφάλους ταύτας Ἐκκλησίας ἐξ ἀνάγκης· ἀλλὰ καὶ τυφλοῖς ὄμμασιν οὐδέποτ' ἐδέχετο 'να κυρώσῃ τὴν ψευδοϊουστινιάνειον νεαρὰν πρὸς τὸν δῆθεν Κατηλιανὸν τὸν τῆς Α' Ἰουστινιανῆς, εἰκάζω δ' ὅτι καὶ ἀπεκήρυττε τὸ πραγματικὸν αὐτῆς· διότι οὐδ' ἐξηγεῖται ἄλλως ἡ κατὰ τὸν ἰούνιον μῆνα τοῦ 1410 μετάβασις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν Ματθαίου τοῦ Ἀχριδῶν, ὃς τότε κατώρθωσε 'να λάβῃ αὐτοκρατορικὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἰουστινιανείου ψευδοχρυσοβούλλου[80]. Καὶ ταῦτα περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν γραφόμενα δι' ὃν εἶπον ἄνω λόγον, ἀπαι-

79. ἡ παραπεμπὴ εἰς τὴν σημείωσιν 78.

80. Dictionnaire de Théologie Catholique A', στήλη 1195.

Digitized by Google

τοῦσιν ὡς συμπλήρωμα τοῦ συμπληρώματος τὴν μνείαν ὅτι τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως ὑπετάγησαν αἱ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπαὶ Νύσης, Σκοπίων, Ἐρσεκίου, Κεστεντιλίου, Σαμακοβίου, Σβορνικίου, Ράσκας, Πρεσρένης, Νυσσάβας, ὡς ἀναγινώσκομεν ἐν φυλλαδίῳ φέροντι τίτλον ἐπίσημον[81], ἀλλ' οὐχὶ κατ' ἀκρίβειαν γράφοντι· καὶ αἱ τῆς τῶν Ἀχριδῶν τοιαῦται, Καστορίας, Πελαγονίας, Δυρραχίου, Γκόρα-Μόκρας, Βοδενῶν[82], Κοριτσᾶς, Στρωμνίτσης, Βελεγράδων, Γρεβενῶν, Μογλενῶν, Δεβρῶν καὶ Κιτζάβου καὶ Βελισσοῦ[83]. Γινώσκομεν ἐν τούτοις ἀπὸ χειρογράφου παλαιοῦ[8] τὰς περὶ τὰ τέλη

---

81. Συνταγμάτιον περὶ τῆς τάξεως τῶν πατριαρχικῶν θρόνων καὶ τῶν αὐτοκεφάλων Συνόδων κλπ Ἐν Ἀθήναις, 1855, σελ. 10. Τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Νυσσάβας ὡς καὶ τὴν τῆς Περκόβτσας συνέστησε κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1761 ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωαννίκιος Γ' ὁ Καρατζᾶς, ὁ κατὰ τὸ 1739 χειροτονηθεὶς ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου. Σημειωτέον ὅτι τὰ περὶ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ φυλλαδίῳ τούτῳ γραφόμενα ἐχορήγησε τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γραφεῖον.

82. παράδοξον ἴσως ἡμῖν ἤθελε φανῇ νῦν ὅτι τῷ 1740 ὁ Βοδενῶν Ἰωσὴφ ὑπογράφεται Ἐδέσσης· Gelzer σελ 97.

83. Χρύσανθος ὁ Ἱεροσολύμων ἐν τῷ Συνταγματίῳ αὐτοῦ γράφει ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος αἱ ἐπισκοπαὶ Μογλενῶν καὶ Μολεσχῶν ὑφ' ἑνὸς ἐπισκόπου ἐποιμαίνοντο, καθὼς καὶ αἱ Πρεσπῶν καὶ Δεβρῶν (καὶ ἡ Κιτζάβων τρίτη)· προστίθησι δ' ὅτι ἡ Θράκη καὶ ἡ Μυσία ποτὲ δὲν ἐδόθησαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ταύτης τῆς ἀρχιεπισκοπῆς (Ἀχριδῶν), ἀλλὰ μόνον ἡ ἄνω Μυσία. Ταῦτα δὲ γράφει ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δῆθεν νεαρᾶς τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ, ἣν ἀποδέχεται. Καὶ ἐν τούτοις ἀφιεροῖ δύο σὺν ἡμισείᾳ σελίδας εἰς ἀπόδειξιν ἐκ τῶν γεωγραφικῶν καὶ ἱστορικῶν βιβλίων καὶ ἄλλων πολλῶν ὅτι τῆς Βλαχίας καὶ Μπογδανίας οἱ μητροπολῖται οὐδέποτε τῷ Ἀχρίδος ἀρχιεπισκόπῳ ἦσαν ὑποκείμενοι. Συνταγμάτιον· σελ. π—πβ' τῆς πρώτης ἐκδόσεως.

84. τὸ χειρόγραφον, κατ' ἀριθμὸν παλαιὸν 182, ἀποκείμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἁγιοταφικοῦ μετοχίου, γραφὲν κελεύσει πάντως Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, φέρει προσθήκας τινάς, ἀναφερομένας ἐν ταῖς σημειώσεσιν 85, 86, 87 καὶ 89.

Digitized by Google

τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος ἐπισκοπὰς καὶ μητροπόλεις τῆς διχοτομηθείσης, οὕτως εἰπεῖν, ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου καὶ τὴν ἀναγραφὴν ταύτην ἐκδίδομεν ἐνταῦθα

«Περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἰπεκίου καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ ἐπαρχιῶν

Ἡ λεγομένη πόλις Ἰπέκιον, ὡς κατοικουμένη ὑπὸ ἐθνικῶν, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰπεκίου οὐκ ἔχει τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἔν τινι μοναστηρίῳ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένῳ τῆς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναλήψεως, ἀπέχοντι τῆς ῥηθείσης πόλεως Ἰπεκίου μίλιον ἕν. Ὑπόκεινται δὲ ταύτῃ πᾶσαι αἱ κάτωθεν σημειούμεναι ἐπαρχίαι, αἵτινες πρὸ μὲν τοῦ ὀθωμανικοῦ καὶ γερμανικοῦ πολέμου διετέλουν πᾶσαι τῷ ὀθωμανικῷ κράτει, μετὰ δὲ τὴν γενομένην συνθήκην ἐν τῇ Καρλοβίτζᾳ μεταξὺ τούτων τῶν δύο αὐτοκρατόρων, διῃρέθησαν εἰς δύο· καὶ ἄλλαι μὲν αὖθις διατελοῦσιν ἔνθα καὶ πρότερον, τινὲς δὲ προσετέθησαν τῷ καισαρικῷ κράτει.

Αἱ ὑποκείμεναι οὖν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει εἰσὶν αὗται·

ὁ μητροπολίτης Σκοπίων Ἀθανάσιος
ὁ μητροπολίτης Πρισρένας
ὁ Ἐρσεκίου Στέφανος
ὁ Σταριβλάχης Μωϋσῆς, ἢ Ράσκας κυριωτέρως καὶ ἐν συνηθείᾳ
ὁ Μπόσνας Σαραγίου Μωϋσῆς[85]
ὁ Μπελιγραδίου Μιχαὴλ
ὁ Τιμασβαρίου Κωνστάντιος
ὁ Βαλλιόβου Γρηγόριος

καὶ αὗται μὲν αἱ μητροπόλεις· ἀρχιεπισκοπαὶ δὲ

85 πρὸ τούτου ἦν γεγραμμένον ὄνομα Βησσαρίωνος· οὗ σβεσθέντος ἐγράφη τὸ τοῦ Μωϋσέως· ἴσως ὁ Βησσαρίων ἦν πρὸ αὐτοῦ.

Digitized by Google

ὁ Σαμακοβίου Δανιὴλ[86]
ὁ Κεστεντιλίου . . . .[87]
ὁ Νύσσης Ἰωαννίκιος
ὁ Τζετίνας[88] ἐπίσκοπος οὗτος
ὁ Σεμπεσίου ἀρχιεπίσκοπος οὗτος.

Αἱ δὲ διατελοῦσαι ὑπὸ τῷ καισαρικῷ κράτει εἰσὶν αὗται·
ὁ ἐπίσκοπος Ἐνόδου καὶ Ἰονοπόλεως
ὁ μητροπολίτης Μπουτουμίου Βικέντιος
ὁ Γγιούλης καὶ Λιπόβου
ὁ μητροπολίτης Καρλοβίτζης καὶ Στρεμίου Σωφρόνιος[89], ὅστις καὶ ἐπέχει τὸν τόπον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰπεκίου.
ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μπάτσινας
ὁ ἐπίσκοπος Ποζιέγας.

Σημείωσαι δὲ ὅτι ὁ Ἐνόδου καὶ Ἰονοπόλεως ἐπέχει νῦν τὸν τόπον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰπεκίου, ἤτοι ἰσοδυναμεῖ τῷ ἰδίῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἰπεκίου εἰς πάσας τὰς ὑποκειμένας ἐπαρχίας τῷ γερμανικῷ κράτει, οὐ βουλήσει ὅμως τοῦ οἰκείου αὐτοῦ ἀρχιεπισκόπου, ἀλλὰ κατὰ παράχρησιν καὶ παρὰ κανόνας, τῇ καισαρικῇ δυνάμει θρασυνόμενος.

Τίτλος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰπεκίου: Μακαριώτατε καὶ θεοσεβέστατε ἀρχιεπίσκοπε Ἰπεκίου, Βουλγαρίας καὶ πάσης Σερβίας

Φήμη τοῦ αὐτοῦ: (τοῦ δεῖνος) μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, Σερβίας, Δαλματίας παραθαλασσίας, Πόντου δυτικοῦ καὶ πάσης Ἰλλυρίας

86. πρὸ τούτου ἡ λέξις Νεκτάριος, ἥτις ἐσβέσθη.

87. λείπει τὸ ὄνομα, καθὼς καί τινων ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων κατωτέρω.

88. δῆλον οὖν ὁ Μαυροβουνίου (Κετίγνης ὡς σήμερον γράφομεν).

89. πρὸ τούτου τὸ ὄνομα Στέφανος, αἱ δὲ λέξεις «ὅστις καὶ ἐπέχει» κλπ. ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς ἐγράφησαν —Ἐν τούτοις ὁ Χρύσανθος ἐν τῷ Συνταγματίῳ αὐτοῦ σημειοῖ Ἰπεκίου Μωϋσῆν (1714;) καὶ πρὸ τοῦ Μωϋσέως Ἀθανάσιον καὶ πρὸ τοῦ Ἀθανασίου Καλλίνικον. Συνταγμ. πθ' σελ. τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως.

Digitized by Google

νστ'.

ἢ οὕτω: Σερβίας, Βουλγαρίας, Δαλματίας, Δραγωνίας παραθαλασσίας, καὶ πέραν Δουνάβεως.

Σημείωσαι ὅτι ἐν τῷ ῥηθέντι μοναστηρίῳ τῆς Ἀναλήψεως, ὁ ἀρχιεπίσκοπος, μετὰ τὴν ταύτης ἑορτήν, ποιεῖται κατ' ἔτος τοπικὴν Σύνοδον μετὰ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερέων.

Ἔτι σημείωσαι ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑποκειμένων μητροπολιτῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης λέγεται ἔξαρχος, ἀλλὰ μόνον ὑπέρτιμος».

Ἐξετείναμεν τὸν λόγον περὶ σχέσεων ἑλλήνων καὶ βουλγάρων, ἵνα δειχθῇ ἡ πρὸς τοὺς πρώτους ἐχθρικὴ στάσις τῶν δευτέρων, σκοπὸν τῶν λεηλασιῶν καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐχόντων ἀπὸ τοῦ 502 τὴν ἁρπαγὴν ἑλληνικῶν κτήσεων καὶ τὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ λόγος ἐπεξετάθη καὶ περὶ τῶν ἐν βουλγάροις διδαξάντων τὸν χριστιανισμὸν ἑλλήνων κληρικῶν, οἵτινες εἰργάσθησαν μὲν ἐπὶ βυζαντινῶν, καθὼς εἰργάσθησαν καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν, ἀλλ' ἀπέτυχον κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον τῶν ἀνεξαρτήτων φυλάρχων τῶν βουλγάρων, διαρκῶς ἐπιτρεχόντων ἑλληνικὰς κτήσεις καὶ τηρούντων ἄσβεστα τὰ μίση μεταξὺ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· οὗ ἕνεκεν οἱ ἕλληνες κληρικοὶ ἐπέτυχον διαρκούσης τῆς ἀμέσου κυριαρχίας τῶν ὀθωμανῶν σουλτάνων, ἐφ' ἧς οἱ βούλγαροι περιστείλαντες ἐξ ἀνάγκης τὰς αὐθαιρεσίας αὐτῶν καὶ τὰ ἄγρια ἔνστικα ἐξημερώθησαν. Εἰ δ' ἐγένετο καὶ μνεία τις τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ἡ μνεία μᾶλλον ἐγένετο διότι, κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς οὕτως εἰπεῖν μορφῆς τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἐφ' ἡμῶν, ἀπήτουν οἱ βούλγαροι καὶ πατριαρχεῖον Τορνόβου καὶ ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου, καὶ εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἰδέαν ἐκήρυττον ἀνήκουσαν καὶ Βοσνίαν καὶ Ἐρσέκι καὶ Σβορνίκι

Digitized by Google

καὶ Νύσαν καὶ Νυσάβαν καὶ Πρεσρέναν καὶ ἑτέρας ἐπαρχίας οὐχὶ βουλγαρικὰς ἀλλ' ἑλληνικὰς, καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν 'Αχριδῶν καὶ Βουλγαρίας ἠγωνίζοντο 'ν' ἀποδείξωσιν ὑπὸ μὲν 'Ιουστινιανοῦ συσταθεῖσαν, ἐκ βουλγάρων δὲ κεκτημένην τὸ σύνολον τοῦ πληρώματος αὐτῆς·

οὗ ἕνεκα περὶ τὰ δύο ταῦτα κεφάλαια στρέφεται τοὐντεῦθεν ὁ λόγος, σύντομος ὤν.

Εἴδομεν ἤδη, κατὰ μάρτυρα τὸν αὐστηρὸν καί ποτε κακόγλωσσον ἱστοριογράφον Προκόπιον, ὅτι τὴν παρὰ τῇ Τετραπυργίᾳ πόλιν ἀνυψώσας ὁ Μ. 'Ιουστινιανὸς εἰς μητρόπολιν, ἐχορήγησεν ὅσα ἔδει 'να ἔχῃ δίκαια πόλις ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος «καινισθεῖσα» καὶ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ἀνακηρυχθεῖσα. Πότε δ' ὑπέκλεψαν τὸν μέγαν καὶ περιφανῆ τίτλον τοῦ αὐτοκεφάλου καταδείκνυσιν, οὐχὶ βεβαίως ἐν ἀκριβείᾳ χρονικῇ, ἡ παρὰ Δουκαγγίῳ πολύτιμος σημείωσις, ἐν ἀναγραφῇ τοῦ ὀνόματος τοῦ Δαμιανοῦ Βουλγαρίας· τὴν σημείωσιν ταύτην ἐν «Πατριαρχικοῖς Πίναξι[90]» μου συνηρίθμησα, μελέτας ἐπ' αὐτῆς ἐμπόνους ἀπεκδεχόμενος καὶ συμπεράσματα πλησιέστερον μὲν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὁδηγοῦντα, ἀμφιβολίας δέ τινας ἔν τινι μέτρῳ αἴροντα, καὶ πᾶσαν μεταξὺ λογίων ἑλλήνων καὶ ξένων εὐγενῆ συζήτησιν εὐκολύνοντα: «Δαμιανὸς, ἐν Δοροστόλῳ τῇ νῦν Δρύστρᾳ· ἐφ' οὗ καὶ ἡ Βουλγαρία τετίμηται αὐτοκέφαλος· οὗτος πατριάρχης ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς βασιλικῆς συγκλήτου, κελεύσει τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ· ὕστερον δὲ καθηρέθη παρὰ 'Ιωάννου τοῦ Τζιμισχῆ».

Ἡ μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου συμβασιλεία Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ διαρκεῖ εἰκοσιτέσσαρα σχεδὸν ἔτη, ἀπὸ τῆς 17 δεκεμβρίου 920 μέχρι τῆς 19 δεκεμβρίου 944, ἡ δὲ αὐταρχία τοῦ 'Ιωάννου Τζιμισχῆ ἀπὸ τῆς 11 δεκεμβρίου 969 μέ-

---

90. Πατρ. Πινάκων σελ. 308.

Digitized by Google

χρι τῆς 10 ἰανουαρίου 976. Ἂν ὑποτεθῇ νῦν ὅτι τὸν πατριαρχικὸν τοῦ Δαμιανοῦ τίτλον κατήργησεν ὁ Τζιμισκὴς μετὰ τὸν κατὰ σλαύων θρίαμβον τῷ 973, ὅτε καὶ τὴν Δρύστραν, τὴν ὑπὸ ξένων ἐπιδρομέων τότε κατεχομένην, Θεοδωρούπολιν μετωνόμασε, δέον 'να πιστεύσωμεν ὅτι μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου ὁ Δαμιανὸς ἔζη· κἂν δὲ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Δαμιανὸς ἐπεσκόπησε πεντήκοντα ἔτη, ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησία ἔλαβε τὴν τιμὴν τοῦ αὐτοκεφάλου μετὰ τὸ 925. Διότι ὁ Νικόλαος Α' ὁ Μυστικός, πρὸς τὸν τῆς Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπον γράφων, ἐν καιρῷ τῶν τοῦ Συμεὼν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιδρομῶν δηλ. μέχρι τέλους τοῦ 924, οὐδεμίαν ἡμῖν ἄδειαν παρέχεται πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἰδέας ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος οὗτος ἦν αὐτοκέφαλος· αἱ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς μάλιστα ταῖς πρὸς αὐτὸν λέξεις «τέκνον ἐμὸν» καὶ «τέκνῳ θεοτιμήτῳ καὶ φιλαρέτῳ»[91], καίτοι πρὸς ἀδελφὸν καὶ συνιερέα, καθὼς αὐτὸν ἀποκαλεῖ, γραφόμεναι, ἔτι δὲ καὶ ἡ παρασιώπησις, ἐν ταῖς τοῦ Μυστικοῦ πρὸς Συμεὼν ἐπιστολαῖς, οἱασδήτινος τιμῆς ἀπονεμηθείσης τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἐν τῷ τότε βουλγαρικῷ κράτει, πείθουσί με 'να εἰκάζω—διότι τολμηρία τὸ γράφειν μετὰ βεβαιότητος—ὅτι ἡ ἀνακήρυξις τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὡς αὐτοκεφάλου ἐγένετο μετὰ τὸν τοῦ Συμεὼν θάνατον καὶ πιθανῶς ἐπὶ τῷ γάμῳ τοῦ φυλάρχου τῶν βουλγάρων Πέτρου μετὰ Μαρίας τῆς ἐγγονῆς Νικήτα τοῦ γαρασδοειδοῦς, τῷ εὐλογηθέντι ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Β' πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τῇ 8 ὀκτωβρίου 927. Ζητητέον λοιπὸν χρόνον ἀνακηρύξεως τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησίας ὡς αὐτοκεφάλου τὸν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 925 ἢ 927—944. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐτῶν τούτων, κελεύσει Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, ἡ σύγκλητος τῶν βυζαντινῶν ἀπένειμε τῷ Δαμιανῷ καὶ τίτλον πα-

---

91. παρὰ Migne, ἐν Πατρολ. τόμου ΡΙΑ' στ. 44, 45.

Digitized by Google

τριάρχου, δν τίτλον ἀφεῖλεν ὁ Τζιμισκὴς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 970—973, ἢ ἴσως ἔπαυσε καὶ τὸν Δαμιανόν[92]. Ὅτε δὲ, μετὰ τὸν Γερμανὸν (ἢ Γαβριὴλ) τὸν τοῦ θρόνου τοῦ Δαμιανοῦ διάδοχον, ἀνεδείχθη Βουλγαρίας ὁ Φίλιππος, ἡ καθέδρα τοῦ αὐτοκεφάλου μετηνέχθη εἰς Ἀχρίδα, καὶ συνεπτύχθησαν οἱ τίτλοι Βουλγαρίας ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἀχριδῶν μητροπολίτου εἰς ἕνα κοινόν. Μετὰ ταῦτα δ' ἐχαλκεύθη καὶ τὸ ψευδοϊουστινιάνειον χρυσόβουλλον.

Οἵας σημασίας ἀπήλαυεν ὁ περιθρύλλητος αὐτὸς Ἀχριδῶν καὶ Βουλγαρίας δείκνυσι προχείρως ἡ θέσις, ἣν ἀπένεμον αὐτῷ παρεπιδημοῦντι τυχὸν ἐν τῇ πρωτουούσῃ τοῦ κράτους καὶ προσκαλουμένῳ κατ' ἔθος ἵνα λάβῃ μέρος εἰς αὐτοκρατορικὰ γεύματα· διότι μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνέτρωγον «ἐν τῇ ἀποκοπτῇ τραπέζῃ» (δῆλον οὖν εἰς τράπεζαν κεχωρισμένην ἀπὸ τῶν λοιπῶν) ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ καῖσαρ, ὁ νωβελήσιμος, ὁ κουροπαλάτης, ὁ βασιλεοπάτωρ, ἡ ζωστὴ πατρικία»· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τραπέζῃ «ὁ μάγιστρος, ὁ ραίκτωρ, ὁ σύγκελλος Ρώμης, ὁ σύγκελλος Κωνσταντινουπόλεως, εἰ δὲ καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχῶν τύχοιεν σύγκελλοι, προκρίνονται τούτων κατὰ τὰ ἴδια αὐτῶν πατριαρχεῖα· εἶθ' οὕτως ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας»· ἐκάθητο λοιπὸν, ὡς παρατηροῦμεν ἐν τῇ ἀφηγήσει τοῦ Πορφυρογεννήτου[93], μετὰ τοὺς συγκέλλους, οἵτινες ἦσαν μητροπολῖται πατριάρχαις ὑποκείμενοι· ἐνίοτε δὲ καὶ πρεσβύτεροι.

Καὶ ὑπογράφονται μέν τινες τῶν ἀρχιεπισκόπων Βουλγαρίας ἐν τόπῳ προεξέχοντι, παρευρισκόμενοι τυχὸν ἐν ἐκτάκτῳ τινὶ τοπικῇ Συνόδῳ Κωνσταντινουπόλεως, δὶς ἢ τρὶς ἴσως καὶ κατά τινα περίστασιν ἔκτακτον· ἀλλὰ τὸ ὑπογράφειν πρὸ τῶν λοιπῶν οὐδέποτε δυνατὸν 'να χορηγήσῃ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι μετὰ τοὺς πατριάρ-

92. βλέπε «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» τόμου Β' σελ. 713, ἐν διατριβῇ τοῦ ἀειμνήστου ρώσσου ἑλληνιστοῦ Τερτίου Φιλιππώφ.

93. Ἔκθεσις βασιλ. τάξεως· τόμου Α' σελ. 726, 727.

Digitized by Google

χας εἵπετο ὁ Βουλγαρίας. Μητροπολῖταί τινες Ἰουστινιανουπόλεων προκάθηνται μητροπολιτῶν ἑτέρων, ὡς ἐν πρώτῃ πράξει τῆς ἐπὶ Μηνᾶ πατριάρχου Συνόδου, καθ' ἣν «Πέτρος Ἰουστινιανουπόλεως τῆς μητροπόλεως τῆς δευτέρας Καππαδοκῶν ἐπαρχίας» προκάθηται τῶν μητροπολιτῶν Μυτιλήνης καὶ Βερροίας καὶ μάλιστα ἐκ δεξιῶν, ἐνῷ ἐξ ἀριστερῶν ἐκαθέσθησαν πρῶτοι Ὑπάτιοςς Ἐφέσου καὶ Κωνσταντῖνος Ἡρακλείας, ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ πράξει ὁ Πέτρος καὶ μετ' αὐτὸν Μάρκος «μητροπολίτης τῆς δευτέρας Καππαδοκίας ἐπαρχίας»· ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τῇ τετάρτῃ ὁ Πέτρος τίθεται ἐξ ἀριστερῶν καὶ μάλιστα κάτω τοῦ Νεοκαισαρείας καὶ τοῦ Τυάνων, δέκατος καὶ τρίτος· καὶ μεταξὺ τῶν ὑπογραψάντων τὸ πρακτικὸν προηγοῦνται Ἐφέσου, Ἡρακλείας, Κυζίκου, καὶ ἐξ «διὰ ρωμαϊκῶν γραμμάτων», ἀλλ' ἐν τοῖς συνυπογράφουσι παρατηροῦμεν τὸν Πέτρον εἰκοστὸν δεύτερον τὸν ἀριθμόν· ἑτερός τις Ἰουστινιανουπόλεως τοῦ (ἐν Φρυγίᾳ) Γόρδου Θεόδωρος ἐν τῇ ΣΤ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ λαμβάνει μέρος οὐχὶ ἐξέχον. Ἐν τῇ ΙΣΤ' πράξει τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου Θεόπεμπτος «Ἰουστινιανουπόλεως, ἤτοι Μωκησοῦ» ὑπογράφει εἰκοστὸς πέμπτος, καὶ πολὺ κατώτερον αὐτοῦ ὁ Ἰουστινιανουπόλεως τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας καὶ τούτων κατώτερον Ἰουστινιανουπόλεως ὁ Γόρδου. Τάξιν ὅμως καθιερωμένην, οὕτως εἰπεῖν, εἰς ὀλίγους τῶν μητροπολιτῶν εὑρίσκομεν ἀποδιδομένην ἐν πρακτικοῖς συνοδικοῖς. Εἰς τὴν ἐπὶ Φωτίου Σύνοδον, τῷ 879, ἐν πρώτῃ πράξει, ὁ Θεσσαλονίκης ἀναγράφεται κατόπι τοῦ Σμύρνης, τοῦ Αἴνου, τοῦ Ρόδου, τοῦ Δυρραχίου, τοῦ Καρπάθου, τοῦ Μαρωνείας καὶ πολλῶν ἑτέρων· ὑπάρχει δὲ τοσαύτη ἀκοσμία καὶ σύγχυσις, ἐκ τῆς κακοηθείας τῶν ὑπογραφέων προκληθεῖσα[94], περὶ τὴν ἀναγραφὴν τῶν

94. τὸ ὄνομα παραδείγματος χάριν τοῦ πατριάρχου Φωτίου συναριθμεῖται τοῖς ὀνόμασιν ἑτέρων ἀρχιερέων, τεσσαρακοστὸν τέταρτον μετὰ τὸ τοῦ Κυζίκου.

Digitized by Google

ὀνομάτων, ὥστε 'να μὴ ὠφεληθῶμεν κατ' ἐλάχιστον ἐκ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Γαβριὴλ 'Αχριδῶν ὡς ἑκατοστοῦ[95]. 'Αταξία παρατηρεῖται πολλὴ ἐν ἀναγραφῇ τῶν ὀνομάτων τῶν πατέρων τῆς Συνόδου ταύτης, καθ' ἣν, ἐν πράξει τετάρτῃ καὶ πέμπτῃ Βασίλειος ὁ Μαρτυροπόλεως ἐπίσκοπος, ἀντιπρόσωπος τοῦ πατριάρχου τῆς 'Αντιοχείας, καὶ 'Ηλίας πρεσβύτερος ὁ τοῦ πατριάρχου τῶν 'Ιεροσολύμων ἀντιπρόσωπος προκάθηνται Κοσμᾶ πρεσβυτέρου καὶ ἀποκρισιαρίου, διαρκοῦς ἐπιτρόπου, καθὼς σήμερον λέγομεν, τοῦ πατριάρχου 'Αλεξανδρείας. Προβαίνοντες εἰς παλαιοτέρους χρόνους εὑρίσκομεν ὅτι, ἐν τῇ πρώτῃ πράξει τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς ὁ Κορίνθου τάττεται μετὰ τὸν Κυζίκου καὶ τὸν Χαλκηδόνος, ἐνῷ ἐν τῇ δευτέρᾳ προτάττεται αὐτῶν, ἐν τῇ τρίτῃ τίθεται μετὰ τὸν Κυζίκου καὶ τὸν Χαλκηδόνος καὶ τὸν Νικομηδείας. 'Εν τῇ Πενθέκτῃ Συνόδῳ ὁ πατριάρχης 'Ιεροσολύμων τάττεται πρὸ τοῦ 'Αντιοχείας, ὁ Θεσσαλονίκης πρὸ τοῦ Καισαρείας, καὶ ὁ Κορίνθου μετὰ τὸν 'Ηρακλείας καὶ τὸν Σαρδηνίας καὶ μετὰ τὸν Ραβέννης. Συμπέρασμα ἀληθὲς οὐδὲν ἡμῖν προσφέρουσιν αἱ τοιαῦται τοποθετήσεις, ὥστε ἐξ αὐτοῦ 'να ὁδηγηθῶμεν ποῦ ἐτάττετο ὁ ἀπὸ τοῦ 925 (τὸ πολὺ) αὐτοκέφαλος ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, ὃν ὁ πάπας Λέων ὁ Θ' ἐπὶ Μιχαὴλ πατριάρχου τοῦ Κηρουλαρίου «ἐπιλεγόμενον 'Αχριδῶν» ὠνόμασεν. 'Εν τῷ ἔργῳ τούτῳ βοηθεῖ ἡμῖν ἡ τάξις τοῦ αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, ὃν ἡ μὲν Οἰκουμενικὴ Γ' Σύνοδος ἀπήλλαξε

δὶς καὶ τρὶς ἀναφέρονται ἐπίσκοποι 'Αγιοπολιτῶν, 'Εβαῆς καὶ Βαῆς, Δέρκης καὶ Δέρκων καὶ παρόμοιά τινα.

95. Γρηγορίου Βυζαντίου (εἶτα Χίου, Σερρῶν, 'Ηρακλείας) Πραγματεία περὶ κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ὀρθοδόξων 'Εκκλησιῶν. 'Εν Κων]πόλει, 1860, σελ. 78, 74. Τὰ ἄκριτα τοῦ Γρηγορίου συμπεράσματα ἐπεδοκίμασαν, ἀτυχῶς, καὶ ἕτεροι πλείονα τῆς ἐκείνου κρίσιν κεκτημένοι.

Digitized by Google

τῆς δεσποτείας τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας, ἡ δὲ κατόπιν Ἐκκλησία, παρερμηνευομένου τοῦ Η΄ κανόνος τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης Συνόδου, αὐτοκρατορικὴν ἐγκρίνουσα πρᾶξιν, ἀπεδέξατο ὡς αὐτοκέφαλον. Ἐν τῇ πρώτῃ πράξει τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Ἐπιφάνιος ὁ ἐπίσκοπος, ἐκπροσωπῶν Ὀλύμπιον τὸν (Κύπρου) Κωνσταντίας ἀριθμεῖται κατόπι τῶν Καισαρείας, Ἐφέσου, Ἡρακλείας, Ἀγκύρας, Κυζίκου, Χαλκηδόνος καὶ δεκαὲξ ἑτέρων μετὰ τὸν Χαλκηδόνος, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ πράξει αὐτὸς ὁ Ὀλύμπιος ὁ Κωνσταντίας, (Κύπρου) τάττεται τριακοστὸς τέταρτος, δῆλα δὴ κατόπι τῶν μητροπολιτῶν Ἀμασείας, Τυάνων, Νικοπόλεως, Ρόδου καὶ Ἰκονίου, καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ πράξει δέκατος ἕβδομος καὶ μετὰ τὸν Κυζίκου. Ἐν τῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ καὶ δεκάτῃ ὀγδόῃ πράξει τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κύπρου τίθεται κατόπι τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, καθημένου μετὰ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἱεροσολύμων, ἅτε βικαρίου δῆθεν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ρώμης, οὗ ἐν τούτοις ὑπῆρχον ἀντιπρόσωποι. Ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν Ζ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ, Κωνσταντῖνος ὁ Κύπρου τίθεται μετὰ τὸν Ἐφέσου, καὶ μετὰ τὸν Κύπρου ὁ Κυζίκου. Ἐν τῇ Συνόδῳ κατὰ Λέοντος τοῦ Χαλκηδόνος, ἐπὶ πατριάρχου Νικολάου τοῦ Γραμματικοῦ, ὁ αὐτοκέφαλος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου τίθεται κατόπι τῶν μητροπολιτῶν Καισαρείας, Νικομηδείας, Σίδης, Τυάνων, Γαγγρῶν, Θεσσαλονίκης, Κλαυδιουπόλεως, Νεοκαισαρείας, Λαοδικείας, Ἰκονίου, Συννάδων, Κορίνθου, Ἀθηνῶν, Πατρῶν, Λαρίσσης, Μιτυλήνης, Εὐχαΐτων, Πομπηϊουπόλεως, Αἴνου, Κερκύρας, ἀριθμούμενος οὕτως εἰκοστὸς πρῶτος.

Ἂν βλέπωμεν λοιπὸν τὸν αὐτοκέφαλον ἀρχιεπίσκοπον Νέας Ἰουστινιανουπόλεως Κύπρου τοιαύτην ἀπολαμβάνοντα τιμήν, ἕπεται βεβαίως ὅτι καὶ ὁ Ἀχριδῶν ἔδει ν' ἀπολαύῃ παρομοίας· διὰ τοῦτο ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἡ μετὰ τὴν ἅλωσιν, ὅσον ἡμῖν γνωστή, συνεπὴς ἦν ταῖς περὶ τοῦ

Digitized by Google

Κύπρου προηγουμέναις διατάξεσι, καίτοι εἶχεν ὁ τῶν κυπρίων ἀρχιεπίσκοπος ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τὸν ΛΘ' κανόνα τῆς Πενθέκτης. Διὰ τοῦτο οἱ αὐτοκέφαλοι ἀρχιεπίσκοποι Κύπρου, Ἀχρίδος, Πεκίου, και οἱ δύο καθολικοὶ τῆς Ἰβηρίας, συλλειτουργοῦντες τῷ οἰκουμενικῷ ἐποιοῦντο τὸ μνημόσυνον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ[96], μητροπολῖται δ' ὑπαγόμενοι τοῖς πατριαρχικοῖς ἐν Ἀνατολῇ θρόνοις, συλλειτουργοῦντες τοῖς αὐτοκεφάλοις τούτοις ἀρχιεπισκόποις, ἐμνημόνευον τοῦ οἰκείου πατριάρχου· διαμένοντες δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τυχόν, ἢ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἢ ἐν Ἱεροσολύμοις οἱ αὐτοκέφαλοι οὗτοι οὐδαμῶς ἐπετρέπετο ᾿να κρατῶσι ῥάβδον περιπατοῦντες· παρεπιδημοῦντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἵσταντο, κατὰ τὰς ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τελετάς, εἰς τὰ στασίδια τοῦ Καισαρείας, τοῦ Ἐφέσου κλπ. Γράφοντες δὲ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα καὶ πρὸ αὐτῆς πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ὁ Κύπρου καὶ ὁ Ἀχριδῶν ὑπεγράφοντο οὐχὶ γράμμασιν ἐρυθροῖς ἢ πρασίνοις, ὡς ὅτε πρὸς τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν ἔγραφον, ἀλλὰ καθὼς οἱ τοῖς τέσσαρσι πατριάρχαις ὑποκείμενοι μητροπολῖται[97].

Τοιαύτην λοιπὸν ἀπένειμεν ἡ Ἐκκλησία τιμὴν τῷ Ἀχριδῶν, οὗ ὁ τίτλος περὶ τὰ τέλη τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος συνεδυάσθη τῷ τίτλῳ τοῦ Βουλγαρίας ἀρχιεπισκόπου, καιρῶν δὲ δυσχειμέρων ἐπικαταλαβόντων τὴν χώραν τὴν ὑπ' αὐτὸν τελοῦσαν, πολλῷ μετὰ τὴν ἅλωσιν βεβαίως, ὁ τίτλος ἐπλατύνθη· καὶ ὁ Ἀχρι-

96. λίαν ἀναξιοπρεπῶς καὶ κατ' ἄγνοιαν τῶν κειμένων, οἱ περὶ τὸν πατριάρχην Ἄνθιμον ΣΤ' τὸν ἀπὸ Ἐφέσου ἐπέτρεψαν τῷ Κύπρῳ Σωφρονίῳ ᾿να φέρῃ σὺν τοῖς πατριάρχαις σάκκον καὶ μίτραν καὶ ᾿να μνημονεύσῃ απάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, καὶ ᾿να μνημονευθῇ ὑπὸ τῶν πατριαρχικῶν μητροπολιτῶν, κατὰ τὴν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ἡμῶν ναῷ λειτουργίαν τῇ 29 αὐγούστου 1872.

97. ταῦτα κατὰ τὰς ὁδηγίας, ἃς ἔδιδον τὰ πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων ἐκδόμενα ἐν Βενετίᾳ Ἐπιστολάρια· ὑπ' ὄψιν ἔχω ἔκδοσίν τινα τοῦ 1785, ἧς ἐκ τῶν σελίδων 251—252 ἀρύομαι τὰς σπουδαίας ταύτας εἰδήσεις.

Digitized by Google

δῶν ὑπέγραφεν ἑαυτὸν ὡς καὶ προσηγορεύετο Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἀρχιεπίσκοπος, Σερβίας, Βουλγαρίας, Ἀλβανίας, δευτέρας Μακεδονίας, Πόντου δυτικοῦ καὶ τῶν λοιπῶν πατριάρχης, ἢ πατριάρχης καὶ ἀρχιεπίσκοπος πάσης Βουλγαρίας, ἢ Δακίας Μεδιτερρανῶν, Ριπενσίας, Πραιβαλίας, Δαρδανίας, Μυσίας ἀνωτέρω[98] καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐν τούτοις τινὲς μὲν τῶν ὀρθοδόξων παροικιῶν τῶν ἐν τῇ κυρίως καὶ σήμερον λεγομένῃ Βουλγαρίᾳ διακειμένων τότε συναπήρτιζον τὴν κατ' ἀπόφασιν τῆς βυζαντινῆς συγκλήτου γενομένην αὐτοκέφαλον ἀρχιεπισκοπὴν Βουλγαρίας, ἡ δὲ τῶν Ἀχριδῶν Ἐκκλησία, μητρόπολις οὖσα ὡς αἱ λοιπαὶ τοῦ Θεσσαλονίκης, εἶτα δὲ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, ὑπέστη καὶ αὐτὴ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἁρπακτικῆς τῶν βουλγάρων διαθέσεως, ἐπιλεγομένη, ἀλλ' οὐδαμῶς οὖσα, μήτε κατὰ κανόνας, μήτε κατ' αὐτοκρατορικὴν διαταγὴν, ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας. Κάλλιστα τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἀλήθειαν ἐκτίθησιν ὁ βυζαντινὸς ἱστοριογράφος Νικηφόρος Γρηγορᾶς διὰ τῶν ἑξῆς· «Ὅθεν δὲ τὸ τῆς Βουλγαρίας ὄνομα ὁ τόπος κεκλήρωται, δηλώσων ἔρχομαι. Χῶρός τίς ἐστιν ἐς τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἴστρου, καὶ ποταμὸς ῥέων δι' αὐτοῦ οὐ μικρός· Βούλγαν αὐτὸν ὀνομάζουσιν οἱ ἐγχώριοι· ἀφ' οὗ δὴ καὶ αὐτοὶ τὸ τῶν βουλγάρων μετειλέφεσαν ὄνομα, σκύθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄντες· ὀψὲ δὲ ἐκεῖθεν οὗτοι μετανάσται γενόμενοι τέκνοις ἅμα καὶ γυναιξὶν, ὁπότε τὸ τῆς εἰκονομαχίας νόσημα[99] κατὰ τῶν εὐσεβούντων ἐπεχωρίαζε, διαπεραιοῦνται τὸν Ἴστρον, πλῆθος ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον. καὶ διαβάντες ἄμφω τὰς μετὰ τὸν Ἴστρον Μυσίας καὶ πάντα λεῖαν μυσῶν, τὸ θρυλλούμενον, τὰ ἐν ποσὶ, καθάπερ ἀκρὶς ἤ τις κε-

98. Gelzer Der Patr. von Achr. σελ. 31, 52. 61, 68, 70.

99. Λέων ὁ Διάκονος τάττει τοῦτο ἐπὶ Λεοντίου τοῦ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν Β' τὸν Ρινότμητον· σελ. 104.

Digitized by Google

ραυνὸς αἰθέριος, οἰκειοῦνται Μακεδονίαν μετὰ τῆς ἐπέκεινα Ἰλλυρίδος, ἀρεσθέντες τοῖς ἐκεῖσε καλοῖς. Καὶ βασίλειον ἐνδιαίτημα τούτοις εἶναι ἐς τὸ λοιπὸν νενόμισται αὕτη ἡ πόλις, ἣν ἀρχιεπισκοπὴν ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰουστινιανὸς καὶ Πρώτην ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν. Εἶτα τῆς προσηγορίας τοῦ ἔθνους ἐκεῖσε διαδοθείσης, Βουλγαρία ὁ τόπος μετωνομάσθη καὶ μητρόπολις Βουλγαρίας ἡ Πρώτη Ἰουστινιανή. Χρόνοις μέντοι ὕστερον, ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας τέλος ἐξέτρεψε καὶ ἐδουλώσατο τούτους· καὶ τῆς μὲν χώρας τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐξορίστους πεποίηκεν ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἴστρον Κάτω Μυσίᾳ· ΤΟ ΔΕ ΟΝΟΜΑ, ΚΑΘΑΠΕΡ ΑΛΛΟ ΤΙ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΕΚΕΙΝΩΝ, ΕΝΑΠΟΛΕΛΕΙΠΤΑΙ ΤΗ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ»[100].

§

Πράγματι τὸ ὄνομα μόνον, οὐχὶ τὸ πρᾶγμα, ἐναπολέλειπται τῇ ἀρχιεπισκοπῇ· καὶ δυστυχῶς ἐκ τοῦ περισωθέντος ὀνόματος ἐζήτησαν καὶ ζητοῦσιν ἀπὸ πεντηκονταετίας οἱ βούλγαροι ν' ἀποδείξωσι δικαιώματα δῆθεν ὅπου οὐδὲν εἶχον, καὶ βοηθείᾳ τοῦ μόνου περιλειφθέντος ὀνόματος ἀγωνίζονται, κατὰ τὴν ἔμφυτον διάθεσιν αὐτῶν 'να προσπορισθῶσι κέρδη, ἅπερ οὔτε οἱ πρὶν αὐτῶν ἔσχον, οὔτε αὐτοὶ μέχρι τοῦ παρόντος ἐγνώρισαν, ἵνα τὴν λέξιν ἐπαναλάβωμεν τοῦ μακαρίου οἰκουμενικοῦ πτριάρχ ου Νικολάου Α' τοῦ Μυστικοῦ.

Ἑλληνικαί τινες ἐπιγραφαὶ τῶν μετὰ τὴν Θ' ἑκατονταετηρίδα χρόνων, ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μαργαρίτου Δήμιτσα ἐν τῷ ὀγκωδεστάτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ φέροντι τίτλον «Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σωζομένοις» (ἐν Ἀθήναις 1896), μαρτυροῦσι τὸν ἑλληνισμὸν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ κατακτηθεισῶν

100. Νικηφ. Γρηγορᾶς· Α', σελ. 26—27.

Digitized by Google

ὑπὸ βουλγάρων πόλεων, κάλλιστα δ' οὕτω διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι εἰς τοὺς οἰκοῦντας αὐτάς, ἕλληνας ὄντας, οὔτε βουλγάρων, οὔτε σέρβων διάλεκτος ἦν καταληπτή, διότι τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν ἐννοοῦντες αὐτὴν ἤθελον καὶ 'ν' ἀκούωσιν. Ἀλλὰ καὶ τῶν ὀλίγων τούτων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἐγκυρώτερον μαρτυροῦσι περὶ τοῦ κατὰ τὰς μακεδονικὰς ἐπαρχίας ἑλληνισμοῦ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἔτι τῆς βουλγαρικῆς κυριαρχίας καὶ μνημεῖα γραπτὰ καὶ αὐτὴ ἡ τῶν κατακτηθέντων ὁμολογία, ἣν διέσωσεν ὁ βυζαντινὸς ἱστοριογράφος Γεώργιος Ἀκροπολίτης[101]· σημαίνει δ' αὕτη πολὺ γινομένη κατὰ τὸ ἔτος 1246, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης, περὶ τὰ τέλη αὐτοῦ, ἐγένετο κύριος τῆς πόλεως Μελενίκου, οὗ οἱ κάτοικοι διὰ στόματος τοῦ Νικολάου Μαγκλαβίτου, ἑνὸς τῶν ἐπιφανεστέρων κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης, ὡμολόγησαν τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν ἐθνικότητα· «Ἐπεὶ ὁ βασιλεὺς ἡμῖν ὁ τῶν ρωμαίων προσήγγισεν, ἑαυτοὺς αὐτῷ δεῖ ἐγχειρίσασθαι, δεσπότῃ πιστῷ καὶ εἰδότι ἄνδρα ἠδὲ κακόν, ἠδὲ καὶ ἐσθλόν, καὶ δίκαιον ἐν ἡμῖν ἔκπαλαι σχόντι. Ὅ τε γὰρ ἡμέτερος χῶρος τῇ τῶν ρωμαίων προσήκει ἀρχῇ· πλεονεκτικώτερον γὰρ οἱ βούλγαροι τοῖς πράγμασι χρησάμενοι καὶ τοῦ Μελενίκου γεγένηνται ἐγκρατεῖς· ἡμεῖς δὲ πάντες ἐκ Φιλιππουπόλεως ὁρμώμεθα, καθαροὶ τὸ γένος ρωμαῖοι· ἄλλως τε καὶ ὁ τῶν ρωμαίων βασιλεὺς ἀληθῶς καὶ ἐν ἡμῖν δικαιοῦται καὶ εἰ βουλγάροις προσήκοιμεν». Δίδαγμα μέγιστον καὶ σήμερον ἔτι βουλγάροις τε καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν κεῖται ἡ ὁμολογία αὕτη, τὸν ἑλληνισμὸν διαδηλοῦσα φιλιπποπολιτῶν καὶ μελενικίων, ὧν καὶ τότε καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν οἱ πνευματικοὶ ποιμένες, ἕλληνες ὄντες διαπρεπεῖς, συνετέλουν εἰς διάσωσιν τῶν πατρίων παραδόσεων, καὶ τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ τῆς πατρίου γλώσσης καὶ τῶν εὐγενῶν ἑλ-

---

101. Ἀκροπολίτης σελ. 82.

Digitized by Google

λημαίων ἰδεῶν, ὧν μία διδακτικωτάτη ἡ μέχρι τῶν ἡμετέρων χρόνων ἀπὸ Μιχαὴλ Παλαιολόγου διαβοηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐν Ἀγχιάλῳ καὶ Μεσημβρίᾳ κατοίκων, ἑλλήνων πάντων ἢ ρωμαίων, ὡς ἐλέγοντο καὶ τότε, μὴ καταδεχομένων ὅπως ἐκχωρηθῶσι βουλγάροις αἱ πόλεις αὗται· «Ρωμανίας γὰρ (ἑλληνικῆς χώρας δῆλον οὖν) εἶναι μέρος ἐκείνας καὶ ρωμαίους (ἕλληνας) αὐτούς. μὴ εἶναι δὲ εὔλογον ρωμαίους (ἕλληνας) ὑπὸ βουλγάρῳ τελεῖν»[102].

Μιμνησκόμεθα τούτων τῶν ἀναγομένων εἰς τὰς τέσσαρας ταύτας πόλεις, ὡς ἐμνήσθημεν προηγουμένως τῶν τοῦ Μελενίκου μητροπολιτῶν, οὐχὶ διότι ὑπέκειτό τις αὐτῶν εἰς τὴν τῶν Ἀχριδῶν ἀρχιεπισκοπήν, ἀλλὰ διότι μέγας πάταγος ὑπὲρ αὐτῶν ὡς δῆθεν βουλγαρικῶν γίνεται σήμερον, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν τὰ αὐτὰ μετὰ παρέλευσιν ἑξακοσίων ἐτῶν τεκμηριοῦσιν αἰσθήματα.

Μνημεῖον γραπτὸν τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ἐκδεδομένον ὑπ' ἐμοῦ καὶ εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀχρίδος ἀναφερόμενον, κατὰ τὴν ΙΔ' ἴσως ἑκατονταετηρίδα γραφέν, ἀναφέρει μὲν ἑλλήνων ὀνόματα κατεχόντων ἀξιώματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ ἐν Ἀχρίδι[103] καθ' ὃν χρόνον ἐπεκράτουν οἱ βούλγαροι, γραφὲν δ' ἑλληνιστί, δεικνύει τὸν ἑλληνισμὸν τῆς πόλεως, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐπὶ ξένων—διότι διέμενον ἐξ ἀνάγκης ἐν Ἀχρίδι βούλγαροι[104]—ἐθίμων καὶ νομίμων ἑλληνικῶν ἐπίδρασιν.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ΙΖ' καὶ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα, εἰς ἃς ἀναφέρονται τὰ παρὰ Gelzer ἔγγραφα τῶν ἀρχιεπισκόπων Ἀχριδῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς μητροπολιτῶν, ὧν τινα προωρίζον-

---

102. Παχυμέρης· τόμου Α' σελ. 343· τοῦτο δὲ τῷ 1272.

103 Byzantin. Zeitschrift, τόμου Ε' σελ. 112—117.

104. ἡ Ἀχρὶς ἐπ' ὀλίγον ἐχρημάτισεν ἕδρα τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους· περὶ τὰ 1220 ἐκυρίευσεν αὐτῆς ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου Θεόδωρος, τῷ 1337 ὁ κράλης τῆς Σερβίας Στέφανος Δουσάν, τῷ 1382 περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ὀσμανιδῶν.

Digitized by Google

το 'ν' ἀναγνωσθῶσιν ἐπ' ἐκκλησίας, χάριν τοῦ λαοῦ, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐχρησιμοποίουν οἱ κληρικοὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, δεικνύοντες ἐπὶ ἑκατοντάδας ἐνιαυτῶν ὅτι Ἕλληνες μὲν ἦσαν οἱ κάτοικοι τῶν ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἐπαρχιῶν, ὅπου δὲ βούλγαρός τις ἐγκατεστάθη παρ' Ἕλλησιν ἀπεδέξατο καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθη καὶ παραδόσεις· διότι τὴν ὕλην ὑποτάσσει ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα Ὁ ἑλληνισμὸς διέκρινε μέχρι πρό τινων ἐτῶν αὐτὰς τὰς πόλεις, ἃς σήμερον παράδοξοι θεωρίαι ἀγωνίζονται 'να ἐκβαρβαρώσωσι· τὴν πόλιν Λυχνιδὸν, δῆλον οὖν τὴν 'Αχρίδα ὁμολογεῖ ἑλληνικὴν ὁ Hahn ἐπισκεψάμενος ἐν ἔτει 1863, ὅτε οἱ κάτοικοι ὡμολόγου ὅτι θέλουσι 'να ὦσιν Ἕλληνες, ὄχι σλαῦοι· γραπτὰ δὲ μαρτύρια, κατὰ μαρτυρίας ξένων, ἀπὸ τοῦ 1382 ἀρχόμενα, διατηροῦντο μέχρι πρό τινων ἐτῶν, ἐκπατρισθέντα μὲν πρὸ πολλοῦ, βεβαιοῦντα δὲ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν ὑπὸ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν 'Αχρίδος μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν[105]. Ἐγένοντο βεβαίως ἐποικισμοὶ βουλγάρων κατὰ καιροὺς καὶ εἰς τὴν 'Αχρίδα καὶ εἰς πολλὰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ πόλεις· ἀλλ' οἱ ἐπιδραμόντες ἀφωμοίωσαν ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῶν ἐπιτρεχομένων μερῶν κατοίκους· ἡ ἑλληνικὴ ἐθνικότης, ὡς ὀρθῶς παρετήρει Σπυρίδων ὁ Ζαμπέλιος[106], «διέβη ἀβρόχοις ποσὶ τὸν βαρβαρικὸν κατακλυσμὸν, διὰ τὸν λόγον ὅτι μόνη τῶν λοιπῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν ἐθνικοτήτων ὑπῆρξε καθ' ἑαυτὴν ἐθνικότης τελεία καὶ ἀπηρτισμένη σαρκικῶς καὶ πνευματικῶς, καὶ τοσοῦτον πλήρης ἐν τοῖς συστατικοῖς αὐτῆς στοιχείοις, ὥστε οὐ μόνον δὲν ᾐσθάνθη ποτὲ τὴν ἀνάγκην νὰ δανεισθῇ παρὰ ξένων καὶ ἀλλοφύλων ἠθικὴν ζωτικότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πληθώραν τῶν χυμῶν της, ᾐσθάνθη μάλιστα τὴν χρείαν νὰ μεταδώσῃ ἐκ τῶν περισσευμάτων τῆς ζωῆς αὐτῆς ἰκμάδα καὶ

105. Δήμιτσα Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις κλπ. σελ. 387—388.

106. Ἄσματα δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ μελέτης περὶ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ· Κέρκυρα, 1852, σελ 396, 398.

Digitized by Google

ζωὴν πρὸς τοὺς ξένους . . . . . . ἦλθον γένη τινὰ σλαβικὰ νὰ κατακρατήσωσιν ἑλληνίδα γῆν, ἀλλ' ὀλίγον ἔπειτα ἡ ἰθαγενὴς φυλὴ ἀπερρόφησε πάντα τὰ τῆς ξένης ζωτικὰ στοιχεῖα, ὥστε πρὸ δέκα ἤδη αἰώνων μόλις τὸ ὄνομα τῶν βαρβάρων ἐσώζετο . . . ». Τὴν αὐτὴν ὑγιᾶ περὶ φυλῶν καὶ ἐθνοτήτων θεωρίαν ἀναπτύσσει καὶ κληρικὸς πολυμαθέστατος[107].

Ἡ συγχώνευσις τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου τῷ 1767, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σαμουὴλ, κατόπι ποικίλης ἐκλύσεως καὶ θρησκευτικῆς ἀποσυνθέσεως[108], εἰκάζω ὅτι χαράττει νέαν περίοδον ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν βουλγάρων πρὸς τοὺς ἕλληνας· οὔτε ἐγένετο, καθὼς φρονῶ, παρὰ τοῖς κληρικοῖς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἀσμένως ἀποδεκτὴ ἡ κατάργησις τοῦ διὰ συγκλήτου λαϊκῆς καθορισθέντος αὐτοκεφάλου. Βεβαίως ὑπῆρξαν οἱ ἀποδοκιμάσαντες τὴν συγχώνευσιν, ὅσοι δῆλον οὖν ἱερωμένοι καὶ ὅσοι λαϊκοὶ μετεῖχον ὑλικῶν τινῶν ὠφελημάτων ἐκ τῶν ἐκλογῶν τῶν ἀρχιερέων, ἐκ τοῦ διορισμοῦ τῶν ὑπ' αὐτοὺς κληρικῶν ὑπαλλή-

107. Ὁ βουλγαρισμὸς πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ, τοῦ ἐθνοπολιτικοῦ, καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βήματος· ὑπὸ Ε. α. δ. φ. Ἐν Κων)πόλει 1864, σελ. 75—93. Τὰ στοιχεῖα δεικνύουσι τὸν συγγραφέα Ε(ὐστάθιον) α(ρχιμανδρίτην) δ(ιδάκτορα) φ(ιλοσοφίας) τὸν ἡμέτερον διδάσκαλον Εὐστ Κλεόβουλον.

108. ἕνεκα πολεμικῶν ἀκαταστασιῶν οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου τῷ 1739 ἀπῆλθον εἰς Τρανσυλβανίαν, ὅτε καὶ ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος ὁ βυζάντιος Ἰωαννίκιος Καρατζᾶς, ὁ μετὰ ταῦτα οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Τῷ 1759 αδύο ἀρχιερεῖς τοῦ κλίματος Ἀχριδῶν ἐπαπίστισαν, ἐν οἷς πρώτιστος ἦν ὁ Βασίλειος· ἦλθεν οὖν ὁρισμὸς εἰς τὸν πατριάρχην Σεραφεὶμ (τὸν οἰκουμενικὸν δῆλα δὴ) διὰ νὰ τοὺς παιδεύσῃ, ἀλλ' ἔφυγεν ὁ Βασίλειος εἰς τὸ Καράδαγι (δηλ. Μαυροβοῦνι) διὰ νὰ φύγῃ καὶ τὴν παιδείαν, (δηλ. τὴν κανονικὴν ποινὴν, εἰς ἣν ἐδικαιοῦτο λοιπὸν 'να προβῇ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως). βλ. Ἀθ. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν. Ἐν Κων)πόλει, 1870, σελ. 344, 479

Digitized by Google

λων, ἐκ τῆς ἀναγορεύσεως ἡγουμένων μοναστηρίων. Ἐλαφρὸς αὐτῶν γογγυσμὸς ἦν ἀρκετὸς ἐπὶ μίαν γενεὰν 'να παραγάγῃ δυσμένειάν τινα κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀποστελλομένων ἀρχιερέων καὶ ἄλλων κληρικῶν. Ἴσως καὶ βούλγαροί τινες, μετὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἐν Ἑσπερίᾳ διαμένοντες ὡς ἔμποροι, κατὰ τὴν εἰς τὴν γενέτειραν ἐπάνοδον ἐξῆπτον τὰ πνεύματα ὑπὲρ ἀναβιώσεως τῆς παλαίποτε διαλαμψάσης ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας· ἀλλὰ καὶ αἱ καινοφανεῖς διδασκαλίαι τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἤρξαντο 'να ὑπορριπίζωσι παρά τισι τῶν βουλγάρων πόθον ἀποκαταστάσεως ἢ δῆθεν ἐλευθερίας ἐκκλησιαστικῆς. Ἰδίως ἀναφέρονται κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος Σωφρόνιος ἐπίσκοπος καὶ μοναχός τις Παΐσιος, διδάσκοντες ἀπ' ἄμβωνος καὶ εἰς εὐτελῆ τινα σχολεῖα τοὺς βουλγάρους τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἱστορίαν καὶ τὸ κοιμώμενον ἐθνικὸν αὐτῶν συναίσθημα ἀφυπνίζοντες[109]· βραδύτερον ἡ τῆς Σερβίας ἀνεξαρτησία ἐπηρέασε τοὺς ἐγκεφάλους τινῶν, φαίνεται δ' ὅτι καὶ ἡ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐνσφήνωσις θρησκευτικῶν προπαγανδῶν ἐκ Ρώμης στελλομένων[110], καὶ ἑτεροδιδασκαλίαι ἱερέων καθολικοῦ δόγματος συνετέλεσαν, ταῦτα πάντα, εἰς ἀφύπνισιν μέν τινα τῶν βουλγάρων, εἰς ἀναζωογόνησιν δὲ τοῦ παλαιοῦ κατὰ τῶν ἑλλήνων μίσους αὐτῶν. Ἡ τῶν ἐκ Ρώμης ἐπιδρομὴ αὕτη ἐγένετο πιθανῶς κατὰ τὸ τέλος τῆς

109. Κοκκώνη Ἱστορία τῶν βουλγάρων· σελ. 233.

110. κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὑπῆρχον ἐν Φιλιππουπόλει μόλις 60 κατόλικοι· οἱ σήμερον εὑρισκόμενοι φαίνονται ὄντες ἀποικία ἐκ Σόφιας ἐλθοῦσα περὶ τὰ 1795. Μέχρι τοῦ 1735 εἶχον διαβατικοὺς ἱερεῖς οἱ λιγοριανοὶ τῆς Βοεμίας πρῶται μεταξὺ αὐτῶν ἀποκατεστάθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ καπουκίνων ἰταλῶν· ἀπὸ τοῦ 1848 ἡ προπαγάνδα ἐχορήγησεν αὐτοῖς ἐπίσκοπον· βλ. σελ. 68 τοῦ βιβλιαρίου τ' Ἀλβέρτου Δυμὸν Οἱ βούλγαροι· ἐκ τοῦ γαλλικοῦ. Ἐν Ἀθήναις, 1881,

Digitized by Google

πρώτης εἰκοσαετίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, καὶ εἰς αὐτὴν ἀποδίδει ῥῶσσός τις συγγραφεὺς[111] τὴν διαπαιδαγώγησιν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ τὴν ἐξαγρίωσιν τῶν δυσμενῶν κατὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας αἰσθημάτων.

Τότε λοιπὸν ἡ Ρώμη σπεύσασα—λέγει ἡ ῥωσσικὴ διατριβὴ—ἔστειλεν ἱεραποστόλους εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐπιστρέψῃ παντὶ σθένει κατὰ πρῶτον τοὺς ἐκεῖ βουλγάρους παυλικιανοὺς καὶ ἔπειτα δι' αὐτῶν νὰ σύρῃ καὶ τὸν ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν λαόν. Καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τούτου ἦν οὐχὶ δύσκολος, τοὐλάχιστον ὡς πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους πτωχούς· διότι οὔτε ὁ ὀρθόδοξος ἑλληνικὸς κλῆρος, ἕνεκα τῆς τότε καταστάσεως, ἠδυνήθη νὰ προφυλάξῃ τοὺς βουλγάρους παυλικιανοὺς ἀπὸ τοῦ παπικοῦ προσηλυτισμοῦ, οὔτε αὐτὴ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις εἶχε καιρὸν νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἱεραποστόλους τῆς Ρώμης ἀπὸ τῆς προσηλυτεύσεως τῶν ὑπηκόων αὐτῆς. Ἡ ἐπιτυχία τῶν τῆς προπαγάνδας σκοπῶν ἐφαίνετο εὔκολος, διότι οἱ παυλικιανοὶ ἐμίσουν τοὺς ὀρθοδόξους βουλγάρους. Ταῦτα πάντα γινώσκουσα ἡ ῥωμαϊκὴ προπαγάνδα ἤρξατο κατα πρῶτον ἐνθαρρύνουσα καὶ κολακεύουσα τοὺς προσηλύτους, ὑπισχνουμένη διαρκῆ ὑπεράσπισιν ἐν ταῖς πολιτικαῖς αὐτῶν ὑποθέσεσιν, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐζήτει κατὰ πρῶτον τοῦτο μόνον, τὸ κατὰ τὰς ἱερὰς τελετὰς μνημόνευμα τοῦ πάπα, ἀναγνωριζομένου τοὐντεῦθεν ἀρχηγοῦ καὶ κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου ἀφηγεῖται ὅτι, χάριν τῶν προσηλύτων, ἀμέσως ἤρξατο ἡ προπαγάνδα τῆς οἰκοδομῆς μεγαλοπρεπῶν ναῶν καὶ ἑτέρων ἱδρυμάτων, ἱδρύουσα καὶ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτῶν τοὺς μᾶλλον πνευματώδεις ἀπέστελλεν εἰς Ρώμην καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, ὥστε μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφὴν νὰ μεταχειρισθῇ αὐτοὺς ὡς ὄργανα τῶν σκοπῶν αὐτῆς.

---

111. Ἡ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Δύσις· ἤτοι ἱστορικοκριτικὴ θεωρία τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐν Ἀνατολῇ δυτικῶν ἱεραποστόλων· ἐν Ἀθήναις, 1860, σελ. 20—24

Ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἐξεδόθησαν καί τινα βιβλία ἐκκλησιαστικὰ καὶ διδακτικά, ὧν πολλά, καίπερ γεγραμμένα εἰς τὴν σλαβωνικὴν ἢ βουλγαρικὴν γλῶσσαν, ἐν τούτοις ἐξετυποῦντο διὰ στοιχείων λατινικῶν. Διὰ τῶν τοιούτων μέσων ἡ Ρώμη, ὠφελουμένη ἐκ τῶν περιστάσεων, εὐκόλως ἠδυνήθη νὰ ἐξαπλώσῃ τὸν προσηλυτισμὸν καὶ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων· ἀλλ' ὁπόταν ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, μικρῷ μετὰ τὸ 1830, ἤρξατο παρακωλύουσα τὸν τοιοῦτον ὄλεθρον τοῦ βουλγαρικοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη (ἃ ὁ κίνδυνος ἠπείλει) ἀρχιερέων ἱκανωτάτων, καὶ τοιούτων ἐπίσης ἱεροκηρύκων καὶ διδασκάλων, τότε καὶ ἡ ρωμαϊκὴ προπαγάνδα ἤρξατο νὰ λαμβάνῃ δραστηριώτερα μέτρα ἐναντίον ἐκείνης· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὥπλιζε τὸν βουλγαρικὸν λαόν, ποτὲ μὲν ἐναντίον ἑνός, ποτὲ δὲ κατὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀπεσταλμένων τούτων τῆς Μ. Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τόσον προὐχώρησεν ἡ προπαγάνδα, ὥστε τινὲς ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπεσταλμένων περιέπιπτον εἰς κίνδυνον καὶ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ζωῆς. Συνεστήθη Ἑταιρία, ἧς τὸ κέντρον ἤδη ὑπάρχει ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα Βουλγαρόφιλοι· τὰ μέλη τῆς Ἑταιρίας ἐτέθησαν, κατὰ τὸν διατριβογράφον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἰησουϊτῶν. Ἕτεροι δὲ πάλιν ἀνέλαβον ὅπως ὑπενεργῶσιν ὁπουδήλως πρὸς κατάργησιν τῶν καθεστώτων τῆς Ἐκκλησίας, προσπαθοῦντες νὰ προσελκύσωσιν εἰς τοῦτο τὴν τῆς Ρωσσίας καὶ τὴν τῆς Τουρκίας συναίνεσιν.

Φαίνεται ὅτι δυσχερείαις τισιν ἐν μέσῳ τῶν ἀληθινῶν βουλγάρων συνήντων οἱ ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας χειροτονούμενοι κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα, δῆλά γε δὴ μετὰ τὸ 1800, ἀρχιερεῖς, ἀκροβολισμοὶ δέ τινες ὀλίγον χρόνον κατόπιν ἀπέδειξαν τὴν ὕπαρξιν δυσμενειῶν μεταξὺ τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βουλγάρων· Ὅτε τῇ 30 ἰουλίου 1822 σκέψις ἐγίνετο ἐν γενικῇ συνελεύσει παρ' ἡμῖν περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου, ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος τῇ προτεραίᾳ Εὐγε-

Digitized by Google

νίου Β', προυτάθη τὸ ὄνομα Χρυσάνθου τοῦ μητροπολίτου Σερρῶν, ἀλλ' ὑπαρχούσης ἀντιδράσεως τότε κατ' αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ μητροπολίτου Δέρκων Ἱερεμίου τοῦ ἐκ τῆς Καλύμνου, διαδίδοντος ὅτι «δὲν ἔλειψαν οἱ γραικοί· διατί νὰ γίνῃ πατριάρχης ὁ βούλγαρος» ἤτοι ὁ Χρύσανθος, ἐματαιώθη μὲν ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ, ἐξελέγη δὲ πατριάρχης Ἄνθιμος ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος· τούτου δ' ἕνεκεν ὁ τῇ 9 ἰουλίου 1824 ἐκλεγεὶς Χρύσανθος, ἀναμιμνησκόμενος τῆς πρὸ δύο ἐτῶν ἀποτυχίας αὐτοῦ, δραξάμενος προφάσεων ἥκιστα εὐλόγων, ἔπαυσε τῆς ἀρχῆς τὸν Ἱερεμίαν καὶ ἐξώρισεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Δευτέρα ἐπίθεσις ἐκ μέρους ἕλληνος ἐναντίον ἐπισήμου βουλγάρου ἐγένετο καὶ πάλιν ἐν γενικῇ συνελεύσει περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου τῇ 26 σεπτεμβρίου 1835, ὅτε πρὸς τὸν ἐν μέσῳ λογάδων ἑλλήνων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν φωνασκοῦντα Στέφανον τὸν Βογορίδην ὁ πρῶτος τῆς συντεχνίας τῶν γουναράδων Ζαγανὸς ἀπήντησεν ἐριστικώτερον· ἀνταπαντήσαντος δὲ τοῦ Βογορίδου, ὁ Ζαγανὸς (ἢ κοινότερον Τσαγανὸς) ἀποτόμως εἶπε· «φθάνε πλέον· ἐσένα θ' ἀκοῦμε, παληοβούλγαρι;» Ταῦτα διαδιδόμενα ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ σωθέντα μέχρις ἡμῶν ἀποδεικνύουσιν ὅτι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1820—1840 ἀνέθορον πάλιν τὰ παλαιὰ μίση βουλγάρων καὶ ἑλλήνων, ὁ δὲ ἀνταγωνισμὸς ἤρξατο προσλαμβάνων ἀγενῆ χαρακτῆρα καὶ ἡ κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐν Βουλγαρίᾳ γλώσσης καὶ κατὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐπανάστασις ἐκηρύχθη ἤδη. Τῷ 1840 παρεχωρεῖτο εἰς τοὺς ὀλίγους ἐν Φιλιππουπόλει βουλγάρους τὸ δικαίωμα τοῦ ψάλλειν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Παζαρτζικίου (Φιλιππουπόλεως) σλαυϊστί, προχωρούσης δ' εἰς ἔκνομα μέσα τῆς κακοηθείας, ἐξεβουλγαρίσθη τῷ 1860 καὶ ὁ δεξιὸς τοῦ ναοῦ χορός[112]. Κακοηθείας ἀτιμωρή-

---

112. ἀναφορὰ τῶν ἐν Παζαρτζικίῳ ὀρθοδόξων πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν τῇ [illegible] ἰανουαρίου 1860, ἐν τῷ φυλλαδίῳ «Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων, δι' ὧν [illegible] νὰ μεταβληθῇ ἡ Φιλιππούπολις εἰς Πλόβδιφ». Ἐν Ἀθήναις, 1860, σ. 22.

του μεινάσης ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς ἐνδείξεις ἦσαν τὸ μὲν ἡ ἀπὸ 1 ἰανουαρίου προκήρυξις ἐν Τορνόβῳ πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν «κατὰ τοῦ γραικικοῦ κλήρου καὶ τῆς γλώσσης, ἐπαπειλοῦσα αὐτὸν ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θέλει ἐπικαλεσθῶσι τοὺς ὑπακούοντας αὐτοῖς διαβόλους ἵνα ἁρπάσωσι τὴν ψυχὴν παντὸς τοῦ μὴ συμφωνοῦντος εἰς τὰς ἰδέας αὐτῶν καὶ ρίψωσιν αὐτὴν εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ τῆς κολάσεως», τὸ δὲ ἡ ἐν τῇ κώμῃ Καρλόβῳ Φιλιπποπόλεως ἐπιβολὴ προστίμου 50 γροσίων «εἰς ὅντινα ὁμιλήσει γραικικά, καὶ 25 γροσίων εἰς ὅν τινα ἤθελεν ἀποκριθῇ». Ταῦτα μαρτυροῦσιν οἱ ἔκτοτε προγεγραμμένοι ἕλληνες, προσκλαιόμενοι μάλιστα κατὰ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 1853 προξένου τῆς Ρωσσίας Στοῦπεν[113], ταραχὰς ὑποκινήσαντος περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Κιρεσχανὲ τῆς πόλεως ταύτης, ἐν μηνὶ δὲ μαρτίῳ τοῦ ἔτους τούτου μεταβάντος εἰς Φιλιππούπολιν καὶ νύκτωρ προσελθόντος εἰς τὸ μονύδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὅπως ἐρωτήσῃ τὸν ὑπὸ τῶν βουλγάρων καταδιωκόμενον Χρύσανθον τὸν μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως εἰς τίνα ἀνήκει φατρίαν!!!

Ἐπειδὴ ἡ ἀπὸ σελίδος 3—72 προτασσομένη τῶν μετὰ χεῖρας ἐπισήμων ἐγγράφων Ἔκθεσις ἀφηγεῖται πολλὰ περὶ τῶν πρὸ τοῦ 1864 γενομένων, οὔτε λογικὸν οὔτε πρέπον ʼνα εἴπωμεν ταῦτά. Προσσημειοῦμεν μόνον ὅτι οἱ παρʼ ἡμῖν ἐπὶ γνώσει τῶν πραγμάτων καὶ παιδείᾳ διακρινόμενοι ἀπέδιδον τὴν παρʼ ἡμέραν ἀγριαινομένην ἐπίθεσιν τῶν βουλγάρων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ραδιουργίας τῶν ἰησουϊτῶν· ἐφʼ ᾧ καὶ Στέφανος ὁ Καραθεοδωρῆς ὁ πολλὴν οἰκειότητα καὶ φιλίαν ἔχων πρὸς τοὺς ἐγκριτωτέρους τῶν βουλγάρων «ἐπειρᾶτο καταδεικνύειν τοῖς ἀδελφοῖς τὸν ψυχικὸν, εἰς ὃν ἄκοντες ἢ ἀγνοοῦντες παρεσύροντο ὄλεθρον . . . .

113. Ἡ βουλγαροσλαβικὴ συμμορία καὶ ἡ τριανδρία αὐτῆς· παρὰ Γεωργίου Τσουκαλᾶ τοῦ ζακυνθίου· Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1859. σελ. 55, 57, 58

Digitized by Google

. . καὶ τῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις περὶ τοῦ ζητήματος Συνελεύσεων μετασχών, ἐλάλησεν οὐ πολλά, ἐκ προτέρων εἰδὼς τὸ ἀμετάπειστον καὶ ἀμείλικτον τῆς βουλγαρικῆς μερίδος καὶ τὸ ἀνένδοτον τῆς ὑποκινούσης αὐτὴν ἐπηρείας». Οἱ παρ' ἡμῖν γινώσκοντες τὰ κατὰ τὸν μακαρίτην Στέφανον Βογορίδην ἐβεβαίουν ὅτι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ μεταβαλὼν εἰς δῆθεν ναὸν χάριν τῶν βουλγάρων προητοίμαζεν ἑαυτῷ θρόνον ἡγεμονικόν, νομίζων ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἡ Βουλγαρία ἤθελεν ἀναδειχθῆ ἡγεμονία. Ἐνεψύχου δ' αὐτὸν εἰς τοῦτο ἡ προαγωγὴ τοῦ γέρω-Μιλόσχη τῆς Σερβίας ἐξ ἐπαγγέλματος κτηνοτρόφου ἀναχθέντος εἰς ἡγεμονικὸν θρόνον.

Καὶ νῦν ἔτι, μετὰ παρέλευσιν ἑξήκοντα ἐτῶν, ἀπὸ τῆς μεταβολῆς τῆς οἰκίας εἰς εὐκτήριον βουλγαρικόν, οὐδαμῶς ἀπιστοῦμεν εἰς τὰ τότε διαδιδόμενα· καὶ ὁ Βογορίδης εἶχε τὸν πόθον τοῦτον, καίτοι, εὐσέβειαν ἐπιδεικνύμενος, προσήλωσε τὸν ναὸν αὐτοῦ τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, ἧς ἦν κτῆμα σταυροπηγιακόν, καὶ οἱ κατόλικοι ἱερεῖς καὶ ἱεραπόστολοι πλατύτερον ἀπειργάζοντο τὸ χάσμα μεταξὺ τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ τῶν βουλγάρων ὑπονομεύοντες τὴν ἐπὶ τῶν ὀρθοδόξων μεγάλην ἐπιρροὴν καὶ δύναμιν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ μάλιστα διὰ τῆς συντάξεως τῶν νέων κανονισμῶν νόμῳ ἐμειοῦτο ἡ δύναμις αὕτη.

Ἤδη μετὰ τὰς ἐν Κρήτῃ σκανδαλώδεις προσυλητεύσεις τῶν καθολικῶν, κατὰ τὸ 1860, καθ' ὧν ἀντέστη ἡ τῶν κρητῶν εὐσέβεια καὶ οἱ σταλέντες εἰς Κρήτην τρεῖς ἱεροκήρυκες, ἡ ρωμαϊκὴ προπαγάνδα κατώρθωσεν ἐν μέσῃ Κωνσταντινουπόλει 'ναπρ.-

114 Βίος Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, ἰατροῦ· ὑπαγορευθεὶς ὑπὸ Η. Ταντταλίδου ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1868, σελ. 43. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ γράφει ὁ Τανταλίδης ὅτι ὁ Καραθεοδωρῆς συνέταξε τὴν ἐν σελίσι πζ'—γγ' τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος ἀναγινωσκομένην ἔκθεσιν τὴν ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸν ἁρμόδιον ὑπουργόν· ἀλλ' ἀγνοῶ ἂν δύνηται νὰ θεωρηθῇ τὸ λεκτικὸν καὶ ὕφος αὐτῆς ὡς ἀνῆκον εἰς τὸν κάλλιστα τὴν ἑλληνικὴν εἰδότα Στέφανον Καραθεοδωρῆν.

Digitized by Google

σηλυτεύση σχεδὸν 100 βουλγάρους μετὰ τριῶν ἱερέων καὶ δύο διακόνων, κρύφα συγκατανεύοντος, ὡς ἐλέγετο, καὶ τοῦ τῇ 5 ὀκτωβρίου 1858 χειροτονηθέντος ἐπισκόπου (διὰ τὸν βογορίδειον ναὸν) Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος, περὶ οὗ οἱ γηραιοὶ φαναριῶται ἐφρόνουν ὅτι ἀρκούντως ἐποτίσθη τὸν ἰὸν τῆς τοῦ Καίσαρι ἀθείας, σὺν τῷ ὁμόφρονι αὐτῷ μητροπολίτῃ Φιλιππουπόλεως Παϊσίῳ τῷ (δυστυχῶς) ἐξ Ἠπείρου. Καὶ ἐπίσκοπος δὲ τῶν δῆθεν μετὰ τῆς Ῥώμης ἡνωμένων βουλγάρων Ἰωσὴφ ὁ Σοκόλσκυς ἐχειροτονεῖτο καὶ ἔξαρχος ἀποστολικὸς εἰς τὴν Νέαν Ῥώμην ἀπεστέλλετο κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1861, ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῆς σεβ. κυβερνήσεως, καίτοι κάλλιστα ποιῶν ἔγνω 'να γνωσιμαχήσῃ καὶ 'ν' ἀπέλθῃ μετὰ δύο μῆνας εἰς Ὀδησσόν. Ἐν τούτοις παρωθοῦνται οἱ πρὸ μικροῦ καθῃρημένοι βούλγαροι ἀρχιερεῖς[115] καὶ ὁ προκαθῃρημένος Νεαπόλεως Βενιαμὶν 'να ζητήσωσι τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας καθὸ θέλοντες τὴν μετὰ τῆς Ἁγίας Ἕδρας ἕνωσιν, καὶ μένει μὲν ἐκκρεμὴς ἡ τοιοῦτο κέρδος ἐπαγγελλομένη ἕνωσις αὕτη, νέος δὲ χειροτονεῖται ἐπίσκοπος ὁ Ἰωσὴφ Σαμπράτσβιτζ διὰ τοὺς κατολικίζοντας βουλγάρους, οἵτινες τοσαύτην ὑπέστησαν ἐλάττωσιν κατὰ τὸν ἀριθμόν, ὥστε 'να μὴ ᾖ θεμιτὸς καὶ φρόνιμος ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν λόγος, οὔτε καθὸ κοινότητος, οὔτε καθὸ δρακὸς βουλγαροκατολικῶν. Ἦν δὲ καὶ περιττὴ ἡ δημιουργία βουλγαροκατολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Τουρκίᾳ, διότι οἱ περὶ τοὺς ἀποστάτας ἀρχιερεῖς, τοὺς ἐγκαίρως μὲν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, αἰτήσει τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐξορισθέντας, ἐν μηνὶ δὲ σεπτεμβρίῳ τοῦ 1864 ἐπανελθόντας, ἀνέλαβον τὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀσεβῆ πόλεμον, ἐπικουρία δ' ἐκ Ῥώμης ἐθεωρεῖτο περιττή.

§

Τὰ ἐν τῇ μετὰ χεῖρας συλλογῇ ἐκδιδόμενα ἔγγραφα, μελετώμενα ὑπὸ τῶν εὐμενῶν ἡμῶν ἀναγνωστῶν, ἀπαλλάττουσι τῆς

115. βλ. τὰς καθαιρέσεις ἐν σελ. 77 – 89 τοῦ παρόντος.

Digitized by Google

ἐξιστορήσεως τῶν γεγονότων, ἐφ' ὧν νοῦς ἀθόλωτος ἐγκύπτων μετὰ προσοχῆς συμπέρασμα δύναται 'να ἐξαγάγῃ ἀληθές.

'Αλλ' ἡ μελέτη πάντων, κυρίως δὲ ἡ περίληψις τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἐκτάκτου 'Επιτροπείας, δι' ἣν ἐλάκισε κληρικός τις τὸν τότε πατριάρχην 'Ιωακεὶμ Β' τὸν Κοκκώδην, ποιεῖται φανερὸν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ κατακτητικὸν, ὅπερ ἀπερράπισεν ὁ πατριάρχης Νικόλαος Α' ὁ Μυστικὸς, ὅπερ ἐφοβήθη Δημήτριος ὁ Χωματηνὸς, ἀνεφάνη καὶ πάλιν, ὑπὸ νέαν μέθοδον καὶ μορφὴν ἐπιδιῶκον τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἐπιθυμίας τὴν ἱκανοποίησιν. 'Αν ἐν τῇ 'Εθνοσυνελεύσει τοῦ 1859 βλέπωμεν τὸν βούλγαρον ἀντιπρόσωπον τοῦ Τορνόβου ἀπαιτοῦντα βουλγάρους τὰ ἡμίσεα τῶν μελῶν αὐτῆς, οὐ μετὰ πολὺ (σελὶς τοῦ παρόντος πα' καὶ 396) παρατηροῦμεν ὅτι οἱ βούλγαροι ἀπαιτοῦσι 'να παρακάθηνται πάντοτε ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἱερᾷ Συνόδῳ ἓξ βούλγαροι καὶ ἓξ ἕλληνες, αὐτοὶ δ' οἱ δώδεκα 'να ἔχωσι τὸ δικαίωμα μετὰ καὶ τοῦ μητροπολίτου 'Ηρακλείας ἵνα ἐκλέγωσι τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην· ἐπίσης τὴν ὁμοίαν ἀπαίτησιν παρατηροῦμεν αὐτοὺς προβάλλοντας καὶ εἰς τὴν τοῦ 'Εθν. Μικτοῦ Συμβουλίου τοῦ Πατριαρχείου συγκρότησιν.

Ὅτε δὲ ἐν συνεδριάσει τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, περὶ ἧς ἐν σελίδι 33 τοῦ παρόντος βιβλίου γίνεται λόγος, συνεζητοῦντο αἱ προτάσεις αὗται, ὧν ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως ἐξηρτᾶτο ἡ εἴσοδος καὶ ἐγκαθίδρυσις δέκα βουλγάρων ὡς συνδιοικητῶν τῆς Μ. 'Εκκλησίας, οὐδεὶς ἐκ τῶν μελῶν τῆς 'Επιτροπείας ἐσκέψατο ποῦ κατέτεινον αἱ ἀπαιτήσεις αὗται, εἴπερ ἐπραγματοποιοῦντο, καὶ πάντες συνεζήτουν τὸν λόγον τῶν ἀπαιτήσεων τούτων, ἄλλος ἀλλαχοῦ ζητῶν. Ὁ πατριάρχης 'Ιωακεὶμ, ὡς αὐτὸς οὗτος ἔλεγέ μοι, κύψας εἰς τὸ ὠτίον τοῦ μακαρίτου Παύλου Μουσούρου, εἶπεν αὐτῷ «μυστικῇ μου, προσέξατε καλῶς· αἱ θεωρίαι σας εἶναι περιτταί· οἱ βούλγαροι ζητοῦν ν' ἁρπάσουν τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον».

Κατενόησεν ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωακεὶμ Β' ὁ ἀπὸ Κυζίκου τὴν ἁρπακτικὴν καὶ πάλιν τάσιν, ἣν ἐξήλεγξεν ὁ πατριάρχης Νικόλαος ὁ Μυστικός· καὶ ἐννεακόσια καὶ τεσσαράκοντα ἔτη κατόπιν ἐκείνου, διέγνω τὸ πνεῦμα τῶν ζητημάτων τῶν βουλγάρων· ἀλλ' εἶπε μόνον ὅπερ εἶχεν ἐν νῷ, καὶ πλέον οὔ. Διότι, καθὼς οἱ βυζαντινοὶ ἡμῶν πατέρες ἔδειξαν ἀπέναντι τῶν βουλγάρων πολιτείαν ἀνεκτικήν, ἀδελφῶν πρεσβυτέρων καὶ φρονίμων πρὸς ἀδελφοὺς ἄφρονας καὶ νεωτέρους, οὕτως ἔπραξεν ὁ Ἰωακεὶμ ὁ Β', καίπερ ἀνακαλύψας ὅπερ ἔδει, μηδ' ἀναγνοὺς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Μυστικοῦ. Οὕτως ἔπραξαν οἱ κατόπιν οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι, καίπερ προφανῆ πρὸ αὐτῶν ἔχοντες τὴν κακὴν πίστιν τῶν βουλγάρων· ἀποδεικνύει δὲ ταύτην ἡ ἀπὸ σελίδος πα'—ϛστ' πατριαρχικὴ ἀφήγησις ἡ πρὸς τὴν συνέλευσιν τῆς 21 φεβρουαρίου 1864. Προσηνέχθησαν λίαν ἐπιεικῶς ὡς καὶ αἱ κατὰ καιροὺς πατριαρχικαὶ Σύνοδοι.

Εἶχον ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας αὐθαδιάζοντας ἀντάρτας· καθήρεσαν αὐτοὺς τῇ 25 φεβρουαρίου 1861, ἐχορήγουν τῷ βουλγαρικῷ λαῷ παραχωρήσεις ἀρκετάς, ὥριζον ἀπὸ τῆς 5 μαρτίου 1861 ἵνα τελῆται δευτέρα λειτουργία βουλγαριστὶ ἐν τῷ ναῷ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐν Σταυροδρομίῳ, καὶ ἠνείχοντο τὴν κατωτάτην ὑποστάθμην αὐτοῦ καὶ τοὺς προκρίτους τοῦ λαοῦ τούτου ὑβρίζοντας τὸ τίμιον τοῦ χριστιανοῦ ὄνομα, κυρίως πυρπολοῦντας καὶ θραύοντας ἱερὰ βιβλία καὶ σκεύη ἑλληνικοῖς σεσημασμένα γράμμασιν, ἁρπάζοντας ἱερὰ εὐκτήρια καὶ ναούς, καὶ καταδιώκοντας «ἀδελφοὺς ἐν Χριστῷ»· ἔβλεπον χριστιανοὺς περιπίπτοντας συστηματικῶς εἰς ἁμαρτήματα ψυχικά, ἅτινα κατὰ τοὺς ἱεροὺς τῶν κανόνων ἑρμηνευτὰς ἀδιόρθωτα μένοντα καθαιρέσει ὑποβάλλονται Καὶ ἠνείχοντο τοὺς ἀσεβεῖς. Ἔβλεπον ἀποσκιρτῶντας καὶ ἑτέρους ἀρχιερεῖς, ὑποβάλλοντας παραίτησιν ἀπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ συνεζήτουν μετ' αὐτῶν ἀδελφικῶς.

Digitized by Google

ἐνῷ εἶχον ἀπέναντι αὐτῶν πολεμίους. Ἔβλεπον ἀντάρτας κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς καὶ μετήρχοντο πολλὴν ἐπιείκειαν πρὸς αὐτοὺς χορηγοῦντες ἐξαρχίας ἐκκλησιαστικὰς ἀορίστων ἐκτάσεων, καὶ ἐπεζήτουν μὲν τὴν ἄδειαν τῆς Ὑ. Πύλης πρὸς σύγκλησιν Οἰκουμ. Συνόδου, τὸ δὲ κυριώτερον, ἀπέρριπτον εὐνοϊκωτάτην περίστασιν καθ' ἣν ὁ βεζύρης Ἀαλῆς, μεταμεληθεὶς ἐπίτισιν ἄρθροις τοῦ περὶ ἐξαρχίας φιρμανίου, διεμήνυσε διὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως τῆς τουρκικῆς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἀνδρίκου Νικολαΐδου [116] τῷ πατριάρχῃ Γρηγορίῳ ΣΤ' «παραιτήθητι τῆς συγκλήσεως τῆς Οἰκουμ. Συνόδου κ' ἐγὼ σχίζω τὸ δέκατον ἄρθρον τοῦ φιρμανίου». Καὶ μετὰ τοσαῦτα δείγματα ἀσεβείας, ἀπεξεδεχόμεθα εἰσέτι μεταβολὴν φρονημάτων ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων καὶ ἀπεστέλλομεν ἀντιπρόσωπον[117] πατριαρχικὸν πρὸς τὸν τῇ 28 φεβρουαρίου 1872 ἐκλεγέντα ἔξαρχον Ἄνθιμον, ὅπως ἀκούσῃ ρημάτων ἀνοήτων. Καὶ μετὰ τὸ σχίσμα ἠλπίζομεν ἐπανόρθωσιν καὶ ηὐ-

---

116. ταῦτα ἀνήγγειλε τῷ παναγιωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κ. Ἰωακεὶμ τῷ ἀπὸ Θεσσαλονίκης αὐτὸς ὁ Ἀνδρῖκος.

117. Κατὰ τὴν ἀνατεθεῖσαν μοι ἐντολὴν παρὰ τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου μετέβην σήμερον ἀπὸ πρωΐας εἰς Ὀρτάκιοϊ παρὰ τῷ μητροπολίτῃ ἁγίῳ Βιδύνης. Εἰδοποιήσας ὅτι ἦλθον ἐκ μέρους τῆς Ὑμ. Παναγιότητος καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου εἰσήχθην ἀμέσως παρὰ τῇ πανιερότητί του, ὃν εὗρον μόνον. Εἶπον αὐτῇ ὅτι χθὲς περὶ τὴν 5 ὥραν τουρκιστὶ ἦλθον εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Ὑμ. Θ. Παναγιότητος οἱ κ.κ. Γαβριὴλ ἐφένδης Κριστίδης, Γιοβάντζος ἐφένδης καὶ Χ'' Γεωργάκης Τσαλόγλους καὶ ἐζήτησαν ἐκ μέρους τῆς πανιερότητός του τὴν ἄδειαν ἵνα ἔλθῃ παρὰ τῇ Ὑμ. Θ. Παναγιότητι καὶ ἀσπασθῇ τὴν δεξιὰν Αὐτῆς, ὅτι ἡ Ὑμ. Θ. Παναγιότης τοῖς ἀπήντησεν ὅτι τὴν αἴτησιν τῆς πανιερότητός του θέλει ὑποβάλει εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον· καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἀποστέλλομαι ὑπὸ τῆς Ὑμ. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου διὰ νὰ ἐρωτήσω τὴν πανιερότητά του ἐὰν οἱ ρηθέντες εἶχον πραγματικῶς ἀποσταλῇ ἐκ μέρους του. Βεβαιώσαντος τοῦτο τοῦ ἁγίου Βιδύνης, εἶπον τῇ πανιερότητί του, ὅτι εἶχον ἐντολὴν νὰ τῇ κοινοποιήσω ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ Ἐκκλησία περιμένει παρὰ τῆς πανιερότητός του ἔγγραφον ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολήν, ἣν τῇ ἀπηύθυνε τῇ κβ' τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου. Ἡ πανιερότης του μετὰ μικρὰν σκέψιν μοὶ εἶπεν ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τοῦτο ἡ Ὑμ. Θ. Παναγιότης εἰς τοὺς παρουσιασθέντας ἐκ μέρους του· καθὼς δὲ ἡ Ὑμ. Θ. Παναγιότης ὑπέβαλε

Digitized by Google

χόμεθα ὑπὲρ αὐτῆς, ἐπὶ σκανδαλισμῷ συνειδήσεων, οὗ ἕνεκεν ἐπιστολὰς ἀλλεπαλλήλους ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐλαμβάνομεν καὶ ἐβλέπομεν οὐ μόνον ἀφηνίασιν τῶν ἀτακτούντων καὶ ἀσεβῶν, ἀλλὰ καὶ προσεταιρισμὸν, μετὰ τῶν ρουμανικῶν προπαγανδῶν προθύμων 'να πολεμήσωσι τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1872 ἐπὶ κοινῷ προγράμματι, κοινὰ προσφέροντι τὰ λάφυρα· καὶ μάλιστα ἐνῷ ἔσχομεν μαρτύριον τῆς κακῆς πίστεως τῶν βουλγάρων τὴν ἀμέσως ὧδε συναπτομένην ἀφήγησιν τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου Σωφρονίου Γ' τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας, ἣν καὶ τίθημι κατακλεῖδα τῶν προλεγομένων μου, οὕτως ἔχουσαν·

τὴν αἴτησίν του εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον, τοιουτοτρόπως θέλει ὑποβάλει καὶ αὐτὸς, τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Σύνοδόν του καὶ θέλει ἀπαντήσει. Μετὰ μικρὸν δὲ προσέθηκε· «Βλέπω ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ὠθεῖ τὰ πράγματα». Μετά τινων στιγμῶν ἀμοιβαίαν σιωπὴν εἶπον τῇ πανιερότητί του ὅτι δὲν ἔχω ἐντολὴν νὰ ἔλθω εἰς ἄλλους τινὰς λόγους μετ' αὐτῆς, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ τῇ κοινοποιήσω ὅσα τῇ ἐξέθηκα ὅτι θέλω δὲ διακιβάσει τῇ Ὑμ. Θ. Παναγιότητι καὶ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν μετ' αὐτῆς συνομιλίαν μου καὶ ἠγέρθην ὅπως ἀποσυρθῶ. Ἡ πανιερότης του φιλοφρονούμενός με μὲ ἐκράτησεν ὀλίγας ἀκόμη στιγμὰς, διελθούσας ἐν ἀμοιβαίᾳ σιωπῇ, Ἀναχωρῶν ἐπανέλαβον αὐτῇ ὅτι θέλω ὑποβάλει τῇ Ὑμ. Θ. Παναγιότητι καὶ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ ὅσα μοὶ εἶπε. Τότε ἡ πανιερότης του ἐπρόσθεσεν, ἐκφραζόμενος μετά τινος ἐξάψεως, τὰ ἑπόμενα: «Εἴπατε τῇ Παναγιότητί του ὅτι τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος εἶχεν Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας τὸ Πατριαρχεῖον κατήργησε. Σήμερον τὸ ἔθνος ζητεῖ νὰ ἐπανακτήσῃ τὰς ἐκκλησίας του. Ἐγὼ ἐπειδὴ ἀνήκω εἰς αὐτὸ τὸ ἔθνος ὑπερασπίζομαι τὰ δικαιώματά του». Παρεκάλεσα τὴν πανιερότητά του διὰ νὰ μὴ συμβῇ κακή τις παρεννόησις τῶν λόγων του τούτων (ἕνεκα τοῦ ἐρεθισμοῦ μεθ' οὗ ὡμίλει) νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ τοὺς ἐπαναλάβῃ, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξεν. Ἐνῷ δὲ κατηρχόμην τὴν κλίμακα, ἡ πανιερότης του προπέμπων με μοὶ εἶπεν ὅτι, ἐὰν ἤθελον νὰ περιμείνω ὀλίγον, θέλει συγκαλέσει τὴν Σύνοδόν του διὰ νὰ σκεφθῇ καί μοι δώσῃ τὴν δέουσαν ἀπάντησιν. Ἀνελθὼν αὖθις εἶπον τῇ πανιερότητί του ὅτι, καθὰ τῇ εἶχον ἤδη κοινοποιήσει, ἡ Ἐκκλησία περιμένει ἔγγραφον ἀπάντησιν τῆς πανιερότητός του εἰς τὴν μνησθεῖσαν ἀπὸ κδ' ἰανουαρίου ἐπιστολὴν, ἣν τῇ ἀπηύθυνε. Εἰς ταῦτα μοὶ ἀπήντησε διὰ τῶν ἀκολούθων λόγων, ἀποτομώτερον: «Ἡ ἀπάντησίς μου εἶναι τὰ δικαιώματα τοῦ ἔθνους μου· ἄλλην ἀπάντησιν δὲν ἔχω νὰ κάμω». Οὕτως ἀπῆλθον.

Τῇ 5 ἀπριλίου 1872.

Ἀρχιμ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΑΦΘΟΝΙΔΗΣ

Digitized by Google

Αναβάντες τὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἀμέσως σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπελαβόμεθα καὶ τούτου τοῦ ζητήματος, τοῦ βουλγαρικοῦ. Καὶ πρῶτον ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον, ἵνα λάβωμεν γνῶσιν τῶν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου μέχρι τῆς σήμερον πεπραγμένων παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς ἐκ μέρους τῶν Πατριαρχείων διορισθείσης Ἐπιτροπῆς. Διὸ καὶ πρῶτον συνεκαλέσαμεν ἐπὶ τούτῳ τὴν διαληφθεῖσαν Ἐπιτροπήν, ἥτις ἐξέθηκεν ἡμῖν τὰ μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διενεργηθέντα ὡς ἀκολούθως:

Συνεπείᾳ τῆς ἀπό τινος ἤδη χρόνου μεταξὺ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων ὑφισταμένης διαφορᾶς, ἡ Ὑψ. Πύλη πρὸς λύσιν ταύτης ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν δεκαμελοῦς Ἐπιτροπῆς, ἧς τὰ πέντε μὴ βουλγαρικὰ μέλη ἐξελέγησαν δυνάμει ὑψηλοῦ αὐτῆς τεσκερὲ παρὰ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, συνελθόντος τῇ 24 ἀπριλίου τοῦ 1862 ἔτους ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Παναγιότητος τοῦ πρώην Κωνσταντινουπόλεως κ. Ἰωακείμ· τὰ δὲ ἕτερα ἐξελέγησαν παρὰ τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων. Συνελθούσης τῆς διαληφθείσης Ἐπιτροπῆς, τὰ βουλγαρικὰ μέλη προέτειναν ὀκτὼ ἄρθρα, ὡς ἀποτελοῦντα τὸ κεφάλαιον τῆς διαφορᾶς αὐτῶν·

Ἄρθρον Α'. Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ζητεῖ ἵνα μετέχῃ τῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμεν. πατριάρχου ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ.

» Β'. Τὸ ἥμισυ τῆς Συνόδου ζητεῖ ἵνα ἀπαρτίζηται ὑπὸ βουλγάρων.

» Γ'. Νὰ συσταθῇ ἓν μικτὸν βουλγαρικὸν Συμβούλιον.

» Δ'. Νὰ δοθῇ ἐθνικὴ σφραγὶς εἰς ἓν κληρικὸν καὶ λαϊκὸν μέλος τοῦ βουλγαρικοῦ Συμβουλίου.

» Ε'. Ὁ πατριάρχης νὰ μὴ δύνηται νὰ παύῃ ἢ διορίζῃ τὸν πρῶτον μητροπολίτην καὶ τὸν βοηθὸν αὐτοῦ λαϊκόν.

» ΣΤ'. Οἱ ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν νὰ προτείνωνται παρὰ τῆς χηρευούσης ἐπαρχίας καὶ νὰ ἐκλέγωνται παρὰ τοῦ ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ Συμβουλίου.

» Ζ'. Εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἀναμὶξ γραικοὶ καὶ βούλγαροι, οἱ ἀρχιερεῖς νὰ ἐκλέγωνται ἐξ

Digitized by Google

ἐκείνου τοῦ ἔθνους τῆς ἐπαρχίας, τὸ ὁποῖον εἶναι πολυπληθέστερον.

Ἄρθρον Η'. Εἰς ἕνα ἕκαστον ἀρχιερέα νὰ ὁρισθῇ ἐτήσιος ἐπιχορήγησις ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ.

Καὶ πρῶτον ληφθὲν ὑπ' ὄψιν τὸ α' ἄρθρον, τὸ περὶ ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, μετὰ πολλὰς συζητήσεις ὡρίσθη κοινῇ παρὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἀκολούθως·

1. Τροποποιουμένου τοῦ τρίτου κεφαλαίου τοῦ κανονισμοῦ, ὁ προσωπικὸς σχηματισμὸς τῆς ἐκλογικῆς συνελεύσεως καὶ ὁ τρόπος τοῦ διορισμοῦ τῶν διαφόρων ἐκλογέων ὁρίζεται ὡς ἐφεξῆς·

2. Ἐκ τῶν κληρικῶν ἔσονται ἐκλογεῖς μόνα τὰ μέλη τῆς Συνόδου ὡς τοὺς πάντας μητροπολίτας ἀντιπροσωπευούσης καὶ ὁ Ἡρακλείας (ἐὰν μὴ οὗτος ἀποτελῇ μέλος τῆς Συνόδου), διὰ τὴν ἀρχαίαν ὡς πρὸς τοῦτο τάξιν· ἀποκλείονται δὲ πάντες οἱ τυχὸν παρεπιδημοῦντες ἄλλοι ἀρχιερεῖς.

3. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως λαϊκοὶ ἐκλογεῖς ἔσονται·

α' Εἷς τῶν κληρικῶν τοῦ Πατριαρχείου, ὁ μέγας λογοθέτης·

β' Τὰ λαϊκὰ μέλη τοῦ Μ. Συμβουλίου·

γ' Τρεῖς τῶν φερόντων πολιτικὸν βαθμόν, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ δευτέρου, ἢ στρατιωτικὸν μέχρι τοῦ μίρι-αλάϊ, καὶ δύο τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων·

δ' Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχο-Μολδαβίας καὶ Σερβίας καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Σάμου, ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ·

ε' Ἐκ τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν δύο ἰατροί, εἷς νομικὸς καὶ εἷς διδάσκαλος ἐκ τῶν διακεκριμένων·

ς' Ἓξ τῶν σημαντικωτέρων ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν·

ζ' Δέκα ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων συντεχνιῶν: οἷον γουναράδων, καπνάδων, τσοχατζίδων, ἀπατζίδων, ἀρτοποιῶν, κηπουρῶν, ζαρζαβατζίδων, πακάλιδων καὶ ζαχρετζίδων, χαλκέων, καὶ γαλακτοπωλῶν·

η' Ἐκ τῶν ἐν τῇ Πόλει καὶ περὶ τὴν Πόλιν μετὰ τοῦ Καταστένου ὑπαρχουσῶν ἐνοριῶν·

Digitized by Google

θ' Ὁ α' τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐν Φαναρίῳ βουλγαρικῆς ἐκκλησίας.

4. Ἐκ τῶν κατοίκων τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν ἔσονται ἐκλογεῖς λαϊκοὶ οἱ παρὰ τῶν ἐπομένων ἐπάρχιων ἐκλεχθησόμενοι καὶ σταλησόμενοι ὑπήκοοι ὀθωμανοί.

5. Ἡ ἐκλογὴ καὶ ὁ διορισμὸς τῶν διαφόρων τούτων ἐκλογέων γενήσεται ὑπὸ τῶν συγκαλεσθησομένων κατὰ τοὺς ἐφεξῆς προπαρασκευασθησομένους καταλόγους ἅμα τῇ χηρεύσει τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐκλογικῶν συλλόγων·

α' Τῇ προτάσει καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Μ. Συμβουλίου ὁ τοποτηρητὴς θέλει ἀμέσως ζητήσει διὰ τακριρίου παρὰ τῆς Ὑψ. Πύλης κατάλογον ἐπικεκυρωμένον ὅλων ἐν γένει τῶν φερόντων πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν βαθμόν, καὶ τῶν θέσεις πολιτικὰς κατεχόντων ὑπηκόων, ὀρθοδόξων χριστιανῶν, τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονίμως κατοικούντων, σημειουμένου ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ εἴδους τοῦ βαθμοῦ ἢ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν. Τοῦ καταλόγου δὲ τούτου ληφθέντος, θέλει κρατήσει μὲν ἀντίγραφον ὁ τοποτηρητής, διαβιβάσει δὲ τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ Μ. Συμβούλιον ἵνα καταχωρισθῇ ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ.

β' Τὸ Μ. Συμβούλιον μετὰ τοῦ τοποτηρητοῦποριζόμενον τὰς γνώσεις του οἴκοθέν τε καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, καὶ μάλιστα ἐξ ἀνδρῶν ἀξιοπίστων, ἀνηκόντων εἰς τὰς διαφόρους τῶν ἐπιστημόνων κλάσεις, θέλει συντάξει τάχιστα κατάλογον πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατοικούντων καὶ τῇ ἐπιστήμῃ διακρινομένων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, οἱασδήποτε ὀθωμανικῆς ὑπηκόου ἐθνικότητος· οἷον ἰατρῶν, νομικῶν, διδασκάλων, μηχανικῶν, γεωμετρῶν καὶ λοιπῶν, τὸν ὁποῖον, ὁμοφώνως ἐν Συμβουλίῳ ἐγκριθέντα, ἐπικυρῶν ὁ τοποτηρητής, θέλει κρατεῖ μὲν ἀντίγραφον αὐτοῦ, στέλλει δὲ τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ Μ. Συμβούλιον πρὸς καταχώρισιν καὶ φύλαξιν, ὡς ἄνω εἴρηται.

γ' Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θέλει συνταχθῇ παρὰ τοῦ Μ. Συμβουλίου καὶ ἐπικυρωθῇ, παρακατατεθῇ καὶ φυλαχθῇ ὡς εἴρηται, εἰς τὸ ῥηθὲν Συμβούλιον κατάλογος πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐϋπολήπτων καὶ σημαντικωτέρων ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν χριστιανῶν ἐκ πάσης ἐθνικότητος ὑπηκόου.

Digitized by Google

δ' Ἑκάστη τῶν ἐν τῷ ζ' ἐδαφίῳ τοῦ Γ' ἄρθρου σεσημειωμένων συντεχνιῶν νὰ προσκαλῆται ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ, τῇ προτάσει καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Μ. Συμβουλίου. Συνερχόμενοι δὲ οἱ πρώτιστοι ἑκάστης τούτων κατ' ἰδίαν εἰς ἓν, νὰ συντάττωσιν ἐν εὐθύτητι καὶ δικαιοσύνῃ τὸν κατάλογον τῶν εὐϋποληπτοτέρων καὶ προκρίτων αὐτῆς ἐξ ἁπάντων τῶν τμημάτων, ἐὰν πολλὰ ὑπάρχωσι, καὶ τοῦτο ἐκ πάσης ὑπηκόου ἐθνικότητος. Ὁ κατάλογος οὗτος τακτικῶς ὑπογεγραμμένος ἢ ἐσφραγισμένος, ὑποβαλλόμενος διὰ τοῦ τοποτηρητοῦ εἰς τὸ Μ. Συμβούλιον, ἀφοῦ καὶ παρὰ τούτου ἐγκριθῇ, θέλει ὡσαύτως ἐπικυρωθῇ καὶ σταλῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὸ Συμβούλιον πρὸς καταχώρησιν καὶ φύλαξιν αὐτοῦ.

ε' Νὰ συνταχθῇ ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ τοῦ Μ. Συμβουλίου κατάλογος τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ περὶ τὴν πόλιν μετὰ τοῦ ρουμελικοῦ Καταστένου ὑπαρχουσῶν ἐνοριῶν, ὁ ὁποῖος ἐπικυρούμενος ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ, νὰ διαβιβάζηται ὁμοίως εἰς τὸ Μ. Συμβούλιον πρὸς καταχώρησιν καὶ φύλαξιν αὐτοῦ.

ς' Τῇ προτάσει καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Μ. Συμβουλίου ὁ τοποτηρητὴς θέλει ἀπὸ τοῦδε διατάξει δι' ἐγκυκλίων τοὺς μητροπολίτας τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν, ὅπως, μετὰ τῶν ἐν τῇ μητροπόλει προκρίτων χριστιανῶν συντάξαντες καὶ συνυπογράψαντες, στείλωσιν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα κατάλογον τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὰς ἐπισκοπὰς αὐτῶν κειμένων πόλεων, κωμοπόλεων καὶ χωρίων, προσεπισημειουμένων ἐκείνων ἐκ τῶν ρηθεισῶν πόλεων. ὅσαι εἰσὶ πρωτεύουσαι μητροπόλεων, ἐπισκοπῶν ἢ καζάδων. Ἐκ δὲ τῶν καταλόγων τούτων, διαβιβαζομένων ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτῶν ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ πρὸς τὸ Μ. Συμβούλιον, ὁδηγούμενον τοῦτο, θέλει συντάξει τὸν τελειωτικὸν κατάλογον δι' ἑκάστην τῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες συμφώνως τῷ Δ' ἄρθρῳ τοῦ παρόντος παραρτήματος πρόκειται νὰ ἐκλέξωσι καὶ διορίσωσιν εἴτε ἐκεῖθεν, εἴτε ἐντεῦθεν μόναι ἢ πολλαὶ ὁμοῦ ἀνὰ ἕνα ἐκλογέα διὰ τὴν ἐκλογικὴν τοῦ πατριάρχου συνέλευσιν. Τὰ πρωτότυπα τῶν καταλόγων τούτων, ἐπικεκυρωμένων ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ, θέλουσι φυλάττεσθαι ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Μ. Συμβουλίου, ἀντίγραφον δὲ αὐτῶν θέλει καταχωρίζεσθαι, ὡς ἄνω εἴρηται, ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ κρατουμένῳ κώδικι.

Digitized by Google

6. Τῶν καταλόγων οὕτω προπαρεσκευασμένων, ὁ τοποτηρητὴς τῇ γνώμῃ τοῦ Μ. Συμβουλίου, ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει θέλει προσκαλεῖ διὰ προσκλητηρίου ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς τῶν διαφόρων σωματείων ὡς ἄνωθι ἐσχηματισμένοις καταλόγοις, καὶ τοὺς καψιμάλιδες ἢ πρώτους τῶν ἐπιτρόπων ἑκάστης ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, ὅπως οἱ ἐξ ἑκάστου σωματείου, συνερχόμενοι κατ' ἰδίαν εἰς ἕν, ἐκλέξωσι καὶ διορίσωσιν ἐν πλειονοψηφίᾳ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τοὺς ὡρισμένους ἐκλογεῖς αὐτοῦ διὰ τὴν ἐκλογικὴν τοῦ πατριάρχου συνέλευσιν, λαμβανομένου κατὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην ὑπὸ δικαίαν ἔποψιν καὶ τοῦ στοιχείου τῶν ἐθνικοτήτων, ἵνα μηδεμία, τοὐλάχιστον τῶν κυριωτέρων αὐτῶν, καὶ μάλιστα τῶν βουλγάρων, ἀποκλείηται τῆς εὐλόγου ἀντιπροσωπείας, ὡς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οὕτω καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Διὰ δὲ τὰς ἐπαρχίας θέλουσιν ἐκδίδει ἐπιστολάς, πρὸς τοὺς μητροπολίτας καὶ τοὺς κατοίκους ἀποτεινομένας, ἵνα οἱ πρόκριτοι ἑκάστης ἐν τῷ προειρημένῳ καταλόγῳ σεσημειωμένης πόλεως, κωμοπόλεως καὶ χώρας, προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, στείλωσι δι' ἀναφορᾶς ἀνὰ τέσσαρας μὲν ἐκ τῶν πρωτευουσῶν μητροπόλεων, ἀνὰ δύο δὲ ἐκ τῶν τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ ἀνὰ ἕνα ἐκ τοῦ καζᾶ, ἢ ἐκ τῶν λοιπῶν, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς μητροπόλεως· ὅπου δὲ πλειότεραι μητροπόλεις εἰσὶν ἡνωμέναι, εἰς τὴν πρώτην ἐν τῷ καταλόγῳ σεσημειωμένην μητρόπολιν, ὅπου ἐπὶ παρουσίᾳ μέν, ἀλλ' ἄνευ τῆς ψηφοφορίας ἢ ἐπιρροίας τοῦ μητροπολίτου, ἢ τῶν μητροπολιτῶν τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν, συγκροτουμένου ἐκ τῶν συνελθόντων πληρεξουσίων ἐκλογικοῦ συλλόγου, ἀφοῦ προηγουμένως παρατηρηθῶσι καὶ παραδεχθῶσιν ὡς τακτικὰ τὰ πιστευτήρια τῆς ἀντιπροσωπείας των ἔγγραφα, καὶ κρατουμένου τακτικοῦ πρωτοκόλλου, θέλει ἐκλέγεσθαι ἐν πλειονοψηφίᾳ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ὁ ἀπαιτούμενος διὰ τὸν πατριάρχην ἐκλογεύς, λαμβανόμενος εἴτε ἐκ τοῦ τόπου, εἴτε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, εἴτε καὶ ἀλλαχόθεν, ἀνὴρ εἰδήμων, εὐϋπόληπτος καὶ ὑπήκοος ὀθωμανός, καὶ στέλλεσθαι ἀμέσως εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐφωδιασμένος μὲ τὸ ἐκλεκτήριον αὐτοῦ ἔγγραφον ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου συντεταγμένον καὶ ὑπογεγραμμένον ἢ ἐσφραγισμένον, ὑπὸ δὲ τοῦ μητροπολίτου ἢ τῶν ἡ-

Digitized by Google

νωμένων μητροπολιτῶν ἐπικεκυρωμένον. Ἐπειδὴ δὲ ὡς εἴρηται, ὁ μητροπολίτης ἢ οἱ ἡνωμένοι μητροπολῖται δὲν θέλουσιν ἔχει ψῆφον, οὐδὲ ἐπίρροιάν τινα εἰς τὸν σύλλογον, ἀλλ' ἁπλῆν ἐπιτήρησιν τῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν νενομισμένων, ἐὰν οὗτοι ἀρνηθῶσι τὴν ἐπικύρωσιν ἐκλεκτηρίου δι' ὁποιονδήποτε λόγον, τὰ μέλη τοῦ συλλόγου δύνανται νὰ ζητήσωσι τὴν ὡς ἄνωθι ἐκ νέου ἐνέργειαν τῆς ἐκλογῆς ἐνώπιον τοῦ ἐπιτοπίου διοικητοῦ, καὶ τότε ἡ ἐπικύρωσις τοῦ ἐκλεκτηρίου γίνεται παρὰ τούτου.

7. Ἀφοῦ ἅπαντες οἱ ἀνωτέρω ἐκλογεῖς εὑρεθῶσιν ἕτοιμοι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὡρισμένων, ἢ ὁ τοποτηρητὴς μετὰ τοῦ Μ. Συμβουλίου πληροφορηθῶσιν ἐγγράφως παρὰ τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν προκρίτων μητροπόλεώς τινος, ὅτι οἱ κάτοικοι, εἴτε ὡς μὴ συμφωνήσαντες, εἴτε ὡς μὴ θελήσαντες, δὲν ἔχουσι νὰ στείλωσιν ἐκεῖθεν, ἢ διορίσωσιν ἐντεῦθεν ἐκλογέα αὐτῶν, τότε τῇ εἰδήσει καὶ τῇ γνώμῃ τοῦ Μ. Συμβουλίου, θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι τὰ ὑπὸ τοῦ Δ' καὶ λοιπῶν ἄρθρων τοῦ α' κεφαλαίου τοῦ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου κανονισμοῦ ὡρισμένα.

Σημ. Οἱ ἐν τῷ Δ' ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ μνημονευόμενοι λαϊκοὶ ἐκλογεῖς τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν ἔσονται οἱ 58 ἀντιπρόσωποι τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐγκριθέντος καταλόγου, φαινομένου ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Δ' συνεδριάσεως.

Ἀκολούθως ἡ ἐπιτροπὴ ἐπελήφθη τοῦ Β' ἄρθρου, τοῦ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς Συνόδου. Ἐνταῦθα τὰ βουλγαρικὰ μέλη ἐξεφράσαντο πικρότατα παράπονα καὶ ἀγανάκτησιν μεγίστην ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους αὐτῶν, ἀξιοῦντα, ὅτι οἱ γραικοὶ ἀρχιερεῖς, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτούς, ὄντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄνθρωποι διαγωγῆς ἐπιληψίμου οὐδέποτε ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως τοῦ ποιμνίου αὐτῶν, ὡς μόνον δὲ μέλημα αὐτοῖς ἦν ἡ ἀργυρολογία καὶ ἡ γύμνωσις τῶν λαῶν· ὅτι οἱ ῥηθέντες ἀρχιερεῖς ἐκ συστήματος καταδιώκοντες τὴν γλῶσσαν, οὐδεμίαν ἔτρεφον συμπάθειαν πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, μηδ' αὐτῶν τῶν ἀγαθωτέρων ἐξαιρουμένων, ἐν ᾧ ἐν ταῖς γραικικαῖς ἐπαρχίαις καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ὑπεστήριζον καὶ ἐνε-

Digitized by Google

ψύχουν, καὶ ἐν χαλεπαῖς περιστάσεσιν παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο· ὅτι συνεπείᾳ τούτων ἁπάντων τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἀπολέσαν πᾶσαν ἐμπιστοσύνην, ἀξιοῖ ὅπως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς αὐτοῦ ἐκλέγωνται παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος συγκροτῆται, τουλάχιστον κατὰ τὸ ἥμισυ αὐτῆς, ἐκ βουλγάρων καὶ ὅπως ὁ ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμὸς τροποποιηθῇ, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι, δυνατὸν ἵνα μὴ, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τούτου, εὑρεθῶσιν ἀρχιερεῖς ἐκ Βουλγαρίας. Ἀπέναντι τῶν παρὰ τῶν βουλγαρικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς προβαλλομένων αἰτιάσεων, τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη ἀντέταξαν τὰς δεούσας παρατηρήσεις, καὶ ἀποχρῶσαι ἐξηγήσεις παρ' αὐτῶν ἐγένοντο πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὰ φρονήματα ταῦτα τῶν βουλγαρικῶν μελῶν προῆλθον ἐκ παρεννοήσεως· τὰ βουλγαρικὰ μέλη ἐμμένοντα εἰς τὰς ἰδέας αὐτῶν, διετέλουν ζητοῦντα τὴν παραδοχὴν τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν. Τὰ μὴ βουλγ. μέλη τότε, ἐπειδὴ τὰ βουλγ. μέλη κατ' οὐδένα τρόπον παρεδέχοντο τὸ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἄρθρον τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμοῦ, παρουσίασαν τὸ ἀκόλουθον σχέδιον. Προέτειναν ὅπως ἅπασαι αἱ ὑπὸ τὸν Οἰκουμ. Θρόνον κείμεναι ἐπαρχίαι καταταχθῶσιν εἰς ἓξ τοπικὰ τμήματα, ὡς ἀκολούθως· α' εἰς τὸ τῆς Ἀσίας· β' τῶν νήσων· γ' τῆς Θράκης· δ' τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας· ε' τῆς Μακεδονίας καὶ ϛ' τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Βοσνίας· ἐκ τῶν τμημάτων τούτων προέτειναν ἵνα λαμβάνωνται ἀνὰ δύο ἐκ τῶν μητροπολιτῶν ἑκάστου τμήματος συμφώνως τοῖς κανονισμοῖς· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο τὸ σχέδιον οὐκ ἐγένετο παραδεκτὸν καὶ ἑπομένως οὐδεμία ἐλπὶς συννενοήσεως ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου ἔμενε, συνεφωνήθη κοινῇ παρ' ἑκατέρων τῶν μερῶν, ὅπως τά τε βουλγαρικὰ μέλη καὶ τὰ μὴ ὑποβάλωσιν ἰδίᾳ ἔκθεσιν τῇ Ὑψ. Πύλῃ, ἠτιολογημένην τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἡ μετάφρασις τῆς παρὰ τῶν μὴ βουλγαρικῶν μελῶν ὑποβληθείσης τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπουργῷ ἐκθέσεως ἐστὶν ἡ ἀκόλουθος·

«Ὑψηλότατε!

Τὰ ταπεινῶς ὑποφαινόμενα μὴ βουλγαρικὰ μέλη τῆς ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος διωρισμένης ἐπιτροπῆς διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ἐκ-

Digitized by Google

θέσεως ἀναφέρομεν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα, ὅτι ἐκ τῶν ὀκτῶ αἰτημάτων, ἅπερ τὰ βουλγαρικὰ μέλη ὑπέβαλον εἰς συζήτησιν ἐλήφθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ ἐξέτασιν καὶ σκέψιν τὸ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου αἴτημα αὐτῶν, περὶ οὗ ἐγένοντο πολλαὶ καὶ μακραὶ συζητήσεις, αἵτινες εὐτυχῶς ἀπέληξαν εἰς τὴν συννενόησιν τῶν δύο μερῶν, συγκατατεθέντων ἡμῶν, πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων, εἰς ἱκανὰς τροποποιήσεις τοῦ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ ὑπάρχοντος κανονισμοῦ.

Ἀκολούθως προέβημεν εἰς τὸ δεύτερον τῶν εἰρημένων ὀκτὼ αἰτημάτων, ὅπερ ἐστὶ τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς Συνόδου· Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου ἀπαιτοῦσι τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως ἡ ἱερὰ Σύνοδος συγκροτῆται ἐξ ἡμισείας ἐκ βουλγάρων καὶ γραικῶν ἀρχιερέων. Τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη μὴ δυνάμενα νὰ συναινέσωσιν εἰς τοιαύτην ἀπαίτησιν, ἥτις εἶναι καὶ ἄδικος καὶ ἀντιβαίνουσα ἐνταυτῷ τῇ ἀνέκαθεν ἐπικρατούσῃ συνηθείᾳ καὶ τάξει τῆς Ἐκκλησίας, ἠγωνίσθημεν ἐν πολλαῖς συνεδριάσεσι καὶ διὰ πολλῶν καὶ μακρῶν λόγων ἵνα πείσωμεν τὰ βουλγ. μέλη, ὅπως παραδεχθῶσιν ἀναλλοιώτως καὶ ἀτροποποιήτως τὸν ὑπὸ τοῦ προσωρινοῦ συμβουλίου συνταχθέντα καὶ ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ ὑπάρχοντα κανονισμὸν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Συνόδου, καθόσον δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἅπαντες οἱ ἐν τῷ Οἰκουμ. πατριαρχ. Θρόνῳ ὑποκείμενοι μητροπολῖται κέκτηνται ἤδη τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζεσθαι μέλη τῆς Συνόδου, κατὰ σειρὰν περιοδικήν, καὶ οὐδεμία πλέον ἔμενεν ἀφορμὴ παραπόνων, ὡς πρὸς τοῦτο, εἴτε παρὰ ἀρχιερέων, εἴτε παρὰ τῶν κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ λόγοι ἡμῶν καὶ αἱ προσπάθειαι ἀπέβαινον μάταιοι, ἐπιμενόντων τῶν βουλγαρικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τῇ ἀπαιτήσει αὐτῶν, ἡμεῖς ὁρμώμενοι ἐκ τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας τοῦ διευκολῦναι τὸν συμβιβασμόν, προυτείναμεν ὡς τρόπον λύσεως τοῦ ζητήματος τὸν μόνον ἴσως δυνάμενον ἵνα συνάδῃ πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἀρχάς, τὴν κατάταξιν τῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰς ἓξ τμήματα· α' τῆς Ἀνατολῆς· β' τῶν νήσων· γ' τῆς Θράκης δ' τῆς Μακεδονίας· ε' τῆς Θεσσαλίας μετὰ τῆς Ἠπείρου καὶ ϛ' τῆς

Digitized by Google

Βουλγαρίας μετά της Βοσνίας, έξ εκάστου των οποίων ανά διετίαν θέλουσιν έρχεσθαι είς την Σύνοδον δύο μητροπολίται· και η τροποποίησις όμως αύτη, καίτοι ασφαλίζουσα τους βουλγάρους περί της αείποτε παρουσίας έν τη Συνόδω ικανού αριθμού μητροπολιτών των βουλγαρικών και σλαβικών επαρχιών, δεν ήρεσε δυστυχώς είς τα βουλγαρικά μέλη της Έπιτροπής, άτινα επομένως αντέσχον μάλιστα, ότι αδύνατον ήν αύτοίς, όπως συνευδοκήσωσιν είς σχέδιον, μη ασφαλίζον αύτοίς την αείποτε παρουσίαν έξ βουλγάρων μητροπολιτών έν τη Συνόδω. Το αίτημα τούτο, υψηλότατε, των βουλγαρικών μελών της επιτροπής είναι, ώς προλαβόντως είπομεν, και άδικον και αντιβαίνον τοίς καθεστώσι της θρησκείας, καθότι το υπό την πνευματικήν δικαιοδοσίαν του πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ορθόδοξον πλήρωμα δεν σύγκειται μόνον εκ βουλγάρων και γραικών, αλλ' εκ διαφόρων εθνών και λαών· επομένως εάν το συγκροτείν την Σύνοδον καθορισθή κατά τας αξιώσεις των βουλγάρων, ώς δικαίωμα αποκλειστικόν βουλγαρικής και γραικικής καταγωγής μητροπολιτών, η διάταξις αύτη θέλει δώσει χώραν είς πολλά άτοπα, και πρό πάντων είς τα ακόλουθα δύο· α'. Ότι εξ ανάγκης δέον ίνα αποχωρήση των ιερατικών δικαιωμάτων πάς ορθόδοξος μη καταγόμενος εκ βουλγάρων και γραικών, διότι εάν ιουδαίός τις π. χ. ασπασθείς το ορθόδοξον θρήσκευμα, εισέλθη είς την ιερατείαν, δέον ίνα προβιβασθή, όταν έχη τα προσόντα, και είς το αξίωμα του αρχιερέως, καταλάβη και έδραν μητροπολιτικήν, και ούτω κτήσεται το δικαίωμα του διορισθήναι μέλος της Συνόδου, όταν πραγματοποιηθή η αξίωσις των βουλγαρικών μελών της Έπιτροπής· β'. Ότι οι μητροπολίται θέλουσιν έρχεσθαι ώς μέλη της Συνόδου κατά διαστήματα λίαν άνισα· διότι αι υπό των βουλγάρων οικούμεναι μητροπολιτικαί επαρχίαι εισίν ολιγαριθμότεραι των υφ' ετέρων ορθοδόξων φυλών οικουμένων επαρχιών, και ώς εκ τούτου θέλει συμβαίνει, ώστε εκ μεν των βουλγαρικών και σλαβικών επαρχιών, ο Νυσσάβας π. χ. θέλει έρχεσθαι είς την Σύνοδον ανά πάσαν τριετίαν ή τετραετίαν, εκ δε των μη βουλγαρικών οι Καισαρείας, εν παραδείγματι, Κρήτης και Βελαγράδων, θέλουσιν έρχεσθαι ανά πάσαν δεκαετίαν ή δωδεκαετίαν.

Digitized by Google

γ'.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω μικρᾶς ἀναπτύξεως καταφαίνεται, νομίζομεν, ἀρκούντως, ὑψηλότατε, ὁποίας ἀτόπους συνεπείας δύναται ἵνα ἔχῃ ὁ τρόπος, δι' οὗ ἀπαιτοῦσι τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἵνα σχηματισθῇ ἡ ἱερὰ Σύνοδος·

Τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ὡς αἰτίας δῆθεν, αἵτινες κυρίως ἠνάγκασαν τὸν ἐντολέα αὐτῶν λαὸν ἵνα διεγερθῇ εἰς τοιαύτην ἀπαίτησιν, προβάλλονται· Α' ὅτι οἱ βουλγαρικῆς καταγωγῆς κληρικοί, παραγκωνιζόμενοι, δὲν προάγονται εἰς μητροπολιτικὰς θέσεις· Β' ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγιστοι βουλγαρικῆς καταγωγῆς μητροπολῖται πολυτρόπως παρεμποδιζόμενοι ὑπὸ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων δὲν ἀξιοῦνται ποτὲ τοῦ συνεδριάζειν ἐν τῇ Συνόδῳ· καὶ Γ' ὅτι οἱ γραικικῆς καταγωγῆς μητροπολῖται ὑπῆρξαν ἡ κυριωδεστέρα αἰτία, δι' ἣν παρημελήθησαν αἱ ἐθνικαὶ αὐτῶν ἀνάγκαι, καὶ τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος δὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε ἵνα ἀνοίξῃ τοὺς διανοητικοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμούς, ἀλλ' ἔμεινε τὸ ἀμαθέστερον ἁπάντων τῶν κατὰ τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἐθνῶν.

Αἱ ἀνωτέρω καὶ αἱ παρόμοιαι ταύταις ἐγκλήσεις, ἃς τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς προβάλλουσι κατὰ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων εἰσὶν ὅλως ἀνυπόστατοι· ἡ παραγκώνισις ἐν πρώτοις τῶν βουλγαρικῆς καταγωγῆς κληρικῶν ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔλαβε καὶ δὲν ἠδύνατο ἵνα λάβῃ χώραν, διότι ὡς οὐδεμία ἑτέρα χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ὡς καὶ ἡ ἰσλαμικὴ θρησκεία, δὲν ἐπιτρέπει τὴν διαστολὴν ἔθνους, ὅταν πρόκηται περὶ πραγμάτων ἀναγομένων τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὕτω καὶ ἡ ὀρθόδοξος Μ. Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐποίησε διαστολὴν ἐθνότητος, ἀλλ' ἀνέκαθεν πάντας τοὺς ἐκ τῶν ὑπηκόων τοῦ ὑψηλοῦ κράτους κληρικούς, ἐξ οἱασδήποτε φυλῆς καὶ ἂν ὦσι, διετέλεσε μεταχειριζομένη ἐξ ἴσου, προβιβάζουσα εἰς μητροπόλεις, δεχομένη αὐτοὺς ὡς μέλη τῆς Συνόδου καὶ ἀνυψοῦσα εἰς τὴν πατριαρχικὴν περιωπήν, καὶ δυνάμεθα ἵνα πληροφορήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν βουλγάρους, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τρεῖς βούλγαροι ἀρχιερεῖς ἐντὸς τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ἀνεβιβάσθησαν εἰς τὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον.

Digitized by Google

Καθὼς δυνάμει τῆς ἰσότητος, ἣν ἡ Ἐκκλησία συνέστησεν ὑπὲρ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς, γίνεται δεκτὸν καὶ σεβαστὸν, ὅταν ἡ Σύνοδος συγκροτῆται κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος, ἢ ἐξ ὁλοκλήρου ἐξ ἀρχιερέων ἀλβανικῆς, ἀραβικῆς, ἀρμενικῆς, ἰουδαϊκῆς καὶ πάσης ἄλλης καταγωγῆς, ἐπίσης εἶναι δεκτὸν καὶ ὅταν συμπέσῃ ἵνα ὦσι τὰ μέλη τῆς Συνόδου κατὰ μέγα μέρος ἢ ἐξ ὁλοκλήρου ἀρχιερεῖς βουλγαρικῆς καταγωγῆς. Οἱ ἀρχιερεῖς ὅμως οὗτοι δὲν ἀντιπροσωπεύουσιν ἐν τῇ Συνόδῳ τὴν ἐξ ἧς κατάγονται φυλὴν, ἀλλ' ὡς τέκνα ἰσότιμα τῆς θρησκείας αὐτῶν ἀντιπροσωπεύουσι τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἡ αἰτίασις ὅτι οἱ γραικικῆς καταγωγῆς μητροπολῖται ἐκ προθέσεως διετήρησαν τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἐν τῇ ἀγνοίᾳ καὶ ἀμαθείᾳ, δύναται ἵνα ἀποδειχθῇ διὰ πολυφύλλου πραγματείας, ὅτι εἶναι ὅλως ἄτοπος καὶ ἀπερισκέπτως ἐκφερομένη· ἡμεῖς ὅμως περιοριζόμεθα ἵνα εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἐκ τῶν λόγων, δι' ὧν τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπειράθησαν ἵνα ἀποδείξωσι τὴν ὑπόστασιν τῆς αἰτιάσεως ταύτης, δὲν ἐξάγεται, ἢ ὅτι κατὰ καιρὸν εὑρέθησαν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ἀρχιερεῖς γραικοὶ, περιπεσόντες εἰς ἐλλείψεις, εἰς ἃς δύνανται ἵνα περιπέσωσι καὶ ἀρχιερεῖς μὴ γραικικῆς, ἴσως δὲ καὶ ἀρχιερεῖς βουλγαρικῆς καταγωγῆς· ἀλλ' εὐτυχῶς ἔχομεν σήμερον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ φιλονόμου ἡμῶν ἄνακτος κανονισμοὺς ἀπαγορεύοντας τὸν διορισμὸν ἀναξίων κληρικῶν εἰς ἀρχιερατικὰς θέσεις, καὶ δυναμένους, ἐὰν φαίνωνται ἐλλιπεῖς, ἵνα καταρτισθῶσιν ἐπὶ τὸ τελειότερον.

Οἱ γραικικῆς καταγωγῆς μητροπολῖται κατηγοροῦνται ὡς ἡ κυριωδεστέρα αἰτία τῆς παραμελήσεως τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ. Αἱ ἐθνικαὶ αὗται ἀνάγκαι, αἵτινες εἰσὶν ἡ σύστασις σχολείων καὶ τυπογραφείων, ἡ ἔκδοσις καὶ διάδοσις τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας βιβλίων, ἡ ἀνίδρυσις καὶ διατήρησις νοσοκομείων καὶ ἄλλων τοιούτων ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, ἢ ἡ θεώρησις καὶ ἐξομάλυνσις ὑποθέσεων, οἷαι εἰσὶν αἱ συζυγικαὶ διαφοραὶ καὶ τὰ παραπλήσια, δὲν καθιστῶσι, νομίζομεν, ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου ἐκ μητροπολιτῶν ἐξ ἡμισείας βουλγάρων καὶ γραικῶν. Τὰ καθήκοντα τοῦ πατριάρχου

Digitized by Google

Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου εἰσὶ καθαρῶς πνευματικὰ καὶ ἐκκλησιαστικά· τὰ δὲ κοσμικὰ καθήκοντα, ἅτινα πρὸ αἰώνων ἀνετέθησαν παρὰ τῆς σεβ. ἡμῶν κυβερνήσεως εἰς τὸν πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον, ταῦτα διὰ τῶν σήμερον ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐν ἐνεργείᾳ ὑπαρχόντων κανονισμῶν διεκρίθησαν ἀπὸ τῶν πνευματικῶν καθηκόντων τῆς Συνόδου, καὶ εἰσὶν ἀνατεθειμένα εἰς τὸ καθ' ὑψηλὴν αὐτοκρατορικὴν εὐμένειαν συσταθὲν Μ. Συμβούλιον, εἰς τρόπον ὥστε ὅλαι αἱ τοιαῦται ἐθνικαὶ ἀνάγκαι, ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει ἀνάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐνοριῶν συγκροτουμένου Συμβουλίου, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπληροῦνται ὑπὸ τῶν προκρίτων ἑκάστου τόπου καὶ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν.

Πρὸς τούτοις γινώσκει καλῶς ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης, ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀξία τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοὺς ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐξαρτωμένους ἀρχιερεῖς, ἀλλ' εἶναι καὶ τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν δικαστήριον ἁπάντων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν. Καθότι καὶ αἱ λοιπαὶ ἀνεξάρτητοι Πατριαρχεῖαι τε καὶ Ἐκκλησίαι, ὁσάκις παρουσιάζονται ζητήματα θρησκευτικά, ἀπευθύνονται πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν περὶ Αὐτὸν Σύνοδον, καὶ πλεῖσται ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις τῶν ἡγεμονιῶν Μολδοβλαχίας καὶ Σερβίας καὶ τῶν Ἰονίων νήσων θεωροῦνται καὶ διευθετοῦνται ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ. Ἐὰν λοιπόν, ὡς ἀξιοῦσιν οἱ βούλγαροι, δοθῇ εἰς τὴν Σύνοδον Κωνσταντινουπόλεως χρῶμα ἐθνότητος, τὸ τοιοῦτον οὐ μόνον θέλει προκαλέσει τὰς ἐπικρίσεις καὶ τὴν μομφὴν ὅλων τῶν κατὰ τὴν ὑφήλιον ὀρθοδόξων, ἀλλὰ μέλλει ἐξασθενήσειν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ βαρύτητα, ἣν ἀποδίδουσιν εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην.

Τοιαῦτα εἰσίν, Ὑψηλότατε, τὰ αἴτια, ὧν ἕνεκα δὲν ἠδυνήθημεν οἱ ὑποφαινόμενοι ἵνα συναινέσωμεν εἰς τὴν περὶ Συνόδου αἴτησιν τῶν βουλγαρικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ὁριστικῶς διεδηλώσαμεν αὐτοῖς, ὅτι, ἐὰν μὴ δεχόμενα τὸ περὶ κατατάξεως ὅλων τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐπαρχιῶν εἰς ἓξ τμήματα σχέδιον, δι' οὗ εὑρίσκεται ὁ τρόπος, ἄνευ διαστολῆς ἐθνότητος, τῆς ἀείποτε παρουσίας ἐν τῇ Συνόδῳ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ μητροπολιτῶν ἐκ Βουλγαρίας, ἐμμένωσιν

Digitized by Google

ἵνα ἐπιβάλωσιν ἡμῖν τὴν ἀρχὴν τῆς διαστολῆς ἐθνότητος ἐπὶ ἀντικειμένων θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, οἷον εἶναι καὶ ὁ ἐν λόγῳ σχηματισμὸς τῆς Συνόδου, ἡμεῖς θεωροῦμεν ἑαυτοὺς συγγνωστέους μὴ παραδεχόμενοι τοιαύτην ἀρχὴν, ἥτις οὐ μόνον, βασανιζομένη διὰ τοῦ κοινοῦ νοὸς, ἀποδείκνυται παράλογος, ἀλλὰ καταφαίνεται ἐναντία καὶ πρὸς πολλὰ ἱερὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ῥητὰ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγοντος, «οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος· καὶ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Διακοπεισῶν ἐπί τινα χρόνον τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀκολούθως συνεφωνήθη κοινῇ παρ' ἑκατέρων τῶν μερῶν, ὅπως, ἕως οὗ ἀποφανθῇ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ἀναλάβωσι τὰς ἐργασίας αὐτῶν ἐπὶ ἑτέρου ἄρθρου· διὸ καὶ τῇ προτάσει τῶν βουλγαρικῶν μελῶν ἐπελήφθη ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ ΣΤ' ἄρθρου τοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων. Τὸ ἄρθρον τοῦτο, μετὰ τὰς δεούσας συζητήσεις, ἐλύθη ὁρισθὲν κοινῇ ὡς ἀκολούθως.

Ἀπεφασίσθη ὅπως ὁρισθῇ κατάλογος, ἐν ᾧ θέλουσι καταγράφεσθαι οἱ προτεινόμενοι ὡς ἐκλέξιμοι, φέροντες τὰ ὑπὸ τῶν κανονισμῶν ὡρισμένα προσόντα καὶ ὑφιστάμενοι κατ' αὐτοὺς τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις. Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ θέλουσι καταγράφεσθαι οἱ ὑπό τε τῶν ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν προτεινόμενοι κατὰ τὸν κανονισμὸν ὡς ἐκλέξιμοι, ἐν περιπτώσει δὲ χηρεύσεως ἐπαρχίας τινὸς, θέλουσι προτιμᾶσθαι πάντοτε οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης προταθέντες, εἰ δὲ μὴ εὕρηνται τοιοῦτοι ἐν τῷ Καταλόγῳ, τότε θέλουσι προκρίνεσθαι οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ ἐκ τῶν γειτνιαζουσῶν ἐπαρχιῶν προταθέντες οἱ ἱκανώτεροι καὶ ἁρμοδιώτεροι καὶ οἱ μᾶλλον ἐνήμεροι τῶν ἠθῶν, ἐθίμων καὶ ἰδιωμάτων τῆς γλώσσης τῆς χηρευσάσης ἐπαρχίας· ὁ δὲ τοιοῦτος κατάλογος γενήσεται διπλοῦς καὶ ὁ μὲν εἷς ἔσεται ἀείποτε παρὰ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ πρὸς χρῆσιν αὐτῆς, ὁ δὲ ἕτερος παρὰ τῷ Συμβουλίῳ. Οὕτως ὁρισθὲν κοινῇ τὸ ΣΤ' τοῦτο ἄρθρον, ὅτε ἔμελλεν ἵνα ὑπογραφῇ, ἓν τῶν βουλγαρικῶν μελῶν ἐπήνεγκεν ὅτι, τὰ βουλγαρικὰ μέλη δὲν δύνανται νὰ ὑπογράψωσι τὸ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων ἄρθρον, ὡς ἤδη ὡρίσθη, ἐὰν μὴ προηγουμένως λάβωσι γνῶσιν τῆς ὑπὸ

Digitized by Google

τῆς Κυβερνήσεως ἐξενεχθησομένης γνώμης ἐπὶ τοῦ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ζητήματος. Συνεπείᾳ τῆς πρὸς ὑπογραφὴν τοῦ ῥηθέντος ἄρθρου ἐπιφυλάξεως τῶν βουλγαρικῶν μελῶν διεκόπησαν αὖθις αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἱκανοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἑκάτερα τὰ μέλη προσεκλήθησαν παρὰ τῆς Α. Ὑψηλότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ συνεζητήθη αὖθις τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ζήτημα· ἡ Α. Ὑψηλότης βλέπουσα ὅτι οὐδεμία συνεννόησις ἐστὶ δυνατὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, χάριν συμβιβασμοῦ προέτεινεν, ὅπως εὑρεθῇ τρόπος τις πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, βασιζόμενος, εἰ δυνατὸν ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐπαρχιῶν. Ἐπὶ τῇ ὑποδείξει ταύτῃ τῆς Α. Ὑψηλότητος ὁ κ. Παῦλος Μουσοῦρος ἐπήνεγκεν ὅτι, δυνατὸν ἵνα εὑρεθῇ τρόπος συμβιβασμοῦ ὡς πρὸς τοῦτο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πληθυσμοῦ, ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν θεωρουμένου. Ἡ Α. Ὑψηλότης ἀνέθετο τὴν περὶ τούτου διάσκεψιν τῇ Ἐπιτροπῇ, ἥτις ἐπὶ τῇ ὑποδείξει ταύτῃ τοῦ ὑπουργοῦ ἀπεχώρησεν ἀναλαβοῦσα αὖθις τὰς ἐργασίας αὐτῆς. Τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη παρουσίασαν σχέδιον βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν, ὅπως δηλονότι ἅπασαι αἱ ἐπαρχίαι θεωρηθῶσι διῃρημέναι εἰς τρεῖς τάξεις, καὶ ἡ μὲν Α' τάξις περιλαμβάνει ὅσαι ἔχουσι πληθυσμὸν μὴ ὑπερβαίνοντα τὰς τριάκοντα χιλιάδας, ἡ Β' ἐκείνας, ὧν ὁ πληθυσμὸς δὲν ὑπερβαίνει τὰς 50 χιλιάδας, ἡ δὲ Γ' ἐκείνας, ὧν ὁ πληθυσμὸς ἐστὶν ἄνω τῶν πεντήκοντα χιλιάδων, καὶ ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, ὑπὸ τοιαύτην γενικὴν ἔποψιν θεωρουμένου, ὁρισθῇ ἓν μέτρον· ἀλλὰ τῶν βουλγαρικῶν μελῶν μὴ παραδεξαμένων τοῦτο, τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη προέτρεψαν αὐτά, ὅπως ληφθῇ αὖθις ὑπ' ὄψιν τὸ πρῶτον σχέδιον, δηλονότι ἡ εἰς ἓξ τοπικὰ τμήματα ταξιθέτησις τῶν ἐπαρχιῶν, πρὸς πλείονα δὲ διευκόλυνσιν τοῦ ζητήματος προέτειναν, ὅπως αἱ πολυπληθέστεραι βουλγαρικαὶ ἐπισκοπαὶ ἀναδειχθῶσιν εἰς μητροπόλεις, καὶ ὅπως αἱ πολυπληθέστεραι τινῶν μητροπόλεων διαιρεθῶσιν εἰς δύο ἢ καὶ τρεῖς μητροπόλεις ἀναλόγως, καὶ τοιαύτας διαιρεσίμους μητροπόλεις ἐθεώρουν τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ Φιλιππούπολιν ἐν Θράκῃ, τὸ Κενστεντήλιον ἐν Μακεδονίᾳ, τὸ Τούρναβον ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ τελευ-

Digitized by Google

ταῖον τὴν Βόσναν. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο, βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν μὴ ἀπᾶδον πρὸς τὴν ἀξίωσιν τῆς Α. Ὑψηλότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ δυνάμενον ἵνα ἱκανοποιήσῃ ἀρκούντως τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων, ἄνευ διαστολῆς ἐθνότητος, κατὰ πᾶσαν περίοδον ἐν τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ ἤθελον συνεδριάζει τέσσαρες, πέντε, ἢ καὶ πλείους ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν καὶ σλαβικῶν ἐπαρχιῶν. Ἀλλὰ τὰ βουλγαρικὰ μέλη καὶ αὖθις ἀπέκρουσαν τὸ σχέδιον τοῦτο, καὶ διετέλουν ζητοῦντα, ὅπως ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐπαρχιῶν ἀκριβῶς ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, καὶ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης ἐπαρχίας ὁ ἀρχιερεὺς αὐτῆς εἰσέρχηται ἐν τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ θᾶττον ἢ βράδιον. Ἡ ἀξίωσις αὕτη τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων ἤθελεν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὅπως οἱ ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες σχετικῶς πρὸς τὰς μὴ βουλγαρικὰς εἰσὶν ἐλάττους τὸν ἀριθμόν, ἐπειδὴ αὗται εἰσὶ πολυπληθέστεραι, εἰσέρχωνται ἐν τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ λίαν συνεχῶς, καί τινες μάλιστα, οἷοι εἰσὶν ὁ Τορνόβου, Φιλιππουπόλεως καὶ Βόσνης, μηδόλως σχεδὸν ἀποδημῶσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἡρακλείας, Ἐφέσου καὶ Κυζίκου ἤθελον εἰσέρχεσθαι κατὰ χρονικὰ διαστήματα λίαν μακρά. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὐδεμία συνεννόησις ἐγένετο ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μεταξὺ τῶν βουλγαρικῶν καὶ μὴ μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, αὖθις διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου τινὸς ἑκάτερα τὰ μέρη προσεκλήθησαν πρὸς τὸν ὑπουργόν, ἔνθα συζητηθέντος τοῦ ζητήματος τούτου ἐν ἐκτάσει, καὶ ἑκατέρωθεν ἀνταλλαγέντων λόγων πολλῶν, ἡ Α. Ὑψηλότης βλέπουσα τὸ ἀσυμβίβαστον, ἐξεφράσατο τελευταῖον ὅτι, τὸ ζήτημα ἔμενεν ἵνα ὑποβληθῇ εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον διὰ τὰ περαιτέρω. Λαβόντες ἡμεῖς γνῶσιν διὰ τῆς ἀνωτνρω ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς πάντων τῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πεπραγμένων, καὶ τοῦ σημείου ἐν ᾧ εὑρίσκεται, ἀκολούθως ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον, ὅπως συγκαλέσωμεν καὶ τοὺς ἐνταῦθα ἀντιπροσώπους τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων, οἵτινες καὶ ἐνεφανίσθησαν ἅπαξ κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Ὑψηλότητος τοῦ ὑπουργοῦ. Ἐν τῇ συνεντεύξει ταύτῃ ἐζήτησαν ὅπως ἐκτεθῶσιν ἡμῖν ἅπασαι αἱ παρ' αὐτῶν προβαλλόμεναι ἀξιώσεις, αἵτινες προφορικῶς διακοινωθεῖσαι ἡμῖν παρ' αὐ-

Digitized by Google

τῶν τὸ πρῶτον, ἀκολούθως ἐπὶ τῇ αἰτήσει ἡμῶν διεκοινώθησαν ἡμῖν καὶ ἐγγράφως. Αἱ ἀξιώσεις αὗται, συγκεφαλαιούμεναι ἐν ὀκτὼ ἄρθροις, εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι·

(βλέπε τοῦ βιβλίου τούτου σελ. 66—68)

Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἀλλ' ἐθεωρήσαμεν κοινῇ ὡς ἀντικείμενα οὐ μόνον πρὸς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμούς, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀπάδοντα πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν προνομίων, καὶ ὡς ἀνατρέποντα αὐτοὺς τοὺς θεμελίους τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν κοινὴν ταύτην γνώμην ἡμῶν τε καὶ τῆς Συνόδου ὑπεβάλομεν τῇ αὐτοῦ Ὑψηλότητι τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῷ. Ἔκτοτε παρελθόντος χρονικοῦ τινος διαστήματος, αἴφνης τηλεγραφοῦνται ἡμῖν τὰ ἐν Ρουστσουκίῳ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως τῆς ἐπαρχίας ταύτης διαδραματισθέντα παρά τινων ἐκ τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων. Τὰ τηλεγραφήματα διαδέχονται ἐπιστολαὶ διαζωγραφοῦσαι οἰκτρῶς τὰ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως διαπραχθέντα· Διασκεψάμενοι μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου, ἐξηγάγομεν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐκκρεμὴς τῶν πραγμάτων κατάστασις δὲν δύναται ἵνα παραταθῇ μακρότερον· διὸ καὶ ἐνεκρίθη κοινῇ, ὅπως μεταβάντες παρὰ τῷ Ὑψ. ὑπουργῷ διακοινώσωμεν αὐτῷ τὸ δρᾶμα τουτο, κοινοποιήσωμεν δὲ αὐτῷ συνάμα καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου πρὸς συγκρότησιν γενικωτέρας Συνελεύσεως περὶ τοῦ ζητήματος τούτου· ἡ Α. Ὑψηλότης παρεδέξατο τὴν γνώμην ταύτην. Διὸ καὶ συνεκαλέσαμεν ὑμᾶς ἐπὶ τούτῳ, ὅπως λαβόντες γνῶσιν ἀκριβῆ τοῦ ζητήματος τούτου, τῶν φάσεων, ἃς διῆλθε, καὶ τοῦ σημείου, ἐν ᾧ ἤδη εὑρίσκεται, καὶ διασκεψάμενοι ἰδίᾳ, ἐξενέγκητε ἕκαστος ἀκολούθως τὴν γνώμην ὑμῶν καὶ πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς ὁριστικὴν ἐπὶ τούτου διάγνωσιν, ὑποβάλωμεν τῇ Α. Ὑψηλότητι τὸ προϊὸν τῶν διασκέψεων ἡμῶν.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 1 τοῦ 1908

Ὁ Μ. χαρτοφύλαξ καὶ χρονογράφος τῆς Μ. Ἐκκλησίας
ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

Digitized by Google

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Digitized by Google

Digitized by Google

Ἔκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς διορισθείσης ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς 21 φεβρουαρίου 1864 πρὸς διαφώτισιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος.

Παναγιώτατε δέσποτα!

Σεβασμία καὶ ἀξιότιμος ὁμήγυρις!

Λαβόντες οἱ ὑποφαινόμενοι παρὰ τῆς σεβαστῆς γενικῆς ταύτης συνελεύσεως τὴν ἐντολήν, ἵνα διαφωτίσωμεν αὐτήν, τό γ' ἐφ' ἡμῖν, περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καθυποβάλλομεν αὐτῇ σήμερον τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν.

Δέκα πληροῦνται ἑκατονταετηρίδες, ἀφ' ὅτου οἱ σλαβικοὶ λαοὶ διεῖδον τὸ φῶς τῆς ὀρθοδόξου ἀληθείας, ὅπερ ὁ νῦν ἐν ἁγίοις Φώτιος ἐλαμπαδούχησε πρὸς αὐτούς. Καθὸ δὲ γνήσια τέκνα τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπαπολαύοντα τῶν ἀπείρων ἀγαθῶν τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, οὐδόλως ἐπαύσαντο ἔκτοτε τιμῶντες καὶ γεραίροντες τὴν Μεγάλην ταύτην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Ἀλλ' αἴφνης, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, βαρεῖαι ἐξετοξεύθησαν κατηγορίαι κατὰ τῆς ἱεραρχίας τῆς γεραρᾶς ταύτης Ἐκκλησίας, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ βία προσηνέχθη κατ' αὐτῆς ἐν ὀνόματι τῶν ἀπογόνων ἐκείνου τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὃν ὁ μέγας Φώτιος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἄρχοντος αὐτοῦ ἀπεκάλει **τὸ καλὸν ἄγαλμα τῶν πόνων αὐτοῦ, εὐγενὲς καὶ γνήσιον γέννημα τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ὠδίνων**[1].

1. Φωτίου Ἐπιστ. βιβλ. α', η' πρὸς Μιχαὴλ τὸν ἄρχοντα βουλγάρων.

Digitized by Google

Πολλὰ ἀπό τινων ἐτῶν διενηργοῦντο ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τῆς ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· κατὰ δὲ το 1848 ἔτος, ὅπως παραλείψωμεν τ' ἀρχαιότερα, ἐστάλησαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀναφοραὶ, ἐν αἷς ὁ μητροπολίτης Βιδύνης κατηγορεῖτο ὡς καταχραστὴς καὶ διώκτης τῶν βουλγάρων. Τότε δὴ ἐζητήθη κατὰ πρῶτον καὶ ἡ μισθοδοσία τῶν ἀρχιερέων[2]. Καὶ ἡ μὲν Μεγάλη Ἐκκλησία, προλαμβάνουσα τὰ ἐνδεχόμενα δυσάρεστα τῆς καταφορᾶς τῶν κατοίκων Βιδύνης, οἵτινες προσέλαβον ἰσχυροὺς βοηθοὺς, ἀντικατέστησε τὸν κατηγορούμενον ἀρχιερέα. Περίπου δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν[3] μεταβάλλεται εἰς βουλγαρικὸν ναὸν ἡ ἐν Φαναρίῳ οἰκία τοῦ μακαρίτου πρίγκηπος Στεφάνου Βογορίδου καὶ συνιστᾶται αὐτόθι καὶ σχολεῖον βουλγαρικόν. Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἐχομένη τῆς ἀρχῆς τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, συνήργησε τότε παντὶ σθένει εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τούτου ἐν αὐτῇ τῇ πατριαρχικῇ ἐνορίᾳ, ἐπὶ τῷ τελεῖσθαι ἐν αὐτῷ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας σλαβιστὶ, ἐπεκύρωσε δὲ διὰ πατριαρχικοῦ σιγιλλίου γράμματος τὸ δωρητήριον τοῦ μακαρίτου πρίγκηπος, καθ' ὃ ὁ ναὸς οὗτος ὑπαγόμενος κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀναγνωρίζει ἀρχὴν τὸν πατριάρχην, παρ' οὗ καὶ θέλει λαμβάνει τοὺς ἱερεῖς. Ἀλλὰ καὶ τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας καὶ πολλοὺς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν προέτρεψεν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καὶ συνεισέφερον πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τούτου, καὶ ἀρχιερέα, κατ' αἴτησιν τῶν βουλγάρων, ἐν αὐτῷ τιτουλάριον ὁμόγλωσσον κατέστησε τὸν Λαοδικείας Στέφανον, εἶτα τῶν Πατάρων Πολύκαρπον, μεθ' ὃν τὸν τότε ὀρθοφρονοῦντα Ἱλαρίωνα. Σημειωτέον δὲ ὅτι, καὶ κατὰ τὴν καταβολὴν τοῦ θεμελίου λίθου τῆς νέας ἐκκλησίας, οἱ τέσσαρες

2. Presse d'Orient, 1858 ἀπριλ. 24.

3. Ὅρα πατριαρχ. ἐγκύκλιον 25 φεβρ. 1861 σελ. 2. — καὶ «Φωνὴν τῆς Ἀληθείας» σελ. 9. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1861.

Digitized by Google

πατριάρχαι μετὰ πάσης τῆς ἐνδημούσης ἱερᾶς Συνόδου ἱερὰν ἐτέλεσαν τελετήν. Ἐφεξῆς τὸ Πατριαρχεῖον ἐξέδωκεν ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς ἔξω ἀρχιερεῖς ὅπως συνδράμωσιν οἱ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν χριστιανοί, τὸ κατὰ δύναμιν.

Ἀλλὰ δυστυχῶς, ὅσοι ὑπὸ τὴν ξενικὴν ἐπιρροὴν[4] πολιτικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ προσηλυτισμοῦ εὑρισκόμενοι, ἐτάραττον τοὺς φιλησύχους βουλγάρους, ἀφορμῆς δραξάμενοι ἐκ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ναοῦ τούτου πρὸς σύστασιν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ κέντρου τινὸς πολεμίου τῇ Ἐκκλησίᾳ, συστηματικῶς παρεξήγησαν τὰς μητρικὰς διαθέσεις αὐτῆς. Μάλιστα οἱ πρὸς συλλογὴν βοηθειῶν ὑπὲρ τῆς ἐν Φαναρίῳ ἐκκλησίας ἀπεσταλμένοι βούλγαροι οὐκ ὀλίγον συνετέλεσαν πρὸς διάδοσιν ἐπιβλαβῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἰδεῶν[5].

Ἰδίως συνεκινήθη ἡ Φιλιππούπολις, ὅπου βούλγαροί τινες, ἔξωθεν ἐλθόντες καὶ ἐπαγγελλόμενοι τὸν διδάσκαλον, ἐξῆπτον τὰ πνεύματα ἀπὸ τοῦ 1847 ἔτους καὶ διήρουν τοὺς χριστιανοὺς οἰκειοποιούμενοι τὴν Φιλιππούπολιν, μετατρέποντες τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς πόλεως εἰς Πλώδβηγ, ἢ Πλοβδίφ[6], σκευωροῦντες κατὰ τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Χρυσάνθου, καὶ ταράττοντες τὰς ἀκολουθίας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις[7]. Τὰς σκανδαλώδεις ταύτας ἐπεμβάσεις τούτων τῶν δῆθεν ζηλωτῶν πληροφορηθεῖσα ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία δι' ἀναφορῶν τῶν χριστιανῶν Φιλιππουπόλεως τῆς 10 ἰανουαρίου 1853, ἔπεμψε πρὸς τὸν μητροπολίτην Χρύσανθον ἐπιστολήν, διατάττουσαν αὐστηρῶς ἵνα μείνωσιν ἄθικτα καὶ ἀνεπηρέαστα τὰ ἀπ' αἰῶνος ἱερὰ καθεστῶτα εἰς τὰς αὐτόθι

4. Les Slavianophiles en Orient, σελ. 4.

5. Φωνὴ τῆς Ἀληθείας, σελ. 9.

6. Ὅρα Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων δι' ὧν πρόκειται νὰ μεταβληθῇ ἡ Φιλιππούπολις εἰς Πλόβδηφ κτλ. πρόλογος.

7. Ὅρα ἀναφορὰν τῶν Φιλιππ. (1857 φεβρ. 22) πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν.

Digitized by Google

ἐκκλησιαστικὰς τελετάς[8]. Ἔκτοτε ηὔξησαν αἱ κατηγορίαι κατὰ τοῦ μητροπολίτου Χρυσάνθου.

Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ 1856 ἔτους, οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἤρξαντο θρασυτέρων κινημάτων παρεξηγοῦντες τὰς ὑπὸ τοῦ Χάτι Χουμαγιοὺν ἐκ νέου καθιερωθείσας ἀρχὰς τῆς ἀνεξιθρησκείας[9].

Ἐφημερίς τις μάλιστα γαλλική, ὁ «Τύπος τῆς Ἀνατολῆς», ἐκδιδομένη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ πολλάκις ἐπιτιμηθεῖσα παρὰ τῆς σεβ. κυβερνήσεως[10], ἀπὸ τοῦ αὐγούστου τοῦ ἔτους 1856 ἐπετέθη συστηματικῶς κατὰ τοῦ ἡμετέρου κλήρου, καὶ συνετέλεσεν οὐσιωδῶς εἰς τὴν δείνωσιν τοῦ κακοῦ, ἔχουσα συνεργάτην βουλγαρικήν τινα ἐφημερίδα ὁ «Ἄγγελος τῆς βασιλευούσης». Μετ' οὐ πολὺ συνέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ Βουλγαρικὴ Φιλολογικὴ Ἑταιρία, ὑπὸ τὴν προστασίαν προὐχόντων τινῶν βουλγάρων, ἐνταῦθα εὑρισκομένων, καὶ προβαλλομένων τὴν δημοσίευσιν περιοδικοῦ, τὴν ἐκτύπωσιν διδακτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης ἀπὸ παντὸς ξενισμοῦ[11]. Τοιαῦται συνέστησαν ἀκολούθως καὶ ἐν Κιζανλικίῳ, ἐν Σιστοβίῳ, ἐν Ἐσκὶ-Ζαγρᾷ, ἐν Σηλίμνῳ, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Βουλγαρίας[12].

Κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ ἔτους 1856, ἐπεδόθη ἱκετηρία πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν σουλτάνον, ἐπ' ὀνόματι τῶν βουλγάρων, διαλαμβάνουσα ὅτι οἱ βούλγαροι κέκτηνται τὰ αὐτὰ προνόμια, ἅτινα κέκτηνται καὶ οἱ γραικοὶ καὶ οἱ ἀρμένιοι, ὅτι παραπονοῦνται διὰ τὴν καταδίωξιν τῆς γλώσσης αὐτῶν ἐν αὐτοῖς αὐτῶν τοῖς σχο-

---

8. Αὐτόθι.

9. P. d'Or. 1857 μαρτ. 23.

10. P. d'Or. Ὅρα Communiqué ὑπὸ ἡμερομ. 24 μαρτίου 1857.

11. P. d'Or. 1857, 19 ἰανουαρίου.

12. Courrier d'Orient, 1861 μαρτίου 13.

Digitized by Google

λείοις ὑπὸ τῆς γραικικῆς ἱεραρχίας, καὶ ὅτι ὁ ἐθνικὸς κλῆρος αὐτῶν ἔχαιρε μέχρι τοῦ 1767 προνόμια καὶ δικαιώματα, ἐπιδαψιλευθέντα ὑπὸ τῶν σουλτάνων, καὶ τῶν ὁποίων ἐξαιτοῦνται τὴν ἀνάκτησιν[13].

Συγχρόνως ἠκούσθησαν πικραὶ αἰτιάσεις κατὰ τοῦ τότε μητροπολίτου Τουρνόβου κυρίου Νεοφύτου, κατηγορουμένου πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι δὲν ἐπέβαλλεν ὑποχρεωτικῶς τὴν διδασκαλίαν τῆς βουλγαρικῆς εἰς ἅπαντα τὰ αὐτόθι σχολεῖα[14]. Ἐν τούτοις, ἐπισυμβασῶν αὐτόθι ταραχῶν τινων[15], ἡ Ὑψ. Κυβέρνησις ἔσπευσεν ἵνα δι᾽ ἰδιαιτέρου ἀπεσταλμένου ἐξακριβώσῃ καὶ τὰς κατὰ τῆς πανιερότητος αὐτοῦ αἰτιάσεις, αἵτινες ὅμως ἐξηλέγχθησαν ἀβάσιμοι[16]. Εἶχε δὲ ἐκδώσει καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν[17] πρὸς ἐν Τουρνόβῳ χριστιανούς, συνιστῶσα αὐτοῖς εἰρήνην, ἡσυχίαν καὶ τὴν πρὸς τὰ καθεστῶτα πειθαρχίαν[18].

Ἐν δὲ τῇ Φιλιππουπόλει καὶ πάλιν ἐταράττοντο τὰ πνεύματα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, διὰ δύο ἀναφορῶν αὐτῶν ἀπὸ 22 φεβρουαρίου 1857 μετὰ δακρύων ἀνέφερον πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τὴν ἐπαπειλουμένην ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος αὐτῶν· «Μὲ φρίκην ἡμῶν, ἔλεγον οἱ ἀναφερόμενοι, πρό τινος καιροῦ βλέπομέν τινας θέλοντας ἵνα εἰσάξωσι διὰ τρόπου σκανδαλώδους καὶ ἐπικινδύνου καινοτομίας, διαταράττοντας τὰ ἱερὰ καθεστῶτα τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης καὶ τῶν περιχώρων, χωρὶς νὰ σεβασθῶσι τὴν ἱερὰν ἀρχαιότητα αὐτῶν, ἥτις ἀπεκατέστησεν αὐτὰ ἀδιαφιλο-

13. P. d'Or. 1856 αὐγούστου 11.
14. P. d'Or. 1857 αὐγούστου 12.
15. P. d'Or. 1857 μαΐου 21.
16. P. d'Or. 1858 φεβρ. 27.
17. Τῇ 3 σεπτεμβρίου 1856.
18. P. d'Or. 1857 φεβρουαρίου 12.

Digitized by Google

νείκητα. Καὶ οὗτοι, ἐλθόντες πρὸ καιροῦ ἐκ τῶν ἀπωτάτων βορείων περιχώρων τῆς ἐπαρχίας, ἐκατοίκησαν ἐνταῦθα, ἵνα συζήσωσιν ὑπὸ τὰ αὐτὰ καθεστῶτα. Ἀλλὰ . . . . πλανηθέντες ὑπὸ τυχοδιωκτῶν τινων, καθημερινῶς ἀνησυχοῦσιν ἡμᾶς . . . . , μέχρι φανατισμοῦ ἐπιμένοντες, ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι βουλγαρικὴ καὶ μητρόπολις τῆς ὅλης Βουλγαρίας . . . . πῶς εἶναι δυνατὸν οὗτοι νὰ θέλωσι νὰ ὑποχρεώσωσιν ἡμᾶς εἰς ἀλλαγὴν ἐθνικότητος καὶ γλώσσης καὶ ἐθίμων ; . . . . Ἡμεῖς αὐτοὶ συνεισφέρομεν πρὸ δέκα ἐτῶν εἰς τὴν ἀνέγερσιν δύο ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς βουλγαριστὶ ἐκτελοῦσι τὰς λειτουργίας, καὶ σχολεῖα ἔχουσιν ἐκπαιδευόμενοι, ὡς αὐτοὶ θέλουσιν· εἰς αὐτὰ οὐδεμίαν ἐπιφέραμεν ἀντίρρησιν».

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀναφορᾷ ἐξέθετον οἱ φιλιππουπολῖται, ὅτι κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀνέκαθεν παρ' αὐτοῖς ὑπαρχούσης δωδεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς, βουλγαρισταί τινες ἐξέφερον ἀξιώσεις, αἵτινες ἀπερρίφθησαν ὑπό τε τοῦ μητροπολίτου καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, συνεπήγαγον ὅμως ἐν ταὐτῷ καὶ φυλακίσεις προκαλεσάσας νέας κατηγορίας κατὰ τοῦ μητροπολίτου, «ἐν ᾧ οὗτος, ἔλεγον οἱ ἐν τῇ ἀναφορᾷ ὑπογεγραμμένοι, πατρικῶς φέρεται, κατὰ τὰ ἱερὰ καθεστῶτα, τά τε πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἡμῶν, ἔν τε τῇ πόλει καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ, θεωρῶν ἅπαντας ὡς ἓν ὅλον πολιτικῶς καὶ θρησκευτικῶς ἡνωμένον, οὐδόλως οὐδαμοῦ εἰς μέρη διακρινόμενον, ἀλλὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ποίμνης πρόβατα».

Ἕνεκα τῶν ἐπισυμβασῶν τούτων διενέξεων, προσεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως παρά τε τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τοῦ Πατριαρχείου, κατ' ἀπαίτησιν τῶν κατηγόρων αὐτοῦ, καὶ ἠθωώθη μὲν ὁ κ. Χρύσανθος ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς δικαιοσύνης[19], ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία, ἵνα

19. P. d'Or. 1857 ἰουλίου 29.

Digitized by Google

ἄρῃ ἐκ μέσου πᾶσαν πρόφασιν ταραχῶν, αὐτὸν μὲν μετατίθησιν εἰς Σμύρνην[20], ἀντ' αὐτοῦ δὲ διορίζει μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως τὸν κ. Παΐσιον.

Παρομοίας ταραχὰς διήγειρεν ἕτερός τις ξένος ταραξίας, καὶ οὗτος τὸν διδάσκαλον ἐπαγγελλόμενος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σοφίας, διαδίδων διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς ἐφημερίδος «ὁ Ἄγγελος τῆς Βασιλευούσης» πλείστας ὅσας συκοφαντίας κατὰ τοῦ ἀρχιερέως. Οὕτως, ἡ ἐφημερὶς αὕτη[21] ἀνέφερε, διὰ ῥητῶν ὀνομάτων, ὅτι ἓξ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Σοφίας ἀφωρίσθησαν ἄνευ λόγου, καὶ ὅτι ἵνα γένηται συγχώρησις αὐτῶν ἐδέησεν ὅπως λάβῃ ὁ ἀρχιερεὺς παρ' αὐτῶν σημαντικὰς ποσότητας· καὶ ὅμως εὐθὺς μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἵ τε πρόκριτοι Σοφίας καὶ τὰ ἓξ ὡς ἀφορισθέντα ἀναφερόμενα πρόσωπα, δι' ἐντύπου καὶ ἐνυπογράφου ἐπιστολῆς αὐτῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 ἀπριλίου 1857, διέψευσαν καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς λόγους τῆς ἐφημερίδος.

Ταὐτοχρόνως σχεδὸν ἀναφοραὶ ἐστάλησαν πρός τε τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὰ Πατριαρχεῖα κατὰ τοῦ μητροπολίτου Δρύστρας Διονυσίου, ὡς καταχραστοῦ καὶ διώκτου τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης[22]. Ἔσπευσεν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία νὰ στείλῃ αὐτόθι ἔξαρχον, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ Κυβέρνησις ἀνακριτήν, ὅστις ἐρευνήσας ἐπιμελῶς ἀπεφάνθη ὅτι δὲν ὑπῆρχον παράπονα κατὰ τοῦ μητροπολίτου[23].

Ἀλλ' ὅμως ἥ τε Ὑψ. Κυβέρνησις καὶ ἡ Μ. Ἐκκλησία, διαστέλλουσα τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα περιπιπτούσης μερίδος, οὐδόλως ἔπαυον φροντίζουσαι ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῶν βουλγάρων. Καὶ ἡ μὲν

20. P. d'Or. 1857 δεκεμβρίου 16.
21. Ἀριθμ. 322.
22. P. d'Or. 1857 δεκεμβρίου 19.
23. P. d'Or. 1858 μαΐου 22.

Digitized by Google

Ἐκκλησία, οὐδεμίαν ποιουμένη διάκρισιν ἐθνικότητος, ἐξέδιδεν ἐγκυκλίους, κατὰ τὸ ἔτος 1856, πρὸς ὅλας τὰς ὑπὸ βουλγάρων οἰκουμένας ἐπαρχίας, ἵνα πέμψωσι μαθητὰς εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολήν, καὶ παρ' ἐλπίδα ἐλάμβανε πρὸς ἀπάντησιν, ὅτι οἱ βούλγαροι στεροῦνται τοιούτων ἱκανῶν. Ἡ δὲ Ὑψ. Κυβέρνησις παρεδέχετο ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ αὐτῆς ρητῶς εἴκοσι νέους βουλγάρους[24].

Ἐν τούτοις ἐπέστη καὶ ἡ συγκρότησις τῆς ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 3 τοῦ Χάτι Χουμαγιοὺν ἀγγελθείσης Συνελεύσεως, πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1857 ἐκοινοποιήθη τὸ ἐπὶ τοῦτο πουγιουρουλτὶ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα[25].

Τότε δὲ μέγισται κατεβλήθησαν προσπάθειαι παρὰ τῶν βουλγαριστῶν ἔν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει, διὰ τῆς γαλλικῆς καὶ βουλγαρικῆς δημοσιογραφίας ὡς καὶ ἐν Ρωσσίᾳ διὰ τῶν ἐφημερίδων «ὁ Ρῶσσος Ἄγγελος»[26] καὶ «ἡ Ρωσσικὴ Ὁμιλία»[27] πρὸς παντοίαν συκοφαντίαν τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, κατηγορουμένου ὡς διώκτου τῶν βουλγάρων, ὡς ἀποκλειστικοῦ, ὡς πλεονέκτου καὶ τέλος ὡς ἀνεπιδέκτου διορθώσεως. Τὸ κοινὸν σύνθημα ἦν **ἀνεξάρτητος βουλγαρικὴ ἱεραρχία,** καὶ τοσοῦτος ἐγίνετο περὶ τούτου λόγος, ὥστε καὶ ἡμιεπίσημόν τι ὄργανον τῆς Ὑψ. Κυβερνήσεως ἔκρινεν ἀναγκαῖον ἵνα ψέξῃ αὐστηρῶς τὴν τοιαύτην τάσιν χαρακτηρίζον αὐτὴν ὡς ἐναντίαν εἰς τὸ Χάτι Χουμαγιοὺν, ὡς ὅλως ἄτοπον καὶ ἐπισφαλῆ διά τε τὰ γενικὰ καὶ μερικὰ συμφέροντα τῶν ἀνατολικῶν

---

24. P. d'Or. 1858 ὀκτωβρ. 9.

25. Ὅρα Eichmann. Die reformen. κτλ. σελ. 449.

26. Ὅρα πρὸ πάντων 1858 βιβλ. 6' τοῦ φεβρ. «Τουρκία», καὶ σελ. 248, 249, 259.

27. 1858 (Ἀναγέννησις τῶν βουλγάρων), σελ. 11, 34. 40, 61.

Digitized by Google

λαῶν[28]. Ἐὰν, προσέθετεν ἡ ἐφημερίς, εἰσηκούοντο αἱ αἰτήσεις τῶν φιλοδόξων βουλγάρων, τὸ τοιοῦτον δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἐπικύρωσις τῶν πνευματικῶν προνομίων καὶ ἀτελειῶν τῆς Γραικικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ κατάργησις αὐτῶν, τοῦθ' ὅπερ ἡ Α. Μ. ὁ σουλτάνος δὲν θέλει.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐδημοσιεύοντο καὶ ἡ ἐθνοσυνέλευσις εἰργάζετο, αἴφνης ἀνεφάνησαν σκάνδαλα εἰς Πολυανὴν, ἐπισκοπὴν τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὑποκινούμενα καὶ ταῦτα πρὸ πολλοῦ. Ἐντεῦθεν τὰ δυσάρεστα ἐκεῖνα[29], ἡ διχόνοια βουλγάρων καὶ γραικῶν χριστιανῶν τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, ἡ ἀλλαγὴ δύο ἐπισκόπων ἐντὸς τριῶν μηνῶν, ἡ ἀποβολὴ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἡ μετάβασις αὐτόθι τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Λαζαριστῶν, ἡ σύνταξις ἀναφορᾶς πρὸς τὸν πάπαν, δι' ἧς 100 περίπου ὀρθόδοξοι οἰκογένειαι ἐξητοῦντο τὴν μετ' αὐτοῦ ἕνωσιν, ἡ ἀποστολὴ τοῦ πρώην Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος ὡς ἐξάρχου, ἵνα καθησυχάσῃ τὰ πράγματα, καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ νῦν ἐπισκόπου Πολυανῆς Παρθενίου.

Αἱ ταραχαὶ αὗται, τὰς ὁποίας ὁ ῥηθεὶς ἔξαρχος ἐχαρακτήρισεν ὡς ἐχούσας μᾶλλον **πολιτικὸν ἢ θρησκευτικὸν** χαρακτῆρα[30], ἠνάγκαζον ἔτι μᾶλλον τὴν ἐθνοσυνέλευσιν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ὀλίγον ὅμως πρὸ τῆς λήξεως αὐτῶν, ὁ παρὰ τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπρόσωπος Τουρνόβου ἐνεφάνισεν[31] ἀναφορὰν ὀγδοήκοντα περίπου κατοίκων τουρνοβιτῶν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 ἰανουαρίου 1860· «Ἀποσυρομένου, ἔλεγον οἱ ἀναφερόμενοι ἐν αὐτῇ, τοῦ ἡμετέρου πληρε-

28. Journal de Constantinople ἐν P. d'Or. 1857 ἀπριλίου 26.
29. Ὅρα πρακτικὰ Συνόδου 1861 μαρτίου 8.
30. Ὅρα ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἱερᾶς Συνόδου 1859 σεπτεμβρίου 23.
31. Ὅρα πρακτικὰ ἐθνοσυνελεύσεως 5 φεβρουαρίου 1860.

Digitized by Google

ξουσίου, χρεωστοῦμεν νὰ παρέξωμεν αὐτῷ πᾶσαν πληρεξουσιότητα εἰς τὸ νὰ διεκδικήσῃ, ὅπως καὶ ὅπου δεῖ, τὸ κανονικῶς παραχωρηθὲν ἡμῖν δικαίωμα, διότι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα ν' ἀναγνωρίσωμεν ὡς δικαίαν τὴν ἤδη παρὰ τῆς συνελεύσεως ταύτης καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων, καὶ πρὸ πάντων τῶν κατὰ τὴν Βουλγαρίαν, καθότι ἡμεῖς ἔχομεν τὴν μεγαλητέραν ἀνάγκην τῆς παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων ἡμῶν». Ταύτην δὲ τὴν ἀναφορὰν ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ ἀνέπτυξεν ὁ εἰρημένος ἀντιπρόσωπος, ἑρμηνεύων τὰ ἀνωτέρω ὡς ἀκολούθως[32]·

Α' ὅτι οὐ κατ' ἀναλογίαν τῆς τῶν γραικῶν καὶ βουλγάρων ἀνδροπληθύος προσεκλήθησαν ἐξ ἀμφοτέρων ἀντιπρόσωποι εἰς τὴν συνέλευσιν, οὐδὲ κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς Σ. Κυβερνήσεως·

Β' ὅτι ἐπὶ μεγίστῃ τῶν βουλγάρων ζημίᾳ κατηργήθησαν οἱ δύο αὐτῶν αὐτοκέφαλοι θρόνοι, ὁ μὲν ἐν Τουρνόβῳ, πατριάρχης πάσης Βουλγαρίας, ὁ δὲ ἐν 'Αχρίδι, ἀρχιεπίσκοπος πρώτης 'Ιουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας, καὶ τοῦτο μόνον πρὸς ἴδιον τοῦ γραικικοῦ κλήρου ὄφελος·

Γ' ὅτι ὁ βουλγαρικὸς κλῆρος ἥττων λογίζεται παρὰ τῇ σφετερισαμένῃ τοὺς θρόνους τούτους Μ. 'Εκκλησίᾳ, ὀφείλων εἶναι ἰσοβάθμιος τῷ γραικικῷ· καὶ ἀδικεῖται μὲν αὐτὸς μὴ ἀξιούμενος ἀρχιερωσύνης, ἀδικοῦνται δὲ αἱ βουλγαρικαὶ ἐπαρχίαι στερούμεναι ὁμοφύλων καὶ ὁμογλώσσων ἀρχιερέων·

Δ' ὅτι οἱ εἰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἀποστελλόμενοι γραικοὶ ἀρχιερεῖς, παρεκτὸς τῶν μυρίων ἄλλων ὅσας προξενοῦσιν αὐταῖς καταχρήσεων, ἐπιβάλλουσιν, ὡς ἐκ συστήματος, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἴτε εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἴτε εἰς τὰ σχολεῖα αὐτῶν, ἀποκλείοντες τὴν μητρικήν των σλαβοβουλγαρικήν·

32. 'Απάντησις εἰς τὸν λόγον τοῦ κ. Σ. Καραθεοδωρῆ κτλ. σελ. 6—7.

Digitized by Google

Ε' ὅτι πρὸς ῥιζικὴν καὶ κανονικὴν διόρθωσιν ὅλων τούτων, προκειμένου λόγου νὰ εὑρεθῇ ὁ καταλληλότερος τρόπος τῆς τῶν ἀρχιερέων προχειρίσεως καὶ ἀποκαταστάσεως, πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, καὶ νὰ κανονισθῇ τὸ νὰ ἐκλέγωνται μὲν οἱ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν, νὰ χειροτονῶνται δὲ οἱ μὲν ἐπίσκοποι ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν, οἱ δὲ μητροπολῖται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου·

ΣΤ' ὅτι διὰ νὰ γίνῃ δεκτὸν τὸ κοινὸν λεγόμενον χρέος, πρέπει προηγουμένως νὰ ὑποβληθῇ εἰς αὐστηρὰν καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασιν, καὶ ἂν μὲν ἀποδειχθῇ ὅτι ἐγένετο ἐθελοντὶ ἢ κατ' ἀνάγκην, πρὸς ὄφελος ὅλου τοῦ ὀρθοδόξου τῶν χριστιανῶν πληρώματος, νὰ πληρωθῇ ὑπ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μή, ν' ἀφεθῇ εἰς βάρος τῶν ὅσοι αὐθαιρέτως ἐνήργησαν αὐτό, καταχρώμενοι τῆς αὐτεπαγγέλτου ἐκ μέρους των ἀντιπροσωπείας καὶ ὑποτιθεμένης ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀθώου λαοῦ, ἢ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν.

Τὰς αἰτήσεις ταύτας οὐ προσεδέξατο ἡ ἐθνοσυνέλευσις, τὸ μὲν ὡς ἐπὶ αἰτιάσεων ἀναποδείκτων βασιζομένας, τὸ δὲ ὡς εἰσαγούσας ἐν ταῖς συζητήσεσι θέματα ξένα ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν ἁρμοδιότητα τῆς συνελεύσεως[33]. Ἐπὶ τῇ ἀρνήσει ταύτῃ ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν τουρνοβιτῶν ἀπεχώρησε τῆς συνελεύσεως, μὴ ὑπογράψας τὰ ἐπίσημα ἀντίγραφα τῶν Κανονισμῶν[34].

Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ συνέλευσις ἐπέρανε τὸ ἔργον αὐτῆς, καθυποβαλοῦσα κατὰ τὸν φεβρουάριον 1860 εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Ὑψ. Κυβερνήσεως τοὺς Κανονισμούς, οὓς εἶχεν ἐντολὴν ἵνα συντάξῃ.

Τότε ἐπετέθησαν οἱ βουλγαρισταὶ κατὰ τοῦ Πατριαρχείου μετὰ πλείονος σφοδρότητος[35]. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ Βελισσοῦ,

33. Λόγ. Στ. Καραθεοδωρῆ σελ. 14.

34. Αὐτόθι σελ. 7 καὶ 13.

35. Ὅρα «Ὁ ἀνώτερος γραικικὸς κλῆρος», σελ. 12—13.

Digitized by Google

διδάσκαλός τις ἐκ Σαμακοβίου ἐλθὼν διήγειρε σκάνδαλα κατὰ τοῦ ἀρχιερέως[36], ἐν δὲ τῇ Σιλίστρᾳ εὐάριθμοί τινες βούλγαροι κατεκράτουν βίᾳ τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν αὐτόθι γραικοβλάχων[37].

Τὸν σχηματισμὸν ἀνεξαρτήτου Ἐκκλησίας, οἵαν κατά τινας εἶχον οἱ βούλγαροι ἀπὸ τοῦ 565—1767 ἔτους, ὑπεστήριζε πρὸ πάντων τὸ περιοδικὸν «Βουλγαρικὴ Φιλολογία»[38], πικρῶς ἐπιπίπτουσα κατ' ἐκείνων τῶν ὀρθοφρονούντων βουλγάρων[39], οἵτινες ὑπεστήριζον τὸ ἀσυμβίβαστον τῆς ἀνεξαρτήτου βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας πρός τε τὰ καθεστῶτα καὶ πρὸς τὰ ἀρχαῖα βεράτια καὶ φιρμάνια τοῦ πατριάρχου.

Τούτων δ' οὕτω γινομένων, τὰ πάθη τοσοῦτον ἐξήπτοντο, ὥστε ἐν Πρεσλάβᾳ, κατ' ἀρχὰς τοῦ 1860, βούλγαροί τινες παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἑλληνικὸν Εὐαγγέλιον εἰς τὴν αὐτόθι γραικικὴν ἐκκλησίαν[40].

Αἴφνης δὲ καὶ εἰς ἔκπληξιν παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου, κατὰ τὴν 3 ἀπριλίου 1860, ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ὁ Ἱλαρίων λειτουργῶν ἐμνημόνευσεν, ἀντὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων». Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἐχοροστάτησεν ἄνευ ἀδείας πατριαρχικῆς. Ἡ Μ. Ἐκκλησία, καταπλαγεῖσα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ, Σύνοδον συνεκάλεσε, τῇ 9 ἀπριλίου 1860, ἥτις, προσποιηθέντος τότε τοῦ Ἱλαρίωνος ἀσθένειαν, συνῆλθεν[41] αὖθις τῇ 13 ἀπριλίου 1860, ὅτε, παρουσιασθεὶς ὁ Ἱλαρίων καὶ ἐρωτηθεὶς τὴν αἰτίαν τοῦ ἀντικανονικοῦ τούτου τολμήματος, ἀπέδωκε

---

36. Πρακτικὰ Συνόδου 1860, ἰούνιος.
37. Πρακτικὰ Συνόδου 1860 ὀκτωβρίου 29.
38. Φιλολ. Βουλγ. 1859, τεῦχ. Β', μαΐου, σελ. 311 καὶ ἑπ.
39. Βουλγ. Φιλολ. 1860 ἰανουαρ. 2.
40. Πρακτ. Συνόδου 1860 μαρτίου 29.
41. Πρακτ. Συνόδ. 1860 ἀπριλίου 9 καὶ 13.

Digitized by Google

ταύτην εἰς τὸν λαὸν, προσειπὼν ὅτι ὁ λαὸς ὑπάρχει δυσηρεστημένος ἐν γένει κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, καὶ οὐχὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου τοῦ πατριάρχου. Καὶ τότε μὲν νουθετηθεὶς ἀπελύθη. Συγχρόνως δὲ τὸ Πατριαρχεῖον καθυπέβαλε ταῦτα πάντα δι'ἐπισήμου ἐγγράφου εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην[42].

Τοιαύτη ἐγένετο ἡ πρώτη κατὰ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ψηφισμάτων τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπόπειρα τοῦ Ἱλαρίωνος, ὅστις συμπαραλαβὼν συνένοχον καὶ τὸν πρώην Βελισσοῦ Αὐξέντιον αὐτεχειροτονεῖτο **Ἀρχηγὸς τῆς Ἐθνικῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.**

Μάτην πραγματεία τις[43] ὑπέδειξεν εὐθὺς ἔκτοτε, δι' ἱστορικῶν ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα οὐδόλως ἀφώπλισαν τοὺς ἐναντίους, οἵτινες εὕρισκον προστασίαν, καθὰ ἔλεγεν ὁ «Τύπος», ἐν Βάρνῃ, ἐν Τουρνόβῳ[44], ἐν Ἀδριανουπόλει[45] παρά τισι ξένοις προξένοις, ἐν Φιλιππουπόλει δὲ καὶ παρ'αὐτῷ τῷ μητροπολίτῃ Παϊσίῳ.

Φθάσαντος τούτου αὐτόθι, κατὰ τὸν μάρτιον τοῦ 1858 ἔτους[46], πρὸς καθησύχασιν τῶν συμβαινουσῶν μεταξὺ βουλγάρων καὶ γραικῶν διαφορῶν, ἐπροτάθη ἵνα εἰσαχθῇ ἡ βουλγαρικὴ εἰς τὸν ἕτερον τῶν χορῶν ἑκάστης τῶν δύο ἐκκλησιῶν, τῆς Παναγίας καὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου[47]. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸ μέτρον ἐφάνη ὅλως ἀνέφικτον, τῶν ἐνοριτῶν

---

42. Αὐτόθι σελ. 377.

43. Πραγματεία περὶ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἰκουμ. πατριαρχ. θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκκλησιῶν κτλ. ὑπὸ Γρηγορίου 1860.

44. C. d'Or. 1861 ὀκτωβρ. 20,—καὶ αὐτ. δεκεμβρίου 7.

45. P. d'Or. 1858 ἰανουαρίου 27 καὶ μαρτίου 3.

46. P. d'Or. 1858 ἀπριλίου 17.

47. Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων κτλ. σελ. 11.

Digitized by Google

ἀποκρουσάντων ὁμοφώνως τὴν μετατροπὴν τῶν καθεστώτων[48], ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας συνέβη αἱματοχυσία[49], στάσις, διατραγῳδούμεναι διὰ μακρῶν ἐν ἀναφοραῖς[50] τῶν κατοίκων πρὸς τὴν Μ. Εκκλησίαν. Μετὰ δὲ ταῦτα, κατὰ μάϊον τοῦ 1860, παραιτηθέντος τοῦ πατριάρχου κ. Κυρίλλου τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ ἀντικατασταθέντος διὰ τοῦ παναγιωτάτου κ. Ἰωακεὶμ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος οὔτε ψηφοδέλτιον ἀπέστειλεν, ὥςπερ οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς[51], οὔτε λόγον ἔδιδε τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἐρωτώμενος παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπροφασίζετο ὅτι ὤφειλε συμφρονῆσαι τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ, τέλος δὲ ἔπαυσε καὶ τὸ κανονικὸν μνημόσυνον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου[52].

Τὴν αὐτὴν καὶ χείρονα ἀντικανονικὴν διαγωγὴν ἐξηκολούθει δεικνύων καὶ ὁ προϊστάμενος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ἀντιστρατευόμενος τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, ὥςπερ ποτὲ ὁ Ναυάτος ἐν τῇ παλαιᾷ Ρώμῃ, πήξας ἕτερον θυσιαστήριον.

Αἱ ἀπὸ τόσων ἐτῶν προσπάθειαι τῆς δυτικῆς προπαγάνδας, αἱ μηχανορραφίαι τοῦ Ἱλαρίωνος, προὐκάλεσαν τέλος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ κίνημα τι δυτικόν, ὅμοιον τοῦ ἐν Πολυανῇ ἀναφανέντος. Τῇ 18 δεκεμβρίου 1860[53] δύο ἱερομόναχοι καὶ τρεῖς ἱερεῖς βούλγαροι μετὰ καί τινων ὁμοίως βουλγάρων χριστιανῶν, ἑκατὸν περίπου τὸν ἀριθμόν, ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἐν Γαλατᾷ ἀρμενοκαθολικὸν ἐπίσκοπον, ὅστις ὑπεδέξατο αὐτοὺς ἐντὸς

48. Αὐτόθι, σελ. 15.
49. Αὐτόθι, σελ. 11.
50. Αὐτ. σελ. 18 ἀναφορὰ τῆς 13 ἰανουαρίου 1860.
51. Ὅρα τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συν. 24 φεβρ. 1861.
52. Αὐτόθι.
53. Ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ τῆς 25 φεβρουαρίου 1861, σελ. 5. 6.

Digitized by Google

παρεκκλησίου εὐρωπαϊκοῦ τινος νοσοκομείου. Ἐκεῖ δὲ συνελθόντων καὶ ἄλλων δυτικῶν ἱερέων, ἀνεγνώσθη ἔκθεσίς τις, περιέχουσα τοὺς ὅρους τῆς ἀποσκιρτήσεως ἐκ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ρωμαίου ποντίφηκος συμφωνίας, πρῶτον ἑλληνιστὶ, δεύτερον βουλγαριστὶ, καὶ τρίτον γαλλιστί. Ταύτην τὴν ἔκθεσιν, κατὰ τὴν δημοσιευθεῖσαν μαρτυρίαν[48] τῶν οὐνιτῶν, εἶχε συντάξει αὐτὸς ὁ Ἱλαρίων καὶ ἐγχειρίσει ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Αὐξεντίου, (ὅπως ἐπιδοθῇ τῷ ἀρμενοκαθολικῷ ἐπισκόπῳ) τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν οὐνιτῶν. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἀπεστάλη πρὸς τὸν πάπαν, ὅστις[49] μετ' ἀπείρου ἀγαλλιάσεως καὶ εὐχόμενος ἵνα ἀποδοθῶσιν αὐτῷ, ὅσον τάχιον, ὅλα τὰ μέλη τοῦ εὐγενοῦς βουλγαρικοῦ ἔθνους, ἀπήντησε τῇ 21 Ιαν. 1861, παραδεχόμενος τὰς αἰτήσεις τῶν οὐνιτῶν. Οὗτοι δὲ ἀμέσως ὀνομάσαντες δεκαπέντε μιχτάριδες[50], καὶ σβεσθέντες ἀπὸ τὰ κατάστιχα τοῦ Πατριαρχείου, συνέστησαν ἰδιαιτέραν κοινότητα, μεταχειριζόμενοι σφραγῖδας ἰδίας, μίαν μὲν διὰ τὸ πνευματικὸν, ἑτέραν δὲ διὰ τὸ μὴ πνευματικόν· καὶ ἔχοντες ἀρχηγὸν μὲν τὸν πρὶν παρὰ τῷ Ἱλαρίωνι συνεργαζόμενον Ἰωσὴφ Σοκόλσκη, ἀρχιμανδρίτην, ὄργανον δὲ ἐπίσημον τὴν ἐν Γαλατᾷ ἐκδιδομένην βουλγαρικὴν ἐφημερίδα «Βουλγαρίαν»[51]. Μετ' ὀλίγον ἀπελθὼν εἰς Ρώμην ὁ ρηθεὶς Σοκόλσκης, μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λαζαριστῶν, ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ πάπα αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπος οὐνίτης πάσης Βουλγαρίας, ἔλαβε πολύτιμα δῶρα[52], ἐπιστρέψας δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν

48. Ὅρα ἐφημ. «Βουλγαρίαν» ἐν C. d'Or. 1861 φεβρ. 9.

49. Annuaire de la Revue des deux Mondes, 1861, σελ. 544—κα «Βυζαντὶς» ἀριθ. 441, 1861 φεβρ. 4.

50. C. d'Or. 1861 μαρτ. 13.

51. Annuaire Αὐτ.

52. Annuaire. Αὐτ.

Digitized by Google

κατώρθωσε νὰ τῷ παραχωρηθῇ καὶ βεράτιον αὐτοκρατορικὸν, ὑπὸ ἡμερομ. 27 μαΐου 1861, ἵνα δύνηται ν' ἀναφέρηται καὶ ἀπευθύνῃ ταкρίρια πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλην κατὰ τὰς ἀνάγκας, περί τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ περὶ ἄλλων ἀναγκαίων ὑποθέσεων[53].

Συγχρόνως ἀπόστολοι οὐνῖται διέτρεχον τὰς ἐπαρχίας φέροντες ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς τῆς βουλγαρικῆς οὐνιτικῆς μητρὸς ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἔξω βουλγάρους, προσκαλουμένους εἰς τὸν οὐνιτισμόν. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο διεκρίθη μάλιστα ὁ πρὸς τοὺς 148 οὐνίτας τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀποσταλεὶς παπᾶ Θεόδωρος βούλγαρος[54].

Ἅμα ἀναφανέντος τοῦ δυτικοῦ τούτου κινήματος, οἱ ὑπογραφόμενοι ἀντιπρόσωποι τοῦ βουλγαρικοῦ γένους διαμαρτυρόμενοι ἀπεκήρυξαν τοὺς ἐν Γαλατᾷ δυτικίσαντας βουλγάρους, ὡς προδότας, κακοήθεις, ἐπικινδύνους κλπ. «Τὸ ἡμέτερον, ἔλεγον οὗτοι, βουλγαρικὸν γένος ἔχει τὴν Ἐκκλησίαν του. Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἐπιθυμεῖ, ὅπως ἀνακτήσωμεν τὴν ἀνεξάρτητον ἱεραρχίαν; ἀλλ' ἕκαστος ἐπιθυμεῖ μὲ δίκαιον τρόπον νὰ γίνῃ τὸ τοιοῦτον πρὸς εὐτυχίαν πάντων ἡμῶν[55]».

Τὰς κατηγορίας ταύτας ἀντεπέστρεψαν οἱ οὐνῖται βούλγαροι, διακηρύττοντες[56] ὅτι οἱ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ διαμαρτυρήσει συκοφαντούμενοι ἦσαν χθὲς καὶ πρώην συνεργάται καὶ συνέταιροι τῶν ἄνευ οὐδενὸς πληρεξουσίου ἐγγράφου αὐτοκλήτων ἀντιπροσώπων τοῦ βουλγαρικοῦ γένους.

53. «Βυζαντὶς» 1861 ἰουνίου 7.

54. C. d'or. 1961, ἀπρ. 6 καὶ αὐγούστου 24.

55. Ὅρα τὴν διαμαρτυρίαν ὑπὸ ἡμερ. 22 δεκεμβρίου 1860 ἐν τῷ ἀριθμῷ 431 τῆς «Βυζαντίδος».

56. Ὅρα ἐφημ. «Βουλγαρία» ἐν C. d'Or. 1861 ἰουν. 9.

Digitized by Google

Ἐνῷ δὲ αἱ δύο αὗται φατρίαι κατεμήνυον ἀλλήλας, ἡ Ἐκκλησία ἐλάμβανε σύντονα μέτρα πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐκπεσόντων, ἐκδίδουσα παραινετικὰ γράμματα, ἐν οἷς ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους βουλγάρους τὸ προσέρχεσθαι εἰς τὸν ἀρμενοκαθολικὸν ναὸν τῆς ἐν Γαλατᾷ οὐνίας[57]· ἀναφέρουσα δὲ τὸ λυπηρὸν τοῦτο γεγονὸς τῆς ἀποσκιρτήσεως ὁμοδόξων ἀδελφῶν, κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν ἀνέδραμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν προκαλέσασαν αὐτήν, καὶ δὴ ἀνέφερε τὰ κατατολμώμενα παρὰ τῶν ἐν Βαλατᾷ εὐαρίθμων ἀποκαλούντων ἑαυτοὺς Ἐθνικὴν Ὀρθόδοξον Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐνοχοποιούντων ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν πλήρωμα[58].

Ἡ λογικὴ αὕτη σχέσις, ἣν ἡ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος ὑπεδείκνυε μεταξὺ τῶν ἐν Βαλατᾷ καὶ τῶν ἐν Γαλατᾷ συμβάντων, κατεθρόησε τοὺς περὶ τὸν Ἱλαρίωνα. Κατὰ συνέπειαν ἐξεδόθη, τῇ 8 ἰανουαρίου 1861, «Ἀπάντησις εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολήν», φέρουσα ὑπογραφήν, «Ἐκ τῆς Ἐθνικῆς Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας», συγγραφεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Ἱλαρίωνος, ἐν ᾗ οὗτος, ὅστις προλαβόντως καὶ χάρτην εἶχεν ἰχνογραφήσει τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀνεξάρτητον δικαιοδοσίαν[59], διεκήρυττεν, ὅτι τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἐζήτησε τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν[60], ὅτι ἅπαντες οἱ βούλγαροι ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καί, ἐκτινάξαντες τὰ ὀνόματα τῶν γραικῶν ἀρχιερέων, διακόψαντές τε πᾶσαν μετ' αὐτῶν κοινωνίαν, ἐπωνόμασαν, κατὰ τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν

57. Φωνὴ τῆς Ἀληθείας, σελ. 2.

58. Αὐτόθι.

59. Αὐτόθι.

60. Αὐτόθι σελ. 11.

Digitized by Google

συνείδησιν, ἐκκλησιαστικὸν ἀρχηγὸν τὸν πανιερώτατον Ἱλαρίωνα, ἐπίσκοπον παρὰ τῇ βουλγαρικῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐθνικῇ Ἐκκλησίᾳ[61], ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἀνέκαθεν κατεδίωξε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἐθνικότητα τῶν βουλγάρων, ἔκλεισε τὰ σχολεῖα αὐτῶν, παρεμπόδισε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλολογίας αὐτῶν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ὑπεσχέθη τὴν ἱκανοποίησιν τῶν αἰτημάτων τῶν βουλγάρων[62]».

Τὴν παρὰ τοῖς βουλγάροις ἀναφυεῖσαν ταύτην ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἐπωφελεῖτο ὁ προτεσταντικὸς προσηλυτισμός. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑταιρία τῆς Εὐαγγελικῆς Συμμαχίας διεκήρυττεν ἐπισήμως[63] τῇ 10 φεβρουαρίου 1861 ὅτι «ἐξέφρασε πρὸς τοὺς βουλγάρους τὰς διακαεῖς συμπαθείας αὐτῆς διὰ τοὺς ἀγῶνας, οὓς καταβάλλουσι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν χειραφετήσεως, διαβεβαιοῦσα αὐτούς, ὅτι θέλει παντὶ σθένει τοῖς συνδράμει, ὅπως ἀπολαύσωσι τοῦ ποθουμένου». Τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας παρηκολούθησεν ἡ σύστασις προτεσταντικῶν σχολείων ἐν Τυρνόβῳ, ἐν Σούμλᾳ[64] καὶ ἀλλαχοῦ.

Περίπου δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ χιλιάδες βουλγάρων μετηνάστευσαν εἰς ξένην γῆν, ὅθεν ὅμως, μετά τινας μῆνας, ἐπανέκαμπτον μετανενοημένοι[65].

Αἱ ξέναι ὅμως αὗται ὑποκινήσεις οὐδόλως ἐσάλευον τὰς πεποιθήσεις τῆς μεγάλης καὶ ὑγειοῦς μερίδος τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, τὴν πρὸς τὰ πατρῷα ἀφοσίωσιν αὐτοῦ, ἣν καὶ ἐν ταῖς δειναῖς ἐκείναις περιστάσεσι δι' ἀναφορῶν ἀδιαλείπτως διετράνου πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν.

61. Αὐτόθι σελ. 4.
62. C. d'Or. 1861 φεβρ. 2.
63. C. d'Or. 1861 φεβρ. 16.
64. C. d'Or. 1861 ὀκτ. 20-1862 ἀπρ. 9.
65. C. d'Or. 1861 σεπτ. 14, καὶ 1862 ἰαν. 4.

Digitized by Google

Οὕτως οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Κεστεντιλίου[66] ἀνφερόμενοι πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν διεμαρτύροντο κατὰ τῶν κινησάντων ἀγωγὴν κατὰ τοῦ κυριάρχου των, κατεμήνυον τὸν πρώην Δρυραχίου Αὐξέντιον, ὡς πειρώμενον, διὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ, ἀποπλανῆσαι αὐτοὺς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀνεκήρυττον τὸν ποιμένα αὐτῶν ὡς κανονικὸν καὶ ὠφέλιμον πολλαχῶς, καὶ ἀπεκάλουν τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τροφὸν, διδάσκαλον, καὶ ἐν πᾶσι προστάτην αὐτῶν.

Ἐπίσης οἱ κάτοικοι Νύσσης[67] δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν τῆς 20ῆς ἰανουαρ. 1863, ἐξέφραζον τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῶν, διὰ τὴν προσέλευσιν τινῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγάρων εἰς τὴν οὐνίαν, προσθέτοντες· «κηρύττομεν πάντας τοὺς ἐπιχειροῦντας ἵνα διαταράξωσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς κοινῆς ἡμῶν Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὡς ἀντάρτας καὶ ἀποστάτας τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας..... Οὐδὲ ποσῶς συμμεριζόμεθα τὰς ξενικάς τινων καὶ καινοτρόπους ἰδέας, ἐπὶ ἰδίᾳ καὶ ἐμπαθεῖ ἰδιοτελείᾳ κινηθείσας...καὶ πιστοποιοῦμεν ὅτι ἐμμένοντες εἰς τὰ πάτρια ἡμῶν...στέργομεν, ὡς θρησκευτικὸν ἀρχηγὸν, ὅντινα, ὡς ἱκανὸν καὶ δεδοκιμασμένον, ἤθελεν ἀποστείλει ἡμῖν ὡς πνευματικὸν κυρίαρχον ἡ Μ. Ἐκκλησία... καὶ, ὡς ἀνέκαθεν οἱ πατέρες ἡμῶν ἦσαν εὐχαριστημένοι ἀπὸ ἀδιακόπου σειρᾶς ἁγίων ἀρχιερέων, πρὸς ἡμᾶς ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, οὕτως ἐσμὲν ὑπερευχαριστημένοι ἐκ τοῦ κυριάρχου ἡμῶν κτλ».

Οἱ κάτοικοι Βράτζης (ἐπισκοπῆς Τουρνόβου[68]), δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν τῆς 24ης ἰανουαρίου 1861, ἐξέφραζον καὶ οὗτοι τῇ Μ.

---

66. Πρακτ. Συν. 1861 ἰαν. 31.

67. Ὅρα Πρακτι·ὰ ἱερᾶς Συνόδου 1861 φεβρ. 21.

68. Πρακτ. Συν. 1861 μαρτ. 2.

Digitized by Google

Ἐκκλησίᾳ τὴν ἄκραν αὐτῶν εὐγνωμοσύνην διὰ τὸν διορισμὸν τοῦ νέου αὐτῶν ἐπισκόπου.

Ὡσαύτως[69] οἱ κάτοικοι Βελιγρατζικίου, δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν τῆς 29ης ἰανουαρίου 1861, διεμαρτύροντο καὶ κατέκρινον τοὺς ἀποσκιρτήσαντας ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὀλίγους ὁμογενεῖς αὐτῶν βουλγάρους, καὶ ἐξέφραζον τὴν ἄκραν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀρχιερέα αὐτῶν εὐχαρίστησιν.

Πάλιν οἱ κάτοικοι Κεστεντιλίου, δι' ἰδιαιτέρας μεταγενεστέρας αὐτῶν ἀναφορᾶς[70], κατεδίκαζον τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐνιτικὸν κίνημα καὶ ἐξητοῦντο τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν ταραχοποιῶν τινων, πολλὰ ζιζάνια μεταξὺ γραικῶν καὶ βουλγάρων ἐμβαλλόντων.

Οἱ κάτοικοι Λοφτζοῦ (ἐπισκοπῆς Τουρνόβου)[71] δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν ἀπένειμον πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν εὐχαριστίας διὰ τὸν πρὸ ἐννέα ἐτῶν πατρικῶς ποιμαίνοντα αὐτοὺς ἀρχιερέα.

Τέλος οἱ κάτοικοι Βιδύνης, «φωτισθέντες, ἔγραφον πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τὴν 26 φεβρουαρίου 1861, ὑπὸ τῆς πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου, τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν ἀπώλειαν ὀλιγίστης μερίδος απονενοημένων τινῶν ὁμοφύλων βουλγάρων ἀπό τινος ἤδη χρόνου μηχανωμένων, παντοίοις προσχήμασι καὶ ὑπούλοις τρόποις, καινοτομίας εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, παρὰ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις, τοὺς ἱεροὺς κανόνας κτλ. κατεκρίναμεν αὐτοὺς δικαίως... Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τὰ δύσ-

69. Πρακτ. Συνόδ. 1861 φεβρ. 21.
70. Πρακτ. Συνόδου 1861 μαρτ. 10.
71. Πρακτ. Συν. 1861 ἰουνίου 17.
72. «Βυζαντίς» 1861 ἀπριλίου 15.

Digitized by Google

φημα στόματά των οὐκ ἐφείσαντο οὐδὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπολήψεως τοῦ ἱεροῦ κλήρου, καὶ τὸ τοιοῦτο φέρουσι πρόχειρον πρόσχημα τῶν καταχθονίων αὐτῶν βουλευμάτων, κρίνομεν καθῆκον, ὅπως ἀποδῶμεν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας τὰς εὐγνωμοσύνας ἡμῶν ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς τοιούτου ἱεράρχου... Σεμνυνόμεθα δ' ἔτι διὰ τὸ συγκαταλέγεσθαι τῇ ὀρθοδόξῳ ὁλομελείᾳ, ἀδελφοὶ ὑπάρχοντες ἅπαντες ἄνευ διακρίσεως φυλῆς ἢ ἔθνους... Ταῦτα ἀνθομολογοῦντες ἐν συνειδήσει, στηλιτεύομεν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην ἐκείνων, οἵτινες κρυπτόμενοι αὐτοχειροτόνητοι ἀντιπρόσωποι δῆθεν τῶν βουλγάρων, ὑπενεργοῦσι τοὺς καταχθονίους σκοποὺς, προβάλλοντες δικαιώματα πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλην καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ μέρους δῆθεν ἁπάσης τῆς Βουλγαρίας» κτλ. κτλ..

Ἐκ τούτων βλέπων ὁ τότε παν. πατριάρχης κύριος Ἰωακεὶμ τὸ ὀρθόδοξον γένος τῶν βουλγάρων ταραττόμενον ὑπ' εὐαρίθμων τινῶν, τὸ δὲ χριστεπώνυμον πλήρωμα μεμψιμοιροῦν κατὰ τῆς μακροθυμίας τῆς Μ. Ἐκκλησίας, Σύνοδον συνεστήσατο μεγάλην τῇ 24 φεβρουαρίου 1861 ἐκ τῶν παναγ. πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως, τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν καὶ πάντων τῶν τότε παρεπιδημούντων ἁγίων ἀρχιερέων, ἐν οἷς παρῆσαν καὶ βούλγαροι τὸ γένος, οἷον ὁ Ρόδου Ἰγνάτιος, ὁ Νυσσάβας Δωρόθεος καὶ ὁ Βράτζης Παΐσιος[73]. Ἡ Σύνοδος αὕτη, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ἅπασαν τὴν ἀντικανονικὴν τοῦ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου διαγωγὴν, καὶ τρὶς αὐτοὺς κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας προσκαλεσαμένη εἰς ἀπολογίαν, ἐπειδὴ ἀπειθήσαντες οὐκ ἐνεφανίσθησαν, καθεῖλεν αὐτοὺς κανονικῶς τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, «ὡς πήξαντος νέον θυσιαστήριον» ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὡς

73. Πρακτικὰ καθαιρέσεως.

Digitized by Google

ἀπειθεῖς, ὡς ἀποστάτας καὶ ὡς παραβάτας τῶν κανόνων λά, λέ, τῶν Ἀποστόλων, ιέ τῆς Πρωτοδευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοῦ έ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κτλ. ἐπιβαλοῦσα τὴν αὐτὴν διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ποινὴν, ἣν ὑπέβαλε τοῖς εἰρημένοις καὶ εἰς τὸν μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως κ. Παίσιον, οἵτινες ἅπαντες κατεδικάσθησαν καὶ εἰς ὑπερορίαν. Ἡ αὐτὴ Σύνοδος καθεῖλε καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν εἰρημένων χειροτονηθέντας ἱερεῖς καὶ διακόνους.

Καὶ νέον δεῖγμα διδοῦσα τῆς ὑπὲρ τῶν βουλγάρων μερίμνης αὐτῆς, διετύπωσε ιέ ἄρθρα, ἃ καὶ δι' ἐντύπου ἐγκυκλίου αὐτῆς, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 23 φεβρουαρίου 1861, διετύπωσε πρὸς ἅπαντας τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, καὶ ἅτινα ἐπεκυρώθησαν δι' ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου κεκοσμημένου μὲ αὐτοκρατορικὸν αὐτόγραφον ὅπως ἐνεργηθῇ ἀπαραλλάκτως· ἔχει δὲ τοῦτο ὡς ἑξῆς :

« Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἡ μεγαλητέρα ἀνακτορικὴ Μου ἐπιθυμία εἶναι ἡ κατὰ πάντα ἄνεσις καὶ ἀσφάλεια ἑκάστης τάξεως τῶν αὐτοκρατορικῶν πιστῶν ὑπηκόων Μου. Ἐπειδὴ, ὅσα τὸ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διατελοῦν βουλγαρικὸν σῶμα ἀνέφερεν ἐγγράφως τε καὶ προφορικῶς πρὸς τὴν Ὑψηλήν Μου Κυβέρνησιν περὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ πατέρων καὶ κυβερνητῶν ἐπισκόπων τε καὶ μητροπολιτῶν αὐτοῦ, ἐξαιτούμενον ἵνα ὦσιν ἐξ ἐκείνων, εἰς οὓς ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ ἵνα γνωρίζωσι προσέτι καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς τάξεις αὐτοῦ, ἐπεδοκίμασεν αὐτὰ ἡ βασιλεία Μου, ἅτε δὴ βασιζόμενα εἰς τὸ ὅτι ταῦτα θέλουσιν ἐπιφέρει τὴν τελείαν εὐδαιμονίαν τοῦ σώματος τούτου, ὡς καὶ τὴν ἄνεσιν αὐτοῦ καὶ ἡσυχίαν πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτοῦ πράγματα, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπίτευξις τῶν εὐλόγων αἰτήσεων τοῦ εἰρημένου σώματος θεωρεῖται περὶ πολλοῦ παρὰ τῇ βασιλείᾳ Μου, διὰ τοῦτο εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀνατολικῆς θρησκείας τὸν πατριάρχην τῶν ρωμαίων, ἵνα σκεφθῇ περὶ τῶν παραχωρήσεων, τὰς ὁποίας οἱ θρησκευτικοὶ κανόνες ἤθελον ἐπιτρέψει, καὶ ἀναφέρει αὐτάς,

Digitized by Google

Ὁ δὲ διαληφθεὶς πατριάρχης συγκαλέσας γενικὴν Σύνοδον, συγκειμένην ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ βασιλευούσῃ Μου διατελοῦντας πρῴην καὶ προπρῴην Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχας, τοὺς ἤδη Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, τὰ μέλη τῆς ἐνδημούσης Συνόδου τῶν μητροπολιτῶν, καὶ ἀπὸ ἐπισκόπους, συνεζήτησε τὸ ἀντικείμενον τοῦτο μετ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συζητήσεων τούτων καθυπέβαλε διὰ μαζβατᾶ, ἐσφραγισμένου παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ παρευρεθέντων, ἐν ᾧ (μαζβατᾷ) διαλαμβάνονται τ' ἀκόλουθα ἄρθρα:

«Α' Εἰς τὰς καθαρῶς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας μέλλουσι προτιμᾶσθαι καὶ διορίζεσθαι ἀπὸ τοῦ νῦν μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι κληρικοὶ ἐκ βουλγαρικῆς καταγωγῆς, ἄνδρες ἄμεμπτοι καὶ εὐθεῖς, φέροντες τὰ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἀπαιτούμενα προσόντα, ὡς καὶ οἱ εἰδότες ἀκριβῶς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν.

«Β' Ἐὰν εἴς τινας τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν πόλεων ἤθελε χηρεύσει μητρόπολίς τις ἢ ἐπισκοπή, καὶ οἱ χριστιανοὶ προτείνωσιν ὁμοφώνως διὰ τὴν χηρεύουσαν θέσιν κληρικόν τινα φέροντα τὰ κατὰ τοὺς ἐκλησιαστικοὺς κανόνας ἀπαιτούμενα προσόντα, ἄνδρα δόκιμον καὶ ἐγνωσμένον τοῖς Πατριαρχείοις ἐπὶ φρονήσει καὶ ἱκανότητι, τὴν τοιαύτην ταύτην τῶν χριστιανῶν ἐκείνων αἴτησιν εὐχαρίστως ἀποδέξεται τὸ Πατριαρχεῖον.

«Γ' Θέλει συστηθῇ Θεολογικὴ Σχολὴ ἐν καταλλήλῳ μέρει πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν βουλομένων ἱερατεῦσαι βουλγάρων. Ἡ δ' ἐτησία αὐτῆς δαπάνη καταβληθήσεται ὑπό τε τῶν ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπικρατείας εὑρισκομένων χριστιανῶν. Τὰ δ' ἐν αὐτῇ διδαχθησόμενα μαθήματα, ἵνα μὴ ἀντιβαίνωσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν θρησκείαν, θέλουσι προσδιορίζεσθαι διὰ προγράμματος τοῦ Πατριαρχείου.

«Δ' Ἡ ἐποπτεία τῆς σχολῆς ταύτης ἀνατεθήσεται τῷ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας, εἰς ἣν εὑρίσκεται, καὶ ἐφόροις ἐκλεγομένοις ἐκ τῶν δοκίμων κληρικῶν.

«Ε' Ἐν πᾶσι τοῖς βουλγαρικοῖς σχολείοις προτιμηθήσεται πρὸ

πάσης ἄλλης ἡ σπουδὴ τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῆς, ἀπαγορευομένου παντὸς τῇ τε ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει Μου ἐναντίου συγγράμματος.

«ΣΤ' Πᾶσα παράβασις τῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ ἄρθροις περὶ σχολείων διαγραφέντων ὅρων καὶ τάξεων, καὶ πᾶσα ἔλλειψις ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν διδασκάλων, ἔτι δὲ καὶ πᾶσα ὀλιγωρία τούτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διδασκαλικῶν αὐτῶν καθηκόντων, καὶ ἐν συνόψει πᾶσα ἀδιαφορία ἢ παράβλεψις ὡς πρὸς τὴν ἐποπτείαν καὶ διεξαγωγὴν τῆς σχολῆς καθίστησιν ὑπευθύνους τόν τε μητροπολίτην καὶ τοὺς ἐφόρους.

«Ζ' Εἷς ἢ δύο τῶν μητροπολιτῶν τῆς Βουλγαρίας θέλουσι παρεδρεύει, ὡς καὶ πρότερον, ἐν τῇ Συνόδῳ τῶν μητροπολιτῶν, ἀνταλλαττόμενοι ἐγκαίρως ἢ ἐναλλὰξ κατὰ διετίαν, διὰ κανονικῆς ψήφου τοῦ πατριάρχου.

«Η' Ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ θέλουσι λαμβάνεσθαι ἐκ τῶν βουλγάρων μαθηταί, ὡς καὶ πρότερον.

«Θ' Αἱ πρόσοδοι τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ὁρισθήσονται δι' εἰδικοῦ ἐπισήμου κανονισμοῦ.

«Ι' Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν αἱ θρησκευτικαὶ τελεταὶ θέλουσι τελεῖσθαι βουλγαριστί.

«ΙΑ' Ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβόντων προκρίτων ὀρθοδόξων βουλγάρων θέλουσιν ἐκλέγεσθαι καὶ διορίζεσθαί τινες εἰς τὰς ἐπιτροπὰς τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνικῶν καταστημάτων.

«ΙΒ' Πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ Μου εὑρισκομένων ὀρθοδόξων βουλγάρων καὶ ἐκμάθησιν τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης, συστηθήσεται προκαταρκτικὸν σχολεῖον ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Πατριαρχείου.

«ΙΓ' Τὰ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις εὑρισκομένους μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ χριστιανοὺς ἀποστελλόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα θέλουσι γράφεσθαι ἑλληνιστὶ καὶ βουλγαριστί.

Digitized by Google

«ΙΔ' Τὸ Πατριαρχεῖον θέλει καταβάλλει πᾶσαν ἐνδεχομένην σπουδὴν πρὸς διευκόλυνσιν καὶ διαίτησιν τῶν ὑπαγομένων αὐτῷ εὐλόγων αἰτήσεων καὶ ὑποθέσεων τῶν βουλγάρων.

«ΙΕ' Χρείας τυχούσης μέλλουσιν ἀποστέλλεσθαι ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἁρμόδιοι κληρικοὶ πρὸς ἐξέτασιν τῆς διαγωγῆς τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ὡς καὶ παντὸς ἐν γένει κληρικοῦ ἢ διδασκάλου, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀγγελλομένων παρεκτροπῶν καὶ ἐλλείψεων αὐτῶν.

«Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθειμένα δεκαπέντε ἄρθρα καθυπεβλήθησαν εἰς τὴν Ὑψ. Πύλην Μου διὰ μαζμπατᾶ, ὡς εἴρηται, ἀναγνωσθέντα δὲ καὶ μελετηθέντα ἓν πρὸς ἓν ἐν τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ τῆς κραταιᾶς βασιλείας Μου, ἀνηγγέλθησαν καὶ τῇ αὐτοκρατορίᾳ Μου, καὶ ἐβεβαιώθη αὕτη, ὅτι αὐτὰ εἰσὶν ἱκανὰ ὡς πρὸς τὰς βελτιώσεις, τὰς ὁποίας οἱ ἐν Βουλγαρίᾳ χριστιανοὶ κάτοικοι δικαίως ζητοῦσι, κατὰ τὰς ἐνεστώσας ἀληθεῖς αὐτῶν ἀνάγκας, καὶ ὅτι ἡ ἐντελὴς αὐτῶν ἐφαρμογὴ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτῶν πράγματα τὴν ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν τῶν ἐπὶ εὐθύτητι καὶ εὐαρέστῳ διαγωγῇ πεφημισμένων αὐτοκρατορικῶν ὑπηκόων Μου βουλγάρων, διὰ τοῦτο ἐξέδωκα ὑψηλὸν βασιλικὸν ἰραδέν Μου, ὅπως διακοινωθῶσιν ἀμέσως τὰ ἄρθρα ταῦτα, καὶ ἐν ταυτῷ σπεύσῃ ἕκαστος καὶ ἐνεργήσῃ τὸ πρέπον εἰλικρινῶς καὶ εὐθέως, ἀπέχων παντὸς ἐναντίου πρὸς αὐτόν. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐξεδόθη καὶ τὸ παρὸν ὑψηλὸν αὐτοκρατορικόν Μου φιρμάνιον, ἐπικεκοσμημένον καὶ μὲ ὑψηλὸν βασιλικόν Μου αὐτόγραφον.

Ἐγράφη κατὰ τὸ 1277 ἔτος τῆς Ἐγείρας περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς ραμαζάνη·

Ἡ αὐτὴ μεγάλη Σύνοδος ἐψηφίσατο μητροπολίτην Φιλιπ‑πουπόλεως, ὡς ἱκανὸν καὶ ἐπιτήδειον πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ταραχῶν, τὸν Ξάνθης κ. Πανάρετον, ὅστις ὅμως, καθὼς καὶ ὁ μετὰ ταῦτα διορισθεὶς Πρεσλάβας κ. Ἄνθιμος, ἀντὶ τοῦ παυθέντος ἕνεκα τῶν βουλγαρικῶν ταραχῶν Βενιαμίν, διαμένουσιν ἄχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ βασιλευούσῃ, προβάλλοντες τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Digitized by Google

Καὶ πολλὰ μὲν ἐτολμήθησαν καὶ μετὰ τὰς συνοδικὰς ταύτας ἀποφάσεις, οὐχ ἧττον ὅμως ἔφερον αὗται ἀγαθὸν καρπόν. Αἴφνης ὁ τοσαῦτα ὑπὸ τῶν δυτικῶν ἐπαινεθεὶς Ἰωσὴφ Σοκόλσκης, οὐνίτης ἀρχιεπίσκοπος πάσης Βουλγαρίας καὶ τριῶν, κατ' αὐτούς, ἑκατομμυρίων βουλγάρων, παραλαβὼν τὸ μόλις πρὸ δέκα ἡμερῶν χορηγηθὲν αὐτῷ βεράτιον, ἅμα δὲ καὶ τὰ πολύτιμα δῶρα τοῦ πάπα[74] ἐγένετο ἄφαντος, τῇ 18 ἰουνίου 1861, ἀποτείνας ἔγγραφον νουθεσίαν τοῖς ὁμοφύλοις αὐτοῦ, ὅπως μὴ προσέχωσι ταῖς ὑποσχέσεσι τῶν δυτικῶν, ὅτι γενόμενοι οὐνῖται τεύξονται ἀνεξαρτήτου βουλγαρικῆς ἱεραρχίας. Οἱ δὲ πλεῖστοι οὐνῖται βούλγαροι, διιδόντες καὶ οὗτοι τὴν ἀπάτην, ἐπανέκαμψαν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἀπολογούμενοι δημοσίᾳ ὅτι «ἐξηπατήθησαν ἀγνοοῦντες τὴν σημασίαν τῆς λέξεως οὐνία, ὅτι πρὶν δοθῇ τὸ βεράτιον ἕκαστος ἐνόμιζεν ὅτι ἡ οὐνία δὲν εἶναι καθολικισμός. Ποῦ λοιπόν, ἔλεγον οἱ αὐτοί, εἶναι ὅσα ὁ Τσαγκὼφ (συντάκτης τῆς οὐνιτικῆς ἐφημερίδος «Βουλγαρία») καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὑπέσχοντο . . . Τὴν ἀπάτην ἐννοήσαντες οἱ βούλγαροι ἤρξαντο ν' ἀποσύρωνται. Καὶ πρῶτος ὁ γέρων Ἰωσὴφ ὡς ἀρχηγός, εἶτα ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος καὶ οἱ ἄλλοι ἱερεῖς... Προφυλάχθητε, βούλγαροι, ἀπὸ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐφημερίδος «Βουλγαρία», συντάκται αὐτῆς εἰσὶν οἱ ἰησουῖται τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου» κτλ.[75].

Τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐνιτῶν βουλγάρων ἠκολούθησαν καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐν οἷς καὶ ὁ τοσαῦτα ἐν Ἀδριανουπόλει πράγματα παρασχὼν παπᾶ Θεόδωρος[76].

Μετ' οὐ πολὺ ἔπαυσε καὶ ἡ ἐφημερὶς «Βουλγαρία»,[77] καὶ μο-

---

74. Annuaire σελ. 545.

75. Ὅρα Ἐπιστολὴν τῶν βουλγαρουνιτῶν ἱερέων πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ «Ἀγγέλου τῆς Βασιλευούσης», ἐν ἀρ. 482 τῆς «Βυζαντίδος» 1 ἰουλίου 1861.

76. C. d'Or. 1861 ἰουν. 22.

77. Annuaire σελ. 545.

Digitized by Google

λονότι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τῶν καθολικῶν, ἰσχυραὶ ἐκκλησιαστικαὶ δυτικαὶ ἑταιρεῖαι, οἷα ἡ τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ τῆς προπαγάνδας, οὐκ ὀλίγα ἐξώδευσαν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ οὐνιτικοῦ κινήματος, συνιστῶσαι σχολὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ἀδριανούπολιν, Καζανλίκιον καὶ ἀλλαχοῦ[78], ἡ οὐνία, χάρις εἰς τὰ συντόνως παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ληφθέντα μέτρα, ἐπλήγη καιρίως, καὶ ἑπτὰ μῆνες παρῆλθον πρὶν ἢ ἡ Ὑψ. Πύλη ἀναγνωρίσῃ, κατὰ τὸν δεκέμβριον 1861[79], Ἀραβατζίσκην τινά, ὡς διάδοχον τοῦ δραπέτου Σοκόλσκη καὶ διαχειριστὴν «τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ὑποθέσεων τῶν οὐνιτῶν βουλγάρων».

Ἀφ' ἑτέρου ἐπετέθη φραγμός τις καὶ εἰς τὰς βιαίας καὶ ἀντικανονικὰς ἐπηρείας τοῦ Ἱλαρίωνος. Ἡ καθαίρεσις καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρωτευούσης, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ἡ ἐν τοῖς προμνημονευθεῖσι 15 ἄρθροις διατυπωθεῖσα νέα μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν βουλγάρων καθησύχασαν πολλαχοῦ τὰ πνεύματα.

Δυστυχῶς ὅμως ἔν τισι μέρεσιν οἱ ἐναντίοι ὑπερίσχυσαν. Οὕτως ὁ ἅγ. Σοφίας Δωρόθεος, καίτοι βούλγαρος τὸ γένος, ἀπεπέμπετο ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ τῇ 14 δεκεμβρίου 1868, διότι, ἔλεγον οἱ κάτοικοι Σοφίας ἐν τῇ πρὸς τὸν διοικητὴν ἀναφορᾷ αὐτῶν, ἡ Μ. Ἐκκλησία ἀφώρισεν ὅλον τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ Αὐξεντίου[80]. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Νύσσῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1861, συνέβησαν ταραχαί, ἐξ ὑποκινήσεως κακοβούλων τινῶν, καθ' ὧν ὅμως[81] διαμαρτυρόμε-

78. Αὐτόθι.

79. Ἀρχὴ Ρετζὲπ 1278 Ὅρα C. d'Or. 1862 Ἰαν. 18.

80. Βουλγ. Φιλολογία 1861 σεπτ 15.

81. Πρακτ. Συνόδου. 1862 17 ἰανουαρίου.

νοι οἱ κάτοικοι Νύσσης καὶ εκόφτζης Λάνεφέροντο πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπικυρωθέντες παρὰ τῆς ὑψ. κυβερνήσεως ἐτέθησαν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ οἱ ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως συνταχθέντες Κανονισμοί.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐφαρμοσθῶσι καθ' ὁλοκληρίαν οἵ τε Κανονισμοὶ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τὰ ἐν τῷ φιρμανίῳ τοῦ 1277 ὀθωμανικοῦ ἔτους περιεχόμενα 15 ἄρθρα, ἡ Ὑψ. Πύλη ἠθέλησεν ἵνα ὑποβληθῶσιν εἰς διάσκεψιν προτάσεις τινὲς, ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν, γενόμεναι ἐπ' ὀνόματι τῶν βουλγάρων. Ἰδοὺ δὲ ποία ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῶν ὀκτὼ τούτων προτάσεων, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν βουλγάρων αὐτῶν.

Μετὰ πολυειδεῖς ἀποπείρας περὶ ἀνεξαρτήτου βουλγαρικῆς ἱεραρχίας, τινὲς τῶν προκρίτων βουλγάρων, ἀκριβέστερον κατανοήσαντες τὴν στάσιν τοῦ ζητήματος, ἤρξαντο νὰ παρακινῶσι τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν, ὅπως ζητήσωσι παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἕτερόν τι ἰσοδύναμον μὲν ἐν τῇ πράξει, μετριώτερον δὲ κατὰ θεωρίαν· «Δὲν ὑπάρχει ἆρά γε ἕτερον μέσον, ἔλεγεν ὁ κ. Γ. Κρέστιβιτζ ἐν τῇ «Βουλγαρικῇ Φιλολογίᾳ»[82], ἕτερον μέσον, δι' οὗ νὰ δυνηθῶμεν ν' ἀπολαύσωμεν τὴν δικαίαν ἡμῶν ἐπιθυμίαν, ἥτις ἐστὶ ν' ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων; Ἀπαντῶμεν, ὑπάρχει! καὶ τὸ μέσον τοῦτο ἐστὶν εὐκολώτερον καὶ νόμιμον, καὶ σύμφωνον πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τὸ Τανζιμάτιον καὶ τὸ Χάττι Χουμαγιοῦν, καί, ἐὰν θέλῃς ἀκόμη, προλαμβάνει καὶ ἐκμηδενίζει τὴν κατηγορίαν, ὅτι θέλομεν ν' ἀποχωρισθῶμεν ἀπὸ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν γραικῶν, ἡ δὲ διαίρεσις πάντοτε ἐφάνη δυστυχής, ἐπιβλαβὴς καὶ ἀνωφελής. Τὸ μέσον τοῦτο εἶναι τὸ ἀκόλουθον: Νὰ δοθῇ ἀναφορὰ παρ'

82. Βουλγ. Φιλολ. 1860, Ἰανουαρίου, σελ. 50.

Digitized by Google

ὅλων τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν βασιλικὴν κυβέρνησιν, δι' ἧς νὰ δεικνύεται ὅτι ἀρχαῖον ἔθος ὅλης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἦτο, κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις, ὅπως ἑκάστη ἐπαρχία διὰ τῶν μερικῶν αὐτῆς κληρικῶν καὶ τῶν διακεκριμένων λαϊκῶν κατοίκων ἐκλέγῃ τὸν ἀρχιερέα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἔπειτα νὰ χειροτονῆται, ἐὰν μὲν ἦναι ἐπίσκοπος, παρὰ τοῦ μητροπολίτου, ἐὰν δὲ μητροπολίτης, παρὰ τοῦ πατριάρχου, χωρὶς ν' ἀναμιγνύεται ὁ ῥηθεὶς μητροπολίτης ἢ πατριάρχης εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων».

Αὕτη δὲ ἡ διὰ τῆς «Βουλγαρικῆς Φιλολογίας» προταθεῖσα ἰδέα, περὶ γενικοῦ τινος κινήματος παρὰ τῇ κυβερνήσει, εὗρεν ἠχὼ εἴς τινας τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἑπομένως κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1861 ἔτους συνῆλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει διάφοροι βούλγαροι ζητοῦντες, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἔθνους αὐτῶν, τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, μεθ' ὃ ἔμελλον συντάξαι κανονισμὸν προσδιορίζοντα τὰ δικαιώματα ἑκάστου ἀτόμου καὶ παντὸς τοῦ ἔθνους[83]. Τὴν παρασκευὴν 9 ἰουνίου, οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι ἀπῆλθον ἐν σώματι πρὸς τὰς Α. Ὑψηλότητας, τὸν Μ. βεζύρην καὶ τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν· ἀλλ' ἀμφότεροι οἱ ὑπουργοὶ ἀπεφάνθησαν ὅτι «ὅσον καὶ ἂν ἐπιθυμῶσι νὰ εὐχαριστήσωσι τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον εἶναι πιστὸν εἰς τὴν βασιλείαν, ἀπαντῶσι μεγάλας δυσκολίας, ὅπως τοῖς χορηγήσωσι τὸν ἐπιθυμητὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου, διότι τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὰς ὑπαρχούσας συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἐπεκύρωσαν τὰ δικαιώματα τοῦ Πατριαρχείου. Πᾶν ἄλλο ὅμως, τὸ ὁποῖον ζητοῦσιν οἱ βούλγαροι πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ

83. Ἐγκύκ. τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τῇ Βουλγαρ. Φιλολογίᾳ 1861 δεκεμβρ. ἀριθ. 25.

Digitized by Google

ἔθνους τῶν κατὰ τῆς καταπιέσεως καὶ τῶν καταχρήσεων τοῦ γραικικοῦ κλήρου, θέλει τοῖς δοθῇ πληρέστατα, ὥστε νὰ ἰσοδυναμῇ τελείῳ ἀποχωρισμῷ. Αἱ Α.Α. Υ.Υ. προσέτι ἐκεινοποίησαν αὐτοῖς ἐξ ὀνόματος τῆς Α.Α.Μ. καὶ ἐξ ἑαυτῶν, ὅτι πᾶν σχέδιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς διοικήσεως τῶν βουλγάρων οὐχὶ μόνον θέλει γίνει παραδεκτὸν παρὰ τῆς αὐτοκρ. κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ θέλει ἐνισχυθῇ παντὶ σθένει, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ τὸν πνευματικὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου». «Τότε, λέγουσιν οἱ ἀντιπρόσωποι[84], οἵτινες εἶχον μόνην ἐντολὴν νὰ ζητήσωσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλγαρίας, ἵνα μὴ ἀπέλθωμεν ἄπρακτοι, ἐπροτείναμεν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν τὰ ἑξῆς ὀκτὼ ἄρθρα». Ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ γνωστὰ 8 ἄρθρα, ἅτινα ἡ Υ. Πύλη, κατὰ ἰούνιον τοῦ 1861, διεβίβασεν ἡμιεπισήμως[85] τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωακείμ. Ἡ δὲ Α. Π., διασκεψαμένη διεκοίνωσεν εἰς ἀπάντησιν τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπουργῷ, ὅτι αἱ προτάσεις αὗται εὑρέθησαν ἀσυμβίβαστοι πρός τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, καὶ ὅτι οἱ βούλγαροι ὑπ' ἄλλην ἔποψιν τὴν αὐτὴν καὶ ἔτι εὐρυτέραν ἀνεξαρτησίαν ζητοῦσιν[86].

Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι, ἅμα διατυπωθέντων τῶν ἄρθρων τούτων, τινὲς ἐκ τῶν, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἀντιπροσώπων, κατιδόντες ὅτι, «οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιζητοῦσιν ἀντικανονικὰ δικαιώματα, ἔγνωσαν ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν καὶ ἐζήτησαν ἐπὶ τούτῳ συστατικὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας[87].» Πλὴν δὲ τούτου καὶ οἱ κάτοικοι ἐπαρχιῶν τινων, οἷον Ρουχτσουκίου, Νυσσάβας καὶ Τουρνόβου, ἀπεδοκίμασαν

84. Πρακτικὰ Συνόδου 1861 ὀκτωβρίου 18.
85. «Βυζαντὶς» ἀρ. 490, 1861 ἰουλ. 29.
86. Πρακτικὰ Συνόδου 1861 ἰουλίου 22.
87. Βουλγ. Φιλολογία 1861 ἀρ. 24 σελ. 184 καὶ 483.

Digitized by Google

τὰς ὀκτὼ ταύτας προτάσεις, καὶ διατηροῦντες τὰς μετὰ τοῦ Πατριαρχείου σχέσεις αὐτῶν ἠλέγχοντο παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχηγῶν ὡς ἀβέλτεροι καὶ ἐπιβλαβεῖς[88].

Ἀφ' οὗ δέ, αὐτοκρατορικῇ διαταγῇ, ἤρξαντο νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ Κανονισμοὶ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ συνεκροτήθη τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον, ἐλήφθη καὶ αὖθις ὑπ' ὄψιν ἡ ὀδυνηρὰ αὕτη κατάστασις τῆς ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπομένως[89], δυνάμει ὑψηλοῦ τεσκερὲ τῆς Α. Ὑψηλότητος τῶν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ, ἐξελέγησαν παρὰ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, συνελθόντες τὴν 24 ἀπριλίου τοῦ 1862, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Π. τοῦ πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἰωακείμ, οἱ πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς Ἄρτης Σωφρόνιος, Λαρίσσης Στέφανος, καὶ οἱ κ. κ. Στ. Καραθεοδωρῆ, Παῦλος Μουσοῦρος καὶ Κωνσταντῖνος Ἀδοσίδης, οἵτινες μετὰ πέντε βουλγάρων, τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Πολυανῆς Παρθενίου καὶ τῶν κ. κ. Δαψιλέστα, Γαβριὴλ Κρεστίδου, Τσωμάκωφ καὶ Βρουμβόφφ, συνεστήσαντο παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἐπὶ διετίαν σχεδὸν ἐργασθεῖσα, συνεφώνησε μὲν ἐπί τινων ζητημάτων, διαφωνήσασα δὲ εἰς τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ὧν τὸ ἀποτέλεσμα εὑρίσκεται κατακεχωρημένον ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐκθέσει.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ταραχαὶ συνέβησαν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, οἷον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιππουπόλεως, ὅπου κατὰ τὰς ἐκ Στενημάχου πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀναφοράς, βουλγαρισταί τινες[90], διηρέθιζον βουλγάρους

88. Βουλγαρ. Φιλολογία· 1861, ἀριθμ. 24, σελ. 154, 483.
89. Ὅρα πρακτικὰ ἔκθεσιν.
90. Ὅρα πρακτικὰ Συνόδου, 1862 ἰουνίου 2.

Digitized by Google

καὶ γραικοὺς, ἁρπάζοντες τὰς τῶν γραικῶν ἐκκλησίας καὶ μονὰς, καταδιώκοντες τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀντεισάγοντες βίᾳ τὴν βουλγαρικήν· ἐν Φιλιππουπόλει, ὅπου ἠπείθουν εἰς τὸ πρὸς τὸν διοικητὴν Φιλιππουπόλεως διάταγμα[91] τῆς ὑψ. κυβερνήσεως περὶ ἀποδόσεως εἰς τοὺς γραικοὺς τῆς ἐν Περιστερᾷ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου· ἐν Βιδύνῃ, ἔνθα ἔξωθεν ἐλθών ταραξίας τις μετὰ πολλῆς τῆς ἀποσκευῆς βιβλίων καὶ γραμμάτων κατὰ τοῦ γραικικοῦ κλήρου, ἠγωνίζετο νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἁπλοϊκοὺς χριστιανοὺς, μέχρις οὗ συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν[92]. Οὕτω τέλος καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν Ρουστσουκίῳ ὄχλος ἄτακος ἐφορμήσας κατὰ τῆς μητροπόλεως ἐλεηλάτησεν αὐτὴν, ἔθεσε δὲ εἰς κίνδυνον καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ ἀρχιερέως.

Βαρυαλγοῦσα ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης διὰ τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην κατάστασιν καὶ διὰ τὴν στέρησιν ποιμαντορικῆς ἐπισκέψεως τῶν χριστιανῶν Φιλιππουπόλεως, Σοφίας, Πρεσλάβας, Βελισσοῦ καὶ Σαμακοβίου, ἐν ᾧ αἱ πλεῖσται τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα βουλγαρικῶν καὶ μικτῶν φερομένων ἐπαρχιῶν, οἷον, τὸ Τούρνοβον, ἡ Βράτζα, τὸ Κεστεντίλι, ἡ Νύσσα, ἡ Δρύστρα, ἡ Λίτιτζα, ἡ Βιδύνη, ἡ Πολυάνη, ἡ Βάρνα[93], ποιμαίνονται ὑπὸ ἀρχιερέων, παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἀποστελλομένων, καὶ ἐπὶ τούτοις συνδιασκεψαμένη[94] μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, συνεννοήθη μετὰ τῆς Α.Υ. τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ συνεκάλεσε τὴν παροῦσαν γενικὴν συνέλευσιν ὅπως καθυποβληθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνδιασκέψεων αὐτῆς τῇ αὐτοῦ Ὑψηλότητι.

---

91. Πρακτ. Συνόδου 1863 νοεμβρίου 28.

92 Πρακτ. Συνόδου 1863 δεκεμβρίου 19.

93. Πρωτόκ. πατριαρχ.

94. Ἔκθεσις πατριαρχική.

Digitized by Google

Τοιαῦτα εἰσὶ τὰ γεγονότα. Τί δὲ αἰτιώμενοι διετάραττον εὐάριθμοί τινες τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας; Αἱ αἰτιάσεις αὐτῶν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, αἱ κατηγορίαι εἰσὶ πολλαὶ καὶ διάφοροι. Παραθέτομεν δὲ ἐξ αὐτῶν ἐνταῦθα τὰς κυριωτέρας μετὰ τῶν κατὰ καιροὺς γενομένων ἀντιρρήσεων.

Κατηγορία Α'.

Ὁ γραικικὸς κλῆρος διεφθάρη[95].

Ἀναίρεσις.

Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην κατηγορίαν, ἵνα μὴ χρονοτριβῶμεν, ἀναφέροντες ὅσα συνέλεξαν πλεῖστοι ὅσοι, ὑπομιμνήσκομεν, ὅτι ὁ γραικικὸς οὗτος λεγόμενος κλῆρος, ἐν συνόλῳ λαμβανόμενος, καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν οὐ διέλιπεν ἀναδεικνύων, κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς ἄνδρας καὶ ἐπὶ σοφίᾳ εὐδοκιμωτάτους, καὶ ἐπὶ λαμπρότητι βίου ἐπιφανεστάτους[96], καὶ ἀρκούμεθα εἰς μίαν καὶ μόνην μαρτυρίαν, τὴν τῆς Α.Υ. τοῦ Κυπρισλῆ Μεχμὲτ πασᾶ, ὅστις Μ.βεζύρης κατὰ τὸ 1860 ἔτος, περιελθὼν, ἐν ἐπισήμῳ περιστάσει, αὐτὰς δὴ ταύτας τὰς ἐπαρχίας, ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων προσήχθησαν παράπονα, ἀφ' ἑτέρου δὲ οὐδόλως τυφλώττων πρὸς τὰς καταχρήσεις τινῶν, οἵτινες παραγνωρίζουσι τὴν φύσιν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ἀποστολῆς, ἔλεγεν ἐν τῇ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν σουλτάνον ἐπισήμῳ ἐκθέσει αὐτοῦ[97] «ἀποδίδω δικαιοσύνην εἰς τὴν σεβασμιότητα τῶν πλείστων μελῶν, τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν ἀνώτατον κλῆρον», προστιθεὶς ὅτι, πρὸς κατάπαυσιν τῶν καταχρήσεων προσεχῶς θέλει καθυποβάλει εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἔγκρισιν αὐ-

95. Ὅρα «Ὁ ἀνώτερος γραικικὸς κλῆρος» σελ. 6—12.
96. Φωνὴ τῆς ἀληθείας σελ. 7, 8, 46 κτλ.
97. «Βυζαντὶς» 1860 δεκεμβρίου 10.

Digitized by Google

τοὺς δὴ τούτους τοὺς κανονισμοὺς, οὓς τὸ Πατριαρχεῖον ἔχει ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ.

Κατηγορία Β΄.

Ὁ γραικικὸς κλῆρος ἐστὶ σιμωνιακὸς, ὁ δὲ πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος θεωροῦσι τὰς ἐπισκοπὰς καὶ ἀρχιεπισκοπὰς ὡς τιμάρια, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνουσιν ὅσον ἔνεστι πλείονα χρήματα, ὅπως πληρῶσι τὰ κιβώτια αὐτῶν[98].

Ἀναίρεσις.

Οὐδεὶς πώποτε ἐφαντάσθη, ὅτι ἅπαντα τὰ μέλη πολυπληθοῦς κλήρου, διὰ τοσούτων διελθόντα περιπετειῶν ἤθελον μείνει ἀναμάρτητα· ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ γενικῆς καταχρηστικῆς ἕξεως χρηματολογίας παρὰ τὸ κανονικὸν, παρὰ τὸν νόμον. Νόμοι δὲ πρὸς προμήθειαν χρηματικῶν πόρων διά τε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν πατριάρχην λογίζονται τὰ ὑψ. βεράτια, τῶν ὁποίων αἱ χρηματικαὶ διατάξεις βασίζονται, ὡς τοῦτο ἀπεδείχθη[99], ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀποφάσεων καὶ χρυσοβούλλων ἀρχαίων, ἰσχυόντων παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τούτων πάλιν ἀναφερομένων εἰς συνοδικὰς καὶ ἀποστολικὰς διατάξεις. Τὰ περὶ τούτου εὑρήσει ἕκαστος ἐκτεθειμένα κατὰ πλάτος ἔν τινι πραγματείᾳ ἑλληνιστί τε καὶ βουλγαριστὶ δημοσιευθείσῃ καὶ ἐπιγραφομένῃ «Ἡ Φωνὴ τῆς Ἀληθείας.» Ἐνταῦθα ἀναφέρομεν μόνον τὸ συμπέρασμα τῶν ἐρευνῶν τοῦ συγγραφέως, καθ' ἃς[100], δυνάμει τῶν β. βερατίων, ὁ μὲν πατριάρχης δικαιοῦται λαμβάνειν 24 ἑκατομμύρια γροσίων κατ' ἔτος, ὁ Τουρνόβου π. χ. 800 χιλιάδας, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Σοφίας, ἐνῷ αἱ ἐτήσιαι ἐπιχορηγήσεις σήμερον[1] τοῦ μὲν

98. Ὁ ἀνώτερος γραικικὸς κλῆρος σελ. 7.

99. Φωνὴ τῆς ἀληθ. σελ. 34—35.

100. Αὐτόθι σελ. 36 καὶ ἐπ.

1. Ὅρα κανονισμὸν ἐπιχορηγήσεων.

Digitized by Google

πατριάρχου συμποσοῦνται εἰς 500 χιλ., τοῦ Τουρνόβου εἰς 70 χιλ. ἐπίσης καὶ τοῦ Σοφίας· πρὸς ὁρισμὸν δὲ τῶν ἐπιχορηγήσεων τούτων ἐλήφθησαν ὡς βάσις[2] οἱ πρὸ τοῦ Κανονισμοῦ κατάλογοι τῶν πραγματικῶν εἰσοδημάτων τοῦ τε πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ἐκ τούτων πρόδηλον γίνεται, ἂν δύναται κατηγορηθῆναι κλῆρός τις ὡς σιμωνιακὸς καὶ φιλοχρήματος, μόλις ἐλάχιστον μέρος τῶν κανονικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων συνάζων.

Ὅτι ἐνίοτε καταχρήσεις συνέβησαν, τοῦτο, ἐπαναλαμβάνομεν, οὐδεὶς ἠρνήθη, μάλιστα ἡ περιστολὴ αὐτῶν διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ ἀναλόγων ἐπιχορηγήσεων ἦν ἡ κυριωτέρα ἐντολὴ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1857, κατά τε τὸ ἐπὶ τούτῳ πουγιουρουλτίον, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δοθείσας ὁδηγίας (ἄρθρ. 1ον)[3]. Τοῦτο ἰδίως συνίστα τότε καὶ τὸ ἡμιεπίσημον ὄργανον τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ὡς ἀποχρώντως ἱκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις τῶν βουλγάρων[4]. Τοῦτο καὶ ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἠγωνίσθη νὰ κατορθώσῃ, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς βλέπομεν προσηκόντως ἐκτιμώμενον σήμερον παρὰ τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, ὅπου δὲν εἰσακούονται εἰσηγήσεις ὀλίγων τινῶν. Οὕτως ἡ βουλγαρικὴ ἐφημερὶς « Σύμβουλος » ἀνήγγειλεν ἐσχάτως[5] ὅτι, συνῆλθον πρὸς διανομὴν τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ μητροπολίτου Τουρνόβου οἱ ἀντιπρόσωποι Τουρνόβου, καθ' ὧν καὶ ἐπιπίπτει σφοδρῶς, ἅ τε λέγει τῆς ἐπαρχίας Τουρνόβου μὴ ὑποστηριζούσης, ὡς πρέπει, τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀνεχομένης φαναριωτικὴν κυριαρχίαν.

2. Φωνὴ τῆς ἀληθ. σελ· 39 (α).

3. Ὅρα τὰς ὁδηγίας ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν Κανονισμῶν.

4 Morning Post ἐν P. d'Or 1857 μαΐου 3. Ὅρα καὶ ὑπόμνημα τοῦ λόρδου Στρατφὸρδ τῆς 15 ἰανουαρίου 1856 ἐν τέλει ἐν Eichmann Die reformen σελ. 393.

5. 1864 μαρτίου 23.

Digitized by Google

Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι αἱ περὶ χρηματικῶν καταχρήσεων κατηγορίαι ἦσαν αὐτόχρημα πρόφασις.

Μάλιστα ἡ τακτοποίησις τῆς χρηματικῆς ἐπιχορηγήσεως τῶν ἀρχιερέων τόσον εὐπρόσδεκτος ἐφάνη τοῖς βουλγάροις, ὥστε βλέπομεν αὐτοὺς ζητοῦντας νὰ ἐφαρμόσωσιν ἀνάλογόν τι μέτρον εἰς τοὺς κατὰ τόπους πρόκριτας καὶ τσορμπατζῖδας αὐτῶν, οὓς αὐτοὶ πάλιν παριστῶσιν ὡς καταχραστὰς καὶ πλεονέκτας· «Οἱ ἡμέτεροι τσορμπατζῖδες, ἔλεγεν ἡ «Βουλγαρικὴ Φιλολογία», εἰσὶν ἅπαντες βούλγαροι, ἀλλὰ πόσας καταπιέσεις, πόσας ἀδικίας προξενοῦσιν εἰς τὸ ἔθνος! διατί; διότι στερούμεθα τάξεώς τινος, ἐξασφαλιζούσης τὰ δίκαια ἑκάστου καὶ περιστελλούσης τὰς καταχρήσεις.» Ὅθεν καὶ προέτεινεν ὁ συγγραφεὺς σχέδιον κανονισμοῦ περὶ τούτου[6]. Τοιοῦτον κανονισμὸν τῶν τσορμπατζίδων εἶχε θέσει ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις ἐν ἐνεργείᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1858 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τουρνόβου[7].

Κατηγορία Γ'.

Κατηγορήθη ὁ γραικικὸς κλῆρος ὡς διώκτης τῆς ἐθνικότητος τῶν βουλγάρων [8].

Ἀναίρεσις

Ἡ γενικὴ αὕτη κατηγορία ἀπεδείχθη ἀβάσιμος ἐκ τῶν λόγων αὐτῆς ἡμῶν τῆς ὑψ. κυβερνήσεως, ἥτις ἐν τῷ πολυκρότῳ ὑπομνήματι τῆς 13 μαΐου 1855[9], ἐξεφράσθη ὡς ἑξῆς· « Ἀληθῶς ἡ ἀνεξιθρησκεία τῶν σουλτάνων διατελεῖ μοναδικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ· εἰς τὰς χώρας, ἃς οἱ ὀθωμανοὶ κατέκτησαν, τὰ πλήθη διετήρησαν τὴν ἐθνικότητα, τοὺς νόμους, τὴν θρησκείαν αὐτῶν, καὶ ἐνῷ παν-

6. Βουλγ. Φιλολογία 1861. Ἀρ. 4 σελ. 83 καὶ αὐτ. ἀρ. 20 σελ. 337.
7. P. d'Or. 1858 φεβρουαρίου 14.
8. Ρῶσσος Ἄγγελος 1858 φεβρ. τεῦχος β'.
9. Eichmann Die reformen σελὶς 376.

Digitized by Google

ταχοῦ σχεδὸν ἡ συγχώνευσις τῶν διαφόρων στοιχείων τῶν συναπαρτιζόντων τοὺς λαοὺς ἐπεδιώχθη διὰ βιαίων μέσων, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν σουλτάνων τὰ διάφορα στοιχεῖα διετηρήθησαν ἐν εἰρήνῃ καθ' ὅλην τὴν ποικιλίαν τῆς ἀνομοιότητος αὐτῶν, καὶ μέχρι τῆς σήμερον διατελοῦσι προστατευόμενα καὶ συντηρούμενα ».

Ἀλλ' ἀφ' οὗ οὕτως ἔχει, ἀφοῦ ἡ κυβέρνησις ἀείποτε φροντίζουσα διετήρησε τὰς διαφόρους ἐθνικότητας ἀνεπηρεάστους, τίς ἀγνωμονῶν πρὸς τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν τολμήσει ἀντιλέξαι διατεινόμενος, ὅτι μόνον οἱ βούλγαροι ἐθλίβησαν ὑπὸ τῶν γραικῶν ;

Εἶναι προσέτι γνωστὸν, ὅτι, ὅτε κατὰ τὸ 1861 ἐπεδόθησαν τῇ Ὑψ. Πύλῃ αἱ ὀκτὼ προτάσεις, αὕτη ἐξέφρασε πρὸς τοὺς ἐξ ὀνόματος τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ἐκλιπαροῦντος αὐτὴν, ὅτι, μολονότι πολλὰ ἐρρέθησάν τε καὶ ἐγράφησαν κατὰ τοῦ γραικικοῦ κλήρου, οὐδόλως ὅμως προσηνέχθησαν ἀποδείξεις τῶν λεγομένων, ἐφ' ᾧ καὶ ἀμέσως μετὰ ταῦτα οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν βουλγάρων ἐξέδωκαν ἐγκύκλιον διὰ τῶν βουλγαρικῶν ἐφημερίδων, προσκαλοῦσαν ὅλους τοὺς φιλογενεῖς, ἵνα κοινοποιήσωσι δι' αὐτῶν ὅ,τι ἐγνώριζον κατὰ τοῦ γραικικοῦ κλήρου, ὅπως πληροφορηθῇ ἡ Ὑψ. Πύλη τὰς συστηματικὰς καταπιέσεις, τὰς ὁποίας δῆθεν οἱ βούλγαροι ὑπέστησαν παρὰ τῶν γραικῶν[10].

Κατηγορία Δ'.

Κατηγορήθη τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀναλαβὸν παρὰ τῇ κυβερνήσει, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ρούμ (γραικικὸν), ἀποκλειστικὸν γραικικὸν χαρακτῆρα[11].

---

10. Βουλγαρικὴ Φιλολογία 1861 ἀρ. 23.
11. Ρῶσσος Ἄγγελος 1858 φεβρ. τεῦχ. β'.

Digitized by Google

'Αναίρεσις

Τὴν κατηγορίαν ταύτην ὡς αὐτόχρημα ἀμάθειαν ἐξεσύριξεν ὁ παρὰ τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπρόσωπος τῶν τουρνοβιτῶν[12]. «Πρέπον εἶναι, λέγει, νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ὁμιλοῦσα, εἴτε διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἴτε διὰ τὰς ἐπαρχίας, περὶ ρωμαίων καὶ ρωμαϊκοῦ ἔθνους, δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι διὰ τῆς ὀνομασίας ταύτης ἐννοεῖ πᾶσαν φυλὴν τὴν τῶν ρωμαίων ὀρθόδοξον θρησκείαν πρεσβεύουσαν, καθότι ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις οὖσα θεοκρατής, οὐχ ἄλλως ἢ κατὰ θρησκείαν διαιρεῖ τὰ διάφορα ὑπ' αὐτὴν ἔθνη, καὶ λέγει: ροὺμ μιλλετί, κατολὶκ μιλλετί.

Κατηγορία Ε'.

Κατηγορήθη τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὡς σφετερισθὲν τὰ βουλγαρικὰ πατριαρχεῖα· «εἴχομεν, λέγουσιν, ὁ κόσμος τὸ γνωρίζει, πατριάρχας καὶ πατριαρχεῖα, ἀλλ' ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κατήργησεν αὐτὰ διὰ τῶν παρὰ τῇ κυβερνήσει ραδιουργιῶν αὐτοῦ»[13].

'Αναίρεσις

'Ιστορικῶς βασανισθέντος τοῦ αἰτιάματος τούτου τῶν βουλγάρων, καὶ παραλειπομένων τῶν περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου, (διότι ἡ ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη, καθὰ λέγουσι καὶ αὐτοὶ οἱ βούλγαροι, ἦν σερβική)[14] ἀπεδείχθη, Α') περὶ τοῦ πατριαρχείου Τουρνόβου ἐξ ἐπισήμου πράξεως τῆς 'Εκκλησίας[15] «ὅτι ὁ πατριάρχης

---

12. 'Απάντησις σελ. 6

13. Le haut Clergé σελ. 13—"Ορα καὶ 'Απάντησιν σελ. 6. β'.

14. 'Απάντησις σελ. 26.

15. "Ορα Miklosich et Mueller Acta Patriarchatus κτλ. Τόμος Α', σελ. 436 δεκέμβριος 1355. Παράβαλε καὶ αὐτόθι Τ. Β 570. (ἔτος 1402). ὅπου καὶ ὁ τίτλος παναγιώτατος ἀντικατέστη διὰ τοῦ τίτλου πανιερώτατος.

Digitized by Google

Τουρνόβου ἦν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκόπου ὄνομα φέρων, ὕστερον δὲ... διὰ τιμὴν τῶν βουλγάρων καὶ τοῦ τοιούτου ἔθνους, ἐδωρήθη συγκαταβάσεως λόγῳ πρὸς τὸν Τουρνόβου· τὸ ὀνομάζεσθαι πατριάρχην Βουλγαρίας, οὐ μέν τοι εἶναι καὶ συναρίθμιον ταῖς λοιποῖς ἁγιωτάτοις πατριάρχαις.... ἐπειδὴ πέντε πατριάρχαι ἐτάχθησαν τὸ κατ' ἀρχὰς παρὰ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, μέχρις ἂν συνῆν ἡμῖν καὶ ὁ πάπας Ρώμης, δι'ὃ καὶ...κοσμικὴν τὴν κοινωφέλειαν ἐπαγγελόμενος ὁ πατριάρχης Γερμανὸς τῷ τετιμημένῳ τοῦ τῶν βουλγάρων ἔθνους ἀρχιερεῖ τὸ αὐτοκέφαλον εἶναι ὁλόκληρον οὐχ ἐτομογράφησεν.... ἀλλὰ δασμοφορήσει πάλιν, τουτέστι δώσει τέλη καὶ φόρους τῷ τιμήσαντι πατριάρχῃ καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφορὰν ὡς συνεισφοράν, ὡς εἷς τῶν ὑπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μητροπολιτῶν, καὶ εἰς λογιστεύσεις καὶ εὐθύνας, τουτέστι κρίσεις, ἀχθήσεται, ἐάν ποτέ τις παρατραπεὶς τῆς δυσμορφίας ἐξελεγχθῇ». Οὕτω τοίνυν ἀπονεμηθέντος ψιλοῦ τίτλου πατριάρχου τῷ ἐπισκόπῳ Τουρνόβου (ὥςπερ καὶ σήμερον τιτλοφορεῖται παναγιώτατος ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης), καὶ τοῦτο μόνον πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τῶν βουλγάρων, μετὰ ταῦτα ἐκλείψαντος τοῦ τοιούτου βασιλείου εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ τῶν τουρνοβιτῶν[16], ἐξέλιπε καὶ ὁ τίτλος τοῦ Τουρνόβου, διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ βερατίῳ τοῦ πατριάρχου οὐδόλως ἀναφέρεται οὔτε ὁ Τουρνόβου ὡς πατριάρχης, συγχωνευθεὶς εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, οὔτε ἐπαρχία τις ὡς πρότερον ὑποκειμένη τῷ Τουρνόβῳ.

Β) Περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε[17] ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ὡς πατριάρχην, ἢ συγκα-

16. Ἀπάντησις σελ. 26, 2.
17. Ὅρα ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν σεπτ. 1855.

Digitized by Google

τέλεξεν αὐτὸν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνεξαρτήτων ὀρθοδόξων πατριαρχῶν, καθὼς οὔτε τὸν Τουρνόβου[18]. Ἀπενεμήθη δὲ αὐτῷ πρὸς ὄφελος τῶν χριστιανῶν ἁπλῆ ἐλευθέρα ἐνέργεια παρὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς περὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις· ἀκολούθως δέ, κατὰ τὸ 1767 ἔτος[19], δεινῶς ἐκινδύνευσεν ὁ χριστιανισμὸς κατ' ἐκείνας τὰς χώρας, καὶ οὐδεμία ὑπελείπετο ἐλπὶς σωτηρίας οὔτε εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀχρίδος, οὔτε εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, ἀλλ' οὔτε εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῶν χωρῶν ἐκείνων, πλὴν τῆς ἀμέσου ὑποταγῆς πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ὀλεθρίου ταύτης ἐλευθερίας περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν ὑποθέσεων, ὡς ταῦτα διὰ μακρῶν ἐξηγοῦνται ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις, καὶ ἐπιμαρτύρονται ἀκόμη καὶ διὰ τῶν πρὸ τῆς καταργήσεως ἐκδεδομένων φιρμανίων, καὶ ἰδίως τοῦ βασιλικοῦ φιρμανίου[20] τοῦ ὀκτωβρίου 1763 (ρεβιοὺλ-ἀχὶρ 1177). Ἡ Μ. Ἐκκλησία, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, συνήνεσε τότε εἰς τὴν ὁμόφωνον ταύτην αἴτησιν τῶν χριστιανῶν, ἣν παρεδέξατο καὶ ἡ σεβ. κυβέρνησις. Ἄλλως τε οὐδεμίαν βλέπει τις συνάφειαν μεταξὺ τῆς καταργήσεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ἥτις συνέστη κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα, καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῶν γενομένων, ἐπ' ὀνόματι τῶν βουλγάρων, οἵτινες προσῆλθον εἰς Χριστὸν κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα.

Σημειωτέον δέ, ὅτι τὴν ἀπαίτησιν ἀνεξαρτήτου Πατριαρχείου οὐδέποτε ἐξέφρασαν ἐπισήμως πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ἀντιπρόσω-

---

18. Ὅρα περὶ τούτου κατὰ πλάτος ἐν τῇ Πραγματείᾳ περὶ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας κτλ. ὑπὸ Γρηγορίου σελ. 116 κεφ. γ'.

19. Ὅρα πατριαρχ. ἀρχεῖα.

Ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐντύπῳ ἐκθέσει φαίνεται σφάλμα τι γενόμενον ἐν τῇ ἀριθμήσει τῶν σημειώσεων.

Digitized by Google

πει τῶν βουλγάρων. Οὕτως ἐν τῇ πρὸς τὴν συνέλευσιν ἐπισήμῳ αἰτήσει μελῶν αὐτῆς, ὑπογραφομένων «Οἱ ἀντιπρόσωποι Βόσνης καὶ Βουλγαρίας», καταχωρηθείσῃ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐθνοσυνελευσεύως τῆς 2 ἰανουαρίου 1859, οὐδὲ κἂν νύξις ὑπάρχει πρὸς τοῦτο· ἐπίσης ἐν τῇ ἀναφορᾷ τουρνοβιτῶν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 ἰανουαρίου 1860 οὐδεὶς περὶ τούτου λόγος[20]. Τέλος δὲ καὶ ἐν ταῖς 8 προτάσεσι ταῖς εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καθυποβληθείσαις οὐδὲν περὶ ἀνεξαρτήτου εὑρίσκει τις. Τοῦτο δὲ οὐδόλως παράδοξον διὰ τοὺς λόγους, οὓς ὁ κ. Γ. Κρέστοβιτζ ὑπέδειξεν ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ «περὶ πατριάρχου Κων)πόλεως», καταχεχωρημένῃ ἐν τῇ «Βουλγαρικῇ Φιλολογίᾳ»[21], δι' ἧς ἐπιθυμῶν νὰ λύσῃ τὸ ἀναφυὲν παρὰ τοῖς βουλγάροις ζήτημα περὶ ἀνεξαρτήτου ἱεραρχίας, ἐκτίθησιν ἰδίαν γνώμην λέγων· «Ἡ ἀνεξαρτησία ἐστὶν ἀδύνατος, ὡς ἀντιβαίνουσα εἴς τε τὸ β' ἄρθρον τοῦ χάτι χουμαγιοῦν, καὶ εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς κυβερνήσεως (οὐσούλι)»· «ἓν τῶν δικαιωμάτων, προστίθησιν ὁ κ. Γ. Κρέστοβιτζ, ἅτινα δὲν δύναται νὰ καταργήσῃ ἡ κυβέρνησις, ἐστὶ καὶ τὸ δοθὲν ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα δεσπόζῃ ἱεραρχικῶς οὐ μόνον ἐπὶ τῶν γραικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅλων τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων τῆς βασιλείας, οἷον βουλγάρων, σέρβων, βοσνίων, μαυροβουνίων καὶ ἀλβανῶν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπεκύρωσε καὶ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τὸ ἐκδοθὲν χάτι χουμαγιοῦν διὰ τοῦ β' αὐτοῦ ἄρθρου»... Καὶ[22] ἵνα γένηται ἡ ἀνεξαρτησία τῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας ἀνάγκη πρῶτον νὰ καταργηθῶσι τόσα σουλτανικὰ βεράτια καὶ φιρμάνια».

---

20. Ὅρα πρακτικὰ ἐθνοσυνελεύσεως.
21. 1861 ἰανουαρίου Β'.
22. Αὐτόθι σελὶς 49.

Digitized by Google

Κατηγορία ΣΤ'.

Κατηγορήθη ὁ γραικικὸς κλῆρος καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ὅτι ἐμποδίζει τὴν διάδοσιν τῶν σλαβικῶν βιβλίων κατὰ τὴν Βουλγαρίαν[23].

Ἀναίρεσις.

Ἡ κατηγορία αὕτη ἐξεσφενδονίσθη πρὸ πάντων συνεπείᾳ κατασχέσεώς τινος, συμβάσης εἰς τὸ τελωνεῖον Κων)πόλεως κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1856. Μέγας ἐγένετο τότε λόγος περὶ τούτου πρὸ πάντων ἐν Ρωσσίᾳ, ὥστε ἐζητήθησαν πληροφορίαι παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικῆς ρωσσικῆς πρεσβείας, ἥτις ἐν ἐπισήμῳ πρὸς τὸ ἐν Πετρουπόλει ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ἀπαντήσει, δημοσιευθείσῃ κατὰ τὸ 1858 ἔτος [24], ἰδοὺ πῶς ἐξεφράσθη περὶ τούτου:

«Συκοφαντοῦσιν, ἐνώπιον τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου πασῶν τῶν Ρωσσιῶν καὶ τῆς κυβερνήσεως, τὸ ἀθῶον γραικικὸν Πατριαρχεῖον, ὅτι αὐτὸ, διὰ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, κατέσχε τὰ βιβλία τὰ ἀποσταλέντα ἐκ Ρωσσίας διὰ τὴν Βουλγαρίαν. Ἰδοὺ τί συνέβη· ὁ Α...Ε... ὁδηγὸς τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας,... ἐξέδοτο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος σλαβωνικὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγέλιον διὰ τὴν Βουλγαρίαν..... Κινούμενος δὲ ὑπὸ μίσους κατὰ τοῦ Πατριαρχείου, ἀντὶ νὰ ὑποβάλῃ τὰ ρηθέντα βιβλία ὑπὸ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου αὐτοῦ, ἀπέρχεται πρὸς τὸν..... ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐπιμόνως παρακαλεῖ αὐτὸν, ἵνα ἀναγκάσῃ τὸν πατριάρχην, ὅπως χορηγήσῃ τὴν ἄδειαν εἰς ἔκδοσιν τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου·

23. «Ρῶσσος Ἄγγελος» 1858 βιβλ. β' φεβρ. σελ. 249 καὶ ἐπ.--P. d'Or 1857 μαίου 3.

24. Ὅρα Ἀπάντησιν εἰς τὸν «Ρῶσσον Ἄγγελον» περὶ τῶν βουλγαρικῶν, ρωσιστὶ, 1858 Πετρούπολις, σελὶς 37.

Digitized by Google

Ὁ ὑπουργὸς ἐγγράφως ἀνεφέρθη εἰς τὸν πατριάρχην, ἀποστείλας συγχρόνως καὶ τὸ χειρόγραφον. Ἕκαστος ἐννοεῖ πόσον ἡ πρᾶξις αὕτη κατέθλιψε τὴν Α. Παναγιότητα. Ἀλλ' ἵνα μὴ φανῇ ἀντιπράττων τῷ ὑπουργῷ καὶ τῷ βουλγαρισμῷ, ἐπέτρεψε τὴν ἐκτύπωσιν αὐτῶν.... Συγχρόνως ἦλθον εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει τελωνεῖον βιβλία, προσδιωρισμένα διὰ τὴν Βουλγαρίαν. Ὁ Α... Ε... μαθὼν τοῦτο καὶ φοβούμενος, μὴ στερηθῇ τοῦ προσδοκωμένου ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν βιβλίων αὐτοῦ κέρδους, ἀπέρχεται πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἀναφέρει αὐτῷ ὅτι εἰς τὸ ἐν Γαλατᾷ τελωνεῖον ἦλθον βιβλία σλαβωνικά, ἐμπεριέχοντα ἰδέας κατὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, καὶ τὰ ὁποῖα, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἐξεδόθησαν κατὰ διαταγὴν τῆς ῥωσσικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς Συνόδου. Καὶ ἐν τούτοις ὅλην ταύτην τὴν κατηγορίαν ἀποδίδουσιν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ συκοφαντοῦσιν ἐνώπιον τοῦ ῥωσσικοῦ λαοῦ. Ἡμεῖς πεπείσμεθα, ὅτι οἱ ῥῶσσοι δὲν παρασύρονται ὑπὸ τοιούτων συκοφαντιῶν καὶ πλεκτανῶν ἀνθρώπων ἀπονενοημένων.» Ἐκ τούτων καταφαίνεται πόσον ἀνυπόστατοί εἰσιν αἱ περὶ τούτων κατηγορίαι.

Ἐπίσης ἀβάσιμοι εἰσὶ καὶ αἱ περὶ μὴ ἐκτυπώσεως παρὰ τῆς Ἐκκλησίας βιβλίων ἐκκλησιαστικῶν καὶ διδακτικῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ[25]· διότι οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ Μ. Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνέλαβεν ἐκ συστήματος τὴν ἐκτύπωσιν οὐ μόνον σλαβικῶν βιβλίων, ἀλλ' οὐδὲ ἑλληνικῶν.

Κατηγορία Ζ'.

Ἡ Ἐκκλησία χειροτονεῖ γραικοὺς ἐπισκόπους, παραγκωνίζουσα ἐκ συστήματος τοὺς βουλγάρους[26].

---

25. P. d'Or. 1857 μαΐου 3.

26. «Ῥῶσσος Ἄγγελος» 1858. βιβλ. Β', φεβρουάριος «Ἀπάντησις» . . . . σελ. 6 καὶ 7.

Digitized by Google

Ἀναίρεσις

Ὅτι ἡ Ἐκκλησία χειροτονεῖ ἀδιακρίτως οὓς ἂν νομίσῃ ἀξίους, τοῦτο ὑπεστήριξαν πολλοὶ διὰ μακρῶν[27], οἵτινες ἀπηρίθμησαν καὶ πατριάρχας καὶ ἀρχιερεῖς βουλγάρους καὶ παλαιοτέρους καὶ συγχρόνους. Ἀλλὰ τὴν αἴτησιν περιώρισεν ἐντὸς στενωτέρων ὁρίων ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν τουρνοβιτῶν, ἐξηγῶν ὅτι κατηγορεῖται τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως οὐχὶ ὡς μὴ χειροτονοῦν βουλγάρους ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ διότι εἰλικρινῆ βούλγαρον οὐδέποτε ἡ Ἐκκλησία προηρέθη ν' ἀποκαταστήσῃ μητροπολίτην εἰς ἐπαρχίαν βουλγαρικὴν[28], ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν περὶ εἰλικρινῶν βουλγάρων αἰτίασιν ἀναιρεῖ ἡ ἀναφορά, ἣν ὡς προείπαμεν μέλη τινὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἐν οἷς καὶ ὁ ῥηθεὶς ἀντιπρόσωπος Τουρνόβου, ὑπέγραψαν ὡς ἀντιπρόσωποι Βόσνης καὶ Βουλγαρίας, ἐν ᾗ φέρεται ἐπὶ λέξεως καὶ τάδε[29]: «Καθ' ἡμᾶς ὁ διορισθησόμενος εἰς μίαν ἐπαρχίαν ἀρχιερεὺς πρέπει παρεκτὸς τῶν ἐσωτερικῶν, οὕτως εἰπεῖν, προσόντων καὶ συστατικῶν αὐτοῦ (οἷον τὸ νὰ ἦναι ἐνάρετος καὶ ἀνεπίληπτος, ὥστε καὶ τοῖς θύραθεν αὐτοῖς σέβας ἐμπνέειν, παιδείας κοσμικῆς τε καὶ πνευματικῆς κάτοχος καὶ τὰ τοιαῦτα), νὰ ἔχῃ τὸ ἀναπόφευκτον μέσον τῆς ἀμέσου καὶ ἐντελοῦς συνοικειώσεως καὶ συνδυάσεώς του μὲ τὸν λαόν, ὃν πρόκειται νὰ ποιμαίνῃ, δηλ. νὰ ἦναι κάτοχος τῆς καθομιλουμένης γλώσσης αὐτοῦ· καθότι διὰ μόνου τοῦ ἰσχυροῦ τούτου μέσου δύναται νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ τὸν λαὸν αὐτὸν καὶ μὴ θεωρῆται ὡς ξένος· πρὸς δὲ καὶ νὰ ἐκπληροῖ δεόντως τὰ ἀρχιερα-

---

27. «Φωνὴ τῆς Ἀληθείας» σελ. 10 καὶ ἐπ. Λόγος Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, σελ. 10.

28. Ἀπάντησις σελ. 33.

29. Ἀναφορὰ ἀντιπροσώπων Βόσνας καὶ Βουλγαρίας ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως 1859, Ἰανουαρίου 2.

Digitized by Google

τικὰ καὶ διδακτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα. Ἕκαστος ἔχων τὰ τοιαῦτα ἐσωτερικά τε καὶ ἐξωτερικὰ προσόντα, οἱουδήποτε γένους καὶ ἂν ᾖ, δύναται βεβαίως νὰ γίνῃ ἀρχιερεύς, καθὼς εἰς ὅλας, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν· διότι ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ὑπήκοοι τοῦ κράτους εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν δὲν πρέπει νὰ χαίρῃ ἐξαιρετικὰ δικαιώματα καὶ ἀνύπαρκτα προνόμια».

Ταῦτα ἐξέφρασαν ἐπισήμως οἱ ῥηθέντες ἀντιπρόσωποι ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει, μὴ λησμονοῦντες οὔτε τοὺς νόμους τοῦ κράτους, οὔτε ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥωσσίᾳ ὁ κλῆρος ἐθεώρησε τιμὴν αὐτοῦ τὴν πρόσκλησιν ἀρχιερέων ὁμολογουμένως γραικῶν, οἷοι, ἵνα παραλείψωμεν τὰ ἀρχαιότερα, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ἀρχιεπίσκοπος Ἀστραχανίου καὶ Σταυρουπόλεως, καὶ ὁ ἐπιζῶν Ἀγαθάγγελος Τυπάλδος, ἐπίσκοπος Σεβαστουπόλεως.

Κατηγορία Θ΄.

Κατηγορήθη ὁ γραικικὸς κλῆρος, ὡς ἐργαζόμενος πρὸς ἐξελληνισμὸν τῶν βουλγάρων, καὶ ὡς μετερχόμενος πᾶν μέσον πρὸς ἔξωσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν γλώσσης ἔκ τε τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολείων[30], ἔτι δὲ καὶ ὡς καύσας ἑκατὸν βιβλία, περιέχοντα πᾶσαν τὴν βουλγαρικὴν φιλολογίαν[31].

Ἀναίρεσις.

Ἡ Μ. Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνέλαβεν ἐπίσημον ἀποστολὴν πρὸς ἐνθάρρυνσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς βουλγαρικῆς ἐθνικότητος,

---

30. «Ἀπήντησις» σελὶς 19 καὶ 30, δ΄. καὶ 38—Ρῶσσος Ἄγγελος 1858, Τεῦχος Β΄, φεβρ. (Τουρκία). – Le haut Clergé Grec, σελ. 9.—Ὅρα καὶ ἐν P. d'Or. 1856. ὀκτωβρίου 23.—Ἀπάντησις εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον ἐν P. d'Or. 1861, φεβρουαρίου 2.

31. P. d'Or. 1856, νοεμβρίου 20—καὶ 1857 ἀπριλίου 2.

Digitized by Google

καθὼς οὔτε τῆς γραικικῆς, ἢ ἀλβανικῆς, ἑπομένως οὐδὲ δίκαιον νὰ τῇ προσάπτηται ἀμέλεια καθηκόντων, ἅπερ οὐδέποτε ἀνέλαβεν. Ἐὰν ὅμως ἡ Μ. Ἐκκλησία ἀληθῶς ἀντέπραττεν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἁμάρτημα. Εὐτυχῶς ὅμως ἔχομεν μαρτυρίας αὐτῶν τῶν σφόδρα βουλγαριζόντων, ἄρδην ἀναιρούσας τὴν τοιαύτην κατηγορίαν καὶ ἀποδεικνυούσας τὴν μεγάλην καὶ ἐλευθέραν περὶ τὰ γράμματα πρόοδον τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους. —«Εἶναι πασίγνωστον, ἔλεγεν ἡ «Βουλγαρικὴ Φιλολογία»[32], ὅτι οἱ βούλγαροι, ἐπιθυμοῦντες τὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας, συντηροῦσι κατὰ πόλεις καὶ χωρία, μικρά τε καὶ μεγάλα σχολεῖα, καὶ ὅτι πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ὑπάρχουσιν ὡρισμέναι καὶ σταθεραὶ πρόσοδοι». Καὶ πάλιν[33]· «Ἡ κυβέρνησις δὲν ἀναμιγνύεται ποσῶς εἰς τὰ πράγματα τῆς βουλγαρικῆς κοινότητος. Κατὰ τοῦτο οἱ βούλγαροι ἐξασκοῦσιν ἐν Τουρκίᾳ δικαίωμα, ὅπερ εἰς οὐδὲν ἕτερον κράτος ἐξασκοῦσιν ὑπήκοα ἔθνη. Ἐλευθέρως δυνάμεθα νὰ κυβερνήσωμεν τὰς ἐκκλησίας, τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἄλλα κοινωφελῆ καταστήματα, χωρὶς νὰ δώσωμεν λόγον εἰς οὐδένα». «Εἰς τὴν ἡμετέραν ἐποχήν[34], ἔλεγεν ἄλλη ἐφημερίς, ὁπότε οἱ νότιοι σλάβοι συνησθάνθησαν πλέον τὴν ἐθνικότητα αὐτῶν, ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα ἔν τε ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς σχολείοις καταστενοχωρεῖ τὴν ἑλληνικήν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀνάγκη τῶν σλαβωνικῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων κατέστη ἐπαισθητή».

Καὶ ἀλλαχοῦ· «Οἱ βούλγαροι[35], ὄντες μᾶλλον πεπαιδευμένοι τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς Τουρκίας καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν γραικῶν, ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους νὰ ἐκτινάξωσι τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν φα-

32. 1861, αὐγούστου, ἀρ. 13.
33. Αὐτόθι, ἰουλίου, ἀρ. 7.
34. Ρῶσσος Ἄγγελος 1858, φεβρουαρ. σελ. 250.

Digitized by Google

ναριωτῶν». Καὶ αὖθις ἡ «Βουλγαρικὴ Φιλολογία»[36]· «Ἀπό τινος καιροῦ οἱ ἡμέτεροι βούλγαροι ἀνέλαβον ν' ἀποστείλωσι τὰ τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐκπαίδευσιν, τοῦτο ἐστὶ καλὸν, καὶ ἡμεῖς χαίρομεν, ἀλλὰ κάλλιον ἤθελεν εἶναι, ἐὰν, πρὶν ἀποστείλωσιν αὐτὰ εἰς καλῶς συγκεκροτημένα σχολεῖα, οἷα ἔχομεν ἐν Βουλγαρίᾳ, ἵνα καταρτίζωνται εἴς τε τὴν βουλγαρικὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ οὕτω ν' ἀποστέλλωσιν αὐτά. Πολλοὶ τοιοῦτοι βουλγαρόπαιδες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀπροπαρασκεύαστοι, καὶ διὰ τοῦτο αἱ γνώσεις καὶ αἱ πεποιθήσεις αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἐπιστρέψωσιν εἰς Βουλγαρίαν, φαίνονται λίαν συγκεχυμέναι. Ἑπομένως οἱ τοιοῦτοι εἰσὶν ἀνάξιοι πάσης ἐργασίας».

Ὅτι δὲ εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ σχολείων συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν πάντες οἱ κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς, δῆλον μὲν καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ τελευταίως ἀποθανόντος πρώην πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ προέδρου Κεστεντηλίου κυροῦ Ἀρτεμίου τοῦ Κρητὸς, ὅστις οὐκ ὀλίγας κατέλιπε χρηματικὰς ποσότητας εἰς τὰ σχολεῖα Ραδομιρίου, Ἰστιπίου, Κόπζανι καὶ Κρατόβου[37].

Εἰδέποτε τὸ Πατριαρχεῖον τὸ Οἰκουμενικὸν παρέσχε βοήθειαν εἰς καταστήματα ἔχοντα χαρακτῆρα ἀποκλειστικῶς γραικικὸν, τοῦτο ἐγένετο, διότι πάντοτε τὸ Πατριαρχεῖον οὐ μόνον ἐπροστάτευσε τὰ καταστήματα, ἅτινα ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ περισσεύματος ζήλου, καὶ προὐκάλεσε πολλάκις τὴν σύστασιν τοιούτων, ὡς ἐν φερμανίῳ τοῦ 1277 ἔτους, ἐν ᾧ διετυπώθησαν τὰ 15 ἄρθρα, ἔπραξεν ἡ Α. Π. ὁ κύριος Ἰωακεὶμ

35. Αὐτόθι σελὶς 249.
36. 1862 μάϊος, σελὶς 671.
37. Πρακτικὰ Συνόδου 1859, σεπτεμβρίου 22.

Digitized by Google

προτείνων τὴν σύστασιν θεολογικῆς σχολῆς (ἄρθρ. Γ') ἐν Βουλγαρίᾳ, καὶ πάλιν σχολείου βουλγαρικοῦ προκαταρκτικοῦ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ (ἄρθρ. ΙΒ') κτλ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ λεγομένου καταδιωγμοῦ τῆς γλώσσης τῶν βουλγάρων ἐν τοῖς σχολείοις. Ὅτι δὲ ἐπροχειρίζοντο καὶ προχειρίζονται ἱερεῖς βούλγαροι καθ' ὅλην τὴν Βουλγαρίαν ἐξ αὐτῶν τῶν χωρίων, ἔνθα ἔμελλον νὰ ἐφημερεύωσι, καὶ ὅτι απενέμοντο τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια εἰς πρόσωπα, ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ τῶν κωμοπόλεων ἢ χωρίων ἐκλεγόμενα, τοῦτο ἐστὶν ὁμολογούμενον παρὰ πάντων[38].

Οὐδέποτε οἱ γραικοὶ ἐθεώρησαν τοὺς βουλγάρους ὡς κατωτέρους ἢ ὡς ὑποτελεῖς[39], ὡς λέγουσι τινές. Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν ἐκκλησιάζοντο, ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῶν ἐξεπαιδεύοντο, ἐν τοῖς νοσοκομείοις αὐτῶν ἐνοσηλεύοντο ὡς ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ ὁμότιμοι. Πρόχειρος ἀλλ' ἀρκοῦσα ἀπόδειξις ἔστω, ὅτι, κατὰ τοὺς παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Νοσοκομείου τοῦ Γένους καταστρωθέντας καταλόγους, ἐν μόνῳ τῷ ἔτει 1863 πλείους τῶν 500 βουλγάρων εὗρον ἐν αὐτῷ περίθαλψιν.

Τοιαύτην μάλιστα τὸ Πατριαρχεῖον ἔδειξε συμπάθειαν πρὸς τοὺς βουλγάρους, ὥστε καὶ ἐκατηγορήθη ὡς βουλγαρίζον, ὡς ἀπό τινος καιροῦ ἐνδίδον εἰς πάσας τὰς αἰτήσεις τῶν βουλγάρων[40]. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, ἔγραφεν ἐπισήμως πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, τῇ 13 ἰανουαρ. 1863 ἡ ἐν Φιλιππουπόλει γραικικὴ λεγομένη μερὶς προσκλαιομένη κατὰ τῆς αὐτόθι βουλγαρικῆς μερίδος, «δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, τὸ λέγομεν μετὰ λύπης καὶ συγκινή-

---

38. Λόγος Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, σελὶς 8.— καὶ Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων κτλ. σελὶς 8.

39. Ἀπάντησις σελ. 31.

40. Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων· σελὶς 9.

Digitized by Google

σεως βαθυτάτης, ἀφ' ὅτου ἡ Μ. Ἐκκλησία οὐδεμίαν δίδει ἀκρόασιν πρὸς τὰς δικαίας καὶ πρὸς τὰ καθεστῶτα συμφώνους αἰτήσεις τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις πολυειδῶς ἠδικήθη ἕνεκα τούτου» κτλ.[41].

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν καταστροφὴν τῆς βουλγαρικῆς φιλολογίας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Τουρνόβου Ἱλαρίωνος, ἀληθῶς νομίζομεν ὅτι οὐδεμία σοβαρότης ἐνυπάρχει ἐν τῇ τοιαύτῃ κατηγορίᾳ, καίτοι ἐπαναλαμβανομένῃ πολλαχοῦ μέχρι κόρου, διότι καὶ ἐάν τι τοιοῦτο συνέβη, ὅπερ οὐδέποτε ἀπεδείχθη, παρὰ παντὶ εὖ φρονοῦντι ἔνοχος τὰ μάλιστα λογισθήσεται ὁλόκληρος λαὸς, ὅστις διὰ τοσούτων αἰώνων ἠμέλησε νὰ λάβῃ τοὐλάχιστον ἓν ἀντίγραφον τῶν μόνων ἀρχαίων αὐτοῦ βιβλίων, διατηρηθέντων μέχρι τοῦδε ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, εὑρισκομένων ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν αὖθις γραικοῦ, ὅστις καὶ ἐκ περιστάσεως ἠδύνατο ν' ἀπολέσῃ αὐτά.

Κατηγορία Θ'.

Οἱ γραικοὶ οὐδέποτε λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν τὸν πληθυσμὸν τῶν βουλγάρων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ συγκροτήσει τῆς συνελεύσεως τοῦ 1857 ἔτους· οὐ κατ' ἀναλογίαν τῆς τῶν γραικῶν καὶ τῶν βουλγάρων ἀνδροπληθύος προσεκλήθησαν ἐξ ἀμφοτέρων ἀντιπρόσωποι, ουδὲ κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς σεβ. κυβερνήσεως[42].

Ἀναίρεσις

Ὁ πληθυσμὸς λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, μόνον ὅταν τὰ προκείμενα ζητήματα ἐξαρτῶνται ἀπ' αὐτοῦ, τοιαύτης δὲ φύσεως οὐδόλως ὑπάρχουσι τὰ πλείω τῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις διεκπεραιουμένων, ἅτινα ἀφορῶσιν οὐ μόνον γραικοὺς καὶ βουλγάρους, ἀλλὰ

---

41. Αὐτόθι σελὶς 18—19.
42. Ἀπάντησις κτλ. σελὶς 6, 10 καὶ ἐπ.

Digitized by Google

πάντας ἐν γένει τοὺς ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ὀρθοδόξους χριστιανούς. Διὰ τοῦτο καὶ οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἀνεφάνη παρ' ἡμῖν ἀνάγκη ἐπισήμου τινὸς ἐθνογραφικῆς στατιστικῆς, ἥτις ἄλλως θὰ ἦτο ἀδύνατος, διὰ τὴν ἔλλειψιν πάντων τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίων στοιχείων[43]. Τὰς περὶ τοῦ σχετικοῦ πληθυσμοῦ πληροφορίας αὐτῶν ἀρύονται ἐν γένει οἱ τὰς τοιαύτας κατὰ γραικῶν ἐκσφενδονίζοντες αἰτιάσεις ἀπὸ πραγματείας, εἰς ἃς πολλὴ προσγίνεται τιμή, διότι, ἐὰν σκοπὸς ἡμῶν δὲν ἦτο ν' ἀποφύγωμεν πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ διερεθίσῃ φιλοτιμίας ἐθνικάς, εὐκόλως ἠθέλομεν ὑποδείξει τὰς παχυλὰς ἀντιφάσεις καὶ ἀπάτας, εἰς ἃς περιπίπτουσιν οἱ τοιοῦτοι αὐτόκλητοι ἐθνογράφοι.

Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπροσωπείας τῶν βουλγάρων, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς εἶχεν ὁρισθῆ δι' εἰδικῶν ὁδηγιῶν τῆς σεβ. κυβερνήσεως, ἥτις καὶ ἐπικυρώσασα ἀκολούθως τοὺς ὑπὸ ταύτης τῆς ἐθνοσυνελεύσεως συνταχθέντας Κανονισμοὺς ἀνεγνώρισε τὴν νομιμότητα τῆς συγκροτήσεως αὐτῆς καὶ ἔθετο πέρας εἰς τὸ περὶ τούτου ζήτημα. Κατὰ τοὺς λόγους μάλιστα τοῦ ἀντιπροσώπου Τουρνόβου, καὶ αὐτοῦ τοῦ βουλγαρίζοντος τύπου, ἡ κυρία ἔλλειψις τῶν παρὰ τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπροσώπων τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν προῆλθεν οὐχὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ[44].

Κατηγορία Ι'.

Οἱ γραικοὶ συκοφαντοῦσι παρὰ τῇ κυβερνήσει τὰς πολιτικὰς πεποιθήσεις τῶν βουλγάρων[45].

---

43. Eichmann Die reformen σελ. 15.

44. Ἀπάντησις σελ. 11—12 καὶ P. d'Or. 1859, ἰανουαρίου 8.

45. Le haut clergé Grec σελ. 5 - P. d'Or. 1857, φεβρουαρίου 12 καὶ ἰουλίου 4.

Digitized by Google

Ἀναίρεσις

Μολονότι αἱ ἐπ' ὀνόματι τῶν βουλγάρων γενόμεναι κατηγορίαι κατὰ γραικῶν ἐξῆψαν εἰς πολλοὺς αὐτῶν οὐκ ὀλίγην ἀγανάκτησιν, ἐν τούτοις οὐδέποτε γραικοὶ ἄξιοι λόγου ἐξέφερον οὐχὶ κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὃν θεωροῦσι λαὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ κατ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ λαοῦ διεγειρόντων τὰ πάθη κατηγορίας, οἵας ἐξέφερον, λόγου χάριν, αὐτοὶ αὐτῶν οἱ ὁμόφυλοι ἐν Βιδύνῃ[46], ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Βουλγαρία»[47], ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ἀπάντησις τῆς ρωσσικῆς πρεσβείας[48], τὸ ἡμιεπίσημον ὄργανον τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως[49], καὶ τέλος αὐτὴ ἡ ἡμιεπίσημος ἐφημερὶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως[50].

Ἰδού, Παναγιώτατε δέσποτα, σεβασμία καὶ ἀξιότιμος ὁμήγυρις, ἐπὶ τίσι προφάσεσιν ἐπεζήτουν καὶ ἐπιζητοῦσι τινὲς τὴν μεταβολὴν τῶν καθεστώτων ἐπ' ὠφελείᾳ, ὡς λέγουσι, τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὑπό τε τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν ἔποψιν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξετάσωμεν τὰ περὶ τῆς ὠφελείας τῆς ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν.

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία συγκροτεῖται ὑπὸ πάντων τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων ἐθνῶν ἄνευ διακρίσεως ἐθνικότητος, φύλου, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως· «Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, εἶπεν ὁ Σωτὴρ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς, κη-

---

46. «Βυζαντίς» 1861, ἀπριλίου 15.
47. «Βουλγαρία» ἐν C. d'Or. 1861, μαρτίου 9.
48. Ὅρα ἀναίρεσιν κατηγορίας ς.
49. Morning Pots ἐν P.d'Or. 1857 μαΐου 3.
50. Journal de Const. ἐν P. d'Or. 1857, ἀπριλίου 26.
51. Μάρκου 16. 15.

Digitized by Google

ρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει[51]». Διὰ τοῦ οὐσιώδους τούτου χαρακτῆρος αὐτῆς, ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία διακρίνεται τῆς ἀποκλειστικῆς ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς, καὶ εἰς τοῦτον ἀφορῶν ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει· ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ «οὐκ ἔνι ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν τῷ Χριστῷ[52]».

Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία σημαίνει οὐ μόνον τὸ καθόλου ὡς εἴρηται ἄθροισμα τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, ἀλλ' ἰδίως τὴν διδάσκουσαν Ἐκκλησίαν, ἧς ἡ σύστασις καὶ ἡ βαθμολογία ἀνατρέχουσι μέχρι τῶν Ἀποστόλων. Καὶ λοιπὸν[53] βλέπομεν ἔτι κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων διωρισμένας Ἐκκλησίας ἢ ἐπισκοπάς, εἰς ἑκάστην τῶν ὁποίων προήδρευε μεταξὺ τῶν πρεσβυτέρων ὡς πνευματικὸς προεστὼς ὁ κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν ἄγγελος[54] καὶ κατὰ Παῦλον κυβερνήτης, ἢ ποιμήν, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ ἀρχιερεύς, ὡς ρητῶς εὕρηται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος «Πᾶς ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεόν[55].» Αὐτὴν δὲ τὴν ὑφ' ἑκάστου ἐπισκόπου προστατευομένην Ἐκκλησίαν[56] ὠνόμασαν οὐ μόνον Ἐκκλησίαν καὶ ἐπισκοπήν, ἀλλὰ καὶ παροικίαν τοῦ ἐπισκόπου, ὀνομασθεῖσαν οὕτω μάλιστα πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες ὀφείλουσιν ἵνα καὶ αὐτοὶ μελετῶσι καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκωσι τὸ πάροικον, τουτέστι τὸ πρόσκαιρον καὶ παροδικὸν τῆς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ διαγωγῆς, «ἐν ᾧ πάροικοι ἐσμὲν καὶ παρεπίδημοι»[57] «ἐν

52. Πρὸς Γαλάτας 3. 28.
53. Κ. Οἰκονόμου, Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν, σελὶς 92.
54. Ἀποκάλυψις Β'. Ι. καὶ Κλήμης. Ὅρα Οἰκονόμου αὐτόθι, σελὶς 105
55. Πρὸς Ἑβραίους 5. 1.
56. Βλ. Οἰκονόμου αὐτόθι, σελὶς 92 σημείωσις γ'.
57. Ψαλμὸς 110.

Digitized by Google

φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ἡμῶν χρόνον ὀφείλοντες ἀναστρέφεσθαι[58].»

Μετὰ τὸν πληθυσμὸν τῶν πιστῶν[59], ἔτι κατὰ τὸν Βον αἰῶνα αἱ ἐγχώριοι καὶ μικρότεροι Ἐκκλησίαι εἶχον σχετικὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς γειτονευούσης πόλεως, καὶ τῶν εἰς μίαν τινὰ πολιτικὴν ἐπαρχίαν κειμένων παροικιῶν, ἤτοι ἐπισκοπῶν, οἱ ἐπίσκοποι ἐγνώριζον πρῶτον κατὰ τάξιν τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πόλεως, ἢ μητροπόλεως. Τοιαύτη δὲ σχετικὴ ἀναφορὰ τῶν ἐπισκόπων πρὸς τὸν μητροπολίτην ἐπίσκοπον ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἀναγκαία διὰ τὰς ἀναφυομένας αἱρέσεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν διωγμῶν ἀταξίας.

Ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ ὁμοῦ πολιτικαὶ ἐπαρχίαι συνεκεφαλαιοῦντο εἰς μίαν διοίκησιν ὑφ' ἑνὸς ἐπάρχου ἢ διοικητοῦ κυβερνωμένην, καὶ ὁ ἐπίσκοπος λοιπὸν τῆς ἐν ὅλῃ τῇ διοικήσει πρωτευούσης μητροπόλεως, διωρίσθη πρῶτος τῶν ἐν ταῖς ἀπαρτιζούσαις τὴν διοίκησιν ἐπαρχίαις πρωτευόντων μητροπολιτῶν, προσλαβὼν καὶ τὸ κῦρος τῆς τούτων χειροτονίας. Τοιαῦτα προεδρίας πρεσβεῖα ἐδόθησαν ἐξαιρέτως εἰς τὸν Ῥώμης, εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ἴσα (διὰ τὴν τῶν σκήπτρων μετάθεσιν) καὶ εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας, ἀμφοτέρων ἐπισημοτάτων πόλεων εἴς τε τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν), καὶ εἰς τὸν Ἱεροσολύμων (τῆς πρώτης τῶν πιστῶν μητροπόλεως). Καὶ ταῦτα τὰ προνόμια ὁ ΣΤ' κανὼν τῆς Αης Συνόδου ὀνομάζει ἀρχαῖα «Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω[60]». Κατὰ τὴν Δ' Σύνοδον ὀνομασθέντος πατριάρχου τοῦ Ῥώμης, ὡς ἐκ τῶν πρακτικῶν καταφαίνεται, εὐθὺς μετὰ ταῦτα εὑρίσκομεν τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπο-

58. Α' Πέτρου 1. 17.

59. Οἰκονόμου αὐτόθι, σελὶς 39 (ά).

60. Παράβαλε καὶ τῆς Β', β' καὶ γ'· τὸν ή τῆς Γ', τὸν κή τῆς Δ',

Digitized by Google

κεκληρωμένον ἰδίως καὶ μόνον εἰς τοὺς πέντε γνωστοὺς πατριάρχας[61]. Καθὼς δὲ τοιαύτας ἄλλας Συνόδους Οἰκουμενικὰς οὐδόλως θέλει ἴδει ὁ χριστιανικὸς κόσμος συγκροτουμένας πρὸς ἀπαρτισμὸν ἢ σύνταξιν ἑτέρου συμβόλου τῆς πίστεως, οὕτως ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε θέλει ἴδει ἀνεγειρόμενα πατριαρχεῖα τοσοῦτον γεραρά, τοσοῦτον σεπτά, τοσοῦτον ἀληθῶς οἰκουμενικά, οἷα ταῦτα δὴ τὰ πέντε. Καὶ ἔστι μὲν ὅτε καιρικαὶ ἀνάγκαι καὶ προσωπικαὶ φιλοτιμίαι συνεπέφερον ἀπονομὴν τίτλων πατριαρχικῶν, οὐδέποτε ὅμως οὐδεμία κοσμικὴ θεωρία κατισχύει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, καθ' ἣν οἱ πρῶτοι κληθέντες εἰς τὸ κήρυγμα καὶ εἰς τὸ μαρτύριον λογίζονται πρῶτοι καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τιμὴν καὶ τάξιν.

Εἴδομεν ἀνωτέρω ὁποῖά τινα ἐφρόνει ἡ Ἐκκλησία καὶ σὺν αὐτῇ τὸ σύνολον τῶν ὀρθοδόξων περὶ τοῦ λεγομένου πατριάρχου Τουρνόβου· ἔστω τούτου πολλῷ ἐπιστημότερον παράδειγμα τὸ ἑξῆς·

Μεγαλυνθείσης τῆς ρωσσικῆς ἐπικρατείας κατὰ τὸ τέλος τοῦ 16ου αἰῶνος εἰς ἀχανὲς κράτος, ὁ τσάρος Θεόδωρος[62], « εἰ καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ ἐν Ρωσσίᾳ πατριαρχεῖον, ἀμφεταλαντεύετο ὅμως, ἵνα μὴ προσβάλῃ τὰ δικαιώματα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ρωσσικῆς Ἐκκλησίας»· συνεσκοπεῖτο δὲ μετὰ τοῦ τότε ἐν Ρωσσίᾳ ἀπελθόντος πατριάρχου Ἀντιοχείας[63], «πῶς ἂν οὗτος ἠδύνατο νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ, οὗτος δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἱεραρχῶν καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἐν Ἀνατολῇ ὀρθοδόξου γραικικῆς ἱεραρχίας».

61. Οἰκονόμου, αὐτόθι σελὶς 283 σημ.

62. Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, μετάφρασις ὑπὸ Θ. Βαλλιάνου, σελὶς 143.

63. Αὐτόθι σελ. 321.

Digitized by Google

Ἀκολούθως δὲ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β' ἐγκαταστήσαντος πατριάρχην πάσης Μοσχοβίας τὸν μητροπολίτην Μόσχας Ἰὼβ, καὶ ἀνακηρυχθείσης τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὑπὸ Συνόδου συγκροτηθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἕτερον ἀνεφύη ζήτημα. Ὁ μακαριώτατος Ἰὼβ τρίτος ἠξίου μνημονεύεσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις[64], ἀλλ' οἱ τέσσαρες πατριάρχαι οὐκ ἐνεδίδοσαν, ἐχόμενοι τῆς ἐν ἱεροῖς κανόσι διαγεγραμμένης τάξεως τῶν τεσσάρων πατριαρχῶν. Διὸ καὶ διὰ πράξεως γενομένης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡρίσθη ἡ τάξις τοῦ πατριάρχου Ρωσσίας, ὡς πέμπτου ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, τῶν πρεσβείων τῶν πατριαρχικῶν θρόνων Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, καίτοι ἀνθρωπίνως ἐλαχίστων, τιμηθέντων ὅμως, ὡς εἰκὸς, παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὲρ τὸ πατριαρχεῖον τῆς ἀσυγκρίτως πολυανθρωποτέρας καὶ πλουσιωτέρας ἰσχυρᾶς Μοσχοβίας.

Αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ διέπουσι καὶ τὰ τῶν ἐπισκοπῶν, ἢ τόπων κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἔκφρασιν[65]. Αἱ τὰ πρῶτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ φέρουσαι ἐπισκοπικαὶ ἕδραι εἰσὶν αἱ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων αὐτῶν ἱδρυθεῖσαι. Ἡ ἀποστολικὴ αὕτη ἐγκατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ρώμῃ ἐστὶν ὁ τίτλος, δι' οὗ ἵδρυται ἡ περὶ ἀποκλειστικῆς ὑπεροχῆς καὶ δυναστείας ἀπαίτησις τῶν παπιστῶν. Καὶ ταύτην μὲν οὐδέποτε ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία παρεδέχθη, ἀντιλέγουσα, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ πολλοὶ ἔνεισι τοιοῦτοι φωστῆρες τοῦ νοητοῦ στερεώματος, πολλαὶ ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι, ἃς κατέστησαν οἱ μακάριοι Πέτρος καὶ Παῦλος καὶ Βαρνάβας καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, ἐν οἷς καὶ Ἀνδρέας «ὁ πρὶν κληθῆναι καλῶν[66], ὁ πρὸ τοῦ Πέτρου Πέτρος, ὁ τοῦ θεμελίου θεμέλιος, ἡ τῆς

64. Αὐτόθι σελ. 148.
65. Πράξεις Α', 25.
66. Ἰωάννου 1. 41.

ἀρχῆς ἀπαρχή[67]». Ἐὰν οἱ θρόνοι οὗτοι, πολλὰ παθόντες ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ἀνθρωπίνως ἐσμικρύνθησαν, ἀλλ' ὅμως ἐκκλησιαστικῶς καὶ τιμῶνται προσηκόντως, Θεοῦ δὲ εὐδοκοῦντος, τάχ' αὔριον πάλιν ἔσονται καὶ πλούσιοι καὶ πολυάνθρωποι. «Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω[68]». Μή τι ἐγίνετο διάκρισις ἐν ταῖς πανσέπταις Συνόδοις μεταξὺ μεγάλων καὶ μικρῶν ἀρχιερέων, μεταξὺ εὐγενῶν καὶ μὴ εὐγενῶν, μεταξὺ πλουσίων καὶ πενήτων, μεταξὺ μᾶλλον ἢ ἧττον φορολογουμένων; Μή τι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἀριθμεῖ, ὡς ἡ δυτική, τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς, ὅπως ἀποδείξῃ τὴν καθολικότητα καὶ ὀρθοφροσύνην αὐτῆς; Ἐν τοιαύταις ἰδέαις κοσμικοῦ τύφου καὶ γηΐνης ἀλαζονείας οὐδὲν ἐστὶν ἄξιον τῆς γνησίας ὀρθοδόξου διδασκαλίας.

Αὐτὴ ἀκόμη ἡ χρῆσις, ἢ μᾶλλον κατάχρησις τῆς λέξεως ἐπαρχία ἀποδεικνύει ἄγνοιαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης καὶ ἰδέας, καὶ γίνεται αἰτία μυρίων ἀτόπων συλλογισμῶν· «Ἄτοπος», λέγει ἐπίσημός τις τῶν καθ' ἡμᾶς θεολόγων[69], «ἄτοπος καὶ τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων ἀκριβείας ἀλλοτρία ἡ κατάχρησις τοῦ τῆς ἐπαρχίας ὀνόματος. Οὐδαμοῦ τῶν ἱερῶν κανόνων ὠνομάσθη ἐπαρχία, εἰμὴ κατὰ σημασίαν πολιτικήν. Ἓν καὶ μόνον παράδειγμα (καὶ τοῦτο ρωμαϊκὸν) ἐπιδέχεται παρεξήγησιν τὸ ἐφεξῆς· «Μηδεὶς ἐπίσκοπος ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἐν ᾗ τυγχάνουσιν ὄντες ἐπίσκοποι, διαβαίνῃ» (τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου κανὼν Γ') ἀλλὰ καὶ τοῦτο σημαίνει τὴν πολιτικὴν ἐπαρχίαν, «ἐν ᾗ τυγχάνει ὁ ἐπίσκοπος», τουτέστιν, ἐν ᾗ κεῖται ἡ τοῦ ἐπισκόπου παροικία ἢ ἐπισκοπή. Ἡ ἐπισκοπὴ κεῖται πάντως ἐν ἐπαρχίᾳ· ἐκ δὲ τούτου προῆλθε καὶ ἡ κατάχρησις τῆς

---

67. Ἱεροσολύμων Ἡσύχιος παρὰ Φωτίῳ. κώδ. 169.
68. Β' Κολ. 10, 17.
69. Οἰκονόμου αὐτόθι, σελὶς 97 σημ.

Digitized by Google

ἐπαρχίας ἀντὶ τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀλλ' ἡ κατάχρησις ὑπάρχει καὶ παράλογος καὶ ψευδής. Οὔτε ἔπαρχός ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲ λέγεται ὁ ἐπίσκοπος, οὔτ' ἐπαρχίαν ἔχει πολιτικήν, οὔτε κυριαρχεῖ καὶ κυριεύει τῆς ἐπαρχίας ὡς δυνάστης πολιτικός. Ἡ «παροικία» μου, ἡ «ἐπισκοπή», τὸ «ποίμνιόν» μου, ἀρκοῦσιν ἵνα καὶ σαφῶς ἐκφράσωσι καὶ σεμνῶς τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τοῦ ἱεροῦ ποιμένος, ὅστις παροικεῖ ἐπὶ τῆς γῆς ποιμαίνων τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν, καὶ τοῦτο μόνον σπουδάζων, ὅπως καὶ τούτους μετὰ τὴν ἐπὶ γῆς παροικίαν ἀναδείξῃ «συμπολίτας τῶν ἀγγέλων εἰς τὴν ἐπουράνιον πατρίδα, ὅπου τὸ ἀληθὲς ἡμῶν ὑπάρχει πολίτευμα[70]».

Ὀλίγον πρὸ τῆς ἁλώσεως ἀνατρέχοντες, εἴτις ἀνάγκη καὶ προσφάτου παραδείγματος ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, εὑρίσκομεν τοὺς μητροπολίτας τῆς πολυανθρώπους καὶ πλουτούσης Ρωσσίας Μοσχοβίας παρακαθεζομένους[71] ἐν τῇ Συνόδῳ Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἰσοψήφους καὶ ὁμοτίμους ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς μετὰ ἀρχιερέων, εἰς οὓς ἡ χαλεπότης τῶν καιρῶν μικρὸν εἶχεν ἀφήσει καὶ τοῦτο πενέστατον καὶ μόλις ἀποζῶν ποίμνιον. Διατί δὲ τοῦτο; Διότι καὶ ἂν ἀκόμη, ὡς τοῦτο ἀνάγκη γενέσθαι πολλαχοῦ, οἱ ὀρθόδοξοι ἀρχιερεῖς εὑρίσκωνται ἐμπεπιστευμένοι πολυειδῆ κοσμικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλ' ὅμως οὐδέποτε ἐπιτρέπουσι τὸ κοσμικὸν τοῦτο μέρος ἵνα ἐξασκήσῃ βλαβεράν τινα ἐπήρειαν ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ. Ἑνοῦνται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὀρθοδόξου ἐπισκόπου θρησκευτικαί τε καὶ πολιτικαὶ λειτουργίαι, ἀλλ' οὐ συγχέονται. Ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων αἰώνων εὑρίσκομεν τοὺς ἀρχιερεῖς κατ' ἀνάγκην καὶ δίκας δικάζοντας καὶ

---

70. Φιλίππ. Γ', 20.

71. Ὅρα Miklocich Acta Patriarchatus Constantinopolitani, ὁ Ρωσσίας (Β' 131), ὁ Λιτβῶν (Α' 433) ὁ πάσης Ρωσσίας (Β' 6), ὁ Χερσῶνος (Β' 178), ὁ Γαλίτσης (Α' 171) κτλ.

Digitized by Google

τοῖς ἄρχουσι συμπαρακαθεζομένους καὶ προστασίας πολιτειῶν ἀναλαμβάνοντας[72]· διατηροῦντας ὅμως ἀείποτε τὴν πρὸς ἀλλήλους εὐαγγελικὴν ἰσότητα καὶ ἐκκλησιαστικὴν σχέσιν, καὶ οὐδόλως ἐπιτρέποντας ἵνα ἡ κατ' ἀνάγκην περὶ τὰ κοσμικὰ ἀπασχόλησις κατισχύσῃ τοῦ κατ' οὐσίαν θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἱεραρχίας, καθ'ἣν «ἱερῶς τις ἄρχει καὶ ἱερῶς ἄρχεται»[73]. Οὕτως οἱ ὀρθόδοξοι ἀρχιερεῖς[74] συναρμολογούμενοι εἰς ἓν ὁλομελὲς καὶ ἄρτιον σῶμα, μίαν ἔχον κεφαλὴν, τὸν Χριστὸν, διάγουσι κατὰ τὸν νόμον τῆς ἰσότητος, τῆς ἀληθινῆς καὶ γνησίας «τῆς ἰσότητος τῆς ἐχούσης τὸ κατ' ἀξίαν» ὡς ὁ μέγας εἶπε Γρηγόριος[75].

Μόνην τοίνυν ἀναγνωρίζει ἡ Ἐκκλησία διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τὴν κατὰ τὴν προσωπικὴν ἀξίαν αὐτῶν, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ζῆλον, κατὰ τὸ «οἱ ἔργῳ καὶ λόγῳ κοπιῶντες διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν[76]».

Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ μὲν τῶν χρόνων τῆς ἀποστολικῆς ἁπλότητος ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις[77]. Ἀκολούθως ὅμως δὲν ἐπετρέπετο εἰς

---

72. Cod. Thod. 1.27. De ep. Def. 1 καὶ 1,4. C.I. De episcopali Audientia 26, 30 καὶ de defensoribus I. 8.

73. Παχυμ. εἰς Διον. Ἀρεοπ. Ἐκκλ. Ἱερ. τόμ. Α', τμ. Γ', σελ. 199.

74. Οἰκονόμου αὐτόθι, σελὶς 307.

75. Γρηγορίου Ναζιανζ. Λόγος Α', τόμος Α', σελ. 2.

76.

77. Ἀποστ. διαταγαὶ Η' δ'.

Ἡ σημ. 76 ἐν τῇ ἐντύπῳ Ἐκθέσει μένει κενὴ, διότι μάτην ἐζήτησαν, ὡς ἔοικεν, οἱ συντάξαντες αὐτὴν τὸ (ἐν α --β) γραφικὸν χωρίον. Ὅμοιον αὐτοῦ κεῖται ἐν τῇ Α' πρὸς Τιμόθεον τοῦ Παύλου, ε, 17.

Digitized by Google

τοὺς ὄχλους[78], διὰ τὰς στάσεις καὶ ταραχὰς[79] τὰς συμβαινούσας, ἀλλ' ἀπῃτεῖτο ἡ κοινὴ πάντων τῶν ἐπισκόπων ψῆφος[80].

Καὶ συνηθροίζοντο μὲν οὗτοι κατ' ἀρχὰς κατὰ περιόδους[81], πρὸς διάλυσιν τῶν ἑκάστοτε συμπιπτόντων ζητημάτων· τούτων δὲ αὐξομένων ὁσημέραι, συνέστησαν σύνοδοι διαρκεῖς, λαμβανόμεναι ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἴσων καὶ ὁμοτίμων ἐπισκόπων ἑκάστης Ἐκκλησίας.

Τοιαύτην σύνοδον ἔσχε καὶ ἡ μεγάλη αὕτη Ἐκκλησία, ἀληθῶς ὀρθόδοξον, ἀληθῶς χριστιανικὴν, διατηρήσασαν δι' ὅλων τῶν καιρικῶν περιπετειῶν αὐτὸν δὴ τοῦτον τὸν γενικὸν χαρακτῆρα, ἐφ' ᾧ σεμνύνεται, ἔχουσαν τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν[82].

Καὶ ἐπὶ παραδείγματι[83].

Ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου τοῦ Γ' τῷ 1718, ὅτε ἡ ἐν Παρισίοις λεγομένη ἀκαδημία τῆς Σορβόνης ἔπεμψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Πέτρον τὸν μέγαν, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἁγιωτάτην Σύνοδον τῆς ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας, δογματικά τινα κεφάλαια, προβάλλουσα τὴν ἕνωσιν τῆς δυτικῆς μετὰ τῆς ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας, ἡ Σύνοδος ἔπεμψε τὰ κεφάλαια ταῦτα πρὸς τὴν μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἥτις, ἀνακρίνασα ταῦτα, ἀπέπεμψεν ὀπίσω μετὰ τῆς δικαίας ἀντιρρήσεως, γράψασα πρὸς τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα κρατῇ σταθερῶς ἃ παρέλαβε δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας,

Εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι ἀληθῶς οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, οἱ

---

78. Λαοδ. συνόδου ιγ'.

79. Ζωναρᾶς ιγ' ἑρμ. καν. Λαοδ. συνόδου.

80. Σύνοδος Α', ς.

81. Ἀποστ. κανὼν λζ'. Ε' τῆς Α' καὶ κ' Ἀντιοχ.

82. Κολ. 11, 28.

83. Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστορίας τόμος Α', σελὶς 34, καὶ Οἰκονόμου Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν, σελ. 296.

Digitized by Google

τοιαύτης τυγχάνοντες προστασίας, οἵα ἡ τῆς ἁγίας μητρὸς ταύτης Ἐκκλησίας.

Εἰδέποτε συνέβη νὰ χειραφετηθῶσι καὶ τέκνα τινὰ αὐτῆς, τοῦτο ἐγένετο συνεπείᾳ μεγάλων πολιτικῶν ἀλλοιώσεων, καὶ τῇ ἐγκρίσει τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν καὶ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες καὶ λαοὶ μυρίανδροι καὶ χῶραι ἀκαταμέτρητοι προσέφερον πάντοτε τὸν υἱϊκὸν φόρον τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Κρινέτω τοίνυν ἕκαστος ἐὰν αἱ ἀρχαὶ αὗται τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δύνανται δικαιολογῆσαι τὰς ἐπιδιωκομένας βελτιώσεις δῆθεν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους.

Εἴπωμεν δέ τινα καὶ περὶ τῆς ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἔποψιν ὠφελείας τῆς βουλγαρικῆς ἐθνικότητος.

Ἐν τῇ Τουρκίᾳ ὑπάρχουσι βούλγαροι, ἤτοι ἄνθρωποι λαμβάνοντες τοῦτο τὸ ὄνομα, ὅπερ οὐδεὶς διαφιλονεικεῖ αὐτοῖς, ἐνόσῳ ὡς μέχρι σήμερον, τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν θέλει συνεπιφέρει οὐδὲν ἀποκλειστικὸν δικαίωμα. Βουλγαρικὸν ἔθνος ὅμως διαιρούμενον νομικῶς τῶν λοιπῶν, ἔχον ἴδιον βίον, ἴδια συμφέροντα, ἴδιον κύκλον ἐνεργείας, τοῦτο οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη. Ἀφοῦ ὅλοι οἱ πολῖται τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους συναπαρτίζουσι σήμερον ἔθνος ἕν, ἡ δὲ ἐν γένει διεξαγωγὴ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους τούτου τοῦ ὀθωμανικοῦ διενεργεῖται παρὰ τῇ ὑψ. κυβερνήσει, οὐδὲν ἕτερον σῶμα δικαιοῦται νὰ ἐπικαλῆται, ὡς πρὸς τὸ πολιτικὸν, ἀποκλειστικὰ ἐθνικὰ συμφέροντα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς συνεχῶς τὴν ἔκφρασιν. Ἡ λέξις ἔθνος μεταφράζει ἐν τῇ τοιαύτῃ περιπτώσει τὴν λέξιν μιλλέτ, ἥτις ἐνταῦθα ἔχει ρητὴν διοικητικὴν σημασίαν ἐμφαίνουσα οὐχὶ πολιτικῶς ἔθνος τι, ἀλλὰ κοινότητα χαρακτηριζομένην διὰ τοῦ θρησκεύματος, ἔχουσαν

καθ' ὃ τοιαύτην, κύκλον ἐνεργείας ἴδιον, καὶ ἀνεγνωρισμένην ὡς αὐτοτελὲς σῶμα παρὰ τῆς Ὑψ. Πύλης. Εἶναι τῳόντι πρόδηλον, ὅτι ἡ μεγάλη διαφορὰ τῶν θρησκευμάτων συνεπήνεγκε κατ' ἀνάγκην τὴν κατὰ ταῦτα διαίρεσιν τῶν ὑπηκόων καὶ κατέστησεν ἀδύνατον τὴν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ὁμοιόμορφον τοῦ κράτους διοργάνωσιν. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀνέκαθεν σοφῶς καὶ φιλοδικαίως τὰς τοιαύτας ἐξοικονομοῦσα ἀνάγκας ἡ Ὑψ. Πύλη ἀνεγνώρισε καὶ συνέστησε κοινότητας, περὶ τὰς ὁποίας συνεκέντρωσε πᾶν ὅ,τι θρησκευτικὸν ἢ μὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διεξαχθῇ ὑπὸ τῆς ὑψ. κυβερνήσεως ἀπ' εὐθείας.

Τοιαύτη ἀνάγκη ὑπηγόρευσε καὶ τὸν παρὰ τοῦ προφήτου τῶν μωαμεθανῶν τοῖς σιναΐταις δωρηθέντα καὶ τοὺς παρὰ τοῦ χαλίφου Ὀμὲρ καὶ τοῦ δευτέρου κατακτητοῦ τῶν ἁγίων Τόπων Σελαχεδδὶν πρὸς τοὺς ἀοιδίμους πατριάρχας Ἱεροσολύμων παραχωρηθέντας ἀχτιναμέδες· καὶ τέλος τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην Γεννάδιον ἐπιδαψιλευθὲν βεράτιον ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ σουλτὰν Μεχμὲτ τοῦ Β'. Οὗτος εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν μετακαλεσάμενος τὸν σοφὸν Γεννάδιον ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπειπὼν «πατριάρχευε ἐπ' εὐτυχίᾳ καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν, ἐν οἷς ἂν θέλῃς ἔχων πάντα τὰ σὰ προνόμια, ὡς καὶ οἱ πρὸ σοῦ πατριάρχαι.» «Καὶ ὑπετάχθησαν», λέγει ὁ ἱστορικός, τῷ Γενναδίῳ πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι Κωνσταντινουπόλεως καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν ἐπαρχιῶν»[84]. Οὕτω συνεκεντρώθη πληρέστατα εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πατριάρχου τῶν ρωμαίων, ὡς ἐθνάρχου, ἥ τε θρησκευτικὴ καὶ ἡ μὴ θρησκευτικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, χάριν, εἰς ἣν ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ὀρθόδοξοι διῆλθον μακροὺς αἰῶνας. Τούτων ἡ προοδευτικὴ πορεία δὲν ἠλλοίωσε κατ' οὐδὲν τὴν μνημονευθεῖσαν

84. Tourco-Grecia βιβλίον Ι', σελ. 15

Digitized by Google

προνομιοῦχον θέσιν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως[85], ἥ τις βασιζομένη ἐπὶ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων, ἐκανονίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου πορθητοῦ, διετηρήθη καὶ ἀνεπτύχθη ὑπὸ ἄλλων ἐνδόξων βασιλέων καὶ τέλος ἐπεκυρώθη ἐσχάτως ἀκόμη ἐν τῷ 2ῳ ἄρθρῳ τοῦ χάτι χουμαγιοῦν φέροντος ἐπὶ λέξεως· «Ἅπαντα τὰ προνόμια καὶ αἱ ἀτέλειαι αἱ πνευματικαί, αἱ ἐπιδαψιλευθεῖσαι ἀνέκαθεν, καὶ κατὰ μεταγενεστέρας ἐποχάς, πρὸς ἁπάσας τὰς χριστιανικὰς κοινότητας, ἢ ἄλλα δόγματα μὴ μουσουλμουνικά, ἀνεγνωρισμένα ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς προστασίας μου, θέλουσιν ἐπικυρωθῇ καὶ διατηρηθῇ.» Ἐξ οὗ δῆλον ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ παρόντος πρὸς τὸ παρελθὸν ἐν τούτῳ μόνῳ ἔγκειται, ὅτι οἱ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Α. Μ. διατελοῦντες χριστιανοὶ κατέστησαν μέτοχοι νέων ἄλλων εὐεργετημάτων ἄλλης φύσεως.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱαδήποτε ἐθνικὴ ἀπαίτησις, ἐντὸς τῆς ἀνεγνωρισμένης δικαιοδοσίας τῶν κοινοτήτων ἐστὶν ἀσυμβίβαστος, καθότι ἤθελε χορηγήσει τὸ αὐτὸ δικαίωμα καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐθνικότητας καὶ συνεπιφέρει ἑπομένως τὴν διάλυσιν εἰς τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα τῶν θρησκευτικῶν τούτων κοινοτήτων, ὧν τὴν συντήρησιν περὶ πολλοῦ ποιεῖται ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις. Τὰ ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει εὑρισκόμενα λείψανα ἐθνικοτήτων ὑπάρχουσιν ἄρα οὐχὶ ὡς ἀρχὴ διέπουσα οἱανδήποτε θεσμοθεσίαν, ἀλλ' ὡς ἁπλοῦν γεγονός, ἁπλῆ τοῦ παρελθόντος συνέπεια, ἥτις, κατὰ τὰ καθεστῶτα, οὔτε προστατεύεται οὔτε πολεμεῖται. Οὕτως ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ ὑπάρχουσιν ἐθνικότητες, ἀριθμοῦσαι πολλὰ ἑκατομμύρια, ἰδιαιτέραν δὲ ἔχουσαι καὶ ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν, καὶ ὅμως αἱ ἐθνικότητες αὗται, ὡς καὶ ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει, οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀνεγνωρισμένην

85. Ὅρα Κανονισμοὺς Α', κεφ. β', 3.

Digitized by Google

πολιτικὴν δικαιοδοσίαν ἰδίαν, ἀλλὰ διέπονται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ δικαίου.

Ἔστω τοίνυν παρ' ἡμῖν ἕκαστος ἐλεύθερος νὰ λέγηται βούλγαρος, σέρβος, βοσνιάκος, ἐρτέκιος, γραικὸς, ρωμαῖος, βλάχος, ἀλβανὸς, καὶ εἴτι ἄλλο. Ἐπὶ τοιούτων ἀρνήσεων καὶ καταφάσεων ἑκάστου κατὰ τὸ δοκοῦν δύναταί ποτε ἵ·α θεμελιωθῇ ἐν τῇ πράξει πολιτικόν τι σύστημα;

Τίνες ἔσονται οἱ βούλγαροι; οἱ κατοικοῦντες τὴν Βουλγαρίαν. Ἀλλὰ ποῦ ἐστιν αὕτη; Ἐὰν ἀναζητήσωμεν αὐτὴν διὰ τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας, ἀνὰ πᾶσαν φάσιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς θέλομεν εὑρεῖ καὶ νέα ὅρια ποτὲ μὲν, κατὰ τοὺς δισχυρισμοὺς τινων[86], ἐκτεινομένης αὐτῆς ἀπὸ τῆς μεγάλης ἢ βουλγαρικῆς Μοραβίας μέχρι τοῦ στομίου τοῦ Δουνάβεως, καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Πύργου, περιλαμβανούσης ἅμα μέρος τῆς βορείου Θράκης, τὴν ἄνω Ἰλλυρίαν, καὶ σχεδὸν ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν μέχρι τοῦ Ἰβάρεως ποταμοῦ, ποτὲ δὲ περιοριζομένης ἐντὸς τῶν φυσικῶν αὐτῆς ὁρίων τοῦ Αἵμου δηλ. καὶ τοῦ Δουνάβεως.

Ἐὰν δὲ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐθνογραφικὴν διαστολὴν, τότε ἡ σύγχυσις ἔσται πολλῷ μείζων. Τίς ἔσται βούλγαρος; Ὁ ἀπὸ πατέρα βούλγαρον; Ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶν ἀδιεξίτητον ζήτημα. Ἐν τοῖς διεθνέσι περὶ ἐθνικότητος ζητήμασιν ὑπάρχουσιν ἐνδείγματα ἐξωτερικὰ καὶ ἐναπόδεκτα[87] τῆς προσκτήσεως καὶ ἀπωλείας τῆς ἐθνικότητος. Ἀλλὰ περὶ τοιαύτης ἐπισήμου ἐθνικότητος οὐδεὶς ἐνταῦθα ὁ λόγος, διότι οὐδεὶς ἀναγνωρίζει ἄλλην τοιαύτην ἐν Τουρκίᾳ παρὰ τὴν ὀθωμανικήν.

Θέλομεν βασισθῇ ἐπὶ τῆς γλώσσης μόνης; Καὶ λοιπὸν βουλ-

---

86. Βουλγαρικὴ Φιλολογία 1858, φεβρουαρίου, φυλλάδιον Α'.

87. Οὕτως ἡ ἐν τύποις Ἔκθεσις. Ἴσως εὐαπόδεκτα ἢ ἐναπόδεικτα.

Digitized by Google

γαρος ἔσται πᾶς ὁ λαλῶν τὴν βουλγαρικήν; Τοιαύτη βάσις ἐθνικότητος πρῶτον ἤδη ἤθελεν ἀναφανῇ ἐν ταῖς νομικαῖς θεωρίαις. Διότι ἡ γλῶσσα ἔστι γνώρισμά τι λίαν ἐπουσιῶδες καὶ σφαλερὸν, ἐφ' οὗ οὐδὲν δικαίωμα ἐθεμελιώθη.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἐθνικότης διεκδικοῦσα ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἔποψιν δικαιώματα, χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀποδείξῃ τὴν νομικὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, καθ' ὃ ἐθνικότητος, διὰ τῶν συνήθων μέσων, ἐστὶ πρωθύστερόν τι ἐπινόημα, φέρον εἰς ἀτόπους ἐπαγωγάς· Ἐθνικαὶ πολιτικαὶ κοινότητες οὐχ ὑπάρχουσιν ἐν Τουρκίᾳ, διότι τὰ Πατριαρχεῖα ἱδρύονται ἐπὶ βάσεως θρησκευτικῆς. Ἐκτὸς δὲ τῆς σφαίρας ταύτης τῆς ἐπισήμου ἐνεργείας, ἐλεύθερα παντὸς δικαιώματος καὶ πάσης ὑποχρεώσεως, κινοῦνται τὰ λείψανα τῶν προϋπαρξασῶν ἐθνικοτήτων δυσδιάρκιτα, ἀδιοργάνιστα, ἐπὶ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐνήμερος τῶν ἐσχάτως μάλιστα ἐν Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων δύναται ν' ἀπαιτῇ νὰ θεμελιώσῃ ἐθνοπολιτικόν τι σύστημα οἱονδήποτε.

Κρινέτω τοίνυν ἕκαστον τῶν σεβαστῶν μελῶν τῆς παρούσης συνελεύσεως κατὰ πόσον τὰ γενόμενα κινήματα συμβιβάζονται πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει βουλγαρικῆς ἐθνικότητος.

Ὑπολείπεται ἡμῖν ἤδη ἡ διαφώτισις τῶν ὀκτὼ προτάσεων τῶν ἐν ὀνόματι τῶν βουλγάρων γενομένων καὶ ἐχουσῶν ὡς ἑξῆς :

«Α') Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, πιστὸν ὑπήκοον τοῦ ἐνδόξου ὀθωμανικοῦ θρόνου, ἐπειδὴ κατὰ τὸ θρήσκευμά του ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ γραικικοῦ Πατριαρχείου, παρακαλεῖ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ μετέχῃ τῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ του.

«Β') Τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἥτις μέχρι τοῦδε συνί-

Digitized by Google

στατο ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς βουλγάρου, ἀπὸ τοῦδε νὰ ὦσιν ἐξ ἡμισείας, δηλ. ἓξ βούλγαροι καὶ ἓξ γραικοὶ, οἵτινες ἅπαντες ὁμοῦ νὰ φροντίζωσι καὶ μεριμνῶσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων.

Γ') Οἱ βούλγαροι ἀρχιερεῖς, οἵτινες θὰ ὦσι μέλη τῆς Συνόδου, νὰ σχηματίζωσιν ἐκτὸς τούτου, ὁμοῦ μὲ ἄλλα ἰσάριθμα λαϊκὰ μέλη, ἐκλεγόμενα ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων βουλγάρων, ἓν μικτὸν βουλγαρικὸν Συμβούλιον. Τοῦτο τὸ Συμβούλιον νὰ θεωρῇ ἁπάσας τὰς μὴ θρησκευτικὰς ὑποθέσεις τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους.

«Δ') Εἰς τὸν ἱκανώτερον ἐκ τῶν ἐν τῷ βουλγαρικῷ Μ. Συμβουλίῳ εὑρισκομένων ἀρχιερέων καὶ εἰς ἕνα λαϊκὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἐκλεγόμενον ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων βουλγάρων, νὰ δοθῇ μία ἐθνικὴ σφραγὶς. ὥστε νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα ν' ἀναγγέλλωσι καὶ ἐνλιπαρῶσι τὴν σεβ. κυβέρνησιν διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν· πρὸς δὲ τούτοις, οἱ δύο οὗτοι νὰ διαμένωσιν ἀείποτε παρὰ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῇ ἐκκλησίᾳ.

«Ε') Ὁ πατριάρχης νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ παύῃ καὶ ν' ἀντικαθιστᾷ τὸν πρῶτον μητροπολίτην καὶ τὸν βοηθὸν αὐτοῦ λαϊκόν· ἡ δὲ παῦσις καὶ ἀντικατάστασις αὐτῶν νὰ ἐκτελῆται ὑπὸ τῆς σεβ. κυβερνήσεως, ὅταν οὗτοι ἀποδειχθῶσιν ἔνοχοι παρεκτροπῆς τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὑπο τοῦ εἰρημένου Ε. Μ. Συμβουλίου.

«ΣΤ') Προκειμένου νὰ διορισθῇ εἴς τινα βουλγαρικὴν ἐπαρχίαν ἀρχιερεὺς, τότε νὰ προτείνωνται ὑπὸ τῆς χηρευούσης ἐπαρχίας δύο ἱερωμένα ἄτομα, καὶ ν' ἀποστέλλωνται τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ ὅστις ἐξ αὐτῶν ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ Ε. βουλγαρικοῦ Μ. Συμβουλίου, οὗτος, συστηθεὶς πρῶτον εἰς τὸν πατριάρχην, ἔπειτα νὰ χειροτονῆται ἀρχιερεὺς τῆς χηρευούσης ἐπαρχίας κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς κανόνας.

Digitized by Google

«Ζ΄) Εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἀναμὶξ γραικοὶ καὶ βούλγαροι, ὁ ἀρχιερεὺς νὰ ἐκλέγηται ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνου τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶναι πολυπληθέστερον, δηλ. ἂν μὲν οἱ γραικοὶ ἦναι περισσότεροι, νὰ ἦναι γραικός, ἂν δὲ οἱ βούλγαροι ἦναι περισσότεροι, νὰ ἦναι βούλγαρος. Ὁ εἰς τοιαύτην ἀνάμικτον ἐπαρχίαν διοριζόμενος ἀρχιερεὺς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ καλῶς καὶ τὰς δύο γλώσσας, τήν τε γραικικὴν καὶ βουλγαρικήν. Ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ γίνεται οὐδὲν ἐμπόδιον εἰς τοὺς κατοίκους χωρίου ἢ πόλεώς τινος βουλγαρικῆς νὰ μεταχειρίζωνται τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν εἴς τε τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ σχολεῖα.

«Η΄) Ἀφ' οὗ ἐγκριθῶσι τὰ ἄνω εἰρημένα ἄρθρα, ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κληρικοὺς δὲν συγχωρεῖται νὰ εἰσπράττωσι διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὸν βασιλικὸν ραγιᾶν ὑπὸ τὸ ὄνομα μιρὶ διαφόρους φόρους, πρέπει νὰ ὁρισθῇ, κατ' ἔγκρισιν τῆς σεβ. κυβερνήσεως, μία ἐτήσιος ἐπιχορήγησις, ἀναλόγως μὲ τὸν βαθμὸν ἑκάστου».

Ἐξ αὐτῶν τοίνυν τῶν ὀκτὼ προτάσεων, ἡ μὲν πρώτη, ἡ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου, ἀντικατέστη ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, διὰ τῆς ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐκθέσει καταχωρηθείσης. Ἐπίσης δὲ καὶ αἱ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων, ἕκτη καὶ ἑβδόμη πρότασις, ἀντικατέστησαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς δι ἑτέρας περιεκτικῆς τῶν δύο τούτων, ἐξ' ὧν ἡ μὲν ἀνεφέρετο μόνον εἰς τὰς βουλγαρικὰς χώρας, ἡ δὲ εἰς τὰς μικτάς, περιέχουσα ἐν τέλει καὶ τινα περὶ σχολείων, περὶ ὧν ἀρκοῦσι νομίζομεν τὰ εἰς ἀναίρεσιν τῆς Η΄ κατηγορίας ῥηθέντα.

Ἕκαστον μελος τῆς σεβαστῆς συνελεύσεως, ἔχον ἤδη ὑπ' ὄψιν τὰς ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς προτεινομένας τροποποιήσεις, δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον αἱ εἰς τὰ ἄρθρα τῶν ἐπισήμων Κανονισμῶν γενόμεναι παραλλαγαὶ ἱκανοποιοῦσι τὰ συμφέροντα τῶν ὀρθοδόξων.

Digitized by Google

Ἡ ὀγδόη πρότασις, καθ' ὃ ἀφορῶσα τὸ μιρὶ, ἤτοι τὴν πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν καὶ τὰς ἀρχιερατικὰς προσόδους, ἐλύθη, κατ' ἔγκρισιν τῆς ὑψ. κυβερνήσεως, διὰ τοῦ Ε' κεφαλαίου τῶν Κανονισμῶν.

Μένουσιν ὅθεν τὰ ἄρθρα δεύτερον, τρίτον, τέταρτον καὶ πέμπτον. Ἐκ τούτων τὰ τρία τελευταῖα, λαμβανόμενα ἐν συνόλῳ, σημαίνουσιν, ὅτι δέον ἵνα ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους διοργανισθῇ Συμβούλιόν τι ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς μητροπολίτου καὶ ἑνὸς βοηθοῦ λαϊκοῦ, ἔχον σφραγῖδα ἐθνικὴν ἰδίαν καὶ ἐπιφορτισμένον νὰ διεξάγῃ τὰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, καὶ ἐκλιπαρῇ τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν. Ἕκαστος ὁρᾷ ὅτι ἡ πρότασις αὕτη προῆλθεν ἐκ συγχύσεως λέξεων καὶ ἰδεῶν. Τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μ. Ἐθνικὸν Συμβούλιον, τοπικὸν χαρακτῆρα φέρον, ἔχει καθήκοντα δικαστικὰ καὶ διαχειριστικὰ ὡρισμένα, οὐδένα δὲ χαρακτῆρα γενικῆς καὶ πολιτικῆς ἀντιπροσωπείας· Τὸ προτεινόμενον βουλγαρικὸν Συμβούλιον ἀπ' ἐναντίας ἤθελε φέρει χαρακτῆρα πολιτικὸν καὶ γενικὸν, ὡς ἔχον τὸ δικαίωμα τοῦ θεωρεῖν πᾶσαν μὴ θρησκευτικὴν ὑπόθεσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, καὶ καθυποβάλλειν ἐπισήμως τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει πᾶσαν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἆρά γε τοιαύτη μετατροπὴ συνᾴδει πρὸς τὰ ἀνέκαθεν προνόμια τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου; Δύναταί ποτε νὰ παραχωρηθῇ ὑπὸ τῆς εὐθυδίκου σεβ. κυβερνήσεως ἐπ' ὀνόματι μιᾶς καὶ μόνης ἐθνικότητος;

Ὁπωςδήποτε ὅμως σχέδιον παρόμοιον τοῦ ἐν ταῖς τρισὶ προτάσεσι διαλαμβανομένου ἀτελεσφορήτως εἶχε προταθῇ καὶ ἄλλοτε ἐπισήμως καὶ διὰ τοῦ τύπου. Οὕτως ἔν τινι γνωστῷ ὑπομνήματι συνταχθέντι κατὰ τὴν τελευταίαν βιενναίαν σύνοδον τοῦ 1855, ἀναγινώσκομεν[88]

88. Ὅρα ὑπόμνημα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Le Nord», ἀριθμ. 123 καὶ 124 τῶν 2 καὶ 5 μαΐου 1856—Eichmann Die reformen, σελ. 423.

Digitized by Google

«Ἄρθρον 10ον. Τὸ διά τινας ἐπαρχίας καὶ κοινότητας ὑπάρχον προνόμιον τοῦ νὰ ἔχωσι παρὰ τῇ Πύλῃ καπουκεχαγιάδες, ἢ ἐπιτρόπους ἐπιφορτισμένους τὰ συμφέροντα αὐτῶν, θέλει ἐπεκταθῇ βαθμηδὸν εἰς τοὺς πληθυσμούς, οἵτινες ἤθελον δικαιοῦσθαι ἀρκούντως πρὸς τοῦτο ἀπό τε τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν».

«Ἄρθρον 19ον. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δὲν θέλει ἐμποδίσει τὴν Ἐκκλησίαν ἑκάστης χριστιανικῆς κοινότητος νὰ προσαρμόσῃ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν αὐτῆς πρὸς τὰς εὐχὰς καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους καὶ ἰδίως καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν ἐν ταῖς ἀκολουθίαις καὶ τὴν ἐθνικότητα τῶν ἱερέων καὶ ἐπισκόπων».

«Ἄρθρον 21. Ἡ ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἑκάστης λατρείας χριστιανικῆς (rite) εὑρίσκεται ἐμπεπιστευμένη, συνῳδὰ πρὸς τοὺς θεμελιώδεις θεσμοὺς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, τὴν ὑπεράσπισιν τῶν θρησκευτικῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἔθνους της καὶ παρὰ τῇ ὀθωμανικῇ κυβερνήσει. Ἑπομένως θέλει ἐξασκεῖ καὶ τὰς πολιτικὰς καὶ ἀστυκὰς αὐτῆς δικαιοδοσίας διὰ μέσου ἀξιούχων τῆς πολιτικῆς τάξεως, ἐκλεγομένων παρὰ τοῦ ἔθνους, ἐπικεκυρωμένων παρὰ τῆς ῥηθείσης ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, ὑπευθύνων κατὰ τὴν διαχείρισιν τῆς ὑποθέσεως τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν πρός τε τὴν κυβέρνησιν καὶ τὸ ἔθνος, ὅπερ ἔθεσεν ἐν αὐτοῖς τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ, ἑπομένως δυναμένων νὰ παυθῶσι, καὶ βαθμολογουμένων ἐν τῇ πολιτικῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ κράτους».

Ἐκ τῶν ὀκτὼ εἰρημένων προτάσεων μένει ἤδη ἡ περὶ συστάσεως τῆς Συνόδου, καθ' ἣν «τὰ μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου, ἥτις μέχρι τοῦδε συνίστατο μόνον ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς βουλγάρου, ἀπὸ τοῦδε νὰ ὦσιν ἐξ ἡμισείας, δηλ. ἓξ βούλγαροι καὶ ἓξ γραικοί, οἵτινες ἅπαντες ὁμοῦ νὰ φροντίζωσι καὶ νὰ μεριμνῶσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν θρησκευτικῶν δικαιωμά-

Digitized by Google

των». Μετὰ πολλὰς καὶ μακρὰς συζητήσεις, ὑποδειχθέντος τοῦ ἀντικανονικοῦ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, τὰ βουλγαρικὰ μέλη ἀπέσυρον τὴν πρότασιν αὐτῶν καὶ ἀντικατέστησαν αὐτὴν διὰ τῆς αἰτήσεως, ὅπως ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐπαρχιῶν ἀκριβῶς ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης ἐπαρχίας ὁ ἀρχιερεὺς αὐτῆς εἰσέρχεται ἐν τῇ Ἱ. Συνόδῳ θᾶττον ἢ βράδιον[89].

Ἡ αἴτησις αὕτη, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἰδέας, ὅτι ἀδιαφόρως ὡς πρὸς τὴν ἐθνικότητα αἱ πολυανθρωπότεραι ἐπισκοπαὶ δικαιοῦνται ν' ἀντιπροσωπεύωνται καὶ συνεχέστερον ἐν τῇ Συνόδῳ, οὐδὲν περιέχει ἰδιάζον εἰς βουλγαρικὰς ἢ μὴ ἐπισκοπὰς καὶ ἐπομένως δυνάμεθα νὰ συγχαρῶμεν ἡμᾶς αὐτούς, ὅτι τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς Συνόδου ζήτημα ἔπαυσε νὰ ἦναι ἐθνικὸν ζήτημα μεταξὺ βουλγάρων καὶ γραικῶν, καὶ περιορίζεται ἐκκλησιαστικῶς ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ, ὑπάρχουσιν ἄραγε ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, ἅτινα δύναται ὁ πληθυσμὸς νὰ χορηγήσῃ εἰς οἱανδήποτε ἐπισκοπήν.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τ' ἀνωτέρω βλέπομεν, Παναγιώτατε δέσποτα, σεβασμία καὶ ἀξιότιμος ὁμήγυρις, ὅτι ἐκ τῶν ὀκτὼ προτάσεων, τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν βουλγάρων γενομένων, αἱ μὲν τέσσαρες, ἤτοι ἡ περὶ ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου, καὶ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέως καὶ ἡ περὶ ἐπιχορηγήσεως παρουσιάζονται ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς ὡς λελυμέναι· αἱ δὲ τρεῖς, ἤτοι αἱ περὶ συστάσεως βουλγαρικοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου, ἀναφέρονται εἰς ἰδέας γενικῆς ἁρμοδιότητος, καὶ τελευταῖον, ἡ περὶ σχηματισμοῦ τῆς Συνόδου ἀντεκατέστη δι' ἄλλης, ἥτις, καθ' ὃ μὴ ποιουμένη λόγον οὔτε περὶ γραικῶν, οὔτε περὶ βουλγάρων, δὲν ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ

89. Ὅρα πατριαρχικὴν Ἔκθεσιν.

Digitized by Google

μέρας τοῦ βουλγαρικοῦ λεγομένου ζητήματος, τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ κατὰ τὴν ὀρθὴν ἔκφρασιν φιλογενῶν τινων εὐσεβῶν κατοίκων Πρεσλάβας[90] ἐπέφερε πολλὰ ἠθικά τε καὶ φυσικὰ κακά, διηρέθισεν ἔθνος κατ' ἔθνους, ἀδελφὸν κατ' ἀδελφοῦ, περὶ ὧν δώσει ἀπολογίαν εἰς τὸν Ὕψιστον ὁ αἴτιος.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 4 ἀπριλίου 1864.

Διατελοῦμεν εὐσεβάστως

Τῆς Ὑμ. Θειοτάτης Παναγιότητος

τέκνα ἐν Κυρίῳ πειθήνια καὶ δοῦλοι ταπεινότατοι

ΑΝΘΙΜΟϹ ΜΑΖΑΡΑΚΗϹ ἀρχιμανδρίτης

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ ΛΑϹΚΑΡΗϹ ἀρχιμανδρίτης

ΓЄΡΜΑΝΟϹ ΓΡΗΓΟΡΑϹ ἀρχιμανδρίτης

ЄΥϹΤΑΘΙΟϹ ΚΛЄΟΒΟΥΛΟϹ ἀρχιμανδρίτης

ΓΡΗΓΟΡΙΟϹ ΓΩΓΟϹ ἱεροδιάκονος

Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟϹ

Η. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗϹ

С. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗϹ

Α. ΚΑΡΑΘЄΟΔΩΡΗϹ

90. Βλέπε ἐπιστολὴν τῶν κατοίκων Κοτέλι τῆς Πρεσλάβας πρὸς τοὺς πατέρας τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τῶν Ἰβήρων, ἐν τῇ Βουλγαρικῇ Φιλολογίᾳ, 1861, σελὶς 168, ἰουλίου 22, ἀρ. 9.

Digitized by Google

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΜΑ

Προταχθείσης τῆς ἐπισήμου καὶ πρώτης ἐν τύποις Ἐκθέσεως περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καθὸ σαφῶς ἐξιστορούσης τὴν ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τοῦ 1864 πορείαν αὐτοῦ, τάττομεν ἐνταῦθα, κατόπι τῆς Ἐκθέσεως, τὰς πατριαρχικὰς ἐκκλήσεις πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ βουλγαρικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, μεθ' ἃς ἕπονται αἱ καθαιρέσεις τῶν τριῶν ἀρχιερέων καὶ ἡ συμβουλευτικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ πρός τε τὸν βουλγαρικὸν κλῆρον καὶ πρὸς τὸν λαόν.

Digitized by Google

Τῷ αὐθέντῃ Οὐγγροβλαχίας

Ἔφθασεν ἴσως εἰς τὰς εὐσεβεῖς ἀκοὰς καὶ τῆς Ὑψηλότητός της τὸ εὐτυχηθὲν τοῖς ἐνταῦθα παροικοῦσιν ὀρθοδόξοις βουλγάροις χριστιανοῖς μέγα καὶ ψυχωφιλὲς ἀγαθὸν τοῦ νὰ κατορθωθῇ ἱερὸς ναός, ἀφωσιωμένος ἰδίως εἰς τὴν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ὑμνῳδίαν ἐν τῇ πατρίῳ αὐτῶν διαλέκτῳ, τῇ σλαβωνικῇ, οὗτινος ἡ ἔλλειψις ἐς δεῦρο κατεῖχεν εἰς ἀμύθητον θλίψιν τὰς καρδίας αὐτῶν, ἅτε τῶν πλείστων διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς ἣν ψάλλεται ἡ ἱερὰ ἀκολουθία ἐν ὅλαις ταῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαις, στερουμένων ὅλως τῆς τούτων ἀκροάσεως καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν σωτηριώδους ὠφελείας. Νεύσει λοιπὸν θείᾳ καὶ φιλανθρώπῳ βασιλικῇ εὐγενείᾳ ἐκδοθείσης ὑψηλῆς ἀδείας εἰς ἀνέγερσιν τοιούτου ἱεροῦ ναοῦ, δέδωκε μὲν πρῶτος τὸ θεάρεστον τῆς πραγματικῆς κατωρθώσεως ὁ κατὰ πνεῦμα ἡμῖν περιπόθητος υἱός, ἐκλαμπρότατος καὶ περιφανέστατος πρίγκηψ κὺρ Στέφανος Βογορίδης, δωρησάμενος γενναίῳ χριστιανικῷ φρονήματι τὴν ἐν Φαναρίῳ εὐρύχωρον αὐτοῦ οἰκίαν ἐπὶ τούτῳ τῷ ἔργῳ καὶ σκοπῷ, συνέπραξαν δὲ καὶ οἱ ῥηθέντες βούλγαροι χριστιανοὶ καὶ ἄλλοι τῶν φιλοχρίστων ὁμογενῶν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνοικοδομὴν εὐκτηρίου οἴκου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ τὴν ἀνέγερσιν λιθοκτίστων οἰκημάτων καὶ κελλίων διὰ τοὺς ἱερεῖς, καὶ οὕτως ἤχθη εἰς ἀγαθὴν ἔκβασιν ἡ ἔναρξις καὶ πρόοδος τοῦ μεγάλου καὶ δυσκόλου τούτου κατορθώματος. Ἀλλὰ προκειμένης ἤδη τῆς τοῦ οὐσιωδεστέρου αὐτοῦ μέρους ἀπαρτίσεως, ἤτοι τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, πολλῶν καὶ μεγάλων δαπανῶν δεομένης, οἱ ῥηθέντες χριστιανοὶ μηδαμῶς τούτοις ἐπαρκέσαι δυνάμενοι, πτωχοὶ οἱ πλείους καὶ ἀποχειροβίωτοι ὄντες, ἀπεῖδον μετὰ Θεὸν εἰς τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν καὶ τῶν ἐν τῇ θεοσυντηρήτῳ αὐτῆς ἡγεμονίᾳ διατελούντων εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἐνεργουμένην διὰ προσώπου ἀρχιερατικοῦ, ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν προστασίαν τῆς εὐσεβεστάτης αὐτῆς ὑψηλότητος καὶ διὰ τοῦ ἀπαραμίλλου αὐτῆς ζήλου, ὃν ἐπιδείκνυται ἐν παντὶ κοινωφελεῖ ἔργῳ, καὶ ἐπὶ ταύταις ταῖς χρησταῖς ἐλπίσι πέμπεται, κοινῇ παρακλήσει τῶν εἰρημένων βουλγάρων χριστιανῶν καὶ ἡμετέρᾳ ἐκκλησιαστικῇ ἐγκρίσει, ὁ θεοφιλέστατος ἐπί-

Digitized by Google

σκοπος Πατάρων ἀγαπητὸς ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κὺρ Πολύκαρπος, ἀνὴρ σεβάσμιος καὶ ἀρχιεροπρεπής, ἀνειλημμένος τὴν φροντίδα τοῦ παραλαβεῖν τὸ προαιρετικὸν ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν τῶν αὐτόθι εὐλαβῶν χριστιανῶν· καίτοι δὲ οὐδεμιᾶς οὔσης ἀμφιβολίας, ὅτι πρόμαχος καὶ ὑπέρμαχος προστάτης τῆς ἀγαθοεργίας ταύτης φανήσεται ἐν τῇ πολλῇ χριστιανικῇ προθυμίᾳ καὶ τῷ ζήλῳ ἡ εὐσεβεστάτη αὐτῆς Ὑψηλότης, ἀλλ' οὖν προσάγοντες καὶ ἡμεῖς τὰς ἐπὶ τούτῳ πατρικὰς ἡμῶν μεσιτείας, ἀξιοῦμεν αὐτὴν πατρικῶς, ἵνα εὐδοκήσῃ διατρανῶσαι καὶ ἐν τῇ θεοφιλεῖ ταύτῃ περιστάσει τὰ εὐσεβῆ ἡγεμονικὰ αὐτῆς αἰσθήματα, καὶ εὐεργετοῦσα ὁλόκληρον χριστιανικὸν λαὸν εὐεργεσίαν μεγίστην τῆς ψυχικῆς αὐτῆς ὠφελείας κατορθωτικήν, συντελέσῃ φιλοτίμως καὶ θεοφιλῶς διὰ τοῦ γενναίου τῆς ἡγεμονικῆς αὐτῆς συνδρομῆς παραδείγματος καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τῇ μιμήσει αὐτοῦ πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας καὶ φιλοχρίστους εὐσεβεῖς προτροπῶν εἰς τὸ νὰ συγκροτηθῇ ἀποχρῶσα καὶ ἀνάλογος ἐκ τῆς θεοσώστου ἡγεμονίας αὐτῆς βοήθεια, σταλησομένη διὰ τῆς θεοφιλίας του ἐνταῦθα ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεροῦ ναοῦ, οὗτινος ὁμολογουμένως κτίτωρ ἀναγραφεῖσα ἡ εὐσεβεστάτη αὐτῆς Ὑψηλότης ἕξει μὲν αἰώνιον ἐν αὐτῇ τὸ μνημόσυνον, πρὸς τῇ διηνεκεῖ εὐγνωμοσύνῃ τῶν εὐεργετηθέντων καὶ τῇ ἐκτενεῖ δεήσει πρὸς Θεὸν ὑπὲρ τῆς μακροβιότητος καὶ εὐημερίας της, ἕξει δὲ καὶ τὰς ἀμοιβὰς παρ' αὐτοῦ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἔργων ἀνταποδόσεως, παρ' οὗ τὰ πανέκλαμπρα αὐτῆς ἔτη εἴεν ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα.

͵αωνβ΄ Σεπτεμβρίου α΄.

Τῷ μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας

Ὁ τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν ἡμῶν ἐπιστολὴν ἐπιδιδοὺς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Πατάρων, ἀγαπητὸς ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κὺρ Πολύκαρπος, ἐπιφορτισμένος ὧν ἔργον θεάρεστον καὶ ψυχωφελές, ὡς ἐφεξῆς δηλῶσομεν, ἔρχεται ἐπὶ τούτῳ τυχεῖν τῆς ἀντιλήψεως καὶ θεοφιλοῦς συμπράξεως καὶ τῆς φίλης ἡμῖν ἱερότητός της· τοῦτο δὲ

Digitized by Google

ὑπάρχει ἡ προκειμένη σὺν Θεῷ ἀνέγερσις ἱεροῦ ναοῦ ἐνταῦθα, ἐν ᾧ αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι μέλλουσι ψάλλεσθαι ἐν μόνῃ τῇ σλαβωνικῇ διαλέκτῳ χάριν τῶν ἐνταῦθα παρεπιδημούντων βουλγάρων χριστιανῶν, οἵτινες ἀδαεῖς ὄντες τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου, εἰς ἣν ψάλλονται οἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῆς βασιλευούσης, ἐστεροῦντο μὲ καιρίαν τῆς ψυχῆς των λύπην τὴν πνευματικὴν τροφὴν τῆς σωτηριώδους αὐτῶν ἀκροάσεως. Τῆς θεαρέστου ταύτης ἀγαθοεργίας πρωταίτιος καὶ πρωτουργὸς κατέστη ὁ ἐκλαμπρότατος καὶ περιφανέστατος πρίγκηψ, υἱὸς ἡμῖν ἐν πνεύματι περιπόθητος κὺρ Στέφανος Βογορίδης, δωρησάμενος μεγαλοψύχως τὴν ἐν Φαναρίῳ οἰκίαν αὐτοῦ, ὅπου ἀνῳκοδόμηται ἐπὶ τοῦ παρόντος, συνδρομῇ τῶν εἰρημένων βουλγάρων χριστιανῶν, εὐκτήριος οἶκος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ λιθόκτιστα οἰκήματα καὶ κελλία διὰ τοὺς ἱερεῖς ἀνηγέρθησαν. Ἀλλ' ἡ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἀνοικοδομή, ὑπερβαίνουσα τὰ μέτρα τῆς καταστάσεως τῶν πτωχῶν τούτων καὶ ἀδυνάτων χριστιανῶν, ἠνάγκασεν αὐτοὺς ἵνα καταφύγωσι μετὰ Θεὸν καὶ εἰς τὴν βοήθειαν τῶν ἐν τῇ θεοσώστῳ αὐτῆς ἡγεμονίᾳ διατελούντων εὐσεβῶν χριστιανῶν· καὶ ταύτην μὲν ἔχει τὴν ἀφορμὴν ἡ ἔλευσις τῆς θεοφιλίας του, μέλλοντος παραλαβεῖν καὶ ἀποστεῖλαι τὸ τῶν φιλοχρίστων κτιτόρων καὶ συνδρομητῶν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ προαιρετικὸν ἔλεος.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς κατόρθωσιν τούτου ἐναπαιτεῖται ἡ φιλότιμος σύμπραξις καὶ μετὰ ζήλου προστασία τῆς φίλης ἡμῖν ἱερότητός της, δὲν λείπομεν, εἰ καὶ τὸν περὶ τὰ θεάρεστα ἔργα αὐθόρμητον αὐτῆς ζῆλον γνωρίζοντες, νὰ ἀξιώσωμεν ἰδίως αὐτήν, ὅπως δεξαμένη φιλοφρόνως καὶ εὐμενῶς τὸν ῥηθέντα συνάδελφον ἅγιον Πατάρων συνεπιλάβηται φιλοθέως τοῦ ψυχωφελοῦς ἔργου, καὶ διὰ τοῦ οἰκείου αὐτῆς γενναίου παραδείγματος, καθὼς καὶ διὰ τῶν προσφόρων αὐτῆς προτροπῶν πρὸς τοὺς αὐτόθι εὐκαταστάτους τῶν ἱερωμένων καὶ λοιπῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, συγκροτήσῃ οὐσιώδη τινὰ καὶ σημαντικὴν βοήθειαν τῇ ἀνοικοδομηθησομένῃ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, χορηγοῦσα ἐπὶ τούτοις τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτῆς ἄδειαν τῇ θεοφιλίᾳ του, εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ ἁγιασμοὺς καὶ ἄλλας ἀρχιεροπραξίας, ὅπως καὶ ἐκ τούτων

Digitized by Google

τύχῃ εὐλαβῶν χορηγιῶν καὶ προαιρετικῶν προσφορῶν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ πολυδαπάνου ἱεροῦ κατορθώματος, καὶ ἑνὶ λόγῳ φιλοτιμηθῇ ἡ φίλη ἡμῖν ἱερότης του, ἵνα ὀρέξασα αὐτῇ χεῖρα παντοίας ἀντιλήψεως καὶ ἐπικουρίας ἀναγραφῇ κτίτωρ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ ἔχῃ αἰώνιον ἐν αὐτῷ τὸ μνημόσυνον πρὸς ταῖς ἐπικειμέναις αὐτῇ ἀντιμισθίαις παρὰ τοῦ φιλαγάθου Θεοῦ. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις κτλ.

͵αωνβ, Σεπτεμβρίου α´

ΙΩΑΚΕΙΜ

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι· καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι· ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἑκάστης ἐπαρχίας· καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς· καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι· οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Καταστένου καὶ ἁπανταχοῦ· καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Τοὺς τῶν ἱερῶν κανόνων κατορχουμένους καὶ τῶν ἀποστολικῶν πατρικῶν ὅρων καὶ θεσμῶν ὑπερόπτας καὶ καταφρονητάς, τῶν τε πρὸς Θεὸν ἐπαγγελιῶν αὐτῶν παραβάτας ἀποδειχθέντας καὶ τὸ ὑπερφυὲς τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα ἕρμαιον δυσσεβῶς ὑπολαμβάνοντας, καὶ τούτῳ ὀργάνῳ κακοβούλων ἔργων καὶ σκοπῶν κεχρημένους κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀπαραίτητον ὑπέχειν δεῖ τῆς μοχθηρίας καὶ ἀνταρσίας τὴν δίκην· κλέπται γάρ εἰσιν οὗτοι καὶ λῃσταί,

Digitized by Google

ὡς ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν Εὐαγγελίοις φησί, καὶ ἄκαρπα δένδρα, μὴ ποιοῦντα καρπὸν καλόν, ἃ καὶ ἐκκόπτειν τῇ τοῦ Πνεύματος ἀξίνῃ, καὶ εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἐπάναγκες, ἵνα μὴ τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους παρασυρόμενοι ὅσοι τῶν πιστῶν ἀφελέστεροι εἰς βάραθρα καταπίπτωσι ψυχικῆς ἀπωλείας. Τοιοῦτος τοίνυν ἐκ τῶν ἔργων ἀναφανεὶς καὶ ὁ πρὸ δύο καὶ ἡμίσεος ἤδη χρόνων ἐπίσκοπος, ὡς μὴ ὤφελε, χειροτονηθεὶς Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ὅσα μὲν ἐν ἀλαζονείᾳ πολλῇ μελετήσας τὸ «Θήσω τὸν θρόνον μου ὑπεράνω τοῦ Ὑψίστου», ὡς ὁ πρῶτος κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀποστάτης ἑωσφόρος, ἐτεκτήνατο φρικτὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς δαίμοσι στασιώδη κινήματα, πρὸς τὸ δημιουργῆσαι ἐν τῷ ἀτόμῳ αὐτοῦ αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ἀρξάμενος μὲν καὶ πρῶτον βῆμα ποιήσας ἀπὸ τῆς παύσεως τοῦ μνημονεύειν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἐν ᾧ ἐτύγχανε προϊστάμενος εὐκτηρίῳ οἴκῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου κατὰ Βαλατᾶν, ἀκολούθως δὲ φρόνημα διαιρέσεως ἐμπνεύσας καὶ διάθεσιν μισάδελφον καὶ ἀναστατώσας τινὰς τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων χριστιανῶν ἔν τε τῇ βασιλευούσῃ καὶ τοὺς ἐν βουλγαρικαῖς τισιν ἐπαρχίαις ἁπλουστέρους, καὶ παρορμήσας εἰς ἀνευλάβειαν καὶ ἀπείθειαν πρὸς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τοὺς νομίμους ἀρχιερεῖς αὐτῶν, δι' ἀνηκούστων συκοφαντιῶν κατὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν ἱεροῦ κλήρου· (καὶ γὰρ μαθητεύσας ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἄνδρον πρὸ χρόνων συστηθείσῃ σχολῇ τοῦ ἀντιθέου Καΐρη, ὡς ἐγνώσθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐσχάτως, καὶ ἀπομαξάμενος, ὡς ἔοικεν, ἐκ τῆς ἐκείνου σχέσεως καὶ ἀναστροφῆς τὰς κακοδοξίας καὶ τὰ ἀσεβῆ καὶ ἀντιχριστιανικὰ αὐτοῦ φρονήματα, οὐ μόνον αὐτὸς διεφθάρη καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν εὐσεβῶν ἐγένετο καὶ γίνεται διαφθορᾶς παραίτιος)· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα, τῷ φυσήματι τοῦ αὐτοκεφάλου ἐπαρθεὶς καὶ ταῖς ἐλπίσιν ὑποθερμαινόμενος, κατεπράξατο, προεξάρχων καὶ πρόαρχος τοῦ πονηροῦ ἀγῶνος καταστάς, περὶ τούτων φαμέν, ὡς πασιγνώστων καὶ ἀναντιῤῥήτων καὶ τὴν κοινὴν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ διεγειράντων μομφὴν καὶ κατάκρισιν, περιττὸν ἂν εἴη διηγουμένους μακρηγορεῖν. Καί τοι δέ, ὡς ἔγνωμεν, προσκληθεὶς συνοδικῶς ὑπὸ τοῦ παναγιωτάτου προκατό-

Digitized by Google

χου ἡμῶν, παρουσιαζόντων καὶ τῶν μακαριωτάτων καὶ ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ τε Ἀλεξανδρείας κυρίου Καλλινίκου, τοῦ Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου, καὶ μετὰ τὸ ὑπομνησθῆναι καὶ συμβουλευθῆναι τὰ δέοντα, ἐπισήμως ἀνομολογήσας αὖθις τὴν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ὀφειλετικὴν εὐπείθειαν αὐτοῦ, καὶ καθυποσχεθεὶς ἐπανορθῶσαι τὴν ἀντικανονικὴν αὐτοῦ πρᾶξιν, ἧς οὐκ ἠδυνήθη ἔξαρνος γενέσθαι, ἀλλ᾽ ὅμως ἀντὶ τούτου αὐθαδέστερον προσενεχθείς, ἔτι δὲ προσλαβόμενος συμπράκτορα αὐτοῦ καὶ συνεργὸν καὶ τὸν πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιον, συμφρονοῦντα αὐτῷ καὶ τοῖς ὅλοις σύμφωνον καὶ τὰ πάντα ὁμοιοκακόβουλον, τότε δὲ ἀμφότεροι τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης πόλεμον συνεστήσαντο, παρασυναγωγὰς συγκροτοῦντες καὶ φατριασμοὺς καὶ βέλη ἐπάλληλα περιφρονήσεως ἀποτοξεύοντες κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ μυρία ἐν σκότει κατεργαζόμενοι πρὸς τὸ σχίσαι καὶ μελίσαι τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἑνότητα· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ ἀποταξάμενοι ἀναφανδὸν καὶ ἀθετήσαντες τὸ γνωρίζειν ὅλως πατριάρχην καὶ πνευματικὸν ἀρχηγόν, οὐδ᾽ ἐν νῷ ἔθεντο τὰ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας ἐν ταῖς ἐκτελουμέναις ἀρχιεροπραξίαις αὐτῶν ἐν τῷ ῥηθέντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ. Ταῦτα ἡ μετριότης ἡμῶν καὶ πρότερον μετὰ καιρίας λύπης διεπυνθάνετο, καὶ μετὰ τὴν θείῳ ἐλέει ἀνάβασιν ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐν μεγίστῃ ψυχῆς ἀγανακτήσει καθορῶσα καὶ ἀμηχανίᾳ συνεχομένη δεινῇ, δι᾽ ἣν κρίμασι Θεοῦ εὗρε διεγηγερμένην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πνευματικὴν ταύτην θύελλαν, ἀλλ᾽ οὖν ἀνοχῇ χρησαμένη πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὸ πρᾶον τῆς ἐκκλησιαστικῆς μακροθυμίας ἀφορμὴν καὶ καιρὸν διορθώσεως καὶ γνωσιμαχίας προτιθεῖσα τοῖς ἀκρίτοις τούτοις καὶ κακοβούλοις, ὑπομνησθεῖσι μάλιστα ἐκ πλαγίου καὶ δι᾽ ἐπισήμων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων τὴν ἐπίγνωσιν τῆς τῶν ἱερῶν αὐτῶν καθηκόντων παραβάσεως, ἐπειδὴ τελευταῖον κατεῖδεν αὐτοὺς οὐ μόνον ἀδιορθώτους καὶ τῇ μοχθηρίᾳ καὶ ἀνταρσίᾳ ἐμμένοντας ἀμεταστρεπτί, ἀλλὰ καὶ χείρονας ἑαυτῶν γενομένους· κατὰ γὰρ τοὺς ἀχαλίνους τῶν ἵππων φερόμενοι καὶ ἀπὸ ἀτόπου εἰς ἄτοπον ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτοντες, ἔνθεν

μὲν δι' ἐγγράφων ἀνοικείων καὶ αὐθαδῶν καὶ πολλῆς λαυροστομίας καὶ λαλαγῆς, συγκαλύπτοντες τῆς παρανόμου αὐτῶν διαγωγῆς τὸν ἔλεγχον, οὐ διαλείπουσιν ἐπιτείνοντες τὴν κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ψυχρότητα τῶν πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων βουλγάρων χριστιανῶν, καὶ δολιώτερον παροτρύνοντες αὐτοὺς εἰς τὴν ἀποσκίρτησιν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν ἀφοσιώσεως καὶ ὑποταγῆς, ὥστε καὶ ἀποπλανῆσαί τινας τῶν ἁπλουστέρων τούτων χριστιανῶν τῆς πατρῴας εὐσεβείας καὶ εἰς οὐνίτας καταντῆσαι· ἔνθεν δὲ ἐν οὐ παικτοῖς παίζοντες τὰ τῆς ἀπολύτου αὐτῶν αὐθεντείας ἐν τῷ ῥηθέντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ὡς ἐν ἀσύλῳ πάσης ἀρεστοποιίας αὐτῶν, χειροτονίας τε ἐκτελοῦσιν ἀγνώστων ὅλως τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀμαρτύρων ἀτόμων, καὶ λειτουργίας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀρχιεροπραξίαν, ἄνευ μηδεμιᾶς ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἀδείας, τῆς παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁριζομένης, σφετεριζόμενοι καὶ καταπατοῦντες ἐν ἀψηφησίᾳ τὰ τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν θρόνου δικαιώματα, πρὸς δὲ καὶ ἄνευ τῆς ὀφειλομένης κανονικῆς παρατηρήσεως μετερχόμενοι τὰς ἱερουργίας αὐτῶν· πρὸς γὰρ τοῖς λοιποῖς. διακόνους συναποσχισθέντας μετὰ τῶν οὐνιτῶν γενομένων βουλγάρων, ἐπιστραφέντας δὲ πάλιν, παραδεξάμενοι ἀκαταρτίστους καὶ χωρὶς τῆς ἐκτελέσεως τῶν νενομισμένων εἰς ἀπόδειξιν τῆς τῶν ὀθνείων δοξασιῶν ἀποπτύσεως, εἰς ἱερεῖς ἐχειροτόνησαν. Ταύτην γοῦν τὴν ἐφάμαρτον καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσιν ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς σκανδαλωδεστάτην αὐτῶν διαγωγὴν μηκέτι ἀνεχόμενοι ὁρᾷν ἐμφωλεύουσαν ἐν αὐτοῖς τοῖς κόλποις, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἀνοσίως καὶ αὐθαδῶς κατορχουμένην πρὸ αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, δέον ᾠήθημεν καὶ ὄφλημα ἱερὸν προνοήσασθαι ἐνεργητικώτερον τῆς ἀναγκαιοτάτης τοῦ κακοῦ θεραπείας. Ἔνθεν τοι ἐπὶ τοῦ οὐσιώδους τούτου ἀντικειμένου, Συνόδου ὑπερτελεστάτης συγκροτηθείσης, παρευρισκομένων αὐτοπροσώπως τῶν τε παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν πατριαρχῶν πρῴην Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ κυρίου Γρηγορίου καὶ τοῦ κυρίου Ἀνθίμου τοῦ βυζαντίου, καὶ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας κυρίου Καλλινίκου, τοῦ Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου, καὶ πάντων τῶν ἐν-

Digitized by Google

δημούντων ἐν τῇ βασιλευούσῃ ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, σκέψις προυτέθη καὶ συζήτησις ἀκριβὴς ἐν ἐλευθέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ καὶ εἰλικρινεῖ ἑκάστου ἐκφράσει γνώμης ἀπαθοῦς καὶ κρίσεως ὀρθῆς καὶ δικαίας. Καὶ προηγουμένως μὲν ἐξετέθη ἀναπτυχθεῖσα ἐν πᾶσιν ἡ πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἀρχιερατικὰ καθήκοντα πολιτεία τῶν εἰρημένων δύο ἀρχιερέων Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ πρῴην Δυρραχίου Αὐξεντίου, μηδένα τῶν ἁπάντων λανθάνουσα, ὡς δι' ἱκανοῦ χρόνου ἐκ τῶν πασιφανῶν αὐτῶν πράξεων καὶ ἀπὸ διαφόρων δεδημοσιευμένων ἐγγράφων καὶ ἄλλων μυρίων πραγματικῶν ἀποδείξεων κατάδηλος γενομένη καὶ ὃν τρόπον περιείληπται ἐν τῷ παρόντι συνομολογουμένη· ἀκολούθως δὲ ἀνεπτύχθησαν τεθέντες ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ ἱεροὶ ἀποστολικοί τε καὶ συνοδικοὶ κανόνες, οἱ περὶ τῶν τοιούτων κανονικῶν ἐγκλημάτων πραγματευόμενοι, καὶ παρεξετασθέντες πρὸς τὸ ἐκείνων πολίτευμα καὶ τὰς ἐν ἐπιγνώσει καὶ ἐπιμονῇ τολμηθείσας παραβάσεις, ἀπέδειξαν αὐτοὺς ὑπευθύνους προφανῶς καὶ ἐνόχους καθαιρέσεως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῶν, (ἅτε ματαιωθείσης καὶ τῆς τελευταίας προσεπιγενομένης ἀποπείρας περὶ τῆς διορθώσεως αὐτῶν κατὰ τὴν διάληψιν τῶν ἱερῶν κανόνων· ἐκτὸς γὰρ τῆς πρώτης, ὡς διείληπται, ἐμφανίσεως τοῦ Μακαριουπόλεως ἐν τῇ προσκαλεσαμένῃ τότε αὐτὸν ἱερᾷ Συνόδῳ, καὶ μετὰ τὴν ἐφεξῆς διάψευσιν τῶν πρὸς αὐτὴν ἐπισήμως δοθεισῶν αὐτοῦ ὑποσχέσεων, προσκληθέντες σήμερον ἀμφότεροι, οὐ μόνον ἅπαξ καὶ δίς, ἀλλὰ καὶ τρίτον διὰ προσώπων ἱερατικῶν, παραγενέσθαι καὶ ἀπολογηθῆναι ἐνώπιον τῆς ἁγίας ταύτης καὶ ἱερᾶς Συνόδου, οὐκ ἠβουλήθησαν ἐλθεῖν, οὐδὲ κατεδέξαντο, ἀλλ' ἠπείθησαν καὶ παρήκουσαν, κορωνίδα καὶ τοῦτο τῆς ἀδιορθώτου ἀνταρτικῆς αὐτῶν γνώμης ἐπιθέμενοι). Ὁ μὲν οὖν ΛΑ΄ ἱερὸς ἀποστολικὸς κανὼν ἀποφαίνεται «Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου χωρὶς συναγάγῃ καὶ θυσιαστήριον ἄλλο πήξῃ, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν· ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ καὶ ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται· οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν· ταῦτα δὲ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου

Digitized by Google

γινέσθω». Ὁ δὲ Ε' κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγίας Συνόδου φησὶν «Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε καὶ θυσιαστήριον ἔστησε, καὶ τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου ἀπειθείη καὶ μὴ βούλοιτο αὐτῷ πείθεσθαι καὶ ὑπακούειν καὶ πρῶτον καὶ δεύτερον καλοῦντι, τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς καὶ μηκέτι θεραπείας τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν· εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας ὡς στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι». Καὶ ὁ ΛΕ' δὲ ἀποστολικὸς κανὼν ἀποφαίνεται οὕτως·«Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν»· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ ΙΕ' κανὼν τῆς Πρώτης καὶ Δευτέρας Συνόδου ταῦτα ὑπαγορεύει· «Τὰ ὁρισθέντα περὶ πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ πατριαρχῶν ἁρμόζει· ὥστε εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσῃ ἀποστῆσαι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι». Καὶ ταῦτα μὲν οἱ ἱεροὶ κανόνες διαγορεύουσι, καί τοι πολλῷ τῷ μέτρῳ βαρυτέρων ἐλεγχομένων τῶν ἐκείνοις κατεργασθέντων παρανομημάτων· οὐ μόνον γὰρ τῆς πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν κοινωνίας ἀφώρισαν ἑαυτούς, ἀρχιερεῖς ὄντες, καὶ παρ' αὐτῆς τὴν πνευματικὴν ἀξίαν καὶ χάριν δεξάμενοι, οὐδὲ ἠρκέσθησαν τῷ μὴ μνημονεύειν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, καὶ πατριάρχην μηδόλως γνωρίζειν, καὶ ἀπειθεῖν,καὶ χωρὶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας ἀρχιεροπρακτεῖν, ἀλλὰ καὶ πολέμιοι ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς καὶ σχισματίαι καὶ δημεγέρται κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ἐφωράθησαν, καὶ συκοφάνται καὶ ὑβρισταὶ καὶ μηδεμίαν ἀκμὴν παραλείψαντες ἐπιθέσεως κατὰ τῆς πνευματικῆς ταύτης μητρὸς καὶ κατὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου ἱεροῦ κλήρου, τοῦ ὑπὸ τὸν κατ' αὐτὴν ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον διατελοῦντος. Διὰ

Digitized by Google

ταῦτα τοίνυν, κοινῇ ἐγκρίσει καὶ ὁμογνώμῳ συναποφάσει ἡμῶν τε καὶ πάσης τῆς ἱερᾶς ταύτης τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων χορείας καὶ ἁγίας Συνόδου, δέδοκται δικαία, ἔννομός τε καὶ ἀπαραίτητος ἡ ὑπὸ τῶν ἐκτεθέντων ἱερῶν κανόνων ὑπαγορευομένη κατ' αὐτῶν ἐσχάτη ποινὴ τῆς παντελοῦς καθαιρέσεως, ἀνταξίως τοῖς παρανόμοις αὐτῶν ἔργοις καὶ πράξεσιν ἐφαρμοζομένη καὶ ἐπιβαλλομένη· ἅπασαν γὰρ παράβασιν καὶ παρακοὴν τὴν μισθαποδοσίαν ἔνδικον ἔχειν διακελεύεται ὁ θεῖος ἀπόστολος. Καὶ δὴ γράφοντες ἐν ἁγίῳ Πνεύματι μετά τε τῶν εἰρημένων σεβασμιωτάτων πατριαρχῶν καὶ μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι λίαν ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ὁριζόμεθα καὶ συναποφαινόμεθα, ἵνα οἱ ἐξονομασθέντες ὅ τε Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων καὶ ὁ πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιος, ὡς τοιοῦτοι τὴν φιλότητα καὶ ὑπόκρισιν καὶ μοχθηρίαν ἀναφανέντες, καὶ ἐν παραβάσει τῶν πρὸς Θεὸν ἐν τῇ χειροτονίᾳ αὐτῶν ἐπαγγελιῶν καταχρησάμενοι πολυτρόπως τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας καὶ χάριτος καὶ, ἀντὶ σεβασμοῦ καὶ κανονικῆς ὑποταγῆς, ἀνταρσίαν ποιήσαντες κατὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ καὶ πολέμιοι ἐπίσημοι καὶ ἀντίμαχοι αὐτῆς φωραθέντες, ἀπὸ δὲ ὁδηγῶν καὶ διδασκάλων ἀγάπης ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ καὶ συμπνοίας καὶ ἑνότητος πνευματικῆς, διαίρεσιν καὶ ψυχρότητα μισάδελφον καὶ χωρισμὸν ἀπ' ἀλλήλων τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς ὑποθέμενοι καὶ ὑπαγορεύοντες ἀθεοφόβως, χλεύην τε τὰ θεῖα ἡγησάμενοι καὶ ἀρχιεροπραξίας παρὰ τὰ νενομισμένα κανονικῶς ἐκτελέσαντες, καὶ κοινὸν σκάνδαλον τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι καταστάντες, καὶ ἐκ πάντων τούτων ἐγκληματίαι ἀποδειχθέντες καὶ ἀνάξιοι τοῦ ἀρχιερατεύειν τῷ Ὑψίστῳ Θεῷ καταμαρτυρηθέντες, **καθῃρημένοι ὑπάρχωσι πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καὶ ἔκπτωτοι τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ γεγυμνωμένοι τῆς θείας χάριτος, καὶ ἀλλότριοι τῆς χορείας τῶν ἱερωμένων, καὶ ἀπόβλητοι τῶν ἱερῶν περιβόλων, καὶ ὡς βάναυσοι καὶ ἰδιῶται γνωρι-**

Digitized by Google

ζόμενοι· καὶ μηδεὶς τολμήτῃ συμφορέσαι αὐτοῖς, ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ τὰς ἀνιέρους αὐτῶν χεῖρας ἀσπάσασθαι, ἢ ὡς ἀρχιερεῖς καὶ ἁπλῶς ἱερωμένους δέξασθαι καὶ τιμῆσαι, ἢ ὅλως ὑπερασπισθῆναι καὶ βοηθῆσαι αὐτοῖς, ὡς καθῃρημένοις καὶ πάντῃ ἀνιέροις, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ, τοῦ ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος. Σὺν δὲ τούτοις καὶ οὓς αὐτοὶ ἐχειροτόνησαν ἐν τῷ ρηθέντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ἄνευ πατριαρχικῆς κανονικῆς ἀδείας καὶ ἐκδόσεως, ἱερεῖς ἢ διακόνους, ὡς ἀθεμίτου γνωριζομένης καὶ συγκατακρινομένης παρὰ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσι τῆς τοιαύτης χειροτονίας αὐτῶν, ἔστωσαν καὶ αὐτοὶ καθῃρημένοι πάσης ἱερατικῆς καὶ διακονικῆς ἀξίας, καὶ ἀνίεροι καὶ εἰς τὴν τῶν λαϊκῶν τάξιν καταντηνεγμενοι. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

,αωξα', κατὰ μῆνα φεβρουάριον, ἐπινεμήσεως Δ'.

Ὁ πατριάρχης Κων)πόλεως ἀποφαίνεται

Ὁ πρώην Κων)πόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ πρώην Κων)πόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας ΙΕΡΟΘΕΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ΚΥΡΙΛΛΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ Ἐφέσου ΠΑ·Ι·ΣΙΟΣ

Ὁ Ἡρακλείας ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Ὁ Κυζίκου ΙΑΚΩΒΟΣ

Ὁ Νικομηδείας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ὁ Χαλκηδόνος ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

Ὁ Δέρκων ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

Ὁ Πόσνας ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ὁ Ῥόδου ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ὁ Σερρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ὁ Φιλαδελφείας ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Digitized by Google

Ὁ Μελενίκου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ὁ Σοφίας ΓΕΔΕΩΝ

Ὁ Χίου ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ὁ Ἐλασσῶνος ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ὁ Κασσανδρείας ΝΕΟΦΥΤΟΣ

Ὁ Σαμακοβίου ΜΑΤΘΑΙΟΣ

Ὁ Δρυϊνουπόλεως ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ὁ Νυσσάβας ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ὁ Σβορνικίου ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ὁ Βράτζης ΠΑ·Ι·ΣΙΟΣ*

Ὁ Τρίκκης ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι· καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι· ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἑκάστης ἐπαρχίας· καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς· καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι· οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Καταστένου καὶ ἁπανταχοῦ· καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ

(*) Ὑπογράφεται σλαβωνιστί.

ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ὁ μὴ γνοὺς καὶ ποιήσας, ὀλίγα, ὁ δὲ γνοὺς καὶ ποιήσας, πολλὰ δαρήσεται, ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν Εὐαγγελίοις φησίν, ὅ ἐστι παιδείας ἐπάγεσθαι δεῖ κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων· καὶ εἰ μηδὲ τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ πταίοντας ἀτιμωρήτους ἀφίησι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἐν ἐπιγνώσει καὶ καταφρονητικῶς ἐκ συστήματος πλημμελοῦντας. Ἢν δέ γε κρίμασι Θεοῦ, κατὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, καὶ παρὰ προσώπων ἀρχιερατικῶν, τῶν τὴν ἐκείνων διατήρησιν καὶ φυλακὴν ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην δεξαμένων, τὰ τῆς παραβάσεως ἔργα τετόλμηται, ἐπὶ σκανδάλῳ καὶ ψυχικῇ βλάβῃ τῶν εὐσεβῶν, τότε δὴ καὶ ἀνυπέρθετον τοῖς ἀλαζόσι τούτοις τὴν παρ' ἐκείνων τῶν θείων κανόνων ὁριζομένην ποινὴν ἐπάγεσθαι δίκαιον ἅμα καὶ ἀναγκαῖον· καὶ γὰρ «ἀποστατοῦντες, φησί, τῶν τοῦ Θεοῦ δικαιωμάτων ἐξωθοῦνται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ». Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ ἀπὸ τριῶν ἤδη χρόνων μετατεθεὶς ἀπὸ Σμύρνης εἰς τὴν ἁγιωτάτην μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, καίτοι παιδείᾳ συγκεκροτημένος καὶ γνώσεις κεκτημένος τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐθίμων καὶ τάξεων, ἀστάθμητον μέν τοι, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἰδιόρρυθμον ἐνδειξάμενος πολίτευμα, πεφώραται ἀπό τινος καιροῦ ἀσυγγνώστοις κανονικαῖς παραβάσεσι καὶ παρεκτροπαῖς ἐπιρρίψας ἑαυτόν· ἵνα δὲ τἆλλα παρῶμεν, ἀπόχρη μόνον στηλιτεῦσαι καὶ ἀποδεῖξαι τὰς τῆς ἀνταρσίας αὐτοῦ κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας δολίους καὶ καταχθονίους πράξεις, δι' ἃς ἐνδίκως ἤδη, ἀποκοπτόμενος τῆς τῶν ἱερωμένων ὁλομελείας, ὡς μέλος ἄχρηστον καὶ σεσηπὸς ἀπορρίπτεται· τῇ γὰρ ὡς λοιμώδει ἐπιδημίᾳ ἀπό τινος καιροῦ κρίμασι Θεοῦ ἐνσκηψάσῃ ἀνταρτικῇ φαντασίᾳ αὐτοκεφάλου ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἧς ἀντιθέου προθέσεως πρόαρχος ἐγένετο ὁ παλαμναῖος ἐκεῖνος Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ὁ πρὸ μικροῦ ἐνδίκῳ καθαιρέσει συνοδικῶς καθυποβληθεὶς μετὰ τοῦ ὁμόφρονος αὐτῷ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου, καταληφθεὶς καὶ οὗτος ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, πρῶτον μὲν ἐν τῇ προγεγονυίᾳ πανδήμῳ καὶ κοινῇ παντὸς τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν κλήρου καὶ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, τοῦ ἐν πάσαις ταῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπαρχίαις διατελοῦντος, κανονικῇ ἐκλογῇ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου,

Digitized by Google

προσκληθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκκλησιαστικῶς δοῦναι τὴν γνώμην αὐτοῦ, οὐκ ἠθέλησεν, οὐδὲ ψηφοδέλτιον ἀπέστειλε, μόνος ἐξ ἁπάντων τῶν μητροπολιτῶν ἀποκλείσας ἑαυτὸν καὶ ἀποτειχίσας τῆς ἱερᾶς ἐκείνης πράξεως. Γράψας δὲ τότε τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔτι δὲ καὶ ἴσον γράμματος παρά τινων ἐκεῖσε χριστιανῶν ἐπιδοθέντος αὐτῷ συναποστείλας, οὐ μόνον ὡμολόγησε καὶ διετράνωσε τὴν παραδοχὴν τῆς κατακρίτου ἀρχῆς τοῦ αὐτοκεφάλου καὶ τῆς ἀποσπάσεως ἑαυτοῦ ἀπὸ τῆς ὁμοψύχου πνευματικῆς ἑνότητος πρὸς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, παραστήσας ἐκ προκαταβολῆς, ὡς εἰπεῖν, ὅτι οὐ γνωρίσει τὸν ἐκλεχθησόμενον πατριάρχην, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τοῦτο ἀπέδειξεν ἀκολούθως, καταργήσας καὶ ἐξαλείψας τὸ πρῶτον γνώρισμα τῆς πρὸς τὸν ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον ὑποταγῆς αὐτοῦ, καὶ παυσάμενος μνημονεύειν τοῦ λοιποῦ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς ἀπ' ἐναντίας τῆς διαγορεύσεως τῶν ἱερῶν κανόνων· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀπαρακαλύπτως ἔν τινι πρὸ τριῶν μηνῶν ἀποσταλέντι ἡμῖν γράμματι αὐτοῦ ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀλλότριον πάσης πρὸς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν σχέσεως αὐτοῦ, ἅτε δὴ παρακολουθήσων καί, καθὰ ἐπὶ λέξεως ἔγραψε, συμμορφωθησόμενος τῇ θελήσει τῆς μερίδος τῶν τὴν αὐτοκέφαλον ἐκκλησιαστικὴν ἐν Βουλγαρίᾳ ἀρχὴν ἐπισπευδόντων. Ταῦτα δὲ τὰ ἀνταρτικὰ αὐτοῦ κινήματα καὶ φρονήματα, εἰ καὶ ἀρκούντως εἶχον πρὸς ἀνυπέρθετον καὶ ἔνδικον αὐτοῦ κατάκρισιν, ἀλλ' ὅμως, μακροθυμίᾳ ἐκκλησιαστικῇ, τρόπον αὐτῷ διορθώσεως προμνηστεύοντες, μετακαλεσάμεθα διὰ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐλθεῖν καὶ δοῦναι τῇ Ἐκκλησίᾳ λόγον τῆς τοιαύτης ἀκαταλλήλου καὶ ἀντικανονικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης προσκλήσεως οὐ μόνον κατεφρόνησε, μὴ φανεὶς ἐς δεῦρο, δύο μηνῶν ἤδη διαγενομένων, ἀλλ' οὐδὲ ἀποκρίσεως ὅλως ἠξίωσεν ἡμᾶς ὁ ἀλαζὼν οὗτος καὶ ἀγνώμων πρὸς τὴν εὐεργετήσασαν αὐτὸν καὶ τιμήσασαν παρ' ἀξίαν πνευματικὴν ταύτην μητέρα. Ἔνθεν τοι ἐν εὐθέτῳ καιρῷ τῆς ἐν Χριστῷ συγκροτηθείσης πρὸ μικροῦ μεγάλης καὶ ἁγίας Συνόδου, συμπαρουσιαζόντων προσωπικῶς τῶν τε παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν πρῴην Κωνσταντινουπόλεως τοῦ

Digitized by Google

κυρίου Γρηγορίου καὶ τοῦ κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας κυρίου Καλλινίκου, τοῦ Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου, καὶ τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ἐκτεθεῖσα ἐνώπιον πάντων καὶ μετὰ σκέψεως ἀπαθοῦς καὶ δικαίας συζητηθεῖσα καὶ ἀκριβῶς ἐπεξεργασθεῖσα ἡ ὡς διείληπται διαγωγὴ τοῦ εἰρημένου ἀρχιερέως Φιλιππουπόλεως Παϊσίου πρὸς τὰ τοῖς γνησίοις ἀρχιερεῦσιν ἀπαραιτήτως ὀφειλόμενα ἱερὰ καθήκοντα, ἐξελεγχθεῖσα καὶ διαβεβαιωθεῖσα ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ γραμμάτων, τῶν τε πρὸ τῆς ἡμετέρας θείῳ ἐλέει πατριαρχείας καὶ ἐφεξῆς σταλέντων τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀνεφάνη πανταχόθεν καὶ ἀνομολόγηται ἀντικειμένη τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τῷ βαρυτάτῳ ἐγκλήματι τῆς ἀνταρσίας χαρακτηριζομένη, σκανδαλώδης τε καὶ ἀφόρητος τῇ ἐκκλησιαστικῇ εἰρήνῃ καὶ ἰδίως τοῖς χριστιανοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Φιλιππουπόλεως ψυχοβλαβὴς καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφικῆς καὶ χριστιανικῆς ἑνότητος αὐτῶν πολέμιος, καὶ διὰ ταῦτα ὑπεύθυνος τῇ παρὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλομένῃ ποινῇ τῆς παντελοῦς καθαιρέσεως. Πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἄλλων ἱερῶν κανόνων ἐναργῶς περὶ τῶν τοιούτων καθοσιώσεως ἐγκλημάτων πραγματευομένων καὶ παντελεῖ καθαιρέσει τοὺς τολμητίας ὑποβαλλόντων, ἀρκέσει μνησθῆναι μόνον τοῦ ΙΕ΄ τῆς ΑΒ΄ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Συνόδου ἱεροῦ κανόνος ἀποφαινομένου «Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσῃ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι». Κοινῇ οὖν ὁμοψήφῳ γνώμῃ τε καὶ ἐγκρίσει, συνῳδὰ τῇ διακελεύσει τῶν ἱερῶν κανόνων, γράφοντες ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ὁριζόμεθα καὶ συναποφαινόμεθα, ἵνα ὁ διαληφθείς, ὡς μὴ ὤφελε, Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, ὡς παραβάτης τῶν πρὸς Θεὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ δι' ἐγγράφου καὶ ἐνυπογράφου αὐτοῦ ὁμολογίας ὑποσχέσεων τοῦ συμφρονεῖν κατὰ πάντα τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ πείθεσθαι καὶ ὑποτάσσεσθαι τῷ κατὰ καιροὺς οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ὡς ἀν-

Digitized by Google

ταρσίαν νοσήσας κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ σκάνδαλα καὶ μισαδέλφειαν καὶ ταραχὴν ἐμποιήσας τοῖς τὴν εὐαγγελικὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ὀφείλοντι νουθετεῖν ἐμπιστευθεῖσιν αὐτῷ χριστιανοῖς, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ὑπερόπτης καὶ καταφρονητὴς φωραθεὶς ἔν τε τρόποις καὶ ἐν γραφαῖς, καὶ ἐκ πάντων τούτων καὶ ἄλλων αὐτοῦ παρεκτροπῶν ἐγκληματίας καὶ ἀνάξιος τοῦ ἀρχιερατεύειν τῷ Ὑψίστῳ Θεῷ καταμαρτυρηθείς, **καθῃρημένος ὑπάρχῃ πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καὶ ἔκπτωτος τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ γεγυμνωμένος τῆς θείας χάριτος, καὶ ἀλλότριος τῆς χορείας τῶν ἱερωμένων, καὶ ἀπόβλητος τῶν ἱερῶν περιβόλων, καὶ ὡς ἰδιώτης καὶ λαϊκὸς γνωριζόμενος,** καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτῷ ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ τὴν ἀνίερον αὐτοῦ χεῖρα ἀσπάσασθαι, ἢ ὡς ἀρχιερέα καὶ ἁπλῶς ἱερωμένον δέξασθαι καὶ τιμῆσαι, ἢ ὅλως ὑπερασπισθῆναι καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὡς καθῃρημένῳ καὶ πάντῃ ἀνιέρῳ, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ, τοῦ ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

,αωξα', κατὰ μῆνα φεβρουάριον, ἐπινεμήσεως Δ'.

Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαίνεται

Ὁ πατριάρχης πρῴην Κ)πόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ πατριάρχης πρῴην Κων)πόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας ΙΕΡΟΘΕΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ΚΥΡΙΛΛΟΣ συναποφαίνεται

Ὁ Ἐφέσου ΠΑΪΣΙΟΣ

Ὁ Ἡρακλείας ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Ὁ Κυζίκου ΙΑΚΩΒΟΣ

Ὁ Νικομηδείας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Digitized by Google

Ὁ **Χαλκηδόνος** ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

Ὁ **Δέρκων** ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

Ὁ **Πόσνας** ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ὁ **Ρόδου** ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ὁ **Σερρῶν** ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ὁ **Φιλαδελφείας** ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ὁ **Μελενίκου** ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ὁ **Σοφίας** ΓΕΔΕΩΝ

Ὁ **Χίου** ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ὁ **Ἐλασσῶνος** ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ὁ **Κασσανδρείας** ΝΕΟΦΥΤΟΣ

Ὁ **Σαμακοβίου** ΜΑΤΘΑΙΟΣ

Ὁ **Δρυϊνουπόλεως** ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ὁ **Νυσσάβας** ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ὁ **Σβορνικίου** ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ὁ **Βράτζας** ΠΑ·Ι·ΣΙΟΣ

Ὁ **Τρίκκης** ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Digitized by Google

ΙΩΑΚΕΙΜ

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως

νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι, καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί· εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι· τίμιοι προεστῶτες καὶ πρόκριτοι· καὶ λοιποὶ ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ ἑκάστης ἐπαρχίας· τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δι' οὐδὲν ἄλλο τέλος κατῆλθεν ἐκ τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος, εἰμὴ ἵνα σώσῃ τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ὀρθὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀληθῆ λατρείαν τοῦ Θεοῦ, παρέδωκε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, συνεστήσατο διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ ἀποστόλων τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ὅπως, λαμβάνοντες ἐξ αὐτῆς οἱ πιστοὶ ἀεννάως τὰ σωτηριώδη μαθήματα, ἐπιτυγχάνωσι τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας. Ἀλλὰ μόλις τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἐπεφάνη εἰς τὸν ζοφερὸν ὁρίζοντα τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἰδοὺ ὁ πολέμιος τῆς σωτηρίας ἡμῶν διάβολος ἐξεγείρεται μανιωδῶς κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας, κινεῖ κατ' αὐτῆς διωγμοὺς χαλεπωτάτους, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Ἐκκλησία ἐμβαπτίζεται εἰς τὰ αἵματα μυριάδων μαρτύρων. Ἀλλ' ἅπασαι αἱ κατ' αὐτῆς ἔφοδοι καὶ ἐπιβουλαὶ ἀράχνης εὐκοπώτερον διεσπάσθησαν, καπνοῦ θᾶττον διελύθησαν, κονιορτοῦ ταχύτερον παρῆλθον. Ἰδὼν δ' ὅτι οἱ ἐξωτερικοὶ διωγμοὶ οὐμόνον οὐκ ἐκλόνησαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκράτυναν τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τί πονηρεύεται; Ὑπεγείρει ἑτέρους διωγμοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ κινδυνωδεστέρους τῶν πρώτων, καὶ ἰδοὺ σμῆνη αἱρετικῶν ἀλληλοδιαδόχως παρουσιάζονται· οἷον Ἄρειοι, Ἀπολλινάριοι, Σαβέλλιοι, Μακεδόνιοι, Εὐτυχεῖς, Διόσκοροι καὶ λοιποί, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα

Digitized by Google

τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας τῆς πίστεως ἐνσπείρουσι παντοῖα κακοδοξίας ζιζάνια ἐν τῷ εὐανθεῖ καὶ ἀκηράτῳ λειμῶνι τῆς Ἐκκλησίας, διαστρέφουσι τὴν πάνσεπτον τῶν Ἀποστόλων διδασκαλίαν, ἓν καὶ μόνον σύνθημα ἔχοντες: τὴν παντελῆ ἐξάλειψιν καὶ ἀνατροπὴν τῆς ὀρθοδοξίας! Ἀλλὰ καὶ τούτους ἅμα πάντας τοὺς αἱρετικούς, τὰ σκότια ταῦτα τέκνα τῆς πλάνης καὶ τοῦ ψεύδους, ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καταβαλοῦσα, οὐχὶ «ἐν ἅρμασι καὶ ἐν ἵπποις», ἀλλὰ τῷ κραταιῷ βραχίονι τοῦ οὐρανίου αὐτῆς νυμφίου, ἐξέωσε τῶν ἱερῶν αὐτῆς περιβόλων. Ἀλλ' ὁ ἄσπονδος τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐχθρός, καίτοι τοσαύτας ἥττας ὑποστὰς τῇ ἀηττήτῳ τοῦ ἐσταυρωμένου δυνάμει, οὐκ ἐνάρκησεν ὅμως, ἀλλὰ μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλας κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐπιθέσεις καὶ ἐπιβουλάς, νέον καὶ αὖθις ἐγείρει πόλεμον κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας, ἐπιρρίπτων τὴν δᾷδα τῆς διχονοίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς φιλογενείας μεταξὺ ἀδελφῶν καὶ τέκνων ἁπάντων ἐπίσης τῆς Ἐκκλησίας πεφιλημένων, βουλγάρων, φαμέν, γραικῶν καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν, (οἵτινες ἀπ' αἰώνων διὰ δεσμῶν αἵματος καὶ πίστεως εἰσὶ συνημμένοι), καὶ ἐπιζητῶν ἐπιμόνως ἵνα διασπάσῃ καὶ καταμελίσῃ τὸ σῶμα τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδοὺ πῶς συνέβη ἡ θλιβερωτάτη αὕτη σκηνή. Πρό τινων ἐτῶν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημοῦντες ὀρθόδοξοι βούλγαροι ἐξῃτήσαντο δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν παρὰ τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅπως ἐνεργηθῇ ἡ ἔκδοσις βασιλικῆς ἀδείας πρὸς οἰκοδομὴν ἐνταῦθα ναοῦ, ἐν ᾧ ἅπασαι αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι νὰ τελῶνται εἰς τὴν σλαβωνικὴν γλῶσσαν πρὸς πλείονα πνευματικὴν καρποφορίαν καὶ ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν. Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ μητρικῇ αὐτῆς μερίμνῃ καὶ τὴν αἴτησιν αὐτῶν εὐμενῶς ἀπεδέξατο, καὶ δραστηρίως ἐνήργησε τὸ ἐπ' αὐτῇ, ὡς μηδεμίαν διάκρισιν ἐθνικότητος τῶν ἑαυτῆς τέκνων ποιουμένη. Καὶ πρῶτον μὲν ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως, καὶ ᾠκοδομήθη ἐντὸς τῆς πατριαρχικῆς ἐνορίας κατὰ τὸν Βαλατᾶν εὐκτήριος οἶκος (παπάζ ἐβί) ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, συνδραμοῦσα καὶ χρηματικῶς, εἶτα ἐκζητήσασα ἀπήλαυσεν ὡσαύτως τὴν ὑψηλὴν ἄδειαν, ἵνα ἀνεγερθῇ ἐν τῷ αὐτῷ μέρει

Digitized by Google

ἱερὸς ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας Τριάδος, οὗτινος τῆς οἰκοδομῆς ἤδη ἐγένετο ἔναρξις. Ἐν τῷ ῥηθέντι οὖν εὐκτηρίῳ οἴκῳ ἔκτοτε διορισθέντων τῶν ἀναγκαιούντων αὐτῷ κληρικῶν, οἱ θέλοντες ἐκ τῶν παρεπιδημούντων βουλγάρων ἐκκλησιάζοντο ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ πέρυσι, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ σωτηρίου Πάσχα, ὅτε ὁ ὀρθόδοξος καὶ περιούσιος τοῦ Κυρίου λαὸς ἦν ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς συνηγμένος, γηθοσύνως πανηγυρίζων τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, ὁ ἐν τῷ εἰρημένῳ εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ὡς μὴ ὤφελεν, ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος ἀποστάτης καὶ ἐπίορκος Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων ἔπαυσε τὸ κανονικὸν μνημόσυνον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου! Ἡ Ἐκκλησία ἅμα τῷ ἀκούσματι τούτῳ Σύνοδον μεγάλην καὶ ἱερὰν συγκροτήσασα, ἐν ᾗ παρῆσαν καὶ οἱ μακαριώτατοι πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, μετεκαλέσατο τὸν διαληφθέντα Ἱλαρίωνα, καὶ συνεβούλευσε τὰ δέοντα μετὰ πολλῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας, ὑπομνήσασα αὐτῷ τὰς φοβερὰς ὑποσχέσεις, ἅς περ ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ ἐδεδώκει, κρατῶν ἐν χερσὶ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, «ἐπὶ τῷ πείθεσθαι τοῖς ἀποστολικοῖς καὶ συνοδικοῖς ἐντάλμασι καὶ κανόσι καὶ ὑποτάσσεσθαι κατὰ πάντα τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, καὶ φυλάττειν ἀπαραμείωτα καὶ ἀπαρασάλευτα τὰ προνόμια τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου», ἅμα δὲ καὶ ὑποδείξασα τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων ἐπαγόμενα ἐπιτίμια· ἀλλ' αὐτός, καί τοι ἐπισήμως αὖθις τὴν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀνομολογήσας ὀφειλετικὴν εὐπείθειαν αὐτοῦ καὶ ὑποταγήν, καὶ καθυποσχεθεὶς ἐπανορθῶσαι τὴν ἀντικανονικὴν αὐτοῦ πρᾶξιν, κατεφρόνησεν ὅμως τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλῶν καὶ παραινέσεων, καὶ ἀνεπέτασεν ἀναφανδὸν τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας! Οὐ μόνον γὰρ ἐν ταῖς ἱεροπραξίαις αὐτοῦ οὐκ ἐλάμβανεν ἔκδοσιν πατριαρχικήν, ὡς νενόμισται, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδ' αὐτοὶ οἱ παρεπιδημοῦντες πατριάρχαι δύνανται κανονικῶς νὰ ἐκτελέσωσιν ἀρχιεροπραξίαν τινά, ἀλλά, πρὸς μείζονα ἔνδειξιν τῆς ἀπειθείας αὐτοῦ πρὸς τὴν ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ἐτέλει αὐτὰς πανηγυρικώτερον, μνημονεύων ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, ἀντὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων», ὅπερ μόνοις τοῖς πατριάρ-

Digitized by Google

χαῖς καὶ τοῖς αὐτοκεφάλοις ἀρχιεπισκόποις συγκεχώρηται. Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ παρανομήμασιν, ἀσυνειδήτως ἐτόλμησε καὶ χειροτονίας ἱερέων τελέσαι, ὁμόζηλος καὶ ὁμότροπος ἐν πᾶσιν ἀναδειχθεὶς τῶν ἀρχαίων καὶ δυσωνύμων ἐκείνων τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατῶν. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, ἀλλὰ καὶ λίαν πιθανὸν τὸ νὰ χωλαίνῃ καὶ οὗτος εἰς τὰ κυριώτερα τῆς εὐσεβείας, σαλεύων τὸ φρόνημα εἰς αὐτὰς τὰς βάσεις τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως· καθότι μαθητεύσας ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἄνδρον πρὸ χρόνων συστηθείσῃ σχολῇ τοῦ ἀντιθέου Καΐρη, ὡς ἐγνώσθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐσχάτως, καὶ ἀπομαξάμενος, ὡς ἔοικεν, ἐκ τῆς ἐκείνου σχέσεως καὶ ἀνατροφῆς τὰς κακοδοξίας, καὶ τὰ ἀντιχριστιανικὰ αὐτοῦ φρονήματα, οὐ μόνον αὐτὸς διεφθάρη καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν εὐσεβῶν ἐγίνετο καὶ γίνεται διαφθορᾶς παραίτιος· ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις αὐτός τε καὶ ὁ συμφρονήσας αὐτῷ πρῴην Δυρραχίου Αὐξέντιος, καὶ ἕτεροί τινες, οὓς ἠδυνήθη ἐξαπατῆσαι, οὐ διέλιπον καὶ ἐν ἐφημερίσι καὶ φυλλαδίοις, δωρεὰν διανεμομένοις, μυρίας λοιδορίας ἐκχέοντες μετὰ πλείστης ἀναισχυντίας κατὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅσας οὐδ' αὐτοὶ οἱ κεκηρυγμένοι τῆς ὀρθοδοξίας πολέμιοι εἰπεῖν ἢ γράψαι ἐτόλμησαν. Ἡ Ἐκκλησία, εἰ καὶ κατὰ πρόσωπον, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ αὐτῆς Θρόνου, ὑβρίζετο, εἰ καὶ ἠδύνατο κυριαρχικῶς ἐπενεγκεῖν κατὰ τῶν ὑβριστῶν τῶν ἱερῶν καὶ ἀπαραγράπτων αὐτῆς δικαιωμάτων, ἅτινα διὰ τῶν κανόνων καὶ ψηφισμάτων τῶν οἰκουμενικῶν πανσέπτων Συνόδων κέκτηται, καί τοι ἠδύνατο, λέγομεν, ἐπενεγκεῖν τὴν δέουσαν πνευματικὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ὅμως τῇ συνήθει αὐτῆς μακροθυμίᾳ χρησαμένη, ἠνέσχετο νουθετοῦσα καὶ ἀπεκδεχομένη τὴν μεταμέλειαν αὐτῶν καὶ ἐπιστροφήν. Καὶ ἡμεῖς δὲ, μετὰ τῷ θείῳ ἐλέει ἀνάβασιν ἐπὶ τὴν ἀνωτάτην ταύτην πατριαρχικὴν περιωπὴν, οὐ διελίπομεν κατὰ τὸ ἱερὸν ἡμῶν καθῆκον ὑποδεικνύοντες τὸ ἀντικανονικὸν καὶ ἄθεσμον τοῦ τολμήματος, συμβουλεύοντές τισι προσελθοῦσιν ἡμῖν ἐκ τῶν ἐπισήμων Βουλγάρων, καὶ δι' αὐτῶν καὶ δι' ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων, τῷ τε Ἱλαρίωνι καὶ τῷ Αὐξεντίῳ τὰ εἰκότα, καὶ προαναγγέλλοντες τὴν ἄβυσσον, πρὸς ἣν ὠθοῦσιν ἑαυτοὺς καὶ τὸν ὀρθόδοξον Βουλγα-

Digitized by Google

ρικὸν λαὸν ἐπὶ προσχήματι φιλογενείας· καὶ δυστυχῶς ἐψεύσθησαν οἱ λόγοι ἡμῶν, διότι ἡ μέχρι τοῦ νῦν ὑποκεκρυμμένως ἐνεργοῦσα χεὶρ, φανερώτερον καὶ ἰσχυρότερον ἐνεργήσασα, ὤθησέ τινας ἐν τῷ βαράθρῳ τῆς ἑτεροδοξίας· ἀποσκιρτήσαντες γὰρ οὗτοι τῆς πατρῴας ὀρθοδοξίας, ηὐτομόλησαν πρὸς τὸν παπισμόν. Καὶ ἰδοὺ πῶς τοῦτο συνέβη. Τῇ ιη' δεκεμβρίου, ἡμέρᾳ κυριακῇ, δύο ἱερομόναχοι, εἷς ἱερεὺς, καὶ δύο διάκονοι, τὸ γένος βούλγαροι, ὧν εἷς ἦν ἐφημερεύων ἐν τῷ διαληφθέντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, μετὰ καί τινων ὁμοίως βουλγάρων χριστιανῶν ἑκατὸν περίπου τὸν ἀριθμόν, τῇ συνευδοκίᾳ πάντων τῶν διαληφθέντων ἀνταρτῶν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῦ τε Μακαριουπόλεως καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου, ἁρπάσαντές τινα τῶν ἱερῶν ἀμφίων καὶ σκευῶν τῆς θείας μυσταγωγίας καὶ βιβλία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν, ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἐν Γαλατᾷ ἀρμενοκαθολικὸν ἐπίσκοπον, ὅστις ὑπεδέξατο αὐτοὺς ἐντὸς παρεκκλησίου εὐρωπαϊκοῦ τινος νοσοκομείου· ἐκεῖ δὲ συνελθόντων καὶ ἄλλων δυτικῶν ἱερέων, ἀνεγνώσθη ἔκθεσίς τις περιέχουσα τοὺς ὅρους τῆς ἀποσκιρτήσεως ἐκ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ρωμαίου ποντίφηκος συμφωνίας πρῶτον ἑλληνιστί, δεύτερον βουλγαριστί, καὶ τρίτον γαλλιστί· μετὰ δὲ τοῦτο ἐγένετο ἀσπασμὸς τῶν τεσσάρων ἐκείνων ἱερωμένων μετὰ τῶν δυτικῶν καὶ τοῦ ἀρμενοκαθολικοῦ ἐπισκόπου, καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ σκηνὴ αὕτη. Ἡ τοιαύτη οὖν ἀνέλπιστος πρᾶξις τῆς ἀποσκιρτήσεως τῶν εἰρημένων βουλγάρων βαθείας λύπης ἐνέπλησε τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, καθόσον ψευδῶς καὶ ἀναισχύντως οἱ τολμητίαι οὗτοι διακηρύττουσιν, ἐπὶ δυσφημίᾳ παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὅτι εἰσὶν ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ, πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἁπλουστέρων. Ὅθεν πρὸς κατεύνασιν τοῦ ἀκηρύκτου τούτου πολέμου, ὃν ὁ κοινὸς ἡμῶν πολεμήτωρ διάβολος ἤγειρε καὶ ἐπ' ἐσχάτων κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, συνεκροτήθη Σύνοδος μεγάλη καὶ ἱερὰ, ἐν ᾗ προκαθημένης τῆς ἡμῶν, μετριότητος, παρεδρευόντων τῶν παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν τοῦ κυρίου Γρηγορίου, καὶ τοῦ κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ Ἀλεξανδρείας κυρίου Καλλινίκου,

Digitized by Google

τοῦ Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου, καὶ πάντων τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ὑπ' ὄψιν τεθέντων, καὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ Μακαριουπόλεως καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου πρὸς τούτους ἀντιπαρεξετασθείσης, ἐξηνέχθη συνοδικὴ ἀπόφασις, ἵνα οἱ διαληφθέντες μὲν, ἅτε δὴ ἐκ προθέσεως παραβαίνοντες τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας καλῶς ἀπ' αἰῶνος κείμενα διασείοντες, καὶ τὴν τῶν ὀρθοδόξων ἡσυχίαν διαταράττοντες, καθαιρεθῶσι τοῦ οὗ κατεῖχον ἀρχιερατικοῦ βαθμοῦ, καὶ ἀπογυμνωθῶσι πάσης ἱερατικῆς ἀξίας, ὃ δὴ καὶ ἐγένετο. Πρὸς ὑμᾶς δὲ, ποιμένας τε καὶ ποιμαινομένους ἀνακοινωθῶσι τά τε προγεγονότα καὶ τὰ κατὰ τῶν εἰρημένων παρὰ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης Συνόδου ἀποφανθέντα, καὶ ὅπως ἀπευθυνθῶσιν ὑμῖν αἱ προσήκουσαι ἐκκλησιαστικαὶ παραινέσεις καὶ συμβουλαὶ πρὸς στηριγμὸν καὶ προφυλακὴν παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος. Καὶ δὴ γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος ἀδελφικοῦ καὶ εὐχετικοῦ ἡμῶν γράμματος, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν τοῖς μὲν ἱεροῖς ποιμέσιν, ὅπως ἦτε ἄοκνοι καὶ ἀκριβεῖς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ποιμαντορικῶν ὑμῶν καθηκόντων ποιμαίνοντες τὸ θεόθεν ἐμπεπιστευμένον ἡμῖν λογικὸν ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ αμὴ ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἐπιεικῶςΌ καὶ «τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου», φυλάττοντες ἀπαραποίητον καὶ ἀνόθευτον τὴν θεόσδοτον παρακαταθήκην τῆς εὐσεβείας, προφυλάττοντες τὰ λογικὰ ὑμῶν ποίμνια ἀπὸ τῶν δολερῶν εἰσηγήσεων, τῶν ἐπὶ διαφόροις προσχήμασι περιαγόντων τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἀπόρων καὶ ἁπλουστέρων ὀρθοδόξων, καὶ μηδεμίαν ἐπιτρέποντες καινοτομίαν ἢ παραλλαγὴν τῶν ἱερῶν παραδόσεων καὶ τῶν πατροπαραδότων ἐθίμων καὶ διατυπώσεων τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς λόγον ἀποδώσοντες πρὸ τοῦ ἀδεκάστου βήματος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ. Ὑμῖν δὲ πᾶσι τοῖς εὐλογημένοις καὶ ἀγαπητοῖς ἐν Χριστῷ τέκνοις προτρεπόμεθα καὶ συμβουλεύομεν πατρικῶς, ἵνα μένητε ἑδραῖοι καὶ στερεοὶ καὶ ἀκράδαντοι ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς

Digitized by Google

πίστεως, «ἀντεχόμενοι τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας, ἀποστρεφόμενοι τὰς βεβήλους κενοφωνίας», καὶ ἐμφράττητε τὰ ὦτα ὑμῶν πρὸς τὰς ὑποσχέσεις, στρεψολογίας, καὶ σοφιστικὰς αὐτῶν ἐπινοίας, λεγόντων καὶ κηρυττόντων ψευδῶς, ὅτι οὐδεμίαν μεταβολὴν ἢ ἀλλοίωσιν ἐποιήσαντο εἰς τὰ θεοπαράδοτα δόγματα τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως ἑνωθέντες μετὰ τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης· διότι ἂν καὶ τοῦτο δὲν ὑπάρχῃ ἀληθές, ὡς διὰ πολλῶν παραδειγμάτων δύναται ν' ἀποδειχθῇ, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτον ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι οὐδεμία δηλονότι μεταβολὴ ἐπενεχθήσεται εἰς τὰ τῆς πίστεως αὐτῶν ἐν τῇ ἑνώσει ταύτῃ, μόνη ἡ ἀποσκίρτησις χριστιανοῦ τινος ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ὑποταγῆς πρὸς τοὺς κανονικοὺς αὐτοῦ ποιμένας, ἐστὶ μέγα καὶ θανάσιμον ἁμάρτημα. Διὰ τοῦτο τὴν τοιαύτην ἐκκλησιαστικὴν ἀναρσίαν πολλοὶ τῶν θείων πατέρων ἀποκαλοῦσι μοιχείαν πνευματικήν· καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας διδασκόμεθα, ὅτι πολλοὶ τῶν σχισματικῶν τὸ πάλαι, καί τοι διατηροῦντες πάντα τὰ δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπακριβῶς καὶ ἀναλλοιώτως, ἀλλὰ διότι μόνον ἀπέστησαν τῆς πνευματικῆς κοινωνίας καὶ τῆς ὑποταγῆς, ἣν ὤφειλον πρὸς τοὺς κανονικοὺς αὐτῶν ἐπισκόπους, κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνεθεματίσθησαν. Φεύγετε λοιπόν, ἀγαπητοί, τοὺς σοφιστὰς καὶ διαστροφεῖς τούτους τῆς ἀληθείας, οἵτινες πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑποκρινόμενοι ζῆλον ἀκραιφνῆ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ὑμῶν εὐημερίας, συρράπτουσι κατὰ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας συκοφαντίας, ὡς δῆθεν ἐπιβουλευομένης τῇ βουλγαρικῇ ὑμῶν γλώσσῃ καὶ διακωλυούσης τὴν ἀνάλογον προαγωγὴν τῶν ὁμογενῶν ὑμῶν εἰς βαθμοὺς ἱεραρχικούς, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια, καὶ διὰ τοιούτων τροπολογιῶν καὶ ἀθεμίτων μέσων σπουδάζουσιν ἵνα ἀποσπάσωσι τὸν ὀρθόδοξον καὶ εὐσεβῆ βουλγαρικὸν λαὸν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς κυριαρχίας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐπ' ἀνατροπῇ πάντως καὶ ἀθετήσει τῶν ἀπαραγράπτων, ἀναλλοιώτων καὶ αἰωνίων δικαιωμάτων καὶ προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ Θρόνου, ὅστις οὐκ ἔστιν ἴδιον κτῆμα τῶν γραικῶν, ἀλλὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος. Οὐδέποτε,

Digitized by Google

ἀγαπητοί, ἡ Ἐκκλησία διάκρισιν ἐποιήσατο γραικοῦ, ἀλβανοῦ, βλάχου, σέρβου, βουλγάρου, ἄραβος, ἀρμενίου (χαϊχουρούμη) κ. τ. λ. ἀλλὰ πάντας τοὺς εἰς Χριστὸν ὀρθοδόξως πιστεύοντας ἐπίσης ὡς τέκνα ἑαυτῆς προσφιλῆ περιπτύσσεται, ὑπὲρ πάντων τὴν αὐτὴν πνευματικὴν μέριμναν καὶ στοργὴν ἐπιδείκνυται, καὶ πάντας τοὺς ἀξίους ἀνεξαιρέτως προάγει εἰς βαθμοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἄνευ παρατηρήσεως ἐθνικότητος, ἀείποτε ἐν τῷ νῷ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ἀπόφθεγμα περιστρέφουσα «Οὐκ ἔνι ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.» Ὑπῆρξαν καὶ πρότερον, καὶ νῦν ἤδη ἐν τῷ ἱεραρχικῷ συλλόγῳ ὑπάρχουσι βούλγαροι, βλάχοι, ἀλβανοί, καὶ ἄραβες· χθὲς ἔτι καὶ πρῴην ἡ Ἐκκλησία ἀποκατέστησε βουλγάρους ἀρχιερεῖς· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐκ βουλγάρων ἔσχε κατὰ διαφόρους καιροὺς πατριάρχας, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν τὴν αὐτὴν ἐνδείξεται πρόνοιαν, διορίζουσα δηλονότι ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερεῖς βουλγαρικῆς καταγωγῆς, καὶ τοὺς εἰδότας τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν, ἣν οὐδέποτε ἀποκλείει ἐκ τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ τῶν σχολείων τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, ὥσπερ ψευδῶς περικροτοῦσιν· ἐπὶ τούτῳ εἰσήγαγεν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ ἱεροσπουδαστηρίῳ τῆς Χάλκης ἅμα τῇ συστάσει αὐτοῦ, προτρέπουσα καὶ ὑποχρεοῦσα τοὺς μαθητευομένους πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῆς. Ἀλλὰ πρὸς περισσοτέραν βεβαίωσιν ὑμῶν, ὅτι εἴχετε μέχρι τοῦδε καὶ ἕξετε καὶ τοῦ λοιποῦ παρὰ τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων μητρὸς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὅσα οἱ ψευδάδελφοι οὗτοι ὡς νέας τινὰς προνομίας ὑμῖν ἐπαγγέλλονται, ὅπως ἀποπλανήσωσιν ὑμᾶς τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἰδοὺ καταγράφομεν ταῦτα σαφέστερον πρὸς πληρεστέραν ὑμῶν γνῶσιν·

Ἄρθρον Α') Οἱ ἐκ τοῦ κλήρου βουλγαρικῆς καταγωγῆς ἱκανοὶ καὶ ἄμεμπτοι ἱερεῖς, κάτοχοι δὲ καὶ τῶν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀπαιτουμένων προσόντων, ὡς καὶ οἱ εἰδότες ἀκριβῶς τὴν βουλγαρικὴν διάλεκτον, μέλλουσιν ἐκλέγεσθαι καὶ διορίζεσθαι ἀπὸ τοῦ νῦν μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς μητροπόλεσι καὶ ἐπισκοπαῖς.

Ἄρθρον Β') Ἐὰν οἱ χριστιανοὶ μητροπόλεώς τινος ἢ ἐπισκοπῆς

Digitized by Google

καθαρῶς βουλγαρικῆς προτείνωσί τυχον ὁμοφώνως διὰ χηρεύουσαν θέσιν ἄνδρα ἱερωμένον, ἔχοντα μὲν τὰ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀπαιτούμενα προσόντα, ἐγνωσμένον δὲ τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ δεδοκιμασμένον ἐπὶ φρονήσει, ἱκανότητι καὶ τιμιότητι, ἡ Ἐκκλησία συγκατατεθήσεται, καὶ εὐμενῶς ἀποδέξεται τὴν υἱϊκὴν παράκλησιν τῶν χριστιανῶν ἐκείνων.

Ἄρθρον Γ') Ἔν τινι προσφόρῳ βουλγαρικῇ μητροπόλει συστηθήσεται θεολογικὴ σχολὴ πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν βουλομένων ἱερατεῦσαι, ἡ δὲ πρὸς συντήρησιν αὐτῆς ἀπαιτουμένη δαπάνη καταβληθήσεται ἐγκαίρως ὑπὸ πάντων τῶν ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις χριστιανῶν, ἐλευθέρων ὄντων καὶ τῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις βουλγάρων καὶ λοιπῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν εὐχαρίστως θελόντων νὰ συνεισφέρωσι. Τὰ δ' ἐν αὐτῇ διδαχθησόμενα μαθήματα προσδιορισθήσονται διὰ προγράμματος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἄρθρον Δ') Ἡ ἐποπτεία τῆς θεολογικῆς σχολῆς ταύτης ἀνατεθήσεται τῷ ἀρχιερεῖ τῆς μητροπόλεως ἐκείνης, καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐφόροις, κληρικοῖς οὖσι καὶ ἔχουσι τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας ἐκκλησιαστικὰς γνώσεις.

Ἄρθρον Ε') Ἐν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ σχολείοις προηγηθήσεται πάντων τῶν ἄλλων ἡ σπουδὴ καὶ διδασκαλία τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ τῆς φιλολογιας αὐτῆς, ἀπαγορευομένων τῶν συγγραμμάτων τῶν ἐναντίων τῷ ἱερᾷ ἡμῶν ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει.

Ἄρθρον ΣΤ') Πᾶσα ἐνδεχομένη τῶν διατάξεων τούτων παράβασις καὶ πᾶσα ὀλιγωρία ἐπὶ τῆς προσφόρου τῶν διδασκάλων ἐκλογῆς καθίστησιν ὑπευθύνους τόν τε ἐπόπτην μητροπολίτην καὶ τοὺς ἐφόρους καὶ ἐπιτρόπους τῶν σχολείων τούτων.

Ἄρθρον Ζ') Εἷς ἢ δύο τῶν μητροπολιτῶν τῆς Βουλγαρίας μέλλουσι παρεδρεύειν, ὡς πρότερον, ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἀνταλλαττόμενοι ἐγκαίρως ἢ κατὰ διετίαν διὰ κανονικῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

Ἄρθρον Η') Ἐν τῇ κατὰ τὴν Χάλκην θεολογικῇ σχολῇ ἔσονται πα-

Digitized by Google

ραδεκτοί, ὡς πρότερον, νέοι βούλγαροι, ἵνα διδάσκωνται τὴν θεολογίαν καὶ τὰ λοιπὰ ἐν αὐτῇ διδασκόμενα μαθήματα, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ὁμόδοξοι ἡμῖν χριστιανοί.

Ἄρθρον Θ') Τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων αἱ πρόσοδοι ὁρισθήσονται προσηκόντως δι' εἰδικοῦ ἐπισήμου κανονισμοῦ.

Ἄρθρον Ι') Ἅπασαι αἱ ἱεραὶ τελεταὶ θέλουσι τελεῖσθαι καὶ ἀναγινώσκεσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν βουλγαριστί.

Ἄρθρον ΙΑ') Ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβόντων προκρίτων ὀρθοδόξων βουλγάρων μέλλουσι παραλαμβάνεσθαι καὶ ἀποκαθίστασθαι εἰς τὰς ἐπιτροπὰς τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ γένους καταστημάτων.

Ἄρθρον ΙΒ') Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς ἐκκλησίας συστηθήσεται σχολεῖον προκαταρτικῶν μαθημάτων πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς ἐνταῦθα βουλγαρικῆς νεολαίας, ὑπὸ τὴν ἄμεσον μὲν ἐφορίαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει προκριτοτέρων ὀρθοδόξων βουλγάρων, ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν δὲ καὶ ἐποπτείαν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἄρθρον ΙΓ') Τὰ εἰς καθαρῶς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἀποστελλόμενα ἐγκύκλια πατριαρχικὰ γράμματα καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα γραφήσονται πάντοτε καὶ βουλγαριστί.

Ἄρθρον ΙΔ') Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία θέλει καταβάλλει, ὅσον οἷόν τε αὐτῇ, πᾶσαν σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν πρὸς διευκόλυνσιν τῶν εὐλόγων αἰτήσεων, καὶ τακτοποίησιν τῶν ὑπαγομένων αὐτῇ ὑποθέσεων ἐκ μέρους τῶν ὁμοδόξων ἡμῖν βουλγάρων.

Ἄρθρον ΙΕ') Χρείας τυχούσης, μέλλουσιν ἀποστέλλεσθαι ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἁρμόδιοι κληρικοὶ πρὸς ἐξέτασιν τῆς διαγωγῆς τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καὶ ἐν γένει τῶν ἱερέων καὶ διδασκάλων, καὶ καταβάλλεσθαι πᾶσα φροντὶς ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀγγελλομένων τυχὸν παρεκτροπῶν καὶ ἐλλείψεων.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπροκαταλήπτως σταθμίζοντες, ἀποστρέ-

Digitized by Google

ψατε τὰ ὦτα ὑμῶν ἀπὸ τῶν κακοβούλων καὶ δολερῶν εἰσηγήσεων ἀτόμων, ἅτινα διὰ λόγων μειλιχίων, θωπεύοντα τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν ὑμῶν, ἐξογκοῦντα ἐκ προθέσεως καταχρήσεις ἀρχιερέων τινῶν (πρὸς τὴν ῥιζικὴν ἐξάλειψιν τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν καὶ ἤδη παρὰ τῆς Ἐκκλησίας μέτρα δραστήρια), ἀναπλάττοντα καταθλίψεις καὶ καταδυναστεύσεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ὑπεκκαίοντα τὰ μίση καὶ τὰς μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ἀντιζηλίας, παντὶ σθένει σπουδάζουσιν ἵνα διασπάσωσι τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οὕτω ποιήσωσιν αὐτὴν ἕρμαιον πρόχειρον καὶ ἐλεεινόν! Ταῦτα κατὰ χρέος ἐκκλησιαστικῆς προνοίας ὑμῖν ὑποτιθέμενοι, ὡς μὴ δυνάμενοι παριδεῖν ἀσυμπαθῶς καὶ ἀναλγήτως τὸ βαρὺ τραῦμα, τὸ ἐπαπειλοῦν ὁλόσωμον γάγγραιναν, αἴρομεν χεῖρας καὶ διανοίας καὶ ὄμματα πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν, ἐν κατωδύνῳ ψυχῇ δεόμενοι, ὅπως φωτίσῃ καὶ συνετίσῃ τοὺς ὁπωσδήποτε, εἴτε ἐκ συναρπαγῆς, εἴτε δι' εἰσηγήσεων πονηρῶν, ἀποπλανηθέντας καὶ τῶν πατρώων ἀποσκιρτήσαντας, καὶ ἐπαναγάγῃ αὖθις εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ μάνδραν. Ὑμῖν δὲ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσι καὶ ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς χαρίζοιτο φωτισμὸν γνώσεως καὶ εὐσεβείας, ζῆλον ἀκραιφνῆ καὶ ἀνυπόκριτον, εἰρήνην, ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην ἥτις ἐστὶ πάσης ἀρετῆς τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ γνώρισμα παντὸς χριστιανοῦ ὀρθοδόξου· «Ἐν τούτῳ γάρ, φησί, γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.» Τοῖς δὲ πνευματικῶς προϊσταμένοις ἀγαπητοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς παρακελευόμεθα καὶ αὖθις ὅπως ἦτε ἀκριβεῖς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν ὑμῶν καθηκόντων, ἀναπολοῦντες ἀείποτε εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν τὰς φοβερὰς ὑποσχέσεις, ἅς περ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας ὑμῶν δεδώκατε, φυλάττοντες ἀκεραίαν τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς πίστεως, γινόμενοι τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ἐναρέτου καὶ εὐαγγελικῆς πολιτείας, ἐφελκύοντες διὰ τῆς χριστομιμήτου ὑμῶν κατὰ πάντα συμπεριφορᾶς τὸν κοινὸν ἔπαινον, νουθετοῦντες συνεχῶς κατὰ χρέος ἀρχιερατικὸν τὰ ὀρθόδοξα πνευματικὰ ὑμῶν τέκνα, ἐπαγρυπνοῦντες εἰς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καὶ τῶν καθηκόντων τῆς πιστῆς ὑπηκοότητος πρὸς τὴν εὐεργέτιδα

Digitized by Google

κραταιὰν ἡμῶν βασιλείαν, τὴν ἐπιδαψιλεύουσαν εὐμενῶς πρὸς ἅπαντας τοὺς πιστοὺς αὐτῆς ὑπηκόους προστασίαν πατρικὴν καὶ εὐμένειαν ἀπαράμιλλον, καὶ ἀναδεικνύμενοι ἐς ἀεὶ ἐπαινετοὶ καὶ ἀξιοσέβαστοι παρά τε τῷ λογικῷ ὑμῶν ποιμνίῳ καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι, ἐναρίθμιοι τοῖς ἀληθινοῖς καὶ γνησίοις ποιμέσι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εὐάρεστοι τῇ αὐτοκρατορικῇ ὑψηλῇ κυβερνήτει, ὅπως ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἔργων ἀνταποδόσεως ἀξιωθῆτε ποιμένες τε καὶ ποιμαινόμενοι τῶν οὐρανίων καὶ ἀτελευτήτων ἀμοιβῶν παρὰ τοῦ ἀρχιποίμενος ἡμῶν τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωξα΄, φεβρουαρίου κε΄.

† Ὁ **Κωνσταντινουπόλεως** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως **Γρηγόριος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως **Ἄνθιμος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας **Καλλίνικος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας **Ἱερόθεος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων **Κύριλλος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ Ἐφέσου **Παΐσιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ Ἡρακλείας **Πανάρετος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ Κυζίκου **Ἰάκωβος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ Νικομηδείας **Διονύσιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ Χαλκηδόνος **Γεράσιμος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ Δέρκων **Γεράσιμος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ Πόσνας **Ἰγνάτιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

Digitized by Google

† Ὁ Ρόδου **Ἰγνάτιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Σερρῶν **Νικόδημος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Φιλαδελφείας **Μελέτιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Μελενίκου **Διονύσιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Σοφίας **Γεδεὼν** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Χίου **Γρηγόριος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Ἐλασσῶνος **Ἰγνάτιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Κασσανδρείας **Νεόφυτος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Σαμακοβίου **Ματθαῖος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Δρυϊνουπόλεως **Παντελεήμων** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Σβορνικίου **Ἀγαθάγγελος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Τρίκκης **Μελέτιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† Ὁ Νυσσάβας **Δωρόθεος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης*.
† Ὁ Βράτσης **Παΐσιος** ἐν Χριστῷ ἀδελφὸςκαὶ εὐχέτης*.

(*) Οἱ δύο οὗτοι ὑπογράφονται οὐχὶ ἑλληνιστὶ, ἀλλὰ σλαβωνιστί.

Digitized by Google

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

πρὸς τὰς 8 βουλγαρικὰς προτάσεις.

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΜΑ

Μετὰ τὴν ἐν σελίσι 68-71 τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐκτιθεμένην ἀναίρεσιν τῶν 8 βουλγαρικῶν προτάσεων, ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ, μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς Ἐκθέσεως, συνέταξεν ἐκτενεστέραν ἀνασκευὴν, ἣν ἐκδίδομεν ᾧδε· Ἡ ἀνασκευὴ αὕτη καὶ αἱ τελευταῖαι βουλγαρικαὶ προτάσεις ἐξετυπώθησαν ἐν τῷ βιβλίῳ «Τὰ ἐν τῇ «Ἁρμονίᾳ» περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος· ἐν Κων)πόλει, τύποις «Ἁρμονίας», 1866», ἀπὸ σελίδας 5—18. Αἱ καθαιρέσεις καὶ ἡ συμβουλευτικὴ ἐγκύκλιος ἐξεδίδοντο συνήθως εἰς φυλλάδια ἑλληνιστὶ καὶ βουλγαριστὶ. ἀνέκδοτοι δὲ τέως ἔμενον αἱ ἐκκλήσεις πρὸς εἴσπραξιν ἐράνων ὑπὲρ οἰκοδομῆς τοῦ βουλγαρικοῦ ναοῦ.

Ἡ ἀνασκευὴ τῶν προτάσεων ἔχει οὕτως·

Ἡ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος συγκαλεσθεῖσα παρὰ τῆς Α. Παναγιότητος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τῇ γνώσει καὶ συγκαταθέσει τῆς Ὑψ. Πύλης, γενικὴ συνέλευσις, ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτῆς, ταῖς συγκροτηθείσαις τῇ 21 φεβρουαρίου, τῇ 12 ἀπριλίου, τῇ 17ῃ, 22ᾳ, καὶ 29ῃ μαΐου, τῇ 5ῃ καὶ τῇ 12ῃ ἰουνίου τοῦ ε. ε. 1864, ἔλαβεν ὑπὸ ὥριμον σκέψιν τὰς ὑπὸ τῶν βουλγάρων γενομένας ὀκτὼ προτάσεις. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ κατὰ μῆνα ραμαζὰν τοῦ ἔτους 1277 ἐκδοθέντος αὐτοκρατορικοῦ χάττι σεριφίου, δι' οὗ ἡ κραταιὰ βασιλεία ἐπεκύρωσε τὰ ὑπὸ μεγάλης Συνόδου, ἐν ᾗ παρῆσαν οἱ τέσσαρες ὀρθόδοξοι πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς, διατυπωθέντα δέκα καὶ πέντε ἄρθρα πρὸς λύσιν διαφόρων ζητημάτων, ἀφορώντων τὸν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου διατελοῦντα ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν λαόν. Ἔπειτα δὲ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν διαφό-

Digitized by Google

ρων κεφαλαίων τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμῶν, δι' ὧν ἐπραγματοποιήθησαν δι' ὅλας τὰς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον διατελούσας ἐπαρχίας τὰ εἰδικώτερον περὶ βουλγάρων διαγραφέντα ἐν τῷ ρηθέντι φιρμανίῳ, οὗτινος μένουσιν ἀνενέργητα μόνον ἄρθρα τινά, συνεπείᾳ ἀντιδράσεων, ἃς γνωρίζει ἡ Ὑψ. Πύλη.

Λαβοῦσα δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἐν ὀνόματι τῶν βουλγάρων γενομένας ὀκτὼ προτάσεις, ἡ συνέλευσις διεῖδε μετὰ λύπης τὸ ἐν αὐταῖς ἀποκλειστικὸν πνεῦμα. Μεθ' ὅλης δὲ τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ἀμεροληψίας σταθμίσασα καὶ τὰ διάφορα αἰτιάματα, ἅτινα ἐπιφέρονται πρὸς δικαιολογίαν τῶν τοιούτων τάσεων, ἡ συνέλευσις φρονεῖ, ὅτι ἀτέλειαί τινες τοῦ διοικητικοῦ κλάδου τῆς Ἐκκλησίας, προκύψασαι μὲν ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ ἐξ ἀτόμων τινῶν, ὁσημέραι δ' ἐπανορθούμεναι, οὐδόλως δικαιολογοῦσι τὴν καθιέρωσιν συστήματος φυλετικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ἀσυμφόρου μὲν εἰς τοὺς πολλούς, ὠφελίμου δ' εἴς τινας μόνον. Πρὸς τὰς τοιαύτας αἰτιάσεις ἡ συνέλευσις θαρρούντως· ἀντιτάσσει τὴν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν τοῦτο Πατριαρχεῖον ἀφοσίωσιν πάντων τῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ὀρθοδόξων λαῶν, ἔτι δὲ ἀναφορὰς ἀφοσιωτικὰς τῶν πλείστων βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ δὴ καὶ ἀναφορὰν ἐπιδοθεῖσαν ἐπισήμως πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὴν γενικὴν συνέλευσιν τοῦ 1859 παρὰ τῶν ὑπογεγραμμένων ἀντιπροσώπων Βόσνης καὶ Βουλγαρίας, ἐν ᾗ πᾶσα διάκρισις ἐθνικότητος ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων χαρακτηρίζεται ὡς χιμαιρικὴ καὶ ἄδικος.

Διασκεφθεῖσα δὲ καὶ εἰς τὰ καθέκαστα τῶν ρηθεισῶν προτάσεων ἡ συνέλευσις καὶ θεωρήσασα ὡς ἤδη λελυμένον τὸ Η' καὶ τελευταῖον ἄρθρον, τὸ περὶ τῶν ἀρχιερατικῶν ἐπιχορηγήσεων, ἐξήτασε τὰ τρία ἄρθρα Γ', Δ' καὶ Ε', τὰ ἀφορῶντα τὴν σύστασιν ἑνὸς μικτοῦ ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ Συμβουλίου, καὶ εὑρισκομένου ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς βουλγάρου μητροπολίτου, ὅντινα μόνον τὸ

Digitized by Google

εἰρημένον βουλγαρικὸν Συμβούλιον θέλει ἔχει τὸ δικαίωμα ἵνα παύῃ, ἔχον ἐντολὴν ἵνα θεωρῇ πᾶσαν ὑπόθεσιν μὴ θρησκευτικὴν τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, ἵνα ἀναγγέλλῃ δὲ καὶ ἐκλιπαρῇ ἀπ' εὐθείας τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν· εὗρε δὲ ὅτι ἡ τοιαύτη πρότασις, ὡς ἔχει, ἐστὶν ἀσυμβίβαστος. Τὸ ἐν ἐνεργείᾳ Μ. Συμβούλιον, συγκροτούμενον ἐκ σταθερῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης, ἐκλεγομένων ἀπὸ τὰς ἐνορίας ἄνευ διαστολῆς γένους καὶ φυλῆς, ἐκτελεῖ τὰ διαγεγραμμένα αὐτῷ καθήκοντα ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν φυλετικὴν ἰδέαν· ἀπ' ἐναντίας δὲ, αἱ τρεῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι προτάσεις ἀποβλέπουσιν εἰς σύστασιν ἰδιαιτέρου Συμβουλίου, ἐθνικὴν ἔχοντος ἀποστολὴν ἐφ' ἁπάσης τῆς κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν βουλγαρικῆς φυλῆς. Ἐὰν τὸ αἴτημα τοῦτο ἦτο ὅλως ἄσχετον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν τὸ εἰρημένον Συμβούλιον μὴ ἦν ἐκκλησιαστικο-λαϊκὸν, μέλλον ἵνα ἑδρεύῃ ὑπὸ τὴν μερικὴν σκέπην ἰδιαιτέρας ἀνεξαρτήτου βουλγαρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, παρακαθημένης τῷ ἀπ' αἰώνων ὑπάρχοντι πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἤθελεν εἶσθαι ὅλως λαϊκὸν καὶ ξένον πρὸς πᾶν ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, τότε τὸ αἴτημα τὸ περὶ συστάσεως Συμβουλίου, ἀντιπροσωπεύοντος τὴν βουλγαρικὴν φυλὴν, θὰ ἦν ὅλως πολιτικὸν, καὶ ἠθέλομεν ἀμέσως ἀποφανθῇ, ὅτι ἡ παραδοχὴ ἢ μὴ παραδοχὴ τοῦ αἰτήματος τούτου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τῆς Ὑψ. Πύλης, ἥτις δύναται ὅταν ἐγκρίνῃ νὰ παραχωρήσῃ ὅσα καὶ οἱαδήποτε προνόμια θελήσῃ γενικῆς καὶ πολιτικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῇ λαούς. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ βούλγαροι ἐπιθυμοῦσιν ἵνα τὸ ῥηθὲν Συμβούλιον συγκροτῆται ἀπὸ ἀρχιερεῖς καὶ λαϊκοὺς καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου, τὸ Πατριαρχεῖον οὐδόλως δύναται ἵνα παραδεχθῇ αἴτησιν τοιαύτην, ἀντικειμένην εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, καθ' οὓς οὐδόλως ἐπιτρέπεται ἵνα ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ δύο ἐντελῶς ὁμόδοξοι θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ ἐξα-

Digitized by Google

σκῶσιν ἐξουσίας ἀνεξαρτήτους. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὁ τοπικὸς ἐπίσκοπος ἔχει ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ εὑρισκομένων ὀρθοδόξων οἱουδήποτε γένους καὶ ἂν ὦσι, καὶ ἀκόμη ἐὰν ἀνήκωσιν εἰς θρόνους ἐκκλησιαστικῶς ἀνεξαρτήτους. Ταύτας δὲ τὰς ἀρχὰς διακηρύττουσι καὶ τὰ ἀνέκαθεν παρὰ τῆς κραταιᾶς βασιλείας χορηγηθέντα βεράτια.

Ἀφίνουσα ἐπομένως κατὰ μέρος τὰ ζητήματα ταῦτα, ἡ συνέλευσις μετέβη εἰς τὰ ἄρθρα τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκλογὴν τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων, καὶ δὴ καὶ τὴν σύστασιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου ἡ συνέλευσις, διὰ λόγους πολλάκις ἐκτεθέντας ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλην, θεωρεῖ τὴν διανομὴν τῶν συνοδικῶν ἑδρῶν μεταξὺ ἓξ γραικῶν καὶ ἓξ βουλγάρων ἀντικανονικὴν καὶ ἄδικον. Οὐχ ἧττον δὲ ἡ ἰδέα, ἵνα ἕκαστος ἀρχιερεὺς εἰσέρχηται ἐν τῇ Ι. Συνόδῳ θᾶττον ἢ βράδιον ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης ἐπαρχίας, ἐστὶ καινοφανὴς οὐ μόνον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐναβρύνεται πάντοτε ἐπὶ τῇ τηρήσει τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ χριστιανωσύνῃ· πρὸς τούτοις δὲ, ἀνεφάρμοστος ὡς ἐκ τῆς ἀστασίας τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς αὐτὸ τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα τῆς συγκροτήσεως τῆς ἱερᾶς Συνόδου, καθόσον μάλιστα καὶ κατὰ τὰς ἐθνοπολιτικὰς καὶ ἀνθρωπίνας θεσμοθεσίας αὐτὰς, ἐν τοῖς σώμασιν, ἔνθα τὰ μέλη διατελοῦσιν ἰσόβια καὶ ἰσόβιον ἐστὶ καὶ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐξασκεῖ ἡ ἰδέα τῆς ὡς ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ ἀντιπροσωπείας· ἀλλὰ πάντα τὰ τοιαῦτα μέλη εἰσὶν ἴσα πρὸς ἄλληλα, καθὸ ἰσόβια. Οὐδὲν ἕτερον ἐπομένως ἡ συνέλευσις δύναται νὰ πράξῃ, ἢ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐκ περιτροπῆς προσκλήσεως ἐν τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ πάντων τῶν τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκειμένων ἀρ-

Digitized by Google

χιερέων κατὰ ῥητὸν καὶ ἴσον διάστημα χρόνου. Ἐὰν ἡ τάξις αὐτῶν, ὡς ἔχει νῦν ἐν τῷ Συνταγματίῳ, ὑπάρχῃ κατά τι ἀνεπαρκὴς τοῦτο εὐκόλως διορθοῦται διὰ τῆς ταξιθετήσεως τῶν ὑπαρχόντων θρόνων εἰς ἓξ τμήματα, συγκείμενα ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ μητροπολιτῶν, προσκαλουμένων κατ' ἔτος ἑνὸς ἐξ ἑκάστου τμήματος, ἢ καὶ ἐπὶ ταῖς αὐταῖς βάσεσι προβιβαζομένων πολυπληθῶν τινῶν ἐπισκοπῶν, οἷον Λοφτζοῦ, Τζερβενοῦ, Βράτζας, εἰς μητροπόλεις. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἄρθρα ΣΤ' καὶ Ζ' τὰ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων, ἥτις καὶ μόνη ἀπετέλει τὸ ἐξ ἀρχῆς συζητούμενον σημεῖον, ἡ συνέλευσις παραδέχεται, καθὸ συμβιβαζομένην πρός τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τοὺς διοικητικοὺς θεσμοὺς αὐτῆς,* τὴν γνώμην τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς· «Ἀπεφασίσθη ὅπως ὁρισθῇ κατάλογος, ἐν ᾧ θέλουσι καταγράφεσθαι οἱ προτεινόμενοι ὡς ἐκλέξιμοι φέροντες τὰ ὑπὸ τῶν Κανονισμῶν ὡρισμένα προσόντα καὶ ὑφιστάμενοι κατ' αὐτοὺς τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις. Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ θέλουσι καταγράφεσθαι οἱ ὑπό τε τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν λαϊκῶν προτεινόμενοι ὡς ἐκλέξιμοι κατὰ τοὺς Κανονισμούς· ἐν περιπτώσει δὲ χηρεύσεως ἐπαρχίας τινος, θέλουσι προτιμᾶσθαι πάντοτε εἰς τὴν κανονικὴν ὑποψηφιότητα οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ παρὰ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης προταθέντες· εἰ δὲ μὴ εὕρηνται τοιοῦτοι ἐν τῷ καταλόγῳ, θέλουσι προκρίνεσθαι οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ ἐκ τῶν γειτνιαζουσῶν ἐπαρχιῶν προταθέντες ἱκανώτεροι καὶ ἁρμοδιώτεροι καὶ οἱ μᾶλλον ἐνήμεροι τῶν ἠθῶν, ἐθίμων καὶ τῆς γλώσσης τῆς χηρευσάσης ἐπαρχίας· ὁ δὲ τοιοῦτος κατάλογος ἔσεται ἀείποτε παρὰ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ πρὸς χρῆσιν αὐτῆς».

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ Ζ' ἄρθρῳ ἐκ τῶν προταθέντων ὀκτὼ γίνεται λόγος περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἐλευθέρας χρήσεως τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, καὶ τῆς βουλγα-

(*) Παρελήφθη ἴσως ἡ λέξις Ἐκκλησία.

Digitized by Google

ρικῆς γλώσσης ἐν τοῖς βουλγαρικοῖς σχολείοις, ἡ συνέλευσις ἔχουσα τὰς περὶ τούτου τοῦ ἀντικειμένου ἀναγκαίας πληροφορίας πέποιθεν ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε τοιοῦτο κώλυμα, καὶ τοῦ λοιποῦ τὸ Πατριαρχεῖον δὲν θέλει ἀνεχθῆ ἵνα ἐπίρροιά τις λαμβάνῃ χώραν ὡς πρὸς τοῦτο.

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τοῦ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου, ἐπειδὴ ἐν τοῖς Κανονισμοῖς ὑπάρχει τύπος ὡρισμένος τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς, ὃν τὸ ἐθνικὸν προσωρινὸν Συμβούλιον συνετάξατο καὶ ἡ ὑψ. κυβέρνησις ἐπεκύρωσεν, ἡ συνέλευσις ἐνέκρινεν ἵνα ἐμμείνῃ ὡς πρὸς τὸ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου τοῦτο ζήτημα εἰς τὸν ὑπὸ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμῶν διαγεγραμμένον τύπον μετὰ μόνων τῶν ἑπομένων τροποποιήσεων, δυναμένων ἵνα ἱκανοποιήσωσι τοὺς ποιήσαντας τὴν πρώτην περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου πρότασιν ἄνευ προσβολῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, καὶ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διάκρισις ἐθνικότητος οὐχ ὑπάρχει.

. Α') Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῇ ἐκλογικῇ τοῦ πατριάρχου συνελεύσει ἐκ τῆς πρωτευούσης, κατὰ τοὺς Κανονισμούς, προσκαλουμένων λαϊκῶν μελῶν, ἡ συνέλευσις παρεδέξατο ἵνα προσκαλῶνται πρὸς τοῖς ἐν τῷ Κανονισμῷ ὡρισμένοις λαϊκοῖς καὶ ἐξ ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἐπίτροποι· ἤτοι ὁ κατὰ καιρὸν ἐπίτροπος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ὁ τῆς ἐν Παλατᾷ ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὁ τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ ἱερᾶς Ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὁ τῆς ἐν Ταταούλοις ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὁ τῆς ἐν Ὑψωμαθείοις ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, καὶ ὁ τῆς ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι ἱερᾶς ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρχῶν.

Β') Καθόσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐν τῇ ἐκλογικῇ τοῦ πατριάρχου συνελεύσει στελλομένων λαϊκῶν ἀντιπροσώπων, ἡ συνέλευσις παρεδέξατο, ὅπως ἀντὶ τῶν κατὰ τοὺς Κανονισμοὺς εἰκοσιοκτὼ ἀντιπροσώπων, προσκαλῶνται πεντή-

Digitized by Google

κόντα ὀκτώ, ὡς διετύπωσεν ἡ μικτὴ ἐπιτροπή, τῇ συγκαταθέσει καὶ παραδοχῇ τῶν ἐν αὐτῇ βουλγαρικῶν μελῶν· καθ' ἅπαντα δὲ τὰ ἄλλα, τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκλογὴν τοῦ πατριάρχου, ἡ συνέλευσις παρεδέξατο τὸν περὶ ταύτης τύπον τῶν ἐνενεργείᾳ Κανονισμῶν, ὡς διελήφθη ἀνωτέρω.

Σημείωσις. Οἱ διαληφθέντες πεντήκοντα ὀκτὼ λαϊκοὶ ἐκλογεῖς τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν ἔσονται ἀντιπρόσωποι τῶν ἀκολούθων ἐπαρχιῶν

Καισαρείας καὶ 'Αγκύρας	Λαρίσσης καὶ 'Ελασσῶνος
'Εφέσου	Φιλιππουπόλεως
'Ηρακλείας	Πισσιδείας
Σηλυβρίας καὶ Γάνου καὶ Χώρας	Ρόδου, Κώου καὶ Καρπάθου
Κυζίκου καὶ Προικοννήσου	Σερρῶν
Νικομηδείας	Δράμας
Προύσης καὶ Νικαίας	Σμύρνης καὶ Φιλαδελφείας
Χαλκηδόνος	Μιτυλήνης καὶ Μεθύμνης
Δέρκων	Μελενίκου
Θεσσαλονίκης καὶ Κασσανδρείας	Πρεσπῶν
Βερροίας, Σισανίου καὶ Γρεβενῶν	Δεβρῶν
Τυρνόβου	Μαρωνείας, Αἴνου καὶ Ξάνθης
'Αδριανουπόλεως	Λήμνου καὶ 'Ιμβρου
'Αμασείας καὶ Νεοκαισαρείας	Χίου
'Ιωαννίνων καὶ 'Αρτης	Βιζύης καὶ Σωζουαγαθουπόλεως
Διδυμοτείχου καὶ Λιτίτσης	Βιδύνης
Πελαγωνείας	Δρύστρας
Δημητριάδος-Φαναριοφερσάλων	Πρεσλάβας
'Ικονίου	Βάρνης
Βοδενῶν	Καστορίας
Μογλενῶν	Σοφίας
Βόσνης	Βελεγράδων, Κορυτσᾶς καὶ Δυρραχίου
Κρήτης	Μεσημβρίας καὶ 'Αγχιάλου

Digitized by Google

Τραπεζοῦντος καὶ Χαλδείας
Σκοπείων
Βελισσοῦ
Κεστεντηλίου
Σβορνικίου
Νυσσάβας
Δρυϊνουπόλεως
Νύσσης
Ἐρσεκίου
Σαμακοβίου
Ρασκοπρεσρένης
Στρωμνίτσης.

Ταῦτα ὁμοφώνως, μεθ' ὥριμον σκέψιν καὶ ἐν πλήρει πεποιθήσει, ἀποφαίνεται ἡ συνέλευσις ἐπὶ τῶν προταθέντων ὀκτὼ βουλγαρικῶν αἰτημάτων, βασιζομένη ἐπί τε τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῶν ἀνέκαθεν ὑπὸ τῆς ὑψ. κυβερνήσεως καθιερωμένων τε καὶ προστατευομένων. Ἀπόκειται δὲ τῇ μερίμνῃ τῆς Α. Παναγιότητος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ὅπως ὑποβληθῶσι ταῦτα πάντα εἰς γνῶσιν τῆς ὑψ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Α') Ἡ ἐκλογὴ πατριάρχου θέλει γίνεσθαι, ὅπως διεγράφη καὶ καθωρίσθη παρὰ τῆς γραικοβουλγαρικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς συστάσης κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τούτῳ συνεδριασάσης ἐν τῇ Ὑψ. Πύλῃ.

Β') Ἡ ἱερὰ Σύνοδος θέλει ἐκλέγεσθαι εἴτε ἀπὸ ἀρχιεπισκόπων, εἰς δύο μὲν ἴσας στήλας τεταγμένων, ἀνηκόντων δὲ εἰς τὰ δύο μέρη καὶ ἐρχομένων περιοδικῶς ἐξ ἑκατέρας στήλης τριῶν ἀνὰ πᾶσαν διετίαν, εἴτε ἀπὸ σήμερον ὁριζομένων ἐκ μέρους τῶν δύο ἐθνῶν δώδεκα ἐπαρχιῶν, ὧν οἱ μητροπολῖται ἀποκλειστικῶς συναπαρτίζουσι τὴν ἱερὰν Σύνοδον ἐπὶ δέκα ἤδη ἔτη.

Σημ. Ἑκάτερος τῶν συνδυασμῶν τούτων, εἰς οὓς κατήντησεν ἐν ταῖς συζητήσεσιν ἡμῶν τὸ περὶ συγκροτήσεως τῆς

Digitized by Google

ἱερᾶς Συνόδου ζήτημα, φαίνεται ἐξ ἴσου παραδεκτὸς ὑπό τε τῶν γραικῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων μετὰ τῶν ἑξῆς παρατηρήσεων·

1ον) Ἐν περιπτώσει παραδοχῆς τοῦ πρώτου συνδυασμοῦ, πρέπει, μέχρις ἀποκαταστάσεως τῆς ἀναγκαίας τάξεως καὶ μέχρις ἄρσεως τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν ὑπαρχούσης δυσπιστίας, ἵνα ἐξ ἕδρας συνοδικὰς κατέχωσιν ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τρεῖς περιόδους μητροπολῖται ὑπὸ τῶν βουλγάρων ἐκλεγόμενοι·

2ον) Ἡ στήλη τῶν βουλγάρων μητροπολιτῶν σύγκειται ἐκ τῶν ἐφεξῆς μητροπόλεων

Τυρνόβου, Φιλιππουπόλεως, Σοφίας, Βιδύνης, Τζερβενοῦ, Σκοπίων, Μογλενῶν, Καστορίας, Κεστεντηλίου, Νύσσης, Σαμακοβίου, Δρύστρας, Πρεσλάβας, Βάρνης, Δεβρῶν, Βελισσοῦ, Βράτσης, Νυσσάβας, Λοφτζοῦ (προβιβαζομένης εἰς μητρόπολιν, καθὼς καὶ τῆς Βράτζης), Βόσνας, Ἐρσεκίου, Σβορνικίου, Πολυανῆς (προβιβαζομένης ἐπίσης εἰς μητρόπολιν), Ρασκοπρεσρένης, Ἀδριανουπόλεως, Πελαγωνείας, Πρεσπῶν, Στρωμνίτσης, Βοδενῶν καὶ Ἀγχιάλου·

3ον) Εἰ δὲ προτιμηθήσεται ὁ δεύτερος συνδυασμὸς, ληξάσης τῆς δεκαετίας, δυνατὸν ἵνα γένηται τροποποίησις τοῦ τοιούτου συστήματος, ἐὰν ἡ πεῖρα δείξῃ τὴν ἀνάγκην. Περὶ δὲ τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ τρόπου τῆς μεταρρυθμίσεως θέλει ἀποφαίνεσθαι εἰδικὴ ἐπιτροπὴ μικτὴ, συγκειμένη ἐξ ἰσαρίθμων γραικῶν καὶ βουλγάρων κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσοδικίας μεταξὺ τῶν δύο ἐθνικοτήτων, ὡς βάσιν ἑδραίαν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἑνότητος αὐτῶν.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ μεταξὺ τούτων τῶν ἐξ ἐπαρχιῶν, ὧν οἱ μητροπολῖται, ἑδρεύοντες ἐν τῇ Συνόδῳ, θέλουσιν ἐκπροσωπεῖ τὸν βουλγαρικὸν κλῆρον, οὐδέποτε ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει θέλουσι διορίζεσθαι ἄλλοι, παρὰ τοὺς ἀρεστοὺς εἰς τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος καὶ ἀπολαύοντας τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ·

Digitized by Google

Γ') Ἡ ἐγκατάστασις ἀρχιερέως θέλει γίνεσθαι συνεπείᾳ ἐκλογῆς, γινομένης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, καθὼς τοῦτο ἤδη ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου· αἱ δὲ ἐκλογαὶ αὗται θέλουσι γίνεσθαι συμφώνως κανονισμῷ, συνταχθησομένῳ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐξ ἰσαρίθμων μελῶν τῶν δύο ἐθνῶν.

Σημ. Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις θέλει ὑπάρχει ὁ κατάλογος τῶν ὑποψηφίων· ἡ δὲ ἐγγραφὴ αὐτῶν θέλει γίνεσθαι κατὰ πρότασιν, οὐχὶ τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ μετὰ προηγουμένην ἐξέτασιν τῆς ἱκανότητος τῶν ὑποψηφίων ὑπὸ ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐξ ἰσαρίθμων συνοδικῶν ἀρχιερέων, γραικῶν καὶ βουλγάρων, ἢ ἐξ ἐπιτροπῆς, συγκροτουμένης κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ὁ κατάλογος οὗτος, εἰς τρεῖς διαιρούμενος στήλας, θέλει δεικνύει τοὺς ἱκανοὺς διὰ τὰς γραικικάς, τὰς βουλγαρικὰς καὶ τὰς μικτὰς ἐπαρχίας, ἀναλόγως τῆς γλώσσης αὐτῶν καὶ τῆς ἐθνικότητος.

Δ') Ἐκλογῇ καὶ προτάσει τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς κοινότητος καὶ συναινέσει τοῦ πατριάρχου, εἷς τῶν συνοδικῶν βουλγάρων ἀρχιερέων θέλει προΐστασθαι τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, ἱερουργῶν ἐν αὐτῇ ἐφ' ὅσον ἔσεται μέλος τῆς Συνόδου, ἀδείᾳ πατριαρχικῇ ἅπαξ διὰ παντὸς διδομένῃ· ἐὰν δὲ ὁ αὐτὸς προσκληθῇ εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν, θέλει συμμορφοῦσθαι πρὸς τὴν καθεστῶσαν συνήθειαν.

Σημ. Οἱ ἱερεῖς τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἐπειδὴ ἔχουσιν ἐπαρχιώτας αὐτῶν πάντας τοὺς ἐν ταῖς διαφόροις συνοικίαις τῆς πρωτευούσης εὑρισκομένους βουλγάρους, ἀκωλύτως θέλουσιν ἱερουργεῖ πανταχοῦ ὅπου ἂν προσκληθῶσι.

Ε') Ἀναγκαίως ἀπαιτεῖται ἵνα, μετὰ τὸν συμβιβασμὸν τῶν δύο μερῶν, γένηται ἀναθεώρησις τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ τοῦ Πατριαρχείου περὶ πάντων τῶν μὴ περιεχομένων ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ, δι' ἐπιτροπῆς ἀπαρτιζομένης ἐξ ἰσαρίθμων μελῶν ἑκατέρων τῶν ἐθνῶν τούτων μετὰ δὲ τὴν ἀναθεώρησιν

Digitized by Google

ταύτην, οὐδεὶς νέος νόμος εἰσάγεται καὶ οὐδεμία γίνεται τροποποίησις τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ νόμου, εἰμὴ τῇ κοινῇ συμπράξει ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν, μετὰ τὴν ρητὴν καὶ νόμιμον αἴτησιν ἑκατέρων·

ΣΤ') Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀστυκὰς ἡμῶν ὑποθέσεις, ἐπιφυλαττόμεθα τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ συμβιβασθῶμεν κατόπιν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 9)21 ἀπριλίου 1866

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν βουλγάρων

Ν. Π. ΤΑΠΤΣΙΛΕΣΤΩΦ, δόκτωρ ΣΤΟΓΙΑΝ ΤΣΟΜΑΚΩΦ, Δ. ΓΚΕΣΟΓΛΟΥΣ, Χ. Π. ΤΑΠΤΣΙΛΕΣΤΩΦ, ΣΤ. Α. ΚΑΜΠΟΥΡΩΦ, ΖΑΧΑΡΙΑΣ Χ. ΓΙΟΥΡΩΦ. Δ. ΔΟΠΡΟΒΙΤΖ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΣΧΕΔΙΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΝ

ΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Τὸ παρὸν σχέδιον, ἐκφράζον **ἰδίας** πατρικὰς ἐπιθυμίας, συνετάχθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ' τοῦ ἀπὸ Σερρῶν, ἀνεκοινώθη τοῖς σχολάζουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριάρχαις καὶ τοῖς μέλεσι τῆς τότε Συνόδου καὶ ἔμελλεν ἵνα ὑποβληθῇ εἰς συνέλευσιν γενικὴν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ὑφ' ἧς ἐγκρινόμενον (εἴ γε ἐνεκρίνετο) ἔμελλε ν' ἀποσταλῇ τῇ σεβαστῇ τουρκικῇ κυβερνήσει. Τὸ ἰδιωτικὸν τοῦτο σχέδιον δεικνύει μέχρι τίνος βαθμοῦ ἐξικνεῖτο ἡ τάσις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν βουλγαρικῶν ἀξιώσεων. Ἔχει δὲ οὕτως·

1.— Αἱ ἐν Βουλγαρίᾳ ἐπαρχίαι, συναπαρτίζουσαι ἴδιον

Digitized by Google

θέμα τῆς περιφερείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὑπὸ τὸ ὄνομα Θέμα Βουλγαρικὸν, ἀπολαύουσιν ἰδιαιτέρων τινῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων.

2.— Ὁ ἐν τῷ Θέματι τούτῳ, κατὰ τὸ Συνταγμάτιον, ἀνώτερος τῇ τάξει μητροπολίτης ἐστὶν ὁ κανονικὸς ἔξαρχος ὅλου τοῦ Θέματος.

3.— Τοὺς ἐν τῷ Θέματι τούτῳ ὑπάρχοντας ἐπισκόπους ἡ Ἐκκλησία προθύμως τιμήσει εἰς μητροπολίτας, ἐὰν ἀπὸ κοινοῦ ζητηθῇ τοῦτο.

4.— Ὅ τε ἔξαρχος καὶ πάντες οἱ τοῦ Θέματος μητροπολῖται μνημονεύουσι κανονικῶς τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

5.— Ἅπαντες οἱ τοῦ Θέματος μητροπολῖται, συνερχόμενοι ἐκ περιτροπῆς, τακτικῶς ἢ ἐκτάκτως, περὶ τὸν οἰκεῖον ἔξαρχον, συγκροτοῦσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ ἐπαρχιακὴν Σύνοδον, ἀγρύπνως φροντίζουσαν περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς εὐταξίας, συνῳδὰ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς θεσμοῖς καὶ κανόσι, καὶ κατὰ τὰ πατροπαράδοτα ἔθη τῆς καθ' ἡμᾶς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ θεωροῦσαν πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ λοιπὰς ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν τοῦ Θέματος. Αἱ δὲ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου ταύτης ἔχουσι κῦρος ἐπαρχιακὸν καὶ ἐπιτόπιον, σωζομένου τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκκλήτου πάντοτε τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

6.— Ἡ Σύνοδος τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος ὀφείλει ὁρίσαι τὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς καὶ δι' εἰδικοῦ κανονισμοῦ, ἐγκεκριμένου ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

7.— Ἡ ἐπαρχιακὴ αὕτη Σύνοδος ἐγγράφει ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ, μετ' ἀκριβῆ δοκιμασίαν καὶ ἔρευναν, τὰ ὀνόματα καὶ τὰ προσόντα τῶν εἰς ἀρχιερατεῖαν ἐκλεξίμων κληρικῶν, τῶν ἀπὸ παντὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος.

8.— Αἱ ἐκλογαὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τοῦ

Digitized by Google

Βουλγαρικοῦ Θέματος ἐνεργοῦνται παρὰ τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου ἐπὶ τῶν ἐν τῷ εἰρημένῳ ἐπαρχιακῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλεξίμων, φυλαττομένου τοῦ κανονικοῦ κύρους τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ· αἱ δὲ χειροτονίαι τελοῦνται κατὰ πατριαρχικὴν ἔκδοσιν, εἴτε ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου, εἴτε ἐν τῇ χηρευούσει μητροπόλει ἢ ἐπισκοπῇ.

9.— Τὰ ἀρχιερατικὰ διπλώματα (βεράτια) τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος αἰτῶν ὁ πατριάρχης παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πέμπει πρὸς τὴν ἐπαρχιακὴν Σύνοδον, ἵνα δι' αὐτῆς ἐγχειρισθῶσι πρὸς τοὺς χειροτονηθέντας.

10.— Ἡ ἐπαρχιακὴ Σύνοδος ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ πατριάρχου πᾶν, οὗ ἂν χρήζῃ (οἷον, ἅγιον Μῦρον καὶ τὰ τοιαῦτα), καὶ ἀναφέρεται πρὸς αὐτὸν περὶ πάσης ἐπαρχιακῆς ὑποθέσεως ἀπαιτούσης τὴν πατριαρχικὴν προστασίαν καὶ συνδρομὴν, ἄλλην τε καὶ τὴν παρὰ τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει.

11.— Ἡ ἐπαρχιακὴ Σύνοδος φροντίζει ὅπως συστηθῶσιν ἐν τῷ Βουλγαρικῷ Θέματι τὰ ἀναγκαῖα ἱερατικὰ σχολεῖα πρὸς μόρφωσιν τοῦ κατωτέρου κλήρου, καθὼς καὶ μία θεολογικὴ σχολὴ ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς Συνόδου, συντηρουμένη κοινῇ δαπάνῃ ἁπαξαπάντων τῶν τοῦ Θέματος μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ λαοῦ. Δύναται δὲ πέμπειν καὶ ἀριθμόν τινα ἱεροσπουδαστῶν βουλγαροπαίδων εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

12.— Ἡ τάξις τῶν σταυροπηγίων μοναστηρίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου διατελέσει ἀναλλοίωτος.

13.— Ἐὰν ἔν τισι τῶν ἐν τῷ Βουλγαρικῷ Θέματι ἐκκλησιῶν αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι ἀναγινώσκωνται ἑλληνιστὶ, ἐν δέ τισι τῶν ἐκτὸς σλαβιστὶ, καὶ τοῦ λοιποῦ διατελέσει τὸ αὐτὸ γινόμενον, πλὴν ἐὰν, κοινῇ συμφωνίᾳ πάντων τῶν συνενοριτῶν ἢ συνδημοτῶν, ἐξαιτηθῇ ἡ τοῦ μητροπολίτου ἄδεια πρὸς οἱανδήποτε τῆς γλώσσης μεταβολήν· τὸ μέρος δὲ, ὅπερ δὲν εὐαρε-

Digitized by Google

στεῖται εἰς τὴν γλῶσσαν, ἧς ἡ χρῆσις ἀνέκαθεν ἐξακολουθεῖ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ, δύναται νὰ κτίσῃ ἰδίαν ἐκκλησίαν· τὸ δικαίωμα ὅμως ἔσται πάντοτε τὸ καθεστώς.

14.— Τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος ἱερῶν ἐκκλησιῶν ὁ κλῆρος ἀπαραιτήτως ὑπάγεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ποιμαντικὴν ἐποπτείαν καὶ κανονικὴν ἐξάρτησιν τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, οὗ καὶ μνημονεύει, παρ' οὗ καὶ διορίζεται καὶ κρίνεται καὶ παύεται, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας. Ἑπομένως καὶ ἡ ἐν Παλατᾷ κειμένη ἱερὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἡ ὑπὸ βουλγάρων συντηρουμένη, ὑπάγεται εἰς τὰς αὐτὰς κανονικὰς διατάξεις, χορηγουμένου αὐτοῖς, ἐὰν θέλωσι, τοῦ δικαιώματος τοῦ ἔχειν ἴδιον τιτουλάριον ἐπίσκοπον, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐνορίᾳ κειμένων ἐπισημοτέρων ἐκκλησιῶν.

15.— Ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου οἱ μητροπολῖται τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος ἀπολαύουσιν ὡς ἐκλογεῖς καὶ ὡς ἐκλέξιμοι, τῶν αὐτῶν δικαίων, ὧν καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ θρόνου μητροπολῖται.

16.—Ὅσοι τῶν μητροπολιτῶν ἢ ἐπισκόπων τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος, ἕνεκα ἰδίων ἢ ἐπαρχιακῶν ὑποθέσεων, ἀναγκάζονται μεταβῆναι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἰσχύουσι καὶ ἐπ' αὐτῶν αἱ αὐταὶ κανονικαὶ διατυπώσεις, ὅσαι καὶ περὶ τῆς λοιπῆς ἱεραρχίας τοῦ θρόνου.

17.— Οἱ ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος τυχὸν ἐνδημοῦντες εἰς Κωνσταντινούπολιν μητροπολῖται χοροστατοῦσιν ἐπ' ἐκκλησίας, ἢ καὶ παρεδρεύουσιν ἐν τῇ Συνόδῳ, κατὰ πρόσκλησιν τιμητικὴν τοῦ πατριάρχου, ἀπαραλλάκτως, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ τυχὸν ἐνδημοῦντες μητροπολῖται τοῦ θρόνου, οἱ μὴ ὄντες ἐν ἐνεργείᾳ μέλη συνοδικά.

18.— Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει νομίμως ἀνεγνωρισμένοι λαϊκοὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Θέματος τούτου, προσκαλοῦνται καὶ αὐτοὶ εἰς ἐκείνας τὰς ἐν τοῖς Πατριαρ-

Digitized by Google

χείοις γενικὰς συνελεύσεις, εἰς ὅσ{ς καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ἄλλων ἐπαρχιῶν.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΜΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ἄρθρον Α΄. Ἐκ τῶν κατωτέρω ἀριθμουμένων ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν καὶ χωρῶν συνιστᾶται, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, ἓν ἰδιαίτερον ἐκκλησιαστικὸν Θέμα, ἀπολαῦον πλήρους ἐσωτερικῆς αὐτοδιοικήσεως ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικά.

Ἄρθρ. Β΄. Ὁ ἐν τῷ Θέματι τούτῳ ἀνώτερος τῇ τάξει μητροπολίτης ἔστιν ἔξαρχος τοῦ ὅλου Θέματος, ἐνταὐτῷ δὲ καὶ κανονικὸς πρόεδρος τῆς περὶ αὐτὸν ἐσομένης βουλγαρικῆς διαρκοῦς Συνόδου.

Ἄρθρ. Γ΄. Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τοῦ ῥηθέντος Θέματος κανονισθήσονται δι' ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, καθυποβληθησομένου εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, δυνάμει τοῦ ὁποίου κανονισμοῦ θέλει κωλύεται πᾶσα ἔμμεσος ἢ ἄμεσος ἀνάμιξις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῇ διοικήσει τοῦ ῥηθέντος Θέματος, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν ἀρχιερέων αὐτοῦ καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐξάρχου. Ἅμα δὲ ἐκλεγομένου τοῦ ῥηθέντος ἐξάρχου, ἡ τῆς Ἐξαρχίας Σύνοδος ὀφείλει ἀναφέρεσθαι πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ὅστις θέλει χορηγεῖ, ὅσον τάχιον, τὴν πρὸς χειροτονίαν αὐτοῦ προσήκουσαν πατριαρχικὴν ἔκδοσιν.

Ἄρθρ. Δ΄. Ὁ ῥηθεὶς ἔξαρχος διορίζεται δι' ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου· μνημονεύει δὲ κανονικῶς τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

Ἄρθρ. Ε΄. Ὁ ῥηθεὶς ἔξαρχος θέλει ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν, ἀφορῶσαν τὴν Ἐξαρχίαν αὐτοῦ, εἰς τὰς διοικητικὰς ἀρχάς, εἴτε τῆς Ἐξαρχίας αὐτοῦ, εἴτε τῆς πρωτευούσης, ἀπ' εὐθείας καὶ δι' ἰδίων ἐκθέσεων·

Digitized by Google

ἰδίως δὲ τὰ παρὰ τῆς ὑψ. κυβερνήσεως χορηγηθησόμενα βεράτια ἐκδοθήσονται ἐπὶ ταῖς παρὰ τοῦ ῥηθέντος ἐξάρχου πρὸς τὴν ὑψ. κυβέρνησιν καθυποβληθησομέναις ἐκθέσεσιν.

Ἄρθρ. ΣΤʹ. Ἐὰν συμπέσωσιν ἐκκλησιαστικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ ὑποθέσεις, χρήζουσαι, πρὸς συντήρησιν καὶ ἐμπέδωσιν τοῦ ὀρθοδόξου πολιτεύματος, κοινῆς σκέψεως καὶ συμπράξεως, ἡ Σύνοδος τῆς ῥηθείσης Ἐξαρχίας θέλει ἀναφέρεσθαι πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἁγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, παρ' ὧν θέλουσι χορηγεῖσθαι αὐτῇ προθύμως ἡ ἀπαιτουμένη σύμπραξις καὶ αἱ ἀναγκαῖαι ἀπαντήσεις.

Ἄρθρ. Ζʹ. Ἡ τῆς ῥηθείσης Ἐξαρχίας Σύνοδος θέλει λαμβάνει παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ ἅγιον Μῦρον, ὁσάκις ἂν χρήζῃ αὐτοῦ.

Ἄρθρ. Ηʹ. Οἱ ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολῖται τοῦ τε Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας θὰ δύνανται ἐλευθέρως νὰ πηγαινοέρχωνται καὶ νὰ διέρχωνται ἀμοιβαίως διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ τε Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς ῥηθείσης Ἐξαρχίας, καί, διὰ τὰς τυχὸν παρεμπιπτούσας ἀνάγκας, νὰ διαμένωσιν ἐν ταῖς ἕδραις τῶν βιλαγετίων καὶ ἐν τοῖς διαφόροις διοικητικοῖς κέντροις, χωρὶς ὅμως νὰ δύνανται, ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, νὰ συγκαλῶσι περὶ ἑαυτοὺς συνόδους, καὶ νὰ ἐξασκῶσιν οἱανδήποτε δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν εὑρισκομένων εἴτε γραικῶν, εἴτε βουλγάρων, οὔτε νὰ δύνανται νὰ ἱερουργήσωσιν ἄνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπου.

Ἄρθρ. Θʹ. Τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικὸν μετόχιον καὶ ὁ παρ' αὐτῷ εὑρισκόμενος βουλγαρικὸς ναὸς ἐξαρτῶνται καὶ ἐποπτεύονται ἀμέσως ἀπὸ τὸν ἔξαρχον τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος, ὡς τὸ Ἁγιοταφιτικὸν μετόχιον ἐξαρτᾶται καὶ ἐποπτεύεται ἀπὸ τὸν μακαριώτατον πατριάρχην Ἱεροσο-

Digitized by Google

λύμων. Δύναται δὲ ὁ ρηθεὶς ἔξαρχος, ὁσάκις ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, νὰ ἐνδημῇ ἐν αὐτῷ διὰ τὰς παρεμπιπτούσας ἐθνικάς τε καὶ ἐκκλησιαστικὰς αὐτοῦ ὑποθέσεις, χωρὶς ὅμως νὰ δύναται ν' ἀναμιγνύηται οὐδαμῶς ἐν τοῖς ἀναγομενοις είς τοὺς ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἴτε ἀλλαχοῦ εὑρισκομένους βουλγάρους.

Ἄρθρ. Ι'. Αἱ ἐπαρχίαι Τσερβενοῦ, Δρύστρας, Πρεσλάβας, Τουρνόβου, Σοφίας, Βράτσας, Λοφτσοῦ, Βιδύνης, Νύσσης, Νυσσάβας, Κεστεντηλίου, Σαμακοβίου, Σκοπίων, Βελισσοῦ, Μογλενῶν, Βοδενῶν, Στρωμνίτσης, Πολυανῆς, Βάρνης, πλὴν τῆς πόλεως, τὸ σαντζάκιον Συλήμνου, πλὴν τῶν πόλεων Ἀγχιάλου καὶ Μεσημβρίας, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σωζουπόλεως ὁ καζᾶς τῆς Σωζοπόλεως, πλὴν τῶν παραλίων· ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως ὁ καζᾶς τοῦ Τσιρμὰν καὶ Τσίσρι Μουσταφᾶ Πασᾶ· ἐκ τῆς ἐπαρχίας Δράμας ὁ καζᾶς τοῦ Νευροκόπου· ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης ὁ καζᾶς τοῦ Ἀχῆ Τσελεμπῆ· ἐκ τῆς ἐπαρχίας Πελαγωνείας ὁ καζᾶς τοῦ Περλεπέ· ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου τὸ βόρειον μέρος, πλὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ νοτίου μέρους τῆς ἐπαρχίας· ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ρασκοπρεσρένης ὁ καζᾶς τῆς Πρίστινας· ἐκ τῆς ἐπαρχίας Πρεσπῶν ἡ Ἀχρὶς καὶ πάντα τὰ μέρη, τὰ κείμενα ἐκτὸς τῆς ποτὲ ἐπισκοπῆς Πρεσπῶν μὲ τὰ σύνορα αὐτῆς· ἡ ἐπαρχία Φιλιππουπόλεως, πλὴν τῆς πόλεως, τῆς κωμοπόλεως Στενημάχου καὶ τῶν χωρίων Κούκλαινας, Βοδενῶν, Ἀρβανιτοχωρίου, Παναγίας, Νοβοσέλο, Λιασκόβου, Ἀχλανίου, Πατσκόβου, Βελαστίτσας, ἐὰν ὦσι μικτά· ἅμα δὲ καὶ τῶν μοναστηρίων Ἁγίας Παρασκευῆς (Βοδενῶν), Ἁγίων Ἀναργύρων (Κουκλαίνης), Ἁγίου Γεωργίου (Βελαστίτσας), ἀπαρτίζουσι τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, είς ἣν θέλουσιν ὑπάγεσθαι καὶ τὸ παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν προάστειον τοῦ Μαρασίου καὶ ὁ Καρσὶ-Γιακᾶς, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐν τῇ πόλει ἐνορία τῆς Παναγίας, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι, ὅσοι κάτοικοι τῆς ἐνορίας ταύτης ἐκφράσωσι τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην, οὗτοι θέλουσι

Digitized by Google

μένει, κατ' ἐξαιρετικὴν προνομίαν, ἐκτὸς τῆς τε ἐνοριακῆς δικαιοδοσίας τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, καὶ δὴ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐξάρχου τοῦ Βουλγαρικοῦ Θέματος.

Ἄρθρ. ΙΑ'. Ἐπειδὴ, μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὡς ἀνωτέρω ὁροθεσίας τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, θέλουσι μένει βούλγαροι ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς καὶ μὴ βούλγαροι ἐκ τῆς ῥηθείσης βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, θέλει καταβληθῇ ἀμοιβαίως πᾶσα προσπάθεια, ὅπως ἱκανοποιῶνται, συνῳδὰ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσιν, αἱ δίκαιαι αἰτήσεις τῶν τε βουλγάρων καὶ τῶν μὴ, καὶ μὴ διαταράττηται ἡ ἀείποτε εὐκταία ἡσυχία καὶ ἁρμονία.

Ἄρθρ. ΙΒ'. Ἡ τάξις τῶν κατὰ κανόνας σταυροπηγίων μοναστηρίων, τῶν ἐν τῇ ῥηθείσῃ Ἐξαρχίᾳ κειμένων, θέλει μένει ἀναλλοίωτος.

Διορθώσεις καὶ παρατηρήσεις
ἐπὶ τοῦ τελευταίου σχεδίου τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς.

Εἰς τὸ Γ' ἄρθρον. Τὸ ἄρθρον τοῦτο διαιρετέον εἰς δύο καὶ διορθωτέον ὡς ἑξῆς·

Ἄρθρ. Γ'. Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τοῦ ῥηθέντος Θέματος κανονισθήσονται δι' ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, ἐξασφαλίζοντος τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοδιοίκησιν αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθυποβληθησομένου εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς σεβ. κυβερνήσεως.

Ἄρθρ. Δ'. Αἱ ἐκλογαὶ τοῦ τε ἐξάρχου καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ Θέματι τούτῳ μητροπολιτῶν τελοῦνται ἐλευθέρως, κατὰ τὰς διατυπώσεις τῶν ἱερῶν κανόνων, ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ἐξαρχίας ταύτης, φυλαττομένου τοῦ κανονικοῦ κύρους τῷ

Digitized by Google

οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ὅστις, ἅμα εἰδοποιηθεὶς ἐπισήμως διὰ μὲν τὸν ἔξαρχον ὑπὸ τῆς Συνόδου, διὰ δὲ τοὺς μητροπολίτας ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου, θέλει ἀποστέλλει (τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς καὶ δὴ καὶ) τὴν ἔκδοσιν τῆς χειροτονίας, ἐὰν ὁ ἐκλεγεὶς ᾖ πρεσβύτερος ἢ διάκονος (τῆς Α' Οἰκουμ. δ' (1) καὶ τῆς Δ' κη' (2)).

---

1. «Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ».

2. «Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὅροις ἑπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλεως νέᾳ Ῥώμῃ, γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομέν τε καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης. Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκείνην, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. **Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς** καὶ τῆς **Ἀσιανῆς,** καὶ **τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου** τῆς **κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας·** δηλαδὴ ἑκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται. **Χειροτονεῖσθαι δὲ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων, κατὰ τὸ ἔθος, γινομένων καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων».**

Digitized by Google

Τὸ Δ' ἄρθρον τοῦ σχεδίου διορθωτέον ὡς ἑξῆς:

Ἄρθρ. Ε'. Ὁ διορισμὸς τοῦ ἐξάρχου ἐπικυροῦται δι' ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου, ὅπερ ἐκδιδόμενον, συνεπείᾳ ἐκθέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, θέλει πέμπεσθαι εὐθὺς πρὸς τὸν ἔξαρχον· αὐτὸς δὲ ὁ ἔξαρχος καὶ οἱ λοιποὶ μητροπολῖται μνημονεύουσι κανονικῶς ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου (τῆς Πρωτοδευτέρας ιε' (¹)).

Εἰς τὸ Θ' ἄρθρον μετὰ τὰς λέξεις:«ὁσάκις ἡ χρεία τὸ καλέσῃ», προσθετέον «νὰ ἔρχηται ἀκωλύτως μετὰ προηγουμένην κανονικὴν ἄδειαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ὡς ποιοῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ πατριάρχαι»(Καν. τῆς ἐν Σαρδικῇ γ' καὶ ἄλλοι (²)).

Εἰς τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου προσθετέον· «ὁσάκις δὲ συμπέσῃ νὰ τελέσῃ ἱεροπραξίαν, εἴτε ἐντός, εἴτε ἐκτὸς τοῦ μετοχίου, ὀφείλει λαμβάνειν ἔκδοσιν τοῦ πατριάρχου, κατὰ τοὺς κανόνας, ὅπερ πράττει καὶ αὐτὸς ὁ Ἱεροσολύμων καὶ οἱ ἄλλοι πατριάρχαι, ὁσάκις ἐνδημοῦσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει» (Καν. Ἀντιοχ. ιγ' (³) καὶ τῆς Β' Οἰκουμ. β' (⁴) καὶ ἄλλοι).

---

1. «Τὰ ὁρισθέντα περὶ πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ πατριαρχῶν ἁρμόζει· ὥστε, εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ μητροπολίτης τολμήσει ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως σχίσμα ποιήσοι, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομήσας. . . .»

2. «Καὶ τοῦτο προστεθῆναι ἀναγκαῖον, ἵνα μηδεὶς ἐπισκόπων ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἐν ᾗ τυγχάνουσιν ὄντες ἐπίσκοποι, διαβαίνῃ· εἰ μή τις παρὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐν αὐτῇ κληθείη, διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἡμᾶς τὰς τῆς ἀγάπης ἀποκλείειν πύλας».

3. «Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο . . .»

4. «Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας . . . . .» «Ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ

Ἄρθρ. Ι΄. Αἱ ἐπαρχίαι Τσερβενοῦ, Δρύστρας (ἐκτὸς τῆς Κωνστάντσας), Πρεσλάβας, Τουρνόβου, Σοφίας. Βράτσας, Λοφτσοῦ, Βιδύνης, Νύσσης, Νυσσάβας, Κεστεντηλίου, Σαμακοβίου, Βελισσοῦ, Βάρνης ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν παραλίων χωρίων, τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως Βἰρνης μέχρι τῆς Κωνστάντσας διικνουμένων, εἴκοσι περίπου τὸν ἀριθμόν. Ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μεσημβρίας ὁ καζᾶς Προβατί·

Ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἀγχιάλου οἱ δύο καζάδες Ἀετὸς καὶ Καρναπάτι. Ἐκ τοῦ Σαντζακίου Συλήμνου τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως οἱ καζάδες Συλήμνου, Γιαμπόλεως καὶ Νοβαΐ.

Ἐκ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως πάντες οἱ καζάδες, πλὴν τοῦ ναχιγὲ Κόνους καὶ τῆς πόλεως, ἐξαιρέσει τοῦ Καρσὶ-Γιακᾶ·

Ἐκ τῆς ἐπαρχίας Πελαγωνείας ὁ καζᾶς Περλεπὲ, καὶ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης ὁ καζᾶς τοῦ Ἀχῆ-Τσελεμπῆ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Ι΄ ἄρθρου.

Αἱ ἐπαρχίαι Βοδενῶν, Μογλενῶν, Πολυανῆς, Σκοπείων καὶ Στρωμνίτσης ἐξῃρέθησαν· διότι μέχρι σήμερον εὑρίσκονται εἰς σχέσιν καὶ ἁρμονίαν μὲ τὰ Πατριαρχεῖα.

Ἐπίσης καὶ οἱ καζάδες Πρίστινας (τῆς ἐπαρχίας Ρασκοπρεσρένης), Ἀχρίδος (τῆς ἐπαρχίας Πρεσπῶν), τὸ βόρειον μέρος τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου καὶ ὁ καζᾶς Νευροκόπου τῆς ἐπαρχίας Δράμας.

Τὰ δὲ παράλια χωρία ἀπὸ Βάρνης μέχρι Κωνστάντσας ἐξῃρέθησαν, καὶ διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους, καὶ διότι τὸ πλεῖστόν εἰσι καθαρῶς γραικικὰ ἢ μικτά.

διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονίᾳ, ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὔδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἡ τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὡρισμένα. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας οἰκονομεῖσθαι χρὴ κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν Πατέρων».

Digitized by Google

Ὡσαύτως καὶ τὰ παράλια τῶν ἐπαρχιῶν Μεσημβρίας, Ἀγχιάλου, καὶ ἡ ἐπαρχία Σωζουαγαθουπόλεως μέχρι τοῦ Πόρου·

Οἱ δὲ τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως καζάδες Τσιρμένι καὶ Τσίσρι-Μουσταφᾶ-Πασᾶ ἐξηρέθησαν μόνον, διότι, ὡς ἐκ τῆς θέσεως, συνέχονται μὲ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως, καὶ διετέλεσαν πάντοτε εἰς ἁρμονίαν μὲ τὴν μητρόπολιν. Ὁ δὲ πρῶτος μάλιστα ἐξ αὐτῶν κατοικεῖται ὑπὸ γραικῶν, τὸ πλεῖστον λαλουμένης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ ὁλόκληρος ὁ ναχιγὲς Κόνους τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, ἐν ᾧ συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ ἐν τῷ σχεδίῳ ἀναφερόμενα χωρία καὶ αἱ κωμοπόλεις, διότι τὰ πλεῖστα, καθὼς καὶ τὸ χωρίον Δερμένδερε, δι' ἀναφορῶν αὐτῶν ἐδήλωσαν τὸ ἀδιάσπαστον αὐτῶν ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα· καὶ μ' ὅλον ὅτι καὶ ἕτερα χωρία, ἰδίως τοῦ καζᾶ Χάσκιοϊ, διεβίβασαν τοιαύτας ἀναφορὰς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα δὲν ὑπάγονται εἰς τὸν καζᾶν Κόνους, ἀφίενται εἰς τὸ Θέμα τῆς Ἐξαρχίας.

Ἐπίσης ἀφίεται καὶ τὸ προάστειον ὁ Καρσὶ-Γιακᾶς τῆς Φιλιππουπόλεως, μ' ὅλον ὅτι καὶ ἐκεῖσε οἰκοῦσι γραικοί, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀνεγείρουσιν ἤδη ἐκκλησίαν.

Ἡ δὲ ἐνορία τῆς Παναγίας καὶ τὸ Μαράσι ἐν Φιλιππουπόλει δὲν δύνανται νὰ συμπεριληφθῶσιν ἐν τῷ Θέματι τῆς Ἐξαρχίας, διότι τοῦτο ἀντίκειται ὅλως τοῖς ἱεροῖς κανόσι, τοῖς ἀπαγορεύουσι δύο ἐπισκόπους εἶναι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν (ὅρα Α', η' (1) καὶ Δ', ιβ' (2)).

---

1. «Ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν».

2. «Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες, παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς, προσδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ· ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο τολμᾶσθαι παρ' ἐπισκόπου· ἐπεὶ τὸν τοιοῦτον ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ».

Digitized by Google

Προσλαλιὰ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πρὸς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τὴν περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος συγκροτηθεῖσαν τῇ 15 νοεμβρίου 1868.

ΩΦΕΙΛΟΝ μὲν, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ υἱοὶ ἐν Πνεύματι περισπούδαστοι, μηδὲ εἶναι ὅλως τὰ σκάνδαλα καὶ αἱ ἐκ τούτων ἔριδες καὶ διχοστασίαι ἐν τῇ ἐκλεκτῇ τοῦ Χριστοῦ ποίμνῃ τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ ἀμωμήτῳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, μηδὲ κατεξανίστασθαι ἀλλήλων τὰ μέλη Χριστοῦ, ἀδελφοὺς κατὰ ἀδελφῶν, καὶ τέκνα κατὰ πατέρων, ποιμαινομένους, λέγομεν, κατὰ ποιμαινόντων· ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐκλήθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν, οὕτως εἶναι τοὺς πάντας ἓν, ἓν λέγοντας καὶ τὸ αὐτὸ φρονοῦντας, καὶ τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης διώκοντας, μεθ' ὁμονοίας καὶ ἀγάπης ἀνυποκρίτου. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἀνένδεκτόν ἐστι διά τε τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν καὶ τὰς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ κοσμοκράτορος παντοδαπὰς ἐπηρείας τε καὶ ἐπιβουλὰς, χρέος χρεῶν ἁπάντων ἱερώτατον ἐπίκειται τοῖς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ψυχῶν ἐμπεπιστευμένοις μὴ διδοῦσιν ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς βλεφάροις αὐτῶν νυσταγμὸν, πᾶσαν καταβάλλειν σπουδὴν καὶ πάντα κινεῖν λίθον, ὥστε τὰ σκάνδαλα, ὁπόσα ποτὲ καὶ ποῖα εἶεν, ὅ,τι θᾶττον ἐκ μέσου τῆς Ἐκκλησίας περιαιρεῖσθαι καὶ τὸ τῆς ἀγάπης καλὸν καὶ ὁμονοίας ἢ ἐξασθενῆσαν ἀναῤῥώννυσθαι, ἢ ἀποιχόμενον ἀνακαλεῖσθαι.

Τοιοῦτον ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς σκάνδαλον ἐλεεινὸν καὶ πολλῶν δακρύων ἄξιον εἰσέφρησεν, ὡς ἅπαντες ἴστε, ἐν τῇ

Digitized by Google

περιφερείᾳ τῆς διοικήσεως τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ Θρόνου, τὸ ἔν τισι τῶν ἐν τῷ κλίματι τούτῳ ἐπαρχιῶν παρὰ τῷ ὀρθοδόξῳ βουλγαρικῷ λαῷ ὅθεν ποθὲν ἐμφυσηθὲν καὶ ἐξεγερθὲν καὶ κατὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθεστώτων προαχθὲν πνεῦμα τῆς ἔριδος καὶ διχοστασίας, πολλὰ μὲν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ πράγματα παρασχόν, οὐ μικρὰν δὲ καὶ τὴν ἐνόχλησιν τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει τοῦ πολυχρονίου ἡμῶν ἄνακτος, μεγίστην δὲ καὶ οὐδ' ἂν εἴποι τις ἡλίκην βλάβην ταῖς ἀκεραιοτέραις συνειδήσεσι τοῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς πατριαρχικῆς ἡμῶν διοικήσεως χριστεπωνύμου βουλγαρικοῦ λαοῦ.

Ὅθεν μὲν οὖν τὸ κακὸν ἐξ ἀρχῆς κεκίνηται, καὶ τίνα τὰ ἀληθῆ αἴτια, καὶ τίς ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς, πολλὰ ζητήσαντες καὶ πολλὰ σκεψάμενοι, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐπήρεια καὶ τοῦτο τοῦ πολυμηχάνου τῆς ἡμετέρας σωτηρίας πολεμήτορος, δεινοῦ σπείρειν ἀεὶ τὰ ζιζάνια εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Κυρίου. Εὐλογητὸς δὲ ὁ Θεὸς, ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, καθ' ἧς ἀδίκως ἐξανίστανται, ἔχει μετὰ παρρησίας ἀπολογεῖσθαι πρός τε τὸν Κύριον καὶ Θεὸν αὐτῆς, καὶ πρὸς σύμπασαν τὴν καθολικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καὶ δὴ καὶ πρὸς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς, ὡς οὔτε αὐτὴ ἀπ' ἀρχῆς, ἑκοῦσα, παρέσχε τὰς ἀφορμὰς, οὔτε τῶν αἰτιάσεων, ἃς κατ' αὐτῆς ἐπάγουσιν, ἔνοχος οὐδ' ὁπωστιοῦν ἐξελέγχεται, καὶ τὴν ταραχὴν ἄρτι ἀναφανεῖσαν οὐ περιεῖδεν, ἀλλὰ καὶ ἔκτοτε ἐπὶ τῶν παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν καὶ μέχρι τοῦ νῦν πᾶσαν ἔθετο σπουδὴν, πάσῃ δυνατῇ καὶ θεμιτῇ ἐχρήσατο οἰκονομίᾳ καὶ συγκαταβάσει πρὸς τὸ δυσωπῆσαι, εἰ δυνατὸν, τοὺς τραχυνομένους καὶ θεραπεῦσαι τὰς εἴτε πνευματικὰς ἀνάγκας, εἴτε ἐθνικὰς αὐτῶν φιλοτιμίας. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, μετέθετο χάριν αὐτῶν ἀρχιερεῖς, οἷς ἐμέμφοντο ὡς δῆθεν καταχρασταῖς καὶ διώκταις τῶν βουλγάρων· συνήργη-

Digitized by Google

σε παντὶ σθένει καὶ παντοίαις προτροπαῖς καὶ χρηματικαῖς εἰσφοραῖς εἰς ἀνέγερσιν βουλγαρικοῦ ναοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν αὐτῇ τῇ συνοικίᾳ τοῦ Πατριαρχείου τούτου, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ καθίδρυσιν αὐτοὶ παρόντες καὶ οἱ τέσσαρες τῆς ὀρθοδοξίας ἁγιώτατοι πατριάρχαι μετὰ τῆς ἐνδημούσης ἱερᾶς Συνόδου τὸν θεμέλιον λίθον ἡγίασαν καὶ ηὐλόγησαν. Ἀλλὰ καὶ ἐν Φιλιππουπόλει, ἔνθα τὸ τῆς διχονοίας κακὸν ἐσφάδαζεν ἰταμώτερον, διέταξεν ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὅπως, χάριν τῆς εἰρήνης, ἐν δυσὶ τῶν ἱερῶν ἐκεῖσε ναῶν ἀναγινώσκηται ἡ ἀκολουθία σλαβωνιστὶ, ἀκόντων καὶ διαμαρτυρομένων τῶν γραικῶν ἐνοριτῶν, τῶν ἀνέκαθεν νομίμων κατόχων αὐτῶν. Τελευταῖον, ἐν ἔτει 1861, φεβρουαρίου λήγοντος, ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κὺρ Ἰωακεὶμ, διὰ συνοδικῆς ἐγκυκλίου, ἐπικυρωθείσης καὶ διὰ σουλτανικοῦ φιρμανίου, διετύπωσεν ἐν πεντεκαίδεκα ἄρθροις πάσας τὰς ἀναγκαίας παραχωρήσεις. Καὶ ἀρχιερεῖς δὲ ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, βουλγάρους τὴν καταγωγὴν, τοὺς μὲν κατέστησεν ἤδη, τοὺς δὲ προὐτίθετο καταστῆσαι ἐν ταῖς κατὰ καιροὺς χηρευούσαις, τοῦθ' ὅπερ ἦν καὶ ἡ κυρία τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος πρόφασις. Ἀλλὰ καίπερ ἐξαντλήσασα σχεδὸν ἤδη πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῇ, ὅσον ἱκανὸν ἦν τὴν τῶν βουλγάρων ἐφελκύσασθαι εὐγνωμοσύνην, ἤνυσεν ὅμως οὐδὲν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας. Ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐκ ἀπενάρκησεν, ἀλλ' ἐπιλαβομένη αὖθις καὶ τῶν κατὰ τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους διὰ τῆς Ὑψ. Πύλης διαβιβασθεισῶν αὐτῇ ὀκτὼ βουλγαρικῶν προτάσεων, συνεσκέψατο ὡρίμως ἐπ' αὐτῶν μετὰ καὶ ἄλλων ἐλλογίμων ὀρθοδόξων ἀνδρῶν, ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, καὶ προέβη χάριν αὐτῶν εἰς ἑτέρας παραχωρήσεις μείζονας, ἃς ἐγκριθείσας ἐπὶ γενικῆς συνελεύσεως ἐπισήμως διεδήλωσε τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει πρὸς ἀπάντησιν. Καὶ πάλιν δὲ, οὐδὲ τῶν παραχωρήσεων τούτων φανεισῶν αὐτοῖς ἐπαρκῶν, ἀλλὰ νέων αὖθις βουλγαρικῶν προτά-

Digitized by Google

θεων τῷ 1866 ἔτει κατὰ ἀπρίλιον ἐμφανισθεισῶν, ἐκ νέου συνεκάλεσε τὴν συνέλευσιν, ἥτις, ὡς γνωστόν, ἐξελέξατο ἑξαμελῆ ἐπιτροπὴν, ὅπως διασκέψηται ἐπὶ τῶν νέων τούτων προτάσεων, καὶ παρουσιάσῃ σχέδιόν τι θεμιτῆς καὶ δικαίας λύσεως τοῦ λυπηροῦ τούτου σκανδάλου.

Ἐν τούτοις ὄντων τῶν πραγμάτων, τῆς δὲ διαληφθείσης ἐπιτροπῆς ἐγγιζούσης εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἐπιβληθέντος αὐτῇ ἔργου, ὑπεχώρει μὲν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὁ παναγιώτατος προκάτοχος ἡμῶν κὺρ Σωφρόνιος, ἀνακαλούμεθα δὲ, ἐλέει τοῦ κρείττονος, ἐπὶ τὴν περιωπὴν ταύτην ἡμεῖς, οὐκ ἄνευ ἀθυμίας καὶ δειλίας τὴν πολυτάραχον ἀρχὴν ἀντὶ τῆς φίλης καὶ ἀπράγμονος καὶ τῇ ἡμετέρᾳ λοιπὸν ἡλικίᾳ ἁρμοζούσης ἡσυχίας ἀνταλλαξάμενοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὕτως ἔδοξε τῷ τὰ ἡμέτερα πανσόφως οἰκονομοῦντι Θεῷ, προθύμως ὑποδύντες καὶ δεύτερον τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν μεγίστην τῆς Ἐκκλησίας διακονίαν, τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων ἐπὶ τὸ κρεῖττόν τε καὶ κανονικώτερον διαρρύθμισιν, κύριον ἡμῶν σκοπὸν ὅλῃ τῇ ψυχῇ προτιθέμενοι, πρώτιστον ἑαυτοῖς ἐπιβάλομεν μέλημά τε καὶ σπούδασμα τὴν κανονικὴν καὶ ἑκατέρωθεν, ἔκ τε δηλονότι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, εὐχάριστον λύσιν αὐτοῦ δὴ τούτου τοῦ βουλγαρικοῦ λεγομένου ζητήματος.

Πολλὰ μὲν οὖν τὰ κατεπείγοντα ἡμᾶς ἦν πρὸς τὴν ἐπίσπευσιν τῆς τοῦ ζητήματος τούτου λύσεως. Τὸ δὲ μέγιστον καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἀνιαρώτατον, ὅτι τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπειθείας καὶ ἀνταρσίας κακὸν, καθ' ἡμέραν μεταδιδόμενον καὶ ἐξαπλούμενον, καὶ τῷ χρόνῳ ἐνιζάνον καὶ παγιούμενον ταῖς ψυχαῖς, καὶ ταῖς νεωτέραις συνεκτρεφόμενον ἡλικίαις, κίνδυνον ἠπείλει λοιπὸν τοῦ ἀποβῆναι πάνδημον καὶ ἀνίατον νόσημα, ὄλεθρον ἐπάγον ψυχῶν καὶ ἀκρωτηριασμὸν ἐπώδυνον τοῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος.

Digitized by Google

Ἐν τούτοις ὄντες καὶ οὕτω διανοούμενοι, καὶ τὴν μεγάλην, ἣν ἀνελάβομεν, εὐθύνην περὶ τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας ἐνώπιον Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν συναισθανόμενοι, καὶ τὸν ἄνωθεν φωτισμὸν μετὰ δακρύων ἐπικαλούμενοι, καὶ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἐξ ἀρχῆς καθ' ἑαυτοὺς σπουδαιότερον ἀναλαβόντες, ἐφ' ὅσον αἱ ἄλλαι πολλαὶ τῆς πατριαρχείας ἐπέτρεπον μέριμναι, οὐδὲν τῶν περὶ ταύτης κατὰ καιροὺς προταθέντων σχεδίων παρείδομεν, πρὸς τὴν τοῦ ζητήματος τούτου λύσιν, ἵνα δὴ θᾶττον καὶ ῥᾷον τοῦ σκοποῦ ἐπιτύχοιμεν.

Πρῶτον μὲν οὖν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἕως τοῦ 1864 ἔτους ἀναφανέντα καὶ ἀνακριθέντα (ὅτε καὶ ἡ προμνησθεῖσα ἐπίσημος ἐγένετο τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἀπάντησις) φθάντες ἤδη προανεγνώκειμεν, προήχθημεν λοιπὸν κατὰ χρονικὴν τάξιν εἰς τὸ διεξελθεῖν τὰ τῆς ἑξαμελοῦς ἐπιτροπῆς πρακτικά, λίαν, ὡς ἡμῖν ἔδοξαν, φιλοπόνως καὶ μετὰ τῆς δεούσης ἀκριβείας καὶ κανονικῆς πολυμαθείας ἀνακρίνοντα καὶ δὴ καὶ ἀνασκευάζοντα τὰς τελευταίας βουλγαρικὰς προτάσεις· ἰδίᾳ δὲ ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπερ ἔδοξεν ἡμῖν καὶ πολλὰς καὶ ἀρίστας ἔχον τὰς διατάξεις, οὗ χάριν ἔπαινος καὶ εὐγνωμοσύνη αὐτῇ ἐποφείλεται. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὑπελάβομεν ὅτι κινδυνεύσει ἀπορριφθῆναι ὁμοίως ὑπὸ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν βουλγάρων, ὥσπερ οὖν καὶ αἱ προηγηθεῖσαι παραχωρήσεις. Αἴτιον γάρ, ἢ γοῦν πρόφασις, ὑπ' αὐτῶν προὐβάλλετο παράλογός τις πάντως καὶ ἄδικος δυσπιστία πρὸς τὴν πλειονοψηφίαν τῆς ἱερᾶς Συνόδου τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ Θρόνου· ἐφ' ᾧ καὶ ἀπήτουν ἀθέμιτον ὅλως καὶ καινοφανῆ ἀπαίτησιν, τὴν εἰς δύο διαφόρους ἐθνικότητας διχοτομίαν αὐτῆς, ἰσαρίθμους ἐχούσης ἐξ ἑκατέρας ἐθνότητος τοὺς ἱεράρχας, παρεδρεύοντας εἰς τὸ αὐτὸ ἐν ταῖς ἐθνικαῖς αὐτῶν ἰδιότησι καὶ ἀντιπροσωπεύοντας διάφορα καὶ ἀντίθετα τυχὸν ἐθνι-

Digitized by Google

κὰ συμφέροντα. Τοὺς τοίνυν οὕτω τὰ θεῖα ἐξανθρωπίσαι σπουδάζοντας καὶ τὰς κοσμικὰς καὶ ἐθνικὰς θεωρίας ὑπεράνω θεῖναι τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πνευματικῶν φιλονεικοῦντας εἰκὸς ἦν καὶ τὸ λυσιτελὲς τοῦτο τῆς ἐπιτροπῆς σχέδιον, ὡς ἀνεπαρκὲς ταῖς κοσμικαῖς αὐτῶν ἐπιθυμίαις, ἀπορρίψαι τε αὖθις καὶ ἀποσκυβαλίσαι. Τούτου δὲ γενομένου, πικρὰ μὲν καὶ αὖθις ἐγένετ' ἂν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ παρὰ τῶν τέκνων αὐτῆς νέα περιφρόνησις καὶ σκληροκαρδία, φρικτὰ δὲ καὶ ἀπχίσια καὶ τὰ μετὰ τοῦτο ἐνδεχόμενα ἀτοπήματα.

Τοῦτον τοίνυν οὐκ ἀπεικότως, ἀδελφοί, φοβηθέντες τὸν φόβον, καὶ μήτε νύκτωρ μήτε μεθ' ἡμέραν ἀναπαυθῆναι δυνάμενοι, ἑτέραν ἐδοκιμάσαμεν τραπέσθαι ὁδὸν, ἐλπίζοντες ἀσφαλέστερον καὶ ἐπιτυχέστερον καταντήσειν εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Καὶ δὴ ἀναμελετήσαντες τὸ πνεῦμα τῶν τότε παρουσιασθεισῶν βουλγαρικῶν ἀπαιτήσεων καὶ περιστείλαντες αὐτὸ ἐντὸς τῶν ὅρων τῶν πατροπαραδότων ἐθίμων τῆς ὀρθοδόξου ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἀντεξετάσαντες αὐτὸ πρός τε τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς θεσμοὺς καὶ κανόνας, καθ' οὓς τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ῥυθμίζονται δίκαια, καὶ πρὸς τὰ ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν ἐνδόξων σουλτάνων κεχορηγημένα τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ προνόμια, καὶ ἐξευρόντες λύσιν τινὰ συμβιβάζουσαν, ὥς γε ἡμῖν ἐδόκει, τά τε ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου μετὰ μετρίας παραμειώσεως, ταύτην ἐξεθέμεθα ἐν σχεδίῳ, βάσιν μὲν ἔχοντι τὴν ἀδιάσπαστον ἐκκλησιαστικὴν ἑνότητα ἁπασῶν τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπόλεων μετὰ τῆς Μεγάλης ταύτης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κατά τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας διάταξιν, ἐπιτρέποντι δὲ ὡς ἐκ πατριαρχικῆς ἀναθέσεως καὶ ἐντολῆς τὴν ἄμεσον θρησκευτικὴν ἐποπτείαν καὶ οἰκονομίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας

Digitized by Google

τοῖς ἐκεῖ ἀρχιερεῦσι, συνερχομένοις ἐν ἐπαρχιακῇ τινι συνόδῳ καὶ ἐπιζητοῦσιν ἑκάστοτε τὸ κῦρος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ συνάμα ἐξασφαλίζοντι τὰ πνευματικὰ καὶ κοινωνικὰ αὐτῶν συμφέροντα, καὶ διὰ ταῦτα παραδεκτῷ αὐτοῖς πιθανῶς ἐσομένῳ, ἐὰν μὴ μάτην ἄρα φιλονεικεῖν ἐθέλωσι.

Τὸ σχέδιον τοῦτο, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ περιπόθητα, ὑποβαλόντες τῇ ἐμβριθεῖ σκέψει καὶ μελέτῃ τριῶν παναγιωτάτων καὶ σεβασμιωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς Συνόδου, ἐκ δὲ τῆς τούτων κοινῆς ἐμπειρίας καὶ συμφωνίας ἐπιρρωσθέντες ἐν ταῖς χρησταῖς ἡμῶν περὶ ἐπιτυχίας τοιούτου σχεδίου ἐλπίσιν, ἐθαρρήσαμεν καὶ τοῖς δυσὶ κορυφαίοις καὶ περινουστάτοις ὑπουργοῖς τοῦ κράτους ἀνακοινώσασθαι ἰδιωτικώτερον, ὅπως κἀντεῦθεν βεβαιωθέντες περὶ τῆς δεούσης ὑποστηρίξεως αὐτοῦ, ὑποβάλωμεν αὐτὸ ἀκολούθως τῇ παραδοχῇ τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐπιλέκτων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν ἐπὶ γενικῆς συνελεύσεως.

Ἐν ᾧ τοίνυν εὐέλπιδες καὶ ἐφησυχάζοντες ἀνεμένομεν τῶν αὐτῶν ὑψηλοτήτων τὴν ἔγκρισιν, ἐλάβομεν ἔναγχος ἀντὶ τούτου ὑψηλὸν διάγγελμα παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, διαβιβάζον καὶ δύο σχέδια πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ προκειμένου ζητήματος, ὅπως ἢ θάτερον τούτων ἀποδεξώμεθα, ἢ μέτρον ἕτερον ὑποδείξωμεν δυνάμενον συμβιβάσαι ἑκάτερα τὰ μέρη. Τὰ νέα ταῦτα σχέδια, συγκείμενα, τὸ μὲν ἐξ ἑπτά, τὸ δὲ ἐξ ἐννέα ἄρθρων, ἐφάνησαν ἡμῖν πολὺ χείρονα πάντων τῶν μέχρι τοῦδε προταθέντων κατὰ τὸ ἀντικανονικόν, ἅτε ἄρδην ἀνατρέποντα τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἐγγράφως παραδεδομένα παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν θεοφόρων πατέρων, καὶ διὰ πάντων τῶν αἰώνων ἐν ὅλῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ διακρατήσαντα. Ἀλλὰ καὶ ἐν Συνόδῳ κοινότερον συμμελετηθέντα, τοιαῦτα ἀληθῶς ἀπεδείχθησαν, οἷά εἰσιν· ὅλως δηλαδὴ ἐναντία τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλη-

Digitized by Google

σίας θεσμῶν καὶ κανόνων. Ἔνθεν τοι ταῦτα μὲν ἀποχρώντως ἀνεσκευάσθησαν καθ' ἕκαστον ἄρθρον, αὐτοῖς δὴ τούτοις τοῖς ἀποστολικοῖς καὶ συνοδικοῖς κανόσι καὶ τῇ λοιπῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει ἐπιμελῶς παρεξετασθέντα· τῇ δὲ ἀνασκευῇ ἐπισυνῆπται καὶ ἡ προσήκουσα ἀναλυτικὴ ἀπάντησις πρὸς τὸ διαβιβᾶσαν καὶ συστῆσαν αὐτὰ ὑπουργικὸν διάγγελμα.

Καὶ ἐπειδὴ, τούτων ἀνασκευασθέντων, ἀπαραίτητον ἐδόκει τὸ ὑποδεῖξαι, κατὰ τὴν ὑπουργικὴν καθυφήγησιν, ἄλλο μέτρον παραδεκτὸν ἀμφοτέρωθεν. ἡμεῖς ἐξ αὐτῶν ἤδη τῶν πραγμάτων πεπληροφορημένοι, ὅτι πάντα μονονοὺ τὰ πρὸς κανονικὴν ἐπίλυσιν τῆς προκειμένης ἐκκλησιαστικῆς διαφορᾶς συντελεστικὰ ἐξαντλήσαντες διὰ παντοίων θυσιῶν καὶ συγκαταβάσεων, ἀπ' ἀρχῆς μέχρις ἐσχάτων, ὅμως οὐδὲν τελεσφόρον ἠνύσαμεν, τελευταῖον ἀναγκαίως προήγμεθα εἰς τὸ συμπερᾶναι, ὅτι μόνος γνώμων ἀκριβὴς τοῦ ζητήματος ὑπάρχει Σύνοδος ἁγία τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, λύουσα καθάπαξ ἀσφαλῶς τὸ προκείμενον.

Ταύτην οὖν τὴν ὑστάτην καὶ ἀναγκαίαν σκέψιν, ἣν ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς Συνόδου ἐποιησαμεθα, ἔτι δὲ καὶ τὴν προρρηθεῖσαν ἀνασκευὴν καὶ ἀπάντησιν εἰς τὰ παρὰ τῆς Ὑψ. Πύλης παραπεμφθέντα ἡμῖν ἔγγραφα φέροντες προθύμως καθυπεβάλομεν τῇ κρίσει πολυμελεστέρας Συνόδου, συγκροτηθείσης ἔκ τε τῶν ἐνδημούντων καὶ παρεπιδημούντων ἁγίων ἀρχιερέων καί τινων τῶν τοῦ θρόνου ὁσιολογιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἱεροδιδασκάλων. Καὶ ὑπ' αὐτῆς δὲ ταύτης τῆς πληρεστέρας Συνόδου τήν τε σκέψιν καὶ τὰς ἀπαντήσεις, συμφώνως τῇ καθεστώσῃ ἱερᾷ καὶ ἀρχαιοπαραδότῳ ἐκκλησιαστικῇ θεσμοθεσίᾳ,ἀναγνωρισθείσας καὶ ὁμοφώνως ἐγκριθείσας καὶ κυρωθείσας, κοινοποιοῦμεν καὶ προβαλλόμεθ' αὐτὰς τελευταῖον καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ ἐν τῇ παρούσῃ ταύτῃ γενικῇ συνελεύσει, ἣν ἐπὶ τούτῳ συνεκαλέσαμεν σήμερον, ὥστε τῇ κοινῇ ἁπάντων ὑμῶν εἰδήσει

Digitized by Google

καὶ πληροφορίᾳ, ὡς γνησίων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, διαβιβάζει αὐτὰς πρὸς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν.

Γενέσθω δὲ τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ ἵλεως ὁ ταύτης δομήτωρ καὶ ἀρχηγὸς, ἐπιδαψιλευόμενος ἡμῖν ἄνωθεν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, αἴρων μὲν καθάπαξ τὸ προκείμενον σκάνδαλον, ἐπιβραβεύων δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς ἀδελφότητι τὴν πρὸς ἀλλήλους ὀφειλομένην ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, καὶ καταισχύνων τὸν πειράζοντα ἡμᾶς πολεμήτορα, εἰς δόξαν καὶ θρίαμβον τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως!

Digitized by Google

Τεσκερὲς (διάγγελμα) τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πρὸς τὸν παναγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, μετὰ δύο σχεδίων λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ τουρκικοῦ)

Ἐπειδὴ τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, ἀποχωρισθὲν πρὸ ἱκανοῦ χρόνου τῆς πνευματικῆς διοικήσεως τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐπιθυμεῖ νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους· καὶ ἐπειδὴ πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἐν τῇ Ὑψ. Πύλῃ καθυποβληθεισῶν αἰτήσεων, ἂν καὶ συνεκροτήθησαν πολλαὶ ἐπιτροπαὶ, καὶ κατεβλήθη πᾶσα σπουδὴ καὶ προσπάθεια πρὸς διαίτησιν τοῦ πράγματος μέ τινας τῶν Πατριαρχείων θυσίας, ὡς καί τινας ἐκ τῶν αἰτήσεων ἐκείνων, δὲν κατωρθώθη ὅμως ἵνα ὁμοφωνήσωσιν ἀμφότερα τὰ μέρη· καὶ ἐπειδὴ, καθόσον εἶναι ἀναγκαῖον ἡ διατήρησις τῶν δικαιωμάτων, ἀσυδοσιῶν καὶ προνομίων τοῦ ρωμαϊκοῦ Πατριαρχείου, κατὰ τοσοῦτον ἀπαιτεῖται καὶ ἡ διατήρησις τῶν εἰς πᾶσαν τάξιν ὑπηκόων τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐπιδαψιλευομένων ὑψηλῶν συγκαταβάσεων ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν· καὶ ἐπειδὴ ἡ κατάστασις αὕτη, εἰς ἣν εὑρίσκονται τὰ πράγματα ἀφ' ὅτου ἀνεφύη τὸ ζήτημα τοῦτο, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακολουθῇ· διὰ ταῦτα, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ εὑρεθῇ εἷς τρόπος διαιτήσεως, ὅστις νὰ μὴν ἤθελε προσβάλῃ τὰ δικαιώματα καὶ τοὺς θεμελιώδεις θρησκευτικοὺς κανόνας, καὶ νὰ μεταβληθῇ οὕτως ἡ ἐκ τοῦ ζητήματος τούτου ὑφισταμένη ἤδη, ὡς εἴρηται, διχόνοια εἰς ἡσυχίαν, ἡ Ὑψ. Πύλη ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν δύο σχέδια, ἅτινα καὶ μελετηθέντα

Digitized by Google

ἀκριβῶς καὶ ἐμβριθῶς ἐν τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ στέλλονται ἐσωκλείστως εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Ἐπειδὴ ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ὑψ. κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶναι ἡ συνδιάλλαξις, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ νὰ φθάσῃ εἰς μίαν δικαίαν ἀπόφασιν· καὶ ἐπειδὴ τὰ σχέδια ταῦτα δὲν ἀφορῶσι τὴν θρησκείαν (καθότι ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα ζητήματα, τὰ ἀφορῶντα καθαρῶς τὴν θρησκείαν, ἀπέχει πάντοτε τοῦ ἐκφέρειν γνώμην περὶ αὐτῶν), ἡ Ὑψ. Πύλη ἐπιθυμεῖ ἵνα μελετηθῶσι ταῦτα, καὶ ὅσον οὔπω γίνῃ παραδεκτὸν ἓν τῶν δύο τούτων σχεδίων, ἢ εὑρεθῇ ἓν ἄλλο μέτρον παραδεκτὸν ἀμφοτέρωθεν, καὶ οὕτω δοθῇ ἓν τέρμα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὅπερ καὶ θὰ καθυποβληθῇ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην.

1285, τζεμαζίλ-ἀχὶρ 28 (1868 ὀκτωβρίου 3).

ΣΧΕΔΙΟΝ Α'.

1ον. Εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπικρατείας ὑπάρχουσι κάτοικοι, βούλγαροι μὲν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ὀρθόδοξοι δὲ τὸ θρήσκευμα, οὗτοι θέλουσιν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν διὰ τὰς ἐκκλησίας των καὶ διορίζειν ἱερεῖς, εἰδότας τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν.

2ον. Εἰς τὰς ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι εἰσὶ τὸ πλεῖστον βούλγαροι, οἱ μητροπολῖται θέλουσιν εἶναι βούλγαροι· εἰς ἐκείνας δέ, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι εἰσὶν οἱ πλεῖστοι γραικοί, θέλουσιν εἶναι μητροπολῖται γραικοί· ἐὰν οἱ κάτοικοι μιᾶς ἐπισκοπῆς, τῆς ὁποίας ὁ μητροπολίτης θέλει εἶναι βούλγαρος, εἰσὶν οἱ πλεῖστοι γραικοί, θέλει εἶναι καὶ ὁ ἐπίσκοπος γραικός· καὶ τἀνάπαλιν, ἐὰν οἱ κάτοικοι μιᾶς ἐπισκοπῆς, τῆς ὁποίας ὁ μητροπολίτης εἶναι γραικός, εἰσὶν οἱ πλεῖστοι βούλ-

ΣΧΕΔΙΟΝ Β'.

1ον. Εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπικρατείας ὑπάρχουσι κάτοικοι, βούλγαροι μὲν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ὀρθόδοξοι δὲ τὸ θρήσκευμα, οὗτοι θέλουσιν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν διὰ τὰς ἐκκλησίας των καὶ διορίζειν ἱερεῖς, εἰδότας τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν·

2ον. Οἱ ὀρθόδοξοι βούλγαροι θέλουσιν ἔχει εἰς ἕκαστον βιλαγέτι, τὸ ὁποῖον θέλουσιν, ἀνὰ ἕνα μητροπολίτην, εἰς ἕκαστον δὲ σαντζάκιον ἀνὰ ἕνα ἐπίσκοπον.

Digitized by Google

γαροι, θέλει εἶναι καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς βούλγαρος· θέλουσι δὲ ὑπόκεισθαι, οἱ μὲν ἐν τῇ βουλγαρικῇ μητροπόλει γραικοὶ ἐπίσκοποι τῷ βουλγάρῳ μητροπολίτῃ, οἱ δὲ ἐν τῇ γραικικῇ μητροπόλει βούλγαροι ἐπίσκοποι τῷ γραικῷ μητροπολίτῃ.

3ον. Πρὸς ἐποπτείαν τῆς πνευματικῆς διοικήσεως τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν θέλει διαμένει ἐν Κωνσταντινουπόλει εἷς μπάς-μητροπολίτης, ἔχων παρ' ἑαυτῷ ἄθροισμα περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν πνευματικῶν.

3ον. Πρὸς ἐποπτείαν τῆς πνευματικῆς διοικήσεως τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν θέλει διαμένει ἐν Κωνσταντινουπόλει εἷς μπάς-μητροπολίτης, ἔχων παρ' ἑαυτῷ ἄθροισμα διαχειριζόμενον τὰ πνευματικά.

4ον. Ἐπειδὴ ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Πατριαρχείῳ προσηρτημέναι ἐπαρχίαι θέλουσι διαμείνει εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, οἱ δὲ πνευματικοὶ αὐτῶν ἀρχηγοὶ εἰς τὰς θέσεις των, ὡς καὶ πρότερον. οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι θέλουσι κατοικεῖ εἰς τὰ βιλαγέτια καὶ σαντζάκια ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ κωμοπόλεων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἔχουσιν ἕδρας οἱ γραικοὶ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι, καὶ θέλουσι τιτλοφορεῖσθαι μὲ τὸ ὄνομα μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος τοῦ μέρους ἐκείνου, εἰς τὸ ὁποῖον θέλουσι κατοικεῖ.

Digitized by Google

5ον. Καθὼς οἱ τὴν καταγωγὴν γραικοὶ κάτοικοι θέλουσιν ὑπόκεισθαι εἰς τοὺς γραικοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγούς, οὕτω καὶ οἱ βούλγαροι, οἱ θέλοντες νὰ διαμείνωσιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν πνευματικῶν γραικῶν ἀρχηγῶν, εἶναι ἐλεύθεροι· ἀλλὰ τὸ νὰ ἦναι ὡς ἐκ τούτου βούλγαρος ἐπίσκοπος εἰς ἓν σαντζάκιον, τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτήσεως τοῦ πλείστου μέρους τῶν κατοίκων βουλγάρων.

4ον. Οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πνευματικοῦ ἀθροίσματος, θέλουσι διορίζεσθαι μὲ ὑψηλὸν βεράτιον.

6ον. Οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πνευματικοῦ ἀθροίσματος, θέλουσι διορίζεσθαι μὲ ὑψηλὸν βεράτιον.

5ον. Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ἀρχηγῶν καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν, ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία θέλει μὲν εἶναι ἓν σῶμα κεχωρισμένον καὶ ἀνεξάρτητον· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ θρησκευτικὰ ἀντικείμενα, θέλει ἔχει τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν κεντρικὴν ἀρχήν, ἤτοι εἰς τὴν πατριαρχείαν Κωνσταντινουπόλεως, φέρουσαν τὸν ἐξαιρετικὸν τίτλον « Οἰκουμενικός », μνημονεύοντες, κατὰ τὰ καθεστῶτα, τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

7ον. Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ἀρχηγῶν καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν, ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία θέλει μὲν εἶναι ἓν σῶμα κεχωρισμένον καὶ ἀνεξάρτητον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν, ἔτι δὲ καὶ εἰς λοιπὰ θρησκευτικὰ ἀντικείμενα, θέλει ἔχει τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν πατριαρχείαν Κωνσταντινουπόλεως, τὴν φέρουσαν τὸν τίτλον «Οἰκουμενικός», μνημονεύοντες, κατὰ τὰ εἰθισμένα, τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

6ον. Εἰς τὰς καθέδρας μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων θέλουσιν ἐνοικεῖ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤθελον εὑρεθῇ ἀρχηγοὶ ἐξ οἱουδήτινος ἔθνους· εἰς ὅσας δὲ ἐκκλησίας ἐκκλησιάζονται ἀποκλειστικῶς μέχρι τοῦδε οἱ βούλγαροι, αὗται θέλουσι μείνει εἰς αὐτούς· εἰς ὅσας δὲ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν γραικῶν συνεκκλησιάζονται καὶ οἱ βούλγαροι, αὗται

8ον· Αἱ γραικικαὶ καθέδραι μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων θέλουσι διαμείνει εἰς τοὺς γραικούς· εἰς ὅσας δὲ ἐκκλησίας ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιάζονται μέχρι τοῦδε οἱ βούλγαροι, αὗται θέλουσι μείνει εἰς αὐτούς· εἰς ὅσας δὲ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν γραικῶν συνεκκλησιάζονται, αὗται θέλουσι μείνει εἰς τοὺς γραικούς, οἱ

Digitized by Google

θέλουσι μείνει εἰς τοὺς γραικούς, οἱ δὲ βούλγαροι θέλουσιν ἀνεγείρει νέας ἐκκλησίας·

7ον. Ἡ βουλγαρικὴ πνευματικὴ Σύνοδος, σχηματιζομένη, θέλει καθυποβάλει ἔκθεσιν κανονισμοῦ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ὁρίζουσα τὰ καθήκοντα ἑαυτῆς τε καὶ ἐν γένει τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα καὶ θέλουσιν ἐφαρμοσθῇ, ἀφ οὗ ἤθελον γείνει παραδεκτά.

δὲ βούλγαροι θέλουσιν ἀνεγείρει νέας ἐκκλησίας.

9ον. Ἡ βουλγαρικὴ πνευματικὴ Σύνοδος, σχηματιζομένη, θέλει καθυποβάλει ἔκθεσιν κανονισμοῦ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ὁρίζουσα τὰ καθήκοντα ἑαυτῆς τε καὶ ἐν γένει τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα καὶ θέλουσιν ἐφαρμοσθῇ, ἀφ' οὗ ἤθελον γείνει παραδεκτά.

Τὰ ἄρθρα τῶν σχεδίων ἐξεταζόμενα καθ' ἑαυτὰ καὶ πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας.

Τὸ πρῶτον ἄρθρον ἀμφοτέρων τῶν σχεδίων, ἁπλῶς μὲν ἀναγινωσκόμενον, ἤθελε λογισθῇ ὡς ἀσαφές, διότι ἐνῷ οὐδέποτε ἀπηγορεύθη ἡ ὕπαρξις ἱερέων βουλγάρων ἢ εἰδότων τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν, δὲν ὁρίζει ὅμως πόθεν «οἱ ἁπανταχοῦ τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας διεσπαρμένοι βούλγαροι» θέλουσι ζητεῖ καὶ λαμβάνει τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν· παρὰ τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερέων δηλαδή, ἢ ἀλλαχόθεν· διότι εἰς πολλὰς γραικικὰς ὅλως ἐπαρχίας ἔν τε τῇ Ἀσιατικῇ καὶ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις αὐτοκεφάλοις Ἐκκλησίαις, ὑπάρχουσι βεβαίως πολλοὶ ἢ ὀλίγοι κάτοικοι βούλγαροι, ὡς καὶ εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ὑπάρχουσι τοιοῦτοι, ἐξ ἄλλων ἐθνῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀορίστως κεῖται, εἶναι πιθανώτατον, ὅτι οἱ ὁπουδήποτε τῆς ἐπικρατείας διεσπαρμένοι βούλγαροι, ἀντεχόμενοι τοῦ γράμματος

τοῦ ἄρθρου τούτου, —ὅτι «ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ διορίζειν τοὺς ἑαυτῶν ἱερεῖς»,— ἢ ἀφ' ἑαυτῶν θέλουσι διορίζει τοὺς τυχόντας ἀπολελυμένους ἱερεῖς, ἢ θέλουσι ζητεῖ καὶ λαμβάνει αὐτοὺς ὅθεν τυχὸν ἤθελον ἐγκρίνει, καὶ τότε βεβαίως οἱ τοιοῦτοι ἱερεῖς θέλουσιν εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ὑποτάσσωνται ἢ ὄχι εἰς τὰς κατὰ τόπους κανονικὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς· τότε δέ, ἐκτὸς τῆς ἀναρχίας, τῆς ἀναποφεύκτου συγχύσεως καὶ ἀταξίας, ἥτις ἀναμφιβόλως εἰς τὰς ἁπανταχοῦ ἐπαρχίας συμβήσεται, ἀθετοῦνται συγχρόνως καὶ παραβαίνονται πολλοὶ ἱεροὶ κανόνες, οἱ διατάττοντες τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις «μηδὲν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ κατὰ τόπους ἐπισκόπου ἐπιτελεῖν», οἱ διακελεύοντες «ἀβίαστα μένειν τὰ δίκαια ἑκάστης ἐπαρχίας», καὶ οἱ μὴ ἐπιτρέποντες «μηδενὶ ἐπισκόπῳ ὑπερορίως χειροτονεῖν καὶ ὅλως ἱερατικόν τι ἐπιτελεῖν»[1].

Τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ πρώτου σχεδίου, τὸ διαγορεῦον ὅτι ὁ γραικὸς ἐπίσκοπος θέλει ὑπόκειται τῷ βουλγάρῳ μητροπολίτῃ, καὶ τἀνάπαλιν, ὅτι ὁ βούλγαρος ἐπίσκοπος θέλει ὑπόκειται τῷ γραικῷ μητροπολίτῃ, συσχετιζόμενον πρὸς τὸ τέταρτον ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ σχεδίου, ὅπερ ῥητῶς λεγει —«ἅπαντες οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι θέλουσιν ἐκλέγεσθαι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πνευματικοῦ ἀθροίσματος»,— ἐννοεῖ βεβαίως ὅτι ὁ μὲν βούλγαρος ἐπίσκοπος θέλει μὲν ἐκλέγεται, ψηφίζεται καὶ χειροτονεῖται παρὰ τῆς προτεινομένης βουλγαρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, θέλει δὲ ὑπόκειται τῷ γραικῷ μητροπολίτῃ. Καὶ τἀνάπαλιν, ὁ τῷ βουλγάρῳ μητροπολίτῃ ὑπαγόμενος γραικὸς ἐπίσκοπος θέλει μὲν ἐκλέγεται, ψηφίζεται καὶ χειροτονεῖται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, θελει ὑπόκειται ὅμως τῇ βουλγαρικῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀλλοπρόσαλλος ἐκκλησιαστικὴ πειθαρχία εἶναι λέξις κενή, καὶ καθ' ἑκάτερον λόγον καὶ

1. «Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾷν ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν». (Ἀποστ. λε'). «Οἱ πρεσβύτεροι καὶ

Digitized by Google

πρόσωπον ἀτελεσφόρητος· κατ' οὐσίαν δὲ, συγχύσεως καὶ ἀπειθείας καὶ λιποταξίας ἀφορμή· διότι δύο ἐντελῶς ὁμόδοξοι θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ ἐν τῇ αὐτῇ περιφερείᾳ θέλουσιν ἔχει δύο διαφόρους τὰς κεντρικὰς ἀρχάς των· ἄλλην ἐν τῇ ἀποκαταστάσει, καὶ ἄλλην ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ἀρχιερατείας των. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες οἱονδήποτε ἐπίσκοπον ὑποχρεοῦσι νὰ ὑποτάσσηται εἰς ἐκεῖνον καὶ μόνον, παρ' οὗ τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν ἔλαβε, παρ' αὐτοῦ καὶ μόνου ν' ἀνακρίνηται καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀναφορὰν νὰ ἔχῃ[2].

Διὰ τοῦ τρίτου ἄρθρου ἀμφοτέρων τῶν σχεδίων ἐγκαθιδρύεται ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἷς ἀρχιμητροπολίτης (μπὰς-μητροπολίτης). Ἐν ἄλλαις λέξεσι δύο ἐπίσκοποι ἐγκαθίστανται ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει, δύο ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ ἐντελῶς ὁμόδοξοι καὶ ὁμόθρησκοι, χάριν φυλετικῆς διακρίσεως, ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἀλλ' οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες οὐδ' ἱερατικόν τι ἐπιτρέπουσι τελεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῇ μὴ ὑπ' αὐτὸν τελούσῃ πόλει, πολλῷ ἔλαττον καὶ διαρκῶς ἐν αὐτῇ ἑδρεύειν,

---

διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος». (Ἀποστλ. λθ΄) «Ἔδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ σώζεσθαι· ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ ἑαυτῇ προσόντα δίκαια ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος, ἄδειαν ἔχοντος ἑκάστου μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλὲς ἐκλαβεῖν εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὡρισμένοις προσκομίσαι, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ». (Τῆς Γ΄ η΄.)

2. Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη, . . . ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων, . . . τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι τὸ δὲ κῦρος τῶν γενομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ». (Τῆς Α. δ΄.) —«Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχοι, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον. . . . ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ· ἢ γοῦν, γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι . . . . . Εἰ δὲ καὶ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς

Digitized by Google

καὶ Σύνοδον διαρκῆ περὶ ἑαυτὸν ἔχειν, ἀρχιερεῖς ἐκλέγειν, ψηφίζειν καὶ χειροτονεῖν, ὡσεὶ ἕτερόν τινα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως[3].

Τὸ τέταρτον ἄρθρον ἀναλύεται καὶ ἀναιρεῖται μετὰ τοῦ δευτέρου, καθὼς καὶ τὸ ἕκτον τοῦ δευτέρου σχεδίου.

ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω» (Τῆς Δ' θ'. – Ὅρα καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ιδ' καὶ τῆς Β' β').

3. «Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μεθ' ἑαυτοὺς καθαρούς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ὥστε, χειροθετουμένους αὐτούς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. . . . Εἰ δέ, τοῦ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπισκόπου ὄντος, προσέρχονταί τινες, πρόδηλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις καθαροῖς ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει . . . ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν». (Τῆς Α' η'). —«Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες, παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς, προσδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου, ἐπεὶ τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ». (Τῆς Δ' ιβ'). —«Ἐπίσκοπον μὴ ἐπιβαίνειν ἀλλοτρίᾳ πόλει, τῇ μὴ ὑποκειμένῃ αὐτῷ, μηδὲ χώρᾳ τῷ αὐτῷ μὴ διαφερούσῃ ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός, μηδὲ καθιστᾶν πρεσβυτέρους ἢ διακόνους εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, εἰ μὴ ἄρα μετὰ γνώμης τοῦ οἰκείου τῆς χώρας ἐπισκόπου. Εἰ δὲ τολμήσειέ τις τοιοῦτο, ἄκυρον εἶναι τὴν χειροθεσίαν, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς Συνόδου τυγχάνειν» (Ἀντιοχ. κβ', παράβαλε καὶ τῆς Β' β'.) —Τὰ αὐτὰ ὁρίζει καὶ ὁ λδ' ἀποστολικὸς κανὼν λέγων· «Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὸν χώραις». Ὅπου σημειούσθω ἡ λέξις ἔθνος ἐκλαμβανομένη, οὐχὶ ὅπως σήμερον οἱ βούλγαροι ἑρμηνεύουσιν αὐτὴν κατ' ἀρέσκειαν, ἐννοοῦντες γένος καὶ φυλήν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς μητροπολιτικῆς (ἢ πατριαρχικῆς) παροικίας καὶ διοικήσεως. Εἰ δὲ μή, ὁ κανὼν οὗτος ἤθελεν ἀντιφάσκει πρὸς τοὺς παραλλήλους συνοδικοὺς κανόνας, καθ' οὓς εἷς μόνος ἐπίσκοπος ἐγκαθίσταται ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ ἢ πόλει περιεχούσῃ χριστιανοὺς συγκρο-

Digitized by Google

Τὸ πέμπτον ἄρθρον τοῦ πρώτου σχεδίου καὶ τὸ ἕβδομον τοῦ δευτέρου καὶ καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα, καὶ πρὸς ἄλλα ἄρθρα τῶν σχεδίων ἀντιπαραβαλλόμενα, εὑρίσκονται καὶ ἀντικανονικὰ καὶ ἀντιφατικά· ἀντικανονικὰ μέν, διότι πρῶτον ἐνταῦθα περιληπτικῶς ἐπονομάζεται καὶ συνιστᾶται βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἀπολύτως καὶ χωρὶς προηγουμένως νὰ γνωσθῶσι τὰ ὅριά της, ἐναντίον τοῦ τε ὀρθοῦ λόγου καὶ τῶν ῥητῶν ἱερῶν κανόνων[4], καθ' οὓς οὔτε ὑπῆρξεν οὔτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ

τουμένους οὐχὶ πάντοτε ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἐκ πλειόνων. Τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην ἐκδοχὴν τοῦ ἔθνους ἀντὶ μητροπολιτικῆς ἐπαρχίας, ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδος (κανόνι θ') ἐπαναλαμβάνουσα καὶ ἑρμηνεύουσα τὴν αὐτὴν διαταγὴν τῶν ἀποστόλων ὡς ἀκολούθως «Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει ἐπίσκοπον, καὶ (τοῦτον) τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ». Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸν λδ' ἀποστολικὸν κανόνα, λέγει· «Ὁ παρὼν κανὼν τοὺς ἑκάστης ἐπαρχίας πρώτους ἐπισκόπους, τοὺς τῶν μητροπόλεων δηλονότι ἀρχιερεῖς, κεφαλὴν ἡγεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας κελεύει, καὶ χωρὶς ἐκείνων μηδὲν ποιεῖν, ὃ εἰς κοινὴν ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, οἷον ζητήσεις δογματικάς, οἰκονομίας περὶ σφαλμάτων κοινῶν, καταστάσεις ἀρχιερέων καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἀλλὰ περὶ τούτων ἐκείνῳ συνιόντας συνδιασκέπτεσθαι καὶ τὸ πᾶσιν ἄριστον δόξαν ψηφίζεσθαι».

4. «Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίαις Ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς Ἐκκλησίας· ἀλλά, κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν . . . καὶ τοὺς τῆς θρακικῆς τὰ τῆς Θράκης μόνον οἰκονομεῖν. Ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονίᾳ ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς· φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὔδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἡ τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὡρισμένα». (Τῆς Β' β'.) - «Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον . . . μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας διοικεῖν τε . . . καὶ

Digitized by Google

ποτὲ Ἐκκλησία καὶ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις ἄνευ ὡρισμένων ὁρίων, καθὼς οὔτε πολιτικὴ διοίκησις γεωγραφικῶς ἀπεριόριστος ὑπῆρξέ ποτε, ἢ δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Καθὼς δὲ πᾶσα Ἐκκλησία αὐτοκέφαλος ἐν γένει, καὶ πᾶσα μερικὴ ἢ ἐπαρχιακή, ὑποκειμένη εἰς αὐτοκέφαλον, ἔχουσι τὰ ὅρια αὐτῶν, ἐξ οὗ καὶ ὀνομάζονται Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῆς Καισαρείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Ἡρακλείας, τῆς Πετρουπόλεως, τῶν Ἀθηνῶν κτλ. οὕτω καὶ ἡ προτεινομένη βουλγαρικὴ Ἐκκλησία πρέπει ἀναγκαίως νὰ ἔχῃ τὰ ὅριά της, καὶ νὰ λάβῃ καὶ τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ τόπου κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἔθνους. Διότι καὶ αὐτοκέφαλος τυχὸν βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἐὰν ἤθελεν ἀναγορευθῇ, πάλιν ἔδει νὰ ἔχῃ τὰ ὅριά της, καθὼς ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ὅρια πᾶσαι αἱ αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι, ἀρχαῖαί τε καὶ νεώτεραι, καὶ ἐπονομάζονται οὐχὶ ἐκ τοῦ ἔθνους ἢ τῆς φυλῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ τόπου.. Διὰ ταῦτα οὐδείς ποτε πατριάρχης, οὐδεὶς μητροπολίτης, οὐδεὶς ἐπίσκοπος, ἐν οὐδεμιᾷ ἐποχῇ καὶ περιστάσει ἔσχεν ἢ ἔχει ἀξιώσεις δικαιοδοσίας ἐπὶ τῶν ἔξω τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιφερείας κατοικούντων ὁμοδόξων καὶ ὁμοεθνῶν αὐτῷ, διότι οὐδεμιᾶς ἐποχῆς καὶ περιστάσεως ἀνάγκη ἀπῄτησεν ἢ ἀπαιτήσει τὸ τοιοῦτον· ἑπομένως, καθὼς ὁ Ἱεροσολύμων, ὁ Καισαρείας, ὁ Ἐφέσου δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι δικαιοδοσίαν τινὰ ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατοικούντων ἱεροσολυμιτῶν, καισαρέων καὶ ἐφεσίων, οὔτε οἱ τῆς Ῥωσσίας μητροπολῖται ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα ῥώσσων, οὔτε οἱ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα τοιούτων ἑλλήνων, ἀπαραλλάκτως οὐδεὶς πνευματικὸς ἀρχηγὸς

πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν . . . περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἢ ἐπιχειρεῖν». (Ἀντιοχ. Θ'.) —«Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο· τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος». (Τῆς Δ' ϛ').

Digitized by Google

βούλγαρος δύναται νὰ χειροτονηθῇ ἀπολελυμένως πάντων τῶν ἁπανταχοῦ βουλγάρων (ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ πρώτου ἄρθρου), οὔτε Ἐκκλησία βουλγαρικὴ νὰ ὑπάρξῃ ἀπεριόριστος καὶ ἀπολελυμένη χωρὶς ν' ἀθετήσῃ πάντας τοὺς νόμους τῆς λογικότητος καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου πάντων τῶν αἰώνων.—Ἀντιφατικὰ δέ εἰσι τὰ ἄρθρα ταῦτα, διότι, ἀφοῦ ἐν τῷ τετάρτῳ ἄρθρῳ ὁρίζεται, ὅτι οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πνευματικοῦ ἀθροίσματος, θέλουσι διορίζεσθαι δι' ὑψηλοῦ βερατίου, ἡ κανονικὴ ἐπικύρωσις ἡ παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐπιζητουμένη ποίαν σημασίαν θέλει ἔχει; Πρόδηλον ὅτι, ἢ θέλει ἐπικυροῖ ὁ πατριάρχης ἀπαρατηρήτως καὶ ἀνεξετάστως πάντας τοὺς προτεινομένους αὐτῷ καλοὺς καὶ ἀκαταλλήλους, ἢ θέλει συγκρούεται πρὸς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν, ἀναγκαζόμενος τυχὸν ἐνίοτε διὰ λόγους κανονικοὺς νὰ μὴ ἀποδεχθῇ ἐκλεγόμενόν τινα καὶ διωρισμένον ἤδη διὰ ὑψηλοῦ βερατίου.

Τὸ δὲ μνημονεύειν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος τότε καὶ μόνον θὰ ἦτο σύμφωνον πρὸς τὰ καθεστῶτα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐὰν ὁ μνημονεύων ἐλάμβανε καὶ τὴν χειροτονίαν παρὰ τοῦ μνημονευομένου καὶ τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ εἶχε πρὸς αὐτόν· (ὅρα τοὺς ἐν τῷ β' ἄρθρῳ παρατεθέντας κανόνας).

Ἄρθρον ΣΤ' τοῦ πρώτου σχεδίου καὶ Η' τοῦ δευτέρου

Οἱ βούλγαροι, οἱ μέχρι τοῦδε συνεκκλησιαζόμενοι μετὰ τῶν γραικῶν, ἐὰν θελήσωσι νὰ κτίσωσι νέας ἐκκλησίας, ἐπειδὴ θέλουσι κατοικεῖ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, εἰς τίνος ἀρχιερέως πνευματικὴν δικαιοδοσίαν θέλουσιν ὑπάγεσθαι;Ἐὰν εἰς ἐκείνου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήγοντο μέχρι τοῦδε συνεκκλησιαζόμενοι μετὰ τῶν γραικῶν, καλῶς· διότι τὸ τοιοῦτον εἶναι σύμφωνον πρός τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὸ δόγμα τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν ὅμως θέλουσιν ὑπά-

Digitized by Google

γεσθαι ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν ἐξάπαντος τοῦ βουλγάρου μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, τότε περιπίπτομεν εἰς τὸ ἄτοπον τῆς συνυπάρξεως δύο ἐπισκόπων εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον· (παράβαλε τοὺς κανόνας τοὺς κατὰ τοῦ γ' ἄρθρου). Β'. Πῶς εἰς τὰς καθέδρας τῶν μητροπόλεων θέλουσιν ἐνοικεῖ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤθελον εὑρεθῆ ἀρχηγοὶ ἐξ οἱουδήποτε ἔθνους, ἀφοῦ, κατὰ τὸ β' ἄρθρον, ὁ πληθυσμὸς τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας προσδιορίζει τὴν ἐθνικότητα τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου; Πρόδηλον ὅτι καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀντιφάσκει μὲν πρὸς τὸ δεύτερον, συγχύσεως δὲ καὶ ταραχῆς πρόξενον γίνεται τοῖς ὁμοδόξοις ἔθνεσιν, ἐὰν οἱ μὲν μὴ βούλγαροι ἐπιστηρίζωνται εἰς τοῦτο, οἱ δὲ βούλγαροι εἰς ἐκεῖνο.

Ἄρθρα Β' καὶ Δ' τοῦ δευτέρου σχεδίου

Τὸ περιεχόμενον τῶν ἄρθρων τούτων εἶναι πολλαχῶς ἐναντίον εἰς τοὺς κανόνας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Α'. Διότι ἐπιφέρουσι κατατομὴν καὶ διαίρεσιν τῶν ἐπαρχιῶν, ὅπερ οὐκ ἔξεστιν[5]. Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἐκ μιᾶς ἐπαρχίας σχηματίζονται ἐνίοτε νέαι ἐπισκοπαί, σωζομένης πάντοτε τῆς μητροπόλεως, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται ἢ λόγῳ ἐκτάσεως τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ἢ λόγῳ πληθυσμοῦ, ἢ λόγῳ νέας πόλεως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐν γένει πρὸς οἰκοδομὴν καὶ σωτηρίαν τῶν πιστῶν, πάντοτε δὲ γνώμῃ καὶ συγκαταθέσει τοῦ μητροπολίτου[6], οὐ-

5. «Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείαις διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον· ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου. Ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὴν διοικῶν ἐπίσκοπος, δηλονότι σωζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίωνη. (Τῆς Δ' ιβ', ὅρα καὶ β' τῆς Β').

6. Ἑκάστῳ ἐπισκόπῳ τὸ πρέπον ἐφυλάχθη, ἵνα ἐκ τῆς συγκτησίας τῶν πα-

Digitized by Google

δέποτε ὅμως λόγῳ φυλετικῆς διακρίσεως, ὅπερ ἀντιβαίνει εἰς τὸ δόγμα τῆς ἑνότητος τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, «ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός» (Κολασσ. Γ', ια'). Β'. Ἐπειδὴ ὁ βούλγαρος μητροπολίτης τοῦ βελαετίου, καὶ ὁ βούλγαρος ἐπίσκοπος τοῦ σαντζακίου δὲν θέλουσιν ἔχει ὅρια τῆς περιφερείας αὐτῶν ὡρισμένα, ἕνεκα τοῦ ὅτι εἰς πολλὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς αὐτῆς περιφερείας εἰσὶ διεσπαρμένοι καὶ βούλγαροι καὶ μὴ βούλγαροι, θέλουσιν ἔχει μετὰ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων κοινὰς τὰς περιφερείας καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν περιπίπτομεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀντικανονικότητα, τοῦ εἶναι δηλαδὴ δύο ἐπισκόπους ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐπαρχίᾳ· εἶναι δὲ ἀναγκαία συνέπεια τούτου οὐ μόνον οἱ ἐπίσκοποι νὰ ἦναι διῃρημένοι, λόγῳ φυλῆς καὶ γλώσσης, ἀλλ' ἐν τῷ προσώπῳ τούτων καὶ τὰ ποίμνια αὐτῶν θέλουσιν εἶσθαι διῃρημένα οὐ μόνον κατὰ πόλεις καὶ χώρας, ἀλλὰ καὶ κατὰ οἰκίας καὶ συζυγίας, ἕνεκα τῶν ὑπαρχουσῶν συγγενειῶν καὶ ἐπιγαμιῶν μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν. Παραδεχθείσης δ' ἅπαξ τῆς ἀρχῆς ταύτης τοῦ εἶναι εἰς ἕκαστον βιλαέτιον ἕνα μητροπολίτην βούλγαρον, καὶ εἰς ἕκαστον σαντζάκιον ἕνα ἐπίσκοπον, πῶς δυνάμεθα ν' ἀποφύγωμεν τοῦτο καὶ δι' ἄλλα ἔθνη, οἷον ἀλβανούς, βλάχους κτλ. πρὸς πλείονα ἐπαύξησιν, προϊόντος τοῦ χρόνου, τῆς κατατομῆς καὶ κατακερματίσεως τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ;

Ἄρθρον Ε' τοῦ δευτέρου σχεδίου

Ἐπίσης τὸ ἄρθρον τοῦτο συντείνει πρὸς ἐπαύξησιν τῆς κατατομῆς καὶ διαιρέσεως τῶν χριστιανῶν βουλγάρων τε καὶ μὴ βουλγάρων, καὶ

ροικιῶν μηδὲν ἀποδρεφθείη πρὸς τὸ ἴδιον κτήσασθαι ἐπίσκοπον, εἰμὴ κατὰ συναίνεσιν τοῦ ἐξουσίαν ἔχοντος· ἐὰν δὲ αὐτὸς παραχωρήσῃ ὥστε τὴν αὐτὴν διοίκησιν ἐπιτραπεῖσαν ἴδιον κτήσασθαι ἐπίσκοπον, εἰς τὰς λοιπὰς τὸν προχειρισθέντα μὴ ἐπιβαλέσθαι διοικήσεις, διότι μία ἐκ τοῦ σώματος τῶν πολλῶν ἀφαιρεθεῖσα αὐτὴ καὶ μόνη ἠξιώθη τιμὴν ἰδίας ἐπισκοπῆς ἀναδέξασθαι». (Τῆς ἐν Καρθαγένῃ ξε').

συγχύσεως περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν πνευματικῶν καθηκόντων· καθότι οἱ χριστιανοὶ βούλγαροι (διατί δὲ ὄχι καὶ οἱ γραικοί, ἐπωφελούμενοι ἐκ τῆς πρὸς τοὺς βουλγάρους δοθησομένης ἐλευθερίας τοῦ κατ' ἀρέσκειαν προτιμᾶν τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν ποιμένα;) λαβόντες ἅπαξ τὴν ἄδειαν ἕκαστος κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ κατὰ τὸ τῆς ἀτομικότητος συμφέρον, ν' ἀποσκιρτᾷ ἀδεῶς καὶ ἀνενόχως νὰ μεταβαίνῃ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, παρακαθημένην, καὶ ἀπὸ Ἐκκλησίας εἰς Ἐκκλησίαν, ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι γινόμενοι περὶ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, θέλουσιν ὀλιγωρεῖ καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης, μόνον δὲ καθ' ὑπόκρισιν, καὶ πρὸς τὸ ἄλλοτε ἄλλο ὑλικὸν συμφέρον αὐτῶν, θέλουσι καταφεύγει ὁτὲ μὲν εἰς τὴν μίαν, ὁτὲ δὲ εἰς τὴν ἄλλην. Ἐν δὲ τῇ ἐξάψει τῶν παθῶν τῆς ἀντιζηλίας καὶ τῶν ἐρίδων, οὐδόλως εἶναι ἀπίθανον καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμένες νὰ παρανομῶσιν. Οὕτω λοιπὸν καθιστῶμεν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ βαβυλώνειον πύργον οὐχὶ πλέον διὰ τῆς ἑτεροδόξου καὶ ἐξωτερικῆς προσυλητομανίας, ἀλλὰ δι' ἐσωτερικῶν καὶ ὁμοδόξων φυλετικῶν διαιρέσεων καὶ συγχύσεων, ὥστε ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ μὴ κυβερνᾶται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ συμφερόντων.

Digitized by Google

Ἀπάντησις πρὸς τὸν ὑπουργικὸν τεσκερέν.

Ὑψηλότατε

Ἡ ὑμετέρα περινουστάτη Ὑψηλότης, εὐαρεστηθεῖσα νὰ συνοδεύσῃ τὰ ἅπερ διαβιβάζει δύο νεώτερα πρὸς ἐξομάλυνσιν καὶ ἄρσιν τῆς βουλγαρικῆς διαφορᾶς σχέδια, δι' ἰδίου αὐτῆς ὑψηλοῦ τεσκερὲ, ἀποσταλέντος παρὰ τοῦ σεβαστοῦ αὐτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, ἀποφαντικώτερον γνωματεύει ὅτι τὰ σχέδια ταῦτα «δὲν προσβάλλουσι τὰ δικαιώματα καὶ τοὺς θεμελιώδεις θρησκευτικοὺς κανόνας, οὔτε ἀφορῶσι τὴν θρησκείαν». Καὶ πρὸς μείζονα ἐπισύστασιν τῶν σχεδίων τούτων προστίθησι καὶ τὰς ἑπομένας λέξεις· «Καθόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ διατήρησις τῶν δικαιωμάτων, ἀσυδοσιῶν καὶ προνομίων τοῦ ρωμαϊκοῦ Πατριαρχείου, κατὰ τοσοῦτον ἀπαιτεῖται καὶ ἡ διατήρησις τῶν εἰς πᾶσαν τάξιν ὑπηκόων τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐπιδαψιλευομένων ὑψηλῶν συγκαταβάσεων ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν κτλ». Ἰδοὺ λόγοι ὄντως ἐμβριθεῖς καὶ ἐνθαρρυντικοὶ, ὑπὸ πατρικῆς καὶ συνετῆς ἐμπνεόμενοι κυβερνήσεως, φιλοστόργω; κηδομένης καὶ προνοούσης περὶ πάντων ἀνεξαιρέτως καὶ ἀδιακρίτως τῶν ὑπηκόων αὐτῆς, ὡς τῶν πάντων ἰσοτίμων τέκνων τῆς Α. Α. καὶ φιλολάου Μεγαλειότητος. Ἀλλ' ἐπιτραπήτω ἡμῖν, Ὑψηλότατε, ἵνα μετὰ σεβασμοῦ καὶ θάρρους παρατηρήσωμεν, ὅτι αἱ καθ' ἑαυτὰς ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι αὗται θεωρίαι τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος δυστυχῶς δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τῶν βουλγάρων.

Ἐν πρώτοις ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἀγνοοῦσα πιθανῶς ὅτι πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα εἰσὶ θρησκευτικὰ κατ' οὐσίαν, νομίζει ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαφορὰ τῶν βουλγάρων δὲν σχετίζεται μετὰ τῆς θρησκείας, καὶ θρησκείαν ἐννοεῖ ἐξάπαντος τὸ δόγμα. Ἀναγκαζόμεθα λοιπὸν ἵνα πληροφορήσωμεν αὐτὴν ἁρμοδίως καὶ κατὰ χρέος ἱερὸν, ὅτι

Digitized by Google

οἱονδήποτε ζήτημα ἐκκλησιαστικόν, ἁπτόμενον τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν καὶ κανόνων, ἐστὶν ἐπίσης θρησκευτικόν· καὶ ἑπομένως, ἐν ὅσῳ τις ὁμολογεῖ ὅτι, ὡς χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ὑπάρχει μέλος τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οὗτος δὲν δύναται ν' ἀθετήσῃ ἀνεγκλήτως οὐδένα τῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν κανόνων, ἀλλὰ ὀφείλει ν' ἀποδέχηται πάντας ὡς λόγια Θεοῦ· διότι καὶ Ἀπόστολοι καὶ αἱ ἅγιαι οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι πιστεύονται ἐν ὅλῃ τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ θεόπνευστοι[1]. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα δὲν δύναται νὰ λυθῇ χωρὶς νὰ προεξετασθῇ κατ' ἀντιπαραβολὴν πρὸς τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας, φανερὸν ὅτι εἶναι ζήτημα θρησκευτικόν. Καὶ ἐπειδὴ τὰ προβαλλόμενα δύο σχέδια πρὸς λύσιν αὐτοῦ εἰσὶ προφανῶς ἐναντία πρὸς πολλοὺς τῶν ἱερῶν κανόνων, ἄρα εἰσὶν ὅλως ἀντιθρησκευτικά.

Οὗτος καὶ μόνος ὁ λόγος θὰ ἦτο βεβαίως ἱκανὸς νὰ δικαιώσῃ ἐνώπιον τῆς τε σεβαστῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς καθόλου ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸ ἀπαράδεκτον τῶν σχεδίων τούτων· ἀλλὰ καὶ ἄλλως τὸ σύνολον αὐτῶν, καλῶς ἐξεταζόμενον, ἀποδείκνυται ἐναντιούμενον οὐ μόνον πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν καὶ δύναμιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὅπερ ἐστὶν εἰς τὸ δόγμα τῆς πίστεως. Γνωστὸν ὑπάρχει, ὅτι πᾶς ὀρθόδοξος χριστιανὸς, ἐν ὅσῳ ὁμο-

1. «Τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην Σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν» (τῆς Δ' α'). —«Ἔδοξε καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ Συνόδῳ κάλλιστά τε καὶ σπουδαιότατα ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους καὶ ἀσφαλεῖς πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατρείαν παθῶν τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων δεχθέντας καὶ κυρωθέντας. : Εἰ δέ τις ἀλῷ κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν, ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον κανόνα ὡς αὐτὸς διαγορεύει τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος» . . (Τῆς ς' β').

«Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεών εἰσιν ὑποτυπώσεις, ἃς ἀσμένως δεχόμενοι . . . . ἀσπασίως

λογεῖ ἑαυτὸν μέλος γνήσιον τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὀφείλει πρὸς τοῖς λοιποῖς δόγμασι νὰ ὁμολογῇ ὅτι πιστεύει εἰς **μίαν** καὶ μόνην Ἐκκλησίαν (ἄρθρ. θ' τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου τῆς πίστεως). Ἔστι δὲ καὶ λέγεται **μία** ἡ Ἐκκλησία, ὅταν οἱ ὁπουδήποτε γῆς ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ πιστεύωσι τὰ αὐτὰ δόγματα τῆς πίστεως ἀπαραλλάκτως, ἔχωσι τὰς αὐτὰς τελετάς, καὶ διοικῶνται κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, τὴν διατετυπωμένην περιληπτικῶς μὲν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς, ἀνεπτυγμένως δὲ ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς καὶ συνοδικοῖς κανόσι· πάντα δὲ ταῦτα ὑπὸ πνευματικοὺς ἀρχηγούς, κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν αὐτῶν ἱερῶν κανόνων διοριζομένους. Ἅμα δὲ μερίς τις χριστιανῶν ἐν ὁποιονδήποτε τούτων ἤθελε μεταβάλει ἄλλως, ἢ ὡς ἡ Γραφὴ διδάσκει καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες διακελεύονται, ἡ μερὶς αὕτη, διαφωνοῦσα, ἀποτελεῖ ἄλλην παρὰ τὴν **μίαν** ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ σχέδια ταῦτα ὑποδεικνύουσι καὶ συνιστῶσιν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, εἰσάγουσαν ἀρχὰς ἐκ διαμέτρου ἀντευαγγελικάς, καὶ πολλαχῶς παραλλάσσουσαν τῆς διὰ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁριζομένης καὶ διαγεγραμμένης, ἕπεται ὅτι ταῦτα προτίθενται νὰ συστήσωσιν ἀλλοίαν τινὰ παρὰ τὴν **μίαν** Ἐκκλησίαν, ἄρα ἀντίκεινται καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ εὐαγγελικὸν καὶ θεοπαράδοτον δόγμα τῆς πίστεως.

τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν. τῶν τε ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἓξ ἁγίων οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα». (Τῆς Ζ' α').

«Θεσπίζομεν τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἑπτὰ Συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας· τῶν γὰρ προειρημένων ἁγίων Συνόδων τὰ δόγματα καθάπερ τὰς θείας Γραφὰς δεχόμεθα καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν». (Τῶν Βασιλ. βιβλ. Ε, τίτλ. γ', κεφάλ. β').

Digitized by Google

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἴσην ἀνάγκην, ἐξ ἑνὸς μὲν, τῆς διατηρήσεως τῶν δικαιωμάτων, ἀσυδοσιῶν καὶ προνομίων τοῦ ρωμαϊκοῦ Πατριαρχείου, ἀφ᾿ ἑτέρου δὲ τῆς ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τῶν θρησκευτικῶν παντὸς ὑπηκόου, περὶ μὲν τοῦ ἂν διατηρῶνται τὰ προνόμια τοῦ Πατριαρχείου μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν σχεδίων τούτων, ὡς ἔχουσιν, οὐδὲν λέγομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος. Περὶ δὲ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, μυρίας τῷ ὄντι καὶ τὸ ἡμέτερον καὶ πᾶν ἕτερον ἔθνος τῆς κραταιᾶς βασιλείας, μὴ μουσουλμανικὸν, ὁμολογοῦσι τὰς χάριτας πρὸς τὸν ἄκρως φιλόλαον καὶ ἀνεξίθρησκον ἡμῶν αὐτοκράτορα δι᾿ ὅσας ἐπεδαψιλεύσατο καὶ καθ᾿ ἡμέραν ἐπιδαψιλεύει πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις ἐλευθερίας, δυνάμει τῶν ὁποίων πᾶς λαὸς καὶ ἕκαστον ἄτομον ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ἑαυτοῦ συνειδήσεως ἐν ὅλῃ τῇ ἐπικρατείᾳ ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ ἀσπασθῇ ὁσάκις καὶ ὁποιανδήποτε θρησκείαν ἤθελεν ἐκλέξῃ, καὶ νὰ ἐξασκῇ αὐτὴν ἐλευθέρως καὶ δημοσίως· ἀφ᾿ ἑτέρου ὅμως ὑπάρχει βέβαιον ὅτι ἕκαστον ἔθνος καὶ ἕκαστον ἄτομον, ἐνόσῳ ἐμμένει εἰς τὴν θρησκείαν ἐκείνην, ἐν ᾗ ἐγεννήθη ἢ ἣν ἔπειτα ἐξελέξατο, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα οὐδένα νόμον, οὐδεμίαν τάξιν αὐτῆς νὰ μεταποιήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν· ἀλλ᾿ ἐξ ἅπαντος ὀφείλει νὰ διατηρῇ ἀπαραλλάκτως καὶ ἀναλλοιώτως τὰ πάντα, καθὼς εἶναι νενομοθετημένα καὶ διατεταγμένα, καὶ καθὼς τηροῦσιν αὐτὰ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς αὐτῆς θρησκείας, ὃν τρόπον ἕκαστον μέλος τῆς πολιτικῆς ἐπικρατείας ὀφείλει νὰ διατηρῇ ἀπαρεγκλίτως καὶ ἀκριβῶς τοὺς νόμους καὶ τὰς διατάξεις τῆς πολιτείας ἐκείνης, εἰς ἣν ἀνήκει. Ὁμολογοῦντες λοιπὸν ἑαυτοὺς οἱ βούλγαροι ὀρθοδόξους χριστιανοὺς καὶ γνήσια μέλη τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ νὰ θέλωσιν ἔπειτα νὰ μεταβάλωσι τοὺς νόμους καὶ τὰς διατάξεις αὐτῆς κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ νὰ ζητῶσι παρὰ τῆς ὑψηλῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν τοιαύτην αὐτῶν ἰδιοτροπίαν ἐπὶ τῇ προφάσει δῆθεν ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τῆς θρησκείας αὐτῶν, ἐνῷ ὁμολουμένως απο-

Digitized by Google

λαύουσι πληρέστατα τῆς τοιαύτης ἐλευθερίας μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοθρήσκων αὐτοῖς ἐθνῶν, τοῦτο δὲν εἶναι πλέον ἐλευθερία συνειδήσεως, διότι δὲν μεταβάλλουσι θρήσκευμα· δὲν εἶναι ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῆς θρησκείας αὐτῶν, διότι οὐδέποτε ἐστερήθησαν ταύτης· ἀλλ' εἶναι ἀνατροπὴ τῆς θρησκείας καὶ παραβίασις τῆς ἐλευθερίας τοσούτων ἄλλων λαῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν θρησκείαν. Οὕτω δὲ ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἐὰν μονομερῶς ἀκούσασα τοὺς παρουσιαζομένους ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, ὑποστηρίξῃ καὶ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια ταῦτα, θέλει παρασυρθῆ, ἀπ' ἐναντίας τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς προθέσεων καὶ πόθων, εἰς τὸ νὰ ἀνατρέψῃ μὲν τὰς βάσεις τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας, παραβιάσῃ δὲ ἄκουσα καὶ λεληθότως τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας τοσούτων ἄλλων ὀρθοδόξων αὐτῆς ὑπηκόων λαῶν, καὶ τότε συγκαταστραφήσονται καὶ οὐκ ὀλίγα οὐσιώδη προνόμια τοῦ Πατριαρχείου, ἀφορῶντα οὐχὶ πλέον τὴν ἔκτασιν καὶ ἐλάττωσιν τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς τῆς πατροπαραδότου ἡμῶν θρησκείας.

Ὅτι δὲ ἀληθῶς ἀμφότερα τὰ σχέδια ταῦτα ἐναντιοῦνται πρός τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν ὑψηλὰ σουλτανικὰ βεράτια, ἀρκέσει τῇ ὑμετέρᾳ περινουστάτῃ Ὑψηλότητι ἡ ἐπισυνημμένη σύντομος καὶ προχειροτάτη αὐτῶν ἀνάλυσις.

Διὰ πάντας ἄρα τοὺς ἐν τῇ ἐπισυνημμένῃ ταύτῃ ἀναλύσει ἐκτιθεμένους λόγους, λόγους ἰσχυροὺς καὶ ἀναντιρρήτους, ἐκπηγάζοντας ἐξ αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας πάσης ἐποχῆς, λόγους, τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὶ οἱ βούλγαροι δὲν δύνανται ν' ἀρνηθῶσι καὶ ἀθετήσωσιν, ἐὰν θέλωσι νὰ διαμένωσιν ὀρθόδοξοι, καὶ διὰ τοῦτο πιθανῶς ἀποφεύγουσι τὴν μετὰ τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἀπαθῆ καὶ ἀμερόληπτον συνδιάσκεψιν περὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικει-

Digitized by Google

μένου, ἐσμὲν εἰς θέσιν νὰ διακηρύξωμεν, Ὑψηλότατε, ὅτι τὰ ἀνὰ χεῖρας δύο σχέδια βασίζονται ἐπὶ ἀρχῶν, οὐ μόνον κανονικῶς ἐπιληψίμων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ καίρια προσβαλλουσῶν αὐτὸ τὸ δόγμα τῆς ἑνότητος τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ κοινῷ σκανδάλῳ τῶν ἁπανταχοῦ χριστιανῶν.

Ἐκκλησιαστικὴ καὶ θρησκευτικὴ διοίκησις ἐπὶ τοιούτων ἀρχῶν θεμελιουμένη εἶναι ἀπαραδειγμάτιστος εἰς τὰ χρονικά, οὐ μόνον τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς, ἀλλὰ καὶ πάσης ἄλλης χριστιανικῆς λεγομένης Ἐκκλησίας, ἥτις, νόμους ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας κεκτημένη, οὐδέποτε οὔτε παρεδέχθη, οὔτε δύναται νὰ παραδεχθῇ διὰ τὰ ὑπ' αὐτὴν ὑπαγόμενα διάφορα κατὰ γλῶσσαν, ἢ φυλὴν γένη καὶ ἔθνη τοιαύτην λύσιν ὁμοίου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ θρησκευτικοῦ σκανδάλου, διὰ τῆς τοιαύτης λύσεως οὐ μόνον δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ παρὰ πάντων ποθουμένη γενικὴ εἰρήνη καὶ ἡσυχία ἡ μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων λαῶν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. Διὰ τῆς κατατομῆς καὶ διαιρέσεως τῶν ἐπαρχιῶν ἐπὶ βάσει πληθοφυλετικῇ, διὰ τῆς συγχύσεως καὶ ἀοριστίας τῶν ὁρίων τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας, καὶ διὰ τῆς ἀκωλύτου αὐθαιρεσίας τῶν χριστιανῶν εἰς τὸ ἐκλέγειν κατὰ τὸ δοκοῦν ὁτὲ μὲν τὸν γραικόν, ὁτὲ δὲ τὸν βούλγαρον ἐπίσκοπον, προσβαλλομένης τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας καὶ περιστελλομένης τῆς διοικητικῆς αὐτῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐποπτεύειν τὰ τῆς πειθαρχίας τῶν πιστῶν, κλονίζονται μὲν αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τῶν χριστιανῶν, διαιωνίζονται δὲ αἱ φυλετικαὶ ἀντιζηλίαι καὶ τὰ πάθη, καὶ ἐπαυξάνουσιν αἱ διαιρέσεις καὶ οἱ διαπληκτισμοὶ οὐ μόνον ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ καὶ πόλει, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ καὶ οἰκογενείᾳ, ὥστε νὰ δίδωνται καθ' ἡμέραν ἀκατάπαυστοι ἀφορμαὶ πρὸς παραβίασιν καὶ καταπάτησιν τῶν ἱερῶν νόμων τοῦ κατὰ Χριστὸν πολιτεύματος ποιμένων καὶ ποιμαινομένων.

Δὲν ἀμφιβάλλομεν, Ὑψηλότατε, ὅτι ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορι-

Digitized by Google

κὴ κυβέρνησις, ἐκ πατρικῆς προνοίας ὁρμωμένη, τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν διεστώτων ἐπιδιώκει, καὶ ἀποφεύγει μὲν, ὡς καὶ πάντοτε, ν' ἀναμιγνύηται καὶ γνωμοδοτῇ ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, κατὰ δυστυχίαν ὅμως τὰ σχέδια ταῦτα, ὡς σαφῶς ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἀναλύσεως αὐτῶν, λεληθότως παρορμῶσιν αὐτὴν ἵνα ἀντὶ μὲν ἡσυχίας προξενήσῃ ταραχὴν καὶ σύγχυσιν, ἀντὶ δὲ ὠφελείας βλάβην εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς, ἐπιφέρῃ δὲ πληγὴν καιρίαν εἰς τὴν θρησκείαν αὐτῶν, καθόσον τὰ ἐν λόγῳ σχέδια εἰσὶ πολλῷ ἀντικανονικώτερα τῶν κατὰ καιροὺς ὡς ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων προταθέντων αἰτημάτων. Διὸ καὶ πεποίθαμεν, ὅτι τοιαύτην λύσιν ἐκ διαμέτρου ἐναντίαν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῇ ἐν γνώσει καὶ αὐτὸς ὁ ὀρθόδοξος βουλγαρικὸς λαὸς, ὃν οὐδέποτε ἐθεωρήσαμεν οὔτε ἡμεῖς, οὔτε ἡ καθόλου Ἐκκλησία, κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ Πατριαρχείου.

Ἐὰν ὅμως, ὅπερ ἀπευχόμεθα, ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, παραπεισθεῖσα τυχὸν ὑπὸ τῶν ὡς ἀντιπροσώπων παρουσιαζομένων βουλγάρων, ἐνδώσῃ ἀπολύτως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, ἐχούσας ὡς ἔχουσιν, ἐν τοιαύτῃ περιστάσει πολὺς ὁ φόβος, μὴ πρὸς τῇ φλογὶ τῆς ταραχῆς καὶ διχονοίας, ἥτις ἐξάπαντος ἀνάψει μεταξὺ τῶν ὁμοθρήσκων ὑπηκόων αὐτῆς λαῶν, διασεισθῶσι ταὐτοχρόνως τὰ θεμέλια θρησκείας, ζωὴν μετρούσης, ἐν γένει μὲν, ἐτῶν χιλίων καὶ ἐννεακοσίων, ὑπὸ δὲ τὸ νικηφόρον σκῆπτρον, τῆς ὀσμανικῆς μεγάλης δυναστείας σχεδὸν πεντακοσίων ἐν ὅλῃ τῇ ἀκεραιότητι αὐτῆς. Ἀλλ' ἀδιστάκτως πεπείσμεθα, Ὑψηλότατε, ὅτι ἡ πατρικὴ κυβέρνησις τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ φιλολάου καὶ ἀνεξιθρησκοτάτου ἄνακτος σουλτὰν Ἀπδοὺλ Ἀζὶζ Χὰν οὐδέποτε προβήσεται εἰς μέτρον τόσον ἐπικίνδυνον καὶ ἀκροσφαλὲς θρησκευτικῶς τε καὶ κανονικῶς.

Ἐμμένοντες δὲ ταύτῃ τῇ δικαίᾳ πεποιθήσει καὶ εὐχῇ περὶ οὕτω νοημονεστάτης κυβερνήσεως, λαμβάνομεν τὸ θάρρος καὶ

Digitized by Google

τὴν ὑψηλὴν τιμὴν τοῦ ὑπομνῆσαι τὴν ὑμετέραν περινουστάτην Ὑψηλότητα ὅτι, ἐπειδὴ τά τε προλαβόντα καὶ τὰ ἤδη ἀναλυθέντα δύο σχέδια ἀποδείκνυνται πολλῶν ἀτόπων περιεκτικὰ, αἱ δὲ λεγόμεναι αἰτίαι καὶ ἀφορμαὶ, ὑπὸ τὰς ὁποίας οἱ παραγαγόντες παρήγαγον εἰς μέσον τὸ βουλγαρικὸν ὀνομασθὲν τοῦτο ζήτημα, ἐξηλέγχθησαν ἀβάσιμοι ἢ ὑπερβολικαὶ, ὡς μαρτυροῦσι τὰ κατὰ καιροὺς τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἐπιδοθέντα ἔγγραφα τοῦ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχείου, τὸ μὲν Πατριαρχεῖον, εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦν ἵνα συντελέσῃ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν περὶ ἡσυχίας καὶ εὐημερίας σύμπαντος τοῦ ὑπηκόου προσπάθειαν καὶ ἔφεσιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ἐποίησε κατὰ καιροὺς παντοδαπὰς θυσίας καὶ παραχωρήσεις, περὶ ὧν μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἀρτίως ἀποσταλεὶς ἡμῖν ὑψηλὸς τεσκερές. Οἱ τὸ ζήτημα ὅμως ὑποκινήσαντες καὶ ὑποθάλποντες οὐδεμίαν οὐδέποτε μετριότητα ἐνεδείξαντο περὶ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, ἀλλὰ προκαλέσαντες τὴν ἀπραξίαν τοῦ κατὰ τὸ 1861 ἔτος ἐκδεδομένου ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ αὐτογράφου, ἐφάνησαν ἀείποτε ἀπαιτητικώτεροι παρὰ πρότερον ἕως οὗ προήχθησαν εἰς μέσον καὶ τὰ παρόντα σχέδια. Ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν ἐπὶ τὰ χείρω, τὸ Πατριαρχεῖον θέλον ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ νὰ μὴ φαίνηται κατώτερον τῆς κυβερνήσεως περὶ τὴν εἰρηνοποίησιν τῶν ὁμοδόξων χριστιανῶν, καὶ ἐνταυτῷ μηκέτι ἀνεχόμενον νὰ βλέπῃ τὸν ἀθῶον βουλγαρικὸν λαὸν διατελοῦντα ἐν τοσαύτῃ ἀκαταστασίᾳ ἠθικῇ τε καὶ θρησκευτικῇ, εἰς ἣν ἐνέβαλον αὐτὸν οἱ τὸ οἰκτρὸν τοῦτο ζήτημα ὑπεκκαύσαντες, ἐκφράζει καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου τὴν εἰλικρινῆ αὐτοῦ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ δοθῇ μία λύσις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ νὰ παύσῃ ἡ ἀνώμαλος αὕτη κατάστασις μεταξὺ τῶν ὁμοθρήσκων ἐθνῶν.

Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς εἴρηται, οἱ μὲν βούλγαροι πάντοτε φαίνονται ἀπαιτητικώτεροι. παρουσιάζοντες σχέδια πάντοτε ἀντικανονικώτερα τῶν προτέρων, αἱ δὲ ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρ-

Digitized by Google

χείου κατὰ καιροὺς γενόμεναι δυναταὶ παραχωρήσεις καὶ θυσίαι ἐφάνησαν ἀνεπαρκεῖς· ἐπειδὴ οἱ κανόνες, οἱ ὁρίζοντες τὴν ὁμοιόμορφον διοίκησιν τῆς ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους αἱ ἀπαιτήσεις τῶν βουλγάρων ζητοῦσι ν' ἀνατρέψωσιν, ἐτέθησαν ὑπὸ οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ μία τις τοπικὴ Ἐκκλησία ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει δύναται νὰ μεταβάλῃ αὐτούς, χωρὶς νὰ κατακριθῇ ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν ὅτι διασπᾷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἑνότητα, διὰ τοῦτο μόνον μία Σύνοδος ὅλης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δύναται νὰ λύσῃ καὶ τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, καὶ διὰ τοῦτο τὸ Πατριαρχεῖον, ἐξαντλῆσαν πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ πράξῃ ἐντὸς τῶν διαγεγραμμένων ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁρίων, τοῦτο τὸ μέτρον θεωρεῖ εἰς τὸ ἑξῆς ἀναγκαῖον, διότι μόνον τοῦτο τὸ μέτρον δύναται καὶ ὁριστικὴν καὶ ἀμετάτρεπτον λύσιν τοῦ ζητήματος νὰ ἐπιφέρῃ, καὶ τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν ν' ἀπαλλάξῃ ἅπαξ διὰ παντὸς τῆς ἀνησυχίας, καὶ τὴν μεταξὺ τῶν ὁμοθρήσκων ἀπό τινος καιροῦ ἐπικρατοῦσαν δυσαρέσκειαν νὰ ἐξαλείψῃ.

Ἐὰν ὅμως καὶ τοῦτο τὸ μέτρον δὲν φανῇ ἀρεστὸν εἰς τοὺς βουλγάρους, ἡ μὲν σεβαστὴ κυβέρνησις θέλει. ἔχει πᾶσαν δικαιολογίαν ἐνώπιον παντὸς τοῦ κόσμου, τὸ δὲ Πατριαρχεῖον εὐπρόσδεκτον ἀπολογίαν καὶ ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐνώπιον ἁπάσης τῆς χριστιανωσύνης, .καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Πεποίθαμεν δὲ, ὅτι ἡ τοιαύτη Σύνοδος ἐν τῇ κανονικῇ ἐξουσίᾳ, ἣν κέκτηται, δύναται καὶ ταχύτερον καὶ ὁριστικώτερον νὰ ἐπιφέρῃ τὴν λύσιν.

Ταύτας τὰς ταπεινὰς ἡμῶν σκέψεις καθυποβάλλομεν εἰς τὴν ἔμφρονα καὶ ἐμβριθῆ κρίσιν τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, —καὶ ὅπως ὁ ὑψηλὸς αὐτῆς ὁρισμός.

͵α ωξη', τῇ ις νοεμβρίου.

ΣΗΜ. Τὴν ἀπάντησιν ταύτην εἰς τὸν ὑπουργικὸν τεσκερὲν ὑπογράφουσιν οἱ τὴν ἱερὰν ἀποτελοῦντες τότε Σύνοδον μητροπολῖται Ἡρακλείας Πα-

Digitized by Google

νάρετος, Κυζίκου Νικόδημος, Νικομηδείας Διονύσιος, Χαλκηδόνος Γεράσιμος, Δέρκων Νεόφυτος, Βερροίας Σωφρόνιος, Κρήτης Διονύσιος, Δράμας Ἀγαθάγγελος, Φιλαδελφείας Μελέτιος, Σωζουαγαθοπόλεως Προκόπιος, Βοδενῶν Νικόδημος, καὶ Κορυτσᾶς Νεόφυτος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ

πρὸς τὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας

α΄) Ἔδει μὲν ἔδει, ὦ σεβασμία καὶ ποθεινὴ κορυφή, μηδέποτε μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὀνομάζεσθαι τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς ἀπ᾽ αὐτῶν ἔριδας καὶ διχοστασίας ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐκλεκτῇ καὶ θεοκαταστάτῳ ποίμνῃ τοῦ Κυρίου, μήτε ἀλλήλων ἀντεπανίστασθαι τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ἀδελφοὺς κατὰ τῶν συγγενῶν καὶ τέκνα κατὰ πατέρων· ποιμαινομένους, φαμέν, κατὰ ποιμαινόντων· καὶ γένος ἓν ὁτιοῦν εὐσεβὲς καθ᾽ ἑτέρου, οὐχ ἥκιστα καὶ τούτου βασιλικὴν καὶ ἀνεξίτηλον ἐθνικότητα ἐπιγραφομένου τὴν εὐσέβειαν. Ἀπαξάπαντας δὲ προσῆκε τὴν πᾶσαν ἐνδείκνυσθαι προθυμίαν καὶ μέριμναν, ὥστε « τηρεῖν ἀνενδότως καὶ ἀστεμφῶς τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν», τὸ αὐτὸ φρονοῦντας καὶ λέγοντας ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ. Εἰς τοῦτο μὲν γὰρ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου οὐ μίαν τινὰ φυλὴν ἢ γλῶσσαν μίαν ἐκάλεσεν ἐν ᾗ ἔπηξεν ἁγίᾳ καὶ σωστικῇ καὶ πανανθρώπῳ κιβωτῷ τῆς Ἐκκλησίας· οὐχ᾽ ἓν ἔθνος ὁτιοῦν τοῖς χρόνοις καὶ τοῖς καιροῖς ἀλλοιούμενον, ἀλλὰ σύμπαν ἀδιακρίτως τὸ ἀνθρώπινον, καθάπερ οἶκον ἕνα καὶ μίαν πατριὰν θεογενῆ, ὡς ἂν ἐν τῇ ἑνότητι τῆς ἀληθείας ἡ τοῦ θείου Πνεύμα-

Digitized by Google

τος, τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῇ, ἐνδοξασθῇ ἑνότης, ἑνότης ἐν τῇ πίστει, ἑνότης καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ, «ἀγάπη οὐ ζηλούσῃ, οὐκ ἀσχημονούσῃ, οὐ τὰ ἑαυτῆς ζητούσῃ, οὐ παροξυνομένῃ, οὐ χαιρούσῃ ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαιρούσῃ δὲ τῇ ἀληθείᾳ». Εἰς τοῦτο δὲ καὶ ὁ πανεύφημος τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος, εὐαγγελιζόμενος τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγὺς εἰρήνην εὐαγγελικὴν καὶ ἀφυλέτιστον, ἦρε θεοσόφως ἀπὸ καλοῦ καὶ γλαφυροῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος πᾶσαν πάσης γεηρᾶς ἀνομοιομερείας κῆρα καὶ κηλῖδα, ἅπαν ὕψωμα καὶ βάθος, ἅπαν μεσότοιχον τῆς κατὰ κόσμον ἐθνικῆς τε καὶ φυλετικῆς χροιᾶς καὶ κλίμακος, ἵνα ἐν τῷ ἰουδαίῳ καὶ τῷ ἕλληνι, ἐν τῇ περιτομῇ καθάπερ καὶ ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, ἐν τῷ σκύθῃ καὶ βαρβάρῳ, ἐν τῷ δούλῳ καὶ τῷ ἐλευθέρῳ, ἐν τῷ ἄρρενι καὶ ἐν τῷ θήλει «τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν ᾖ Χριστὸς καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ».

Ἐπειδὴ μέν τοι, τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἀνθρωπείαν ἀσθένειαν, τὸ δέ τοι πλέον διὰ τὰς παντοίας καὶ κακομηχάνους ἐπηρείας καὶ ἐπιβουλὰς τοῦ κοσμοκράτορος, δεινοῦ ποικίλα καὶ ἀεὶ λοιμώδη καὶ ψυχώλεθρα συνάγειν ζιζάνια εἰς τὴν ἅλωνα τῆς εὐσεβείας, καὶ μυρίαις πλάναις καὶ ὑπούλοις δελεάσμασιν ὑποσκελίζειν οὐ διαλείποντος τοὺς πειθομένους αὐτῷ, «ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα», καθὼς προείρηκεν ὁ Κύριος, χρεῶν ἁπάντων ἱερώτατον ἐπείγει πάντας τοὺς παρὰ Θεοῦ πεπιστευμένους ψυχῶν ἐπιμέλειαν, καὶ «δυνατοὺς δοκοῦντας τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν τὰ ἀσθενήματα», τὸ ἐν φροντίδι καὶ μερίμνῃ γίνεσθαι διηνεκεῖ, ὅπως μὲν εἰς τὴν εὐθεῖαν καὶ βασιλικὴν τρίβον τοὺς τυχὸν παρατραπέντας ἀσφαλῶς ἐπαναγάγοιεν· ὅπως δ' αὐτορρίζους τὰς πονηρὰς παραφυάδας πάσας ἀνεπιβλαβῶς ἐκκόψειαν· καὶ ὅτῳ ποτὲ τρόπῳ τὸ τῆς ἐν Θεῷ εἰρήνης καὶ ἀγάπης θεόσπαρτον λήϊον, μειωθὲν μέν, ἀριστοπόνως προεπαυξήσειαν, καταναλωθὲν δὲ καὶ ἐκλεῖπον, ᾗ τάχους, σῶον καὶ ἄρτιον ἀποκαταστήσειαν.

Digitized by Google

β') Μέμνηται δή που, ἐκ τῶν δέλτων ἀναλεξαμένη τῆς ἱστορίας, καὶ ἡ ὑμετέρα μάλα περισπούδαστος ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀγάπη, ὅτι δέκα που ὀλβίους αἰῶνας τὰ εὐλογημένα καὶ πολυσπερῆ τῶν σλάβων φῦλα, τῷ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀπαστράπτοντι φωτὶ λαμπόμενα, τῷ ἐκ πατριαρχικῆς αὐτοῖς καὶ φωτωνύμου λυχνίας θεοπυρσεύτως καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας λάμψαντι, οὐ διαλελοίπασιν ἐς δεῦρο, Θεοῦ χάριτι τελεσφορούσῃ, δαψιλῶς καὶ ἀπροσκόπτως πᾶσαν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν καρποδοτοῦντες εὐσέβειαν. Τούτοις τοῖς φίλοις τοίνυν ἐναρίθμιοι ἀπὸ τοῦ συγγενοῦς τῆς γλώττης, τῷ χρόνῳ προϊόντι καὶ τῶν καιρῶν αὐτοῖς εὐροούντων, ἀγαθῇ τύχῃ γεγονὼς λαὸς μυρίανδρος ὁ βουλγαρικός, καὶ εἰς θαυμασίαν μὲν μετακλίνας ἡμερότητα καὶ θεογνωσίαν, θαυμασίως δὲ εἰς τὴν σωτίκοσμον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συνεγκεντρισθεὶς καλλιέλαιον, ἔκτοτε τέκνα γνήσια καὶ οὗτοι καυχώμενοι καθόλου μὲν τῆς μιᾶς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Σωτῆρος Ἐκκλησίας, μερικωτέρως δὲ (ἕνεκά γε τῆς ἱεραρχίας καὶ τοῦ φωτισμοῦ) τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας ταύτης πατριαρχικῆς καὶ Μεγάλης, οὐκ ἐπαύσαντο διὰ παντὸς σὺν υἱϊκῇ τῇ στοργῇ τὰ πνευματικὰ τροφεῖα τῇ πνευματικῇ μητρὶ καὶ εὐεργέτιδι ἀντιδωρούμενοι, καὶ εὐγνωμόνως μὲν αὐτήν, ᾗ θέμις, γεραίροντες, καρποὺς δὲ ἀγλαοὺς τῆς ἐν Χριστῷ προκοπῆς αὐτῶν, τὸ κατὰ δύναμιν, ἀποφέροντες.

Ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων τούτων τῶν δύο κάτω δεκαετηρίδων, ἐν αἷς ἀδιαλείπτως ξυγκυκᾶται γῆ καὶ θάλαττα ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ σκότους, τῶν δίκην μονιοῦ ἀγρίου ἐμπηδώντων εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου καὶ ποσὶν αὐτὸν καὶ ὀδοῦσι κατανεμομένων, νῦν ὀψὲ πέρα πάσης προσδοκίας ζήλῳ δῆθεν ἐθνικότητος καὶ ἐξάρματι φρονήματος, ἐξάλλῳ μυρίαι ὅσαι λοιδορίαι δύσφημοι καὶ ἀδυσώπητοι ἐπιβουλαί, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἰδίᾳ καὶ ἀναφανδὸν ἐξετοξεύθησαν καὶ καθ' ἡμέραν ἐκτοξεύονται κατὰ πάσης τῆς

Digitized by Google

ἱεραρχίας ταύτης δὴ τῆς, ὡς ὁ Κύριος αὐτῆς, τὸν ἀκανθωτὸν περικειμένης στέφανον τῶν αὐτῆς ἀδιαλείπτων παθημάτων Μεγάλης Ἐκκλησίας, χάρμα μὲν πᾶσι τοῖς τῆς πίστεως ἐχθροῖς, δριμὺ δὲ ἄλγος καὶ σκάνδαλον ἐνδήμιον πᾶσι τοῖς τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ ἀποστολικῷ καὶ πατριαρχικῷ Θρόνῳ προσκειμένοις ὀρθοδόξοις, ἐπὶ λύμῃ ἠθικῇ, οὐδ' ἂν εἴποι τις ἠλίκῃ, τῶν ἀπονήρων καὶ εὐθραύστων συνειδήσεων τοσούτων εἰκῇ καὶ δωρεὰν καταρραδιουργουμένων εὐσεβουσῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, ὧν ἔστιν ὅπου οἱ τοῖς ἤθεσιν ἀναγωγότεροι καὶ τὴν θρησκείαν ἐπιπόλαιοι, τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ δίκαιον ἀνὰ τὴν κορύνην φέροντες, προήλασαν καὶ μέχρι βίας ὀχλαγωγικῆς καὶ χειροδίκου, χεῖρα ἱερόσυλον καὶ ἀσεβῆ ἐπιβαλόντες κατὰ τῶν μεγίστων σεβασμάτων τῆς θρησκείας καὶ κατὰ τοῦ ἱεροῦ προσώπου τῶν κανονικῶν καὶ γηραιῶν ποιμένων, καὶ ἀτέχνως αὐτὸ δὴ τὸ τῆς παροιμίας λείαν Μυσῶν τὰς Ἐκκλησίας ποιησάμενοι ἐν ὀνόματι καὶ ἐπὶ γαυριάσματι τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὃν ὁ μέγας Φώτιος ἀπεκάλει ἐν τῷ ἄρχοντι αὐτῶν « τὸ καλὸν ἄγαλμα τῶν πόνων αὐτοῦ, τὸ εὐγενὲς καὶ γνήσιον γέννημα τῶν πνευματικων ὠδίνων αὐτοῦ».

γ'.) Ὅθεν μὲν οὖν καὶ ὅτου ἕνεκα ἐξ ἀρχῆς τὸ κακὸν κεκίνηται, ὅσας τε, χρονίσαν, ἐποιήσατο τὰς ἐπιδόσεις, καὶ τίνων μὲν προφάσεων καὶ ἐγκλημάτων ἀντεχόμενοι οἱ στασιάσαντες, ὁποίας τὰς αἰτήσεις προὐβάλλοντο, ποίοις δὲ τρόποις τῇ ἀνάγκῃ ἐπαρήγουσα ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, κατὰ τὸ ἐνὸν ἐπεμελήθη τὰς προφάσεις ἄρδην τῶν ἀτακτημάτων ἆραι, ταῦτα μακρὸν ὄν, τάχα δὲ καὶ ἄκαιρον, καθ' ἕκαστον διεξιέναι τῇ ὑμετέρᾳ ἐν Κυρίῳ θεοσυντηρήτῳ ἀδελφότητι, οὐδὲ αὐτῇ τὰ πλείω ἀγνοούσῃ ἐκ παμπόλλων πολλαχοῦ εἰρημένων τε καὶ γεγραμμένων, τὰ κεφαλαιωδέστερα ἱστορικώτερον διεξελθεῖν πειρασόμεθα, ἐξ ὧν μάλιστα πρῶτον μὲν σαφῶς δηλωθήσεται, ὅτι ἡ Μεγάλη

Digitized by Google

Ἐκκλησία τῇ θείᾳ ἀντιλήψει οὔτε τῶν αἰτιαμάτων, ὧν ἐγκαλοῦσιν αὐτῇ, ἔνοχος οὐδ' ὁπωστιοῦν ἠλέγχθη τοῖς ἔργοις, οὔτε τὸν τάραχον, ὅθεν ποθὲν ἄρτι φυέντα, παριδεῖν ἠνέσχετο· ἀλλὰ τὴν πᾶσαν ἐξ ἀρχῆς ἀνείληφε μέριμναν, καὶ τὴν προσήκουσαν μετελήλυθε μακροθυμοῦσα οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν, εἴπως τοὺς τραχυνομένους δυσωπήσειε, καὶ τοὺς διακενῆς ἀποδουκολουμένους εὐσεβεῖς λαοὺς λυτρώσαιτο, καὶ θεραπεύσειεν αὐτῶν τὰς ὑπ' ἐνίων ἐπ' ἐσχάτων προβαλλομένας, εἴτε πνευματικὰς χρὴ λέγειν ἀνάγκας, εἴτ' ἐθνικὰς φιλοτιμίας· εἶτα δὲ τῇ ἀφηγήσει καταφανεστέραν τὴν ἀνάγκην καταστήσομεν, δι' ἣν τὴν τούτων εἴδησιν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἀποστολικῇ συνέσει ἀνενεγκεῖν ἐδικαιώσαμεν, ὡς ἂν τῶν μειζόνων δῆλα γε δὴ καὶ δημοσίων ἀρρωστημάτων ἐπιφανέστερα καὶ δραστικώτερα ἐπιπάσσοιτο καὶ τὰ φάρμακα.

δ'.) Οὐκ ἔσθ' ὅπως λέληθεν οὐδὲ τὴν ὑμετέραν ποιμαντικὴν καὶ ἄγρυπνον πρόνοιαν, ὅτι ἀεὶ μέν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς κάτω τούτοις χρόνοις, ὅτε τοῖς πολλοῖς μικρὰ τῶν οὐρανίων μέλει, ἐπτοημένοις εἰς τὰ γήϊνα, πολυσχημάτιστος ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς ἔωθεν καὶ ἐν αὐτῇ ἰσχυρᾶς ὀρθοδοξίας, θεασαμένη ὄμματι βασκάνῳ τὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας οὐράνιον καὶ τῇ τοῦ Νυμφίου αὐτῆς χάριτι ἀκαταγώνιστον ὕψος καὶ σθένος, ἀνθρωπίναις δὲ ταῖς φαντασίαις διανοηθεῖσα πονηρῶς, ὡς, εἰ ἄρα τῶν σαρκῶν αὐτῆς ἅψαιτο (ἐπεὶ οὐκ ἴσχυσε μετακινῆσαι τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῆς θεοσκεπάστου καὶ οὐρανομήκους πέτρας τῆς πίστεως) ῥᾶστα καὶ ἀπόνως αὐτὴν χειρώσεται καὶ καθυποτάξει, ταῦτα συμβουλίᾳ τοῦ κακομηχάνου ὄφεως τυρεύσασα καὶ μηχανησαμένη, ὥρμησε λοιπὸν τὰς ἐθνολόγους καὶ φυλετικὰς φιλοτιμίας καὶ τὰ κοσμικῶς λυσιτελοῦντα τοῖς ἑκασταχοῦ ποιμνίοις ὑπανάψαι καὶ κεντῆσαι, ἐκεῖθεν ἕκαστον ἐξέλκουσα καὶ δελεάζουσα, ὅθεν μάλιστα τρωτὸν ἑώρα καὶ εὐάλωτον. Οὐκ ἔχουσα δὲ ὅθεν πιθανώτερον

Digitized by Google

καθάψαιτο τοῦ σεβασμίου κλήρου τῆς Ἀνατολῆς τοῦ ἀειτήτου, τούτου ὑπερμάχου τε καὶ διδασκάλου τῆς πατρῴας εὐσεβείας, πλάττει αὐτοῦ παρ' ἀκροαταῖς ἁπλοϊκοῖς, ἢ τὰ ξενότροπα παιδεύματα καὶ ἤθη καὶ θέσμια θαυμάζουσι καὶ εὐχερῶς ὀλιγωροῦσι τῶν πατρίων, βιαίας δῆθεν καὶ ἁδρὰς χρηματικὰς εἰσπράξεις καὶ ἑκουσίαν καταπάτησιν τῶν ἐθνικῶν δικαίων ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς φυλῆς, (ἥτις ἂν αὐτοῖς ἑκασταχοῦ συμφέρῃ) «κινδυνευούσης (φάσκουσι καὶ ποτνιῶνται) ὑπὸ τοιαύτην τυραννίδα διαιωνίσαι τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς δουλείαν, ὥστε πάντων τῶν ἐθνῶν ἀναφανῆναι τὸ ποταπώτατον καὶ χείριστον»· εἰς δὲ τοσοῦτον ἀπονοίας ἤλασαν οἱ τοῦ ἡμετέρου κλήρου ἀπηνεῖς καὶ δόλιοι διῶκται καὶ συκοφάνται, ὥστε τὴν ἔξωσιν αὐτῶν πάσῃ μηχανῇ ἐκ πάσης γῆς βουλγάρων προκατασκευάζοντες, ἐπειδάν τινας ὡς ἄρα πλήθει καὶ φυλῇ ἀκολουθεῖν ὀφείλει καὶ ἡ τοῦ ποιμένος οὐχ ὁμογλωσσία γοῦν, ἀλλὰ φυλετικότης, ὡςπερεὶ ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος οὐ τὴν πίστιν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ τὸ φῦλον καὶ τὸ ἔθνος διεκπροσωπεῖν κεκλήρωτο, ὃν δὴ τρόπον ὁ ἐν ἀνθρωπίνοις συνεδρίοις περὶ ἀνθρωπίνων καὶ κοινῶν πραγμάτων βουλευόμενος· οὗ τί ἂν γένοιτο παραλογώτερον καὶ βλασφημότερον ἐν τῇ θεοκυβερνήτῳ Ἐκκλησίᾳ; Ἀλλὰ γάρ, ἐχρῆν, ὡς ἔοικε, πᾶσαν ἀνακινῆσαι μηχανὴν τοῦ πονηροῦ, καὶ πάντοθεν φαλαγγηδὸν πολιορκῆσαι τῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἀκρόπολιν, ἐφ' ᾧ ἢ τὰ θεμέλια αὐτῆς σαλεῦσαι, ἢ ταῖς πυκναῖς φυλετικαῖς βολίσι περικεῖραι γοῦν τὰς κάλλει καὶ δυνάμει πίστεως ὀρθῆς κομώσας πολλὰς καὶ κραταιὰς αὐτῆς ἐπάλξεις καὶ περιπυργώσεις.

ε'.) Τοιγαροῦν ἀπὸ φαρέτρας οὕτως ἀπαισίας ἀνθρώπων σπερμολόγων βελῶν ἀδιαλείπτων καὶ πικρῶν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας βαλλομένων, οὕτω πυκνὰ καὶ μικροῦ δεῖν θανάσιμα ἐνέσκηψε τὰ ἐν τῷ σώματι τῶν ἐν Χριστῷ πεφιλημένων καὶ τιμίων τέκνων, τῶν βουλγάρων ἢ βουλγαροφώνων, τραύματα,

Digitized by Google

ὡς ἐνίους τούτων ἀρχαῖς βεβήλοις καὶ ἐπιθυμίαις νεωτερικαῖς καθυπαχθέντας προνομίας μέν τινας καὶ δικαιούχους προτιμήσεις θηρᾶσθαι, οἵας καὶ ὅσας οὐκ ἦν τῶν ἐφ' ἡμῖν οὔτε δοῦναι οὔτ' ἀφελεῖν· ἐγκλήματα δ' ἐπάγειν καὶ αἰτήματα ἄλλοτ' ἄλλα (οὐδὲ γὰρ στῆναι δύναιτ' ἂν διάθεσις, ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένη καὶ ὑπὸ ἀλλοτρίας διανοίας φρενουμένη) οὐκ αὐτοὺς ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἐκκλησίας πρόσωπον πρὸς πρόσωπον παρισταμένους, ὅπου ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν, ἀλλ' ὀπίσω κρυπτομένους φιλολάου μὲν καὶ περίφρονος, κοσμικῆς δ' ἐξουσίας, ἐξ ἧς οὐκ ἂν ἕτερον προέλθοι παρὰ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν, μηδένα δὲ μηδαμῶς προσίεσθαι ποιμένα τῶν παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας στελλομένων καὶ αὐτῇ συντεταγμένων ἐν Κυρίῳ, κἂν ὦσι τήν τε γλῶτταν καὶ τὸ γένος ἐκ βουλγάρων βούλγαροι, ἀλλ' ἰδίαν μὲν καὶ ἐθνικὴν (φασὶν) ἱεραρχίαν τε καὶ Ἐκκλησίαν ἀγωνίζεσθαι κατασκευάζειν, γεωγραφικῶς τε καὶ ἱστορικῶς ἀπεριόριστον καὶ ἀπαραδειγμάτιστον, ὡς ταύτην οὖσαν ἱκανὴν κλέος αὐτοῖς ἐθνικὸν καὶ μεγαλεῖον δόξης καὶ δυνάμεως περιάψαι, τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀγαθά, τὰ νεώτερα καὶ τὰ παλαιά, σκύβαλα καὶ ὡς τὸ οὐδὲν ἡγεῖσθαι.

Οὐκοῦν μάτην μὲν ἄρα ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, στοιχοῦσα τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς ἀγάπης, παντὶ σθένει καὶ παντοίαις προτροπαῖς καὶ ἐκτενεῖ τῇ παρακλήσει καὶ εἰσφοραῖς χρηματικαῖς συνήργησε, τό γ' ἐπ' αὐτήν, εἰς τὸ οἰκοδομηθῆναι ὑπὲρ τῶν τῇδε παρεπιδημούντων εὐσεβῶν βουλγάρων καὶ βουλγαροφώνων ἤδη ἀπὸ τοῦ ͵αωμη' ἔτους οὐ μόνον ἴδιον βουλγαρικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ ἱερὸν ναὸν ἐν Φαναρίῳ, ἐπὶ τῷ τελεῖσθαι δηλονότι τὰ ἱερὰ μυστήρια καὶ τὰς ἀκολουθίας καὶ τὸ κήρυγμα βουλγαροσλαβιστί. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ τοῖς βουλγάροις τούτοις ἐξαιτησαμένοις ἴδιον αὐτοῖς καὶ ὁμόγλωσσον ἐπίσκοπον ἐπέστησεν ἡ Ἐκκλησία τὸν Λαοδικείας Στέφανον, μεθ' ὃν τῶν Πατά-

Digitized by Google

ρων Πολύκαρπον καὶ μετὰ τοῦτον τὸν οὔπω τότε νεωτερίσαντα Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνα. Τοιαῦτα δὲ χαριζομένη ἀνθρώποις ἄλλα κεύθουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐλελήθει ἄρ' ἑαυτὴν προμαχῶνα στάσεως αὐτῇ χειρὶ κατασκευάζουσα. Ὅσοι γὰρ ἐνεστερνίσαντο τὴν ἐκφυλέτισιν καὶ τὴν φυλετικὴν διάρρηξιν τῆς Ἐκκλησίας, οὗτοι σπουδῇ τῇ πάσῃ δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας τοῦ εἰσπράττεσθαι ἐράνους ἀργυρίου πάντας τοὺς ἀπράγμονας βουλγάρους, ἐπὶ τῷ ἱδρῦσαι δῆθεν μεγαλοπρεπῆ ναὸν βουλγαρικὸν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Κωνσταντίνου πόλει, καὶ χρώμασι ποιητικοῖς καὶ θωπευτικαῖς χρηστολογίαις ἐγκοσμοῦντες καὶ ἐξαίροντες τὸν ἱερὸν τοῦτον σηκόν, ὡς πυρῆνα ἄντικρυς καὶ θρόνον τῆς ὁσονοὺ ἀνατελλούσης βουλγαρικῆς αὐτονομίας καὶ αὐθυπαρξίας, ἐποίουν ἀδεῶς ἀμφότερα· καὶ ἀργύριον συνῆγον ἀπὸ πάντων ἐπ' ἀδήλοις ἀμύθητον, ἄλλην ἄλλῳ χρῆσιν στωμύλοις καὶ σεμνοῖς τοῖς ῥήμασιν ὑπεγγυώμενοι, καί, ὃ σχέτλιον, τὸν σπόρον τῆς ἀνταρτικῆς αὐτῶν ἐθνολογίας πανταχοῦ διέσπειρον, καθάπερ θούριον σαλπίζοντες τὴν ἀπὸ τοῦ γραικικοῦ ζυγοῦ βουλγαρικὴν ἐθνεγερσίαν καὶ χειραφέτησιν.

Μάτην δὲ ἄρα καὶ ἐν τῇ Φιλίππου πόλει, ὅπῃ τῆς διχοστασίας τὸ δεινὸν ἐσφάδαζεν ἰταμώτερον διὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ ͵αωμζ' ἔτους παρεισδύντας ἐπήλυδας, διδασκάλους μὲν οὔ, δημηγέρτας δὲ καὶ φρεναπάτας τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν, ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἐπιεικῶς συγκαταβαίνουσα τῇ ἀσθενείᾳ τῶν φυλετικῇ μαχαίρᾳ διχοτομεῖν καὶ μετὰ βραχὺ πολυτομεῖν τε καὶ σπαράσσειν ὡρμημένων τὴν μίαν ποίμνην τοῦ Σωτῆρος, ἐντόνως ἐνετέλλετο καὶ παρηγγύα τοῖς πολλῷ τῷ μέτρῳ πλεονάζουσι τῷ πλήθει ἑλληνογενέσι καὶ ἑλληνοφώνοις φιλιππουπολίταις, ἄκρους γιγνομένους τὴν φιλαδελφίαν, μηδαμῶς κωλύειν ὥστε σλαβιστὶ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας ψάλλεσθαι ἐν δυοῖν ἐξ ἅπαντος τῶν ὑπαρχόντων ἱερῶν ναῶν, καί περ ὧν μὲν γογγυζόντων, ἔστιν ὧν δὲ ἰσχυ-

Digitized by Google

ρῶς ἀντιβοώντων καὶ διαμαρτυρομένων τῶν ἀνέκαθεν ἐνοριτῶν καὶ νομίμων κτιτόρων αὐτῶν γραικῶν.

Μάτην ὁμοίως ποῦ μὲν ἀρχιερεῖς βουλγάρους ἢ βουλγαρογλώσσους, χάριν τοῖς βουλγάροις φέρουσα ἡ Ἐκκλησία καὶ τὴν κυρίαν τῆς ἀνταρτικῆς κινήσεως αὐτῶν ἐκκόπτουσα πρόφασιν, τοὺς μὲν εἶχεν ἤδη καταστησαμένη, τοὺς δ' ἔμελλέ τε καὶ προετίθετο ἐν παροικίαις χηρευούσαις· ποῦ δὲ καὶ μετατιθέναι τινὰς ἠναγκάζετο, ἐπεὶ σφοδρούς ἑώρα τοὺς βουλγάρους αὐτοῖς ἐγκειμένους, καὶ ἄλλα τε ἐγκλήματα ἐπισωρεύοντας καὶ, τὸ τῆς συνηθείας, τὴν τῆς βουλγαρικῆς φυλῆς καταδρομὴν καὶ ἐπήρειαν.

Μάτην ὡσαύτως Ἐκκλησία καὶ κυβέρνησις πολλὰ πολλαχόθεν παρὰ τῶν ὀρθὰ φρονούντων καὶ εἰρηνικῶν βουλγάρων γράμματα κοινὰ καὶ ἴδια κομιζόμεναι, τῶν μὲν εὐαρίθμων ταραχοποιῶν τὰς πολλὰς συκοφαντίας ἐξελέγχοντα, αὐτῶν δὲ διαστέλλοντα καὶ ἐξαιροῦντα τὸν ἀθῶον καὶ φιλήσυχον βουλγαρικὸν λαὸν, προσεκάλουν μαθητὰς βουλγάρους ἡ μὲν εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολὴν, ἡ δὲ εἰς τὴν ἰατρικὴν, ἀμφότεραι, τὸ εἰς ἑκατέραν ἧκον, προάγουσαι εἰς τελειότητα κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν τὸ ὑπήκοον, οὔτε ταύτῃ μᾶλλον ἢ ἐκείνῃ τῇ φυλῇ προσέχουσαι.

ς'.) Μάτην, φαμὲν, ταῦτα καὶ τὰ ἔτι πρότερον καὶ τὰ ἐς ὕστερον παρὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρὸς Μεγάλης Ἐκκλησίας εὐεργετήματα καταβέβληται ἐπὶ τῷ δυσωπῆσαι τούτους δὴ τοὺς νεωτεριστὰς, ὥστ' ἀνανήψαντας φυλάξαι ἑαυτοὺς καὶ τὸ οἰκεῖον ἔθνος καὶ τοὺς ὁμοδόξους ἀπὸ μειζόνων σάλων καὶ κοινῶν σκανδάλων, ὧν τὸ αἰώνιον οὐαὶ εὐθύνει τὸν αἴτιον. Μετὰ γὰρ τὸν ἀνατολικὸν ἐκεῖνον πόλεμον, ἄρτι τῶν πραγμάτων καταστάντων, τῆς δ' ἐφ' ἡμᾶς φιλονόμου καὶ μεγαλοδώρου κυβερνήσεως πανδήμως αὖθις ἀνακηρυξάσης τοὺς πολιτικοὺς θεσμοὺς τῆς ἀνεξι-

Digitized by Google

θρησκείας, οὓς διὰ τοῦ ὑψηλοῦ χάττι-χουμαγιοὺν κεκύρωκε, ταύτης ἐπιλαβόμενοι τῆς προφάσεως, καὶ κομιδῆ ἐκτόπως ἀνεξιθρησκείαν ὑπειληφότες οὐ τὸ ἀνέχεσθαι ἀλλήλων, ὥςπεροῦν εἰκὸς, τὰς ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας καὶ θρησκείας, ἀλλὰ τὸ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ θρησκείᾳ τε καὶ Ἐκκλησίᾳ ἐξεῖναι νηποινεὶ παρανομεῖν τὸν βουλόμενον καὶ ἐν ἀλλοτρίῳ καὶ ἀθέσμῳ πνεύματι ἀνατρέπειν τὰ εὖ καὶ πατροπαραδότως κείμενα, καὶ τὸ προσωπεῖον λοιπὸν ἀφελόμενοι, καὶ ραγδαίως ἤδη καὶ ἀναφανδὸν ἐπιτιθέμενοι κατὰ τοῦ κλήρου τοῦ Κυρίου, ἄλλως τε καὶ δι' ἐφημερίδων, ὧν ἔστιν ἃς γεζουϊτικὸς ὑπεφύσα καὶ συνέττατε καὶ νοῦς καὶ κάλαμος, ἐδείνωσαν τὸ κακὸν ἐν ἀπαιδεύτῳ κοινωνίᾳ εἰς τοὔσχατον. Ἡ δέ τοι δείνωσις αὕτη οὐ μόνον τὰς πολυειδεῖς καὶ πάσης τραγῳδίας καὶ θρήνων ἀνάπλεως κακώσεις τῶν ἑλληνοφώνων κληρικῶν καὶ διδασκάλων ἔστιν ὅπου τῶν ἐπαρχιῶν ἐπεσπάσατό τε καὶ παρεσκεύασεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις τὸν μὲν ἰούλιον τοῦ ͵αωνς' σωτηρίου ἔτους ἱκετηρίαν τῇ αὐτοῦ αὐτοκρατορικῇ Μεγαλειότητι, τῷ μεγαθύμῳ σουλτάνῳ, ἐπ' ὀνόματι δῆθεν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ προεκάλεσεν, ἐξαιτουμένου ταὐτὰ καὶ παραπλήσια τοῖς τῶν γραικῶν καὶ ἀρμενίων ὑπηκόων προνόμια καὶ δίκαια, οἵων καὶ αὐτοὶ (ἔφασαν) ἕως μεσούσης τῆς παρεληλυθυίας ἑκατονταετηρίδος ἀπολελαυκότες, τὰ πάντ' ἀφήρηνται πρὸς τοῦ γραικικοῦ Πατριαρχείου. Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ἦρος ἄρτι διαγελῶντος, ἐπειδή περ τὸ σουλτανικὸν διάγγελμα διεπεφοιτήκει πανταχόσε περὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς διὰ τοῦ τρίτου ἄρθρου τοῦ μνησθέντος χάττι-χουμαγιοὺν προαγγελθείσης γενικωτέρας τῶν ἀνὰ τὸ κράτος χριστιανῶν συνελεύσεως ἐπὶ διευθετήσει τῶν κοινῶν πραγμάτων, τοῦτον νομίσαντες ἥκειν τὸν καιρὸν τοῦ ἀποκαταστῆσαι κατ' εὐχὴν τὴν κατ' αὐτοὺς ἐθνικὴν καὶ ἀνεξάρτητον ἱεραρχίαν, καὶ ἓν τοῦτο φέροντες τὸ σύνθημα ἐπί τε γλώττης καὶ ἐπὶ καλάμου, πάλιν οὔτε λοιδορίας,

Digitized by Google

οὔτε συκοφαντίας, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἀπέσχοντο, ὁπόσα ἀποδείξειν ἔμελλε τὸν παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κλῆρον ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, ἀπὸ ἕλληνος ἕως βουλγάρου, ἀπηνῆ δῆθεν διώκτην ὄντα τῆς βουλγαρικῆς ἐθνότητος, καὶ ἀποκλειστικὸν καὶ πλεονέκτην καί, ὃ μάλιστα σατανικόν, τὴν ἀρχὴν ἀδιόρθωτον. Αἱ δὲ δὴ οὕτω χαλεπαὶ καὶ βαρύταται διαβολαὶ καὶ δυσφημίαι, οὐ πολὺ ἀφεστηκυῖαι τοῦ γελοίου καὶ ἀπιθάνου διὰ τὴν ὑπερβολήν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εὐστοχήσασαι τοῦ σκοποῦ τῶν διαδιδόντων, εἰςώθησαν ὅμως εἰς τὰ οὐνιτικὰ τῆς προπαγάνδας δίκτυα δι' ἀντεκδίκησιν μᾶλλον καὶ κέρδος ὑλικόν, ἢ κατ' ἐπίγνωσιν, ὀλίγην ἄγραν βουλγαρικήν, πρῶτα μὲν ἐν Πολυάνη τῇ θεοσώστῳ ἐπισκοπῇ τοῦ Θεσσαλονίκης, κατόπιν δὲ καὶ ἄλλοθι, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος· τὸ γὰρ ψεῦδος βραχύβιον.

ζ'.) Ἐφ' ὅσον μὲν οὖν ἀφανέστερον καὶ ἰδιωτικώτερον ἐλέγετό τε καὶ ἐγράφετο τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν βουλγαριστῶν αἰτήματά τε καὶ αἰτιάματα, τέως ἰδιωτικῶς ὁμοίως καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτη Ἐκκλησία διετέλει τὴν οἰκείαν τάξιν, τάξιν φύλακος ἀγρύπνου καὶ μητρὸς πολυμερίμνου, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον καταλείπουσα, ἀεὶ διά τ' ἐπιστολῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ διὰ εἰδικῶν πραγματειῶν, καί, σπανιώτερον, ἐν δημοσιογραφικαῖς μελέταις νουθετοῦσά τε καὶ παραινοῦσα, προλαμβάνουσα καὶ αἴρουσα, ὅσον ἐνῆν, τὰ τῆς διχοστασίας λαοκτόνα σκάνδαλα, ὥστ' εἰρηνοποιῆσαι καί, εἰ θέμις λέγειν, μειλίξαι καὶ ἐξευμενίσαι παῖδας στρυφνούς, νεανικώτερον σφαδάζοντας κατὰ τῆς ἑαυτῶν μητρὸς καὶ ἀγνοοῦσι μὲν ἐοικότας οἷον θαυμαστὸν τυγχάνει τὸ ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ ζῆν τὰ τέκνα σύμπαντα ὑπὸ τὸ ζωογόνον θάλπος μητρικῆς στοργῆς καὶ τῆς ἰσότητος συναπολαύειν, ἰσότητος ἐχούσης τὸ κατ' ἀξίαν, κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν, οὐκ εἰδότας δὲ τί καὶ προσαιτοῦνται ἴδιον ἐκ τῆς κοινῆς κληρονομίας τοῦ Κυρίου.

η'). Ἀλλ' ἄρτι τοῦ ͵αωξ' σωτηρίου ἔτους ἀνατεταλκότος (τῇ

ιε' ἰανουαρίου), ὀγδοήκοντα τυρνοβιτῶν ἱκετηρίαν ἔγγραφον ὁ ἐν τῇ προρρηθείσῃ συνελεύσει ἀντιπρόσωπος αὐτῶν ἐπιδεδωκὼς τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἐπανελάμβανε τὰ ἐν αὐτῇ ἐγγράφως καὶ πρὸς τὴν συνέλευσιν, ἐν ἓξ προτάσεσι διατυπώσας τά τε περὶ τῆς ἀμφοῖν τῶν τὰ πρώην ποτ' αὐτοκεφάλων δῆθεν γενομένων ἀρχιεπισκοπῶν 'Αχριδῶν καὶ Τυρνόβου ὀφειλομένης ἀποκαταστάσεως, καὶ τὸ χειροτονεῖν ἀρχιερεῖς βουλγαρογενεῖς, πάντῃ πάντως ἰσοτίμους τοῖς ἐκ τῶν γραικῶν ἐσομένους, ἔτι μὴν τὴν τῆς οἰκείας γλώττης ἀδέσμευτον χρῆσιν, καὶ τελευταῖον τὴν τοῦ ἐπιλεγομένου κοινοῦ χρέους ἀκριβῆ ἐξέλεγξιν, ἵνα γνωσθέντες οἱ τὰ Πατριαρχεῖα παρὰ λόγον (ἔφη) χρεώσαντες αὐτοὶ ἀναγκασθεῖεν ποιήσασθαι τὴν ἐξόφλησιν. Ἐπεὶ δὲ ἡ συνέλευσις τὰ τυρνοβικὰ ταῦτ' αἰτήματα, καίπερ ἕνεκά γε τοῦ προτείναντος ἀντιπροσώπου τύπον ἐπαρχιακῆς βουλήσεως φέρειν δοκοῦντα, οὔτε συνεζήτησεν, ἀλλ' οὔτε τὴν ἀρχὴν προσήκατο, τοῦτο μὲν διὰ τὸ ἐποικοδομηθῆναι ἐπὶ αἰτιάσεων καὶ διϊσχυρισμῶν ἀναποδείκτων, τοῦτο δὲ διὰ τὸ ξένα εἶναι τῆς τῆς συνελεύσεως ἐντολῆς· ὁ μὲν ἀντιπρόσωπος, διαμαρτυράμενος πρὸς τὸ συνέδριον, ἀπέστη. Οἱ δὲ ὁμοφρονοῦντες αὐτῷ, ὥςπερ ἀπέλπιδες καὶ ἀπόλυτοι γεγονότες, καὶ ἐπιθετικώτερον ἤδη τῆς κατὰ τῶν Πατριαρχείων ἀνταρσίας καὶ καταφορᾶς ἁψάμενοι, προὔβησαν, φεῦ, καὶ εἰς βεβήλωσιν καὶ ἐμπρησμὸν τῶν παναχράντων Εὐαγγελίων καὶ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ ἱερῶν τινων εἰκόνων, ὡς φθεγγομένων ἑλληνιστί, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ εἰς διαρπαγὴν ὅλων ἐπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων, ζητοῦντες τὰς ψυχὰς τῶν ἐν αὐταῖς ποιμένων τοῦ ἀπολέσαι αὐτάς.

θ'.) Ἀλλ' ἦν ἄρα τούτων τῶν τοῦ ὄχλου ἀχαλίνων σκιρτημάτων καὶ ἀσεβημάτων ἄλλα τόσῳ βαρύτερα καὶ χαλεπώτερα, ὅσῳ οἱ πράττοντες ἐδόκουν οὐκ ἀγνῶτες εἶναι τῶν κανόνων, τῶν δ' ἄλλων νουνεχέστεροι καὶ τόπον διδασκάλων εὐσεβείας, ὡς

Digitized by Google

ἐπίσκοποι, ἐπέχοντες. Τῇ τρίτῃ γὰρ ἱσταμένου τοῦ ἀπριλίου κατὰ τὸ αὐτὸ σωτήριον ἔτος, ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ κλητῇ καὶ κοσμοσωτηρίῳ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ Ζωοδότου ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἐν ᾗ ἐχθροὶ καὶ φίλοι, ὡς ἐν ἐπινικίῳ χαρᾷ καὶ πανηγύρει περιπτυσσόμενοι ἀλλήλους ἐν ἀδελφικῷ φιλήματι, πανηγυρίζομεν τὰ κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας τρόπαια καὶ νικητήρια τῆς Ἐκκλησίας διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ταύτῃ τῇ λαμπρᾷ καὶ τῆς κοινῆς ἀγαλλιάσεως ἡμέρᾳ, ὁ τοῦ προμνησθέντος βαλαταίου βουλγαρικοῦ ναΐσκου (ἔστι δ' ὁ Βαλατᾶς ἀρχιτέρμων τῇ τοῦ Φαναρίου συνοικίᾳ, ὧν ἀμφοῖν μέσος ἵδρυται ὁ βουλγαρικὸς ναὸς) χωρεπίσκοπος Ἱλαρίων, ἀνιλέῳ διανοίᾳ καὶ παντόλμῳ γλώττῃ ἀπαλείψας ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων τὸ μνημόσυνον τοῦ οἰκείου καὶ κανονικοῦ πατριάρχου, οὐδὲν παθὼν αὐτός, οὐδενὸς ἐκεῖνον κατεγνωκότος, ἐμνημόνευσε καὶ τότε κἀν τῷ ἐπιόντι, καθάπερ αὐτοκέφαλος καὶ αὐτοχειροτόνητός τις ἀρχιεπίσκοπος πάντων τῶν ἁπανταχοῦ βουλγάρων, «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων»· τῇ δ' ὑστεραίᾳ καὶ ἐφεξῆς ἀδεῶς καὶ ἀσυστόλως ἐχοροστάτει δίχα τῆς κανονικῆς ἀδείας, καὶ λάρυγγι σχισματικῷ ἠλάλαζε τὸ ἀποτρόπαιον τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἐπαναστάσεως κήρυγμα. Τηνικαῦτα μὲν οὖν, ὥςπερ ἦν εἰκός, μετὰ δευτέραν πρόσκλησιν ἑκὼν ἀέκων ἐπὶ Συνόδου παραστὰς (τῇ ιγ' ἀπριλίου), οὐκ εἶχεν ἄλλως συσκιάσαι τὸ ἔγκλημα, ἢ τεχνηέντως ἐπισείων τῷ ἱερῷ τουτῳῒ συνεδρίῳ τοῦ λαοῦ τὸ κέλευσμα, καὶ ἀπειλῶν μέν, ὡς ἀπαρέσκοι ἄρα τῷ βουλγαρικῷ λαῷ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, ὑποδεικνὺς δὲ οὕτω τὸ ἀμεταμέλητον. Καὶ ἀληθῶς τῇ ἀντικανονικῇ ἐμμένων βουλῇ, καὶ ἔκτοτε συμπαρασύρας τόν τε πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιον καὶ κατόπιν τὸν Φιλιππουπόλεως Παΐσιον, ἄμφω οὐδενὸς δευτέρους τὴν ἀντικανονικὴν ἀπόνοιαν ἀναφανέντας, ἑδραῖον ἔπηξεν ἐν τε Κωνσταντινουπόλει παρὰ τὰς πύλας τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, καὶ βραδύτερον ἔσθ' ὅπου τῶν βουλγαρι-

Digitized by Google

κῶν παροικιῶν, ἑδραῖον καὶ ἀπεσχισμένον θυσιαστήριον, νέος Ναυάτος ἐν τῇ νέᾳ Ῥώμῃ ἀρχηγὸν ἑαυτὸν τῆς τῶν βουλγάρων ἐθνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὀνομάζων καὶ κηρύττων καὶ μνημονευόμενος. Τῶν δ' ἄλλων δύο (ἵνα μὴ τὸν κοιμηθέντα ταράξωμεν) ὁ πρὸ τοῦ καθαιρεθῆναι Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, ἐν τῇ Φιλίππου πόλει τέως τὰς διατριβὰς ποιούμενος, οὔτε τὸ εἰωθὸς ψηφοδέλτιον εἰς βασιλεύουσαν ἔπεμπε, τὸ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ πατριάρχου (φθὰς γὰρ κατὰ μάϊον ὁ παναγιώτατος κὺρ Κύριλλος τὴν παραίτησιν ἐποιήσατο), οὔτε μήν, λόγον ἀπαιτούμενος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας περὶ ὧν κατηγορεῖτο, διδόναι ἤθελεν, ἐπηρκεῖτο δὲ γράφων χρῆναι τὸν ποιμένα τῇ οἰκείᾳ ποίμνῃ ἕπεσθαί τε καὶ συμφρονεῖν· ἕως οὗ ἐξ ἀλογίας εἰς ἀλογίαν μεταπηδῶν, ἐξέκοψε καὶ αὐτὸς τὸ κανονικὸν τοῦ πατριάρχου μνημόσυνον, καὶ στάδιον εὐρὺ ἀδιαλείπτων καί ποθ' αἱμοσταγῶν σπαραγμῶν ἀπέφηνεν ὁ δείλαιος τὴν ἑαυτοῦ πολυπληθῆ καὶ εὐανδροῦσαν μητρόπολιν.

ι'.) Ἐν τούτοις τοίνυν σαλευόντων τῶν βουλγαρικῶν πραγμάτων, καὶ πολλαχόθεν μὲν γραμμάτων ἱκετευτικῶν ἀφικνουμένων ὁσημέραι καὶ ἀνακλαιομένων τὰ μυρίων θρήνων ἄξια ἐμφύλια δεινά, τὰ ἠθικὰ καὶ τὰ κοινωνικά, διὰ τοὺς παρεισφρήσαντας ὀλίγους δημοκόπους καὶ λυμεῶνας, τοὺς νηποιεὶ κατορχουμένους τῶν ἄγαν μακροθύμων τρόπων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, τοῦ δὲ λοιποῦ παντὸς χριστεπωνύμου πληρώματος, ὅσον μὴ βουλγαρικόν, ἀσχάλλοντος καὶ ἀγανακτοῦντος ἐπὶ τῇ τηλικαύτῃ ἀνοχῇ τῆς Ἐκκλησίας, ὑφ' ἧς ἀνάστατος γενέσθαι κινδυνεύει ὅλος λαός· ταῦτα ἐμβριθῶς σκεψάμενος καὶ τὸ μέγεθος ἀναμετρήσας τῆς εὐθύνης ὁ παναγιώτατος προκάτοχος ἡμῶν κὺρ Ἰωακείμ, Σύνοδον ἔγνω συγκροτῆσαι ἱερὰν καὶ μεγάλην (τῇ δ' φεβρουαρίου ,αωξα' σωτηρίου ἔτους) ἀπό τε τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ συνενδημούντων μακαριωτάτων, καὶ πάντων τῶν παρεπιδη-

Digitized by Google

μούντων μητροπολιτῶν (ἐν οἷς καὶ βούλγαροι τὸ γένος, ὅ,τε Ρόδου Ἰγνάτιος, καὶ Νυσσάβας Δωρόθεος, καὶ ὁ Βράτζας Παΐσιος). Ἡ δὲ ἁγία καὶ μεγάλη αὕτη Σύνοδος εὐλαβῶς καὶ προσηκόντως ἀνασκεψαμένη πᾶσαν τὴν ἀντικανονικὴν διαγωγὴν καὶ πολιτείαν τοῦ τε Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου, καὶ τὸ ἐν γνώσει καὶ ἐπιμόνως στασιαστικὸν καὶ παντάπασιν ἀγνωσιμάχητον τῶν ἐπισκόπων τούτων ἐν συνοχῇ καρδίας κατιδοῦσα, καὶ μὴν καὶ τὰς ἐνδένθεν συνεπείας πάσας ἀνὰ μίαν ἐπὶ μακροῦ ἀναλογισαμένη, τρὶς δὲ κατὰ τοὺς κανόνας μεταπεμψαμένη πρὸς ἀπολογίαν, ὡς εἶδεν αὐτοὺς ἀπειθοῦντας καὶ σκληροτραχήλους, καθεῖλε μὲν τοῦ ἀρχιερατικοῦ βαθμοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, ὡς οὐκ αὐτοὺς μόνους τῶν ἱερῶν καθεστώτων κατεπανεστηκότας, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ κανόνων καταφρονητάς, ἀλλὰ τὸ ἐπ' αὐτοῖς καὶ ὅλῳ τῷ βουλγαρικῷ λαῷ κακοὺς κακίστης ἀνταρσίας καὶ διαφθορᾶς εἰσηγητὰς καὶ κήρυκας καὶ λαοφθόρων σκανδάλων σπορεῖς γεγονότας· συγκαθελοῦσα δὲ διὰ παραπλησίους λόγους καὶ τὸν συνένοχον Παΐσιον, καὶ τοὺς τρεῖς ἠνάγκαστο ἐπὶ χρόνον ὑπερορίσαι ἅτε δὴ καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσιν τῇ κακοτρόπῳ μὲν ἐπιμένοντας προαιρέσει, τοὺς δὲ σὺν αὐτοῖς ἀναταράττειν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιχειροῦντας. Ἵνα δὲ ἡ Σύνοδος μὴ μόνον παιδεύουσα φαίνοιτο τοὺς ἐν ἀταξίᾳ πρωταγωνιστήσαντας, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ἐνδείξαιτ' αὖθις ἐξαίρετον καὶ ἀτεχνῶς μητρικὴν τῆς Ἐκκλησίας στοργὴν καὶ προσπαθεστάτην κηδεμονίαν, τρεῖς μὲν πάλιν ἐδωρεῖτο μητροπολίτας, Ἄνθιμον καὶ Πανάρετον καὶ Ἰγνάτιον, τὸν μὲν εἰς τὴν τοῦ Φιλίππου, ἐκεῖνον δὲ εἰς τὴν Πρεσλάβαν, τὸν δὲ Ἰγνάτιον εἰς τὸ Κεστεντήλιον, καὶ τοὺς σύντρεις τῆς βουλγαροσλαβικῆς φωνῆς ἐθάδας γνωριζομένους. Συνάμα δὲ καὶ προνομίας καὶ φιλοτιμίας ἔστιν ἃς ταῖς ἀνὰ τὴν Βουλγαρίαν παροικίαις εἰδικῶς ἐχαρίζετο, ἐν πεντεκαίδεκα μὲν ἄρθροις διατυπωσα-

Digitized by Google

μένη, τὴν δὲ εἰς τὸ διηνεκὲς ἰσχὺν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν διά τε ἐγκυκλίου (τῇ κε' φεβρουαρίου ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἐκδεδομένης) καὶ διὰ σουλτανικοῦ θεσπίσματος εἰσάπαξ κατοχυρωσαμένη.

ια'.) Αἱ μὲν οὖν πράξεις αὗται ταυτησὶ τῆς ἐκτάκτου Συνόδου οὐκ εἰς μακρὰν αἰσίως ἐκαρποφόρησαν· ἔνθεν μὲν γὰρ φραγμός τις ἐπετέθειτο ταῖς αὐθαιρέτοις τῶν περὶ τὸν Ἱλαρίωνα ἐπηρείαις· ἔνθεν δ' οὕτω λωφῆσ' ἐπεγένετο τὴν ἐκ τῶν βουλγάρων οὐνίαν, ὥσθ' οἵ γε πλείους τῶν ἀπάτῃ πτερνισθέντων, κἀκ τῶν κόλπων τῆς ὀρθοδοξίας ἀποσκιρτησάντων, ταχὺ τοὺς ἐξαπατήσαντας ἀπελάκτισαν. Καὶ δὴ ὁ μὲν παποχειροτόνητος ἐπίσκοπος Ἰωσὴφ Σοκόλσκης σὺν τῷ περὶ αὐτὸν πρεσβυτερίῳ τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀφανὴς ἐγίγνετο, πολλά τε καλά τε πρότερον νουθετήσας καὶ ἐντειλάμενος τοῖς ὁμογενέσι μεμνῆσθ' ἀπιστεῖν ταῖς ὅθεν ποθὲν ἀναδυνούσαις ἀλώπεξιν, οὐδὲν ὅ,τι μὴ καθ πισχνουμέναις ὑπὲρ τοῦ ἀγρεῦσαι ψυχάς τε καὶ σώματα. Τὰ δὲ ἐν τῇ οὐνίᾳ περιληφθέντα συντρίμματα, ἑπταμήνου διεληλυθότος, μόλις εὕρισκε τὸν ἐπιτροπεύσοντα κοινωνικῶς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ Ἀραβαντζίσκην τινά, οὐνιτομανῆ διὰ τὸν μαμωνᾶν τῆς ἀδικίας, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Ἀλλ' ἔμπης οἱ τοῦ βουλγαριστικοῦ φυλετισμοῦ θερμότεροι θιασῶται καὶ πρόμαχοι, οὕτως ἐμφανῶς καὶ κραταιῶς ἀναχαιτισθέντες ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἑτέραν ἐτράποντο, καὶ μάλα σκολιάν, εὐτυχεστέραν δ' αὐτοῖς ἀτραπόν. Τὴν γὰρ τῶν ὁμοτρόπων ψευδεπισκόπων κάθαίρεσιν δολίως ἡρμηνευκότες ὡς ὅλου τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ βαρὺν ἀφορισμόν, οὕτω τὰς ἐπαρχίας ὑπεξέκηαν καὶ ἠγρίαναν, ὡς ἐνιαχόθεν μὲν πάντας, μικροῦ δεῖν, τοὺς παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας σεπτοὺς ἱεράρχας ἑνὶ συνθήματι ἤτοι ἀνάγκῃ ἀπελαθῆναι, ἢ ἀεικῶς ὑβρισθῆναι, ἢ τὸ ζῆν λιμῷ τε καὶ χειρὶ ἐπαπειληθῆναι, καὶ ὥσπερ ἀλλοφύλων καὶ ἀλλογενῶν (καὶ τοῦτο γὰρ ἐλοιδόρησαν ἡμᾶς, ὃ ἡ Γραφὴ οὐκ

Digitized by Google

ἄλλοις νέμει, ἢ τοῖς ἀλλοθρήσκοις, ἐξονειδίζουσα) οὐκ ἐθελησάντων συναποστῆσαι, ἐξηλεῖφθαι αὐτῶν τὰ κανονικὰ μνημόσυνα ἐν ταῖς ἱεραῖς μυσταγωγίαις καὶ ἁγιστείαις, ἵνα παναθέσμως μνημονεύοιτο τὰ τῶν κανονικῶς καθῃρημένων καὶ ἀποστάντων· καὶ καλὸν λοιπὸν καὶ ἀναπεπταμένον, ἀφύλακτόν τε καὶ ἀποίμαντον ποίμνιον τῇ τε ἀγυρτείᾳ ἱερέων βαναύσων καὶ ἀσυνειδήτων ἢ καὶ ψευδωνύμων καὶ τῇ λύττῃ θηρῶν ἁρπαλέων καταλελεῖφθαι· πάνυ δὲ χρηστῆς καὶ φιλομαθεστάτης φύσεως ἁβροὺς βουλγαρόπαιδας τῶν ἑλληνικῶν διδακτηρίων ἀποσπασθέντας, αὐτῇ χειρὶ τῶν οἰκείων βουλγαριστῶν γεννητόρων, σχολαῖς ἑτεροδόξοις ἐκδίδοσθαι τὰ ἔκφυλα διδασκούσαις καὶ τῶν πατρίων ὑπεροπτικά.

ιδ'.)Οὐδὲ μὴν ἔστερξαν τὰ ἰδιωτικὰ καὶ ἐπαρχιακὰ καθ'ἑαυτοὺς διαπραττόμενοι ἀτακτήματα· ἀλλὰ πενταμήνου μὲν ἄρτι διεληλυθότος ἀπὸ τῆς συγκροτήσεως τῆς προρρηθείσης μεγάλης Συνόδου, ἤδη δὲ καὶ τῶν κοινῶν κανονισμῶν καὶ τῶν μνησθέντων πεντεκαίδεκ' ἄρθρων κεκυρωμένων, βούλγαροί τινες τῶν τὰ πρῶτα φέρειν δοκούντων ἐν τῇ σπείρᾳ, ἀνενεχθέντες μὲν τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει δι' ἱκετηρίας περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τῶν βουλγάρων χωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ γραικικοῦ Πατριαρχείου (οὕτω γὰρ καλεῖν εἰώθασιν οἱ φυλετισταὶ τὸν καθ' ἡμᾶς ἁγιώτατον, ἀποστολικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν Θρόνον), οὐ μὴν εἰσακουσθέντες, ἀλλ' ἕτερα προτραπέντες αἰτήσασθ' αἰτήματα, ἅττ' ἂν ἐθέλωσι, περὶ τῆς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς διοικήσεως, ἐπέδοσαν αὐτῇ (τῇ θ' ἰουνίου τοῦ ͵αωξα' ἔτους) ὀκτὼ προτάσεις, ἃς ἡ ὑψηλὴ καὶ φιλυπήκοος κυβέρνησις οὐκ ὤκνησεν ἡμιεπισήμως συστήσασθαι τῇ κρίσει καί, εἰ ἔνι, τῇ ἀποδοχῇ καὶ ἐγκρίσει τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Ἡ δὲ αὐτοῦ παναγιότης, ὁ σεβασμιώτατος κὺρ Ἰωακεὶμ μετὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς Συνόδου ἐξ ἑτοίμου ἀπεκρίναντο, τὸ ἀσυμβίβαστον ἀποδεικνύντες πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ καθεστῶτα τοῦ Πατριαρχείου. Ἡ μέν τοι ὑψ.

Digitized by Google

κυβέρνησις, ἔτος ὅλον ἀναμείνασα καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶς στασιαζόντων τὴν ὁρμὴν οὐ βίᾳ μετελθεῖν προθυμουμένη, ἀλλὰ μαλακωτέροις καὶ ἠπίοις τρόποις καθυφιέναι ἠρέμα καὶ χαλινοῦν, προεκαλέσατο διαγγέλματι ὑπουργικῷ (τῇ κδ' ἀπριλίου τοῦ ͵αωξϐ' ἔτους) τὴν σύστασιν μικτῆς ἐπιτροπῆς ἀπὸ γραικῶν ὁμοῦ καὶ βουλγάρων ἀνὰ πέντε, ἣ καὶ διετίαν που μάλα δυσχερῶς καὶ ἐν ἀντιφωνίᾳ συνεργασαμένη παρὰ τῇ ὀθωμανικῇ Πύλῃ (οὐ γὰρ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, εἰς ἃ καὶ ἀντιβλέψαι τισὶ τούτων τῶν φυλετιστῶν δοκεῖ ἀπαίσιον), ἐξ ἀνάγκης προσήραξέ τε καὶ ἐναυάγησε κατὰ τῆς αἱρετικῆς ὑφάλου τοῦ πληθοφυλετισμοῦ. Καὶ τηνικαῦτα δὲ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ὅσα μὴ βούλγαροι, ἀποχωροῦντες τοῦ ἀκάρπου τούτου συνεδρίου ὑπέβαλον τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπουργῷ τὴν περὶ ὧν καὶ ὅπως εἰργάσαντο, καὶ ὧν τὰ βουλγαρικὰ μέλη παρεμβεβλήκεσαν πρὸς τὴν νόμιμον εἰρήνευσιν ἀνυπερβλήτων προσκομμάτων ἔκθεσιν. Πάλιν οὖν αὖθις ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, τὴν πατριαρχείαν διαδεξαμένου τοῦ παναγιωτάτου κὺρ Σωφρονίου, προτροπῇ μὲν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως οὐκ ἄκουσα πειθομένη, οἴκτῳ δὲ μητρικῷ καμφθεῖσα ὑπὲρ τοσούτων προβάτων, τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Θεανθρώπου ἐξηγορασμένων, ἀποιμάντων δὲ ἀποβουκολουμένων τε καὶ διαρπαζομένων πρὸς τοῦ παρατυχόντος, καὶ διὰ τοῦτο σπουδῇ ζεούσῃ τῆς ἐπιμελοῦς ἐρεύνης ἐπιλαβομένη τῶν ὀκτὼ τούτων βουλγαρικῶν προτάσεων, καὶ ἐπὶ κοινοτέρᾳ διασκέψει περὶ τῶν αὐτῶν γενικὴν συνέλευσιν προσκαλεσαμένη (τῇ κδ' φεβρουαρίου τοῦ ͵αωξδ' σωτηρίου ἔτους), ἐκ δὲ τῶν αὐτῆς λογιωτέρων μελῶν ἐννεαμελῆ διαφωτιστικὴν ἐπιτροπὴν ἐκλεξαμένη, σαφέστερόν τε καὶ στηματικώτερον φωράσουσαν τὰ ἀντικανονικὰ καὶ πλημμελῆ μετὰ τοῦ σαφηνίσαι τὰ εὔλογά τε καὶ δίκαια, καὶ μετὰ ἑπτὰ συνεδριάσεων συνδιασκέψεις τὴν προσήκουσαν ἀπάντησιν συνταξαμένη, οἵαν ἡ τῆς συνελεύσεως πλειονότης ἐπιεικέστερον ὑφηγεῖτο, παρέπεμψεν αὐτὴν

Digitized by Google

πρὸς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν, δι' ἧς καὶ πᾶσαι αἱ βουλγαρικαὶ προτάσεις πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διεπέμποντο.

ιγ'.) Καί τοι γὰρ οὐδ' ὁ τοσοῦτος ἀγὼν τῶν ἐπιτροπῶν τούτων καὶ τῶν συνελεύσεων τερματιεῖν τὸ δρᾶμα τοῦτ' ἤμελλεν, οὐδ' ἐγγύς· οὔπω δὲ ὅλη διετία διήνυστο, καί, ἐπεί περ οὐ διέλειπον ἀνένδοτοι τὴν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὑποτρέφοντες ἐπανάστασιν οἱ ὑπηρέται καὶ πράκτορες τοῦ βουλγαριστικοῦ φυλετισμοῦ, τούτων, ὡς εἰκάσαι, τῇ ἀπαραιτήτῳ καὶ δυσαπαλλάκτῳ φορτικότητι ἐνδιδοὺς αὖ πάλιν ὁ καὶ μάλ' ἀνεκτικώτατος ὑπουργὸς παρέπεμπεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα (τῇ κς' ἀπριλίου τοῦ ͵αωξς' σωτηρίου ἔτους) ἑτέρας ἓξ βουλγαριστικὰς προτάσεις, ὁμοίως ταῖς προλαβούσαις, ἰδέας καὶ ταύτας πληθοφυλετικῆς καὶ στασιώδους* ἔργῳ βεβαιούσας, ὅτι ἐπὶ ψάμμου κτίζει καὶ τὸν αἰθίοπα λευκαίνει εἴ τις ἀρέσκειν ἀνθρώποις ἐπιχειρεῖ, ἤτοι ἐν δευτέρῳ λόγῳ τὸ θρήσκευμα ποιουμένοις, ἢ τὰ ἴδια καὶ ὑλικὰ ὑπεράνω πάντως δῆτα τῶν πνευματικῶν καὶ δημοσίων τιθεμένοις, οἷοι ἀνομολογοῦνται οἱ πρωτουργοὶ τοῦ δράματος. Πλὴν ἀλλ' οὐδαμῶς διὰ τὴν τηλικαύτην ἰσχυρογνωμοσύνην ἀποναρκήσασα ἢ ἀθυμήσασα ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία, ἀπείπατο τοῖς ὅλοις μὴ οὐ πολυπραγμονῆσαι καὶ περὶ αὐτῶν δὴ τῶν προτάσεων καὶ τὰ εἰκότα συσκέψασθαι· ἀλλὰ τετληότι καὶ ἀνεξικάκῳ νῷ, ἀναλαβοῦσα τάξιν ἀπαθοῦς καὶ μάλα φιλοστόργου μητρὸς, οὐδὲν ὅ,τι μὴ πάθημα ὑπομενούσης ἕως ἂν σωθῇ αὐτῇ τὸ τεκνίον, ἐκ καινῆς αὖθις τὴν γενικὴν ἐκάλει συνέλευσιν, τὴν ἐκ λογάδων κληρικῶν ὁμοῦ καὶ λαϊκῶν, ἢ ἐκ τῶν αὐτῆς εὐδοκιμούντων ἐμπειρίᾳ καὶ σπουδαιό-

(*) Ἀδιανόητον ἐνταῦθα καὶ λίαν ἐπτυγμένον τὸ χωρίον· ἀλλ' οὕτως ἔκειτο ἐν τῷ ἐν τύπῳ φυλλαδίῳ· τὸ δὲ χειρόγραφον τοῦ πρωτοτύπου συνοδικοῦ τούτου γράμματος οὐ κατετέθη πιθανῶς ἐν τῷ πατριαρχικῷ γραμματοφυλακείῳ, ἅτε παραδοθὲν εἰς τύπον.

Digitized by Google

τητι μελῶν ἐξαμελῆ ἐπιτροπὴν ἐξελέξατο, τὴν ἐκμελετήσουσαν καὶ σταθμησομένην τὴν τῶν προτάσεων τούτων δύναμιν. Ἡ οὖν ἐπιτροπὴ, οὐ μόνον τὰς προτάσεις ἀναλύσασα, ἀπεδείκνυ, ὡς εἰκὸς, κανονικῶς τε καὶ κοινωνικῶς ἀπαραδέκτους οὔσας, ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον, ἴδιον σχεδίασμα παρεσκεύασε, ζητοῦσα λύσιν θεμιτὴν μὲν οὐσιωδῶς, ἐπιτηδείαν δὲ, εἰ δυνατὸν, μήτε τοῖς βουλγάροις ἀπαρέσκειν, μήτε τοῖς ἄλλοις ὀρθοδόξοις δόξαι διασπᾷν τὴν τοῦ θρόνου διοικητικὴν ἑνότητα.

ιδ΄.) Ἤδη δὲ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης πρὸς τῷ τέρματι, ὅσον οὐκ ἤδη, γεγονυίας οὗ ἐπετέτραπτο ἔργου καὶ φροντίσματος, ἐπὶ ἐνιαυτὸν, ὀλίγου δεῖν, αὐτὴν ἐνησχοληκότος, μάλιστα διὰ τὸ δυσκάμπτως ἔχον πρὸς τὸ θέλειν μεταπείθεσθαί τε καὶ ἀναδιδάσκεσθαι τὰ ὀρθὰ βουλγαρογενὲς (ὡς γοῦν αὐτὸς αὐτὸν ὀνομάζει) ἕκτον μέλος (ἦν δὲ οὗτος ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, πολλῷ χείρων τοῦ προκατόχου γενόμενος τὴν προαίρεσιν), ὑπεχώρει μὲν τοῦ θρόνου ὁ προκάτοχος ἡμῶν παναγιώτατος κὺρ Σωφρόνιος, ἀνακαλούμεθα δὲ ἡμεῖς, ἐλέει τοῦ Κρείττονος, σὺν πολλῇ τῇ δειλίᾳ καὶ ἀθυμίᾳ, ὅπως δὲ δήποτε, καὶ δεύτερον ὑποδύντες τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου, αὐτίκα πρώτιστον ἐποιησάμεθα μέλημα εἰς πέρας ἀγαγεῖν ὡς τάχιστα τὴν κανονικὴν καὶ, καθ' ὅσον ἐφικτὸν, ἑκατέροις οὐκ ἄχαριν τούτου δὴ τοῦ πολυκρότου βουλγαρικοῦ καλουμένου ζητήματος λύσιν. Εἰς τοῦτο γὰρ πολλῶν ἡμᾶς καὶ μεγάλων ἐξοτρυνόντων καὶ κατεπειγόντων, μέγιστον ἐδόκει, ὃ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφερόντως ἀνιαρὸν καθειστήκει, τὸ τηλικοῦτο, φαμὲν, ἐπιδήμιον καὶ λοιμῶδες σκάνδαλον τῆς ἐνίων τῶν ἡμετέρων βουλγαρικῶν τέκνων ἐκκλησιαστικῆς ἀνταρσίας, ὃ καθ' ἡμέραν διαδιδόμενον ἐν τῷ ἀλλήλους ἀνερεθίζειν, καὶ τῷ χρόνῳ ταῖς ψυχαῖς ἐνιζάνον καὶ παγιούμενον, ταῖς δὲ νεωτέραις ἡλικίαις ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὑπειςερπύζον καὶ συντρεφόμενον, πάνδημον ἠπείλει καὶ ἀνίατον ἀποβήσεσθαι νόσημα, σὺν τῷ ψυ-

Digitized by Google

χικῷ ὀλέθρῳ καὶ τὸν ἀκρωτηριασμὸν ἐπάγον τοῦ ἐνιαίου καὶ συμπαγοῦς σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ταῦτα τοίνυν οὐκ ἐν παρέργῳ διανοούμενοί τε καὶ ἀναπεμπάζοντες, καὶ τὴν βαρεῖαν, ἣν ἀνειλήφαμεν, εὔθυναν ἐνώπιον αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν οὐ κατὰ πάροδον ἐνθυμούμενοί τε καὶ δεδιότες, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν ἄνωθεν μετὰ δακρύων ἐπικαλεσάμενοι φωτισμὸν, σπουδαιότερον ἀναθεωρῆσαι καθ' ἑαυτοὺς τὴν ὑπόθεσιν ὡρμήθημεν, ὅσον γ' ἐνῆν ἀπὸ τῶν ἄλλων μεριμνῶν τῆς πατριαρχείας σχολάσαι, τῶν δὲ ἐν τῷ πρόσθεν παρῃγμένων παντοίων ἐπὶ λύσει τῆς διαφορᾶς σχεδίων οὐδενὸς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὀλιγώρως ἔσχομεν, ὅπως δὴ ῥᾷον τοῦ ἐπιδιωκομένου περιγενοίμεθα. Τούτων τοίνυν τ' ἄλλα τὰ πρότερα σαφῶς ἤδη καταμεμαθηκότες, καί τοι πόρρω τῆς ὑπὲρ βουλγάρων ἐπιεικείας καὶ συγκαταβάσεως ἐλάσαντα, ὅμως ἀνεπαρκῆ τοῖς στασιάζουσι καὶ ἀδόκιμα ἀποδεδειγμένα, ὅτι μὴ τοῖς ὅλοις αὐτοῖς ἐνεδίδου, καθὰ γοῦν ἡμᾶς ἐδίδασκεν ἥ τε ὑψηλὴ κυβέρνησις καὶ τὰ πράγματα, τούτῳ μᾶλλον τῷ τῆς ἑξαμελοῦς ἐπιτροπῆς σχεδιάσματι προσέσχομεν καὶ συνεπεστήσαμεν τὴν διάνοιαν. Τὴν μὲν οὖν αὐτοῦ τῶν διατάξεων γενικότητα οὐκ ἀσυντελῆ τινα καθ' ὅλου τοῖς καθ' ἡμᾶς πράγμασι τάχα γενέσθαι δυναμένην σαφῶς ἑνεωρακότες, καὶ ἕνεκά γε τούτου ἐπαινέσαντες δεόντως τὸ πονηθὲν, μερικώτερον μέν τοι μηδὲ τοῦτ' ἂν εὐδοκιμῆσαι, ἀποβληθῆναι δ' ἂν μᾶλλον ὑπειληφότες, ὡς ἀπὸ τῶν προλαβουσῶν εἰκάσαι παραχωρήσεων, παρ' ἀνθρώπων ἅπαν μονονοὺ τὸ ἐν ταῖς Συνόδοις ἐνὸν θεῖον καὶ ἱερὸν βεβηλῶσαι καὶ ἐξανθρωπίσαι γλιχομένων, καὶ θεωρίας τοῦ νῦν αἰῶνος ὑπεράνω θέσθαι τῶν πνευματικῶν πάντα κάλων κινούντων τε καὶ φιλονεικούντων, ἑτέραν ἐξ ἀνάγκης τραπέσθαι ὁδὸν ᾠήθημεν· ἐδόκει γὰρ τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ τῇ σὺν ἡμῖν ἱερωτάτῃ Συνόδῳ τῶν μητροπολιτῶν, ἡμῶν αὐτῶν ἴδιον παρασκευάσαντας σχέδιον, ἥκιστα μὲν ὑπερβαίνειν τολμῶν τὰ πανα-

Digitized by Google

γῆ καὶ ἀδαμάντινα τῶν ἱερῶν κανόνων θριγκώματα, μετρίαν δέ τινα τὴν παραμείωσιν ἐνεισάγον ἐν ταῖς τοῦ θρόνου τούτου πατριαρχικαῖς καὶ διοικητικαῖς προνομίαις ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν ἐν Χριστῷ βουλγάρων, ἰδιωτικώτερον αὐτὸ τοῖς κορυφαίοις ἀνακοινοῦσθαι τῶν ὑπουργῶν, καὶ τούτων ἀναμένειν τὴν ὡς τοὺς βουλγαριστὰς διοχέτευσιν. Τοῦθ' ὃ δὴ καὶ γέγονεν ἤδη ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ τοῦ παρεληλυθότος ἐνιαυτοῦ.

ιε'.) Οὕτω δὲ μετὰ χρησιμωτέρων τῶν ἐλπίδων καὶ ἀμεριμνότερον ἡμῖν ἀπεκδεχομένοις τὴν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ἔγκρισίν τε καὶ ὑποστήριξιν καὶ τὴν ὡς ἔνι μάλιστ' ἀπροφάσιστον τοιούτου σχεδίου παρὰ τῶν βουλγάρων παραδοχὴν, οὗ πέρα εἴσω τοῦ φραγμοῦ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῖς στασιάζουσιν ἀρέσκον οὐκ ᾔδειμεν ἕτερον, ἐξάπινα τὸν παρεληλυθότα μῆνα τούτου δὴ τοῦ ἐπὶ δυσμὰς δρόμῳ ἐλαύνοντος ἔτους, ὑπουργικὸν διάγγελμα παρέπεμπέ τε καὶ συνίστα ἕτερα δύο σχέδια εἰς λύσιν τῆς διαφορᾶς, ἐντελλόμενον ἤτοι τούτων θάτερον ἀσπάσασθαι, ἢ τρόπον ἕτερον ὑποδεικνύναι, οὐχ ὅστις γε καὶ τοὺς βουλγαριστὰς ἑλκύσει, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν σὺν τῇ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀφυλετίστῳ ἑνότητι φυλάξει τε καὶ βεβαιώσει, ἀλλ' ἁπλῶς τοιοῦτον, οἷον παρ' ἑκατέρων δοκιμασθῆναι καὶ ἐγκριθῆναι, ὥσπερ τῆς τῆς λύσεως ὀρθότητος οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Συνόδων ἀπαραχαράκτου ἀληθείας, ἀλλ' ἐκ θελήματος ἀνθρώπου, ἄλλοτ' ἄλλου καὶ γεηροῦ, κρεμαμένης.

Τὰ οὖν σχέδια ταῦτα ἐφάνη ἡμῖν, ἰδίᾳ τε καὶ ἐν κοινῷ σκοπουμένοις, πολὺ τὰ προλαβόντα πάντ' ἀπολελοιπέναι, τὴν ἀντικανονικότητα, ἀπαρακαλύπτως μὲν καὶ ἀνακεκηρυγμένως διαγράφοντα καὶ καθορίζοντα τὴν κατὰ φυλὰς καὶ πλήθη ἀσεβῆ καὶ βέβηλον διχοτομίαν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, τοὺς δὲ ἀνυπερβάτους ὅρους τοῦ ἱερατεύειν καὶ ἐπισκοπεῖν συγχέοντα οὐ μόνον ἐν τῇ πατριαρχικῇ περιφερείᾳ καὶ πάσαις τῶν ἁπανταχοῦ

Digitized by Google

ἐπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων, οὗ ἂν συναυλίζωνται βούλγαροι, ἀλλ', ὃ ἀνύποιστον καὶ ταραχωδέστατον, καὶ ἐν παντὶ οἴκῳ χριστιανικῷ, ἐν ᾧ ἂν μέλος ἓν ἢ πλείω, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, ἢ τῶν τις οἰκετῶν καὶ θεραπόντων, τύχῃ τὸ γένος ἕλκειν δοκῶν ἐκ βουλγάρων· καὶ ἄρδην ἄρα καὶ προθέλυμν' ἀνατρέπειν ἐπειγόμενα πάντα τὸν τῆς Ἐκκλησίας διὰ πάντων τῶν αἰώνων ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον εὐαγγελικόν τε καὶ συνοδικὸν διάκοσμον, μάλιστα τὸν ἠθικὸν καὶ διοικητικόν. Ἔνθεν τοι καθ' ἕκαστον ἄρθρον ἐπιμελῶς βασανισθέντων, καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τῇ λοιπῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἱερᾷ παραδόσει παρεξετασθέντων καὶ ὡς οἷόν τ' ἀποχρώντως ἀνασκευασθέντων, γνώμῃ τε καὶ κρίσει ἰδίᾳ καὶ κοινῇ, παρὰ ἐκτάκτου ἱερᾶς Συνόδου ἀπὸ τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν καὶ διδασκάλων συγκροτηθείσης, ἡ μετριότης ἡμῶν ἀπέσταλκεν ἤδη τήν τε ἀνασκευὴν καὶ τὴν προσήκουσαν ἀπάντησιν τῷ ὑπουργῷ, οὐ τρόπον ἕτερον λύσεως (οὐδὲ γὰρ ἦν ἡμῖν ἐξευρεῖν ἔτι) συναποδεικνῦσα εὐθαρσῶς καὶ ῥήμασιν ἀνενδοιάστοις παρὰ τὴν συγκρότησιν ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπὸ πάσης τῆς καθόλου ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σώματος ἁγίου, πᾶσαν ἀξιοπιστίαν φέροντος ψήφου θεοκράντου καὶ ἀπαρατρέπτου, καὶ οὐχ' ἧττον αἰδεσίμου καὶ τιμίου ἐσομένου τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν, ἢ καὶ σεβασμιωτάτου, καὶ διαφερούσης προσοχῆς ἀξίου, ἐὰν μὴ πᾶσι τοῖς ἐπονομάζουσιν ἑαυτοὺς ἀντιπροσώπους τῶν βουλγάρων, ὧν ἡγοῦνται οἱ καθῃρημένοι ἐπίσκοποι, ἀλλὰ πάντως σύμπαντι τῷ ἐκ πατέρων εὐσεβοῦντι βουλγαρικῷ λαῷ καὶ τοῖς εὖ φρονοῦσι προστάταις αὐτοῦ.

ιϛ'.) Τοιαῦτα, σεβασμιώτατοι καὶ λίαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ περιπόθητοι ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, τοιαῦτα, ὡς ἐν κεφαλαίῳ, καὶ παραπλήσια τὰ κατὰ τὴν διαβόητον μοίρας τινὸς βουλγαρογενοῦς ἢ βουλγαροφώνου (οὐ γὰρ τοῦ ὅλου οὐδὲ τοῦ πλείονος λαοῦ

Digitized by Google

τῶν βουλγάρων) ἐκφυλετιστικὴν καὶ ἀσύμφυλον καχεξίαν καὶ ἐπανάστασιν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, καχεξίαν, ἐξ ἧς (ὃ μὴ γένοιτο) εἰ διαδίδοιτο, κινδυνεύσειαν μετὰ βραχὺ αἱ Ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ διασπασθῆναί τε καὶ ὑπ' ἀλλήλων σπαραχθῆναι τοῖς ὄνυξι τῶν γενεαλογιῶν καὶ μύθων, ὃ οὐδεμία ἴσχυσε ποιῆσαι τῶν προτοῦ αἱρέσεων μηδ' ἰσχύσειεν εἰς τὸν αἰῶνα, τῇ παντοδυνάμῳ χάριτι τοῦ συναγαγόντος τὰ ἐσκορπισμένα καὶ μίαν ποίμνην ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς ὑφηλίου συγκροτήσαντος. Ταῦτα δὲ δή, οὕτω τολμηθέντα καὶ ἀσεβηθέντα κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρός τε καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος παρὰ ἠγαπημένων ἐν τῇ πίστει γεννημάτων, τῶν βουλγάρων, πρὸς οὓς εἶχε λέγειν ἡ ἁγιωτάτη τῶν Φωτίων Ἐκκλησία, τὴν ἐν Κυρίῳ οὐκ ἀφρόνως καυχωμένη καύχησιν, τὰ ῥήματα τοῦ μακαρίου Παύλου «Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ Ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἐν Χριστῷ γὰρ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα». (Κορινθ. Α' θ', 2— δ', 15). Χόλος τοσοῦτος παρὰ βουλγάρων εὐσεβῶν, χωρῶν μέχρι τοῦ ἐθέλειν ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ τεκτήνασθαι τὸ ὄνειδος καὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς ἑαυτῶν πνευματικῆς μητρὸς, διὰ δὲ τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς ἐγεῖραι βουλγαρεθνικὸν, φασίν, ἐκκλησιαστικὸν οἰκοδόμημα ἐπὶ σαθρῶν θεμελίων καὶ ἀπὸ ὕλης σαπρᾶς, τῆς συκοφαντίας, τῆς μισαδελφίας καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης· ὀργὴ τοσαύτη καὶ οὕτως ἀμείλικτος μετὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα παρὰ τῆς Ἐκκλησίας μειλίγματά τε καὶ θωπεύματα. Τοιαύτη ὥσπερ ζάλη τις καὶ φλεγμονὴ ἠθική, ὠθοῦσα καὶ ἐκτραχηλίζουσά τινας βουλγάρους κατὰ τοῦ πρανοῦς νέων ἀεὶ καὶ ἀλλήλοις ἀνομοίων καὶ σχετλίων καὶ ἀντικανονικῶν προτάσεων καὶ αἰτημάτων καὶ εἰς ἀπέλασιν κανονικῶν καὶ ἀποστολικῶν ποιμένων, ὥστ' ἀφυλάκτους γενομένους, εὐεπιβάτους λοιπὸν τοῖς ἀγρεύουσι ψυχὰς καταστῆναι. Τοιαῦτα, φαμέν, σκυθρωπὰ καὶ τὸ

Digitized by Google

ἐπίπαν ἀπαίσια σκιρτήματα λαοῦ εὐσεβεστάτου, μαθητοῦ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης γενομένου, καὶ συγκοινωνήσαντος αὐτῇ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀτιμίας, τοῦ πλούτου καθάπερ καὶ τῆς ἀπορίας, τῶν στεφάνων καὶ τῶν ὀδυνῶν, καταλελύπηκε καὶ κατέδακεν ἡμῶν (πῶς δοκεῖς;) σφόδρα σφόδρα τῆς καρδίας, καὶ τὰ σπλάγχνα διέπειρεν· οἰόμεθα δ' ὅτι καὶ τῆς ὑμετέρας ἐν Χριστῷ περισπουδάστου τε καὶ σεβασμίας κορυφῆς οὐχ' ἧττον ἀνιάσει τὰς θεοφιλεῖς ψυχάς, εἰκότως, τά γε κοινὰ τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν παθήματα, τόσῳ δριμύτερα καὶ χαλεπώτερα ἐνσκήψαντα, ὅσῳ ἐκ τῶν οἰκείων· «Εἴτε γὰρ πάσχει (φησὶν) ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη». (Κορινθ. Α' ιϛ', 26.) Διὸ δὴ μᾶλλον καὶ τῇ ὑμετέρᾳ γεραρᾷ καὶ σεβασμίᾳ ἐν Κυρίῳ ἀδελφότητι, καθὼς καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς προέδροις τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἔθει παλαιῷ καὶ θεοφιλεστάτῳ κατακολουθοῦντες, τὰ γεγονότα περιληπτικῶς, ὅσον ἐξῆν, καὶ κεφαλαιωδῶς γνωρίσαι, νῦν ὀψὲ γοῦν, ἥδιστα ἐδικαιώσαμεν· ὥστε καὶ αὐτήν, ἀγαθυνθεῖσαν ἀποστολικῶς καὶ φιλαδέλφως, μηδαμῶς τὴν τάξιν λείπειν, ἣν οἱ πατέρες παρέδοσαν· ἀλλὰ πρόθυμον ἀναφανῆναι καὶ συναγωνιστὴν καὶ συναντιλήπτορα, ὅπου σύντριμμα λαοῦ καὶ ψυχῶν ἀπώλεια, νυνὶ μὲν γράμμασιν αὐτῆς ἀποκριτικοῖς παραμυθουμένην τὰ εἰκότα καὶ συνεπιρρωννῦσαν πόρρωθεν· ὅταν δέ, σὺν Θεῷ φωτίζοντι καὶ εὐδοκοῦντι (καὶ τῆς ἐφ' ἡμᾶς αὐτοκρατορικῆς ἐπινευσάσης ἂν δηλονότι κυβερνήσεως), συναγείρηται καὶ συγκροτῆται ἡ ἐφ' ἣν ἐξεκαλεσάμεθα τὸ ζήτημα ἁγιωτάτη τῆς καθόλου Ἐκκλησίας Σύνοδος, τηνικαῦτα καὶ αὐτὴν παρουσιάζουσαν καὶ συμπαραστατοῦσαν. Ἀγαθοὶ μὲν γὰρ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα, καὶ πολλῷ πλέον οἱ πλείους, εἰς τὸ μεταδιδάξαι καὶ συνετίσαι τὸν ἡμαρτηκότα καὶ ἀκμὴν ἐξαμαρτάνοντα ἀδελφόν, ἄλλως τε καὶ τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας οὐχὶ ἅπαξ οὔτε δὶς καταφρονοῦντα καὶ

Digitized by Google

παρακούοντα (Ματθ. ΙΗ', 16—17.) Οἴδαμεν δὲ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τῆς περὶ τὸ δόγμα ὁμοίως καθάπερ καὶ τῆς περὶ τὴν πρακτικὴν ἀκρίβειαν, τῶν δύο τούτων χαριτοβρύτων πυξίων τοῦ παναγίου Πνεύματος, οὐχ' ἕνα τινὰ μόνον καθ' ἕκαστον, ἀλλὰ καὶ συλλήβδην πάντας τοὺς ἁπανταχοῦ ἐπισκόπους καὶ ποιμένας παρὰ Κυρίου τεταγμένους διδασκάλους καὶ φύλακας, καὶ ὅσῳ περ τῶν ἄλλων εὐσεβῶν ὑπερέχουσι τοσοῦτο νομοφυλακεῖν ὀφείλοντας ἰδίᾳ καὶ κοινῇ εἰς τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν εὐστάθειαν καὶ τὴν τῶν ποιμνίων σωτηρίαν. Τοιγαροῦν ὑπτίαιν ταῖν χεροῖν καὶ ἀναπεπταμένῃ καρδίᾳ καὶ τὰ παρὰ τῆς ὑμετέρας γερασμίας καὶ θεοφρουρήτου κορυφῆς ἀπεκδεχόμενοι ἐπίχαιρα γράμματα, ἐν ἀδελφικοῖς τοῖς χείλεσι καὶ ὁλοψύχως τὸν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν αὐτὴν πάλιν καὶ πάλιν κατασπαζόμεθα.

Ὁ δὲ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας δομήτωρ καὶ τελειωτὴς καὶ κυβερνήτης Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ὁ πρῶτος καὶ μέγας καὶ αἰώνιος ἀρχιερεὺς, ὁ σφάγιον ἑαυτὸν ἑκούσιον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας καλλιεργησάμενος, καὶ μόνος τοῦ παντὸς εἰρηνάρχης, αὐτὸς καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ χαρίζοιτο καρδίαν σαρκίνην καὶ ὦτα εἰς ἀκοὴν πίστεως, τῆς ἐν τῇ πράξει καὶ τῇ θεωρίᾳ πατροπαραδότου πίστεως, καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας μητρικῶν νουθετημάτων, ἥτις ἐστὶ στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. Τῇ δὲ Ἐκκλησίᾳ πάσῃ δοίη πλάτυνσιν καὶ στηριγμὸν ἐν τῇ ἑνότητι τοῦ Πνεύματος καὶ ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, εἰς δόξαν Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς ὑπεραρχίου θεότητος καὶ βασιλείας, παρ' ἧς καὶ τὰ ὑμέτερα σεβάσμια ἔτη κρείττω γίγνοιτο πάσης ἐπηρείας, καὶ ὄλβια, καὶ πανευφρόσυνα, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῆς ποιμαινομένοις πᾶσι σωτήρια. Ἀμήν.

͵αωξη', δεκεμβρίου ις'.

ΣΗΜ. Τὴν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐγκύκλιον ταύτην ἐπιστολὴν ὑπογράφουσιν οἱ τότε τὴν ἱερὰν Σύνοδον ἀποτελοῦντες μητροπολῖται Κυζίκου Νικόδημος, Χαλκηδόνος Γεράσιμος, Δέρκων Νεόφυτος, Διδυμοτείχου Διονύσιος, Βερροίας Σωφρόνιος, Δράμας Ἀγαθάγγελος, Φιλαδελφείας Μελέτιος, Γάνου καὶ Χώρας Χρύσανθος, Βοδενῶν Νικόδημος καὶ Κορυτσᾶς Νεόφυτος.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ
ΕΠΙΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἀναφερόμενοι εἰς τὴν προσλαλιὰν τοῦ ἀοιδίμου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ' τοῦ ἀπὸ Σερρῶν, τὴν ἐν τῇ συνελεύσει τῆς 15 νοεμβρίου 1868, ἐκδίδομεν ᾧδε τὰς ἐν αὐτῇ (ὅρα σελίδα 131 τῆς μετὰ χεῖρας ἐκδόσεως) ἀναφερομένας ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ σχεδίου τοῦ Γρηγορίου κρίσεις τῶν σχολαζόντων πατριαρχῶν. Ὁ ἀναγνώστης βλέπει γνωμοδοτήσεις τεσσάρων πατριαρχῶν πρῴην Κωνσταντινουπόλεως, τὴν τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας Ἀνθίμου τοῦ Βαμβάκη, τὴν τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου Ἀνθίμου τοῦ Κουταλιανοῦ, τὴν τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας Κυρίλλου καὶ τὴν τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας Σωφρονίου τοῦ Βυζαντίου, ἤτοι τέσσαρας· ἐξ οὗ δείκνυται ὅτι κατὰ λάθος ὁ ἀείμνηστος Γρηγόριος ἔγραψε «τριῶν παναγιωτάτων καὶ σεβασμιωτάτων πατριαρχῶν» ἀντὶ «τεσσάρων».

Ταῖς ἀπαντήσεσιν ἢ μᾶλλον γνωμοδοτήσεσι ταύταις ἕπονται τῶν τριῶν (πλὴν τοῦ μακαρίτου Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου) σχολαζόντων πατριαρχῶν αἱ κρίσεις ἐπὶ τῶν ὑπουργικῶν δύο σχεδίων, μεθ' ἃς τάττεται, καθὸ βραδύτερον ἀποσταλεῖσα, ἡ

Digitized by Google

γνωμοδότησις τοῦ ἐν Ἀρτάκῃ διαμένοντος πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεὶμ Β' Κοκκώδη τοῦ ἀπὸ Κυζίκου.

Προσθετέον τούτοις ὅτι τὰ ἀπὸ σελίδος 126—184 τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐκδιδόμενα ἐπίσημα γράμματα ἐξεδόθησαν τύποις τῷ 1868, κατὰ νοέμβριον, εἰς σχῆμα Δον, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς διασήμου τότε παρ' ἡμῖν ἐφημερίδος «Βυζαντίδος», ἐν φυλλαδίῳ ἐκ σελίδων 55 (μετὰ καὶ μιᾶς παροραμάτων διορθουμένων), φέροντι τὸν τίτλον «Ἀπάντησις τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς τὰ παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀρτίως ἀποσταλέντα ἔγγραφα περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος».

Κατὰ τὴν ἐν ὑποσημειώσει τῆς σελίδος 33 τοῦ ἐν λόγῳ φυλλαδίου εἴδησιν, «ἐν ταῖς χειρογράφοις ἐπιστολαῖς, ταῖς πρὸς τὰς ἁγιωτάτας ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἐπεσταλμέναις, ἐπισυνήφθησαν ἕτερα δέκα τρία ἐκ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων, διασαφοῦντα τὰ τοῦ κειμένου πρὸς ἀναγνώστας μακρὰν ὄντας καὶ ἀγνοοῦντας τὰ κατὰ μέρος. Ἐνταῦθα δὲ παρελείφθησαν». Ταῦτά εἰσιν αἱ καθαιρέσεις, τὰ σχέδια, αἱ βουλγαρικαὶ προτάσεις, αἱ ἀναιρέσεις αὐτῶν, τὸ τοῦ Γρηγορίου σχέδιον, καὶ εἴ τι συναφές· πάντα δὲ ἔχει ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης ἐν τῇ μετὰ χεῖρας ἐκδόσει ταύτῃ.

Γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου Δ'

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην καὶ σεβασμιωτάτην αὐτῆς Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα. Διὰ τοῦ ἁγίου Κρήτης καὶ ἁγίου Βοδενῶν ἐλάβομεν τὸ σεβασμιοπόθητον ἡμῖν ἀδελφικὸν αὐτῆς, καὶ εἴδομεν τὰ ἐν αὐτῷ σημειούμενα· ἀνέγνωμεν καὶ τὸ σχέδιον δίς, καὶ εὕρομεν αὐτὸ κατὰ πάντα σύμφωνον τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν καὶ τῇ τάξει, καὶ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἀδελφῶν

Digitized by Google

ἡμῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων· καὶ εἴθε διὰ τῶν παναγίων τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος εὐχῶν, λάβῃ καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη τέλος πρὸς ἡσυχίαν καὶ αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν μας βουλγάρων, καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν, καὶ τὰ δικαιώματα νὰ διασώσῃ, οἰκονομοῦσα συμφώνως ταῖς πατροπαραδότοις κανονικαῖς διατάξεσι. Καὶ ταῦτα μὲν ταπεινῶς περὶ τῆς ἐμῆς γνώμης· εἶεν δὲ τὰ πανάγια καὶ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη θεόθεν πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα. ,αωξζ', ἰουνίου θ'.

Τῆς Ὑμετέρας πανσεβάστου ἡμῖν Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ πρώην Κωσταντινουπόλεως Ἄνθιμος

ὁ Βυζάντιος.

Γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου ΣΤ'

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Γρηγόριε, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ ἀξιοσέβαστε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἐμῆς μετριότητος. Τὴν ὑμετέραν ἀξιοσέβαστόν μοι ἀδελφικὴν κορυφὴν μετὰ τοῦ ἀνήκοντος σεβασμοῦ ἀδελφικῶς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι κατασπάζομαι. Τὸ ἄνευ ἡμερομηνίας ἀξιοσέβαστόν μοι πατριαρχικὸν αὐτῆς πιτάκιον μετὰ τοῦ σχεδίου περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος μετὰ πάσης τῆς δεούσης εὐλαβείας ἐδεξάμην παρὰ τῶν ἀποσταλέντων ἁγίων ἀδελφῶν ἡμῶν. Ἀφ' οὗ ἀρυσάμενος πρωτίστως τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχάς, εἶδον ἑπομένως τὰ ἰδίως παρὰ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος ἕνεκα τῆς μετεώρου εἰσέτι μενούσης αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποθέσεως σκεφθέντα· ἅπερ καθυποβάλλουσα καὶ τῇ ἐμῇ ἀδυναμίᾳ, διακελεύεται ὅπως μελετήσας αὐτὸ ἀκριβῶς διακοινώσω τῇ ὑμετέρᾳ βαθυνοίᾳ καὶ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην. Ἀδελφὲ ἀξιοσέβαστε! Ἂν καὶ τὸ διάταγμα ὑπερτερεῖ τῆς δυνάμεώς μου, πρὸς διατήρησιν ὅμως τῆς ὑπακοῆς ἐμελέτησα αὐτὸ ἐσκεμμένως, ὡς διεκελεύσθην· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐμὴν ἀσθενῆ

Digitized by Google

γεροντικὴν γνώμην, θεωρῶ αὐτὸ πολλὰ προσβλητικὸν εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Ἐκκλησίας, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ τέλος μελιστικὸν ἐκ τοῦ ὅλου ὀρθοδόξου σώματος· δὲν ἀντιτείνω εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς, ἀλλὰ γνώμην δίδωμι ἐπειδὴ ἐπιτάττομαι, ὅτι τὸ σχέδιον αὐτό, ὡς ὂν μυστικόν, νὰ παρασιωπηθῇ, καὶ νὰ ληφθῇ φροντὶς παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἵνα διορισθῇ ἐκ νέου μία μικτὴ ἐπιτροπή, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν διαφερομένων μερῶν, ἵνα σκεφθῇ βαθύτερον περὶ τούτου, ὥστε ὁποιαδήποτε καὶ ἂν γίνῃ ἐκ ταύτης τῆς ἐπιτροπῆς ἀπόφασις, ἡ Ἐκκλησία νὰ ἦναι ἀπηλλαγμένη τῆς κατηγορίας, διότι ἡ μονομερῶς γεγονυῖα ἤδη αὕτη ἀπόφασις, θὲ νὰ φέρῃ νομίζω κατηγορίαν καὶ μῶμον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς πρώτη αὐτὴ ὑπὸ μισαδελφίας κινουμένη ἔρριψε τὸν κῦβον τοῦ μελισμοῦ. Ἐξ ἄλλου δὲ δὲν πρέπει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ πρὸ τοσούτων αἰώνων τὴν ὀρθοδοξίαν δεχθὲν ἔθνος, παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἰσαποστόλου, καὶ ἐξ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἄχρι τῆς σήμερον ἓν σῶμα μεθ' ἡμῶν, ἄνευ τινὸς διακρίσεως ἐν ἁπάσαις ταῖς ἱεροτελεστίαις, ἐπιγαμβρεύσεις τε καὶ λοιπὰ θρησκευτικά τε καὶ ἐθνικά, ὀρθόδοξον λογιζόμενον, δὲν πρέπει, λέγω, μίαν τοιαύτην, παλαιτάτην καὶ ὀρθὴν ἁγίαν οἰκοδομήν, πρώτη ἡ Ἐκκλησία, ἥτις ἀνήγειρεν αὐτὴν ἀπ' ἀρχῆς, ὡς εἴρηται, αὐτὴ ἡ ἰδία ἄνευ πολυειδοῦς, πολυτρόπου τε, καὶ ἀνεκτικῆς προγεγονυίας ἀποπείρας, ἤδη νὰ καταστρέψῃ αὐτήν. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς κοινὴ μήτηρ, καὶ ἀνεξίκακος νύμφη τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει, ἵνα μεταχειρισθῇ κάθε λογῆς ἤπιον τρόπον ἵνα περιμαζεύσῃ τὰ τέκνα αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, ὡς ἡ ὄρνις τὰ νοσία ἑαυτῆς. Ποῦ θέσωμεν δέ, ἀδελφοί, τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου πρὸς τὸν Κύριόν μας. «Ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; Ἕως ἑπτάκις;» καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου μας· «Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά!» Ἀόριστος ἀμνηστεία καὶ ἄφεσις! Καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος διδάσκει ἡμᾶς, λέγων· «Ἐάν τις ἐν ἡμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν». Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὴν ια'

Digitized by Google

ὁμιλίαν ὅπου κάμνει εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, λέγει· «Οὐδὲν οὕτω παροξύνει τὸν Θεόν, ὡς τὸ Ἐκκλησίαν διαιρεθῆναι· κἂν μυρία ὦμεν ἐργασάμενοι καλά, τῶν τὸ σῶμα αὐτοῦ διατεμόντων οὐκ ἐλάττονα δώσομεν δίκην, ὡς τὸ πλήρωμα κατατέμνοντες τὸ ἐκκλησιαστικόν»... καὶ πάλιν, «Ἀνήρ τις ἅγιος ἐφθέγξατο, ὅτι οὐδὲ μαρτυρίου αἷμα ταύτην δύναται ἐξαλείφειν τὴν ἁμαρτίαν»· καὶ πάλιν· «Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ταῦτα φαμέν, ἵνα ὑμῖν μὴ ἐξῇ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν λέγειν, οὐδεὶς ἡμῖν εἶπεν, οὐδεὶς διεστείλατο, ἠγνοήσαμεν, οὐδὲν ἡγούμεθα τὸ ἁμάρτημα εἶναι· διὰ τοῦτο λέγω, καὶ διαμαρτύρομαι, ὅτι τοῦ εἰς αἵρεσιν ἐμπεσεῖν τὸ τὴν Ἐκκλησίαν σχίσαι οὐκ ἔλαττον ἐστὶ κακόν». Καὶ πάλιν· «Φρίττεις ταῦτα ἀκούων; ἂν εἴπω, ἐμὲ ῥάπισον, φρίττεις· καὶ τὸν Δεσπότην σου σπαράττεις, καὶ οὐ φρίττεις; Τὰ μέλη τὰ δεσποτικὰ διαξαίνεις, καὶ οὐ τρέμεις; Οἶκος ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία πατρικός, ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα». Καὶ πάλιν, ἐπὶ τέλους λέγει· «Εἰ μὲν οὖν περὶ ἡμῶν ταῦτα ὑποπτεύετε, ἕτοιμοι παραχωρῆσαι τῆς ἀρχῆς ὅτῳ περ ἂν βούλοισθε, μόνον Ἐκκλησία ἔστω μία». Ἐγὼ μέν, ἀξιοσέβαστε ἀδελφέ! ὁμολογῶν τὴν ἀδυναμίαν μου, ἵνα μὴ ὑποπέσω δὲ εἰς τὸ τῆς παρακοῆς ἁμάρτημα, ἑκὼν ἀέκων, ταῖς εὐπροσδέκταις αὐτῆς εὐχαῖς θαρρήσας, ὑπέμνησα αὐτῇ τ' ἀνωτέρω, ἅπερ ἡ ἀσθενὴς γεροντική μου διάνοια ἐνεθυμήθη. Ἡ δὲ ὑμετέρα ἀξιοσέβαστός μοι περίνοια, ὡς παρὰ Θεοῦ τεταγμένη ὅπως διευθύνῃ τά τε ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ πράγματα, ποιησάτω ὅπως παρ' αὐτοῦ φωτισθῇ. Ἐξαιτούμενος δὲ τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχὰς εἰς βοήθειάν μου, μένω μὲ τὸ ἀνῆκον ἀδελφικὸν σέβας

τῇ 15ῃ ἰουνίου, 1867. Κανδηλῇ

τῆς Ὑμετέρας θειοτάτης καὶ ἀξιοσεβάστου μοι Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος.

Digitized by Google

Γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Ζ'

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα. Ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἡμῖν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ κύριε κύριε Γρηγόριε. Τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς κορυφῇ τὸν ἐκ μέσης ψυχῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἀπονέμομεν. Τὸ διὰ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, τοῦ τε Κρήτης κυρίου Διονυσίου, καὶ Βοδενῶν κυρίου Νικοδήμου ἐπιδοθὲν ἡμῖν σεβαστὸν αὐτῆς πατριαρχικὸν πιτάκιον ὑπὸ ἡμερομηνίαν ζ' τοῦ παρόντος μηνός, ἀσμένως κομισάμενοι, ἔγνωμεν ἐν συνόλῳ τὴν ἔμφρονα βουλὴν καὶ πρόνοιαν, ἣν καταβάλλει πρὸς λύσιν τοῦ πρὸ πολλοῦ, ὡς μὴ ὤφειλε, λεγομένου ζητήματος, καὶ μυρία ὅσα ἄλγη τῇ τε Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ ἱερᾷ ἀδελφότητι παρασχόντος, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπισυνημμένον σχέδιον τὸ περιγράφον τοὺς ὅρους, ἐφ' οἷς πρόκειται γενέσθαι τὴν κατ' ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν λύσιν ταύτην, περιεσκεμμένως διελθόντες, καὶ τὰς προφορικὰς διασαφήσεις τῶν εἰρημένων ἀδελφῶν ἀκροασθέντες, ἔγνωμεν, ὅτι ἅπαν τὸ ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ περιεχόμενον, οὐ μόνον ἀρκούντως ἱκανοποιεῖ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων, εἴ γε οὗτοι πρὸς χριστιανικὸν σκοπὸν ἀφορῶσιν· ἀλλὰ καὶ (ὅπερ πρώτιστον) τοῖς ἱεροῖς καὶ πατροπαραδότοις θεσμοῖς καὶ κανόσι καὶ τοῖς ἀπαραγράπτοις δικαιώμασι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου οὐκ ἀντιλέγει.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ σεβασμία αὐτῆς Παναγιότης εὐηρεστήθη ἐκζητῆσαι καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπὶ τούτοις ταπεινὴν γνώμην, ἀπαντῶντες, πρωτίστως μὲν διαπυνθανόμεθα μετὰ πόθου τὰ τῆς εὐκταίας ἡμῖν ἀγαθῆς αὐτῆς ὑγείας, ἑπομένως ἀποφαινόμεθα, ὅτι ἐσμὲν πληρέστατα σύμφωνοι, μηδὲν ἔχοντες οὔτε ἀφαιρεῖν, οὔτε προσθεῖναι· διὸ καὶ ἐξαιτούμεθα θερμῶς παρὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς εἰρήνης Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως δι' ἀποτελεσματικῆς ἐπιτυχίας, καὶ ἑνώσεως τῶν διεστώτων, εὐδοκήσῃ ἐπιστέψαι τὰς προσπαθείας αὐτῆς πρὸς ἡσυ-

Digitized by Google

χίαν καὶ εὐημερίαν τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ δὲ πανάγια αὐτῆς ἔτη εἴεν θεόθεν ὅτι πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα. ͵αωξζ΄, ἰουνίου ι΄.

Τῆς θειοτάτης καὶ σεβασμιωτάτης αὐτῆς Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† **Ὁ πρῴην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος.**

Γράμμα τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου Γ΄

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε κύριε Γρηγόριε! τὴν προσφιλεστάτην ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίαν Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν. Δεξάμενοι χθὲς περὶ λύχνων ἁφὰς τὸ ἀπὸ τῆς ζ΄ τοῦ ἱσταμένου σεβάσμιον ἡμῖν αὐτῆς ἀδελφικὸν πιττάκιον ἀνέγνωμεν αὐτὸ μετὰ προσοχῆς, καὶ μετ' ἐπιστασίας ἐμελετήσαμεν τὸ περὶ οὗ ποιεῖται μνείαν σχέδιον πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ὅπερ ἐπαρουσιάσθη ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἐν Χριστῷ ἀγαπητῶν ἀδελφῶν τοῦ τε ἁγίου Κρήτης καὶ τοῦ ἁγίου Βοδενῶν. Ἐπειδὴ δὲ προσκαλούμεθα ὑπὸ τῆς σεβασμίας ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητος, ἵνα διακοινώσωμεν αὐτῇ τὴν ἐπὶ τούτου σκέψιν καὶ γνώμην ἡμῶν, ἀποκρινόμεθα διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἀδελφικοῦ ὅτι, τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον, καθόλου τε καὶ κατὰ μέρη θεωρούμενον, φαίνεται καὶ ἡμῖν εὐστόχως σκοποῦν ὅπως καὶ τὰς αἰτήσεις τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων ἱκανοποιήσῃ καὶ τὰ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ πατριαρχικοῦ Θρόνου ἀλώβητα τηρήσῃ, τῷ τῆς οἰκονομίας μέτρῳ ἐν τῇ δυσχερείᾳ ταύτῃ τῶν πραγμάτων χρώμενον, ὅσον οἷόν τε κανονικώτερον, καὶ ὅσον τε συμφωνότερον πρὸς ἄλλα ἔκτακτα οἰκονομικὰ μέτρα, ἅτινα κατὰ διαφόρους καιροὺς ὑπηγορεύθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ δι' ἐπισήμων ἐκκλησιαστικῶν τόμων ἢ πράξεων καθιερώθησαν. Ἐν τούτοις ἐπειδή, ὡς

Digitized by Google

κάλλιστα γινώσκει ἡ σεβασμία ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότης, δὶς ἐν τῷ διαστήματι μιᾶς πενταετίας προέβη ἡ Ἐκκλησία εἰς ἐπισήμους ἀποφάσεις ἐπὶ τοῦ πολυθρυλλήτου, ὡς μήποτ' ὤφελε, καταστάντος βουλγαρικοῦ τούτου ζητήματος, καὶ κατὰ δυστυχίαν οὔτε διὰ τῆς πρώτης, τῆς γενομένης ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν προκατόχου κὺρ Ἰωακεὶμ καὶ δι' αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου κυρωθείσης, οὔτε διὰ τῆς δευτέρας, τῆς πρὸ τριῶν περίπου ἐτῶν ἐν ἑπτὰ συνεδριάσεσιν ἀπαρτισθείσης καὶ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἀκολούθως διὰ τὰ περαιτέρω ὑποβληθείσης, οὐδετέρωθεν, λέγομεν, ἐπῆλθε τὸ ποθούμενον καὶ ἐλπιζόμενον ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας τοσούτῳ μᾶλλον ἀπαιτητικώτεροι ἀπέβαινον οἱ λεγόμενοι τῶν βουλγάρων ἀντιπρόσωποι ὅσῳ ἔβλεπον τὴν Ἐκκλησίαν πλείονα προσοχὴν διδοῦσαν εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτῶν, διὰ ταῦτα πάντα ἐσόμεθα, νομίζομεν, συγγνωστοί, ὅτι ἐπισυνάπτοντες ὑποβάλλομεν τῇ συνέσει αὐτῆς τὴν ἑξῆς ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην· ἔστι δὲ αὕτη τὸ νὰ καταβληθῇ ἡ προσήκουσα φροντὶς ὅπως μὴ καὶ αὖθις ἐκτεθῇ ἐπὶ ματαίῳ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ πατριαρχικοῦ Θρόνου τρίτην ταύτην φορὰν καὶ περιφρονηθῇ ὑπὸ τῶν ὁσημέραι ἐπιθετικώτερον χαρακτῆρα ἀναλαμβανόντων ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων. Ἐντεῦθεν πρὸς ἀποφυγὴν τούτου καὶ πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν τῆς Ἐκκλησίας, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον καὶ συνεπὲς πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἓν ἐκ τῶν δύο : ἢ νὰ ζητήσῃ προηγουμένως ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀπάντησιν παρὰ τῶν βουλγάρων περὶ τῆς γενομένης δευτέρας ἀποφάσεως πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, καὶ ἀφοῦ μάθῃ οὕτω, κατ' ἀναφορὰν πρὸς ἕκαστον ἄρθρον, τοὺς λόγους δι' οὓς δὲν ἐγένετο ὑπ' αὐτῶν παραδεκτὸν τὸ σχέδιον ἐκεῖνο, τότε νὰ σκεφθῇ περὶ ἑτέρου σχεδίου κατὰ συνέπειαν τῶν γενησομένων παρατηρήσεων, ἢ ἄλλως νὰ εὑρεθῇ ὁ τρόπος ὥστε νὰ προβῶσι πρῶτοι οἱ βούλγαροι προτείνοντες τοιοῦτο μέτρον, ὅ ἐστι τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνώρισιν ἰδίου βουλγαρικοῦ θέματος, καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ φανῇ τότε συγκαταβαίνουσα καὶ οἰκονομικῶς παραδεχομένη διὰ παραχωρήσεως ἰδιαιτέρων ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, ὁποίων ποιεῖται μνείαν τὸ ἀποσταλὲν ἡμῖν νέον σχέδιον. Καὶ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῖν ἀποκριτικῶς.

Digitized by Google

Εἴεν δὲ τὰ πανάγια αὐτῆς ἔτη θεόθεν ὅ,τι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα. 'Εν Πριγκήπῳ, ͵αωξζ', Ἰουνίου θ'.

Τῆς προσφιλεστάτης ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίας Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† **Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Σωφρόνιος**

Γνώμη τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου Δ'

Παναγιώτατε, καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, κύριε κύριε Γρηγόριε, τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν. Μετὰ πόθου ἀδελφικοῦ ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ τῆς β' ὡς καὶ τὸ ἀπὸ θ' τοῦ τρέχοντος μηνὸς σεβάσμια ἡμῖν ἀδελφικά, καὶ ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ δι' αὐτῶν πληροφορίᾳ τῆς ἀγαθῆς ὑγιείας της. Εἴδομεν ἑπομένως καὶ ἐν αὐτοῖς σημειούμενα περὶ τῶν δύο σχεδίων καὶ τοῦ ὑψηλοῦ τεσκερὲ τῶν ἀφορώντων τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, καὶ ἐπειδὴ τότε δὲν ἠδυνήθημεν, ἕνεκα τῆς φιλασθένου καταστάσεως ἡμῶν, νὰ κατέλθωμεν εἰς τὴν γενομένην τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην Συνέλευσιν, οὐδὲ νὰ ἀπαντήσωμεν ἐγγράφως πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ἐξαιτούμεθα τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς συγγνώμην· ἤδη δὲ ἐν τῇ ἐλεύσει τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Βοδενῶν ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ κὺρ Νικοδήμου, ἐπισταμένως διεξελθόντες τάς τε κανονικὰς ἀναλύσεις καὶ ἀνασκοπὰς καὶ τὴν πρὸς τὸν ὑψηλὸν τεσκερὲν ἀπάντησιν, οὐκ ἔχομεν ἕτερον εἰπεῖν, εἰμή, ὅτι εὕρομεν τὰς ἀναλύσεις ταύτας κανονικωτάτας καὶ συμφώνους ἐν πᾶσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὰ ἀνέκαθεν παρὰ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως χορηγηθέντα τῇ Ἐκκλησίᾳ προνόμια. Ἐπειδὴ δὲ πεποίθαμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι ἐξαντλήσασα ἡ Ἐκκλησία πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῇ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, οὐδὲν ἕτερον ὑπολείπεται αὐτῇ, εἰμὴ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῆς καθόλου ὀρθοδόξου Ἐκκλη-

Digitized by Google

σίας, ἥτις μόνη λογίζεται καὶ ὑπάρχει ὁ ἁρμόδιος καὶ ἀσφαλὴς γνώμων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, παραδεχόμεθα καὶ ἐπιδοκιμάζομεν τὸ μέτρον, ὅπερ προτείνεται καὶ λογιζόμεθα τοῦτο συμφέρον τῇ τε Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς βουλγάροις, πρὸς δὲ καὶ σύμφωνον τῇ φιλολάῳ προθέσει καὶ ἐπιθυμίᾳ τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως τοῦ νὰ δοθῇ μία ὁριστικὴ καὶ ἀσφαλὴς λύσις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Καὶ ταῦτα μὲν ὁριστικῶς εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς.

Εὐγνωμονοῦντες δὲ τῇ σεβασμίᾳ ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητι καὶ δι' ἃς ἐπιδαψιλεύει ἡμῖν εὐχὰς πρὸς ἀπαλλαγὴν ἡμῶν ἀπὸ τῆς κατεχούσης σωματικῆς ἀσθενείας διατελοῦμεν ,αωξη', τῇ ι' νοεμβρίου,

τῆς φίλης ἡμῖν σεβασμίας αὐτῆς Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ πρῴην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ὁ Βυζάντιος.

Γνώμη τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Ζ'

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως κύριε κύριε Γρηγόριε, τὴν ἐν Χριστῷ περισπούδαστον καὶ σεβασμίαν ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητα ἀδελφικοῖς χείλεσι κατασπαζόμενοι ἥδιστα προσαγορεύομεν. Ἀσμένως ἐκομισάμεθα διὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Βοδενῶν καὶ ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἀδελφοῦ κὺρ Νικοδήμου τὴν ἀπὸ θ' τρέχοντος μηνὸς ἡμερολογουμένην σεβασμίαν αὐτῆς ἐπιστολὴν μετὰ καὶ τῶν δύο ἀντιγράφων, τῆς τε ἀνασκευῆς καὶ τῆς ἀπαντήσεως, τῶν ἀφορώντων τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ἅπερ καὶ κατὰ τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς ἀξίωσιν ἐπισταμένως διεξελθόντες μετὰ πνευματικῆς εὐχαριστήσεως κατείδομεν τὸν ἐπὶ προασπισμῷ τῶν πατροπαραδότων διαλάμποντα ἐν τούτοις ζῆλον, δι' οὗ λόγοις κανονικοῖς καὶ τοῖς τῆς εὐσεβείας θεσμοῖς ἀνασκευάζοντες, καὶ

Digitized by Google

οὐ μόνον ἐναντία τῶν προνομίων τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοπαραδότου τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ δόγματος τὰ δύο ἐκεῖνα σχέδια ἐξελέγχοντες. Καὶ ἐκ τῆς ἁπλῆς ὅθεν ἀναγνώσεως τῶν σχεδίων, κατά γε τὸ ἐφ' ἡμῖν, προσχηματίσαντες τὴν πεποίθησιν ὅσον ταῦτα εἰσὶν ἀντικανονικά, ὅσον κατεξανίστανται τοῖς καθεστῶσι τῆς ὀρθοδόξου μιᾶς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ταῖς ἀρχαῖς, ἐφ' ὧν ἑδράζεται τὸ κατὰ Χριστὸν τοῦ περιουσίου λαοῦ πολίτευμα· πρὸς ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἐν μόνῃ τῇ ὑπονοίᾳ τῆς ὑπερισχύσεως αὐτῶν φρικιάσαντες καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθέντες, ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἤδη κατησπάσθημεν τὸ κατὰ πρόνοιαν τῆς τε θεοσόφου αὐτῆς Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας Συνόδου ἔργον, ὅπως ταῦτα διὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἀνασκευασθῶσι, καὶ πεπαρρησιασμένως ἀναιρεθῶσι, πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς ἀπὸ τούτων ἐπικειμένης προφανοῦς βλάβης.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ τελευταῖον τῆς Ἐκκλησίας μέτρον ὅπως συνῳδὰ τῇ διακαεῖ αὐτῆς εὐχῇ ἐπενεχθῇ λύσις τῆς διαφορᾶς ταύτης κανονικὴ καὶ ὁριστικὴ καὶ αὐτῷ τῷ ὀρθοδόξῳ βουλγαρικῷ λαῷ συμφέρουσα· ἐπειδὴ πανωμολόγητον ὑπάρχει, ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ἐκκλησιαστικοῖς καὶ θρησκευτικοῖς ζητήμασιν ἡ καθόλου Ἐκκλησία ἐστὶ τὸ ὑπέρτατον καὶ ἀδέκαστον κριτήριον, πληρέστατα δικαιοῦμεν καὶ ἐπιδοκιμάζομεν καὶ ἡμεῖς τὸ μέτρον τοῦτο, καθορῶντες πλέον ἔγκαιρον καὶ ἀναγκαίαν τὴν διὰ μόνης τῆς καθόλου Ἐκκλησίας λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος. Καὶ ταῦτα μὲν ἀδελφικῶς. Εἶεν δὲ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη θεόθεν πλεῖστα καὶ κατ' ἄμφω σωτήρια.

,αωξη', τὴν ια' νοεμβρίου

τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος.

Digitized by Google

Γνώμη τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου Γ'

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύριε κύριε. Γρηγόριε· τὴν φίλην ἡμῖν σεβασμίαν αὐτῆς Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα. Ἐγκαίρως δεξάμενοι τὸ ἀπὸ ια' τοῦ παρελθόντος ὀκτωβρίου σεβάσμιον αὐτῆς ἀδελφικὸν πιττάκιον καὶ εὑρόντες ἐν αὐτῷ ἐμπερίκλειστον ἐν μεταφράσει ἀντίγραφον τοῦ τε ὑψηλοῦ τεσκερὲ καὶ τῶν δύο σχεδίων τῶν ἀφορώντων τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἀνέγνωμεν ταῦτα μετὰ προσοχῆς καὶ μετ' ἐπιστασίας ἐμελετήσαμεν. Πρὸ δύο δὲ ἡμερῶν ἐκομισάμεθα καὶ τὸ ἀπὸ β' τοῦ τρέχοντος σεβάσμιον αὐτῆς ἀδελφικόν, δι' οὗ προσκαλούμενοι ἐν τῇ γενησομένῃ αὔριον συνελεύσει, ἵνα ἐκφράσωμεν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις σχεδίοις ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην, μετὰ λύπης ἀναγγέλλομεν τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς Παναγιότητι, ὅτι ἐνοχλούμενοι ὑπὸ σωματικῆς ἀδιαθεσίας, ἣν συνήθως ὑποφέρομεν κατὰ τὰς παρούσας ἐποχάς, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν σεβασμίαν αὐτῆς ἀξίωσιν, ὑποβάλλομεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἀδελφικοῦ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην καὶ λέγομεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὁσάκις προέβη εἰς ἐπισήμους πράξεις καὶ ἀποφάσεις ἐπὶ τοῦ πολυθρυλλήτου τούτου ζητήματος, διετήρησεν ἀλώβητα τά τε ἐκκλησιαστικὰ προνόμια καὶ τὰ τοῦ πατριαρχικοῦ Θρόνου κανονικὰ δικαιώματα! καὶ ἤδη πάλιν ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας, δύναται νὰ προβῇ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν αἰτήσεων τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων ὅσον οἷόν τε ἐπὶ τὸ κανονικώτερον καὶ συμφωνότερον πρὸς τὰ προηγούμενα. Καὶ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν ἀποκριτικῶς. Εἴεν δὲ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη θεόθεν ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα.

Ἐν Πριγκήπῳ, ͵αωξη', νοεμβρίου ε'.

τῆς φίλης ἡμῖν σεβασμίας αὐτῆς Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Σωφρόνιος.

Digitized by Google

Γνώμη τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Β'

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύριε κύριε Γρηγόριε· τὴν σεβασμιωτάτην καὶ περισπούδαστον ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν. Μετὰ πόθου ἐλάβομεν τὴν ἀπὸ τῆς ζ' τοῦ παρελθόντος ἰανουαρίου περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἤδη ὑπερμεσοῦντος σεβασμίαν αὐτῆς ἀδελφικὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς εὐηρεστήθη ὅπως δηλώσῃ καὶ ἡμῖν τὴν νέαν φάσιν, εἰς ἣν περιῆλθεν ἐσχάτως τὸ βουλγαρικὸν λεγόμενον ζήτημα, ὡς ἐκ τῶν ἐσχάτως ἀποσταλέντων παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης δύο σχεδίων πρὸς λύσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν δέουσαν ἀνασκευὴν αὐτῶν, ἣν κατὰ συνέπειαν προαχθεῖσα ἡ Ἐκκλησία ἐποιήσατο, ἀποδείξασα τὴν ἀντικανονικότητα αὐτῶν δι' ἐγγράφων, ὧν τὸ σύνολον συναπέστειλε καὶ ἡμῖν ἐν ἀντιγράφῳ ἐντύπῳ ὅπως διελθόντες ἐπισταμένως καὶ μελετήσαντες τὸ περιεχόμενον ἐκφράσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀσθενῆ γνώμην ἡμῶν. Ἀπαντῶντες τοίνυν καὶ πρωτίστως ἀνερευνῶντες μετὰ πόθου τὰ τῆς εὐκταίας ἡμῖν δεσποτικῆς ἀγαθῆς ὑγείας τῆς σεβασμιοποθήτου ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητος, ἣν τὸ Κρεῖττον χειρίζοιτο αὐτῇ διὰ βίου ἀμεταποίητον, εἰδοποιοῦμεν αὐτῇ ὅτι καὶ πρὶν τῆς λήψεως τῆς ὑμετέρας ἀδελφικῆς ἐπιστολῆς καὶ τοῦ συναποσταλέντος συνόλου τῶν ἐκδοθέντων παρὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐγγράφων, ἐγινώσκομεν καὶ ἡμεῖς τὰ γενόμενα, τὰ μὲν ἐκ φήμης, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἐφημερίδων, καὶ ἐπιδοκιμάζομεν ταῦτα, ἐπευχόμενοι μακρόθεν τὴν αἰσίαν ἔκβασιν αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ἤδη μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς διελθόντες ταῦτα καὶ μελετήσαντες εὕρομεν κατὰ πάντα σύμφωνα τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἱερῶν κανόνων, τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησιαστικῇ τάξει καὶ τῷ πνεύματι τῶν κεχορηγημένων προνομίων τῇ Ἐκκλησίᾳ παρὰ τῆς κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας, ὡς ἦτο βεβαίως ἑπόμενον νὰ ἐλπίσωμεν, ἐνεργούσης τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἔμφρονα καὶ περιεσκεμμένην κηδεμονίαν καὶ διεύ-

Digitized by Google

θυνσιν τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, διὸ καὶ ἐπεδοκιμάσαμεν ταῦτα πληρέστατα· δῴη δὲ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ὅπως καὶ ἡ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένη κραταιὰ καὶ ἀήττητος βασιλεία, ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ αὐτῆς δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ περὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας τῶν ὑπηκόων αὐτῆς, ἐπινεύσῃ εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας δικαίαν καὶ εὔλογον πρότασιν, ὅπερ εὐχόμεθα μετὰ ζέοντος πόθου νὰ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἐλπίζοντες ἐκ τούτου, σὺν Θεῷ, οὐ μόνον τὴν λύσιν τοῦ προκειμένου, ὡς μὴ ὤφειλε, τούτου ζητήματος, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων σωτηρίων ἀποτελεσμάτων πρόξενον, ὑπέρ τε τῆς πνευματικῆς προόδου τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων καὶ παντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἀδελφικῶς ὅπως γνωσθῇ καὶ ἡ ταπεινὴ ἡμῶν γνώμη τῇ μητρὶ Ἐκκλησίᾳ· ἀσπαζόμενοι δὲ αὐτὴν νοερῶς μετὰ πόθου, καὶ ἐπευχόμενοι αὐτῇ ὑγιείαν ἀμετάπτωτον καὶ τὴν ἐπίτευξιν παντὸς σωτηρίου ἐφετοῦ διατελοῦμεν

τῇ ιζ' φεβρουαρίου, ,αωξθ', Ἅγιος Ἀνδρέας

τῆς λίαν περισπουδάστου ἡμῖν σεβασμιωτάτης αὐτῆς Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.

ΣΗΜ. Ἐτάξαμεν τελευταίαν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ ἐν Ἀρτάκῃ ποιουμένου τότε τὰς διατριβὰς ἀειμνήστου πατριάρχου Ἰωακεὶμ Β' τοῦ ἀπὸ Κυζίκου, διότι ἐστάλη μετὰ τὴν τύποις ἔκδοσιν τῶν ἐγγράφων τῶν ἐν τῷ φυλλαδίῳ, οὗ μνείαν ἴδε ἐν σελίδι 185 καὶ στίχῳ αὐτῆς 8—11 τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος.

Digitized by Google

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Α' Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Γρηγόριε, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Τὴν σεβασμιωτάτην ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν. Τὴν συνοδικὴν ὑμῶν περισπούδαστον ἐπιστολήν, τὴν ὑφ' ἡμερομηνίαν ις' τοῦ λήξαντος μηνὸς καὶ ἔτους ἐκδεδομένην, καὶ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος διεξοδικῶς διαλαμβάνουσαν, ἀσπασίως κομισάμενοι, διεξήλθομεν μετ' ἰδιαζούσης ἐπιστασίας, ἐμβριθῶς πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἐκμελετήσαντες ἐπανειλημμένως, καὶ τὰ ἐπισυνημμένα ἐν ἰδίοις φυλλαδίοις πρακτικά, καὶ ἔγνωμεν σύμπαντα τὰ εἰς δεῦρο ὑπὲρ τοῦ σοβαροῦ καὶ περισπουδάστου τούτου ζητήματος ἐνεργηθέντα τε καὶ πραχθέντα. Διὸ καὶ εἰς ἀπάντησιν ἤδη προαγόμενοι περὶ τῆς οὐσιώδους καὶ σοβαρᾶς ταύτης ὑποθέσεως, δηλοποιοῦμεν ὅτι καὶ πρότερον μὲν ἀπό τε τῶν ἐφημερίδων καὶ τῆς κοινῆς φήμης ἀκούοντες καὶ πληροφορούμενοι τὰ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συμβαίνοντα περὶ τοῦ σκανδαλώδους προκειμένου βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἠθυμοῦμεν κατὰ ψυχήν, καὶ ἐλυπούμεθα σφόδρα, καίτοι ἀμυδρά τις ἐλπὶς συμβιβασμοῦ παρεμυθεῖτο ἡμᾶς. Ἤδη ὅμως ὁρῶντες ὅτι, ἀντὶ τοῦ ἐλπιζομένου συμβιβασμοῦ, τὸ ζήτημα ἐξαφθέν, καὶ ἀπὸ κακῆς εἰς χείρονα περιελθὸν κατάστασιν, κρίμασιν, οἷς οἶδε μόνος ὁ τὰ κρύφια εἰδὼς

Digitized by Google

παντογνώστης Θεὸς, ἐπλήγημεν ἀληθῶς μέσην καρδίαν, καὶ συναλγοῦμεν τῇ ὑμετέρᾳ περιλύπῳ ψυχῇ· μᾶλλον δὲ τῇ πασχούσῃ κοινῇ ἡμῶν μητρὶ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἧς μέλη πάντες ἐσμὲν καὶ κοινωνοὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς θλίψεως αὐτῆς. Οὕτω δὲ τοῦ πράγματος ἤδη ἔχοντος, ἡμεῖς οἱ θεόθεν τεταγμένοι ὑπερασπισταὶ τῶν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἱερῶν θεσμῶν καὶ κανόνων, ὀφείλομεν πάντοτε καὶ ἐν πᾶσι προστατεύειν παντὶ σθένει τὴν ἀπαράβατον αὐτῶν τήρησιν, ἵνα ὅπως ἡμεῖς αὐτοὺς διαδοχικῶς παρελάβομεν, οὕτως αὐτοὺς παραλείψωμεν* καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς, ἀθίκτους καὶ ἀπαραμειώτους τὸ σύνολον.

Οἷα δὲ καὶ ἡλίκα ἐν τῇ ἐσχατιᾷ ταύτῃ καὶ ἡμεῖς ὑποφέρομεν ὑπὸ τῆς προσηλυτομανίας τῶν ἑσπερίων τῆς Ἐκκλησίας ἐχθρῶν, τῶν δίκην χειμάρρων ὁσημέραι πλημμυρούντων τὰ συριακὰ κλίματα, καὶ μηδὲν παραλειπόντων μέσον θεμιτὸν ἢ ἀθέμιτον, πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἁπλουστέρων, καὶ ἀποπλάνησιν καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἐκλεκτῶν, μακρὸν ἂν εἴη ἐξιστορεῖν· ἀλλ' οὐ, παρὰ τοῦτο, δέον ἀποθαρρύνεσθαι, μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις μείζονα δεῖ ἐπιδεικνύειν τὴν γενναιότητα, εὐελπιζόμενοι εἰς τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν, « ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» διὰ τῆς πίστεως.

Διὰ ταῦτ' ἄρα, ἐπειδὴ καὶ τὸ προκείμενον πολυβάσανον ζήτημα, μόλας τὰς ἐς δεῦρο προσπαθείας, ἀντὶ τοῦ ἐξομαλυνθῆναι, περιπέπλεκται δεινότερον, ἐπαινοῦμεν προηγουμένως τὸν ἀξιάγαστον ζῆλον, καὶ τὴν ἐναγώνιον μέριμναν, δι' ὧν ἡ ὑμετέρα προνοητικὴ θεσπεσία κορυφὴ προσεπάθησε πολυτρόπως πρὸς συμβιβασμὸν αὐτοῦ, ἐντὸς τοῦ καθήκοντος, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῆς Ἐκκλησίας, ἐν πνεύματι πρᾳό-

---

(*) Προδήλως ἔδη γραφῆναι «καταλίπωμεν» ἢ καταλείψωμεν· Ἀλλὰ πολλὰ σφάλματα περὶ τὴν σύνταξιν ἐνέσπειραν οἱ πατριαρχικοὶ γραμματεῖς εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

Digitized by Google

τητος, οὕτως, ὥστε καὶ τὸ ζήτημα ἐξομαλυνθῆναι, καὶ τὸ κῦρος τῶν θείων κανόνων διαμεῖναι ἀνέπαφον, καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀλώβητον. Ἰδίως δὲ ἐπιδοκιμάζομεν καθ' ὅλα τὴν ὑμετέραν ἀπάντησιν εἰς τὸν ὑψηλὸν τεσκερὲν, οὖσαν ἀληθῶς ἀπαύγασμα σοφωτάτης καὶ εὐσεβούσης διανοίας, ἐφ' ᾧ καὶ εἰκάζομεν ὅτι λήψεται πάντως τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα. Ἐὰν ὅμως, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἀποτύχῃ τοῦ τοιούτου, ἀπόλυτος ἀπαιτήσει ἀνάγκη συγκαλέσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν ᾗ προθύμως τότε συντελέσομεν, τόγ' ἐφ ἡμῖν, προσκληθέντες συμπαρεδρεῦσαι, ἐὰν μὴ αὐτοπροσώπως, διὰ τὰς περιστάσεις, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας, τοὐλάχιστον δι' ἀντιπροσώπου, ὅπως ἤθελεν ἀπαιτήσει ἡ χρεία.

Συνελόντι δὲ φάναι, ἀπ' ἄρτι ἀποφαινόμεθα ὅτι, τὰ τῆς Ἐκκλησίας δίκαια καὶ ἀρχαιοπαράδοτα προνόμια καὶ ἅπαντας τοὺς κανόνας τῶν θεοπνεύστων ἀποστόλων καὶ συμπασῶν τῶν ἱερῶν Συνόδων, οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν, καθὼς καὶ τῶν κατὰ μέρος ἁγίων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε ἀνεχόμεθα, οὔτε ἀνεξόμεθα οὐδέποτε τὸ παράπαν ἀθετηθῆναι, ἢ κἂν μίαν κεραίαν αὐτῶν παρασαλευθῆναι, ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει, κἂν εἴ τι καὶ γένοιτο. Ἀρκούσας γὰρ ἡ Ἐκκλησία ἐποιήσατο τὰς παραχωρήσεις πρὸς τὰς αἰτήσεις τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων, καὶ ὑπὲρ πολὺ ἐχρήσατο τῇ συγκαταβάσει, αἷς οὗτοι ἐὰν μὴ ἀρκεσθῶσι, πᾶσα περαιτέρω ἀπαίτησις αὐτῶν καὶ παραχώρησις ὕβρις ἄντικρυς λογισθήσεται καὶ παραίτιος ἀνεπανορθώτων συγχύσεων καὶ ταραχῶν εἰς τὴν ἁρμονίαν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας γενήσεται, ἧς τὴν ἐν καλῇ καταστάσει τάξιν καὶ εὐρυθμίαν ἡμεῖς οἱ θεόθεν τεταγμένοι ποιμένες ὀφείλομεν διὰ παντὸς τρόπου τηρεῖν καὶ φυλάττειν, καὶ μήτε ἡμῖν αὐτοῖς ἐξὸν, ἀλλ' οὔτε ἑτέροις ἐπιτρέπειν καινοτομεῖν, ἢ παραβιάζειν ἢ μετακινεῖν τι τῶν καθεστώτων καὶ καλῶς κειμένων, ἵνα

Digitized by Google

μὴ κοινωνοὶ λάθωμεν καὶ ἡμεῖς γενέσθαι τοῖς τὰ καίρια ἁμαρτάνουσι.

Ταῦτα *συνοπτικῶς, τό γε νῦν ἔχον, εἰς ἀπάντησιν τῆς συνοδικῆς ὑμῶν ἐπιστολῆς.* Τὰ *δὲ θεοσυντήρητα ἔτη τῆς ἀπειροσεβάστου ἡμῖν φιλαδέλφου* Παναγιότητος *εἶεν ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα.*

Ἐν Βηρυττῷ, τῇ 31 *ἰανουαρίου* 1869.

Τῆς *σεβασμιωτάτης ἡμῖν αὐτῆς* Παναναγιότητος
καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου
ἐν Χριστῷ *λίαν ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ὅλως πρόθυμοι·*

† Ὁ Ἀντιοχείας ΙΕΡΟΘΕΟΣ
† Ὁ *ταπεινὸς* Ἐπιφανείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ
† Ὁ *ταπεινὸς* Σελευκείας ΜΕΘΟΔΙΟΣ
† Ὁ Ἀρκαδίας ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ
† Ὁ Λαοδικείας ΜΕΛΕΤΙΟΣ
† Ὁ *ἀρχιμανδρίτης* ΙΕΡΟΘΕΟΣ
† Ὁ *ἀρχιμανδρίτης* ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΣΗΜ. *Οἱ δύο πρῶτοι μητροπολῖται ὑπογράφονται ἀραβιστί.*

Β' Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων.

Παναγιώτατε *καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα* Κωνσταντινουπόλεως *κύριε κύριε* Γρηγόριε, *καὶ ἁγία καὶ ἱερὰ* Σύνοδος *τῶν σεβασμιωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων· ἁπαξάπαντες λίαν ἀγαπητοὶ ἐν* Χριστῷ *τῷ* Θεῷ *ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος.* Τὴν *ὑμετέραν σεβασμιωτάτην καὶ περισπούδαστον ἡμῖν* Παναγιότητα, *καὶ τὴν ὑμετέραν* Πανιερότητα *ἀδελφικῶς ἐν* Κυρίῳ *περιπτυσσόμενοι ὁλοψύχως ἐν ἁγίῳ φιλήματι κατασπαζόμεθα, καὶ ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.*

Digitized by Google

Καὶ πρότερον μὲν οὐκ ἠγνοοῦμεν ἐκ πολλῶν πολλαχοῦ εἰρημένων τε καὶ γεγραμμένων τὰ πολυειδῆ καὶ πολύτροπα μηχανήματα, ἅπερ ὁ τῶν ζιζανίων σπορεὺς ἐξεῦρε κατὰ διαφόρους καιρούς, ἵνα ἀποσπάσῃ καὶ ἀποχωρίσῃ τὸ ὀρθόδοξον τῶν βουλγάρων ἔθνος ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος, τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἀπὸ ις' δεκεμβρίου τοῦ παριππεύσαντος ἔτους σεβασμίαν καὶ περιπόθητον συνοδικὴν καὶ ἀδελφικὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης Παναγιότητος ἐπιστολὴν μετὰ τῶν συνοδευσάντων αὐτὴν ἐγγράφων ἀσφαλῶς κομισάμενοι, καὶ μετὰ συντόνου τῆς προσοχῆς καὶ τῆς συννοίας μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου ταύτην διεξελθόντες, ἠλγήσαμεν ἀληθῶς τὴν καρδίαν, καὶ ἐτάκημεν τὰ σπλάγχνα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ὅλως ἀλλοκότου καὶ τερατώδους μηχανουργήματος, ὅπερ ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους αἰώνιος ἀλάστωρ οὗτος καὶ ἐπίβουλος ἐμηχανήσατο καὶ πάλιν πρὸς τὸ διαρρῆξαι τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν χιτῶνα. καὶ διαταράξαι τὴν θεόσδοτον εἰρήνην καὶ ἁρμονίαν τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἣν ὁ οὐράνιος δομήτωρ καὶ ἱδρυτὴς ἔπηξεν ἐπὶ τῆς ἀκραδάντου καὶ ἀρραγοῦς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἑνότητος πέτρας, νῦν μὲν ὡς μόνον ἀληθὲς γνώρισμα τῶν γνησίων αὐτοῦ μαθητῶν συνιστὰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην, νῦν δὲ μετὰ πολλῆς τῆς συγκινήσεως δεόμενος τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρὸς, ὑπὲρ τῆς ἑνότητος καὶ τῆς εὐσταθείας τῶν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης διεσπαρμένων ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν· «Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς». (Ἰωάν. 17, 11). Ναὶ, ἠλγήσαμεν, ὦ σεβασμία καὶ περισπούδαστος ἡμῖν κορυφὴ, ἠλγήσαμεν τὴν καρδίαν, καὶ ἐτάκημεν τὰ σπλάγχνα, καταμαθόντες, ὅτι ἐπ' ἐσχάτων (ὡς εἰ μὴ τάχ' ἤρκουν αἱ ἔναγχος τὴν ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ

Digitized by Google

Ἐκκλησίαν διαταράξασαι, καὶ ἔτι καὶ νῦν κατὰ τόπους αὐτὴν συνθλίβουσαι ἐπίρροιαι τοῦ πονηροῦ) σάλος πάλιν μέγας καὶ φοβερὸς ὑπὸ ἀνέμου βιαίου ἐκ τῆς ὀρθοδόξου Βουλγαρίας πνεύσαντος ἐξεγερθεὶς ἐπαπειλεῖ καὶ πάλιν κατακλῦσαι τὸ θεόσωστον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας σκάφος. Ὦ! καὶ τίς ἂν μὴ ἀλγήσειεν, ἀναλογιζόμενος, ὅτι μικρά τις μοῖρα ἀνδρῶν σκολιῶν καὶ διεστραμμένα λαλούντων (οὐ γὰρ ὅλως οὐδ' ὁ πλείων λαὸς τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων βουλγάρων, ὅπερ οὐ μικρὸν ἡμᾶς παρεμυθήσατο) ἀνδρῶν σκανδαλοποιῶν καὶ λαοπλάνων, ὀργάνων τοῦ σατανᾶ καὶ πιστῶν ὑπηρετῶν τοῦ σκότους, ἁπάσας μονονουχὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς εὐσεβούσης Βουλγαρίας συνταράξαντες καὶ ξυγκυκήσαντες μέχρι τούτου ἀπονοίας ἀφίκοντο, ὥστε ὅρια αἰώνια, ἃ οἱ πατέρες ἡμῶν ἔθεντο, μετᾶραι ἐπιχειρίσαντες ἀγνώστους ἄχρι τοῦδε καὶ ἀνηκούστους φυλετικὰς καὶ ἐθνολογικὰς εἰσαγαγεῖν διαιρέσεις καὶ φιλοτιμίας ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ οὔτε ἰουδαῖος ἔνι, οὔτε ἕλλην, οὔτε ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ πάντες εἷς ἐσμὲν ἐν Χριστῷ, διασπῶντες οὕτω καὶ διαταράσσοντες τὴν ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης ἑνότητα τοῦ Πνεύματος ἀντευαγγελικὰς Ἐκκλησίας καινοτομοῦντες, ἀντικανονικὰ δικαιώματα προβαλλόμενοι, ἀνηκούστων προνομιῶν ἀντιποιούμενοι, καὶ μυρίοις ἄλλοις σατανικοῖς τρόποις ἅπαν τὸ θεοσυντήρηνον ἔθνος τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων καταρροδιουργοῦντες, καὶ τὰς ἁπαλὰς ἁπλοϊκὰς καρδίας παραπλάττειν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἀγωνιζόμενοι; Τίς ἂν μὴ πληγείη, φαμὲν, διαμέσων τῶν σπλάγχνων, βλέπων γνήσια ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τέκνα, τὰ σωτηριώδη νάματα τῆς πίστεως καὶ εὐσεβείας ἐξ αὐτῆς ἀρυσάμενα, καὶ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ὑπ' αὐτῆς γεννηθέντα, μετὰ τοσαύτης αὐθαδείας καὶ θράσους κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος κατεξανιστάμενα, καὶ ἀμύ-

Digitized by Google

θητα κατ' αὐτῆς ἀσεβήματα ἀσεβοῦντα, καὶ ταῦτα, κατὰ μητρὸς τοσοῦτο φίλτρον αὐτοῖς ἐπιδεικνυομένης, μετὰ τοσαύτης στοργῆς καὶ μειλιχίας τὰ νεανιεύματα αὐτῶν ἀνεχομένης, καὶ τοσαύτας ὑπὲρ αὐτῶν θυσίας ποιουμένης; Ὦ! οὐκ ἦν ἄρα, ὡς ἔοικε, κόρος τῷ πονηρῷ τῶν κακῶν, οὐδέ τι τῶν ἐφευρημάτων καὶ μηχανημάτων πέρας, ἃ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐξ ἀρχῆς ἀνακινεῖν ἐμελέτησε.

Τοιγάρτοι διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν συνοδικῆς ἐπιστολῆς τὴν βαθεῖαν ἡμῶν ταύτην λύπην καὶ τὸ ἄλγος ἐπὶ τοῖς ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Κυρίου, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀναφυεῖσι ζιζανίοις ἐκφράζοντες («εἴτε γὰρ πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος συγχαίρει πάντα τὰ μέλη», κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον), διαβεβαιούμεθα κατὰ χρέος ἱερόν τε καὶ ἀπαραίτητον τὴν ὑμετέραν γεραρὰν καὶ θεοφρούρητον Παναγιότητα, ὅτι οὐ μόνον τὴν πατρῴαν τάξιν, ἣν ἡμᾶς οἱ πρόγονοι, δι' ὧν ἔπραξαν, κατέχειν παραδεδώκασιν, οὐ λείψομεν, ἀλλὰ καὶ ὁμόθυμοι συναγωνισταὶ καὶ συναντιλήπτορες ἐπὶ τῇ προρρίζῳ ἐκκοπῇ τῶν πάντως κατὰ θείαν συγχώρησιν ἐν μέσῳ τῷ τῆς Ἐκκλησίας ληΐῳ ἀναφυέντων ζιζανίων γενησόμεθα. Ἐὰν δέ, σὺν Θεῷ ἀρωγῷ καὶ φωτίζοντι, συγκροτηθῇ καὶ συναγερθῇ ἡ ἁγιωτάτη τῆς καθόλου ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Σύνοδος, ἐφ' ἣν σοφῶς τε ἅμα καὶ συνετῶς ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐξεκαλέσατο τὴν τελείαν λύσιν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἐνστάντος πολυπλόκου ζητήματος, τότε δὴ καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ, εἴτε αὐτοπροσώπως, ἢ διὰ τοποτηρητῶν, συμπαραστατήσομεν, καὶ πάντως τὸ κατὰ δύναμιν συντελέσομεν, ὡς ἂν ἀπο κοινοῦ τὴν ἀρτιφανῆ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ τῶν ἐθνολογικῶν φιλοτιμιῶν ἐφερπύσασαν ἔχιδναν ἐκ μέσου τῆς Ἐκκλησίας ποιησώμεθα· εἰ γὰρ αὕτη διαδιδοῖτο, κινδυνεύουσι πάντως κατὰ βραχὺ πᾶσαι αἱ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαι διασπασθῆναί τε

Digitized by Google

καὶ ὑπ' ἀλλήλων σπαραχθῆναι τοῖς ὄνυξι τῶν γενεαλογιῶν καὶ μύθων, ὃ οὐδεμία ἴσχυσε ποιῆσαι τῶν μέχρι τοῦδε αἱρέσεων. Πεποίθαμεν δὲ, ὅτι ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας, ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνηγμένων ἀείποτε διὰ τῆς χάριτος καὶ ἐπιπνοίας τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ὢν καὶ παριστάμενος, ἐκκόψει ὅσονούπω ἀνεπιβλαβῶς τὰς πονηρὰς παραφυάδας τοῦ ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἀναφυέντος κακοῦ, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ὑμετέρας λίαν ὑμῖν περισπουδάστου καὶ σεβασμιωτάτης Παναγιότητος ἀποστήσει τὸ ποτήριον τοῦτο τῆς θλίψεως καὶ τῆς πικρίας, ἐκ δὲ τῆς κεφαλῆς τῆς κατ' αὐτὴν ἁγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας περιελεῖ τὸν ἀκάνθινον στέφανον τῶν ἀδιαλείπτων παθημάτων, ὃν τέκνα ἐν Κυρίῳ φίλτατα καὶ ἀγαπητὰ, γνήσια γεννήματα τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ὠδίνων, ἐπέθηκαν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, ἀποκριτικῶς πρὸς τὴν συνοδικὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης Παναγιότητος ἀδελφικὴν ἐπιστολήν. Κατασπαζόμενοι δὲ καὶ αὖθις ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ αὐτήν τε καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, ἐξαιτούμεθα τὰ πολύευκτα ἡμῖν αὐτῆς ἔτη ὅτι πλεῖστα καὶ πανευφρόσυνα.

Ἐν τῷ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ͵αωξθ', ἰανουαρίου κδ'.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ Ἱεροσολύμων ΚΥΡΙΛΛΟΣ

† Ὁ Γάζης ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

† Ὁ Λύδδης ΝΕΟΦΥΤΟΣ

† Ὁ Νεαπόλεως ΙΩΑΣΑΦ

† Ὁ Σεβαστείας ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

† Ὁ Φιλαδελφείας ΙΩΑΣΑΦ

† Ὁ Ἰορδάνου ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Digitized by Google

Γ' Ἐκκλησίας Κύπρου

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Γρηγόριε. Τὴν προσκυνητὴν ἡμῖν αὐτῆς σεβασμιωτάτην Παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ Συνόδῳ ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ πόθου κομισάμενοι τὴν σεβαστὴν ἐγκύκλιον τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος σὺν τοῖς ἐπισυνημμένοις σχετικοῖς ἐγγράφοις, τοῖς τὸ βουλγαρικὸν λεγόμενον ζήτημα ἀφορῶσιν, ἀνέγνωμεν αὐτὰ μετ' ἐπιστασίας. Εἴδομεν δὲ μετὰ μεγίστης ψυχικῆς ἀλγηδόνος ὅσα συνοδικῶς εἰς πλάτος ἐκτίθενται ἡμῖν περὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος. Καὶ ἔστι μὲν ἀληθὲς ὅτι βαρυθυμεῖ πᾶσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὡς σῶμα ἓν ἀποτελοῦσα, οὗ ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἧς τῇ ἰδιαιτέρᾳ προνοίᾳ τε καὶ μερίμνῃ τὸ κατὰ Βουλγαρίαν ὀρθόδοξον πλήρωμα ἀπὸ πολλῶν ἤδη χρόνων ἐμπεπίστευται, ὁμολογουμένως συναισθάνεται βαρύτερον τὸ ἄλγος ἅτ' ἐξ ἀρχῆς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος γεννήσασα καὶ τῷ γάλακτι τῆς εὐσεβείας αὐτὸ ἐκθρέψασα· Ἀλλ' ἤδη, φεῦ! τὸ γεγονὸς τοῦτο παριδόντες οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ βούλγαροι λάβροι ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ προτάσεις ὀχληρὰς καὶ σκανδαλώδεις προβάλλονται καὶ ἐν μέρει προσβλητικὰς ἐν καιροῖς μάλιστα κρισίμοις, ἐν οἷς ὤφειλον μετὰ πλείονος σεβασμοῦ τὰς αἰτήσεις ποιεῖσθαι· ἀλλὰ τοιαύτη φαίνεται πανταχοῦ σχεδὸν ἡ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων πορεία· τὸ δὲ ἀλγεινὸν τῶν πειρασμῶν καὶ δοκιμασιῶν οὐδόλως ἐστὶν ἡμῖν ἀπροσδόκητον κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀδιάψευστον πρόρρησιν· «Ἐν τῷ κόσμῳ, φησὶ, θλῖψιν ἕξετε· ἀλλὰ

Digitized by Google

θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον». Ὅθεν καὶ πεποίθαμεν ὅτι ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, οὐ παύσεται φερομένη ἐπιεικῶς καὶ μέσα ἐπιζητοῦσα πειστικά, δι' ὧν οἱ μὲν τοῖς ἀρχαίοις συνοδικοῖς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοῖς πιστῶς ἐμμένοντες ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ Βούλγαροι ἔτι μᾶλλον ἐνισχυθῶσιν, οἱ δὲ τυχὸν ἀποπλανηθέντες τῆς εὐθείας ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν πορείαν, ἀφ' ἧς ἕνεκα διαφόρων γηρῶν φρονημάτων καὶ εἰσηγήσεων ἐξέκλιναν, καὶ οὕτως εὐοδωθῇ τὸ ἔργον διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ὁμονοίας. Εἰ δὲ μή, σύνοιδε πάντως καὶ ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη ἡμῖν Παναγιότης ὅτι τὰ σκάνδαλα εἰσὶν ἐπήρειαι τοῦ ἀρχεκάκου καὶ μισοκάλου τῶν ἀνθρώπων ἐχθροῦ, τοῦ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν ἁγίαν καὶ ἑνιαίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀπὸ καταβολῆς αὐτῆς συνταράσσοντος. Ἐν τοιαύταις τοίνυν περιπτώσεσι καὶ πάντες οἱ τῆς μακαρίας μνήμης τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ πανευκλεῶς ἰθύναντες θεῖοι ποιμένες καὶ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχόμενοι συμφώνως τε καὶ ὁμοφρόνως ἐκποδὼν ἐποιοῦντο πᾶσαν νέαν ἐπήρειαν, κανόνας τε ἱεροὺς ἐκθέμενοι κατέλιπον ἡμῖν ὡς ἄλλους φάρους, ὑφ' ὧν φωτιζόμενον πηδαλιουχεῖται καὶ εὐπλοεῖ τὸ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας θεότευκτον σκάφος. Τοιαῦτά τινα πάντως ἐν νῷ ἔχουσα καὶ ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη Παναγιότης συνεκάλεσε Σύνοδον ἱεράν, καὶ συνδιασκεφθεῖσα ἔκρινεν εὔλογον ἵνα θέσῃ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα ὑπ' ὄψει γενικῆς Συνόδου ἐξ ἁπασῶν τῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν συγκροτηθησομένης, ἧς ἡ γνώμη καὶ ἡ ἀπόφασις ἔσεται ὁ κράτιστος γνώμων περὶ τῆς ἐπιλύσεως τῶν τοιαύτης φύσεως ζητημάτων ὡς ἐχούσης γενικώτερον κῦρος· τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἡμεῖς ἐπιδοκιμάζομεν, καὶ τό γ' ἐφ' ἡμῖν ὑπακούσομεν ὅταν ἡ ὥρα σημάνῃ, ἂν ἐγκριθῇ καὶ ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως καὶ δοθῇ ἄδεια πρὸς τοῦτο. Εἴθε δὲ περιπλέον ἡ

Digitized by Google

χάρις τοῦ Θεοῦ διαφυλάττοι τήν τε ὑμετέραν Παναγιότητα καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτην Σύνοδον εἰς πολλὰς ἐτῶν εὐδαιμονας περιόδους πρὸς δόξαν τε καὶ εὔκλειαν τῆς ἁγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ οἰκοδομὴν παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Ἐν Λευκωσίᾳ, τῇ 7 ἰανουαρίου, 1869.

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ πανσεβάστου μοι Παναγιότητος

ἐν Χριστῷ ταπεινὸς ἀδελφὸς

† Ὁ Κύπρου ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ.

Δ' Ἐκκλησίας Ρωσσίας

Τῷ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῷ παναγιωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Γρηγορίῳ καὶ πάσῃ τῇ περὶ αὐτὸν ἱερᾷ Συνόδῳ ἡ ἁγιωτάτη Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας πάσης Ρωσσίας, περιέπουσα, τὸν ἀδελφικὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν εὔχεται χαίρειν·

Χαλεπὸν καιρὸν διέρχεται νῦν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ ἐν αὐτῇ ἀπό τινων ἤδη ἐνιαυτῶν ἐκ τοῦ οὕτω καλουμένου ἑλληνο βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος πηγάζουσαι καὶ τὸ μὲν κατευναζόμεναι, τὸ δὲ αὖθις κρατυνόμεναι συγχύσεις καὶ ταραχαὶ κατὰ τὸ φαινόμενον προέβησαν ἤδη εἰς τὸ ἔπακρον. Ἀγγελλόμεναι δὲ διὰ πολυαρίθμων ὀργάνων τοῦ τύπου ὤφειλον ὡς εἰκὸς ἵνα ὦσι γνωσταὶ καὶ τῇ ἁγιωτάτῃ πάσης Ρωσσίας Συνόδῳ, ἀείποτε ἐμποιοῦσαι αὐτῇ βαθυτάτην μὲν θλίψιν, εἰλικρινεστάτην δὲ συμπάθειαν πρὸς τὴν πάσχουσαν ὁμόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἀνώτατον αὐτῆς ποιμενάρχην. Ἀλλ' ὅσῳ ἰσχυρὰ καὶ ἂν ἦσαν τὰ αἰ·

Digitized by Google

σθήματα τῆς θλίψεως καὶ τῆς συμπαθείας αὐτῆς, ἡ ἁγιωτάτη Σύνοδος μέχρι τοῦδε οὐδαμῶς ἐδικαιοῦτο τὸ κατ' αὐτὴν ὅπως ἀποταθῇ πρὸς τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα δι' οἱουδήποτε λόγου ἢ γράμματος, φοβουμένη μὴ τὸ τοιοῦτον δόξῃ ἐπέμβασίς τις ὑπ' αὐτῆς εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, ηὔχετο δὲ μόνον τῷ Κυρίῳ ἵνα πραΰνῃ τὰ ἀνθρώπινα πάθη τὰ κυμαίνοντα τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, συνετίσῃ τὰ παρήκοα καὶ δυσηρεστημένα αὐτῆς τέκνα, φωτίσῃ καὶ καθοδηγήσῃ τοὺς ποιμένας αὐτῆς πρὸς παντελῆ αὐτῆς εἰρηνοποίησιν. Ἤδη δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς Συνόδου προσκαλουμένης παρὰ τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, ἐκθεμένης αὐτῇ μετὰ τῶν ἄλλων ἱεραρχῶν ἐν τῷ σεβαστῷ αὐτῆς γράμματι τὰς θλιβερὰς περιστάσεις τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τὰς πρὸς ἀποσόβησιν αὐτῶν προτάσεις αὐτῆς, προσκαλουμένης, φαμὲν, ἵνα ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ γράμματος αὐτῆς, ἡ ἁγιωτάτη Σύνοδος αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὑπ' ὄψιν ἔχουσα καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐμφορουμένη ἀγάπης πρὸς πάντας τοὺς ὁμοδόξους ἀδελφοὺς, ἕλληνάς τε καὶ βουλγάρους, καθῆκον ἑαυτῆς ἡγεῖται ἵνα ἐκφράσῃ ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τῶν μελῶν τῆς περὶ αὐτὴν Συνόδου τὴν εἰλικρινῆ αὐτῆς περὶ τούτου γνώμην ἐν πάσῃ ἀδελφικῇ παρρησίᾳ.

1) Πρὸ παντὸς δέον ἵνα ἐν τῇ λύσει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑλληνο-βουλγαρικοῦ ζητήματος χειραγωγώμεθα ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐστὶν ὁ νόμιμος ποιμενάρχης πάντων τῶν ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ ποίμνῃ ὀρθοδόξων βουλγάρων, κέκτηται δὲ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀδιαφιλονείκητα ἱεραρχικὰ δικαιώματα. Ὅθεν, ἐὰν οἱ βούλγαροι θέλωσιν ὅπως ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ποιήσῃ αὐτοῖς τοιάσδε ἢ τοιάσδε παραχωρήσεις καὶ παραιτηθῇ ὡς πρὸς αὐτοὺς τινῶν

Digitized by Google

οἱωνδήποτε ἢ καὶ πάντων τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, δύνανται οὗτοι καὶ ὀφείλουσι μόνην τὴν αὐτοῦ Παναγιότητα περὶ τούτου ἵνα ἱκετεύωσιν, οὐδόλως δὲ διὰ τῆς βίας ἵνα ἀπαιτῶσι τοῦτο παρ' αὐτοῦ. Πρὸς δὲ, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης δικαιοῦται ἵνα ποιῇ τοῖς βουλγάροις παραχωρήσεις, οἵας ἀναγνωρίζει δικαίας ἢ ἀναγκαίας· δικαιοῦται μάλιστα ἐξ οἰκείας προαιρέρέσεως ἵνα ἀναγνωρίσῃ καὶ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, τῆς τέως ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένης, ὡς ἀνεγνώρισέ ποτε τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν τῆς ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, εἶτα δὲ τῆς ἑλληνικῆς· ἀλλ' ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος καὶ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῆς οἱ βούλγαροι οὐ δικαιοῦνται ἵνα λάβωσιν ἢ ἁρπάσωσι παρ' αὐτῆς πᾶν ὅ,τι ἐπιδιώκουσι, πολλῷ δὲ ἔλαττον δικαιοῦνται ἐντελῶς μὲν ἵνα παραιτηθῶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου αὐτῶν ποιμενάρχου, οἰκειοθελῶς δὲ ἀποσπασθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ, ὅπερ ἂν ἦν ἤδη σχίσμα, οἱ δὲ βούλγαροι, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, ἀναποφεύκτως ἐθεωροῦντο ἂν σχισματικοί. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀδύνατον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην, ἵνα παρασιωπηθῇ, ὅτι ἔνιοι, ἐὰν μὴ πάντες, τῶν πόθων τῶν βουλγάρων, οὓς διαδηλοῦσιν ἐνώπιον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰσὶ πόθοι εὐλογώτατοι, βάσιμοι, νόμιμοι, καὶ ὅτι, ἑπομένως, ἡ αὐτοῦ Παναγιότης προςκαλεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιμαντορικοῦ αὐτῆς καθήκοντος ἵνα κατὰ τὸ ἐνὸν ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους τούτους ἐν ὀνόματι τῆς χριστιανικῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης, πρὸς εἰρήνην καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ποίμνης· ὅσῳ δὲ μείζων, τοσούτῳ ἔσται κρείττων ἡ ἱκανοποίησις αὐτῶν. 2) Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου, οὐ μόνον τὸ συμφέρον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν βουλγάρων τὸ συμφέρον ἀπαιτεῖ, ὅπως μὴ ἐπιδιώκωσι τὴν τελείαν ἀποχώρισιν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πα-

Digitized by Google

τριάρχου καὶ τὴν πλήρη ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἐὰν οἱ βούλγαροι ἀπετέλουν ἴδιον κράτος, ὡς ἀποτελοῦσιν οἱ ρῶσσοι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὕπαρξις τότε αὐτοκεφάλου βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἦν ἂν καὶ εὔλογος καὶ ἀκίνδυνος, ἅτε εὐκόλως δυναμένης ἵν' ἀποφύγῃ πᾶσαν σύγκρουσιν μετὰ τῶν λοιπῶν, τῶν ἐν ἑτέροις κράτεσιν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἔχῃ δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ κράτει ὑπὲρ ἑαυτῆς ἀείποτε οἱονεὶ ἔρεισμα καὶ ὑπεράσπισιν. Ἀλλὰ νῦν, ὅτε ἡ προϋποτιθεμένη ἀνεξάρτητος βουλγαρικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἑλληνική, ἤτοι ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ αὐτοῦ κράτους, τὰ δὲ μέλη ἑκατέρων ἐν πολλαῖς χώραις ὅλως συναμεμιγμένα τυγχάνουσιν, αἱ πρὸς ἀλλήλας ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν συγκρούσεις ἦσαν ἂν ἀναπόφευκτοι, ἄνδρες δὲ κακόβουλοι καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πολέμιοι ἠδύναντο σκοπίμως ἵνα διεγείρωσιν ἢ ὑποθάλπωσι τὰς τοιαύτας συγκρούσεις καὶ ἐπωφελῶνται αὐτῶν πρὸς ἰδίους σκοπούς, πρὸς βλάβην καὶ ἐξουδένωσιν τῆς ὀρθοδοξίας, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ μεταξὺ ἑλλήνων καὶ βουλγάρων μίσους, ἡ δὲ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, ἐγκαταλελειμμένη εἰς ἑαυτήν, οὐκ ἂν ἠδύνατο ἵνα εὕρῃ ἐν δειναῖς περιστάσεσι παρ' οὐδενὸς ὑποστήριξιν καὶ ὑπεράσπισιν. Εἰ δὲ τοὐναντίον ἠρκοῦντο οἱ βούλγαροι ἐπὶ ἀξιολόγοις μόνον παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου παραχωρήσεσι, δυναμέναις μὲν ὅπως ἱκανοποιήσωσι τοὺς δικαίους αὐτῶν πόθους, διδούσαις δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ὄψιν ἀνεξαρτησίας τινός, ἔμενον δὲ ἐν τῇ ἱεραρχικῇ ἑνώσει μετὰ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῇ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος ἐξαρτήσει, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀμοιβαία ἔχθρα μεταξὺ τῶν ἑλλήνων καὶ βουλγάρων μικρὸν κατὰ μικρὸν κατηυνάζετ' ἄν, αἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους συγκρούσεις ἐγίγνοντ' ἂν σπανιώτεραι, καὶ ραδίως κατέπαυον, ἅμα δὲ ἥ τε ἑλληνικὴ καὶ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, συνδεδεμέναι τῇ ἑνότητι τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνω-

Digitized by Google

τέρας ἱεραρχικῆς ἀρχῆς, πάντοτ' ἂν εὕρισκον ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν καὶ κοιναῖς δυνάμεσιν ἀντενήργουν κατὰ τῶν πολεμίων τῆς ὀρθοδοξίας. 3) Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν τοιαύτην συνδιαλλαγὴν τῶν βουλγάρων μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, πρὸς τὴν τοιαύτην, φαμὲν, ἱεραρχικὴν ἕνωσιν τῆς βουλγαρικῆς μετὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου, προϋπεδείχθη ἤδη ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῷ ἀπὸ ἰουλίου 1867 ἔτους παρ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος, τοῦ νῦν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, διαχαραχθέντι σχεδίῳ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐν τῷ σχεδίῳ τῷ παρουσιασθέντι τῇ αὐτοῦ Παναγιότητι ὡς ἐκ προσώπου τῶν μετρίων βουλγάρων παρὰ τοῦ πρῴην Φιλιππουπόλεως μητροπολίτου Παϊσίου. Ἀμφότερα τὰ σχέδια ταῦτα ἐν τοῖς οὐσιώδεσιν ὅροις ἐντελῶς ταυτίζονται, διαφέρουσι δὲ μόνον περί τινα καθέκαστα, ἀσύμφορα δοκοῦντα ἑκατέροις ἰδίᾳ τοῖς μέρεσιν. Αὐτοὶ δὴ οὗτοι οἱ οὐσιώδεις ὅροι, κοινοὶ τυγχάνοντες ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχεδίοις, δύνανται ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἀρχὴ πρὸς τὴν περαιτέρω καὶ ὁριστικὴν συνδιαλλαγὴν μεταξὺ τῶν ἑλλήνων καὶ βουλγάρων, μετὰ νέων ἀμοιβαίων παραχωρήσεων ἐπὶ τῇ βάσει πλήρους δικαιοσύνης καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης. 4) Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, εἰς ἧς τὴν κρίσιν ἡ αὐτοῦ Παναγιότης ἀποφασίζει ἵν' ἀνατεθῇ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἑλληνο βουλγαρικὸν ζήτημα, ἡ ἁγιωτάτη Σύνοδος παραλείπουσα τὰς πολυαρίθμους δυσχερείας, αἵτινες δύνανται ἵνα ἀπαιτηθῶσιν ἐν τῇ συγκαλέσει καὶ τῇ συστάσει τῆς τοιαύτης ἐξ ἐπισκόπων διαφόρων χωρῶν Συνόδου, ὀφείλει ἵνα μὴ παρασιωπήσῃ τοὺς φόβους αὐτῆς μὴ ἡ Οἰκουμενικὴ αὕτη Σύνοδος ἀντὶ μὲν τῆς εἰρηνεύσεως τῆς Ἐκκλησίας γένηται ἀφορμὴ πρὸς μείζονας ἔτι ἐν αὐτῇ ταραχὰς καὶ διχονοίας, ἀντὶ δὲ τῆς προσδοκωμένης ὠφελείας ἐπενέγκῃ μόνον βλάβην. Οἱ βούλγαροι, ἐὰν τὸ ζήτημα λυθῇ ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, καὶ

Digitized by Google

οὐχὶ ὑπὲρ αὐτῶν, ἐνδέχεται ἵνα μὴ ἀποδέξωνται τὴν λύσιν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τότε δὲ τρία λυπηρότατα γεγονότα ἐπακολουθήσουσιν· ἡ μὲν Σύνοδος διακηρύξει τοὺς βουλγάρους σχισματικοὺς, ὁ δὲ οἰκουμενικὸς πατριάρχης διὰ τὴν ἀπόσχισιν τῶν βουλγάρων λίαν ἐπαισθητὴν ἀπώλειαν, συνάμα δὲ καὶ πᾶσα ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγκασθήσεται ταύτην τὴν μεγίστην ἀπώλειαν ἵνα ὑποστῇ. Εἰ δὲ καὶ συμφωνήσωσιν οἱ βούλγαροι ἵνα ἀποδέξωνται τὴν λύσιν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καί περ μὴ ἱκανοποιοῦσαν αὐτοὺς, ἡ ἀποδοχὴ αὕτη ἔσται οἱονεὶ βεβιασμένη καὶ ἥκιστα φερέγγυος, ἅτε κρατύνουσα ἐν αὐτοῖς τὸ πρὸς τοὺς ἕλληνας μῖσος, ἐν πρώτῃ δ' εὐκαιρίᾳ πάλιν ἀναφανήσονται αἱ πρότερον καὶ μείζονες ἔτι διενέξεις καὶ ταραχαὶ μεταξὺ ἀμφοτέρων. Ἀλλ' οὐ πολλῷ κρεῖττον, εἰ ἡ αὐτοῦ Παναγιότης, μὴ ἀναμένουσα τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, αὐτὴ προσπαθήσει (διότι τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα μερική ἐστιν αὐτῆς ἐπαρχιακὴ ὑπόθεσις) ἵνα ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τῶν βουλγάρων, ὃν ἥ τε αὐτοῦ Παναγιότης καὶ ἐκεῖνοι ἠδύναντο ἵνα ἀποδέξωνται ἐξ ἀγαθῆς βουλήσεως; Καθ' ἡμᾶς ὁ συμβιβασμὸς οὗτος ἦν ἂν καὶ στερεὸς καὶ φερέγγυος καὶ ἐφετὸς πάσῃ τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐκθεμένη τοιουτοτρόπως, ἐλευθέρως καὶ εἰλικρινῶς, τὰς ἰδίας σκέψεις ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας ἀξιοσεβάστου, καὶ λίαν ἀγαπητῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος ἡ ἁγιωτάτη Σύνοδος πάσης Ρωσσίας εὔελπίς ἐστιν, ὅτι αἱ σκέψεις αὗται, εἰ καί τινες αὐτῶν δόξειαν οὐ πάντῃ συνᾴδουσαι πρὸς τὰς τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, τεύξονται τῆς ἀδελφικῆς αὐτῆς ἀγάπης, μεθ' ἧς ἐξεφράσθησαν παρ' ἡμῶν, καὶ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ποιμεναρχικὴ σύνεσις τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, ἡ πεῖρα καὶ ἡ δικαιοσύνη, αἵτινες γνωσταί εἰσι παντὶ τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ, εὑρήσουσιν ἐπὶ τέλους τὸ δυνατὸν τῆς ὁριστικῆς λύσεως τοῦ ἐν λόγῳ σπουδαιοτάτου καὶ

Digitized by Google

τοσοῦτον πολυμόχθου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος πρὸς κοινὴν ἱκανοποίησιν, εἰρήνευσιν καὶ χαρὰν πάσης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Κύριος δὲ ὁ Θεὸς, ὁ ἐν Τριάδι δοξαζόμενος, φωτίσειε καὶ ἐνισχύσειε τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα τῇ πανσθενεῖ αὐτοῦ χάριτι, τηροίη δὲ αὐτὴν καὶ ἡμᾶς καὶ πάντα τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ ἀρρήκτῳ συνδέσμῳ τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πάντοτε, εἰς δόξαν τοῦ παναγίου αὐτοῦ ὀνόματος.

Ἐν Πετρουπόλει, 19 ἀπριλίου 1869 ἔτους

τῆς ὑμετέρας περιποθήτου ἡμῖν καὶ ἀξιοτίμου ἐν Χριστῷ

Παναγιότητος οἱ ἀγαπῶντες ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ

ΙΣΙΔΩΡΟΣ μητροπολίτης Νοβογοροδίας καὶ Πετρουπόλεως

ΑΡΣΕΝΙΟΣ μητροπολίτης Κιεβίας καὶ Γαλικίας

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ἀρχιεπίσκοπος, μέλος τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ἀρχιεπίσκοπος Λιθουανίας καὶ Βίλνης

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ἀρχιεπίσκοπος Χαρκοβίας καὶ Ἀχτήρκας.

Ε' Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

Ἐν Ἀθήναις, τῇ ζ' ἀπριλίου, 1869

Ἀριθμ. $\frac{\text{πρωτ. } 10061}{\text{διεκπ. } 509}$

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Γρηγορίῳ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἁγιωτάτῃ Συνόδῳ, ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφικὸν ἀπονέμει ἀσπασμόν.

Τὰ ἀπὸ τῆς δεκάτης δεκεμβρίου μηνὸς καὶ ἔτους ἀπελθόντος γράμματα τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτης Συνόδου ὑπτίαις χερσὶν ἐκομίσατο ἡ

Digitized by Google

Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ μετ' ἐπιστασίας διεξελθοῦσα πάντα ταῦτα, λύπην ἄφατον ἐλυπήθη ἐπὶ ταῖς τῶν ἐν Χριστῷ περισπουδάστων ἡμῖν τέκνων βουλγάρων ἀξιώσεσιν, αἵτινες διά τε τὸ ἀπολελυμένον αὐτῶν καὶ ἀόριστον, οὐ μόνον πάσῃ ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ ἀντίκεινται, ἀλλὰ καὶ πάσης πρακτικῆς σημασίας καὶ ἐφαρμογῆς στεροῦνται καταμαρτυρούμενοι τοὐντεῦθεν, ὅτι εἰσὶν ἀπόρροια πλάνης τινὸς μᾶλλον, ἢ ἀπαύγασμα χριστιανικῆς συνειδήσεως καὶ ἀνάγκης.

Πλὴν ἀλλ' οὐχ' ἧττον κατέθλιψεν ἡμῶν τὴν καρδίαν καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τούτων ἐκδηλουμένη διαγωγὴ πρὸς τὴν γεραρὰν ἰδίως ἐκείνην Ἐκκλησίαν, ἀφ' ἧς τὴν πρώτην αὐτῶν πνευματικὴν τροφὴν ἐθήλασαν καὶ παρ' ἧς ἀμέσως τὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ σωτήριον Εὐαγγέλιον ἐδέξαντο καὶ πάντα τὰ συμφυῆ καὶ συμπαρομαρτοῦντα αὐτῷ πλεονεκτήματα καὶ εὐεργετήματα συμπαρέλαβον.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ οὐχὶ μόνον διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν διακονίας, ἐν αἷς δίκαιον χρῆσθαι τῇ ἐθνικῇ αὐτῶν γλώσσῃ, ἀλλὰ καθόλου ἐκδηλουμένη ὑπὸ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἡμῶν τούτων ἀπέχθεια πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ ὁ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ Ἀποστόλων ἐγράφη καὶ ἐκηρύχθη σωτήριος λόγος· ἐν ᾗ ἐδίδαξαν καὶ συνέγραψαν οἱ σοφώτατοι καὶ ἁγιώτατοι τῆς Ἐκκλησίας πατέρες· ἐν ᾗ, ὡς ἐν ἀκενώτῳ θησαυρῷ, ἀπεταμιεύθησαν αἱ τῆς πίστεως εἰς σωτηρίαν ἀλήθειαι, καὶ αὐτὴ αὕτη, λέγομεν, ἡ διάθεσις αὐτῶν παρεπίκρανεν ἡμῶν τὴν καρδίαν, πεπεισμένων ὄντων, ὅτι οὐκ οἴδασιν οἱ ἐν Χριστῷ ἡμῶν οὗτοι περισπούδαστοι ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, οἷον τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀναπτύξεως ἐλατήριον ἀποβάλλουσι, τὴν βασιλίδα ταύτην τῶν γλωσσῶν οὕτως ἀποδιοπομπούμενοι.

Σὺν πᾶσι δὲ τούτοις καὶ ἡ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἡμῶν

Digitized by Google

τούτων ἀντευαγγελικὴ τάσις πρὸς φυλετικὴν διάκρισιν τοῦ ἑνὸς ὀρθοδόξου πληρώματος, ἀντιστρατευομένη εἰς τὸ ἀληθὲς πνεῦμα καὶ τὸν φιλάνθρωπον σκοπὸν τῆς μιᾶς καὶ ἁγίας τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην, ἀλλ' ἡμεῖς πάντες ἓν σῶμα Χριστοῦ ἐσμὲν ἀναπόσπαστον καὶ ἀδιαχώριστον, ἔπεισαν ἡμᾶς, ὅτι πολλὰ καὶ ὀλέθρια, ὡς μὴ ὤφειλεν! ἐν μέσῳ τῶν πεφιλημένων ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν τούτων ὑπ' ἐχθρῶν ἐσπάρησαν ζιζάνια, τοσοῦτον αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφότητος τῆς ἁγίας μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀποπλανήσαντα.

Πάντων οὖν τούτων ἕνεκα καὶ ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτης Συνόδου, ἐμφορουμένη ὑπὸ τοῦ παναρχαίου τῆς μιᾶς, ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας πνεύματος, καὶ ἐλαυνομένη ὑπὸ τοῦ συναισθήματος τῆς παλαιᾶς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τούτους στοργῆς καὶ εὐαγγελικῆς ἀγάπης, πάνυ ὀρθῶς τε καὶ συνετῶς ἀπεφήνατο ὅτι μετὰ τὰς γενομένας ἤδη φιλαδέλφους παραχωρήσεις, ὡς τοῦ ζητήματος ὄντος καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ, ἐκκλησιαστικῶς δέον ἐστὶ καὶ λυθῆναι. Οὐδὲν ἄρα κανονικῶς δύναται δοθῆναι ἢ παραχωρηθῆναι τοῖς ὀρθοδόξοις βουλγάροις, δίχ' ἀποφάσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Κατὰ καθῆκον δ' οὖν μέγιστον καὶ ἡ τῆς γεραρᾶς Ἑλλάδος ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, εἴ ποτε, Θεοῦ εὐδοκίᾳ, συγκροτηθῇ αὖθις μετὰ τοσούτους αἰῶνας Σύνοδος Οἰκουμενικὴ ἐκ τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀσμένως ἀσπάζεται καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν κλῆσιν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος, ἵνα, παρουσιάσασα αὐτῇ καὶ αὕτη, συντελέσῃ, κατὰ τὸ αὐτῇ ἐνόν, εἰς τὴν τῆς πίστεως στερέωσιν καὶ πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ἀδελφικὴν ἑνότητα,

Digitized by Google

κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, οὓς μετὰ πάντων τῶν πιστῶν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ἀπαρασαλεύτους τηρεῖ καὶ φυλάσσει, ὡς τὴν βεβαιοτέραν ἄγκυραν, ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐγκατέλιπον εἰς σωτηρίαν.

Καταπαυομένη δὲ τοῦ λόγου ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οὐ παύεται νυκτὸς καὶ ἡμέρας δεομένη, ἵνα ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης δῴη πᾶσι σύνεσιν καὶ γνῶσιν εὐαγγελικὴν εἰς ταχεῖαν καὶ φιλάδελφον λύσιν τοῦ ἤδη τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν συνταράσσοντος ζητήματος καὶ ἐπικαλουμένη τὸν Κύριον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅπως ἐνισχύῃ καὶ χαρίζηται τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτῃ Συνόδῳ ἔτη ὅ,τι μήκιστα καὶ καταθύμια, καὶ διατελεῖ

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος
καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτης Συνόδου
ἐν Χριστῷ ἀδελφὴ καὶ φίλη ἐγκάρδιος

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΦΙΛΟΣ πρόεδρος
† Ὁ Πατρῶν καὶ Ἠλείας ΚΥΡΙΛΛΟΣ
† Ὁ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ
† Ὁ Ἰθάκης ΓΑΒΡΙΗΛ
Ὁ γραμματεὺς ἀρχιμ. ΑΒΕΡΚΙΟΣ ΛΑΜΠΙΡΗΣ.

ΣΤ' Ἐκκλησίας Οὐγγροβλαχίας

Παναγιώτατε δέσποτα!

Ἀναγνούς, καὶ διεξελθὼν μεθ' ὅσης ἐπιστασίας, καὶ ἀκριβοῦς ἐνστάσεως τὰ διὰ τῆς ἀπὸ α΄ τοῦ παριππάσοντος μηνὸς φεβρουαρίου τρισεβάστου μοι ἐπιστολῆς αὐτῆς διαβιβασθέντα μοι, μετὰ τῶν ἐπισυναπτομένων φυλλαδίων, δηλωτι-

Digitized by Google

κῶν τῆς ὑπὸ τὴν ἀκροστοιχίδα τῆς πανσέπτου μοι καὶ ἀναντιρρήτως κοινῇ, ὡς ὤφειλε, φωνῇ διαφημιζομένης ἱερᾶς ἀπαντήσεως τῆς τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς τὰ παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀρτίως ὑμῖν περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος σταλέντα ἔγγραφα, καὶ ἐπιβασιζομένης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν καὶ ἀμεταθέτοις ἀκραδάντως ἁγίοις συνοδικοῖς δόγμασι, σπεύδω, Παναγιώτατέ μοι δέσποτα, ὑπτίαις προσρήσεσιν ἀποδοῦναι ὁλοψύχως τῷ ἱερῷ Θρόνῳ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος τὸν ἔρανον τῆς ἐκ κέντρων ψυχῆς καὶ καρδίας ἀπεράντου εὐγνωμοσύνης ἡμῶν, Γρηγορίου, λέγω, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τοῦ ἐπὶ τῇ ὑψηλῇ τὰ νῦν ἱεραρχικῇ τε καὶ πατριαρχικῇ θέσει προϊσταμένου, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἱερᾶς χριστιανικῆς πίστεως τρανῶς ἐνδειξαμένου τὸν ἀκαταμάχητον καὶ ἀνεκλάλητον ἀνέκαθεν ζῆλον, πρὸς ἀπέραντον σεμνοπρέπειαν, καὶ αἰωνίαν ἀπομνημόνευσιν τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ μάλιστα περιστάσει πατρικῶν, οὐχ' ἧττον δὲ καὶ πάντῃ βαρέων ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγλαῶν ἐπιδαψιλεύσεων καὶ τρανοτάτων ὑποστηρίξεων! Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον, ἐγὼ δὲ μένω μετὰ βαθυτάτου σεβάσματος τῇ 12 μαρτίου, 1869, Βουκουρέστιον,

τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος

ταπεινὸς καὶ ὑποκλινέστατος
δοῦλος.

† Ὁ Οὐγγροβλαχίας ΝΗΦΩΝ.

Ζ' Ἐκκλησίας Σερβίας

Ἀρ. πρωτ. 2468

Παναγιώτατε,

Εἰς τὴν σεβαστὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος ἀπὸ πρώτης φεβρουαρίου ἐ. ἔ., μετὰ τῆς ὁποίας εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ πέμψητε ἀντίτυπά τινα φυλλαδίων εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν, διαλαμβανόντων τὰ λαβόντα χώραν ἐκ μέρους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε ὅπως ἐκφράσω τὴν γνώμην μου ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀποκρίνομαι:

Ὅτε ἀνεφάνη τὸ ζήτημα τοῦτο, ἠκολουθήσαμεν αὐτὸ μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπεθυμήσαμεν ὅπως λυθῇ, οὐχὶ πρὸς βλάβην, ἀλλὰ πρὸς ὄφελος τῆς ἁγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ θρησκείας, καὶ ὅπως συνετή τις καὶ δικαία λύσις αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοὺς ἑτεροδόξους τὴν δύναμιν τοῦ νὰ σπείρωσι μὲ τὰς ραδιουργίας αὐτῶν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν. Ἀλλ' εἴδομεν ὅτι δὲν ἔκριναν μὲ πνεῦμα ἀτάραχον τοιοῦτον ἀντικείμενον τοσαύτης σπουδαιότητος, καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἀνεμίχθησαν εἰς τὰ θεῖα πράγματα πάθη ἀνθρώπινα, καὶ ζήτημα ἐκκλησιαστικὸν μετεφέρθη εἰς στάδιον πολιτικόν, δι' ὅπερ σφόδρα λυπούμεθα.

Τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας ἐν γένει ἀπαιτεῖ, ὥστε τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ λυθῇ δι' ἀμοιβαίας ἀδελφικῆς συνεννοήσεως κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι πλέον καιρὸς ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπαναφερθῇ εἰς τὴν ἀληθῆ ὁδὸν καὶ λάβῃ λύσιν, ἵνα παύσωσιν αἱ ρα-

Digitized by Google

διουργίαι καὶ καταπραϋνθῇ ὁ ἐρεθισμὸς τῶν πνευμάτων ἐν τῷ λαῷ.

Ἔχομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀποδείξεις ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία προσηνέχθη πάντοτε φρονίμως καὶ συνετῶς πρὸς τοὺς λαούς, οἵτινες ἐφωτίσθησαν παρ' αὐτῆς διὰ τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ἤδη θέλει ἐκτιμήσει λίαν σπουδαίως τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ δίδουσα λύσιν δικαίαν εἰς τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα θέλει κάμει, ὥστε ὁ βουλγαρικὸς λαὸς νὰ μείνῃ σταθερὸς καὶ ἀκράδαντος εἰς τὴν ἁγίαν ἡμῶν θρησκείαν.

Ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν ὅπως διαφυλάττηται καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῖθ' ὅπερ γίνεται, ἐὰν διατηρῆται ἡ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ἀγάπη, καὶ ἡ ἑνότης τῶν δογμάτων. Ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ διοικητικὸν μέρος τῆς Ἐκκλησίας, φρονοῦμεν ὅτι τοῦτο δύναται κατὰ τὰς ἀνάγκας νὰ ἀναπτυχθῇ, καὶ δύνανται νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς λαόν, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ ἀρχιερεῖς, οἵτινες ὡς τέκνα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ ἤθελον διαδόσει ἰσχυρότερον τὸν φωτισμὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ γλώσσῃ. Ἡ δὲ ἑνότης τῶν δογμάτων θέλει ἑνόνει πάντοτε πάντας τοὺς ὀρθοδόξους ἀρχιερεῖς πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, τοῦθ' ὅπερ θέλει διατηρεῖ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην εἰς τὸ ὕψος τῆς θέσεως αὐτοῦ, ἵνα ἐπαγρυπνῇ ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Συνόδων, αἵτινες προσδιώρισαν τὰ ὅρια τῆς ἀρχῆς τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Δηλοποιῶν τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὴν ταπεινήν μου γνώμην περὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ εὐηρεστήθητε διὰ τῆς ἄνω ρηθείσης ἐπιστολῆς ὑμῶν νὰ μὲ προτείνητε, παρακαλῶ ταπεινῶς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὅπως χαρίσῃ εἰρήνην τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, ἵνα οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ ἀναμαρτήτως ἐν τῷ αἰῶνι τῶν κοσμικῶν ταραχῶν καὶ ἀναβρασμῶν δύνανται νὰ εὕρωσι σωτηρίαν εἰς τὸν ἱερὸν κόλπον τῆς ὀρθοδόξου

Digitized by Google

Ἐκκλησίας, ἥτις ὁμοίως καὶ δικαίως ἀγαπᾷ τούς τε βουλγάρους καὶ τοὺς σέρβους, καθὼς καὶ τοὺς γραικούς.

Συνιστῶν ἐμέ τε καὶ τὸ ποίμνιόν μου εἰς τὰς ἁγίας εὐχὰς τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως ἀριθ. 653.

τῇ 10 μαΐου, 1869, ἐν Βελιγραδίῳ,

τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος

ταπεινὸς δοῦλος

ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου

μητροπολίτης τῆς Σερβίας

ΜΙΧΑΗΛ.

Ἐγκύκλιος βουλγάρων ἀντιπροσώπων

Ἔντιμοι ὁμογενεῖς,

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς τὰ σχέδια τῆς κυβερνήσεως περὶ τῆς λύσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν ζητήματος, ἐκ τῶν ὁποίων κατενοήσατε, ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον περιμένομεν ἀπὸ τὸ βασιλικὸν ἔλεος, ἐδωρήθη εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἡ διάπυρος ἐπιθυμία ἡμῶν τοῦ νὰ ἔχωμεν δίκαιον ἀμέσως νὰ δεώμεθα τοῦ Θεοῦ ἀμέσως, νὰ παρουσιαζώμεθα ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ αὐθέντου ἡμῶν, ὅτι ἡ φλογερὰ ἐκείνη ἐπιθυμία τοῦ νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι εἰς τὰ τῆς συνειδήσεως, τοῦ νὰ μὴ παρεισάγηται ἐν ταῖς οἰκίαις ἡμῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς θρησκείας ἀλλοεθνὴς κλῆρος, ὅστις οὐδέποτε ἔτρεφε φιλικὰ πρὸς ἡμᾶς αἰσθήματα· ἡ ἐπιθυμία αὕτη ἐξεπληρώθη, δόξα τῷ Θεῷ, πληρέστατα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ καθῆκον τῆς εὐγνωμοσύνης εἶναι ἐκ τῶν πρωτίστων τοῦ ἀνθρώπου, καθότι τὸ τοιοῦτον αἴσθημα χαρακτηρίζει τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἑνὸς ἔθνους, καὶ διότι ἀφ᾽ ἑτέρου πρὸς αὐτὸ μόνον ἀποβλέπουσι καὶ δι᾽ αὐτοῦ μόνον ἱκανοποιοῦνται οἱ γενναιό-

Digitized by Google

ψυχοι εὐεργέται, ἡμεῖς, φίλτατοι ὁμογενεῖς, ὀφείλομεν, ἀφοῦ συνέλθωμεν ἀπὸ τὸν μέγαν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ἀνεκλάλητον χαρὰν, ἥτις συνεκίνησε τὰς καρδίας ἡμῶν διὰ τῆς καλῆς ἀγγελίας περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἀπελευθερώσεως διὰ τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος καὶ αὐθέντου, ὀφείλομεν νὰ ὑποβάλωμεν ὑπὸ τὸ ὑποπόδιον τοῦ περιφανοῦς αὐτοῦ θρόνου τὴν ἄκραν ἡμῶν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην περὶ τοῦ ἀνεκτιμήτου δικαιώματος, τὸ ὁποῖον ηὐδόκησε καὶ ἐδωρήθη ἡμῖν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ χρέος ἡμῶν τοῦτο πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα διὰ λόγου δὲν δύναται νὰ ἐκφρασθῇ. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι τοῦτο καλλιεπέστερον ἐκφράζεται διὰ τῆς διπλασιάσεως τῆς πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως ἡμῶν πρὸς αὐτὸν, τὴν δὲ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν ἡμῶν ταύτην θέλομεν καταστήσει ἐκφαντικωτέραν διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῆς ἐπιμελείας ἡμῶν πρὸς τὴν παιδείαν, πρὸς τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς πᾶσαν οἱανδήποτε ἐπιχείρησιν, καὶ διὰ τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, τὴν ὁποίαν χρεωστοῦμεν νὰ δώσωμεν εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν, ὅπως ὦσιν αὐτὰ διπλασίως εὐγνώμονα καὶ ἀφωσιωμένα. Ἐπειδὴ αὐτὰ πρῶτα θέλουσιν ἀπολαύσει τοὺς καρποὺς τῆς ἐλευθερίας ταύτης, τὴν ὁποίαν εὐτυχήσαμεν ἵνα ἴδωμεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν νὰ δωρηθῇ εἰς ἡμᾶς.

Διὰ ταῦτα προσκαλοῦμεν ὑμᾶς ἵνα συντάξητε εὐχαριστήριον ἀναφορὰν (τεσεκ̆ουρναμὲ) πρὸς τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα τὸν εὐσπλαγχνικώτατον ἡμῶν σουλτάνον καὶ αὐθέντην, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκφράσητε τὰ αἰσθήματα ὑμῶν ἐπί τε τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς νέας Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν.

Ἡ εὐχαριστήριος αὕτη ἀναφορὰ νὰ γίνῃ εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν, διότι εὐκολώτερον θὰ εὕρητε ἄξιόν τινα κ̆ατίπην ἵνα συντάξῃ αὐτὴν, καὶ ἐντιμότερον εἶναι, ἵνα διὰ τῆς ἐπισήμου γλώσσης ἐκφράσητε τὰ αἰσθήματα ὑμῶν.

Digitized by Google

Ἐπὶ τέλους ἐνθυμίζομεν εἰς ὑμᾶς μετὰ χαρᾶς, ὅτι πρέπει ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ νὰ ψάλωμεν δοξολογίαν πρὸς τὸν Ὕψιστον, τοιαύτην δὲ ἡμέραν ἐξελέξαμεν τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπως δυνηθῶμεν ἁπανταχοῦ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἵνα ἑτοιμασθῶσιν εἰς τοῦτο. Ἂς ἱκετεύσωμεν θερμῶς τὸν Κύριον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅπως εὐλογήσῃ τὴν αὐτοκέφαλον ἡμῶν Ἐκκλησίαν στερεὰν καὶ ἀνθίζουσαν, τὴν ἡμετέραν νέαν ζωὴν προοδευτικὴν εἰς τὴν παιδείαν, εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς πᾶν ἀγαθὸν, τὸν δὲ βασιλέα καὶ αὐθέντην ἡμῶν μακροημερεύοντα καὶ γαλήνιον, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἔνδοξον. Ἔχομεν τὴν τιμὴν ὅπως ὦμεν τῆς ὑμετέρας ἐντιμότητος

1868, νοεμβρίου 5, Κωνσταντινούπολις,

ἐν Χριστῷ πατέρες καὶ εἰλικρινεῖς φίλοι

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ ἐν Χριστῷ εὐχέτης

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΠΑΊΣΙΟΣ ἐν Χριστῷ εὐχέτης

† Ὁ Μακαριουπόλεως ΙΛΑΡΙΩΝ ἐν Χριστῷ εὐχέτης

Ν. Δ. ΜΙΝΤΖΟΓΛΟΥ Δ. ΣΤ. ΤΣΟΜΑΚΩΦ

Χ. Π. ΔΑΨΙΛΕΣΤΩΦ ΖΑΧΑΡΙΑΣ Χ. ΓΙΟΥΡΩΦ

ΜΙΧΑΗΛΟΒΣΚΗΣ Δ. Χ. ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. Β. ΠΕΝΤΖΚΟΒΙΤΖ

Γ. Ε. ΤΖΑΛΟΓΛΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΣΤΡΟΥΜΣΚΗΣ

Δ. Μ. ΓΚΕΣΟΓΛΟΥΣ.

Digitized by Google

Ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου

Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Ἐγνώσθη βεβαίως καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι, ὅτι προλαβόντως σταλέντων παρὰ τῆς Ὑψ· Πύλης εἰς τὰ Πατριαρχεῖα δύο σχεδίων, ἀφορώντων μὲν τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ἀνατιθεμένων δὲ διὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὰ ὑψηλοῦ τεσκερὲ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἔγκρισιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν παραδοχὴν θατέρου αὐτῶν, ἢ τὴν ἐκ μέρους αὐτῆς ὑπόδειξιν ἑτέρου μέτρου πρὸς ἐπίτευξιν τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, ἡ Ἐκκλησία μελετήσασα καὶ κατιδοῦσα τὰ σχέδια ταῦτα ὅλως ἐναντία τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἀπήντησεν ἀρνητικῶς πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλην, συντάξασα ἅμα καὶ ἐμφανίσασα κανονικὴν ἀνασκευὴν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις παραστήσασα, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐξακολουθούσης ἐπιμονῆς εἰς τὰς ἀντικανονικὰς αἰτήσεις τῶν βουλγάρων, οὐ δύναται ἄλλως γενέσθαι ἡ λύσις τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, εἰμὴ διὰ συγκαλέσεως καὶ ἀποφάσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Καὶ μέχρι μὲν τούτου προεχώρησαν τὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὁμολογουμένου ὅτι ἡ σεβαστὴ ἡμῶν κυβέρνησις ἀπέσχετο πάντοτε πάσης ἐπεμβάσεως ἐν τοῖς καθαρῶς θρησκευτικοῖς ἡμῶν πράγμασι, καθὰ καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ρητῶς ἐξεφράσθη ἐν τῷ πρὸς ἡμᾶς ὑψηλῷ τεσκερέ· Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ οἴδαμεν ὅπως ἐκ μέρους τῶν ἐνταῦθα ἀντιπροσώπων λεγομένων ἢ ἄλλων βουλγάρων διεφημίσθη καὶ ἐκηρύχθη, ὅτι δῆθεν ἔλαβε πέρας ἡ λύσις τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σταλέντων σχεδίων, ἡ δὲ ψευδὴς αὕτη φήμη διαδοθεῖσα καὶ ἐν τοῖς ἔξω μέρεσιν, ὡς ἔγνωμεν, παρέσυρε τοὺς πολλοὺς ἵνα πιστεύσωσι τοῦτο ὡς ἀληθὲς γεγονός, καίτοι,

Digitized by Google

ὡς ἔφημεν, ὑπάρχει πᾶν τοὐναντίον, ἕνεκα τῶν κανονικῶν λόγων καὶ ἀποδείξεων, δι' ἃς τὰ εἰρημένα σχέδια οὐ παρεδέχθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας· καὶ ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς διαστροφῆς τῆς ἀληθείας προκύπτει συκοφαντία ἄντικρυς κατὰ τῆς ὑψηλῆς ἡμῶν κυβερνήσεως, σεβασθείσης ἀείποτε τὴν διατήρησιν καὶ ἀκεραιότητα τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων καὶ τῶν παρ' αὐτῆς ἐπικεχορηγημένων προνομίων τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ Θρόνου, διὰ ταῦτα ἔγνωμεν ἐκδοῦναι τὴν παροῦσαν ἐγκύκλιον ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἐπιστολήν, δι' ἧς πληροφοροῦντες διαβεβαιοῦμεν καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι τὸ ἀνυπόστατον τῶν διαδοθέντων ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀπεποιήθη τὴν παραδοχὴν τῶν παρὰ τῆς Ὑψ. Πύλης σταλέντων δύο σχεδίων, ὡς ἀντικειμένων τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἵνα μὴ μονομερῶς, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας γένηται ἡ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικειμένου ἀπόφασις ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ. Τούτου δὲ ἕνεκα ὑπάρχει ἐν φροντίδι, ἵνα, ὅσον οὔπω, διακοινώσῃ πρὸς πάσας τὰς ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τὸν σκοπὸν αὐτῆς διὰ συνοδικῶν γραμμάτων μετὰ τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν λαβόντων χώραν διαφόρων ἐγγράφων πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα παρακαλέσαι αὐτὰς ἀδελφικῶς εἰς συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῇ ἐπινεύσει τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως. Ἐφ' ᾧ καὶ προτρεπόμεθα τὴν αὐτῆς ἱερότητα, ὅπως μὴ μόνον αὐτή, ἔχουσα ἀκριβῆ γνῶσιν, ἐμμένῃ ἑδραία εἰς τὴν ἀλήθειαν ταύτην τῶν πραγμάτων, συμφώνως τῷ πνεύματι τῆς Ἐκκλησίας, ἀπεκδεχομένη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μέχρι τοῦδε ἐνεργείας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τοῖς χριστιανοῖς ἐπαρχιώταις αὐτῆς κοινοποιήσασα ταῦτα, διαφωτίσῃ αὐτούς, ἵνα μὴ ἐξαπατώμενοι ἀποπλανῶνται ἀπὸ ἀνυπάρκτων θρυλλημάτων, καθιστάμενοι ἀπερισκέπτως ὄργανα τῶν δι' ἰδίους σκοποὺς

Digitized by Google

ἐπιζητούντων τὴν ἀνωμαλίαν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ταραχὴν τῶν χριστιανῶν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς·

1868, δεκεμβρίου 2.

† Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

† Ὁ Κυζίκου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ὁ Δέρκων ΝΕΟΦΥΤΟΣ
† Ὁ Διδυμοτείχου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Βερροίας ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ
† Ὁ Δράμας ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
† Ὁ Φιλαδελφείας ΜΕΛΕΤΙΟΣ
† Ὁ Γάνου καὶ Χώρας ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ.

Ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου

Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Ἱερώτατε μητροπολῖτα · . . . ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ . · · . καὶ τιμιώτατοι προεστῶτες καὶ πρόκριτοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ· Μόλον ὅτι πρὸ ὀλίγου ἐκδόντες ἐγκυκλίους ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ψευδῶς διαδοθέντων θρυλλημάτων περὶ λύσεως δῆθεν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, διεκοινώσαμεν αὐτοῖς ἐν περιλή-

Digitized by Google

ψει τὴν ἔννοιαν τοῦ τε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν σταλέντος ὑψηλοῦ τεσκερὲ, τοῦ συνοδεύσαντος τὰ ἀφορῶντα τὸ ζήτημα τοῦτο δύο σχέδια, καθὼς καὶ τῆς ἐκ μέρους αὐτῆς ἀπαντήσεως μετὰ τῆς συνεπιδοθείσης κανονικῆς ἀνασκευῆς τῶν σχεδίων, καὶ διεφωτίσαμεν αὐτοὺς ἀπέναντι τῶν γενομένων παρεξηγήσεων, ὡς ἐξ ἐκείνης τῆς ἐπιστολῆς ἡμῶν ἔγνω καὶ ἡ αὐτῆς ἀρχιερωσύνη, ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς εὐρυτέραν γνῶσιν τῶν ἁπάντων καὶ βεβαίαν πληροφορίαν ἐπὶ τῆς σπουδαίας ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ὑποθέσεως, ἐκρίναμεν καλὸν καὶ ἀναγκαῖον ἐκδοθῆναι εἰς τύπους καὶ διανεμηθῆναι κοινῶς αὐτὰ τὰ ἴδια ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς τε Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἕκαστος τῶν συναδέλφων ἁγίων ἀρχιερέων, καθὼς καὶ οἱ ὑπὸ τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτῶν προστασίαν διατελοῦντες εὐσεβεῖς χριστιανοὶ, κατανοήσωσι τοὺς κανονικοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ Ἐκκλησία ἀπεποιήθη τὴν παραδοχὴν τῶν ἐν τοῖς ῥηθεῖσι σχεδίοις ἀντικανονικῶν ἀπαιτήσεων, καὶ μέχρι τίνος σημείου διάκειται τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, διὰ ταῦτα ἀποστέλλομεν καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι ἐσώκλειστα ἐν τῇ παρούσῃ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ ἀντίτυπα τῶν ἐν λόγῳ ἐπισήμων ἐγγράφων, ἤτοι τοῦ ὑψηλοῦ τεσκερὲ μετὰ τῶν δύο σχεδίων καὶ τῆς ἀπαντήσεως τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς ἀνασκευῆς ἐκείνων, καὶ συνάμα προτρεπόμεθα ἐκκλησιαστικῶς, ὅπως ἥ τε ἀρχιερωσύνη αὐτῆς καὶ ὑμεῖς οἱ πρόκριτοι καὶ λοιποὶ χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, βεβαιούμενοι ἐκ τῆς μετ' ἐπιστασίας ἀναγνώσεως αὐτῶν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸ ἱερὸν αὐτῆς καθῆκον οὐκ ὤφειλεν ἄλλως προσενεχθῆναι, ἢ βαίνειν κατὰ τὰς διακελεύσεις τῶν ἱερῶν κανόνων, πρὸς ἀκαταιτίατον διεξαγωγὴν τοῦ πρὸ πολλοῦ ἀνησυχοῦντος αὐτὴν ζητήματος τούτου, συμφρονῆτε αὐτῇ ἀπαραλλάκτως καὶ διατελοῦντες ἀνώτεροι τῶν ἐπὶ ἀποπλανήσει καὶ διαστροφῇ τῆς

Digitized by Google

ἀληθείας διαδιδομένων φημῶν· Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

,αωξη', δεκεμβρίου ζ'.

† Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

† Ὁ Κυζίκου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

† Ὁ Χαλκηδόνος ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

† Ὁ Δέρκων ΝΕΟΦΥΤΟΣ

† Ὁ Διδυμοτείχου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Βερροίας ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

† Ὁ Δράμας ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

† Ὁ Φιλαδελφείας ΜΕΛΕΤΙΟΣ

† Ὁ Γάνου καὶ Χώρας ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ

† Ὁ Βοδενῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

† Ὁ Κορυτζᾶς ΝΕΟΦΥΤΟΣ.

Τακρίριον πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην

Ὑψηλότατε,

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἀποστολὴν τῶν τελευταίων δύο σχεδίων περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἐφάνη δημοσιευθὲν φυλλάδιον, οὗτινος ἀντίτυπον περικλείομεν ἐνταῦθα, περιέχον ἑλληνιστὶ, βουλγαριστὶ καὶ τουρκιστὶ αὐτά τε ταῦτα τὰ σχέδια καὶ τὸν συνοδεύσαντα ταῦτα ὑψηλὸν τεσκερὲν, ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ διακήρυξιν μόνον βουλγαριστὶ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ βουλγάρους, ὡς ἐκ μέρους τῶν λεγομένων βουλγάρων ἀντιπροσώπων, λέγουσαν, ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις ὁριστικῶς διὰ τῶν

Digitized by Google

σχεδίων τούτων ἔλυσε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα, κατὰ συγκατάβασιν δὲ μόνον ἀπέστειλε ταῦτα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, καὶ χάριν ἀβροφροσύνης ἐπιτρέπει τοῦ νὰ προτείνωσι ταῦτα τρίτον μέτρον ἐν περιπτώσει μὴ παραδοχῆς τῶν σχεδίων τούτων. Μετὰ δὲ τὴν εἰς την Ὑψηλὴν Πύλην ἐκ μέρους τῶν Πατριαρχείων ἀποστολὴν τῆς τε ἀνασκευῆς τῶν σχεδίων καὶ τῆς ἀπαντήσεως πρὸς τὸν ὑψηλὸν τεσκερὲν, διεθρυλλήθη καθ' ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅτι συνεπείᾳ λύσεως οἱ ἐνταῦθα λεγόμενοι τῶν βουλγάρων ἀντιπρόσωποι καὶ διὰ γραμμάτων καὶ διὰ τηλεγραφημάτων εἰδοποίησαν εἰς πολλὰ μέρη τὴν κατ' αὐτοὺς λύσιν αὐτὴν καὶ προσεκάλουν τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν μερῶν ὅπως, ἐλθόντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, σχηματίσωσι συνέλευσιν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ διαρρυθμίσωσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτῶν πράγματα. Τὸ Παταιαρχεῖον οὐδεμίαν σημασίαν ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς ταῦτα πάντα, διότι ἡ μὲν ἔντυπος διακήρυξις ἀντιβαίνει καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὴν λέξιν τοῦ ὑψηλοῦ τεσκερὲ, οἱ δὲ τοῦ τίτλου ἀντιπροσώπου ἀντιποιούμενοι, οἱουσδήποτε καὶ ἂν τοὺς ὑποθέσῃ τις, ποτὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ τόσον νὰ παρεκραπῶσιν, ὥστε αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, ἐναντίον τῆς ἐννοίας τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, νὰ στέλλωσι διακοινώσεις εἰς τοὺς λαοὺς καὶ προσκλήσεις πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς. Ἀλλὰ, δυστυχῶς, οὐ πρὸ πολλοῦ, γράμματα ἀρχιερέων ἔξωθεν ἐλθόντα ἐβεβαίωσαν αὐτά τε πάντα καὶ πλείονα τούτων· εἰδοποιοῦσι δηλαδὴ ὅτι οἱ ἐνταῦθα λεγόμενοι ἀντιπρόσωποι τῶν βουλγάρων διά τε γραμμάτων καὶ τηλεγραφημάτων προσκαλοῦσιν ἀληθῶς τοὺς ἀρχιερεῖς τούτους, ὅπως μεταβάντες εἰς τὴν πρωτεύουσαν, λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐν Ὀρτάκιοϊ τοῦ Βοσπόρου συγκροτηθησομένην αὐτῶν συνέλευσιν. Καὶ δι' ἄλλων ἐκ τῶν κατοίκων ἐκεῖ, οὓς μεταχειρίζονται ὄργανα (ἐπειδὴ πάντες οἱ κάτοικοι δὲν συμμερίζονται τὰς τοιαύτας ἀνατρεπτι-

Digitized by Google

κὰς τῶν καθεστώτων ἰδέας των) προξενοῦσι πολλὰς ταραχὰς καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν χριστιανῶν βουλγάρων, καὶ διεγείροντες μερίδας τινὰς κατὰ τῶν ἀρχιερέων, πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως προπηλακίζουσι τούτους, καὶ ἀπειλοῦσιν ἐπὶ τέλους ν' ἀποβάλωσι καὶ τῆς μητροπόλεως αὐτῶν. Τὸ δὲ λυπηρότερον πάντων, ὅτι μεταξὺ τῶν τοιούτων ὀργάνων διαθρυλλεῖται ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἐκ τῶν βουλγάρων ὑπαλλήλων τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ὡς ἐν Νύσσῃ ὁ μουαβίνης Τζαγκὼφ, καὶ ἐν Βιδύνῃ ὁ διερμηνεὺς Στογιάντζος, ἀνεψιὸς τοῦ ἐνταῦθα Ἱλαρίωνος.

Τὰ τοιαῦτα κινήματα τῶν τε ἐνταῦθα λεγομένων ἀντιπροσώπων βουλγάρων καὶ τῶν ἐκτὸς αὐτῶν ὀργάνων, ὅσον καὶ ἂν ἦναι βέβαιον ὅτι ἐνεργοῦνται ἐνταῦθά τε καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, τόσον ἀφ' ἑτέρου εἶναι βέβαιον ὅτι γίνονται ἐν ἀγνοίᾳ καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς αὐτοκρατορικῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ἥτις καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ παντὶ σθένει ἐπιδιώκει τὴν ἡσυχίαν τῶν ὑπηκόων αὐτῆς καὶ πάντοτε διεκήρυξε πανδήμως, ὅτι οὐδόλως ἐπεμβαίνει εἰς τὰ θρησκευτικὰ τῶν ὑπηκόων αὐτῆς, ὡς καὶ εἰς τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, ἀφοῦ μάλιστα διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου ἐβεβαιώθη, ὅτι εἶναι λίαν θρησκευτικὸν, οὐχ ἧττον ὅμως, καθῆκον ἐκπληροῦντες ἱερὸν καὶ ἀναπόφευκτον, εἰδοποιοῦμεν ταῦτα πάντα πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν, ἐκφράζοντες συγχρόνως τὴν μεγάλην λύπην ἡμῶν διὰ τὴν θρασύτητα καὶ τόλμην τῶν ἀνθρώπων τούτων τῶν λεγομένων ἀντιπροσώπων, οἵτινες, ἀπορρίψαντες πάντα φόβον καὶ συστολὴν, προάγονται τοιαύτας διακοινώσεις ἐντύπους τε καὶ χειρογράφους ἐν ὀνόματι τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως ν' ἀποστέλλωσιν ἔξω εἰς τὰς ἐπαρχίας, δι' ὧν ἡ ἡσυχία τῶν φιλησύχων κατοίκων διαταράττεται, καὶ ἀρχιερεῖς, ἄνθρωποι δηλαδὴ καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς ἐπίσημον χαρακτῆρα φέροντες, περιφρονοῦνται ὑπὸ τῶν τυχόντων ἰδιωτῶν, ἐν ᾧ τὸ

Digitized by Google

Πατριαρχεῖον, καί τοι ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἀνεγνωρισμένη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἰς οὐδένα τῶν ἀρχιερέων ἔγραψεν, ἤδη δὲ μετὰ τὰς διακοινώσεις αὐτῶν ταύτας εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κοινοποιήσῃ ἐν περιλήψει πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, ὅπως μένωσιν εἰς τὰς θέσεις των μέχρι τῆς κανονικῆς λύσεως τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος.

Ταῦτα τοίνυν ἐκθέτοντες εἰς γνῶσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, παρακαλοῦμεν αὐτὴν θερμῶς, καθὼς εἰς οὐδένα ἐπιτρέπει, ἀλλὰ διὰ νόμων ἀπαγορεύει καὶ αὐστηρῶς τιμωρεῖ τοὺς ἀναφανέντας τυχὸν παραιτίους ταραχῶν καὶ διχονοιῶν καὶ ὀχλαγωγιῶν μεταξὺ τῶν πιστῶν αὐτῆς ὑπηκόων, πολλῷ μᾶλλον νὰ εὐδοκήσῃ νὰ περιστείλῃ τὴν τόλμην καὶ θρασύτητα τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες διεγείροντες ταραχὰς καὶ ὀχλαγωγίας εἰς ὁλοκλήρους ἐπαρχίας, ἐνεργοῦσιν ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτῶν διωγμὸν κατὰ τῆς θρησκείας μου καὶ τῶν προνομίων τῆς πατριαρχικῆς θέσεώς μου, ἀμφοτέρων τῶν ὁποίων ἡ προστασία καὶ ὑπεράσπισις ἐτέθη θεόθεν ὑπὸ τὸ κραταιὸν σκῆπτρον τῆς μεγάλης ὀσμανικῆς δυναστείας ἀπὸ πεντακοσίων ἤδη ἐτῶν, καὶ νὰ τοῖς διατάξῃ νὰ ἀναμένωσιν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ εὐταξίᾳ τὴν λύσιν τοῦ ἀναφυέντος τούτου ζητήματος διὰ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς ὁδοῦ, ἕως οὗ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐπινεύσῃ νὰ δηλώσῃ τὰς ὑψηλὰς αὐτῆς σκέψεις ἐπὶ τῶν σταλέντων αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου τελευταίων ἐγγράφων καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ δώσῃ τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς πρὸς τοὺς κατὰ τόπους διοικητὰς, ὥστε νὰ μὴ συμβαίνωσι τοῦ λοιποῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα.

Τῇ 3 δεκεμβρίου, 1868.

Digitized by Google

Τακρίριον πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην

Ὑψηλότατε,

Διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1 ραμαζὰν καὶ 3 δεκεμβρίου τακριρίου μου ἔσπευσα ἵνα καθυποβάλω πρὸς γνῶσιν αὐτῆς ὅσα ἐθεώρησα ἀναγκαῖα κατὰ συνέπειαν τῶν ἐγγράφων καὶ προφορικῶν διακηρύξεων τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων, διαδιδόντων ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις θεωρεῖ τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα λελυμένον κατὰ τὰ δύο γνωστὰ σχέδια. Ἤδη δὲ ἔχων ἀφ' ἑνὸς προσφάτους πληροφορίας ἔκ τινων ἐπαρχιῶν, ὅτι καὶ διοικηταί τινες ἐπισήμως διεκοίνωσαν ἐπὶ συμβουλίων, ὅτι λέλυται τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰρημένων σχεδίων, καὶ ὅτι ἐνεργοῦνται καταγραφαὶ τῶν θελόντων ἢ μὴ ἐμμένειν τοῖς καθεστῶσι, κάτοχος δὲ ὢν ἀφ' ἑτέρου γραμμάτων ὑπογεγραμμένων παρά τε τοῦ ἐνταῦθα μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, *τῶν δύο καθῃρημένων* Παϊσίου *καὶ* Ἱλαρίωνος, *καὶ τῶν* Δ. Στ. Τζομακὼφ, Ζαχαρίου Χ. Γιούρωφ, Κ. Μιχαηλόφσκη *καὶ* Γ. Σ. Τζαλόγλου, *δι' ὧν οὗτοι κοινοποιοῦντες τὴν ἐν λόγῳ λύσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὡς παρὰ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως γενομένην, προσκαλοῦσιν ἀρχιερεῖς ὅπως μεταβῶσιν ἐνταῦθα, καὶ, συγκροτήσαντες συνέλευσιν ἐν Ὀρτάκιοϊ, ἐργασθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· διὰ ταῦτα, ὡς μὴ πιστεύων τὴν διακηρυττομένην λύσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος παρὰ τῶν οὕτω πως διατεινομένων, ἅτε δὴ στερούμενος τοιαύτης ἐπισήμου κοινοποιήσεως, καὶ ἐπερειδόμενος ἅμα ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι πάντα ταῦτα ἐνεργοῦνται ἐν ἀγνοίᾳ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, εὑρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην ἵνα διαμαρτυρηθῶ ἐπισήμως ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως κατὰ τῶν τοιούτων αὐθαιρέτων κινημάτων τῶν ὑπογρα-*

Digitized by Google

ψάντων τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρόσκλησιν, ὡς προφανῶς παραβιαζόντων τὰ κανονικὰ δικαιώματα τῆς θρησκείας μου, καὶ προνόμια τοῦ Πατριαρχείου περὶ τῆς νομίμου καὶ ὁριστικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, καθὼς καὶ κατὰ τῆς ἐν Ὀρτάκιοϊ προπαρασκευαζομένης συγκροτηθῆναι συνελεύσεως. Ἐφ' ᾧ περ καὶ αὖθις θερμῶς ἐπικαλοῦμαι τὴν σύντονον καὶ ταχεῖαν ἐνέργειαν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν εἴσοδον τῶν ἄνευ ἀδείας πατριαρχικῆς τυχὸν κινησάντων καὶ περιμενομένων παρ' αὐτῶν ἀρχιερέων. 1868, δεκεμβρίου 13.

Ταχρίριον πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην

Ὑψηλότατε,

Πληροφορηθείς, ὅτι οἱ ἐνταῦθα λεγόμενοι ἀντιπρόσωποι τῶν βουλγάρων ἐξέδωκαν ἐπιστολὰς προσκαλοῦντες ἀρχιερεῖς βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν ὅπως ἔλθωσιν ἐνταῦθα καὶ συγκροτήσωσι Σύνοδον εἰς Ὀρτάκιοϊ, ἐθεώρησα καθῆκόν μου ὅπως ἐγκαίρως διαμαρτυρηθῶ κατὰ τῆς τοιαύτης πράξεως αὐτῶν ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, καὶ παρεκάλεσα αὐτὴν θερμῶς συγχρόνως ὅπως λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα δραστήρια μέτρα εἰς τὴν παρεμπόδισιν τοῦ ἀτόπου σχεδίου αὐτῶν τούτου, καὶ μὴ ἔλθωσιν ἀρχιερεῖς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἔχει δὲ ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης ἀνὰ χεῖρας τὸ ἀπὸ 13 δεκεμβρίου περὶ τούτου ταπεινόν μου ἔγγραφον. Ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης εἶχε τὴν ὑψηλὴν εὐαρέσκειαν ὅπως μοι διαμηνύσῃ ἐπισήμως διὰ τοῦ καποῦ κεχαγιᾶ νὰ μένω λίαν ἥσυχος, διότι ἐλήφθησαν ἀπὸ μέρους τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως τὰ ἀναγκαῖα μέτρα· Τοιαύτη ὑψηλὴ διαμήνυσις βεβαίως εἶχε τὴν ἰσχὺν εἰς τὸ νὰ

Digitized by Google

καταπαύσῃ τὴν δικαίαν ταραχὴν τῶν Πατριαρχείων· ἀλλὰ δυστυχῶς, Ὑψηλότατε, τὸ πρᾶγμα δὲν ἀπέβη κατὰ τὰς προσδοκίας μου· διότι δύο ἀρχιερεῖς, ὁ Σοφίας Δωρόθεος καὶ ὁ Λοφτζοῦ Ἱλαρίων, ἀπετόλμησαν καὶ ἦλθον χθὲς πρὸς ἑσπέραν διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς Βάρνης εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατανοεῖ βεβαίως ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης πόσον τὸ κίνημα αὐτῶν τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὰ καθήκοντα τῆς πειθαρχίας αὐτῶν πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀρχήν των. Ἐπίσης κατανοεῖ ἡ ὑμετέρα ὑψηλὴ περίνοια, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ φανῶ ἀδιάφορος, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὀφείλω νὰ μετέλθω πάντα τὰ ἁρμόδια μέτρα ὅπως ἐπανέλθωσιν οὗτοι εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν· καὶ ἐπειδὴ εἰμὶ πεπεισμένος ὅτι τὰ ἐν τῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ ὑπὸ τοσούτων ἐνδόξων σουλτάνων κεχορηγημένα προνόμια, ἓν τῶν ὁποίων εἶναι τὸ ἔρχεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἀπέρχεσθαι τῇ ἀδείᾳ τοῦ πατριάρχου, εἰσὶν ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ δι' ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα νὰ ἐκδώσῃ τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς καὶ ὑποχρεώσῃ αὐτοὺς ἵνα διὰ τοῦ πρώτου ἀτμοπλοίου ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια. 1868, δεκεμβρίου 20.

Παραίτησις τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων

Παναγιώτατε δέσποτα

Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν ἡμῶν, βούλγαροι τὸ γένος, ἀπὸ ὀκτὼ ἤδη ἐτῶν διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους ἐξέθεσαν αὐτοί τε καὶ ὅλον τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος διὰ γενικῶν αὐτῶν ἀναφορῶν πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν, καὶ τοὺς ὁποίους κάλλιστα γινώσκει ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἡ ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη* συζητοῦσα τὸ βουλγαρικὸν ἐκκλησιαστικὸν

(*) Τὸ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Πατριαρχείου κείμενον φέρει τὴν λέξιν «ἐπισήμως».

Digitized by Google

ζήτημα, διεκήρυξαν πανδήμως έκτοτε, ότι δὲν ἀναγνωρίζουσι τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν καὶ κυριαρχίαν τοῦ Οἰκουμεκικοῦ Πατριαρχείου, ἑπομένως καὶ τὴν κυριαρχίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀποστελλομένων αὐτοῖς κανονικῶν αὐτῶν ἀρχιερέων, τῶν τοῦτο ἀναγνωριζόντων. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς, κατὰ τὴν καθεστῶσαν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐξηκολουθήσαμεν ἀναγνωρίζοντες ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἀρχὴν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, οἱ ἐπαρχιῶται ἡμῶν παύσαντες ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν τὰ κανονικὰ ἡμῶν ὀνόματα δὲν παραδέχονται ἡμᾶς κατ' οὐδένα τρόπον ἵνα μεταβῶμεν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡμῶν, ἢ εὑρισκόμενοι ἐκεῖ νὰ διαμένωμεν ἐν αὐταῖς, ἐκτελοῦντες τὰ ἀρχιερατικὰ ἡμῶν καθήκοντα. Τὸ δὲ Πατριαρχεῖον ἐν ὅλῳ τῷ διαστήματι τούτῳ ἐπιμένον διέταττεν ἡμᾶς, ἵνα ἀπέλθωμεν καὶ διαμένωμεν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπαρχίαις, πραγματοποιοῦντες ἐν αὐταῖς τὰς κυριαρχικὰς αὐτοῦ διαταγὰς ἐναντίον τῆς ἐθνικῆς θελήσεως καὶ τῆς γενικῆς ἀντιστάσεως τῶν λογικῶν ἡμῶν ποιμνίων, ἐπιμενόντων νὰ μὴ ἀναγνωρίζωσιν ἡμᾶς διὰ κανονικοὺς αὐτῶν ἀρχιερεῖς, ἐν ὅσῳ ἀναγνωρίζομεν τὴν ἐφ' ἡμῶν κυριαρχίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ μνημονεύομεν τοῦ κανονικοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου, καὶ οὕτως ἡ θέσις ἡμῶν δεινουμένη καθ' ἑκάστην ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω· ἄλλως τε καὶ ἡ ἐν ταῖς λοιπαῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις κατήντησε θρησκευτικῶς ἔτι ἀξιοθρηνοτέρα, διότι συνεπείᾳ τῆς διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους παρατεινομένης ἐν αὐταῖς ἐλλείψεως ἀρχιερατικῆς ἐπισκέψεως μένουσιν ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ὁλόκληροι χῶραι, χωρία καὶ ἐνορίαι ἄνευ ἱερέων, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄνευ ἐκκλησιῶν, οὐσῶν κεκλεισμένων, καὶ οὕτως, οἴμοι! καὶ βρέφη γεννηθέντα ἀπεβίωσαν ἀβάπτιστα, καὶ ἄνθρωποι εὐσεβεῖς πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, μὴ ἀξιωθέντες τῶν τελευταίων θρησκευτικῶν παρηγοριῶν τῆς

Digitized by Google

Ἐκκλησίας, ἀπέθανον, καὶ ἄνευ τῶν νενομισμένων ἐτάφησαν, καὶ πλεῖστα ἄλλα παρόμοια σπαραξικάρδια ἐπισυνέβησαν καὶ συμβαίνουσι. Καὶ ἐπειδὴ δυστυχῶς ἡ ἀφόρητος αὕτη κατάστασις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, γενικὴ οὖσα καθ' ἅπασαν τὴν Βουλγαρίαν, διατελεῖ ἀθεράπευτος, καὶ πᾶς συμβιβασμὸς τοῦ λοιποῦ ἀπεδείχθη ἀνέφικτος· διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ὑποφαινόμενοι ταπεινοὶ ἀρχιερεῖς, οἱ μέχρι τοῦδε κανονικὰ μέλη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ διατελοῦντες, μὴ δυνάμενοι ἄνευ τύψεως καὶ ἀλγεινῆς δήξεως τῆς ἀρχιερατικῆς ἡμῶν συνειδήσεως νὰ ἀνεχώμεθα τὴν τοιαύτην ἔκρυθμον καὶ ψυχοβλαβῆ ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀπεφασίσαμεν νὰ παραιτηθῶμεν τῆς πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ὑπηρεσίας ἡμῶν, καὶ παραιτούμεθα αὐτῆς διὰ τῆς παρούσης ἐνυπογράφου καὶ κανονικῆς ἡμῶν πράξεως, καὶ ἐπὶ τῷ ἱερῷ καὶ ἁγίῳ σκοπῷ ὅπως, τὸ ἐφ' ἡμῖν, συντελέσωμεν εἰς τὴν νόμιμον ἐκκλησιαστικὴν τῶν ὀρθοδόξων ὁμογενῶν ἡμῶν διοίκησιν** καὶ τὴν ἐντελῆ διόρθωσιν καὶ θεραπείαν τῆς διαληφθείσης ἀτάκτου καταστάσεως ἐκκλησιαστικῆς, ἐπανακάμπτοντες εἰς τὴν ἀρχαίαν κανονικὴν αὐτοκέφαλον ὀρθόδοξον βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ὅλρς ὁ βουλγαρικὸς κλῆρος καὶ λαὸς ἀναγνωρίζει, ἀφιερόνομεν τὴν ἀρχιερατικὴν ἡμῶν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς, ἧς τὰ λοιπὰ προσόντα ἀκολούθως ὁρισθήσονται.

Ὅθεν βαθυσεβάστως παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν προσκυνητὴν ἡμῖν Παναγιότητα, ἵνα, ὡς ἄλλοτε ὁ ἀοίδιμος Σαμουὴλ πατριάρχης, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὐχῶν κλήρου τε καὶ λαοῦ, ὡς τὰ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις πρακτικὰ διαδηλοῦσι, παρεδέχθη ὡς κανονικὰς τὰς παραιτήσεις τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας πρὸς τοὺς ἀρχιε-

(**) Τὸ ἐν τοῖς ἀρχείοις ἀντίγραφον ἔχει «δικαίωσιν».

Digitized by Google

πισκοπικοὺς θρόνους Ἀχρίδος καὶ Ἰπεκίου, καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν μετὰ τῶν ἑαυτῶν ποιμνίων εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἄνευ συνοδικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τόμου καὶ ἄνευ ἐγκρίσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οὕτως εὐδοκήσασα καὶ ἡ σεπτοτάτη ἡμῖν αὐτῆς κορυφὴ παραδεχθῇ τὰς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου παραιτήσεις ἡμῶν, καὶ τὴν μετὰ τῶν λογικῶν ἡμῶν ποιμνίων ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ὑποταγὴν ὑπὸ τὴν διαληφθεῖσαν βουλγαρικὴν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ἥτις ἦτο, ἔστι καὶ ἔσεται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἡνωμένη πνευματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῶν ἁπανταχοῦ αὐτοκεφάλων ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν, τηροῦσα τὰ αὐτὰ δόγματα, τὰς αὐτὰς παραδόσεις, τὰ αὐτὰ μυστήρια, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἱεροὺς κανόνας μετ' ἐκείνων. Οὕτω τότε καὶ ἡμεῖς ὑποταγέντες εἰς ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν, πιστεύομεν ἀδιστάκτως ὅτι δὲν ἀθετοῦμεν τὸν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν χειροτονίας δοθέντα παρ' ἡμῶν ὅρκον ὑποταγῆς, ἀλλὰ μεταθέτομεν τοῦτον εἰς ὑποταγὴν ἐν ἄλλῃ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἀδελφῇ καὶ ὁμόφρονι κατὰ πάντα τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Ὅθεν παρακαλοῦμεν ὅπως παραδεχθεῖσα, ὡς εἴρηται, τὴν παροῦσαν ἡμῶν παραίτησιν, διατάξῃ νὰ καταχωρηθῇ αὕτη ἐν τοῖς κώδηξι τῶν Πατριαρχείων.

Ἐξαιτούμενοι δὲ τὰς παναγίας αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἡμῶν τοῦτο ἔργον διατελοῦμεν

τῇ 20 δεκεμβρίου, 1868, Ὀρτάκιοϊ,

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης σοφωτάτης

καὶ προσκυνητῆς ἡμῖν Παναγιότητος

ταπεινότατοι

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

† Ὁ Σοφίας ΔΩΡΟΘΕΟΣ

† Ὁ Λοφτζοῦ ΙΛΑΡΙΩΝ.

Ἀπάντησις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς παραιτηθέντας βουλγάρους

Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Ἱερώτατε μητροπολῖτα Σοφίας κὺρ Δωρόθεε καὶ θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε Λοφτζοῦ κὺρ Ἱλαρίων, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ κτλ. Παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἥ τε σὴ ἱερότης καὶ ἡ σὴ θεοφιλία ἀρτίως εἰς βασιλεύουσαν καταπλεύσαντες ἐνεδημήσατε αὐτοκλήτως ἐν τῷ κατὰ τὸν Βόσπορον χωρίῳ Ὀρτάκιοϊ, ὅπου οἱ κανονικῶς καθῃρημένοι τεκταίνονται καὶ δολοπλοκοῦσι τὴν κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπανάστασιν. Ὅσον παράδοξον τὸ τόλμημα τοῦτο, τοσοῦτο καταλελύπηκεν ἡμᾶς, οὐκ ἔχοντας ἐννοῆσαι πῶς ποτ' ἀρχιερεῖς εὐσυνείδητοι καὶ εὔορκοι, τῷ ἀποστολικῷ καὶ πατριαρχικῷ τούτῳ Θρόνῳ ἐκκλησιαστικῶς ὑποκείμενοι, ἐτολμήσατε ἄνευ ἀδείας τοῦ κανονικοῦ ὑμῶν πατριάρχου ἐνδημῆσαι οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ οὔθ' ὑμῖν αὐτοῖς, οὔτε τοῖς ὑμετέροις ποιμνίοις. Εἰ γὰρ καὶ λόγοι τυχὸν λίαν κατεπείγοντες ἠνάγκαζον ὑμᾶς ἐγκαταλιπεῖν τὰ ποίμνια πρὸ τοῦ λαβεῖν δῆθεν τὸν καιρὸν τοῦ διαμηνῦσαι τὰ αἴτια προσηκόντως πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀρχήν, ὀφείλετε ὅμως, ἅμα ἐνθάδε περαιωθέντες, τὴν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τραπέσθαι σπουδῇ τῇ πάσῃ πρὸς τὸ δικαιολογῆσαι ἀπὸ ζώσης φωνῆς παραυτίκα τὸ ἀπρόοπτον καὶ κατεσπευσμένον τῆς ἐνδημίας, ἄλλων τε μεμνημένοι, ὅσων εἰκὸς τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ δὴ τῶν κανόνων, ὅσοι κεῖνται κατὰ κληρικῶν καὶ ἐπισκόπων ἀνταρτῶν ἢ λειποτακτούντων. Καίτοι γε αὐτὰ τὰ εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας περιελθόντα στασιαστικὰ καὶ προσκλητήρια

Digitized by Google

γράμματα, ἃ πρὸς ἐνίους τῶν ἁγίων καὶ φιλησύχων ἀρχιερέων ἐπαπελύσατε, αἴρουσι πᾶσαν προφασιολογίαν καὶ προσποίησιν. Παρ' οὐδὲν δὲ θέμενοι τὴν τήρησιν τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀπαραιτήτου καθήκοντος τῆς πειθαρχίας, προσετολμήσατε καί τι πλέον ἐπὶ μείζονι ὕβρει καὶ καταφρονήσει τῆς τε πνευματικῆς ὑμῶν ἀρχῆς καὶ τοῦ οἰκείου ἐπισκοπικοῦ ἐπαγγέλματος· καὶ γὰρ καὶ ἔγγραφον ἀπηυθύνατε ἡμῖν ἐπὶ ἀτόπῳ νομιμοποιήσει τῆς παρανόμου καὶ κατακρίτου ὑμῶν ἀνταρσίας. Καὶ δὴ τοῦτο μὲν τὸ ἔγγραφον, οἷα παράλογον, παράτολμον καὶ ἀντικανονικότητος γέμον, καὶ ἑπομένως ἐξυβριστικὸν ἐν μέρει μὲν τοῦ κανονικοῦ ὑμῶν πατριάρχου, ἐν γένει δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ᾗ πνευματικῶς τε καὶ κανονικῶς ὑπόκεισθε, ἐπιστρέφεται τοῖς πέμψασιν ἀποδοκιμασθὲν ὁλοκλήρως· ὑμεῖς δὲ οἱ ἐπιστείλαντες αὐτὸ, διατελοῦντες ὑποκείμενοι ἐκκλησιαστικῶς τε καὶ πειθαρχικῶς τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· οὐδεὶς γὰρ δύναται λῦσαι ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ὃν τυγχάνει δεδωκὼς ὅρκον, οὔτε αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι τῆς ἐκ τούτου ἐπικειμένης αὐτῷ ὑποχρεώσεως, ἀλλὰ πάντως ἐστὶν ἐπίορκος, παρὰ τὸν ὅρκον αὐτοῦ φανεὶς πράττων· ὀφείλετε καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐντέλλεσθε, ἅμα τῷ λαβεῖν τὴν παροῦσαν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιστολὴν, ταχὺ φροντίσαι περὶ τοῦ ἐπανελθεῖν ἀπροφασίστως ἐκεῖσε, ὅθεν οὐ καλῶς κατήλθετε, ἵνα δὴ εὕρητε τὴν Ἐκκλησίαν ἐπιεικῆ καὶ συγγνωμονεστέραν, ἐφ' οἷς ὅπως ποτὲ βαρέως προημαρτήκατε, μέχρις οὗ σὺν Θεῷ δοθῇ εἰς τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο ζήτημα ἡ νόμιμος καὶ κανονικὴ λύσις πρὸς ἡσυχίαν ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, ὅτε καὶ τὸ ἐπισταλὲν ἡμῖν γράμμα ὑμῶν φανήσεται ὅσης κανονικῆς ἀκριβείας καὶ ὀρθότητος ἔχεται. Ἄλλως γνῶτε, ἀδελφοὶ, ὅτι ἔσεσθε ὑπόλογοί τε καὶ ὑπεύθυνοι πᾶσι τοῖς ἐκ τῶν κανόνων τεταγμένοις ἐπιτιμίοις.

Digitized by Google

Ἐκ δὲ τούτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν νουθετημάτων ὁδηγηθήτω καὶ ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κὺρ Πανάρετος εἰς τὸ ἱερὸν καθῆκον τῆς κανονικῆς αὐτοῦ ὑποταγῆς καὶ πειθαρχίας, ἔργῳ καὶ λόγῳ εὐγνωμόνως καὶ φρονίμως ἀναλογιζόμενος τὴν μέχρι τοῦδε μακρόθυμον ἀνοχὴν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ εὐεργέτιδος καὶ κυριάρχου Ἐκκλησίας. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς κηδεμονικῆς καὶ φιλαδέλφου προνοίας ὑπὲρ ὑμῶν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις κτλ.

,αωξη', δεκεμβρίου κδ',

† Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

Τακρίριον περὶ τῆς εἰς Ἐδιρνέκαπι παρ' ἐνορίαν στεφανώσεως τῶν βουλγάρων

Ὑψηλότατε!

Μετὰ τὴν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἀποστολὴν τῶν δύο σχεδίων καὶ τὴν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην γενομένην ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων ἀνασκευὴν αὐτῶν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἀπάντησιν, ἐν ᾗ ἐκτίθενται οἱ λόγοι τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχεδίων τούτων μεθ' ὑποδείξεως τῶν κανονικῶν λόγων καὶ τῶν ἀτόπων συνεπειῶν αὐτῶν, πολλάκις ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ γνωστοποιήσω πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν διὰ ταπεινῶν τακριρίων μου πράξεις ἐνεργηθείσας ἔξω εἰς τὰς ἐπαρχίας, κατὰ τὴν προτροπὴν τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἀντιπροσώπων βουλγάρων, διακηρυξάντων δι' ἐγγράφων φερόντων τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν λελυμένον τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ὑπὸ τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐζήτησα

Digitized by Google

πληροφορίας περὶ τῆς ἀληθείας τῶν διαδοθέντων ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐξῃτησάμην τὴν διόρθωσιν τῶν ὑπ' αὐτῶν κακῶς γενομένων, ὡς παραδείγματος χάριν, τὴν διὰ τῶν κατὰ διαφόρους ἐπαρχίας διοικητῶν διάψευσιν τῶν διαδοθέντων ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων, τὴν ἀποπομπὴν τῶν αὐθαιρέτως καὶ παρὰ τὰ νενομισμένα εἰς βασιλεύουσαν ἐλθόντων ἀρχιερέων, καὶ ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ λάβω διαβεβαιώσεις, ὅτι οὔτε τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα εἰσέτι ἐλύθη, καὶ ὅτι δοθήσονται αἱ δέουσαι διαταγαὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, ὅπως μένωσι τὰ πράγματα εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν μέχρι τῆς ὁριστικῆς λύσεως τοῦ πολυθρυλλήτου τούτου ζητήματος, καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης εἶδον τὴν πρὸς τοῦτο ἐνέργειαν τῆς σεβ. κυβερνήσεως. 'Αλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἱ προεξάρχοντες εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀποβαλόντες πᾶσαν συστολὴν καὶ πάντα φόβον, καὶ καταχρώμενοι τῆς ἀνοχῆς καὶ ἐπιεικείας τῆς σεβ. αὐτοκρ. κυβερνήσεως, διὰ τῶν πράξεων αὐτῶν προσπαθοῦσι ν' ἀποδείξωσιν αὐτὴν ψευδομένην· διότι, ἰδόντες τὰς ἐνεργείας αὐτῶν κἄπως ἀνασταλείσας ἔξω εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἤρξαντο ἐνεργοῦντες ἐντὸς αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως πράξεις, δι' ὧν φαίνονται ἐφαρμόζοντες τὰ τελευταῖα σχέδια, καὶ διηγοῦμαί τινας ἐξ αὐτῶν πρὸς τὴν Ὑ. Ὑ. ἐξ ὧν ἂν καὶ ἀποδείκνυται ἡ ἀλήθεια τῶν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου περὶ τῶν σχεδίων τούτων εἰρημένων, ὅτι δηλ. ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν ἀντὶ ἡσυχίας καὶ ὁμονοίας, διχονοίας καὶ ταραχῆς ἔσται πρόξενος μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀνατροπὴ τῆς τάξεως καὶ τῶν καθεστώτων καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ ἐναντίον τῶν διαταγῶν τῆς σεβ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, δὲν δύναμαι νὰ τὰς παρασιωπήσω.

Τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων περιήρχοντο βούλγαροι ἱερεῖς ἀπὸ ἐνορίας εἰς ἐνορίαν καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς εἰς ἀγορὰν, ἀναζητοῦντες ποῦ ὑπάρχουσι βούλγαροι, ἵνα ἁγιάσωσιν αὐτοὺς, πρὸς

Digitized by Google

μεγίστην ἔκπληξιν καὶ τῶν λοιπῶν ἐνοριτῶν χριστιανῶν, καὶ πρὸς βλάβην καὶ λύπην τῶν τακτικῶν ἱερέων τῶν ἐνοριῶν, καὶ ἐπειδὴ τὸ Πατριαρχεῖον ἠρκέσθη εἰς μόνον διὰ λόγων συμβουλὰς καὶ νουθεσίας πρὸς τοὺς ἱερεῖς τούτους, οὗτοι προήχθησαν εἰς μείζονα ἀτακτήματα· διότι προχθὲς . . . . . (ἐνταῦθα ἐκτίθεται τὸ κατὰ τὴν ἐνορίαν Ἐδιρνέκαπίου λαβὸν χώραν παρ' ἐνορίαν στεφάνωμα ὑπὸ βουλγάρων ἱερέων εἰς βούλγαρον καὶ ἑλληνίδα, φρουρουμένων ὑπὸ ραβδούχων βουλγάρων λαϊκῶν).

Παρόμοιαι πράξεις ἔλαβον χώραν καὶ λαμβάνουσι καὶ εἰς ἄλλας ἐνορίας. Τύχῃ ἀγαθῇ, οἱ μὴ βούλγαροι χριστιανοὶ τῆς ἐνορίας ἐκείνης τοῦ Ἐδιρνέκαπίου, ἐμμένοντες εἰς τὰς καθ' ἑκάστην παρὰ τοῦ Πατριαρχείου διδομένας πρὸς πάντας συμβουλὰς καὶ νουθεσίας, δὲν προέβησαν εἰς παρόμοιον κίνημα ἀπέναντι τούτων. Ἐὰν ὅμως καὶ τοῦ λοιποῦ οἱ ἱερεῖς οὗτοι ἀφιέμενοι ἐλεύθεροι θέλωσι δεικνύει τοιαύτην διαγωγήν, περιερχόμενοι εἰς τὰς ἐνορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θέλουσιν ἀνέχεσθαι ἀπαθῶς οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων ἐνοριῶν τὴν καταπάτησιν τῶν κανονικῶν δικαιωμάτων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἱερέων αὐτῶν, τοῦτο ἀπόκειται εἰς τὴν βαθεῖαν σκέψιν τῆς σεβ. αὐτκρατ. κυβερνήσεως· Ἐγὼ ὅμως λαμβάνων ὑπ' ὄψιν μόνον τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ κανονικὸν μέρος τῶν τοιούτων αὐτῶν πράξεων, δὲν δύναμαι ν' ἀνεχθῶ τοῦ λοιποῦ οὐδ' ἐλάχιστον τοιοῦτο κίνημα αὐτῶν, ἀπ' ἐναντίος τῶν θρησκευτικῶν μου κανόνων, ἐντὸς τῆς ἰδίας μου πατριαρχικῆς περιφερείας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ αἱ ἔξω ἐπαρχίαι περιμένουσι τὸ παράδειγμα τῆς εὐταξίας, οὔτε δύναμαι νὰ παρασιωπήσω. βλέπων καταπατούμενα τόσον ἀσυστόλως ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τῆς σεβαστῆς αὐτοκρ. κυβερνήσεως τὰ ἀρχαῖα καὶ θεμελιώδη τῆς πατριαρχείας μου σουρούτια.

Διὰ ταῦτα ἐξαιτοῦμαι θερμῶς παρὰ τῆς σεβ. αὐτ. κυβερ-

Digitized by Google

νήσεως, ἵνα αὐστηρῶς παρεμποδίσῃ τὰς τοιαύτας ἀτάκτους καὶ ἀντιθρησκευτικὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων τούτων, συμφώνως πρὸς τὰς πολλάκις δοθείσας μοι διαβεβαιώσεις περὶ τῆς ἀκριβοῦς διατηρήσεως τῶν καθεστώτων καὶ τῶν πατριαρχικῶν μου προνομίων.

1869. ἰανουαρίου 21.

Φιρμάνιον περὶ βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας

Ἡ κυριωτέρα ἀνακτορικὴ ἡμῶν ἐπιθυμία εἶναι ὅπως πάντες οἱ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἡμῶν ἐπικράτειαν οἰκοῦντες πιστοὶ ὑπήκοοι, χαίροντες πάντοτε ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν κατά τε τὴν θρησκείαν καὶ λοιπά, καὶ ἐν ἁρμονίᾳ καὶ ἀγάπῃ πρὸς ἀλλήλους διατελοῦντες, (τοῦθ' ὅπερ ὅ τε πατριωτισμὸς καὶ τὸ καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτοῦσι), συμπράττωσιν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς εἰς τὰς ὑπὲρ εὐημερίας τοῦ κράτους καὶ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ δαψιλῶς καταβαλλομένας διηνεκεῖς βασιλικὰς ἡμῶν προσπαθείας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐναντίον τῆς ἀγαθῆς ταύτης ἐπιθυμίας ἐγένετο ἡμῖν παραίτιος θλίψεως ἡ ἀπό τινος ἤδη μεταξὺ τοῦ ρωμαϊκοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων ἀναφυεῖσα διαφωνία καὶ ἔρις ὡς ἐκ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ὑποταγῆς, ὡς πρὸς τὰ ὅρια δηλονότι τοῦ συνδέσμου τῶν βουλγάρων μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων καὶ ἱερέων, ὡς καὶ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν μετὰ τῶν Πατριαρχείων, διὰ τοῦτο μετὰ πολλὰς συζητήσεις καὶ σκέψεις, αἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πρὸς τὴν ἐπ' ἀγαθῷ λύσιν αὐτοῦ, ἀπεφασίσθησαν τέλος τὰ ἀκόλουθα:

Α') Θέλει σχηματισθῆ ἓν ἰδιαίτερον πνευματικὸν τμῆμα

Digitized by Google

(δαϊρὲ), *περιλαμβάνον πάσας τὰς κατωτέρω ἀριθμουμένας μητροπόλεις, ἐπισκοπὰς καὶ ἄλλα τινὰ μέρη, ὅπερ θέλει φέρει τὸν τίτλον «Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία»· ἡ δὲ διοίκησις τῶν θρησκευτικῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων τοῦ τμήματος τούτου θέλει εἶναι ὁλοσχερῶς ἀνατεθειμένη εἰς τὴν Ἐξαρχίαν.*

Β΄) Ὁ *ἀνώτερος κατὰ τὸν βαθμὸν τῶν ἐκ τοῦ τμήματος τούτου μητροπολιτῶν θέλει φέρει τὸν τίτλον ἔξαρχος, ἔχων τὴν κανονικὴν προεδρείαν τῆς περὶ αὐτὸν βουλγαρικῆς Συνόδου, ἥτις Σύνοδος θέλει εἶναι διαρκής.*

Γ΄) Ἡ *ἐσωτερικὴ πνευματικὴ διοίκησις τῆς Ἐξαρχίας ταύτης θέλει ὁρισθῇ δι' ἑνὸς ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, ὅστις θέλει καθυποβληθῇ ὅπως ἐπικυρωθῇ καὶ γένηται παραδεκτὸς ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς ἡμῶν κυβερνήσεως, καὶ ὅστις δέον νὰ συνᾴδῃ κατὰ πάντα μὲ τοὺς θεμελιώδεις κανόνας καὶ τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· ὁ δὲ κανονισμὸς οὗτος θελει γίνει εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίζῃ αὐτὴν κατά τε τὴν διοίκησιν τῶν κληρικῶν αὐτῆς ὑποθέσεων καὶ πρὸ πάντων ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπισκόπων της καὶ τοῦ ἐξάρχου ἀπὸ οἱαςδήποτε ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἐπεμβάσεως τοῦ πατριάρχου. Ἅμα δὲ τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἐξάρχου ἡ βουλγαρικὴ Σύνοδος θέλει εἰδοποιεῖ τοῦτο τῷ πατριάρχῃ· οὗτος δὲ θέλει δίδει τὸ ταχύτερον τὴν ἀναγκαιοῦσαν θρησκευτικὴν ἐπικύρωσιν.*

Δ΄) Ὁ *ἔξαρχος οὗτος, διοριζόμενος δι' ὑψηλοῦ μου βερατίου, θελει εἶναι ὑπόχρεως νὰ μνημονεύῃ κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Πρὶν δὲ ἐκλεγῇ θρησκευτικῶς ὁ διὰ τὴν θέσιν ταύτην κατάλληλος θεωρηθεὶς, θέλει ζητεῖται ἡ γνώμη καὶ παραδοχὴ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεώς μου.*

Ε΄) Ἐπιτρέπεται *τῷ ἐξάρχῳ, ὅπως δι' ὑποθέσεις μερῶν ἐντὸς τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ διοικήσεως εὑρισκομένων, διὰ*

Digitized by Google

τὰς ὁποίας εἶναι κανονικῶς ἐπιτετραμμένος νὰ μεσολαβῇ, ἀναφέρηται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἀρχὰς, χρείας δὲ καλούσης, καὶ εἰς τὴν Ὑψηλὴν ἡμῶν Πύλην· ἰδίως δὲ θέλουσιν ἐκδίδεσθαι δι' αἰτήσεώς του τὰ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν καλογήρους δοθησόμενα φιρμάνια.

ΣΤ') Ἐπειδὴ εἰς ὑποθέσεις τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν ἀφορώσας, αἵτινες ἀπαιτοῦσι σύσκεψιν καὶ ἀμοιβαίαν σύμπραξιν, ἡ Σύνοδος τῆς ρηθείσης Ἐξαρχίας θέλει προστρέχει εἰς τὸν γενικὸν πατριάρχην καὶ τὴν Σύνοδον τῶν μητροπολιτῶν, θέλουσι σπεύδει καὶ οὗτοι εἰς τὸ νὰ παρέχωσι τὴν δέουσαν σύμπραξιν καὶ νὰ στέλλωσι τὰς ἀναγκαίας ἀπαντήσεις.

Ζ') Ἡ Σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας θέλει ζητεῖ τὸ ἅγιον Μύρον παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Η') Οἱ τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενοι ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολῖται θέλουσι διέρχεσθαι ἀκωλύτως διὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὡς καὶ οἱ βούλγαροι ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολῖται διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου· δύνανται δὲ χάριν τῶν ἐμπιπτουσῶν ὑποθέσεών των νὰ διαμένωσιν εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν βιλαετίων ἢ εἰς μέρη, ἐν οἷς εὑρίσκεται ἡ ἐπιτόπιος ἀρχή· ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ συγκροτῶσι Σύνοδον ἔξω τοῦ κύκλου αὐτῶν, μήτε νὰ ἐκτελέσωσι θρησκευτικήν τινα τελετὴν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ μέρους, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκονται.

Θ') Ἐπειδὴ, ὥσπερ ἡ ἐν Φαναρίῳ ἱερατικὴ κατοικία τοῦ Ἁγίου Τάφου ὑποκειμένη τῇ πατριαρχείᾳ ταύτῃ τῶν Ἱεροσολύμων, οὕτω καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ μέρει κατοικία τῶν βουλγάρων ἱερέων, ὡς καὶ ἡ παρακειμένη βουλγαρικὴ ἐκκλησία, θέλουσιν ὑπόκεισθαι εἰς τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, ὁ ἐξονομασθεὶς θέλει ἔχει τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ ἔρχηται, χρείας καλούσης, καὶ διαμένῃ ἐν τῇ ρηθείσῃ κατοικίᾳ. Τόσον δὲ ὡς πρὸς

Digitized by Google

τὴν ἔλευσίν του ἐνταῦθα, ἐὰν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐκτελεῖν θρησκευτικήν τινα τελετὴν, καθ' ὃ διάστημα ἤθελε διατρίβει ἐνταῦθα, θέλει ὑπόκεισθαι εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, εἰς οὓς ὑπόκεινται καὶ οἱ πατριάρχαι Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας.

Ι΄) Ὁ πνευματικὸς κύκλος τῆς Ἐξαρχίας ταύτης περιλαμβάνει τὰς μητροπόλεις Ρουστζουκίου, Σιλιστρίας, Σούμλας, Τυρνόβου, Σοφίας, Βράτζης, Λόφτζας, Βιδυνίου, Νύσης, Νυσάβας, Κεστεντηλίου, Σαμοκοβίου, Βελισσῶν, Βάρνης (ἐκτὸς τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς μέχρι Κωνστάντζας παραλίων τοῦ Εὐξείνου εἴκοσι σχεδὸν χωρίων, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι δὲν εἶναι βούλγαροι), τοῦ σαντζακίου Συλήμνου, ἐκτὸς τῶν κασαπάδων Ἀγχιάλου καὶ Μεσημβρίας, τοῦ καζᾶ Σωζουπόλεως, ἐκτὸς τῶν παραλίων χωρίων. πρὸς δὲ τῆς Φιλιππουπόλεως (ἐξαιρουμένων τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ καζᾶ Στενημάχης, ὡς καὶ τῶν χωρίων Κοκλάνης, Βοδενῶν, Ἀρναούτκιοϊ, Παναγίας Λοβοσλῆ, Λάσκο, Ἀχλανίου, Πασκόβου καὶ Λαστίντζας, ἔτι δὲ καὶ τῶν μοναστηρίων Πατζκόβου, Ἁγίων Ἀναργύρων, Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ Ἁγίου Γεωργίου). Ἡ δὲ ἐντὸς τῆς Φιλιππουπόλεως συνοικία τῆς Παναγίας, ἂν καὶ μέλλῃ νὰ συμπεριληφθῇ καὶ αὕτη εἰς τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, ὅσοι ὅμως ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς δὲν θέλουν νὰ ὑπόκεινται εἰς τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν καὶ Ἐκκλησίαν, εἰσὶν ὅλως ἐλεύθεροι. Τὰ καθέκαστα δὲ τούτου θέλουσι διαιτηθῇ μεταξὺ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς Ἐξαρχίας κατὰ τὴν θρησκευτικὴν τάξιν. Ἐὰν δὲ ἐκτὸς τῶν ἄνω ἀριθμηθέντων καὶ ἐξονομασθέντων μερῶν, ἤθελον ἢ τὸ ὅλον ἢ τοὐλάχιστον τὰ δύο τρίτα τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων ἄλλων μερῶν νὰ ὑπόκεινται ὡς πρὸς τὰς πνευματικὰς ὑποθέσεις των εἰς τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, τοῦτο δὲ ἐξεταζόμενον ἤθελεν ἀποδειχθῇ, ἐπιτρέπεται μὲν, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, τοῦτο θέλει

Digitized by Google

γίνεται τῇ ὁμοφώνῳ γνώμῃ τοῦ ὅλου τῶν κατοίκων, ἢ τοὐλάχιστον τῶν δύο τρίτων αὐτῶν, ἐὰν ἤθελέ τις μὲ τὴν αἰτίαν ταύτην προσπαθήσει νὰ παρεμβάλῃ καθ' οἱονδήποτε τρόπον διχονοίας μεταξὺ τῶν κατοίκων, ὁ τοιοῦτος θέλει εὐθύνεται κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τιμωρεῖσθαι.

ΙΑ΄) Ἡ τάξις τῶν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κειμένων καὶ κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς κανόνας ἐκ τῶν Πατριαρχείων ἐξηρτημένων μοναστηρίων θέλει ἐξακολουθεῖ ὡς καὶ πρότερον·

Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω ἄρθρα ἐθεωρήθησαν ἀρκοῦντα πρὸς τὰς νομίμους ἀνάγκας ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ ἱκανὰ πρὸς ἀποσόβησιν τῆς προελθούσης διαφωνίας καὶ ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς ἡμῶν κυβερνήσεως, διὰ τοῦτο ἐξεδόθη καὶ τὸ παρὸν βασιλικόν μου φιρμάνιον, κοινοποιοῦν ὅτι ἐξεδόθη ὑψηλὸς αὐτοκρατορικὸς ἰραδές μου εἰς τὸ εἶναι τοὐντεῦθεν ταῦτα ἐν ἰσχύϊ καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ μὴ συμβαίνῃ τι ἀντιβαῖνον αὐτοῖς. 1286, ζιλχιτζὲ 8.

Ἀπάντησις εἰς τὸ ὑψηλὸν φιρμάνιον

Ὑψηλότατε!

Διὰ τῶν ἐξοχωτάτων Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου καὶ Ἀλεξάνδρου Καραθεοδωρῆ ἐφέντη ἀπέστειλεν ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἄνευ τεσκερὲ, ὑψηλὸν φιρμάνιον ἐν μεμβράνῃ γεγραμμένον, δι' οὗ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐνόμισε νὰ δώσῃ πέρας ὁριστικὸν διὰ τοιαύτης ἐξ ὀφφικίου ἀποφάσεως εἰς τὸ πολυθρύλλητον πρὸ δεκαετίας ἤδη ὑφιστάμενον βουλγαρικὸν ζήτημα.

Digitized by Google

Τὸ Πατριαρχεῖον συμφώνως πρὸς τὰ καθήκοντα, ἅπερ ὀφείλει εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης κραταιᾶς βασιλείας, οὐδὲ κατὰ διάνοιαν ἐφρόνησέ ποτε νὰ ἀρνηθῇ τὸ σέβας καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ εἰς τὰς ὑψηλὰς διατάξεις τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν σουλτάνου, ἀφορώσας πολιτικὰ πράγματα. Ἡ δὲ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε διεφιλονείκησε τὴν ἀρχὴν ταύτην πρὸς πᾶσαν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Ἐπίσης εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι καὶ οἱ ἀείμνηστοι σουλτάνοι, ὡς καὶ ὁ ἤδη ἔνδοξος διάδοχος αὐτῶν, (οὗ τὸ κράτος εἴη ἀήττητον), οὐδέποτε ἠθέλησαν νὰ ἐπέμβωσιν εἰς πράγματα ἀμέσως ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἁρμοδιότητα τῆς Ἐκκλησίας· διότι αἱ κατὰ καιροὺς σουλτανικαὶ κυβερνήσεις διέκρινον οὐσιωδῶς τὴν πολιτείαν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἧς τὰ δίκαια καὶ τὰ προνόμια δι' ὑψηλῶν αὐτοκρατορικῶν χατίων πανδήμως ἀνεγνώρισαν καὶ ἐξησφάλισαν, καὶ οὐδενὶ ἐπέτρεψάν ποτε τὴν παραβίασιν τῶν καθεστώτων τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις διατελεῖ πρὸ πέντε ἤδη αἰώνων ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοκρατορικὴν προστασίαν τοῦ ὑψηλοῦ θρόνου τῶν σουλτάνων.

Ἐάν, Ὑψηλότατε, τὸ ἐν λόγῳ φιρμάνιον ἦτο αὐτοκρατορικὴ ἐπικύρωσις μιᾶς πράξεως περὶ ἑνὸς συμβιβασμοῦ μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἀντιπροσωπευόντων τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, τότε ἡ τοιαύτη αὐτοκρατορικὴ ἐπικύρωσις ἤθελεν εἶσθαι, ὡς καὶ πάντοτε, σεβαστὴ καὶ παραδεκτή· ἀλλ' ἤδη δυστυχῶς οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Διὸ καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ Πατριαρχεῖον δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ τὸ ἐν λόγῳ τελεσίγραφον, προκειμένου λόγου περὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικειμένου, καθόσον μάλιστα οἱ ἐν τῷ φιρμανίῳ ὅροι ἀντίκεινται προφανῶς τοῖς ἱεροῖς κανόσι, τοῖς καθεστῶσι καὶ τοῖς προνομίοις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπειδὴ δέ, Ὑψηλότατε, οἱ ἀντιπροσωπεύοντες τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ἐμμένουσιν ἰσχυρογνωμόνως ἀντικρούοντες πᾶν

Digitized by Google

σχέδιον συμβιβασμοῦ προερχόμενον ἐκ τοῦ Πατριαρχείου, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τελεσιδίκως ἀπόφασιν ἐπὶ ζητήματος, ὡς προέφημεν, καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς τοιαύτης ἐκρύθμου καταστάσεως παραβιάζονται ὁμολογουμένως οἵ τε ἱεροὶ κανόνες καὶ τὰ προνόμια καὶ τὰ καθεστῶτα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐπανειλημμένως προαπεδείχθη πρὸς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα, διὰ ταῦτα τὸ Πατριαρχεῖον ἐπαναλαμβάνει παρακαλοῦν τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα, ὅπως παραδεχθῇ τὴν προτέραν αὐτοῦ αἴτησιν καὶ ἐπινεύσῃ εἰς τὴν συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἁρμοδία νὰ ἐκφέρῃ τὴν μόνιμον, ἀσφαλῆ καὶ ὑποχρεωτικὴν εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη ἀπόφασιν αὐτῆς. Συγχρόνως δὲ παρακαλεῖται ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ὅπως λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς περιστολὴν τῶν ὁσημέραι αὐξανομένων ἀταξιῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, τὰς ὁποίας ἔτι μᾶλλον κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας διετάραξαν οἱ λεγόμενοι ἐνταῦθα ἀντιπρόσωποι διὰ τῆς ἐπισυνημμένης ὑπὸ ἡμερομ. 3 μαρτίου τρέχοντος ἔτους ἐγκυκλίου αὐτῶν, ἣν ἐξέδωκαν ἅμα τῇ παραλαβῇ τοῦ ἐν λόγῳ φιρμανίου, καθ' ὧν ἀταξιῶν διαμαρτύρεται τὸ Πατριαρχεῖον ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως. Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 24 μαρτίου 1870.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

† Ἡρακλείας ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ
† Νικομηδείας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Δέρκων ΝΕΟΦΥΤΟΣ
† Δράμας ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
† Σωζουαγαθουπόλεως ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
† Κυζίκου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Χαλκηδόνος ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ
† Τορνόβου ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
† Δημητριάδος ΔΩΡΟΘΕΟΣ
† Γρεβενῶν ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ.
† Νύσσης ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Digitized by Google

Βουλγαρικὴ ἐγκύκλιος

Ἀγαπητὰ ἡμῖν τέκνα καὶ φίλοι ὁμογενεῖς

Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα προσκόμματα καὶ κωλύματα ἠγείροντο ἐναντίον τῆς εὐοδώσεως καὶ ἐξαπλώσεως μεταξὺ τῶν βουλγάρων τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος καὶ προκοπῆς τῶν χριστιανῶν εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον καὶ μόρφωσιν, ἀλλὰ τὸ πρώτιστον πάντων ἦτο ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἐγκατάστασις ποιμένων ἀλλογενῶν, ἀγνοούντων τὴν γλῶσσαν τοῦ χριστεπωνύμου λαοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀδυνατούντων νὰ ὁδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς νομὰς σωτηρίους· διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοιαύτη μεταξὺ αὐτῶν ἀμάθεια τῶν χριστιανικῶν καθηκόντων καὶ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. Οἱ ὀρθόδοξοι βούλγαροι πιστοὶ εἰς τὴν πατρῴαν αὐτῶν θρησκείαν ἀείποτε ἐπεθύμησαν θερμῶς καὶ ἐζήτησαν μετὰ παρακλήσεων τοῦ νὰ ἐμπιστευθῶσιν αἱ Ἐκκλησίαι αὐτῶν εἰς ποιμένας ἐξ αὐτῶν λαμβανομένους. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἣν, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ὑπέκυψαν αἱ ἐκκλησίαι τῶν βουλγάρων καὶ αἱ ἀρχιερατικαὶ αὐτῶν ἕδραι, ἀείποτε ἀπέρριπτε τὰς τόσῳ δικαίας καὶ χριστιανικὰς αἰτήσεις ἡμῶν ὡς παραλόγους καὶ ἀντευαγγελικάς·

Ματαίως ἐπεδιώχθησαν πάντα τὰ μέσα, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ ἱκανοποιηθῶσιν αἱ δίκαιαι ἡμῶν αἰτήσεις· ματαίως κατεβλήθησαν πᾶσαι αἱ προσπάθειαι, ἵνα τὰ ἀγαθὰ ἡμῶν αἰτήματα ἐκπληρωθῶσιν ἡσύχως καὶ ἄνευ θορύβου κοσμικοῦ. Ἡ Ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἐξελιπαροῦμεν μετὰ σεβασμοῦ υἱϊκοῦ, ὡς τέκνα αὐτῆς ἐν Χριστῷ ἀγαπητά, οὐ μόνον ἔμει-

Digitized by Google

νεν ἄκαμπτος εἰς τὰς αἰτήσεις ἡμῶν, οὐ μόνον ἀπεδοκίμασε καὶ ἐστηλίτευσεν ὡς ψευδεῖς καὶ προσπεποιημένας τὰς ἀνάγκας, τὰς ὁποίας εἴχομεν ὡς χριστιανοὶ, ἀλλὰ περιεφρόνησε· κατεδίκασεν, ἐτιμώρησε καὶ ἐβασάνισεν ἐκείνους, οἵτινες παρουσιάζοντο ὑποβάλλοντες αὐτῇ τὰς εἰρημένας ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας τῶν βουλγάρων.

Ἀλλὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν δὲν εἶναι ἀπροστάτευτον· ἀνώτερος καὶ τῆς ἀδικούσης Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν τῶν ἀδικουμένων εἶναι ὁ ἡγεμὼν, ὅστις «Θεοῦ διάκονός ἐστιν ἡμῶν εἰς τὸ ἀγαθὸν», καὶ ὅστις πέμπεται εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· οὗτος εἶναι ὁ μεγαλειότατος ἡμῶν σουλτάνος, ὅστις, καταβαλὼν πάσας τὰς δυνατὰς προσπαθείας τοῦ νὰ συμφιλιώσῃ ἀμφότερα τὰ διαφιλονεικούμενα μέρη καὶ ἀποτυχὼν, ἔνευσε νὰ ἀποχωρίσῃ τελευταῖον ἐκκλησιαστικῶς τοὺς βουλγάρους ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ἄλλοτε τοὺς συνήνωσε, δηλοποιήσας τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀναγκαίαν αὐτοῦ ἔγκρισιν δι' ὑψηλοῦ καὶ προσκυνητοῦ ἡμῖν φιρμανίου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐνεχείρισεν ἡμῖν τὸ παρελθὸν σάββατον, 28 φεβρουαρίου. Οὕτω λοιπὸν μετὰ τοσαῦτα δεινὰ, μετὰ τοσαύτας κακοπαθείας, μετὰ δεκαετεῖς βαρεῖς ἀγῶνας, βλέπομεν σήμερον τοὺς πόθους τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκπληρουμένους, τοὺς κόπους καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ ἔθνους καὶ ὅλων ἡμῶν ἀνταμειβομένους καὶ στεφανουμένους ὑπὸ τῆς εὐθυδικίας καὶ ἀμεροληψίας τῆς αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν κυβερνήσεως. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐπεσπᾶτο ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν τὴν προσοχὴν καὶ τὰς προσπαθείας ἡμῶν, εἶναι τρανὸν δεῖγμα τῆς εὐνοίας καὶ τῆς ἀγάπης, ἣν τρέφει πρὸς τοὺς βουλγάρους ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις· εἶναι λαμπρὸν σημεῖον τοῦ ὅτι θέλει νὰ ἔχῃ καὶ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς προστασίαν καὶ μέριμναν· εἶναι μαρτυρία τοῦ ὅτι ἀνυψοῖ καὶ ἡμᾶς τοὺς βουλγάρους εἰς τὴν βαθμῖδα τῶν ἀληθινῶν ὑπηκόων αὐτῆς·

Digitized by Google

τὸ ὁποῖον προτοῦ δὲν εἴχομεν, ἀντιπροσωπευόμενοι ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως ὑπὸ ἄλλων αὐτῆς ξένων πρὸς ἡμᾶς ὑπηκόων, ἀγνοούντων ἡμῶν τὸν βίον καὶ τὴν κατάστασιν ἡμῶν.

Ἀλλὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον ἀπαλλάττει ἡμᾶς ἀπὸ τοιαύτης καταστάσεως· Σήμερον ἔχομεν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ αὐτοδιοικῶμεν τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν· ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα ἀκωλύτως θὰ λάβῃ ὄργανον τοῦ θείου λόγου καὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας· εἰς αὐτὴν ἀνεμποδίστως θὰ μανθάνωμεν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένην βασιλείαν, πρὸς τὸν πλησίον καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καθήκοντα ἡμῶν· οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νὰ προκόπτωμεν εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον καὶ τὸν κοινωνικόν· οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ δύναται νὰ παρεμποδίσῃ τοὺς βουλγάρους, ἵνα ἀποφανθῶσιν οἴκοθεν παρ' οὐδενὸς μὴ ὑποκινούμενοι καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐνδόμυχον θέλησιν ἐκφράζοντες, ὅτι θέλουσι νὰ ὦσι συνηνωμένοι μετὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἔστωσαν βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπιτύχωσιν, ἐὰν ὦσι πολυπληθέστεροι τὸν ἀριθμόν. Ἂς σπεύσωμεν λοιπὸν νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τῶν δικαίων, ὅσα χορηγεῖ ἡμῖν τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον· συνάμα δὲ ἂς σπεύσωμεν νὰ δείξωμεν καὶ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον εὐγνωμοσύνην ἡμῶν, διπλασιάζοντες τὴν πίστιν, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀνόθευτον πρὸς αὐτὸν ὑπακοήν, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἔξοχα χαρακτηριστικὰ τῶν βουλγάρων· διότι ταῦτα θέλουσιν ἀνυψώσει ἐνώπιον τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως τὴν θέσιν ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ἄλλοι ἐχθροὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους προσπαθοῦσι διὰ συκοφαντιῶν καὶ ψευσμάτων νὰ καταβιβάσωσι. Τὴν χαροποιὰν καὶ αἰσίαν ταύτην εἴδησιν τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ ἀναγγείλωμεν, ἵνα χαρῆτε ἐν Κυρίῳ καὶ ἀναπέμψητε πρὸς τὸν

Digitized by Google

Ὕψιστον εὐχαριστήριον ὕμνον ὑπὲρ μακροημερεύσεως τοῦ γαληνοτάτου ἡμῶν αὐτοκράτορος σουλτάνου Ἀπτοὺλ Ἀζὶζ ἐφέντη μας. Πρὸς μείζονα δὲ πληροφορίαν καὶ βεβαίωσιν θὰ ἀποσταλῇ ὑμῖν τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον, ἅμα τυπωθέν.

Ὀρτάκιοϊ Κωνσταντινουπόλεως, 3 μαρτίου, 1870.

† Πρόεδρος ὁ Λοφτζοῦ ΙΛΑΡΙΩΝ ἐν Χριστῷ εὐχέτης

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ ἐν Χριστῷ εὐχέτης

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΠΑΪΣΙΟΣ ἐν Χριστῷ ὑμέτερος εὐχέτης

† Ὁ Βιδύνης ΑΝΘΙΜΟΣ ἐν Χριστῷ εὐχέτης

† Ὁ Μακαριουπόλεως ΙΛΑΡΙΩΝ ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

Γ. Κ. Τζαλόγλους, Χ. Ἰωάννης, Χ. Β. Πέντζοβιτζ, Χατζῆ Νικόλαος Τζιντζόγλους, Ν. Μιχαηλόβσκης, Π. Ρ. Σλαβέικωφ, Δ. Στ. Τζομάκωφ, Χρ. Δαψιλέστας, Δημ. Γκέσογλους, Νικόλαος Δαψιλέστας, Στεφ. Καμπούρωφ, Ζαχ. Χ. Γκιουρόγλου, Ν. Χ. Στριπάκωφ.

Ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου

Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Ἱερώτατε μητροπολῖτα . . . . ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ . . . καὶ τιμιώτατοι προεστῶτες καὶ πρόκριτοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητὰ, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ὅτε πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐστάλησαν εἰς τὰ Πα-

Digitized by Google

τριαρχεῖα παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης δύο σχέδια, ἀφορῶντα τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἡ Ἐκκλησία λαβοῦσα ἐνδόσιμον ἀπὸ κινημάτων καὶ διαθρυλλημάτων, δι' ὧν τινες παρέστησαν ὡς λυθὲν δι' αὐτῶν τῶν σχεδίων τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, ἀπέλυσεν ἐγκυκλίους αὐτῆς ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς, πληροφορήσασα τὴν ἐκ μέρους αὐτῆς ἀποποίησιν καὶ ἀποδοκιμασίαν τῶν σχεδίων ἐκείνων, ὡς ἀντιβαινόντων τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς καθεστῶσι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, καθὰ συγχρόνως καὶ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην διεβίβασε κατάλληλον ἀπάντησιν, συνοδευθεῖσαν καὶ μετὰ ἐκθέσεως, εἰδικῶς διὰ λόγων πολλῶν καὶ νομίμων καταδεικνυούσης τὸ ἀντικανονικὸν τῶν σχεδίων καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἀδύνατον τῆς τούτων παραδοχῆς. Ἔκτοτε τὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διετέλουν ἐν σιγῇ καὶ ἐν μετεώρῳ κείμενα· ἡ δὲ Ἐκκλησία, ἐρειδομένη εἰς τὰς δικαίας καὶ νομίμους ἐνστάσεις, ἃς διὰ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς ὑπέβαλε τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει, ἤλπιζεν εὐλόγως τὴν ἐπίνευσιν αὐτῆς πρὸς τὴν προϋποδειχθεῖσαν εὔφημον καὶ κανονικὴν διαίτησιν τοῦ ὅλως ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἀπεστάλη ἡμῖν πρό τινων ἡμερῶν ὑψηλὸν φιρμάνιον, πραγματευόμενον ἐν ἄρθροις ἕνδεκα περὶ τοῦ ἐν λόγῳ βουλγαρικοῦ ζητήματος, οὗτινος τὴν εὐκταίαν λύσιν ἡ εὐμενὴς αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, νομίσασα ἐφικτὴν διὰ τῶν ὅρων τούτων, φαίνεται προαχθεῖσα συμβιβάσαι μᾶλλον καὶ εἰρηνοποιῆσαι τὰς μεταξὺ τῶν διαφερομένων ὑπηκόων ἔριδας διὰ τῆς ὑπερόχου προνοητικῆς αὐτῆς μεσολαβήσεως, ἢ νόμιμον καὶ κανονικὴν ἐπενεγκεῖν περὶ αὐτῶν ἀπόφασιν. Ὅσῳ γὰρ ὑπάρχει ἀναντίρρητον, ὅτι αἱ διὰ μακροῦ, ὡς μὴ ὤφειλε, παρενοχλοῦσαι τὰς σεβαστὰς αὐτῆς ἀκοὰς διενέξεις καὶ αἱ ἐντεῦθεν προκύπτουσαι ἀνωμαλίαι, λυποῦσαι αὐτὴν ὁμολογουμένως, προκαλοῦσι τὴν πατρικὴν αὐτῆς μέριμναν ὑπὲρ

Digitized by Google

τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ ἁρμονίας τῶν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ αὐτῆς σκιὰν διατελούντων λαῶν, τοσοῦτόν ἐστι φανερὸν ὅτι ἡ περὶ τὰ πνευματικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα διαίτησις ὑπάρχει καὶ θρησκευτικῶς αὐτὴ ἀναρμόδιος καὶ πολιτικῶς ἀντικειμένη πρὸς τὰ ἀπὸ τοσούτων αἰώνων παραχωρηθέντα δικαιώματα καὶ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας, ὧν τὴν ἀκεραίαν διατήρησιν διετέλεσεν ἀείποτε προστατεύουσα καὶ ὑπερασπιζομένη. Ὅθεν ἡ Ἐκκλησία, διασκεψαμένη ἐπὶ τῶν ἄρθρων τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὁρισμοῦ καὶ μελετήσασα ταῦτα καλῶς, ἐπειδὴ κατεῖδεν οὐδὲν ἧττον ἀντιβαίνοντα τοῖς ἱεροῖς αὐτῆς καθεστῶσι καὶ ταῖς πατρικαῖς παραδόσεσι καὶ πρὸς τὰς διακελεύσεις τῶν θείων κανόνων ἀντίθετα, καὶ ἑπομένως τὴν τούτων παραδοχὴν, ἄνευ γοῦν γνώμης καὶ ἀποφάνσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, εὑρίσκουσα προφανῶς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς καθήκοντα, πρὸς μὲν τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, ἐποιήσατο τὴν δέουσαν μετὰ σεβασμοῦ ἀπάντησιν· ἐνέκρινε δὲ ἀναγκαῖον κοινοποιῆσαι καὶ τοῖς κατὰ τόπους ἀδελφοῖς ἁγίοις ἀρχιερεῦσι τὰ περὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ὑποθέσεως χώραν καὶ πάλιν λαβόντα, καὶ ὅτι οὐδόλως θεωρεῖ λελυμένον τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα διὰ τοῦ διαληφθέντος ὑψηλοῦ φιρμανίου, μὴ δυναμένη καταπροδοῦναι τὴν παρὰ Θεοῦ πεπιστευμένην αὐτῇ παρακαταθήκην τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων. Ταῦτα τοίνυν πληροφοροῦντες τῇ τε αὐτῆς ἱερότητι καὶ τῇ ὑμῶν τιμιότητι διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα ὅπως ὡς συμφρονοῦσα τῇ Ἐκκλησίᾳ, αὐτή τε διατελῇ προσεκτικὴ εἰς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως, καὶ τοῖς χριστιανοῖς αὐτῆς ὑπαγορεύσῃ τὰ δέοντα, ἵνα ἐμμένωσι τοῖς πατροπαραδότοις καθεστῶσι καὶ ταῖς διαγορεύσεσι τῶν θείων καὶ ἱερῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν θεσμῶν καὶ κανόνων, εἰδότες ὅτι, ὅσοι ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας μένουσι καὶ τῷ κανόνι αὐτῆς στοιχοῦσιν

Digitized by Google

ἐπ' αὐτοὺς ἔσται εἰρήνη καὶ σωτηρία παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

,αωο', ἀπριλίου β'.

† Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης

† Ὁ Κυζίκου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης. † Ὁ Χαλκηδόνος ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης. † Ὁ Δέρκων ΝΕΟΦΥΤΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης· † Ὁ Τορνόβου ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης. † Ὁ Δράμας ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης· † Ὁ Δημητριάδος ΔΩΡΟΘΕΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης· † Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης· † Ὁ Νύσσης ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης. † Ὁ Γρεβενῶν ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

Τεσκερὲς εἰς τὴν πρὸς τὸ ὑψηλὸν φιρμάνιον ἀπάντησιν τῶν Πατριαρχείων

Ὁ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 μουχαρρὲμ 87 καὶ 23 μαρτίου 70, κοινῶς παρά τε τῆς φίλης της καὶ τῆς Συνόδου τῶν μητροπολιτῶν ἐπιδοθεὶς μαζβατᾶς, ὁ διαλαμβάνων παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ ἐσχάτως ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ φιρμανίου περὶ τοῦ

Digitized by Google

ζητήματος τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἐμελετήθη ἀκριβῶς ἐν τῷ ὑψηλῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ. Εἶναι ἀνώτερον πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ἔχει πραγματικῶς ἀνέκαθεν τὸ μέτρον (ὡς καὶ ἡμεῖς σημειοῦτε) τοῦ νὰ μὴ ἐπεμβαίνῃ εἰς καθαρῶς πνευματικὰς ὑποθέσεις, καὶ καθὼς οὐδέποτε παρῃτήθη τοῦ μέτρου τούτου, οὕτω καὶ τοὐντεῦθεν, δὲν θέλει παραλείψει αὐτό· ὥστε ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο οὐδεμία ἀνάγκη μακρολογίας. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ καθέκαστα τῆς ἐν τῷ ὑψηλῷ φιρμανίῳ ἀποφάσεως, τὸ ζήτημα τοῦτο, ὡς γνωστὸν τῇ φιλίᾳ της, εἶναι ἤδη πλέον τῶν δέκα ἐτῶν, ἀφότου ἀνεφύη· κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο πρὶν ἤδη τὸ πρᾶγμα γενικευθῇ, πόσον ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις προσεπάθησεν ὡς πρὸς τὴν εὔφημον αὐτοῦ λύσιν, καὶ εἰς ποῖον βαθμὸν κατέγινε, διὰ ν' ἀποσοβήσῃ τὰς δυσκολίας διὰ μικρῶν τροποποιήσεων, τόσον ταῦτα, ὅσον καὶ τὰ αἴτια τοῦ νὰ μὴ φέρωσιν ἓν ἀποτέλεσμα αἱ προσπάθειαι αὗται, εἰσὶ τοῖς πᾶσι γνωστά. Ἡ παράτασις τοῦ ζητήματος κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐγενίκευσε καὶ ἐτράχυνε τὴν ἰδέαν τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἕνεκα τῆς ὁποίας καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ρούμελης ἐγένετο πραγματικῶς ὁ χωρισμός· ὥστε εἰς πολλὰ μέρη διὰ νὰ κατορθωθῇ νὰ ἀναγνωρίζωσιν οἱ Βούλγαροι ρωμαίους μητροπολίτας καὶ ἱερεῖς, ἔπρεπεν ἡ κυβέρνησις νὰ μεταχειρισθῇ καταναγκαστικὴν δύναμιν, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων παραπόνων, τὰ ὁποῖα ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης εἶχε καθυποβάλει τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. Ὥστε τὸ πρᾶγμα τοῦτο, σκληρυνόμενον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐγνώσθη ὅτι θέλει γείνει παραίτιον τοῦ νὰ ταραχθῇ ἡ ἡσυχία τοῦ κράτους, καὶ θέλει προκαλέσει τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ παραβιάσῃ καὶ τιμωρήσῃ πλῆθος κατοίκων ἀπ' ἐναντίας τῶν βάσεων τῆς πρὸς πάντας τοὺς ὑπηκόους τῆς Α. Μεγαλειότητος, τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος καὶ εὐεργέτου

Digitized by Google

δαψιλῶς ἐξίσου χορηγουμένης ὑψηλῆς αὐτοῦ προστασίας. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ δίκαιον καὶ τὸ καθῆκόν της, καὶ τοῦ νὰ ἄρῃ ἐκ μέσου ἓν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη μεταξὺ δύο ἐθνῶν, ἀξίων ἐπίσης ἀμφοτέρων τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ προστασίας καὶ ἀντιλήψεως, ἀπεφάσισεν ἕνα μέτριον ὅρον, ὅστις, ὡς καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω διασαφήσεων καταφαίνεται, ἦτο γνωστὸν καὶ πρὸ τῆς ἀποφάσεως ὅτι εἶναι παραδεκτὸς ὡς πρὸς τὰς βάσεις καὶ παρὰ τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος· Ὅταν τὸ ζήτημα ἔφθασεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ θεωρηθῇ καὶ πολιτικῶς καὶ διὰ πάντα ἄλλον λόγον ἀναγκαία ἡ ταχυτέρα αὐτοῦ λύσις, ὅταν δηλαδὴ πρὸ ἑνὸς σχεδὸν ἔτους διωρίσθη ἄνευ ἐπισημότητος μία ἐπιτροπὴ ἐκ γνωστῶν, εὐϋπολήπτων καὶ ἀξιοπίστων προσώπων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξεύρωσιν ἕνα τρόπον ἐξομαλύνσεως, πρῶτον πάντων ἔλαβε ὡς βάσεις τῶν συζητήσεων τὰς παρατηρήσεις, ἃς ὑμεῖς εἴχετε καθυποβάλει τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ· καὶ ἀφοῦ ἐξήτασεν ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα ἐπὶ πέντε ἓξ μῆνας, εἶχον καθυποβληθῇ ὑμῖν ἐν εἴδει μαζβατᾶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν συζητήσεών της καὶ ὁ τρόπος τῆς διαιτήσεως, τὸν ὁποῖον μαζβατᾶν ἐνθυμεῖται ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης ὅτι, μελετήσασα ὡρίμως καὶ βαθέως, παρεδέχθη τὰ πλεῖστα καὶ τὰς βάσεις τῶν ἐν αὐτῷ διαλαμβανομένων ἄρθρων, ἀνέφερε δὲ τὴν γνώμην της ἐγγράφως ἐπί τινων ἐξ αὐτῶν· ὥςτε αἱ βάσεις καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἄρθρων τοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου, καθ' οὗ ἐκτίθεσθε παράπονα ὅτι ἐπεμβαίνει εἰς πνευματικὰ πράγματα, συνετάγησαν συμφώνως μὲ τὰ παρ' ὑμῶν προταθέντα σχέδια καὶ γνώμας, ὀλίγα δὲ μόνον τῇ ἀποφάσει τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς· Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἐν τέλει τοῦ δεκάτου ἄρθρου προστεθεῖσαν περικοπὴν, αὕτη προῆλθε πρῶτον ἐκ τοῦ ὅτι, ὅταν οἱ κάτοικοι ἑνὸς μέρους (τὸ ὅλον ἢ τὰ δύο τρίτα αὐτῶν) θελήσωσι νὰ ὑπόκεινται τῇ Ἐ-

Digitized by Google

ξαρχίᾳ, τοῦτο δὲ ἀποδειχθῇ, οὔτε πρέπει οὔτε δύνανται νὰ ἐμποδισθῶσι· δεύτερον ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ εἰς μνήμην, ὅτι τὸ νὰ δοθῇ ἄδεια εἰς χριστιανοὺς θέλοντας, ἢ γενικῶς, ἢ τὸ πλεῖστον αὐτῶν, νὰ ὑπόκεινται εἰς μίαν Ἐκκλησίαν ἐπίσης ὀρθόδοξον, ἀντιβαίνει τῇ θρησκείᾳ καὶ εἶναι πρᾶγμα πνευματικόν· τρίτον δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ σχεδίου, ὅπερ ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης καθυπέβαλεν ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἐπειδὴ ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης χαρακτηρίζεται ἐπὶ εὐθύτητι καὶ φρονήσει βαθείᾳ, δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι ἅμα σκεφθῇ καλῶς τὴν κατάστασιν καὶ σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος τούτου, τὸν βαθμὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔφθασε, τὴν σμικρότητα τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ἐν τῷ ὑψηλῷ φιρμανίῳ διαλαμβανομένων καὶ τοῦ παρ' αὐτῆς ἐγκριθέντος καὶ ἐπικυρωθεντος σχεδίου τῆς διαιτήσεως, καὶ πόσον τέλος ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ἀπὸ δέκα ἤδη ἐτῶν προσεπάθησε πρὸς συμβιβασμὸν, θέλει ὁμολογήσει, ὅτι τὰ περὶ ἐπεμβάσεως εἰς ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ περὶ ἀνάγκης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐν τῷ σταλέντι ἐκείνῳ μαζβατᾷ γεγραμμένα δὲν εἶναι πραγματικῶς ἀναγκαῖα, καὶ οὔτε ἔχουσι τὸν τόπον των.

Ἐπειδὴ, ὡς περιττὸν νὰ ἐπεξηγήσωμεν τῇ ὑμετέρᾳ σεβασμιότητι, τὸ πρώτιστον καθῆκον ἑκάστης ἀρχῆς καὶ κυβερνήσεως εἶναι τὸ νὰ διατηρῇ τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτῆς ὑπηκόων, νὰ προσπαθῇ δὲ νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν περίπτωσιν δυναμένην νὰ διαταράξῃ τὰ πνεύματα τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀντιβαίνουσαν εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην τοῦ καθήκοντος, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῷ μὴ ἐπεμβαίνειν εἰς τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν γενομένας τελετὰς καὶ τὰς καθαρῶς πνευματικὰς ὑποθέσεις τῶν ἐν διαφόροις θρησκεύμασι διατελούντων συμπατριωτῶν μας, τὸ διαμένειν καὶ ἁπλοῦν μακρόθεν θεατὴν εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα διατρέχουσι μεταξὺ αὐτῶν

Digitized by Google

καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι βέβαιον ὅτι θέλουσιν ἐπὶ τέλους λήξει εἰς τὸ νὰ ταράξωσι τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ὅτι παρατρέχει τὸ σπουδαῖον τοῦτο καθῆκον, διὰ ταῦτα περαίνω τὸν λόγον εἰδοποιῶν ὁριστικῶς, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις, διαβιβάζων συγχρόνως διὰ τῆς εὐκαιρίας ταύτης τὴν πρὸς τὸ εὐγενὲς αὐτῆς ἄτομον ὑπόληψιν καὶ τὸ σέβας μου.

1287 μουχαρρὲμ 7.
ΑΑΛΗΣ 1870 μαρτίου 28.

Ἀπάντησις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν περὶ τοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου βεζυρικὸν τεσκερὲν

Ὑψηλότατε!

Τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2 μουχαρρὲμ τοῦ 1287 (28 μαρτίου τοῦ 1870) ὑψηλοῦ τεσκερὲ τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος εὐσεβάστως ληφθέντος ὑπ' ἐμοῦ, σπουδαίως καὶ ἐμβριθῶς ἐμελετήθησαν τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενα ὑπ' ἐμοῦ τε ἅμα καὶ τῆς περὶ ἐμὲ ἱερᾶς Συνόδου, δι' οὗ ἡ ὑμ. Ὑψηλότης ἔρχεται εἰς ἀνάπτυξιν τῶν λόγων, ὧν ἕνεκα ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐθεώρησεν ἀναγκαίαν τὴν ἔκδοσιν τοῦ γνωστοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου εἰς λύσιν τοῦ πολυθρυλλήτου βουλγαρικοῦ ζητήματος. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν σπεύδω νὰ εὐχαριστήσω τῇ ὑμετέρᾳ Ὑψηλότητι, δι' ἃς μοι παρέχει διαβεβαιώσεις περὶ τοῦ ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις οὐδέποτε ἀνεμίχθη εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, οὔτε ἀναμιχθήσεται τοὐντεῦθεν· ἐξ ὅσων ὅμως ἀφηγεῖται αἰτιολογοῦσα τὴν ἔκδοσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος

Digitized by Google

ὑψηλοῦ φιρμανίου, φαίνεται ἀναντιρρήτως ὅτι τοῦτο ἐξεδόθη οὐχὶ κατ' αἴτησιν τῶν Πατριαρχείων ὡς ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ὡς ἐγένετο καὶ ἄλλοτε κατὰ τὸ 1861, ἀλλὰ κατ' ἀπόφασιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, λαβούσης τὸ ἐνδόσιμον ἔκ τινος σχεδίου, ἔργου μικτῆς τινος ἐπιτροπῆς, ὡς λέγει ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης, συγκειμένης ἐκ λαϊκῶν μελῶν καὶ σχηματισθείσης μὴ ἐπισήμως ὑπὸ τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος. Ἀλλ' οἴκοθεν εἶναι φανερὸν, ὅτι ὑποθέσεις ἐκκλησιαστικαὶ δὲν δύνανται νὰ ὦσιν ἀντικείμενον ἐργασίας ἀνθρώπων λαϊκῶν, λίαν ἄλλως ἀξιοτίμων καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν ὑπόληψιν καὶ διὰ τὰς ἄλλας γνώσεις αὐτῶν. Διότι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ὑψηλότατε, ὑπάρχουσι τοιαῦται λεπτομέρειαι, ὧν καὶ τὸ ἐλάχιστον μέρος παρορώμενον παραβιάζει οὐσιωδῶς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον· τὰς δὲ τοιαύτας λεπτομερείας εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίζῃ ἥ τε πολιτικὴ ἀρχὴ καὶ χριστιανοὶ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὸ σῶμα τὸ κυβερνῶν τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἰδοὺ πρόχειρος ἀπόδειξις. Ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας τῆς ὑμ. Ὑψηλότητος τεσκερὲ ἐμπεριέχεται ἡ φράσις «Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία». Εἰμὶ δὲ πεπεισμένος, ὅτι ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης, μεταχειρισθεῖσα τὴν φράσιν ταύτην, οὐδόλως ὑπέθεσεν οὐδὲ ἠδύνατο νὰ γινώσκῃ ὅτι εἶναι ξένη καὶ ἀλλοτρία τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ· διότι, ἐὰν ἡ πολιτικὴ ἐξουσία διακρίνῃ ἐθνικότητας καὶ παρέχῃ μιᾷ ἑκάστῃ προνόμια καὶ δικαιώματα πολιτικὰ, τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον τῆς Ἐκκλησίας νὰ τὸ ἑρμηνεύσῃ· ἡ Ἐκκλησία ὅμως οὐδέποτε διέκρινεν ἐθνικότητας· διότι καὶ ὁ θεμελιωτὴς αὐτῆς ἐκάλεσεν εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη· διὸ καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς θεμελιώδους ταύτης ἀρχῆς ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε διῃρέθη ἢ διεκρίθη εἰς Ἐκκλησίαν ἀραβικὴν ἢ ἀλβανικὴν ἢ βουλγαρικὴν, ἀλλ' εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικήν. Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ προσωνυμία αὕτη λαμβάνεται ἐκ τῆς χωρογραφίας, τότε ποῖά εἰσι τὰ ὅρια

Digitized by Google

τῆς βουλγαρικῆς χώρας; ποία δὲ Σύνοδος συνέστησε τὴν νέαν ταύτην Ἐκκλησίαν; Ὥστε, ἐὰν ἤθελον παραδεχθῆ τὴν προσωνυμίαν «Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία», ἤθελον ὑποπέσει ὁμολογουμένως εἰς καινοτομίαν, ἧς ἕνεκα δικαίως ἤθελα κατακριθῆ παρὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Πρὸς τούτοις, ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης, λέγουσα ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὰ καθαρῶς ἐκκλησιαστικά, αἰτιολογεῖ τὸ μέρος, ὅπερ ἔλαβεν ἀναφορικῶς εἰς τὴν σύστασιν καὶ τὸν διοργανισμὸν τῆς λεγομένης βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπιτρεψάτω μοι ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης τὴν παρατήρησιν, ὅτι τὰ πρὸς διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ εἶναι ἔργα τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἵτινες ἐθέσπισαν ταῦτα, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πάντα, λέγω, ταῦτα, οὐδ' ἐλαχίστου μέρους ἐξαιρουμένου, εἰσὶν ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα, ὡς καὶ τὰ δογματικά, ἅτινα ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης ὀνομάζει καθαρῶς θρησκευτικά· εἰσὶ δὲ ταῦτα ἐμπεπιστευμένα μόνοις ἐκείνοις, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ σῶμα τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας· μικρὰ δέ τις παράβασις ἀποκαθιστᾷ αὐτοὺς ὑπευθύνους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας· πᾶσα λοιπὸν ἄλλη ἐπέμβασίς ἐστιν ὁμολογουμένως ἀναρμοδία· ἡ δὲ Ἐκκλησία οὐδέποτε δύναται νὰ παρεκκλίνῃ τῆς ἀρχῆς ταύτης. Ἐνόμισα δὲ χρέος μου, ὅπως δώσω τῇ ὑμετέρᾳ Ὑψηλότητι τὰς ἐξηγήσεις ταύτας, ἵνα μὴ ἐξ ἀγνοίας συγχέωνται τὰ ἀσύγχυτα καὶ παρορῶνται πράγματα λίαν σπουδαῖα καὶ ἀπαραβίαστα.

Ὑψηλότατε· εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ λεγόμενον βουλγαρικὸν ζήτημα ὑφίσταται ἤδη πρὸ δεκαετίας καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν πολλῶν διαφόρων παρεκτροπῶν καὶ παραβιάσεων ἐκ μέρους βουλγάρων ἐν τισιν ἐπαρχίαις χριστιανῶν, τὸ Πατριαρχεῖον ἀνεφέρθη δικαιωματικῶς καὶ κατὰ καθῆκον κατ' ἐκείνων, οἵτινες καὶ ἀρχιερεῖς περιύβρισαν, καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν

Digitized by Google

διήρπασαν, καὶ τὰς μητροπόλεις κατέσχον, καὶ σχολεῖα καὶ ἐκκλησίας ᾠκειοποιήθησαν, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι παραβιάζουσι καὶ καταπατοῦσιν οὐ μόνον τὰ δίκαια καὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνήκουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιτικοὺς νόμους τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, οἵτινες ἐτέθησαν εἰς προφυλακὴν τῶν δικαίων ἑνὸς ἑκάστου. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ καιροὺς ἀνεφέρθη τὸ Πατριαρχεῖον πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν περὶ τοιούτων πραγμάτων, ἐπεκαλέσθη τὴν δικαιοσύνην τῆς κυβερνήσεως κατὰ βιαιοπραγιῶν καὶ ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἀειμνήστου Μωάμεθ τοῦ Β' καὶ τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ διαδόχων. Οὐδέποτε δὲ διενοήθην νὰ ὑποχρεώσω τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν νὰ διατηρήσῃ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῶν ὅπλων τοὺς μὴ θέλοντας· διότι, χάρις τῷ Θεῷ, ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐκηλιδώθη διὰ τοιούτων πράξεων. Νομίζω δὲ, ὅτι καὶ ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις οὐδέποτε ἤθελεν ἀρνηθῇ τὴν χρῆσιν τῆς δικαιοσύνης κατὰ τῶν παραβιαζόντων τὰ δίκαια τοῦ ἄλλου δικαιώματι αὐτοδικίας. Οὐδέποτε δὲ δύναμαι νὰ φαντασθῶ ὅτι τὸ «βουλγαρικὸν ζήτημα σκληρυνόμενον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. ἤθελε γίνει παραίτιον τοῦ νὰ ταραχθῇ ἡ ἡσυχία τοῦ κράτους»· διότι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις πολλάκις ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι πολὺ ἀνωτέρα ἐκείνων, οἵτινες ἐπαπειλοῦσιν ἀνησυχίαν ἐν τῷ κράτει, ὅπερ ἔχει τοὺς καταλλήλους νόμους πρὸς περιστολὴν τῶν βιαιοπραγιῶν. Ἐὰν οἱ κατεξανιστάμενοι κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἔπαυον τοῦ να λέγωνται ὀρθόδοξοι καὶ συνίστων ἑτέραν χριστιανικὴν κοινότητα, τότε ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς προστασίαν καὶ ταύτην τὴν χριστιανικὴν κοινότητα. Ἐνόσῳ ὅμως οἱ ἐνιστάμενοι χριστιανοὶ βούλγαροι λέγουσιν ὅτι εἰσὶν ὀρθόδοξοι, πᾶσα πρᾶξις μεταξὺ τῆς

Digitized by Google

ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἦναι ἀπόρροια τῆς ἀδιασείστου ὁμολογίας καὶ διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνήκουσι· τοιαῦται δὲ προνομίαι οὐδέποτε ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύνανται νὰ προέλθωσιν ἀπὸ πολιτικῆς ἀρχῆς·

Ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης γινώσκει, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον πολὺ καὶ σπουδαίως προσεπάθησεν, ἀπὸ τοῦ προκατόχου μου πατριάρχου κ. Ἰωακεὶμ καὶ ἐφεξῆς, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐνισταμένων χριστιανῶν βουλγάρων, καὶ ἐξήντλησεν ὅλα τὰ μέσα, ὅσα ἐπιτρέπει αὐτῷ ὁ κύκλος τῆς ἁρμοδιότητος αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι δὲ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πολλὰ ἔγγραφα εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας ταύτης. Ἑπομένως τὸ Πατριαρχεῖον οὐδένα ἔλεγχον συνειδήσεως συναισθάνεται ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅτι ἠρνήθη εἰς τοὺς ἐνισταμένους χριστιανοὺς βουλγάρους πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐπιχορηγήσῃ αὐτοῖς ἐντὸς τῆς κανονικῆς αὐτοῦ ἁρμοδιότητος· μάρτυς δὲ ἀξιόχρεως αὐτὴ ἡ καθόλου Ἐκκλησία, ἥτις ἔχει ἤδη πλήρη γνῶσιν ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε παραχωρήσεων τοῦ Πατριαρχείου. Τότε δὲ μόνον δικαιωθήσονται οἱ βούλγαροι ἐνώπιον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ὅταν περιχαρακωθῶσιν ἐντὸς τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ παύσωσι τοῦ νὰ μνημονεύωσι τῶν ὀνομάτων καθῃρημένων ἀρχιερέων καὶ ἐπικαλῶνται τὰς εὐλογίας αὐτῶν, ἢ κανονίζωσιν αὐτοὺς ὡς ἁγίους· τοῦ νὰ παραδέχωνται μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως ἢ ἐπαρχίας δύο ὁμοδόξους πνευματικοὺς ἀρχηγούς· καὶ ἐν γένει ὅταν ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν λέγουσι μὲν ὅτι ἀνήκουσι, τῆς ὁποίας ὅμως τὰ καθεστῶτα προφανέστατα καταπατοῦσιν. Ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀδιαφορήσῃ τὸ Πατριαρχεῖον χωρὶς προηγουμένως νὰ θεωρηθῇ ὅτι παραβαίνει τὸ οὐσιωδέστατον καὶ τὸ ἱερώτερον τῶν καθηκόντων του.

Digitized by Google

Ἡ ὑμ. Ὑψηλότης λέγει, ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις τότε ἐπελήφθη τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, ὅτε «τὸ ζήτημα τοῦτο ἔφθασεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ θεωρηθῇ καὶ πολιτικῶς καὶ διὰ πάντα ἄλλον λόγον ἀναγκαία ἡ ταχυτέρα αὐτοῦ λύσις», καὶ κατὰ συνέπειαν ἐνεπιστεύθη τὴν διεκπεραίωσιν αὐτοῦ (ἐπὶ τῇ βάσει ὅρων τινῶν προαποδεδεγμένων, ὡς λέγει, ὑπ' ἐμοῦ) εἰς ἐπιτροπήν τινα, «ἐξ ἀξιοπίστων προσώπων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν». Ἀλλ' Ὑψηλότατε, ἐπιτραπήτω μοι πρῶτον νὰ διϊσχυρισθῶ, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν καὶ ὡς πρὸς ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας οὐδέποτε ἔπαυσε τοῦ νὰ ᾖ ἐκκλησιαστικόν, καὶ ἑπομένως πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ τεθῇ ἀντικείμενον συνδιασκέψεως εἴτε τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, εἴτε ἐπιτροπῆς ἐκ λαϊκῶν συγκειμένης· Ἐνθυμεῖται δὲ ἡ Ὑμ. Ὑψηλότης ὅτι, ἅμα ἤκουσα τὸν σχηματισμὸν τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς, ἔσπευσα δι' ἐπίτηδες ἀνθρώπου τῆς ἐμπιστοσύνης μου νὰ γνωστοποιήσω τῇ Ὑμ. Ὑψηλότητι ρητῶς, ὅτι οὔτε τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς ἀναγνωρίζω, οὔτε τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας αὐτῆς δύναμαι νὰ παραδεχθῶ· διότι δέν μοι ἦτο δύσκολον νὰ προβλέψω ὁποία τις ἐτυμηγορία ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἀπὸ ἐπιτροπῆς ἐξ ἀνθρώπων, μὴ δυναμένων γινώσκειν τοιαύτης φύσεως πράγματα. Διὰ τοῦ ἰδίου δὲ τότε ἀπεσταλμένου μου ὑπέμνησα πρὸς τὴν Ὑμ. Ὑψηλότητα ὅσα ὡμιλήσαμεν καὶ ἐν οἷς ἐμείναμεν σύμφωνοι μετὰ τῆς Ὑμετ. Ὑψηλότητος περὶ τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἄνευ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καθ' ἓν σχέδιον, οὗ ἔλαβε γνῶσιν ἡ Ὑμ. Ὑψηλότης κατὰ τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν τῆς ἀναβάσεώς μου εἰς τὸν πατριαρχικὸν Θρόνον· ἄλλως μοι ἦν ἀδύνατον ν' ἀνακαλέσω τὴν λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, ἣν εἶχον ἐφεσιβάλει εἰς τὴν γνώμην τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Πόσον δὲ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς, ἣν ἀναφέ-

Digitized by Google

ρει ἡ Ὑμ. Ὑψηλότης, ὡς καὶ τὰ ἐν τῷ τελευταίῳ φιρμανίῳ ἄρθρα καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἀξιώσεις καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἐνισταμένων βουλγάρων, πόσον, λέγω, ταῦτα πάντα ἀντίκεινται εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, περιττὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα· καθόσον τοῦτο προεδηλώθη τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει διὰ διαφόρων ἐκθέσεων τοῦ Πατριαρχείου. Καὶ πρὸς τοὺς δείξαντάς μοι πρὸ ἑνὸς ἔτους σχέδιόν τι περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος Χρηστάκην ἐφένδην Ζωγράφον καὶ Ἀλέξανδρον ἐφένδην Καραθεοδωρῆ εἶπον πεπαρρησιασμένως, ὅτι πᾶν σχέδιον ἐξερχόμενον τοῦ κύκλου τῆς ἁρμοδιότητός μου ἔστι μοι ὅλως ἀπαράδεκτον· οὐδὲ ἐπιτρέπεται μόνῳ ἐμοὶ ἡ τροποποίησις τῶν πρὸς διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ἱερῶν Κανόνων. Τοῦτ' αὐτὸ εἶπον καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα, ὅτε ἦλθον παρ' αὐτῇ μετὰ δύο συνοδικῶν ἀρχιερέων. Ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης ἀπῄτησε καὶ ἔλαβε γνῶσιν καὶ τοῦ κειμένου αὐτοῦ τῶν ἱερῶν κανόνων, δι' οὓς δὲν ἠδυνάμην νὰ παραδεχθῶ τὸ ὅπερ τότε μοὶ ἐνεφανίσθη σχέδιον. Ἀλλ' ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης λέγει, ὅτι «αἱ βάσεις καὶ τὰ πλεῖστα τοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου συνετάχθησαν συμφώνως πρὸς τὰ παρ' ἐμοῦ προταθέντα σχέδια καὶ γνώμας, ὀλίγα δὲ μόνον τῇ ἀποφάσει τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς». Ἀλλ' ἐάν, Ὑψηλότατε, τὰ ἐμπεριεχόμενα ἐν τῷ φιρμανίῳ εἰσὶ σύμφωνα πρὸς τὰ σχέδια καὶ τὰς γνώμας μου, τότε διατί τὸ ἐν λόγῳ φιρμάνιον νὰ μὴ ἐκδοθῇ τῇ γνώσει καὶ εἰδήσει μου; Διατί νὰ μὴ δοθῇ εἰς αὐτὸ ὁ χαρακτὴρ ἐγγράφου τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως ἐπικυροῦντος καὶ ἐξασφαλίζοντος μίαν ἀπόφασιν προερχομένην ἀπὸ μέρους τῶν Πατριαρχείων μου, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ τάξις; Ἐὰν οὕτως ἐγίνετο, τότε τῳόντι οὐδόλως ἐλάμβανε τὸν χαρακτῆρα πολιτικοῦ τελεσιγράφου ἐπὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικειμένου. Ἐὰν δ' ἕτερός τις ὑπέδειξεν εἰς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα διαφοράς τινας ὡς ἀβλαβεῖς καὶ μικροῦ λόγου ἀξίας, βεβαιωθή-

Digitized by Google

τω ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης, ὅτι αἱ φαινόμεναι αὗται ὡς μικραὶ καὶ ὀλίγαι διαφοραί εἰσι λίαν σπουδαῖαι καὶ οὐσιώδεις εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, τὰς ὁποίας οὐδέποτε εἶχον τὴν τόλμην νὰ παραδεχθῶ ἄνευ κατακρίσεως ἐκ μέρους τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς παραβάτης τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ κανόνων.

Θὰ ἤμην πολὺ ἀνάξιος τῆς εὐνοίας, ἧς ἀπολαύω παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ὑπολήψεως, ἣν χαίρω ἐκ μέρους τοῦ χριστιανικοῦ μου πληρώματος, ἐὰν ἕνεκα μικροῦ λόγου ἀξίας πραγμάτων ἀπέφευγον τὴν ὁριστικὴν λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος. Οὐχὶ, Ὑψηλότατε· οὔτε ἰσχυρογνωμοσύνη, οὔτε φανατισμὸς, οὔτε ἄλλη τις μικροφιλοτιμία μὲ παρακινεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ θεωρήσω τὸ ζήτημα λελυμένον· καὶ ὁποῖα μὲν καθήκοντα ὡς ὑπήκοος ὀφείλω πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν εὐεργετικώτατον ἡμῶν ἄνακτα, καὶ γινώσκω ταῦτα καὶ διετήρησα μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας· οὐχ᾽ ἧττον ὅμως καὶ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν καθηκόντων μου καὶ πρὸς τὰ καθεστῶτα τῆς Ἐκκλησίας μου ἀφιέρωσα ἐμαυτὸν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων· καὶ ἐλπίζω εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ νὰ παραδώσω ἀλώβητον τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, ἣν ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη ἐμοὶ τῷ ἀναξίῳ. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἡ παράτασις τῆς τοιαύτης καταστάσεως τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματός ἐστι λίαν δυσάρεστος· ἀλλὰ δὲν δύναμαι κατ᾽ οὐδένα τρόπον νὰ παραδεχθῶ λύσιν ἀντικειμένην πρὸς τὰ καθεστῶτα τῆς Ἐκκλησίας μου.

Προβλέπω, Ὑψηλότατε, ὅτι ἡ θλῖψις, ἥτις μοὶ προσγίνεται ἕνεκα τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων καταστάσεως καὶ ἕνεκα τῆς παραβιάσεως τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας μου, θέλει ἐπιταχύνει τὴν ἄλλως εὐκταίαν ἐμοὶ ὥραν τοῦ θανάτου· ἀλλὰ θὰ ἔχω πάντοτε τὴν ἀγαλλίασιν τῆς ψυχῆς μου, ὅτι ἐξεπλήρωσα τὸ καθῆκον μου καὶ ὑπὲρ τῶν δικαιω-

Digitized by Google

μάτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς σωτηρίας τῶν χριστιανῶν ἐκείνων οἵτινες, ὡς μὴ ὤφελε, βούλονται οὐχὶ κανονίσαι ἑαυτοὺς κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὴν Ἐκκλησίαν καθὼς αὐτοὶ βούλονται. Βεβαιωθήτω δὲ ἡ ὑμ. Ὑψηλότης, ὅτι καὶ τὸ μεταβαίνειν χριστιανούς τινας ἀπὸ μιᾶς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἑτέραν ἐπίσης ὀρθόδοξον, καὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ τῶν κανονικῶν διατυπώσεων, ὅπερ ἐστὶν ἔργον μόνης τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐνόσῳ λοιπὸν ἐμμένουσιν ἰσχυρογνωμόνως εἰς καινοτομίας, δὲν δύναμαι παρὰ νὰ ἐπιμένω εἰς τὴν συγκάλεσιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πρὸς ἣν καὶ ἐφέσίβαλον ἤδη τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· διότι χωρὶς Συνόδου, οὔτε τὸ Πατριαρχεῖον, οὔτε ἡ καθόλου Ἐκκλησία δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ τὰ πεπραγμένα· Διὸ θερμῶς καθικετεύω τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν, ὅπως εὐδοκήσασα παραδεχθῇ τὴν αἴτησίν μου ταύτην χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλῃ τὸ παράπαν περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης αὐτῆς· ἄλλως τε ἡ περὶ συγκροτήσεως, Ὑψηλότατε, Οἰκουμενικῆς Συνόδου αἴτησίς μού ἐστι καθαρῶς ἐκκλησιαστική, οὐδόλως σχετιζομένη πρὸς τὰ τῆς πολιτείας.

Δράττομαι δ' ἐν τούτοις τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἵνα ἐκφράσω τὴν πρὸς τὸ ἔξοχον ἄτομον τῆς ὑμετέρας εὐμενεστάτης μοι Ὑψηλότητος ἐξαιρετικὴν ὑπόληψιν καὶ ἀναλλοίωτον ἀφοσίν μου.

Ἐκ τῶν Πατριαρχείων, τῇ 7 ἀπριλίου 1870.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Digitized by Google

Δήλωσις παραιτήσεως τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου

Ὑψηλότατε!

Εἰς τὸ τελευταῖον ἔγγραφον ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 ἀπριλίου, ἀπαντήσας εἰς τὸν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6 μουχαρρὲμ ὑψηλὸν τεσκερέν της, ὑπέδειξα καὶ αὖθις πρὸς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα τοὺς λόγους, οἵτινες ἀποκαθιστῶσιν ἀπαραίτητον τὴν συγκάλεσιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς ὁριστικὴν καὶ κανονικὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἔκτοτε περιέμενον τὴν εὐμενῆ συγκατάθεσιν αὐτῆς· ἀλλὰ δυστυχῶς, ὡς ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε σιωπῆς φαίνεται, ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης ἐμμένει εἰς τὴν ἰδέαν, ἣν ἐξέφρασεν εἰς τὸν προρρηθέντα ὑψ. τεσκερέν της, τὸ νὰ θεωρῇ δηλαδὴ περιττὴν τὴν συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ δὲ κατάστασις τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ἔλαβε καὶ λαμβάνει τοσαύτας διαστάσεις μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ γνωστοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου, ὥστε ἔφερε τὸ Πατριαρχεῖον εἰς ἄκραν ἀμηχανίαν ὡς ἐκ τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συμβαινόντων, ἐξ ὧν ἱκανὰ διεκοίνωσα πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις δέν μοι παρέσχε τὴν ὑψηλὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς εἰς τὴν συγκάλεσιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἥτις εἶναι ὁ θεμελιώδης λίθος τοῦ διοικητικοῦ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συστήματος· καὶ ἐπειδὴ ἡ μὴ ἐξάσκησις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου δικαιώματος, ὅλως ἀσχέτου πρὸς πολιτικόν τι, μὲ καθιστᾷ βαρέως ὑπεύθυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· καὶ ἐπειδή, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἀδυνατῶ πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἱερῶν καθηκόντων τῆς θέσεώς μου, διὰ ταῦτα, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα, ὅπως

Digitized by Google

εὐδοκήσῃ καὶ δεχθῇ εὐμενῶς τὴν παραίτησίν μου· τοῦ λοιποῦ δὲ διαμενῶ ἐφησυχάζων καὶ εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς πολυτίμου ζωῆς τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος.

τῇ 20 αὐγούστου 1870.

Ἀναφορὰ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην

Ὑψηλότατε!

Ὁ ἔνθερμος εὐχέτης τῆς ὑμετέρας εὐμενεστάτης Ὑψηλότητος ὁ πατριάρχης ἡμῶν ἔπεμψεν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ᾐτιολογημένην. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο κατέθλιψε καιρίως τὰς καρδίας τῶν ὑποφαινομένων, οἵτινες ἄλλως εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην τῆς συγκαταθέσεως καὶ ὡς ἐκ τοῦ καθήκοντος αὐτῶν καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν τούτων τῶν αἰτιῶν, αἵτινες ἐπειθανάγκασαν τὸν πατριάρχην εἰς τὸ μέτρον τῆς παραιτήσεως· εἶναι δὲ ἀληθές, ὅτι ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς Συνόδου αὐτοῦ ἔπραξεν ὅ, τι ἦν δυνατὸν νὰ πραχθῇ ἐκ μέρους αὐτῶν, ἀναφερόμενος πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν καὶ ἐπικαλούμενος εὐσεβάστως καὶ εἰλικρινῶς τὴν θεραπείαν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος· ἀλλά, δυστυχῶς, τὸ πρᾶγμα οὐκ ἐπετεύχθη· τὰ δὲ ἐπισυμβαίνοντα κακὰ ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκορυφώθησαν εἰς βαθμόν, ὅστις ἀποκαθίστα τὸν πατριάρχην καὶ τὴν Σύνοδον ἐνόχους ἀπέναντι τοῦ καθήκοντος τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ἐὰν μὴ ἀφ' ἑνὸς κατήγγελλον ταῦτα πρὸς τὴν ὑψ. κυβέρνησιν, καὶ ἐξ ἄλλου ἐὰν μὴ ὑπεδείκνυον τὸ μόνον μέσον τῆς λύσεως καὶ θεραπείας αὐτῶν. Δὲν ὑπελείπετο λοιπὸν τῷ πατριάρχῃ εἰμὴ τὸ ἔσχατον μέτρον τῆς παραι-

Digitized by Google

τήσέως, μέτρον λίαν λυπηρὸν καὶ διὰ τοὺς ὑποφαινομένους καὶ διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν, ὅπερ μέχρι τίνος σέβεται τὸν παραιτούμενον πατριάρχην αὐτοῦ, οὐκ ἄγνωστον τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει· ἥτις ἐπιδαψιλεύουσα τῷ πατριάρχῃ τὴν ὑψ. αὐτῆς εὔνοιαν, ἔπραξε τοῦτο ναὶ μὲν καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀτομικὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν δίκαιον σέβας τοῦ ταπεινοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὅπερ καὶ θεωρεῖ τοῦτο δεῖγμα μεγίστης εὐεργεσίας τοῦ φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος. Ἐκ τοιούτων λοιπὸν ἀρχῶν ὁρμωμένη ἡ Σύνοδος, Ὑψηλότατε, σπεύδει εὐσεβάστως ἵνα καθικετεύσῃ θερμῶς διὰ τῆς ταπεινῆς ταύτης ἀναφορᾶς τὴν ὑμετέραν εὐμενεστάτην Ὑψηλότητα, ὅπως, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τοὺς σπουδαίους λόγους τῆς παραιτήσεως τοῦ πατριάρχου, εὐδοκήσῃ ἐν τῇ συνέσει καὶ δικαιοσύνῃ αὐτῆς εἰς τὴν ὁριστικὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ, ὅπερ προὐκάλεσε τὴν ἐν λόγῳ παραίτησιν. Διαβεβαιοῦμεν δὲ τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἡ ἄρσις τῶν λόγων τῆς παραιτήσεως τοῦ πατριάρχου ἕξει τὸν χαρακτῆρα πράξεως νέας μεγίστης εὐεργεσίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν ἐκ μέρους τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ τρισεβάστου ἄνακτος τοῦ εὐεργέτου ἡμῶν· τὸ δὲ ὄνομα τῆς ὑμ. εὐμενστάτης Ὑψηλότητος θέλει μνημονεύεσθαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡμῶν μετ' ἀειμνήστου τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Τῇ 28 αὐγούστου, 1870.

† Ὁ Ἡρακλείας ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ	† Ὁ Κυζίκου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ὁ Νικομηδείας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	† Ὁ Νικαίας ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ
† Ὁ Χαλκηδόνος ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ	† Ὁ Δέρκων ΝΕΟΦΥΤΟΣ
† Ὁ Τορνόβου ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ	† Ὁ Προύσης ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ὁ Λαρίσσης ΔΩΡΟΘΕΟΣ	† Ὁ Δράμας ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
† Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ	† Ὁ Νύσσης ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ
	† Ὁ Γρεβενῶν ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ.

Digitized by Google

Ἀπάντησις τοῦ πρωθυπουργοῦ πρὸς τὸ ἔγγραφον τῆς παραιτήσεως

Ὁ ἐπιδοθεὶς φιλικὸς τεσκερές της, δι' οὗ αἰτιῶν τινων καὶ περιστάσεων ἕνεκα, ἐξῃτεῖτο τὴν παραίτησίν της ἀπὸ τῆς ἐξόχου θέσεως τῆς πατριαρχείας, ὡς καὶ ὁ κατόπιν αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἀθροίσματος τῶν μητροπολιτῶν ληφθεὶς μαζβατᾶς, ἐμελετήθησαν ἀκριβῶς·

Ἐπειδὴ τὸ σεβαστὸν αὐτῆς ἄτομον, συνεπείᾳ τῶν ἀξιαγάστων καὶ ἐξόχων αὐτῆς προσόντων, δι' ὧν χαρακτηρίζεται, χαίρει πλήρη σεβασμὸν καὶ ἐμπιστοσύνην παρὰ τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει, εἶναι ἐκ πείρας γνωστὸν αὐτῇ, ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις δὲν ἐνέκρινε τὴν ἀπομάκρυνσίν της ἐκ τῆς ἐπαξίως αὐτῇ ἀνατεθειμένης περιωνύμου ταύτης θέσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἡ περὶ παραιτήσεως γενομένη ἤδη αἴτησίς της λύπης ὄντως ἐγένετο πρόξενος· καὶ οὔτε καθυπεβλήθη τῇ αὐτοῦ Μεγαλειότητι τὸ περὶ παραδοχῆς αὐτῆς,

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἔν τε τῷ εὐγενεῖ αὐτῆς τεσκερὲ καὶ ἐν τῷ μαζπατᾷ τῶν μητροπολιτῶν ἐφένδιδων ἀναφερόμενον βουλγαρικὸν ζήτημα, μόλον ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ἔδωκε τὰς ἀναγκαίας διασαφήσεις τόσον περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποφάσεως, ὅσον καὶ περὶ τῶν αἰτιῶν, αἵτινες τὴν προὐκάλεσαν, ἀλλ' ἐπειδή, ἐὰν ἤθελε δεήσει, εἶναι καθ' ἑκάστην ἑτοίμη, ὅπως διευκρινήσῃ καὶ ὑποστηρίξῃ ταῦτα δι' ἐγγράφων ἰσχυρῶν, ἡ δ' ἐν ἐκτάσει ἐπανάληψις αὐτῶν ἐνταῦθα ἐθεωρήθη ἀναφελής, διὰ τοῦτο προεκρίθη τανῦν ὡς πρὸς τοῦτο ἡ συντομία.

Τὸ νὰ μὴ γραφῇ δὲ ἀπάντησις μέχρι τοῦδε εἰς τὴν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 μουχαρρὲμ 87 σταλεῖσαν φιλικὴν ἐκτεταμένην ἐκείνην ἀπάντησίν της, εἶναι

Digitized by Google

δῆλον, ὅτι τοῦτο δὲν προέρχεται ἐξ ὀλιγωρίας πρὸς τὰ παρ' αὐτῆς γραφέντα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς αὐτήν. Καθὰ δὲ καὶ προλαβόντως καὶ ἐσχάτως ἐδηλώθη, ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις δὲν δύναται δικαίως νὰ συναινέσῃ ὅπως δι' ἓν τοιοῦτο ζήτημα, τὸ ὁποῖον μὲ τὰς βάσεις τῆς θρησκείας οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν, συγκαλεσθῇ γενικὴ Σύνοδος, ἥτις πρὸ τοσούτων ἤδη αἰώνων καὶ ἐπὶ πολὺ μεγαλητέρων ἔτι ἀντικειμένων οὐ συνῆλθεν. 'Αλλ' ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων συμβαίνουσι καταχρήσεις ἔξω τῶν βάσεων· σπεύδω νὰ διαβεβαιώσω ἰσχυρῶς τὸ σεβαστὸν αὐτῆς ἄτομον ὅτι, ἅμα ὁρισθῶσι τὰ ἀντικείμενα καὶ δηλοποιηθῶσιν, ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις οὐδόλως θέλει διστάσει εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσῃ δραστηρίως τὴν ἐξάλειψιν καὶ διόρθωσιν αὐτῶν· ἐφ' ᾧ καὶ γέγραπται ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερές.

1887 τζεμαζὴλ ἀχὴρ 14
1870 αὐγούστου 29

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

'Απάντησις πρὸς πρὸς τὴν 'Υψ. Πύλην

'Υψηλότατε!

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπὸ 14 τζεμάζιουλ ἀχὴρ τεσκερὲ τῆς 'Υμ. 'Υψηλότητος σπεύδω ν' ἀπονείμω τὴν εἰλικρινῆ καὶ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μου ἐπὶ τοῖς εὐμενεστάτοις αἰσθήμασι τῆς περὶ τοῦ ἐμοῦ ταπεινοῦ ἀτόμου ὑψηλῆς καὶ βαρυτίμου ἀγαθῆς ὑπολήψεως καὶ ἐμπιστοσύνης τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἐφ' ᾗ μάλιστα εὐεργετικωτάτῃ καὶ εὐμενεῖ δια-

Digitized by Google

θέσει τοῦ κραταιοῦ δέβλετίου πεποιθὼς καὶ ἐγὼ ἀνέλαβον καὶ ἐβάστασα μέχρι τοῦδε τὸ βάρος τῆς πατριαρχικῆς ἀξίας, ἥτις ἔχει πολλὰς τὰς ὑποχρεώσεις καὶ δυσκολίας.

Ἀλλὰ δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω, Ὑψηλότατε, τὴν ἀλγεινὴν διαφωνίαν, εἰς ἣν περιήλθομεν ἐγώ τε καὶ ἅπας ὁ κλῆρός μου πρὸς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα ὡς πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ὅπερ ἡ μὲν ὑμετέρα Ὑψηλότης πολιτικὸν θεωρεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐξ ἀρχῆς καὶ πάντοτε καθαρῶς ἐκκλησιαστικὸν θεωροῦντες, ἀνάλογον ἀπεκδεχόμεθα καὶ τὴν παρὰ τῆς ὑψ. κυβερνήσεως ἐπίσημον προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας μου, ἣν ἡ θεία πρόνοια ἔθηκεν ὑπὸ τὴν κραταιὰν αἰγίγίδα τῆς ὀσμανικῆς βασιλείας. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῷ ὑψηλῷ αὐτῆς τεσκερὲ παρέχει τὴν ἰσχυρὰν διαβεβαίωσιν, ὅτι, ἐὰν συμβαίνωσι καταχρήσεις ἔξω τῶν θρησκευτικῶν βάσεων, θέλει διενεργήσει δραστηρίως τὴν ἐξάλειψιν καὶ διόρθωσιν τῶν τοιούτων, τολμῶ ἵνα καθυποβάλω αὐτῇ ἐν συνόψει, ὅσα ἄλλοτε κατὰ πλάτος περὶ τούτων ἐξέθηκα.

Ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν βάσεων, καὶ τῶν κανονικῶν καθεστώτων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ νὰ ἑδρεύωσι δύο ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ ὁμόδοξοι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν, ὅπως συμβαίνει εἰς Ὀρτάκιοϊ. Ἐναντίον τῶν βάσεων τῆς θρησκείας καὶ τῶν κανονικῶν καθεστώτων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ νὰ περιέρχωνται ἀρχιερεῖς ἄνευ ἀδείας τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς πρὸς διαίρεσιν καὶ διάσπασιν τῶν χριστιανῶν, τελοῦντες διαφόρους θρησκευτικὰς τελετὰς εἰς ἐπαρχίας μὴ ἀνηκούσας αὐτοῖς.

Ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν βάσεων καὶ τῶν κανονικῶν καθεστώτων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ νὰ συστηθῇ ἀφ' ἑαυτῆς ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ διὰ μόνης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ ἄνευ ὡρισμένης περιφερείας.

Παραλείπω τὰς διαρπαγὰς ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων, τὰς

Digitized by Google

ἐξώσεις ἀρχιερέων ἐκ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπαρχιῶν αὐτῶν καὶ τοσαῦτα ἄλλα, ἅπερ κάλλιστα γινώσκει ἡ Ὑμ. Ὑψηλότης. Καὶ ταῦτα πάντα γίνονται οὐχὶ ἐξ ὁμοφωνίας τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ δι' ὀργάνων ἐντεῦθεν ἀποστελλομένων ἢ διοριζομένων, καὶ ἐντεῦθεν λαμβανόντων πάντα τὰ σχέδια.

Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτά εἰσιν, Ὑψηλότατε, τὰ διορθώσεως καὶ ἐξαλείψεως ἄξια. Ἄλλως, ἐπειδὴ περὶ τῆς φύσεως ζητήματος εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναφερομένου εἰσὶν ἁρμόδιοι ν' ἀποφανθῶσι μόνοι οἱ πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθίσταται ἄρα ἀναγκαιοτάτη καὶ ἀπαραίτητος ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἥτις λύσει κανονικῶς καὶ ὁριστικῶς τὸ ζήτημα.

Θέλω περιμείνῃ, Ὑψηλότατε, ἕως ἄτιξ τὴν περὶ τούτου ἔγγραφον ἀπόφασιν τῆς Ὑμ. Ὑψηλότητος, ὅπως ἢ ἐξακολουθήσω πατριαρχεύων, τῇ συνδρομῇ καὶ προστασίᾳ τῆς ἀνακτορικῆς κυβερνήσεως, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας μου, ἢ ἀποχωρήσω κατ' ἀνάγκην, λυτρῶν ἐμαυτὸν πάσης εὐθύνης καὶ κατακρίσεως ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Τῇ 5 σεπτεμβρίου 1870.

† Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Digitized by Google

Ἐγκύκλιος πρὸς τὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας

Ἐκ τῶν ἀμφὶ μεσοῦντα τὸν δεκέμβριον τοῦ ͵αωξη' σωτηρίου ἔτους πρός τε τὰς λοιπὰς ὁμοδόξους Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐν Χριστῷ περιπόθητον ἡμῖν καὶ σεβασμίαν Μακαριότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ Συνόδῳ ἀπολυθέντων ἡμετέρων πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐγκυκλίων γραμμάτων, καὶ τῶν ἐπισυναφθέντων ἐγγράφων τῶν περὶ τοῦ πολυκρότου βουλγαρικοῦ καλουμένου ζητήματος, τοῦ συνταράξαντος τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν τοῦτον Θρόνον, ἔγνωσται ἤδη αὐτῇ τε καὶ πᾶσι πάντως τοῖς τὰ γράμματα ἡμῶν ἐκεῖνα, τύποις ἐκδεδομένα, πεφροντισμένως ἀναλεξαμένοις πάντα μονονοὺ τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ τὰς οὐ καλὰς αὐτῆς ἀφορμάς, καὶ δὴ καὶ τὰς σχετλίας ἐκβάσεις, συλλήβδην μὲν καὶ ἐν κεφαλαίῳ, ὡς ἐν ἐπιστολῇ, ἀρκούντως δὲ τοῖς κρίνειν αὐτὰ νομίμως ἐθέλουσι σεβασμίοις προέδροις τῶν τοῦ Θεοῦ ἁγίων Ἐκκλησιῶν, ὧν τὴν ἀδελφικὴν καὶ πεπνυμένην ψῆφον ᾐτησάμεθα τὸ τηνικαῦτα ὑπὲρ τοῦ συναγεῖραι Σύνοδον Οἰκουμενικήν, καὶ ἐπ' αὐτῆς καθάπαξ λύειν τὰ ἐκ τῶν καινοτομεῖν προῃρημένων εὐσεβῶν βουλγάρων ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ἀμφισβητούμενα καὶ ζητούμενα. Ὁπότε γὰρ τὰ παρ' ἐκείνων οὐ πρὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν προβαλλόμενα αἰτήματα, ταῖς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως διοικητικαῖς καὶ πατριαρχικαῖς προνομίαις ἐμφανῶς ἐπηρεάζοντα, σαφῶς ἐναντιοῦται καὶ τοῖς καθεστῶσιν ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς καὶ κανόσιν· ἡμῶν δὲ τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ ὅσα περ ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον προβιβάζει φρόνημα πάντα τέως ἄκρᾳ καὶ πατρικῇ τῇ

Digitized by Google

στοργῇ καὶ συγκαταβάσει ἀπαντλησάντων μέχρι καὶ τοῦ ἀφεῖναί τινα, ὧν ἡμῖν προσήκει νομίμως, οὐδὲν ὅμως ἀπονάμενοι ἢ ἐνδόντες οἱ τῆς οἰκτρᾶς ταυτησὶ διχοστασίας ὑποβολεῖς, ἀεὶ δὲ νέας καὶ τοῦ κανονικοῦ καὶ πρέποντος μᾶλλον ἀφεστηκυίας καὶ ἀπεσχοινισμένας προτάσεις προτείνοντες, περιΐστᾶσιν εἰς ψιλὸν ἄντικρυς ῥῆμα τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ ἑνότητος θεοδίδακτον δόγμα· καὶ ὅπου μίαν μέν τινα τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν ἴσως ἐνδέχεται, καθ' ἑαυτὴν βουλευομένην, ἀστοχῆσαί ποτε τοῦ ὀρθοῦ καὶ δικαίου, οὐ μὴν ὁμοίως ἐνδέχεται σφαλῆναι καὶ ἁμαρτεῖν τὴν σύμπασαν οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν, ἣν πιστεύομεν «στύλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας», ὅταν κοινὴν ποιῆται βουλὴν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· πῶς οὐκ ἐχρῆν ἐπὶ τοιαύτην καθολικὴν καὶ θεοσύλλεκτον Σύνοδον ἐκκαλεῖσθαι τὴν ψῆφον ὡς ὕπατον καὶ θεοβράβευτον δικαιωτήριον;

β') Αἱ μὲν οὖν κατὰ τόπους τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαι, πατριαρχικαὶ καὶ συνοδικαί, πᾶσαι πρὸς τὰ παρ' ἡμῶν ἡδέως ἀποκρινάμεναι, ῥήμασιν ἀκραιφνεστάτης ἀγάπης καὶ συμπαθεστάτης φιλαδελφίας παραμυθούμεναι ὑπεκούφιζον ἡμῖν τὸν ἐκ τῶν βουλγαριστῶν ἐπανεστηκότα σάλον, τὸν τὸ θεοπαγὲς καὶ παναρμόνιον τοῦτο σκάφος ἀεικῶς κατασυντρίψειν ἀπειλοῦντα κατὰ τῶν εὐαγγελικῶς ἀβάτων καὶ ἀνηλίων τοῦ ἐθνολογικοῦ φυλετισμοῦ πετρῶν. Αἱ δὲ πᾶσαι, γνοῦσαι καὶ διασκοπήσασαι τὸ ζήτημα τοῦτο, οἷον παρεσχημάτιστο διὰ τῶν εἰς ἡμᾶς προπέρυσι (τῇ η' ὀκτωβρίου, αωξη') διαπεμφθέντων δυοῖν ὑπουργικῶν σχεδίων, τοιάνδε τινα γνώμην κεφαλαιωδῶς ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπέφαινον. Ἐδόκει γὰρ αὐταῖς πάσας τὰς τοῦ βουλγαριστικοῦ θιάσου ἀξιώσεις (πλὴν μιᾶς, τοῦ ὁμόγλωσσον προσήκειν εἶναι τὸν ποιμένα τῇ ποίμνῃ) τῇ τε ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ ἐκ τοῦ συστάδην ἀντιστρατευομένας καὶ τὴν εὐαγγελικὴν ἑνότητα διασπώσας καὶ πρακτικῆς ἔτι ἐφαρμογῆς πάμπαν ἀμοιρεῖν χωρὶς τῶν διηνεκῶν ἐρίδων καὶ

Digitized by Google

τῶν σκανδάλων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· καὶ μὴν καὶ τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τοῦ ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ λύεσθαι τὴν ἔριδα αἱ πᾶσαι ἠσπάζοντο χρῆναι, πλὴν τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου τῆς Ρωσσίας, ἢ καὶ αὐτὴ κατέκρινε μὲν τά τε σχέδια καὶ τούς, ἄνευ τοῦ συναινέσαι τὴν νόμιμον αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, Ἐκκλησίαν ἄλλην συνιστᾷν ἐπειγομένους, σχισματικοὺς διαρρήδην ἀποκαλοῦσα, οὐ μὴν ὁμοίως ἡδέως τὴν περὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου γνώμην ἀπεδέχετο, τὴν ὡς ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐξενεχθησομένου ὅρου ἐπὶ μᾶλλον τυχὸν σκλήρυνσιν τῶν ἀρχηγῶν τοῦ βουλγαρισμοῦ ὑφορωμένη, ὡς ἔλεγε. Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια τῶν θεοφωτίστων Ἐκκλησιῶν ἡμῖν ἀντεπεσταλκυιῶν (ἀπὸ ἰανουαρίου ἕως ἀπριλίου ͵αωξθ'), ἡμεῖς οὔτ' ἀντιδοξοῦντες αὐταῖς περὶ τῶν κοινῇ λυσιτελούντων πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὔτε τι νεωτερίσαι προθυμούμενοι τὸ παραυτίκα καὶ ἐξ ὑπογυίου περὶ τέκνων σφόδρα ἐν Χριστῷ πεφιλημένων, τὰ δὲ πάντα τῷ φιλανθρώπῳ καὶ παντοδυνάμῳ Θεῷ ἐπιτρέψαντες, τὸ λοιπὸν ἠβουλόμεθα ἡσυχίαν ἄγειν, εἴ πως τῇ τῆς θείας χάριτος αἴγλῃ ἢ τὸ φυλετίζον κόμμα, ταχὺ μεταβουλευσάμενον καὶ σωφρονῆσαν, τὴν εὐθυτέραν τράποιτο· ἢ ἡ κραταιὰ γοῦν κυβέρνησις, φιλολάως ἐποικτείρουσα τὸ ἠθικῶς ἐκτραχηλισθὲν καὶ ἀπολλύμενον βουλγαρογενὲς καὶ βουλγαρόφωνον ὑπήκοον, ἰάσαιτο τὸ τραῦμα φαρμάκῳ δραστικῷ, ἀκώλυτον ἐῶσα κατὰ τὰ πάτρια συνάγεσθαι τὴν ἀπὸ πάσης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Σύνοδον, σῶμα ἅγιον καὶ θεοκίνητον πιστευόμενον καί, ἢ τοιοῦτο, πᾶσαν ἐπιφερόμενον ἀξιοπιστίαν ψήφον θεοκράντου, καὶ τοῖς πιστοῖς ἀπαρατρέπτου καὶ ἀνεκκλήτου· οἷα δὴ προγεγραφότες τυγχάνομεν ἐν τῇ ἀπὸ τῆς ἑκκαιδεκάτης δεκεμβρίου ͵αωξη' ἐγκυκλίῳ ἡμῶν. Οὐ μὴν ἤρεσκε ταῦτα καὶ τοῖς πρωταγωνισταῖς τοῦ βουλγαρισμοῦ. Ἐννέα γὰρ τὸν ἀριθμὸν βούλγαροι λαϊκοί, τρεῖς συμπαραλαβόντες τὴν μὲν περιβολὴν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἀρχιερέας Χριστοῦ, ἔργῳ δὲ ἀρχιερατικοῦ φρο-

Digitized by Google

νήματος καὶ τρόπου πόῤῥω ἀφεστηκότας, ἄμφω φαμὲν τοὺς προκαθηρημένους καὶ τρίτον τὸν ἐς δεῦρο μητροπολίτην ἐπωνυμούμενον Φιλιππουπόλεως Πανάρετον, κατὰ τὸ ἐν Βοσπόρῳ Μεσάχωρον (τὸ τουρκιστὶ Ὀρτάκιοϊ) τὴν ἕδραν αὐτῶν πήξαντες, κἀκεῖθεν τὰς δημοκοπίας αὐτῶν ἐξακοντίζοντες πανταχόσε, οὗ ἂν ἡγήσωνται ἐπιχειρητέον εἶναι καὶ ἄρδην καθαιρετέον ἤτοι βίᾳ ἢ δόλῳ πάντα φραγμὸν ἐκκλησιαστικὸν ἢ διοικητικόν, τοῖς σφετέροις ἐπιπροσθοῦντα βουλεύμασι, πρῶτον μὲν οὐδὲ τὴν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας κατὰ τῶν εἰρημένων δύο σχεδίων θεόπνευστον ψῆφον αἰδούμενοι, αὐτοῖς δὲ τούτοις τοῖς σχεδίοις ὥς περ ἑρμαίῳ τινὶ ἐμπεσόντες, καὶ καθάπερ θεῖον δώρημα συνεγκολπωσάμενοι, ταῦτα μὲν ἐμεγάλυνόν τε καὶ ἐμακάριζον ἐν τοῖς ὀπαδοῖς αὐτῶν ὡς κανονικὰ καὶ τοῖς βουλγάροις ἐθνοσωτήρια· τὴν δὲ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν ἀπηνέστατα διέσυρον καὶ ἐσυκοφάντουν, ὡς ἀπὸ κακοβούλου γνώμης καὶ διαθέσεως ἀδικοῦσαν αὐτούς, καὶ κατὰ προσποίησιν κηρύττουσαν ἀντικανονικὰ καὶ ἀντορθόδοξα τὰ καθ' αὑτὰ ὀρθὰ καὶ κανονικώτατα· τύποις δὲ ἐκδεδωκότες τὰ σχέδια βουλγαριστὶ καὶ ἑλληνιστὶ καὶ τουρκιστὶ καὶ γαλλιστὶ μετὰ ἀναλόγου προλόγου κατὰ χιλιάδας ἀντιτύπων, παραχρῆμα διεδίδοσαν κατὰ τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἀνὰ τὴν Θράκην πᾶσαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, λελύσθαι κατ' εὐχὴν ἰσχυριζόμενοι τὸ ζήτημα, καὶ γράμμασι πυκνοῖς ἰδιωτικοῖς τε καὶ ἐγκυκλίοις οἷον τὸ τῆς ε' νοεμβρίου ͵αωξη' (ἐν σελίδι 221) ἐνθουσιωδῶς παραθαρσύνοννοντες καὶ προτρεπόμενοι σύμπαν τὸ βουλγαρικὸν δοξολογίας ἀναπέμπειν τῷ Ὑψίστῳ ἐπινικίους ἐπὶ τῇ σφῶν ἀπολυτρώσει, καὶ τὴν ἀνέλπιστον ἀπελευθέρωσιν δημοτελῶς πανηγυρίσαι ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ναοῖς, τῇ 6ῃ μάλιστα τοῦ δεκεμβρίου μηνός, οὐ μόνον ἱεραῖς δεήσεσι καὶ λιταῖς, ἀλλὰ δῆτα καὶ κοιναῖς χαριστηρίοις ἱκετηρίαις πρός τε τὴν Α. Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα τὸν μεγάθυμον σουλτάνον, καὶ πρὸς τοὺς ἐκλάμπρους ὑπουργοὺς

αὐτοῦ, ὡς ἀποδεδωκότας αὐτοῖς τὸν πατρῷον κλῆρον, καὶ αὐτοκέφαλον ἀνηγορευκότας τὴν ἑαυτῶν Ἐκκλησίαν. Οὐκ ἐκτραγῳδήσομεν τὰς ἐπὶ τούτῳ πομπεύσεις καὶ τὰ σκώμματα καὶ τὰς ἀτασθάλους ἐπιδείξεις καὶ τὰ σκάνδαλα τῶν ἐφαμάρτων τούτων πανηγύρεων, ἐν αἷς παρὰ τὰ ἄχραντα καὶ θυηφόρα θυσιαστήρια ἀναστηλωθεῖσαι συνεδοξολογήθησαν μετὰ τῆς δεσποτικῆς καὶ θεομητορικῆς καὶ τῶν λοιπῶν σεβασμίων εἰκόνων αἱ ἀνίεροι καὶ βέβηλοι τῶν τριῶν καθῃρημένων ἀρχιερέων, ὡς πρωτομαρτύρων τῆς βουλγαρικῆς φυλῆς· εἶεν —τοῖς δὲ πᾶσι πανταχοῦ παρῄνουν παντὶ σθένει καὶ ἢ τάχους ἐκποδὼν ποιήσασθαι καὶ ἀποσείσασθαι τὸν «ἀλλοεθνῆ ζυγὸν τοῦ γραικικοῦ Πατριαρχείου»· οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ προσκλητηρίοις ἐκνόμοις πάντας προσεκάλουν τοὺς ἤδη βουλγαρίζειν ἐπαγγελλομένους, ἢ ὁπόσους βουλγαρίσειν ᾤοντο τῶν ἐπὶ Θράκης καὶ Μακεδονίας μητροπολιτῶν τοῦ Θρόνου, ἀποστῆναι μὲν ὡς τάχος ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοὺς ὅρκους ἀθετῆσαι τοὺς πρὸς αὐτήν, θᾶττον δὲ συμμίξαι τοῖς ἐν τῷ Μεσαχώρῳ τοῦ Βοσπόρου συναγηγερμένοις παρασυνάκταις, ἵν' ἐν κοινῇ βουλγαρικῇ συνόδῳ καὶ ὁμηγύρει τὰ τῆς «ἠλευθερωμένης, ἔφασαν, αὐτῶν Ἐκκλησίας» συντάξαιντο καὶ κανονίσειαν, καθὼς ἂν αὐτοῖς ἀρέσκῃ. Τῶν δὲ μεταπεμφθέντων ἀρχιερέων τοῖς μὲν ἀπειθήσασι καὶ οὐκ ἀποστᾶσι δεινὸς ἠπειλεῖτο διωγμός· καὶ πρὸς τῷ διωγμῷ ἐντόνως ἀπηγορεύετο πᾶσι τοῖς ὑπὸ τούτοις ἱερατεύουσι τό τε κανονικὸν μνημόσυνον καὶ πᾶσα ὑποταγὴ καὶ πειθαρχία· εἰ δέ τις αὐτῶν ἐπιπολαιότερος καὶ πρὸς καινοτομίας εὐπετέστερος, ἢ τοῦ παραυτίκα κέρδους ἥττων, οἷοι ὤφθησαν ὅ,τε Λοφτζοῦ ἐπισκοπεύων καὶ οἱ μητροπολῖται Βιδύνης, Σοφίας καὶ Νυσσάβας, τούτων οἱ μὲν εὐθὺς τῆς ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ὁδοῦ ἀψάμενοι, ῥᾷστα τῇ ἐν Μεσαχώρῳ παρασυναγωγῇ προσετίθεντο, οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Σοφίας καὶ Νυσσάβας, οἷα γοργώτεροι καὶ νεανικώτεροι περιοδευταί, ἀπόστολοι τῆς ἀνταρσίας εἰς τὰς ἐπαρ-

Digitized by Google

χίας ἀποσταλέντες παρὰ τῶν ᾧδε φατριαρχῶν*,δύο καὶ πονηρὰς ἐποίουν ἀντικανονικότητας· καὶ τὸν ἁπλοῦν γὰρ καὶ ἄκακον λαὸν ἀνεστάτουν ὑπερεθίζοντες, τρόποις μωμητοῖς αὐτοὺς μετιόντες, καὶ ἱερέας ἐχειροτόνουν ἀπὸ τοῦ οἰκείου κόμματος πανταχῇ, ἔνθα τοὺς ὄντας ἑώρων στερρῶς ἐγκειμένους καὶ ἐφησυχάζοντας τοῖς καθεστῶσι νόμοις καὶ ἤθεσιν, οὔτ' ἀνταρτῶν καὶ καθῃρημένων ἐπισκόπων μνημονεύειν ἀνεξομένους, εἴ τι καὶ γένοιτο.

γ'.) Καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἐκλογάδα τοῦ Κυρίου πολλαχῇ δεινῶς καὶ ἀεικῶς φθειρομένην καὶ ληϊζομένην παρὰ ληστῶν, ἐν ὁμοιώματι ποιμένων περιτρεχόντων ποίμνας ἀλλοτρίας· παντοδαποὺς τε ψευδοϊερέας ζευγνύντας καὶ διαζευγνύντας τὸν παρατυχόντα, δεσμεύοντάς τε καὶ λύοντας, καθὼς ἂν τύχῃ, ἐν δὲ λάκκῳ καὶ βορβόρῳ (φεῦ!) βαπτίζοντας διὰ τὸ φυλάττεσθαι τὰς ἱερὰς κολυμβήθρας ὑπὸ τῶν γνησίων πρεσβυτέρων· ἀντὶ δὲ θείου μύρου τῷ κοινῷ ἐλαίῳ χρίοντας, καὶ ὅλως ἱερατικοῖς τοῖς τρόποις καὶ τοῖς σχήμασιν ἀγύρτας λαϊκοὺς καὶ λαοπλάνους, ἐλλάττονι ἢ πλείονι ἀργυρίῳ τὸν γνήσιον τῆς Ἐκκλησίας μετερχομένους λειτουργὸν καὶ διδάσκαλον, διδάσκαλον οὐ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης. Εἰκότως· πῶς γὰρ οὐκ ἐν ἀνύδροις καὶ ἀβάτοις ὁδοῖς καὶ τόποις πορεύσονται εὔπιστοι καὶ ἀμαθεῖς χριστιανοί, τοιούτοις ὁδηγοῖς ἀκολουθοῦντες, ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις χωλαίνουσιν, ἢ τοὔνομα μόνον καὶ τὴν πρόσοψιν φερομένοις τῶν ἀληθινῶν ποιμένων; Δυστήνῳ δὲ μοίρᾳ, εἶχον οἱ καλοὶ οὗτοι ποιμέναις καὶ μύσται τοῦ βουλγαρισμοῦ, εἶχον συνυποστηρίζον τὴν τηλικαύτην αὐτῶν ἀδικίαν καὶ θρασύτητα τὸ ἐκ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ὀλίγωρον καὶ ἄκρως μαλακὸν, ἐξ οὗ δὴ καὶ οἱ τὰ πρῶτα τῶν κατοίκων φέροντες ἐν δυνάμει καὶ πλούτῳ ἀναφανδὸν συνετάραττον καὶ συνεκύκων τὰς πόλεις καὶ τὰς ἐνορίας,

(*) τὸ ἔντυπον φέρει «πατριαρχῶν»· ὅπερ ἄτοπον.

τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς σχολάς· τοὺς δέ τοι κανονικοὺς ποιμένας οὕτω συνέπνιγον πανταχόθεν καὶ κατεπίεζον, ὡς ἤτοι μεταπεσεῖν ἐνίους αὐτῶν εἰς τὴν ἰλὺν τοῦ βουλγαρισμοῦ ἑκόντας ἀέκοντας, ἵνα πραγμάτων καὶ πειρασμῶν ἀπαλλάττοιντο, ἢ τὴν τῆς οἰκείας μητροπόλεως ἕδραν ὑπ' ἀνάγκης καταλιπόντας καταστενοχωρηθῆναι καὶ λαθεῖν που ἔν τινι χωριδίῳ τῆς παροικίας, ἕως ἂν παρέλθῃ καὶ αὕτη ἡ ὀργὴ Κυρίου, ἡ ἐνσκήψασα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· ἔστι δὲ οὓς καὶ ὡς ἡμᾶς ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν κατελθόντας σώζειν τό τε σαρκίον καὶ τοὺς ὅρκους καὶ τὴν ἀεὶ ἀφυλέτιστον ὀρθοδοξίαν.

δ'.) Τοιαῦτα οὖν ἡμεῖς καθ' ἡμέραν ὑπενεργούμενα καὶ πανταχοῦ διαβεβοημένα βαρυαλγῶς τὰ μὲν ἐνηχούμενοι, ἔστιν ἃ δὲ καὶ θεώμενοι, τί ἂν εἴχομεν δρᾷν πέρα τοῦ λόγου καὶ τοῦ ὑπερβολῇ φιλανθρωπεύεσθαι; Καὶ δὴ ὅπλου θεοφιλοῦς καὶ λογικοῦ τοῦ λόγου λαβόμενοι, τὰς περὶ τετελεσμένης λύσεως τῆς τῶν βουλγάρων ἐκκλησιαστικῆς διαφορᾶς διαδιδομένας σπερμολογίας ἐπιστημότερον καὶ γενικώτερον διαψεύδοντες, τό τ' ἀληθὲς τῶν γεγονότων διασαφοῦντες, ἤδη λήγοντος τοῦ ᾳωξη' σωτηρίου ἔτους (τῇ β' καὶ τῇ ζ' τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου) δύο ἐξέδομεν ἐκκλησιαστικὰς ἐγκυκλίους πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸν Θρόνον ἱερωτάτοις μητροπολίταις καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοὺς τελοῦσι θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις καὶ λοιποῖς χριστιανοῖς, ἐν αἷς παρηγγυῶμεν καὶ προὐτρεπόμεθα ἐμμένειν ἑδραίους τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ, ἀπεκδεχομένους μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τὴν τῆς ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου συγκρότησιν, καί, οἷα πρέπει ποιμέσι τοῦ λαοῦ καὶ διδασκάλοις, διδάσκειν καὶ ποδηγετεῖν τοὺς εὐσεβεῖς, μήτε πλανᾶσθαι, μήτε ἀπερισκέπτως γίγνεσθαι ἀνθρώπων ὄργανα, τὸ αὐτοῖς ἴδιον ἐπιδιωκόντων συμφέρον*. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ

(*) βλέπε τὰς ἐγκυκλίους ἐν τῇ μετὰ χεῖρας Συλλογῇ ταύτῃ συνεκδιδομένας ἀπὸ σελίδος 224 καὶ 226 καὶ ἐφεξῆς.

Digitized by Google

τρεῖς καὶ τῷ ὑψηλοτάτῳ πρωθυπουργῷ διακοινώσεις (ταχρίρια) διαβιβάσαι τεθαρρήκαμεν, τῇ γ' τῇ ιγ' καὶ τῇ κ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους, ὑπομνῆσαι γλιχόμενοι τὴν αὐτοῦ περίνοιαν ὡς οὐδὲν ἄρα καθ' ἑαυτὰς αἱ προνομίαι καὶ τὰ βεράτια, οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες, ἡ λογικότης καὶ τὰ κατὰ θεωρίαν δίκαια ἐν ἀποιδεύτοις καὶ ταραχωδεστέροις ἀνθρώποις δίχα τῆς κυβερνητικῆς περιστολῆς καὶ συνεργείας, ἣν οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τῆς φυσικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς καὶ εὐημερίας, ἢ καὶ ἐπὶ τῆς καθεστώσης ἠθικῆς καὶ θρησκείας τοῦ ὑπηκόου ἐπεκτεινομένην οἴδαμεν, ὑπηκόου οὐ κατὰ φυλὰς καὶ ἔθνη, ἀλλὰ καθ' ὡρισμένα δόγματα καὶ θρησκεύματα πολιτευομένου.

ε'.) Αἱ διακοινώσεις αὗται (σελ. 228—234), περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας βουλγαριστικῶν ἀτακτημάτων καὶ σκανδάλων τὸν λόγον ποιούμεναι καὶ τὴν προσήκουσαν καὶ ταχινὴν ἀρωγὴν καὶ προστασίαν τῆς φιλονόμου κυβερνήσεως ἐμμονώτερον ἐπικαλούμεναι, ἰσχυραὶ καθ' ἑαυτὰς διὰ τὸ ἐπ' αὐτῶν τῶν νόμων τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀκραδάντως ἐφηδρᾶσθαι, γραπτῆς μὲν ἀπαντήσεως οὐκ ἔτυχον· ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτοπρόσωπον τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπίσκεψιν τῇ λα' δεκεμβρίου ,αωξη' ἀπὸ ζώσης φωνῆς ἀνεκοινώσαντο ἡμῖν οἱ ὑψηλοὶ ὑπουργοί, ὅτι ἐντολὰς μὲν καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ λελυμένον εἶναι τελειωτικῶς τὸ κατὰ τοὺς βουλγάρους ζήτημα οὐδαμῶς ἐκπέπομφεν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, οὐ γὰρ ἐπιμίγνυται (ἔφασκον) τοῖς τῶν ὑπηκόων θρησκεύμασι· πέπομφε μέντοι τὰ δύο προειρημένα σχέδια εἰς τρεῖς μόνας νομαρχίας· καὶ τιμωρήσειν καθυπισχνοῦντο, εἴ τίς που τῶν διοικητῶν ἢ τῶν παρ' αὐτοῖς συμβούλων ἄλλα παρὰ τὰ ἐντεταλμένα πράττειν φωρῷτο· καὶ ἄλλα τοιαῦτα παραμυθητικὰ ῥήματα ἐξεῖπον ἡμῖν, ἐν οἷς κἀκεῖνο, ὅτι περιττὴν ἡγεῖται ἡ Α. Ὑψηλότης τὴν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου συγκρότησιν εἰ οἷόν τε γένοιτο αὖθις ἀναδρα-

Digitized by Google

μεῖν, εἰς ὃ ἡμεῖς προανεκοινωσάμεθα τοῖς ὑπουργοῖς (κατὰ ἰούνιον τοῦ ͵αωξζ΄ ἔτους) ἴδιον σχέδιον. Καὶ γὰρ ἦμεν δεδωκότες τοιοῦτον, οἷον ὑπηγόρευσεν ἡ σιδηρᾶ ἀνάγκη τοῦ σῶσαι τοὺς ἠθικῶς κινδυνεύοντας βουλγάρους. Τὰ μὲν οὖν παρὰ τῶν ὑπουργῶν τοιαῦτα ὡς ἐν κεφαλαίῳ καὶ οὕτω γενναῖα καὶ ἐνθαρρυντικά· ἀλλὰ γὰρ οὔτε τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐλώφα ῥᾳδιουργήματα, οὔτε τοὺς βουλγαριστὰς ἀρχιερεῖς, ἄλλους παρὰ τοὺς ἐνδεδημηκότας, ἑωρῶμεν ἐπισχομένους τοῦ μὴ συνάγεσθαι κατὰ τὸ Μεσάχω ον, ἕως αὐτοῖς ὁ ἱκανὸς συνήθροιστο ὅμιλος πρὸς σύστασίν τε καὶ διοργάνωσιν τῆς ἑαυτῶν κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς τὰ κατ' αὐτοὺς ἐσωτερικὰ διοικησούσης, ἥτις καὶ σφραγῖδα φέρειν ἐπισήμως ἐπετράπη βραδύτερον. Οὐκοῦν σφόδρ' ἀθυμοῦσιν, οὔτε ἔχουσιν ὅπως διαθείημεν τηλικοῦτο πρᾶγμα, πολλάκις ἔννοια ἡμῖν ἐγένετο ἤτοι κλείσαντας τὰ οὕτω φανερῶς καὶ νηποινεὶ ληστευόμενα Πατριαρχεῖα καὶ συνοδικῶς διαμαρτυραμένους ἀπροστάτευτα ἐγκαταλιπεῖν τὰ ποίμνια ἡμῶν καὶ τὰς προνομίας*, ἢ τοὺς ἀντάρτας ἀρχιερεῖς κανονικῇ καὶ δικαίᾳ καθαιρέσει κατακρῖναι, ἢ μᾶλλον ἐλπίδι τοῦ ἐνεργῆσαί τί ποτε ἀφ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς ἐξοχωτάτους ὑπουργοὺς ἄξιον τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τοσούτων αἰώνων καὶ τῆς εὐνομίας τοῦ κράτους, πάλιν ὑπομεῖναι καὶ φιλανθρωπεύσασθαι, εἴ πως οὐρανόθεν ἐπανατεῖλαι θεῖόν τι ἄκος καὶ μάλαγμα, οἵου ἐδεῖτο οὐχ' ἥκιστα καὶ τὰ πολλὰ ἡμῶν ἀσθενήματα.

στ΄.) Ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς λειποτακτήσασιν ἱεράρχαις μάλιστα πάντων πανουργότατος ἀφ' ὧν εἴργασται ἀναπεφηνώς ἐστιν ὁ προμνησθεὶς Πανάρετος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, ὁσημέραι λάβρος καὶ ταραχώδης τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀντιμετωπιζόμενος, τοῦ-

---

(*) δυστυχῶς πολλαχοῦ σφάλματα ἀσύγγνωστα φέρον τὸ ἔντυπον, γράφει καὶ ἐνταῦθα οὐχὶ «προνομίας», ἀλλὰ «παρανομίας»· ὅπερ ἀνάρμοστον.

Digitized by Google

τὸν ἔγνωμεν συνοδικῇ διαγνώσει μεταπέμψασθαι, ἐπισήμως ἀπολογησόμενον καὶ σαφῶς ἐροῦντα ὅ,τι τε διενοεῖτο πράττειν, καὶ πῶς ἐθέλοι χρησαίμεθ' αὐτῷ τὸ ἀπὸ τοῦδε. Ἐπὶ τούτῳ τοίνυν διὰ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιμανδρίτου τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης Ἐκκλησίας δὶς αὐτὸν μετεπεμψάμεθα· ὁ δὲ τὴν ἀπείθειαν εἰσέτι συγκαλύψαι προθυμούμενος, ὑπέσχετο μὲν ἐλεύσεσθαι, ποικίλας δὲ προφάσεις προὐβάλλετο τῆς ἀναβολῆς, ἀσθένειαν καὶ κακοκαιρίαν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ (ἔλεγε) τὴν κατάβασιν ὑπερτιθέμενος. Τὸ δὲ ἦν ἄρα πονήρευμα ὑπὲρ τοῦ κερδᾶναι χρόνον, εἴ πως μεταξὺ σὺν τοῖς ἄλλοις μύσταις τοῦ βουλγαρισμοῦ χρηματιζόμενοι ἐξεύροιεν μηχάνημά τι προλαμβάνον, ὡς αὐτοί γε ᾤοντο, οἱανδήποτε ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτίμησιν.

ζ'.) Καὶ δὴ τῇ κγ' τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου αωξη', περὶ δείλην ὀψίαν, τέτταρα τῶν λαϊκῶν μελῶν τῆς ἐν Μεσαχώρῳ κεντρικῆς λεγομένης ἐπιτροπῆς τῶν βουλγαριστῶν, ὡς ἡμᾶς παραγενόμενοι, φιλοφρονέστερόν πως διεβεβαιοῦντο, ὡς διὰ μακροῦ προθυμουμένους προσελθεῖν καὶ προσκυνῆσαι υἱϊκῶς τῷ οἰκείῳ πατριάρχῃ ἐκώλυεν αὐτοὺς τὸ τῶν πραγμάτων ἀνώμαλον. Ἡμεῖς δὲ ἀναλόγως ἀποκρινάμενοι, καὶ πᾶν ἔργον μὴ καλῶς ἀρξάμενον, οὐ δυνατὸν εἰς τέλος λῆξαι καλὸν δι' ἱκανῶν ὑποδείξαντες, καὶ τῶν σχεδίων, ἃ τοῦ ζητήματος λύσιν οἴονται, τὸ ἀντικανονικὸν καὶ παράνομον ἀναδιδάξαντες (ὃ δὴ καὶ αὐτοὶ συνωμολόγουν ἐν μέρει ἔν γε τῷ δευτέρῳ σχεδίῳ), ὡς εἴδομεν αὐτοὺς οὐδαμῶς προσέχοντες τὸν νοῦν τοῖς τῆς ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης ἡμετέροις ῥήμασί τε καὶ νουθετήμασι, μετὰ πολλῆς μὲν λύπης, ἠρόμεθα δ' ὅμως αὐτούς, τίς ἄρα εἴη ὁ σκοπὸς τῆς πρὸς ἡμᾶς προσελεύσεως. Ἥκομεν ἐγχειριοῦντες, ἔφασαν, τῇ Ὑμ. Θ. Παναγιότητι τὴν τῶν ἔναγχος ἐνδημησάντων κατὰ τὸν βοσπορικὸν Μεσάχωρον βουλγάρων ἀρχιε-

Digitized by Google

ρέων ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Οἰκουμ. πατριαρχ. Θρόνον ὑποταγῆς γραπτὴν παραίτησιν, καὶ προσαγγελοῦντες, ὡς τὸ λοιπὸν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐθνικῇ βουλγαρικῇ Ἐκκλησίᾳ ἑαυτοὺς ὑποτετάξονται. Ταῦτα δ' εἰπόντες εὐθέως παρακατέθεντο ἔμπροσθεν τῆς ἡμῶν μετριότητος συνεπτυγμένον τὸ ἔγγραφον. Ἡμεῖς δ' ἐκπλαγέντες, ὡς εἰκὸς, τῇ ἀκοῇ, καὶ τὸ ἔγγραφον οὕτω προκεῖσθαι ἐάσαντες, τήν τε ἀθυμίαν καὶ τὸ θάμβος ἡμῶν ἐπὶ τῇ τηλικαύτῃ τῶν ἀρχιερέων τούτων ἀπονοίᾳ αὐτοῖς ἐδηλώσαμεν, καὶ μηδαμῶς τὴν τοιαύτην παραίτησιν τῆς πρὸς τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας εὐθύνης αὐτοὺς ἀπαλλάττειν δι' ἱκανῶν ἐδιδάξαμεν, ἀλλ' ὅτι πάντως ἐπίορκοι καὶ ἀποστάται τῆς οἰκείας νομίμου καὶ κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς εἰσί τε καὶ λογισθήσονται ἐνώπιον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, εἰ μὴ θᾶττον ἐπανορθώσαιντο τὸ παράπτωμα· ὃ δὲ ἐκόμισαν ἔγγραφον, τοῦτ' ἐν δέοντι συσκεψάμεμενοι* τῇ περὶ ἡμᾶς ἱερᾷ Συνόδῳ, ἔφημεν ὅτι γνωριοῦμεν καὶ αὐτοῖς ὅ,τι ἂν δόξῃ. Οἱ μὲν οὖν ἀνεχώρουν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἐπὶ Συνόδου ἀναγνωσθὲν τὸ ἔγγραφον, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τοῦ Σοφίας Δωροθέου καὶ τοῦ Λοφτζοῦ Ἱλαρίωνος, (οἷς μετ' οὐ πολὺ ἐπηκολούθησε καὶ ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος, βραδύτερον δὲ καὶ ὁ Βελισσοῦ Γεννάδιος), κεφαλαιωδῶς ἀφηγεῖτο, ὅτι μετατιθέασι τοὺς ὅρκους αὐτῶν καὶ τὴν κανονικὴν ὑποταγὴν καὶ λειτουργίαν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοκέφαλον βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν. Παράλογον οὖν, ὡς εἰκὸς, καὶ παράνομον καὶ ἀν-

(*) Ἀδιανόητον καὶ ἐνταῦθα τὸ χωρίον· τὸ μὲν ἔντυπον, καὶ κυρίως ἡ μετατύπωσις τοῦ 1894, ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ γενομένη, πλήρης ἐστὶ σφαλμάτων, τὸ δὲ πρωτόγραπτον ὑπόμνημα μάτην ἐζητήσαμεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ γραμματοφυλακείῳ.

Digitized by Google

τικανονικότητος γέμον δόξαν, ὥσπερ οὖν ἐστιν ἀληθῶς, τὸ ἔγγραφον καὶ ὁλοκλήρως ἀποδοκιμασθὲν, ἐπεστράφη μεθ' ἡμέραν μίαν τοῖς πέμψασιν ἀρχιερεῦσι μετὰ τῆς προσηκούσης ἐκκλησιαστικῆς ἀποκρίσεως*.

η'.) Μετὰ δὴ τοιαύτας ἀντικανονικὰς παραιτήσεις, καὶ ἀσυστάτους ἀπολογίας, ὥσπερ ἀπόλυτοι καταστάντες κύριοι τοῦ δεσμεῖν καὶ τοῦ λύειν κανόνας καὶ παραδόσεις, καὶ ὥσπερ αὐτοχειροτόνητοι ἐπίσκοποι τῆς ἀπεριχωρήτου βουλγοφυλετικῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἀρχιφυλετισταὶ αὐτῶν, ἢ τὰ ποίμνια ἐξήγειρον κατὰ τῶν οἰκείων κανονικῶν ποιμένων, ἢ τοὺς τοῦ κόμματος αὐτῶν ἀνέπλαττον πολυαριθμοτέρους τῆς ἀληθείας, ἢ, ὃ μέγιστον, ὑψηλὰ προὐκάλουν θεσπίσματα, τὴν ἀνομίαν αὐτῶν νομιμοποιῆσαι σπουδάζοντες. Ὅτε γοῦν. ὡς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, ἐξεγένετο ἡμῖν ἐντυχεῖν καὶ συνδιαλεχθῆναι τῷ ὑψηλοτάτῳ πρωθυπουργῷ, τηνικαῦτα μεταξὺ τοῦ λόγου, ἐρομένοις ἡμῖν εἰ ἀκωλύτως ἐφεῖτο, κατὰ τὰ πατροπαράδοτα, συγκροτῆσαι Σύνοδον Οἰκουμενικὴν περὶ κανονικοῦ ζητήματος, εἰς ὅλην ἀναφερομένου τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τοῦτο μὲν οὐ κατένευσεν ἡ αὐτοῦ Ὑψηλότης. ὡς κίνησιν καὶ ὄχλον τάχα τῷ ἱερῷ σώματι τῶν ἐπισκόπων ἐμποιῆσον· ἐπήρετο δὲ εἰ οὐχ' οἷόν τε ἀντὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἰς τὸ σχέδιον ἐπαναδραμεῖν ἐκεῖνο. ὃ ἡμεῖς ἰδίᾳ ἐν ἔτει αωξζ' ἀνεκοινωσάμεθα τοῖς κορυφαίοις τῶν ὑπουργῶν· σχέδιον λύσεως ὑφισταμένης εἰς τὸ βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν ἐγκαταστῆσαι **μέσην Αἵμου καὶ Ἴστρου****, ἔνθα ἡ κυριώνυμος παρατείνεται

(*) Ἴδε ἐν σελίδι 238—240 τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου.

(**) διὰ παχέων γραμμάτων ἐδηλώσαμεν τὸν περιορισμὸν τῆς δῆθεν βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἵνα δίκαιον ἀποδοθῇ ἐμφανέστερον ὑπὸ πάντων τῷ ἀειμνήστῳ Γρηγορίῳ.

Digitized by Google

Βουλγαρία. ὅπερ ἐστὶν. ἀρχιεπισκοπὴν, ἠρτημένην μὲν ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὡρισμένας, δὲ περιλμβάνουσαν μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπὰς, ἐσωτερικῶς ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου διοικουμένην καὶ ᾗ βούλεται δοκίμῳ γλώττῃ ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις χρωμένην, ὑπὸ δὲ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐποπτευομένην, κυροῦντος καὶ ἀσφαλίζοντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνταυτῷ καὶ τὴν πολιτικὴν νομιμότητα τοῦ ἐξάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν μητροπολιτῶν καὶ δὴ καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἔχοντος ἔκκλητον περὶ τὰ σπουδαιότατα δογματικά τε καὶ κανονικὰ ζητήματα (σελ. 115 τοῦ παρόντος). Ἀνεκαλεῖτο δ' ἡμᾶς εἰς ἐκεῖνο τὸ σχέδιον ὁ ὑπουργὸς οὐχ' ἁπλῶς, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ ἐξεῖναί τι καὶ μεταβαλεῖν ἢ τροποποιῆσαι ὑπὲρ τῆς Ἐξαρχίας. Ἡμεῖς δὲ τροποποίησιν ὑπολαμβάνοντες τὸ παραχωρῆσαι μίαν ἔτι ἢ δύω ἐπαρχίας ἐκ τῶν παρακειμένων, ἀπεκρινάμεθα, ὡς οὐκ ἀδύνατον καὶ τοῦτο γενέσθαι χάριν τῆς εἰρήνης, ἤν γε μόνον συναινέσωσιν οἱ περὶ ἡμᾶς ἀρχιερεῖς καὶ οἱ τὰ πρῶτα φέροντες τοῦ κατὰ τὴν πρωτεύουσαν ὁμοδόξου κλήρου.

θ'.) Ἀναμενόντων τοίνυν ἡμῶν παρὰ τοῦ ὑψ. πρωθυπουργοῦ τὴν ἐκ κοινῆς ὁμοφωνίας εἰς τὸ ἡμέτερον σχέδιον ἐπαναδρομὴν, αἴφνης διῆκται εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκοὰς, ὡς ἄρα ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ὀνομάσειεν ἐξαμελῆ τινα ἐπιτροπὴν ἀπὸ] γραικῶν καὶ βουλγάρων, ἀνὰ τρεῖς, τῶν πάντων λαϊκῶν. συντάξουσαν σχέδιον ἑκατέροις ἀποδεκτόν. Ἡμῖν μὲν οὖν, οἷά περ εἰκὸς, οὐκ ἤρεσκεν ἡ ἀκοὴ, ἀναρμοδίως οἰομένοις αὐτοσχεδιάζειν ἐξ ὑπογυίου περὶ πόλεως Θεοῦ καὶ θεοπαραδότου ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἄνδρας λαϊκούς. Ἐπεὶ δὲ, ἀγνοούντων ἡμῶν, ἡ ἐπιτροπὴ καθειστήκει, οὐκ ἦν ἡμέτερον τὸ ἐπικρίνειν τὰς ἀφανῶς διενεργουμένας πράξεις, ἄλλως τε καὶ οὐδενὸς οἵου τε ἐσομένου καθυποχρεῶσαι ἡμᾶς

δέξασθαι, εἴ τι οὐκ ὀρθῶς ἔχον φαίνοιτο, τοῦθ' ὅπερ ἀνηγγείλαμεν καὶ τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπουργῷ, αὐτίκα διαμαρτυράμενοι κατὰ τῆς συστάσεως τοιαύτης ἐπιτροπῆς. Χρόνου δέ τινος ἐν μετεώρῳ σιγῇ διαγενομένου, δύω τῶν μὴ βουλγαρικῶν μελῶν τῆς θρυλληθείσης ἐπιτροπῆς, καταβάντες εἰς τὰ Πατριαρχεῖα περὶ φθίνοντα τὸν μάρτιον τοῦ ͵αωξθ' ἔτους, ἀνεκοινοῦντο ἡμῖν ὅτι τε εἴησαν μέλη μικτῆς ἐπιτροπῆς, συστάσης ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὑφ' οὗ καὶ προεδρεύοιτο, ἐπὶ συντάξει σχεδίου, βάσιν δῆθεν ἔχοντος τὸ ἡμέτερον, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ καταλλάξοντος τοὺς βουλγάρους, καὶ ὅτι τοιοῦτον ἤδη συντεταχότες, κομισταὶ ἥκοιεν εἰς τὸ ὑποβαλεῖν αὐτὸ καὶ τῇ ἡμετέρᾳ διασκέψει, ὥστε περιβληθῆναι καὶ τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡμῖν δὲ κατὰ τὸ εἰκὸς ἀποκριναμένοις μήτ' ἐπιτροπὴν τοιαύτην γινώσκειν, ἢ παραδέξασθαι ἂν τὰ γεγενημένα, μήτε περὶ Ἐκκλησίας νομοσχέδιον παρὰ πολιτικῆς καὶ λαϊκῆς ἐπιτροπῆς συνηρμολογημένον, ἐκεῖνοι ἀντέφησαν, οὐχ ὡς ἐπιτροπὴ ἐπίσημος παραγεγονέναι, οὔτ' ἐπίσημον, ἢ ὅλως νέον κομίζειν σχέδιον, ἀλλ' ἰδιωτικὸν ὡς ἰδιῶται, χριστιανοί, μαθεῖν ποθοῦντες παρὰ τοῦ οἰκείου πατρὸς καὶ πατριάρχου, εἴτί που σφάλλεται κανονικῶς και διορθωτέον ἢ μᾶλλον ἐλπίδα παρέχεται τοῦ τὴν εἰρήνην ἀποκαταστήσειν, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας διορθώσασθαι. Ἐπὶ τοιούτοις οὖν ὅροις δεξάμενοι καὶ ἀνεγνωκότες τὸ σχεδίασμα, παρρησίᾳ εἴπομεν αὐτοῖς μήτε κανονικῶς ἐρρῶσθαι, μήτε ταῖς ἀρχαῖς συνᾴδειν τοῦ ἡμετέρου, ἀλλὰ πάντῃ ἀνεξάρτητον Ἐκκλησίαν συνιστάναι. Ἔνθεν τοι οὐδὲ ἀνασχομένων ἡμῶν συζητῆσαι τό γε τοιοῦτο σχεδίασμα, ἀπήεσαν ἄπρακτοι καὶ τὸ κομισθὲν συναποκομίζοντες.

ι'.) Ὑπέρμηνον δὲ διαλιπόντες, ἐπανῆκον οἱ αὐτοὶ ἕτερον κομίζοντες νομοσχέδιον, βραχύ τι παραλλάττον τοῦ προτέρου, ὥστε ἧττονος ἀτελείας δόκησιν ἔχειν (σελ. 118 καὶ ἐφε-

Digitized by Google

ξῆς) καὶ ἐάσαντες παρ' ἡμῖν ἐκοῦσιν ἀέκουσιν, ὡς ἰδιωτικὸν καὶ τοῦτο, καὶ ὡς ἰδιῶται (ἔφασαν), εἰ καὶ ὑπουργικῷ τῷ κελεύσματι, ἠξίουν καὶ καθικέτευον ἀναγνόντας ἐν ἐπιστασίᾳ, ἅττ' ἂν εὕρωμεν τοῖς ἱεροῖς κανόσι προσκρούοντα, ταῦτα σαφῶς δηλῶσαι τῇ αὐτοῦ Ὑψηλότητι. Οὐκοῦν προὔργου δόξαν διά τε τὴν ὑπουργικὴν ἀξίωσιν καὶ δι' ἣν προεδεδώκειμεν ὑπόσχεσιν, ὅτι εἴη δυνατὸν τῆς ἁγιωτάτης παραιτηθῆναι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, εἴπερ εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ἀναδράμοιεν σχέδιον, ἔστιν ὅπη μεταπεποιημένον, εἰσαγαγεῖν τὸ κομισθὲν σχέδιον ὑπὸ τὴν συνοδικὴν συνδιάσκεψιν, ἵνα γνοίημεν ὅσον τε τοῦ ἡμετέρου ἀφειστήκει καὶ εἴ τι χωλαῖνον ἦν περὶ τὰ κανονικά, ἐκ δυοῖν συνεδριάσεων συνεπορισάμεθα περὶ μόνα τὰ σπουδαιότερα τὰς* ἐν τέλει ἐπισυνημμένας εὐαριθμοτάτας διορθώσεις καὶ παρατηρήσεις.

ια'.) Μεθ' ὃ ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ καὶ δύω συνοδικῶν μελῶν παρὰ τὴν αὐτοῦ Ὑψηλότητα μεταβάντες (τῇ α' ἰουνίου ͵αωξθ'), κατ' ἐπίμονον ἐκλιπάρησιν τῶν δύο προμνησθέντων ὁμογενῶν, τὰ συνοδικῶς δεδογμένα ἐπὶ τοῦ σχεδίου (παρόντων καὶ αὐτῶν τῶν τὸ σχέδιον κομισάντων λαϊκῶν) σαφῶς ἐξηγησάμεθα. Ἡ δὲ αὐτοῦ Ὑψηλότης συντόνως ἐπακροασαμένη τῶν ἡμετέρων ἐνστάσεων καὶ διασαφήσεων, τοῦ μέντοι γράμματος τοῦ σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς ἰσχυρῶς ἀντεχομένη, ὡς δῆθεν ἀβλαβοῦς τοῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἄρθροις, οὐκ ὤκνησεν ἡμῖν ἐξειπεῖν εὐγενῶς μέν, σαφῶς δὲ καὶ στρογγύλως, ὡς ἄρα ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ὁρῶσα ἑαυτὴν ἐν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ ἀπολῦσαι τοὺς βουλγάρους ἀσκεῖν τὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν, καθὼς ἴσασι καὶ βούλονται, οὐκ ἄλλοις τὴν εὐθύνην τῶν συνεπειῶν καταλογιεῖται, ἢ τῷ ρωμαϊκῷ Πατριαρχείῳ,

(*) βλέπε σελ. 121—125 τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος.

Digitized by Google

οὔτ' ἀκροάσεως αὐτὸ ἀξιώσει, ἑξῆς ποτὲ τυχὸν δεινολογησομένῳ καὶ προσκλαυσομένῳ περὶ ταραχῶν καὶ ἀκαταστασίας ἐν βουλγάροις. Πρὸς ταῦτα δὲ τοῦ ὑπουργοῦ θαῤῥούντως ἀντειποῦσιν ἡμῖν ὑπόλογον χρῆναι νομίζειν οὐ τὸν ἑδράζοντα τὰς ἀξιώσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κειμένων νόμων τῆς ἐν Χριστῷ καὶ τῆς κατὰ κόσμον πολιτείας, ἀλλὰ τὸν παραβάτην τούτων καὶ ἀθετητὴν καὶ τὸν ἀναρχίαν διδάσκοντα, ἡ αὐτοῦ περίφρων Ὑψηλότης ὑπεκρούσατο, κατὰ τὰς εἰσηγήσεις καὶ πληροφορίας τῶν βουλγαριστῶν (οὐ γὰρ ἂν ἀδικοῖμεν τὴν κυβέρνησιν), ὡς ἄρα τὸ ρωμαϊκὸν Πατριαρχεῖον, περιστὰν ἀπέναντι τετελεσμένου γεγονότος τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἀποστασίας τῶν βουλγάρων, σκέψασθαι ὀφείλει τοὐντεῦθεν οὐ τί πράξει, ἀλλὰ πῶς τὰ πεπραγμένα διευθετήσει ἐκκλησιαστικώτερον, ἐν τέλει δὲ ἠξίου ἐγγράφους πέμπειν τῇ αὐτοῦ Ὑψηλότητι τάς τε ἐνστάσεις καὶ παρατηρήσεις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σχεδίου καὶ τοὺς κανόνας αὐτούς, ὅσοις περ ἀντιπίπτειν ἐδόκει ἡμῖν· ὃ δὴ καὶ γέγονε μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας. Τοιαῦτα τοίνυν λέξαντές τε καὶ ἀκούσαντες θυμαλγῆ μὲν τὰ πλείω, οὐ μὴν πάντως καὶ ἀπογνωστικά, τῷ δὲ Σωτῆρι Θεῷ τὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ πιστεύσαντες, ἀνεμένομεν μέσον δέους καὶ ἐλπίδος τῶν παρ' ἡμῶν ἐνστάσεων τὸ ἀποτέλεσμα.

ιϐ΄.) Ἡμῶν δὲ ἡσύχως ἀναμενόντων, οὐχ ὁμοίως ἡσύχαζεν ἡ ἐν Μεσαχώρῳ βουλγαριστικὴ σπεῖρα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ πάσῃ μηχανῇ πόλεμον ἤγειρον δεινὸν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν κατά τε τῶν κανονικῶν ποιμένων καὶ ἱερέων καὶ τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, ὅσοι, καὶ βούλγαροι ἢ βουλγαρόφωνοι, οὐκ ἤθελον ὅμως ἀποσχισθῆναι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ὑποκύψαι τῷ βουλγαρικῷ ἐξάρχῳ· ὃ δὲ σχέτλιον, καὶ γὰρ τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ἔπειθον δικαιοῦν τὴν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ἀποσκίρτησιν πάντων τῶν ἀεὶ προ-

Digitized by Google

θυμησομένων καταταγῆναι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ βουλγαρισμοῦ· οὗ δὴ καὶ ἐπέτυχον, ἀντὶ τοῦ θεσπεσίου ὅρου τῆς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι θεοφρόνως φθεγξομένης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀποχρῆν ἡγούμενοι οἱονδήποτε καισαρικὸν φιρμάνιον, ᾧ καὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος οὐχ ἕτερος, ἀλλ' αὐτοὶ πάντως οἱ τοῦ βουλγαρισμοῦ ταξίαρχοι ἐξυπούργησαν.

ιγ΄.) Τῇ γὰρ ἐσχάτῃ τοῦ φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, πάλιν οἱ αὐτοὶ δύω λαϊκοί, οἱ προκομίσαντες ἐκεῖνο τὸ σχέδιον, κατελθόντες εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὑψηλὸν ἐν μεμβράνῃ ἐκόμιζον θέσπισμα (φιρμάνιον), ἐν μὲν ἄρθροις ἕνδεκα τὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας διοργανοῦν καὶ διαρρυθμίζον, διαρρήδην δὲ σημαῖνον κεκυρῶσθαι τ' ἄρθρα ταῦτα καὶ αὐτογράφῳ αὐτοκρατορικῷ προστάγματι (σελ. 243). Τὸ θέσπισμα τοῦτο, ἅτε τῆς ἡμῶν μετριότητος νόσῳ τρυχομένης, τοῖς περὶ ἡμᾶς συνοδικοῖς παρακαταθέντες οἱ κομισταί, ἕως ἡμεῖς ἀναρρωσαιμεν, ἀνεχώρουν. Μόλις δέ, ἡμερῶν εἴκοσι διελθουσῶν, γνόντες μὲν ἡμεῖς τὰ περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου, καὶ ὅτι αὐθημερὸν καὶ τοῖς βουλγάροις ἐξεδέδοτο, τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἐνεωρακότες ἄλλην ἐνοῦσαν, ἢ ἣν ἡμεῖς, πολλῇ χρησάμενοι τῇ συγκαταβάσει, ὑπεδείκνυμεν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς σχεδίῳ, καὶ τὸν ἀγῶνα ἡμῖν ἐνεστηκότα οὐ περὶ σμικρῶν τινων καὶ οὐδενοσώρων, ἀλλὰ περὶ ἀθετήσεως ἱερῶν κανόνων καὶ περὶ καταπατήσεως καὶ παραγραφῆς τῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ τούτου Θρόνου ἀρχαίων προνομιῶν, καίπερ τοῦ σώματος μαλακώτερον διακείμενοι, ὅτι τάχος τὴν περὶ ἡμᾶς συνήγομεν Σύνοδον ἐπὶ τῷ βουλεύσασθαι ὅ,τι καὶ ἀποκρινούμεθα τῷ ὑψηλοτάτῳ πρωθυπουργῷ.

ιδ΄.) Τῇ οὖν ἱερᾷ Συνόδῳ ἐκτάκτως ἐπὶ τούτῳ συναθροισθείσῃ (τῇ κα΄ μαρτίου ,αωο΄) μετὰ ὥριμον σύσκεψιν ἅπασιν ἐδόκει ἀποκρίνασθαι τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ* μεθ' ὅσης ἐκκλησιαστι-

* ἀνάγνωθι τὴν ἀπάντησιν ἐν σελίδι 147 – 149.

Digitized by Google

κῆς παρρησίας, τοσαύτης καὶ κοσμιότητος, ἥτις ἐμπρέπει τοῖς ὑπηκόοις, τὰ ἐν τῷ (σελ. 247) ἐπισυνημμένῳ ἐγγράφῳ.

ιε΄.) Ἐπεὶ δὲ ἥ τε κοινοποίησις τοῦ φιρμανίου καὶ τὸ πλέον αἱ παρὰ τῶν βουλγαριστῶν ἐγκύκλιοι (σελ. 250)· καὶ μὲν δὴ καὶ αἱ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ὑπεναντίαι τούτοις ἀποκρίσεις καὶ αἱ ἐντεῦθεν ποικίλαι καὶ ἀντιφατικαὶ φῆμαι οὕτω κατετάραττον τὰς ἐπαρχίας καὶ συνέκρουον τοὺς ἐν αὐταῖς παμμιγεῖς κατοίκους, ὥστε πανταχόθεν ἀφικνεῖσθαι παντοίας διαμαρτυρήσεις καὶ ἐπερωτήσεις πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τοῦτον τὸν θροῦν καὶ τὴν σύγχυσιν διαλευκαίνοντες ἡμεῖς, τὰ δὲ φιλόχριστα ποίμνια στηρίζοντές τε καὶ ἀδελφοποιοῦντες ἐν ἀληθείᾳ, ἐκκλησιαστικὴν ἐκδεδώκαμεν ἐγκύκλιον (τῇ β΄ ἀπριλίου ͵αωο΄), ἐν ᾗ ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ γεγονότα ἐν συνόψει καὶ δικαιοῦντες, ὅσον ἐνῆν, τὴν προνοητικὴν καὶ διαλλακτικὴν τῶν κυβερνώντων διάθεσιν, οὐκ ἀποκρύπτοντες δὲ οὐδὲ τὸ ὑγιαῖνον καὶ γνήσιον φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, προὐλέγομεν σαφῶς λυθήσεσθαι τὸ ζήτημα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, ἢ τῆς ἐνταῦθα μόνης ἢ τῆς καθόλου, ἥκιστα δὲ διὰ πολιτικοῦ φιρμανίου (σελ. 253). Ἡ δὲ αὐτοῦ Ὑψηλότης τὰ παρ' ἡμῶν περὶ τοῦ φιρμανίου κομισάμενος, πενθήμερον ἐπισχών, πέμπει ἡμῖν (τῇ κη΄ μαρτίου ͵αωο΄) τὴν ἐπισυνημμένην ἀπάντησιν (σελ.256).

ιστ΄.) Ἡμῖν δὲ τοιοῦτο κομισαμένοις ἀποκριτήριον γράμμα παρὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου, καὶ τὸ σιγῆσαι δεινὸν ἐδόκει καὶ πολλῆς ζημίας παραίτιον ἐν ἀνθρώποις, ἐξ ἐπιπολῆς καὶ πόρρωθεν τὰ καθ' ἡμᾶς πληροφορημένοις, καὶ τὸ ἀποκρίνασθαι οὔτε πάνυ ῥᾴδιον, οὔθ' ἡδύ· ὁμοίως γὰρ χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν πᾶσαν ἐξειπεῖν τῶν θείων δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ἑτεροθρήσκῳ ὑπουργῷ, καὶ ἐξειπόντα νοηθῆναι, ὅτε καὶ αὐτοὶ οἱ καυχώμενοι ποιμένες τοῦ βουλγαρισμοῦ, καὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἐγγεγηρακότες, ἀκμὴν βραδεῖς ἐξελέγχονται τῇ καρδίᾳ τοῦ συνιέναι τὰ τῶν

Digitized by Google

πατέρων αἰώνια καὶ θεοχάρακτα ὅρια. Ἐπεὶ δ' ὅμως πάντως ἔδει ἀποκρίνασθαι, ἀπηντήθη τῇ Α. Ὑψηλότητι (τῇ ζ' ἀπριλίου ‚αωο' δι' ἐγγράφου)* οὐδὲν ἔξω τοῦ νομίμου καὶ εὐπρεποῦς, ὡς οἰόμεθα.

ιζ'.) Τοιαῦτα ἡμῶν ἀποκριναμένων, ἡ μὲν ὑψηλὴ κυβέρνησις παντελῶς σεσίγηκεν· ἡ δὲ ἐν Μεσαχώρῳ βουλγαριστικὴ φατρία, πάσῃ μηχανῇ τὸ ὑψηλὸν φιρμάνιον ἐφαρμόσασθαι πειρώμενοι καὶ βέβαιοι ἤδη περὶ τῶν τροπαίων, οὐδένα χρόνον ἢ τρόπον παραλελοίπασιν· ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐπαρχιακῶν θορύβων καὶ συγκρούσεων, ἐπιτροπὴν μὲν ἐθνικὴν καὶ συντακτικὴν ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Κωνσταντίνου πόλει προσκαλεσάμενοι συνέστησαν ἀπό τε λαϊκῶν καὶ κληρικῶν, ἥτις ἴδιον αὐτῆς συντάξει κανονισμὸν τῶν κατ' αὐτοὺς ἐθνικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, (ἤδη δὲ καὶ συντέτακται) παρὰ δὲ τὴν μίαν νόμιμον καὶ κανονικὴν, ἄλλην ἀντισύνοδον ἔκ τε καθῃρημένων καὶ ἐξ ἀποστατῶν ἐπισκόπων συγκροτήσαντες, γράμματα ἐξεδίδοσαν ἐκκλησιαστικὰ, δι' ὧν τὰς ἐπαρχίας ἐτάραττον, καὶ τοὺς ἀληθεῖς ποιμένας ἐδίωκον καὶ ἐκάκουν· ὃ δὲ χεῖρον, δύο ἀρχιερεῖς, τὸν Σοφίας καὶ τὸν Νυσσάβας, εἰς ἐπαρχίας οὐκ ἀνηκούσας αὐτοῖς καὶ ἄλλους κληρικοὺς πανταχόσε ἐξέπεμπον ἐπὶ τῷ διδάξαι (ἔλεγον) τοὺς λαοὺς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅσας δύναιντο πλείους ὑπογραφὰς ὑπὲρ τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας παρὰ χριστιανῶν ἁπλοϊκῶν δόλῳ συναγαγεῖν· τὸ δὲ παραδοξότερον οὐκ ὤκνησαν καὶ ὡς ἡμᾶς ἐξαποστεῖλαι τέτταρα τῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης μελῶν, ἐξαιτησόμενα τὴν πατριαρχικὴν ἡμῶν ἐπικύρωσιν καὶ εὐλογίαν ἐπὶ τοῦ τετελεσμένου ἤδη καὶ φιρμανίῳ βασιλικῷ κεκυρωμένου ἱεροῦ αὐτῶν ἔργου.

ιη'.) Τοιγαροῦν, ἐπειδήπερ ἡμεῖς τε καὶ ἡ περὶ ἡμᾶς ἁγία Σύ-

---

* βλέπε ἀπὸ σελίδος 260—268 τοῦ παρόντος βιβλίου.

Digitized by Google

νοδος μέσην συνετιτρωσκόμεθα τὴν καρδίαν, τά τ' ἐνθάδε δρώμενα καθορῶντες καὶ τὸν ἀεὶ ραγδαιότερον καὶ συστηματικώτερον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπιτεινόμενον πόλεμον πληροφορούμενοι ἀπὸ γραμμάτων συχνῶν τῶν τε ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν εὐλαβεστάτων ἱερέων καὶ λοιπῶν εὐσεβοφρόνων καὶ συνετῶν λαϊκῶν, δεινῶς ἀπολοφυρομένων ὁπόσα καὶ ὑφίστανται δεινὰ ὑπὸ τῶν ἀνατροπέων τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἱερῶν καὶ πατροπαραδότων καθεστώτων, οὐκ ἀνασχετὸν ἡγησάμεθα ἐπὶ πλέον μένειν ἐπὶ τῆς πατριαρχικῆς καθέδρας, ἀδυνάτως ἔχοντες αὐτῇ ἐπαμῦναι ἀδικουμένῃ. Διὸ δὴ τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τοῦ αὐγούστου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, Σύνοδον ἔκτακτον συγκαλεσαμένοις ἔκ τε τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐξ ἄλλων παρεπιδημούντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, καὶ κοινῇ συντόνως σκεψαμένοις ἐδόκει πᾶσιν ὁμοφώνῳ γνώμῃ ἐγγράφως ἀνενεχθῆναι τῇ ὑψηλῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει, καὶ διαρρήδην δεηθῆναι ἤτοι κατανεῦσαι εἰς τὴν τῆς Οἰκουμ. Συνόδου συγκρότησιν, ἢ πάντως δέξασθαι τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχείας παραίτησιν τῆς ἡμῶν μετριότητος· καὶ γὰρ ὅλως ἐναντίον ἡγούμεθα τὴν περαιτέρω διαμονὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου θρόνου τῇ τε συνειδήσει καὶ τῷ πατριαρχικῷ ἡμῶν καθήκοντι. Ἔνθεν τοι τῇ κ' αὐγούστου πεπόμφαμεν τῷ ὑψ. πρωθυπουργῷ (τὸ ἐν σελ. 269) ἡμέτερον ἔγγραφον· μετὰ δέ τινας ἡμέρας καὶ οἱ συνοδικοὶ αὐτοὶ ἴδιον πεπόμφασι τῇ αὐτοῦ Ὑψηλότητι ἔγγραφον, δεόμενοι αὐτῆς εὐδοκῆσαι τὸ λοιπὸν διορθώσασθαι τὴν τηλικαύτην ἐκκλησιαστικὴν ἀνταρσίαν, καὶ οὕτως ἀνελεῖν πάσας τὰς δικαίας ἀφορμὰς τῆς τοῦ πατριάρχου παραιτήσεως (σελ. 270.) Τῆς δὲ αὐτοῦ Ὑψηλότητος μετὰ μικρὸν πρὸς ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα εὐγενῶς μὲν πάνυ, ἀλλ' οὐ κατ' εὐχὴν ἀποκριναμένης (σ. 272), ἡμεῖς τὸ τοιοῦτον ἀποκριτήριον κομισάμενοι, καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς σὺν τῇ περὶ ἡμᾶς Συνόδῳ σκεψάμενοι, δεῖν ἔγνωμεν γράψαι καὶ

Digitized by Google

πάλιν, παραπλήσια λέγοντες περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συγκροτήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀναγκαίας καταστάσης ἀποχωρήσεως ἡμῶν πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι βαρυτάτης εὐθύνης. Ἐπεὶ δὲ ἡ Α. Ὑψηλότης σαφῶς διεβεβαιοῦτο ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς ἀποκρίσει, ὅτι διορθώσεται καὶ ἐξαλείψει πᾶσαν αὐτῷ καταγγελθησομένην τῶν βουλγαριστῶν ἀταξίαν καὶ κατάχρησιν, τούτου χάριν, ἵνα μὴ δοκοῖμεν οὐ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν διαλλαγήν, ἀλλὰ τὴν ἔριν διώκειν καὶ τὴν διχόνοιαν, συναπηριθμήσαμεν ἐν τῇ παρ' ἡμῶν ἀπαντήσει συνοπτικῶς ἔνια, τὰ κοιριώτατα, τῶν πολλῶν σκανδάλων, περὶ ὧν πολλάκις καὶ διὰ μακρῶν εἰς δεῦρο πρὸς αὐτὴν ἀνηνέχθημεν, ἐξαιτούμενοι τὴν τούτων διόρθωσιν (σελ. 273-275).

ιθ'.) Τοιαῦτα μέν, ὦ σεβάσμιε καὶ περιπόθητε ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, τοιαῦτα καὶ παραπλήσια τὰ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς ἀνταρσίας καὶ ἀπονοίας ἐλεεινὰ καὶ θρήνων ἄξια δράματα· τοιαῦτα δέ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τὰ παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀκραιφνῶς λογικὰ (ὡς ἡμῖν δοκεῖ) καὶ κανονικὰ παλαίσματα τῆς ἀπαραιτήτου ἀμύνης πρὸς ἀνθρώπους, μόρφωσιν ἔχειν λέγοντας εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνῆσθαι ἐοικότας ἀπό γε τῶν ἔργων. Ἐπεὶ δὲ πάντα τοῖς πᾶσι κατάδηλα γέγονε, τά τε παρ' ἡμῶν καὶ τὰ παρὰ τῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐνομίας ἀνατροπέων τούτων βουλγαριστῶν, διὰ ταῦτα, ὃν τρόπον πάσας τὰς ἐν τῇ πίστει ὁμοδόξους καὶ ἀδελφὰς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ σύμπαντας τοὺς σεβασμίους τῆς ὀρθοδοξίας ἱεράρχας καὶ ἀκρέμονας, οὕτω καὶ τὴν ὑμετέραν θεσπεσίαν κορυφὴν ἀξιοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν ἀδελφικῶς, θεόφρονι βουλῇ καὶ γνώμῃ ἐθελῆσαι ὅλην αὐτῆς συνεπιστῆσαι τὴν διάνοιαν τοῖς τε ἄλλοις τοῖς τῷ μετὰ χεῖρας τῷ δ' ἐπιστολιμαίῳ ὑπ μνήματι ἐπισυνημμένοις γράμμασιν, ὅσα φωρᾷ καὶ κατελέγχει τὸ ἀντικανονικὸν καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀνατρεπτικὸν πνεῦμα

Digitized by Google

τοῦ βουλγαρισμοῦ, καὶ μάλιστ' αὐτῶν αὐτοῖς τοῖς ἐν τῷ φιρμανίῳ ἄρθροις, περὶ ὧν οὐδὲ ἡμεῖς ἀπεκρυψάμεθα, ὅπως γνώμης ἐσχήκαμεν· δηλῶσαί τε ἡμῖν καὶ πάλιν ἅττ' ἂν ὑμῖν δόξῃ, σὺν Θεῷ φωτίζοντι, περὶ τοῦ παντὸς πράγματος, εἰ ἄρα τ' ἀληθῆ καὶ δίκαια τυγχάνομεν διανοούμενοί τε καὶ λέγοντες, καὶ εἰ τῷ πνεύματι στοιχοῦμεν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν πανσέπτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν σαλπίγγων καὶ πυξίων τούτων τοῦ παναγίου Πνεύματος.

Τὸν δὲ περὶ τούτων λόγον σφραγίζοντες, ἕως τύχωμεν τῆς ὑμετέρας, ἧς ἀπεκδεχόμεθ' ἀδελφικῆς ἀποκρίσεως, ἐκεῖνο ἐπιπροστιθέμεθα τὸ ἀκροτελεύτιον, ὅτι Ἡσαίας μὲν τῶν θείων προφητῶν ὁ μεγαλοφωνότατος περὶ τῶν τοιούτων ἰδιοτελῶν πρακτόρων καὶ δημεγερτῶν, οἳ διὰ χρηστολόγου εὐλογίας καὶ διὰ πάσης μεθοδείας ὑποσκελίζειν καὶ ἐξαπατᾷν εἰώθασι καρδίας ἀκάκους, μακαρίζειν τε τοὺς λαοὺς καὶ πλανᾷν αὐτοὺς καὶ τὰς τρίβους τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐκταράσσειν, ὡς ἂν ρᾷον κατακυριεύσαντες αὐτῶν, ἀδεῶς τὸ λοιπὸν καλαμῶνται καὶ ἀφειδῶς τρυγῶσιν αὐτούς, ἐν πνεύματι προφητικῷ προλέγει, ὅτι «αὐτὸς ὁ Κύριος εἰς κρίσιν ἥξει μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ» (γ', 12—14). Ὁ δὲ Κύριος ἔφησεν· «Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται» (Ματθ. ιη', 6). Ἀλλ' ἡμεῖς, τῆς ἀνθρωπείας φύσεως τὸ εὐόλισθον καὶ εὐδιόρθωτον καὶ τῆς θείας εὐσπλαγχνίας τὸ πέλαγος εὖ μάλ' εἰδότες, εὐχόμεθα τῷ Πατρὶ τῶν φώτων καὶ μεγάλῳ τοῦ παντὸς εἰρηνάρχῃ, τῷ διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ κηρύξαντι μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, εὐχόμεθα ἐν κατανύξει ψυχῆς μὴ στῆσαι τούτοις τοῖς πειραζομένοις καὶ ἀκμὴν πειράζουσι τὴν Ἐκκλησίαν ἀδελφοῖς βουλγάροις τὰς τηλικαύτας ἀνομίας, τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν μετάνοιαν εἰλικρινῆ καὶ ταχινήν, καὶ τὸν θεῖον φόβον τὰς καρδίας αὐτῶν μα-

Digitized by Google

λάσσοντα ἐν ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ δωρησάμενος, τὸν δὲ κακομήχανον καὶ σκότιον τῶν ζιζανίων σπορέα ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἐν τάχει συντρίψας σώζοι ἅπασαν τὴν χριστοφόρον ἐκλογάδα τῆς εὐσεβείας, ποιμαίνοντάς τε καὶ ποιμαινομένους, ἀπὸ τῶν ἐρίδων καὶ τῶν σκανδάλων τοῦ πονηροῦ· ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι καταξιοῖ τῆς αἰωνίου αὐτοῦ δόξης καὶ βασιλείας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, παρ' οὗ καὶ τὰ σεβάσμια καὶ πολύτιμα ἔτη τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου καὶ λίαν ἡμῖν περισπουδάστου Μακαριότητος γίγνοιτο αὐτῇ μὲν πάνολβα καὶ ὑγιεινά, πᾶσι δὲ τοῖς ὑπ' αὐτῆς ποιμαινομένοις ἀποστολικῶς θυμήρους καὶ θεοφιλοῦς εἰρήνης πάροχα, φωταγωγά τε καὶ σωτήρια. Ἀμήν.

͵Αωο', σεπτεμβρίου λ'.

Τῆς ὑμετέρας λίαν ἡμῖν περισπουδάστου
καὶ σεβασμίας κορυφῆς
ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ
καὶ ὅλως πρόθυμοι

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
† Ὁ *Ἡρακλείας* ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ
† Ὁ *Κυζίκου* ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ὁ *Νικομηδείας* ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ *Νικαίας* ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ
† Ὁ *Χαλκηδόνος* ΓΕΡΜΑΝΟΣ
† Ὁ *Δέρκων* ΝΕΟΦΥΤΟΣ
† Ὁ *Τορνόβου* ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
† Ὁ *Λαρίσσης* ΔΩΡΟΘΕΟΣ
† Ὁ *Δράμας* ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
† Ὁ *Σωζοαγαθουπόλεως* ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
† Ὁ *Νύσσης* ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ
† Ὁ *Γρεβενῶν* ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΣΗΜ.—Τὰ ἀπὸ σελίδος 221-298 *ἐπίσημα γράμματα ἐξετυπώθησαν ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ τίτλον φέροντι «Ἐπιστολιμαῖον Ὑπόμνημα τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς*

τὰς λοιπὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους ἁγίας Ἐκκλησίας περὶ τῆς κατὰ τὰ ἔτη 1868-1870 πορείας τοῦ κατὰ Βουλγάρους ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος».

Τοῦ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1870 ἐκδοθέντος τούτου φυλλαδίου ἀνατύπωσις ἐγένετο τῷ 1894 ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου.—Ἐλλείπει ἐκ τοῦ φυλλαδίου τὸ «τακρίριον περὶ τῆς εἰς Ἐδιρνέκαπι παρ' ἐνορίαν στεφανώσεως τῶν Βουλγάρων» (σελ. 240-243), ὃ μεθεγράψαμεν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἐν τῷ πατριαρχικῷ γραμματοφυλακείῳ.

ΑΝΑΦΟΡΑΙ ΕΠΑΡΧΙΩΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
περὶ παρανομιῶν κληρικῶν βουλγάρων

Α'.

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην, καὶ προσκυνητήν μοι Παναγιότητα δουλικῶς προσκυνῶ πανευλαβῶς κατασπαζόμενος τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν·

Μετὰ ψυχικῆς θλίψεως τολμῶ διὰ τοῦ παρόντος μου ν' ἀναγγείλω τῇ ὑμετέρᾳ προσκυνητῇ μοι Παναγιότητι, ὅτι ὁ ἅγιος Βελισσοῦ ἀπέρριψε τέλος πάντων τὴν προσωπίδα, καὶ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας κατὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Τὴν παρελθοῦσαν κυριακὴν εἰς τὰς :7: ἱσταμένου, μεταβὰς ἔφιππος ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ ἰατροῦ Πάντελη, ἀδελφοῦ τοῦ Παναρέτου, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Κυριακῆς τὴν κατεχομένην ὑπὸ τῶν βουλγαριστῶν διέμεινεν ἐν τῷ ἱερῷ μέχρι τέλους τῆς λειτουργίας. Ὁ υἱός του Ἰωάννης* ἀνέγνωσεν ἐπ' ἄμβωνος τὴν ἀντεγκύκλιον ἐπιστολὴν τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐν Ὀρτάκιοϊ διαμενόντων βουλγαριστῶν ἀρχιερέων, ποιήσας καὶ μικράν τινα

* Ὁ μητροπολίτης Βελισσοῦ Γεννάδιος, πρότερον δὲ Δεβρῶν, ἦν ἐν τῷ ἐγγάμῳ κλήρῳ κατατεταγμένος, ἔχων καὶ τέκνα· Θανούσης τῆς συζύγου, ἐχειροτονήθη ἀρχιερεύς.

Digitized by Google

ἀνάπτυξιν ἐν τῇ καθομιλουμένῃ βουλγαρικῇ γλώσσῃ. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας ὑπεδέχθη ὁ ἅγιος Βελισσοῦ εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον τῶν ἐφόρων, ἔνθα παρῆσαν καὶ οἱ γνωστοὶ ἀρχηγοὶ τῶν ἐνταῦθα βουλγαριστῶν, καὶ ἔλαβε χώραν ἐκτεταμένη συνδιάλεξις περιστρεφομένη εἰς μόνον τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα. Ἐκεῖθεν πάλιν ἔφιππος ὁ ἅγιος Βελισσοῦ, παρακολουθούντων καί τινων βουλγαριστῶν, μετέβη ἐν τῇ οἰκίᾳ ἑνὸς τῶν ἐφόρων τῆς μνησθείσης ἐκκλησίας, ὀνόματι Ρίζου, πρὸς ἐπίσκεψιν, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ὅπου ἐδέχθη τὰς ἐπισκέψεις καὶ τὰ συγχαρητήρια τῶν βουλγαριστῶν.

Τούτων ἁπάντων γιγνομένων ὑπὸ τὰ βλέμματα καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τοσούτου χριστιανικοῦ λαοῦ, ἐῶ τὴν ὑμετέραν προσκινητήν μοι Παναγιότητα νὰ συμπεράνῃ ὁποίαν κακίστην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς χριστιανοὺς τὸ απονενοημένον τοῦτο κίνημα τοῦ ἁγίου Βελισσοῦ. Τὸ δὲ χείριστον, ὅπερ ἀνησυχεῖ τὸν λαὸν ἀπὸ χθὲς, εἶναι ὁ διαδοθεὶς λόγος ὅτι ὁ ἅγιος Βελισσοῦ τὴν προσεχῆ κυριακὴν θὰ ἱερουργήσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Κυριακῆς, συλλειτουργήσοντος αὐτῷ καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου τοῦ Πέρλεπε Κυρίλλου τοῦ ἀρχιερατικῶς ἐκεῖσε προϊσταμένου, ὅστις, ὡς λέγεται, ἦλθε χθὲς ἐνταῦθα ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ. Ὁ ἀρχιμανδρίτης δὲ οὗτος, ὡς πληροφοροῦμαι, μεταβαίνων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Πέρλεπε ἵσταται εἰς τὸν θρόνον, φορῶν μανδύαν καὶ κρατῶν πατερίτζαν. Ἐγκαινίασε δὲ καὶ μίαν ἐκκλησίαν εἰς ἓν χωρίον τοῦ Πέρλεπε. Ταῦτα πάντα ἀναγγέλλων τῇ ὑμετέρᾳ προσκυνητῇ μοι Παναγιότητι, δὲν τολμῶ νὰ ἐπιβαρύνω τὰς ἱερὰς αὐτῆς ἀκοὰς δι' ἐκτεταμένων αἰτήσεων καὶ παρακλήσεων, καθότι γινώσκω θετικῶς ὅτι ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης, ἐν τῇ συνέσει καὶ τῇ πολυπειρίᾳ αὐτῆς, θέλει ἐνεργήσει καὶ ἐκτελέσει πᾶν ὅ,τι χρήσιμον καὶ λυσιτελές ἐστι τῇ

Digitized by Google

παρούσῃ περιστάσει. Διατελῶ δὲ ὑποσημειούμενος βαθυσεβάστως
ἐν Βιτωλίοις, τῇ 10 ἰουνίου 1870
τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Παναγιότητος
δοῦλος ταπεινὸς καὶ τῶν διαταγῶν σας
πρόθυμος
† Ὁ Πελαγωνείας ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ.

Υ. Γ. Τῇ στιγμῇ ταύτῃ ἔμαθον ὅτι ὁ ἅγιος Βελισσοῦ μεθαύριον τὴν παρασκευὴν ἀναχωρεῖ διὰ τὴν ἐπαρχίαν του.
† Ὁ αὐτός.

B'.

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην, περινουστάτην, καὶ προσκυνητήν μοι Παναγιότητα ἐδαφιαίως προσκυνῶν τὴν παναγίαν δεσποτικήν μοι αὐτῆς δεξιὰν μετὰ πλείστης εὐλαβείας καὶ πόθου κατασπάζομαι.

Θεωρῶν καθῆκόν μου, ἵνα διατηρήσω συνέχειαν τῶν πρὸς τὴν μητέρα ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐκθέσεών μου, ἀναφορικῶς τῶν παρανόμων διαβημάτων τοῦ Σοφίας Δωροθέου καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῶν, ἔρχομαι διὰ τῆς παρούσης, ἵνα δηλώσω πρὸς τὴν ὑμετέραν θειοτάτην Παναγιότητα, ὅτι ἅμα εἰδοποιηθεὶς παρὰ τοῦ ἐν τῇ κωμοπόλει Μουσταφᾶ Πασιᾶ ἐπιτρόπου μου τὴν ἐκεῖσε ἔλευσιν τῶν ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Σοφίας παρανόμως καὶ ἄνευ ἀνάγκης χειροτονηθέντων ἱερέων, ὧν τὰ καθέκαστα ἐξέθηκα ἐν τῇ ὑπὸ 10 παρελθόντος ταπεινῇ μου, ἔσπευσα διὰ γραμμάτων συμβουλευτικῶν τοὺς μὲν κατοίκους ἀποτρέψαι τοῦ ἀναγνωρίσαι αὐτοὺς ἱερεῖς, ὡς παρανόμως χειροτονηθέντας καὶ καθαιρε-

Digitized by Google

τέους κατὰ τοὺς θείους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τῷ δὲ ἐ-
πιτρόπῳ μου συστῆσαι προσοχὴν, ἵνα μὴ ἀπατηθεὶς συλ-
λειτουργήσῃ μετά τινος τῶν παρανόμων τούτων ἱερέων, ἀπο-
μακρυνόμενος ἐν περιπτώσει βίας ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Κατὰ
συνέπειαν ὅθεν, οἱ τῆς μιᾶς ἐκεῖ ἐνορίας κάτοικοι, ὡς ὁμοφρο-
νοῦντες πάντες καὶ μὴ θελήσαντες ὑπακοῦσαι εἰς τὰς ἐκκλη-
σιαστικὰς προτροπὰς, ἐδέχθησαν τοὺς ἱερεῖς τούτους ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ των ἐπὶ ἱεροπραξίᾳ πρὸς γύμνασιν, οἱ τῆς ἄλλης
ὅμως ἐνορίας, τοῦ Γκεπρὰϊ ἐπιλεγομένης, ἐν διχογνωμίᾳ καὶ
διαιρέσει εὑρισκόμενοι, οἱ περισσότεροι ἀντέστησαν εἰς τὴν
ἐπὶ ἱεροπραξίᾳ εἴσοδον τοῦ συνενορίτου των παρανόμου ἱε-
ρέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ των, ἧς προΐσταται ὁ ἐπίτροπός μου,
καὶ ἅμα τελευταίως εἶδον διοργανιζομένην πλείονα βίαν πρὸς
εἰσαγωγὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐδήλωσάν μοι τὰς δεινὰς
συνεπείας τοιαύτης βιαίας ἐπεμβάσεως τῶν ἐναντίων καὶ ἐ-
ξῃτήσαντο τὴν δυνατὴν ἐντεῦθεν ὑπεράσπισιν καὶ προστα-
σίαν δι' ἐνσφραγίστου καὶ ἐνυπογράφου ἀναφορᾶς των, ἧς
κἀγὼ διαβιβάσας μετάφρασιν διὰ τακριρίου μου πρὸς τὴν
Α. Ὑψηλότητα τὸν νομάρχην Ἀδριανουπόλεως ὑπέδειξα τὸ
ἐπάναγκες τῆς πολιτικῆς περιστολῆς τῶν παρανόμων ἐπεμ-
βάσεων τοῦ διαληφθέντος ἱερέως καὶ τῶν ὁμοφρόνων του ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ, πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς ἀπευκταίου, ἐφ' ὧν ηὐ-
δόκησε μὲν ἡ Ὑψηλότης του διατάξαι αὐθωρὶ τὴν περιστολὴν
τοιούτων ἀτοπημάτων καὶ συστῆσαι ἐπ' αὐτῶν τὴν ἄγρυ-
πνον προσοχὴν τῆς ἐπιτοπίου διοικήσεως, ἄγνωστον ὅμως
ἐπὶ πόσον ἡσυχάσουσιν οἱ διηνεκῶς ἐρεθιζόμενοι καὶ ἐξα-
πτόμενοι ἐκεῖ. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ προοιμίων πηγάζουσιν ἐκ
τῶν παρανόμων τολμημάτων τοῦ ἐν λόγῳ Σοφίας, δεινὴν ἐν-
τύπωσιν ἐμποιοῦντα εἰς παντὸς εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοφρονοῦν-
τος καρδίαν, ἐξ ὧν καὶ οἱ ἐνταῦθα πρόκριτοι καὶ προϊστάμε-
νοι τῶν ἐνοριῶν παρακινούμενοι συνέταξαν καὶ σφραγίσαν-

Digitized by Google

τες ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς σφραγίσιν ὑπέγραψαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Μητέρα ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἥτις καὶ ἀποστέλλεται σήμερον πρὸς τὴν ὑμετέραν θειοτάτην Παναγιότητα, ὅπως καὶ ἐκ τῆς τούτων ἐκθέσεως ᾗ ἐν γνώσει τῶν ὑπὸ τοῦ Σοφίας διαπραττομένων διὰ πᾶσαν περίπτωσιν.

Ἐν τούτοις διατελῶ μετὰ πλείστου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως,

ἐν Ἀδριανουπόλει, τῇ 9 ὀκτωβρίου 1870,

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης, σοφωτάτης, περινουστάτης, καὶ προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος

τῶν διαταγῶν ὁλοπρόθυμος

† Ὁ Ἀδριανουπόλεως ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Γ'.

Παναγιώτατε δέσποτα καὶ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος

Οἱ βαθυσεβάστως ὑποφαινόμενοι κάτοικοι Ἀδριανουπόλεως, διὰ προηγουμένης μερικῆς ἀναφορᾶς δηλώσαντες πρὸς τὴν Μητέρα ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν τὰς ἀτοπίας καὶ παρατολμίας τῶν βουλγαριστῶν τῆς περιφερείας ταύτης κατὰ συνέπειαν τῆς μεταξύ των διαθρυλληθείσης λύλεως δῆθεν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, δὲν λείπομεν καὶ διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν γενικῆς ταπεινῆς ἀναφορᾶς, ἵνα φέρωμεν εἰς γνῶσιν ὑμῶν χείρονας παρανομίας τῶν εἰρημένων, ἐνεργουμένας ἀδεῶς ὑπὸ τὸ ἄγρυπνον ὄμμα καὶ αὐτῆς τῆς σεβ. διοικήσεως, καὶ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν σύντονον ὑμῶν προστασίαν καὶ συναντίληψιν. Δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι ὁ σεβ. ἡμῶν μητροπολίτην ἐγκαίρως διεκοίνωσεν ὑμῖν ἐν λεπτομερείᾳ τὰ παράτολμα διαβήματα τῶν ἐνταῦθα ὀργάνων τῆς αὐτόθι βουλγαρικῆς προπαγάνδας καὶ τὰς γενομένας προσπαθείας πρὸς περιστο-

Digitized by Google

·λὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ τὸ κέντρον τῆς μητροπολιτικῆς ταύτης περιφερείας οἰκοῦντες, βλέποντες μετὰ λύπης τὴν ὁσημέραι δείνωσιν τῶν πραγμάτων ἐναντίον τῶν φιλολάων σκοπῶν τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ κραταιοτάτου καὶ εὐεργετικωτάτου ἡμῶν ἄνακτος, τοῦ πατρικῶς κηδομένου τῆς ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ συμβιώσεως τῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ διατελούντων λαῶν, ἄνευ διακρίσεως ἐθνικότητος καὶ θρησκείας, οὐκ ἄσκοπον οὐδὲ ἐκτὸς τῶν καθηκόντων ἡμῶν θεωροῦμεν, ἵνα καὶ ἰδιαιτέρως ἐκθέσωμεν ὑμῖν, ὅτι οἱ πρότερον ὑπούλως καὶ κρυφίως ἐξαπατήσαντες τοὺς ἁπλοῦς χωρικοὺς πρὸς σφράγισιν ἀναφορᾶς ἀγνώστου αὐτοῖς ἐννοίας, ἤδη θαρραλεώτεροι καθιστάμενοι, ἤρξαντο ἀναφανὸν δι' ἀνθρώπων ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, διαρκῶς καὶ ἀκωλύτως περιερχομένων τὰ χωρία, ἐρεθίζειν αὐτοὺς κατὰ τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, ἀποτρέπειν καὶ κωλύειν τούτους προσέρχεσθαι αὐτῇ ἐν συμπιπτούσαις ἀνάγκαις καὶ συνιστᾶν αὐτοῖς ἰδέας καὶ φρονήματα ὅλως ἀντικανονικὰ καὶ ἀντικοινωνικά, διὰ τοιούτων δὲ ἀνοικείων καὶ ἀσυγγνώστων μέσων εἰς τοιαύτην ταραχὴν καὶ σύγχυσιν κατήντησαν τὰ χωρία καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ τρεῖς καὶ τέσσαρας ὥρας τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπέχοντα, ὥστε χαλαρωθέντος παντὸς δεσμοῦ καὶ σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν, ἄλλοι μὲν τῶν ἱερέων μνημονεύουσι τὸ τοῦ Ἱλαρίωνος ὄνομα, ἄλλοι τὸ τοῦ Δωροθέου καὶ ἄλλοι ἄλλο. Τούτων δὲ οὕτως ἐνεργουμένων ἐντεῦθεν, ἀφ' ἑτέρου ὁ ἐκ Πύργου εἰς τὰ μέρη Σηλύμνου τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἐμφανισθεὶς Σοφίας Δωρόθεος, ὁ καὶ ἄλλοτε τὴν πόλιν ἡμῶν ἐν ῥᾳδιουργίαις διαταράξας, προκαλεῖ ἐκ διαφόρων μερῶν τοὺς ὑπὸ τῶν ἐν λόγῳ ὀργάνων συνιστωμένους φιλοταράχους καὶ χειροτονεῖ τούτους παρανόμως ἱερεῖς πρὸς διηνεκῆ διερέθισιν τῶν κατοίκων ἐν τῇ ἐπανόδῳ των, προέβη καὶ προβαίνει εἰς ἐγκαινιάσεις ἐκκλη-

Digitized by Google

σιῶν οὐ μόνον ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας (σαντζακίῳ) Σηλύμνου, ἣν θεωρεῖ ἴσως ὑποκειμένην τῇ λεγομένῃ βουλγαρικῇ Ἐξαρχίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς ταύτης, καθ' ἃς ἐν πληθύϊ λαοῦ. προσκαλουμένου καὶ συρρέοντος ἐκ διαφόρων μερῶν, διαδίδει τὰς ἀντικανονικὰς αὐτοῦ ἰδέας, διεγείρων τούτους κατὰ τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, προτίθεται δὲ, καθὰ ὑπὸ τῶν βουλγαριστῶν βεβαιοῦται, καὶ τὰ πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως μέρη ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ περιελθεῖν καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει ἐλθεῖν πρὸς ἐγκαινίασιν τῆς ἐν Κιρεσχανὲ νεοδμήτου βουλγαρικῆς ἐκκλησίας. Ταῦτα τὰ ὑπερβάντα πᾶν ὅριον ὑπομονῆς αὐθαίρετα διαβήματα τῶν εἰρημένων βλέποντες καὶ ἀπέναντι τῆς ὁσημέραι ἐλευθερώτερον ἐξασκήσεως αὐτῶν ἀναλογιζόμενοι τὸ πιθανὸν τῆς ἀποτολμήσεως αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τῆς προνομιούχου ταύτης ἐπαρχίας εἰσελθεῖν ἐπὶ παρανόμῳ ἱεροπραξίᾳ, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπέναντι ἐξημμένων πνευμάτων τοῦ λαοῦ, προβλέποντες ἀνησυχίας καὶ ταραχὰς οὐ τὰς τυχούσας, μελλούσας ἔχειν σοβαρὰς συνεπείας ἐπὶ τῆς κοινῆς ἡσυχίας, προλαμβάνομεν, ἵνα παρακαλέσωμεν ὑμᾶς θερμῶς, ὅπως εὐαρεστηθέντες ἐνεργήσητε δραστηρίως καὶ ἀποτελεσματικῶς, δι' οἵας ἐγκρίνετε ὁδοῦ, τὴν ταχυτέραν περιστολὴν τῶν ὡς εἴρηται ἀτόπων δημεγερτικῶν κινημάτων, ὧν οὐχὶ ἐν ἀγνοίᾳ διατελεῖ καὶ ἡ ἐνταῦθα σεβ. διοίκησις ἐκ τῶν διὰ τοῦ σεβ. ἡμῶν μητροπολίτου γενομένων ἐπὶ τούτῳ ἁρμοδίων διαμαρτυρήσεων καὶ αἰτήσεων. Ἐν τούτοις ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὴν σύντονον ὑμῶν προστασίαν καὶ συναντίληψιν, καὶ εὐελπιστοῦντες τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς θερμῆς ἡμῶν ταύτης παρακλήσεως, ὑποδιατελοῦμεν μετὰ πλείστου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως

ἐν Ἀδριανουπόλει, τῇ 3 ὀκτωβρίου 1870

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης, σοφωτάτης, περινουστάτης, καὶ

Digitized by Google

Προσκυνητῆς ἡμῖν Παναγιότητος μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου

τέκνα ἐν Κυρίῳ πειθήνια καὶ πρόθυμοι θεράποντες

ΕΝΟΡΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ·— τρεῖς ὑπογραφαὶ καὶ ἡ σφραγίς.

ΕΝΟΡΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥ·—τρεῖς ὑπογραφαὶ καὶ ἡ σφραγίς.

ΕΝΟΡΙΑ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ·—τρεῖς ὑπογραφαὶ καὶ ἡ σφραγίς.

ΕΝΟΡΙΑ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ·—τρεῖς ὑπογραφαὶ καὶ ἡ σφραγίς.

ΣΦΡΑΓΙΣ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΗΡΙΣΧΑΝΕ·—ἕνδεκα ὑπογροφαί.

ΣΦΡΑΓΙΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ· -τρεῖς ὑπογραφαί.

ΣΦΡΑΓΙΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ·—πέντε ὑπογραφαί

ΕΙΚΟΣΙΝ ΕΞ ΠΡΟΚΡΙΤΟΙ ὑπογράφουσι παρ' αὐτάς, οἱ ἑξῆς· Ἐλευθέριος Ἰωάννου Ἀλτὶν-ἀλμάζή, Χατζῆ Παναγιώτης Τζηρίτης, Δημ Κωνσταντίνου, Χατζῆ Ἀθανάσιος Χατζῆ Γεωργίου, Πέτρος Ράτη, Γεώργιος Ἰωάννου, Νεστοράκης Ἀποστόλου, Γ. Κουροὺ Πέτρου. Ἀντ. Χατζῆ Διαμαντῆ, Π. Α. Πολυχρονιάδης, Ἀλ. Γ. Βιγκολίδης, Δημ. Ἰω. Ζώτου, Κυριάκος Χριστόφα, Χατζῆ Δημητράκης Ἰωάννου, Χατζῆ Ἰωάννης Παρασχίδης, Ἰακ. Ιωάννου, Στεφ. Μ. Καλλίας, Χατζῆ Χρ. Ἰωάννου, Κωστῆς Μαυρίδης, Στεφ. Ἰωάννου, Πέτρος Μ. Βαλιάσογλου, Παναγ. Κωνσταντίνου, Παῦλος Πέτρου, Χρηστάκης Νικολάου, Χρ. Κωνσταντινίδης; Ἀλέξ. Χατζῆ Μιχαήλ.

Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ τῷ Καρλοβίτσης καὶ τῷ Βελιγραδίου

Ἀριθ. πρωτ. 4882.
» Διεκ : 3769.

Πανιερώτατε καὶ θεοπρόβλητε μητροπολῖτα Καρλοβίτζης, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Σαμουήλ· τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα.

Οὐκ ἀγνοεῖ πάντως καὶ ἡ περισπούδαστος ἡμῖν αὐτῆς πανιερότης ἡλίκον ὅσον ἐπήνεγκε

Digitized by Google

τάραχον τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ἤδη πολύκροτον καταστὰν βουλγαρικὸν λεγόμενον ζήτημα, διά τε τὰς οὐ καλὰς αὐτοῦ ἀφορμὰς καὶ τὰς σχετλίας συνεπείας, καθὰ δηλοῦται ἀπὸ τῶν πέρυσιν ἀρχομένου φεβρουαρίου διαπεμφθέντων αὐτῇ ἐκκλησιαστικῶν γραμμάτων καὶ τῶν περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ἐντύπων τευχῶν. Ἐπεὶ δὲ πρὸ τοῦ ἐξενεγκεῖν τὴν τελείαν καὶ ἀποχρῶσαν λύσιν κατ' ἀπόφασιν γενικωτέρας καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δεῖν ᾠήθημεν, ὃν τρόπον καὶ πρότερον, οὕτω καὶ κατὰ τὰ ἔσχατα δύο ἔτη, σκιαγραφῆσαι τὴν πορείαν αὐτοῦ καὶ γνωρίσαι κεφαλαιωδῶς καὶ ἐν συνόψει ἐκ προκαταβολῆς πάσαις ταῖς ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξοις ἁγίαις τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαις, ταῖς αὐτοκεφάλοις ὁμοίως, καθάπερ καὶ ταῖς ὑπὸ τὸν ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν τοῦτον Θρόνον κανονικῶς τεταγμέναις· Διὰ ταῦτα ἐν ἑνὶ τεύχει συμπεριειληφότες καὶ τύποις ἐκδεδωκότες διὰ τὸ εὔχρηστον καὶ εὐανάγνωστον τὰ τοῦ ζητήματος τούτου, διαπέμπομεν καὶ τῇ φίλῃ ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητι σὺν τοῖς περὶ αὐτὴν θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τρία τεύχη, ὅπως καὶ ὑμεῖς μετ' ἐπιστασίας ἀναγνόντες τὰ ἐν αὐτῷ δηλώσητε ὅ,τι ἂν ὑμῖν δόξῃ, Θεοῦ φωτίζοντος, πρὸς τὸ λυσιτελὲς ἁπάσῃ τῇ ὀρθοδόξῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ· οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς φίλης ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητος.

,α ,ω ο: ὀκτωβρίου κα·*

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΤΗΣ 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1870

Α' Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε Γρηγόριε· τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς σεβασμιοπόθητον Πανα-

* τὰς τῶν ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν γνώμας ἡ Μ. Ἐκκλησία ἐκζητήσασα (ὡς ἐν σελ· 297 τοῦ παρόντος συγγράματος) διὰ τῆς ἐγκυκλίου, πρὸς τοὺς μητροπολίτας Καρλοβίτζης καὶ Βελιγραδίου ἰδίως ἔγραψεν ἀποστείλασα οὐχὶ ἐν χειρογράφῳ, ἀλλ' ἔντυπον φυλλάδιον, μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 4882 προτασσομένης τῶν ἀπαντήσεων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπιστολῆς.

γιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ πόθου ἀδελφικοῦ καὶ περιχαρείας ἐδεξάμεθα τὸ ἀπὸ 30 σεπτεμβρίου τοῦ ἤδη λήγοντος σωτηρίου ἔτους περισπούδαστον σεβάσμιον αὐτῆς πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν Ἐπιστολιμαῖον Ὑπόμνημα μετὰ τῶν ἐμπεριϰλειομένων ἐπισήμων ἐντύπων ἐγγράφων περὶ τοῦ πολυκρότου, ὡς μήποτ' ὤφειλε, βουλγαρικοῦ ζητήματος τοῦ ἀπὸ δεκαετίας ἤδη και ἐπέκεινα καὶ πάσας μὲν τῶν ἄλλων ἀποστολικῶν θρόνων, ἰδίᾳ δὲ τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ἐν γένει πᾶσαν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν καρδίαν συνταράττοντός γε καὶ καταθλίβοντος. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς θυμηδεστάτοις εὐαγγελίοις τῆς εὐκταιοτάτης ἡμῖν ἀγαθῆς αὐτῆς ὑγιείας ὑπερβαλλόντως λίαν ἐχάρημεν δόξαν ἀναπέμψαντες τῷ παναγάθῳ Θεῷ. Ἐπὶ δὲ τοῖς ἐνδιαλαμβανομένοις ἔν τε τῷ ὑπομνήματι καὶ τοῖς εἰρημένης ἐγγράφοις ἐπιστήσαντες τὴν διάνοιαν καὶ μετὰ τῆς δεούσης βαθυνοίας ἐμμελετήσαντες ἐπέγνωμέν τε καὶ ἐπληροφορήθημεν προσηκόντως καὶ ἀξιοχρέως ὅσαπερ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μετῆλθε μέσα καὶ διεπράξατο, φιλοστόργως πάνυ προνοοῦσα καὶ κηδομένη, καὶ τὴν κανονικὴν καὶ ἔννομον λύσιν τοῦ ζητήματος ἱμειρομένη. Ἐπεὶ δὲ ἐκ φιλαδέλφου διαθέσεως προσκαλούμεθα ἵνα δηλώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τῶν γεγονότων τούτων καὶ πράξεων τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἡμεῖς μὲν εἰ καὶ πρότερον κατὰ τὴν θ' ἰουνίου τοῦ ͵αωξζ' σωτηρίου ἔτους, τέως ἰδιωτεύοντες καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Πριγκήπου ἐφησυχάζοντες, συνεπείᾳ ἀδελφικοῦ αὐτῆς πιττακίου συνοδευομένου μετά τινος σχεδίου πρὸς λύσιν τοῦ διαληφθέντος βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἐξεδηλώσαμεν οἰκείαν τινα ταπεινὴν γνώμην, προελθοῦσαν πάντως ἐκ συντόνου καὶ ἐπισταμένης σκέψεως, ἥν τινα καὶ διετυπώσαμεν, νομίζομεν,

Digitized by Google

ὡς ἑξῆς: «Νὰ καταβληθῇ ἡ προσήκουσα φροντὶς, ὅπως μὴ καὶ αὖθις ἐκτεθῇ ἐπὶ ματαίῳ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ πατριαρχικοῦ Θρόνου τρίτην ταύτην φορὰν καὶ περιφρονηθῇ ὑπὸ τῶν ὁσημέραι ἐπιθετικώτερον χαρακτῆρα ἀναλαμβανόντων ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων· ἐντεῦθεν πρὸς ἀποφυγὴν τούτου καὶ πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν τῆς Ἐκκλησίας θεωροῦμεν ἀναγκαῖον καὶ συνεπὲς πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἓν ἐκ τῶν δύο, ἢ ἡ Ἐκκλησία νὰ ζητήσῃ προηγουμένως διὰ τῆς Ὑψ. Πύλης ἀπάντησιν παρὰ τῶν βουλγάρων ἐπὶ τῆς γενομένης δευτέρας ἀποφάσεως πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, καὶ ἀφ' οὗ μάθῃ οὕτω, κατ' ἀναφορὰν πρὸς ἕκαστον ἄρθρον, τοὺς λόγους, δι' οὓς δὲν ἐγένετο ὑπ' αὐτῶν παραδεκτὸν τὸ σχέδιον ἐκεῖνο, τότε νὰ σκεφθῇ περὶ ἑτέρου σχεδίου κατὰ συνέπειαν τῶν γενησομένων παρατηρήσεων, ἢ ἄλλως νὰ εὑρεθῇ ὁ τρόπος ὥστε νὰ προβῶσι πρῶτοι αὐτοὶ οἱ βούλγαροι προτείνοντες τοιοῦτον μέτρον, ἤγουν τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνώρισιν ἰδίου βουλγαρικοῦ θέματος, καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ φανῇ τότε συγκαταβαίνουσα καὶ οἰκονομικῶς παραδεχομένη διὰ παραχωρήσεως ἰδιαιτέρων ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, ὁποίων ποιεῖται μνείαν τὸ ἀποσταλὲν ἡμῖν νέον σχέδιον». Καὶ ἡμεῖς μὲν τότε τοιαῦτα ἐγνωματεύομεν καὶ ἀπεφαινόμεθα· ἐπειδὴ δ' ἔκτοτε μέχρι τῆς νῦν πολλὰς καὶ πολυειδεῖς ὑπέστη μορφὰς καὶ φάσεις καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα ἐνεφιλοχώρησαν τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἀναφορικῶς τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ ἐπειδὴ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐξῃτήσατο ἐπανειλημμένως καὶ ἐπιμόνως ἄλλως τ' ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἤδη παρὰ τῆς Ὑψ. Πύλης τὴν συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς ὕπατον δῆτα καὶ θεοφράδμον δικαιωτήριον καὶ μόνον δυνάμενον ἐπενεγκεῖν ἀξιοπιστίαν ψήφου θεοκράντου καὶ τοῖς πιστοῖς ἀπαρατρέπτου καὶ ἀνεκκλήτου, μεμαθήκαμεν δὲ καὶ ἔναγχος, ὅτι ἡ Ὑψ. Πύλη κηδεμονικῶς πάνυ ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας καὶ

Digitized by Google

εὐημερίας τοῦ ὑπηκόου αὐτῆς προνοουμένη καὶ τῆς ἄρσεως τῶν δεινῶν καὶ τῆς διχοστασίας ἐφιεμένη ὑπέδειξε τὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς ὑπὲρ τῆς συγκροτήσεως τοιαύτης Συνόδου· διὰ ταῦτα πάντα, λέγομεν, ἐπιφυλασσόμεθα ἵνα, ὁποτ' ἂν διδῷ Κύριος, συναγειρομένης τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐκφέρωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν οἰκείαν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην περὶ πάντων γενικῶς τῶν ἀφορώντων τὸ ζήτημα· καθὰ καὶ ἡ σεβασμία ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότης, ἀπαντῶσα ἐσχάτως εἰς τὸν τελευταῖον ὑψ. βεζυρικὸν τεσκερὲν ὑπὸ ἡμερομηνίαν δ' νοεμβρίου ͵αωο' ἐπὶ λέξεως λέγει, ὅτι «τὸ ἔργον (τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος) Συνόδου περιορίζεται... εἰς τὸ νὰ συζητήσῃ τὸ εἰρημένον βουλγαρικὸν ζήτημα, καὶ ἀφ' οὗ πρῶτον μὲν λάβῃ ἀκριβῆ γνῶσιν περὶ τοῦ ζητήματος κυρίως, δεύτερον δὲ ἐξετάσῃ καὶ συζητήσῃ τάς τε ἀπαιτήσεις τῶν βουλγάρων καὶ τὰς ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων γενομένας παραχωρήσεις, ἐξενέγκῃ ἀπόφασιν τελεσίδικον, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας». Καὶ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν εἰς ἀπάντησιν· εἴησαν δὲ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη πλεῖστα, ὑγιεινά, πανευφρόσυνα, καὶ σωτηριωδέστατα. ͵αωο' δεκεμβρίου, ιβ' ἐν Καΐρῳ.

Τῆς φίλης ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίας Παναγιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
καὶ ὅλως πρόθυμος
† Ὁ Ἀλεξανδρείας ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ.

Β' Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, κύριε κύριε Γρηγόριε, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν με-

Digitized by Google

τριότητος· τὴν σεβασμιωτάτην καὶ περισπούδαστον ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ περιπτυσσόμενοι ὁλοψύχως ἐν ἁγίῳ φιλήματι κατασπαζόμεθα καὶ ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τὴν ἀπὸ λ' τοῦ παρελθόντος σεπτεμβρίου ἀδελφικὴν καὶ σεβασμίαν ἡμῖν αὐτῆς ἐπιστολὴν πόθῳ ἀδελφικῷ κομισάμενοι μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων αὐτῇ ἐγγράφων ἐν ἐντύπῳ παραρτήματι, καὶ μετὰ πλείσης ὅσης σκέψεως εἰς τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν μελέτην ἐγκύψαντες καὶ καλῶς τὰ περιεχόμενα ἐννοήσαντες, ὅσα καὶ αὖθις ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη ἡμῖν Παναγιότης ἐκ κατωδύνου ψυχῆς καὶ βαθυτάτης θλίψεως ἀνακοινοῖ ἡμῖν περὶ τοῦ πολυκρότου βουλγαρικοῦ καλουμένου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, ἐτρώθημεν ἀληθῶς κατὰ μέσην καρδίαν ἐπὶ τοῖς ἀφηγουμένοις ἐν τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς ἐπιστολῇ, ἀναμετροῦντες τὸ μέγεθος τῶν θλίψεων, ὑφ' ὧν ἀπὸ τοσούτου ἤδη χρόνου κατέχεται ἐν τῷ γήρατι αὐτῆς, καὶ, ὅπερ ἀλγεινότατον καὶ πολλῶν δακρύων ἄξιον, ὅτι οὐκ ἀλλόδοξός τις λαὸς ὁ τὴν ἱερὰν αὐτῆς ψυχὴν καταλυπῶν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην ταράττων, οὐδ' ὅλως ἄπειρος καὶ ἀδαὴς τυγχάνων τῶν ἱερῶν καὶ ὑψηλῶν δογμάτων καὶ κανόνων, δι' ὧν πανσόφως κυβερνᾶται τὸ θεότευκτον καὶ πάγκοινον σκάφος τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ πελάγει τῶν αἰώνων ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἡγέτου καὶ ἰθύντορος αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν θεοπνεύστων Ἀποστόλων καὶ πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὀρθόδοξος, οἷος ὁ βουλγαρικὸς, καὶ εὐσεβὴς ἐκ προγόνων, καὶ ζηλωτὴς πρὸς τὰ πάτρια καὶ θεοπαράδοτα τῆς Ἐκκλησίας δόγματά τε καὶ διδάγματα. Καὶ ἐπ' αὐτῷ δὲ τούτῳ ἀθυμοῦντες καὶ ἡμεῖς συμμεριζόμεθα πληρέστατα τὰς δικαίας αὐτῆς θλίψεις. Ἐξ ὅσων γὰρ ὁρῶμεν ἐν τῇ ἀδελφικῇ αὐτῆς ἐπιστολῇ καὶ τοῖς ῥηθεῖσιν ἐγγράφοις, αἱ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ ἤδη φθίνοντος ἔτους κινηθεῖσαι ἔκθεσμοι ἀπόπειραι

παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ πρὸς φυλετικὸν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας χωρισμὸν, καὶ ὁ ἐπὶ προφανεῖ καταπατήσει τῶν ἱερῶν νόμων καὶ κανόνων τῆς Ἐκκλησίας καὶ περιφρονήσει τῆς ἰδίας κανονικῆς πνευματικῆς ἀρχῆς φατριασμὸς τῶν ἐν Μεσαχωρίῳ (Ὀρτάκιοϊ) ἀντικανονικῶς ἐνδημησάντων ἀρχιερέων (Ἀποστ. ιε', λα' — τῆς Α' ιε' καὶ τοὺς τούτοις συστοίχους) καὶ τῇ γνωστῇ ἐκείνῃ ὁμάδι τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καθῃρημένων πρῴην Φιλιππουπόλεως Παϊσίου καὶ τοῦ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος αὐτοὺς προστεθηκότων, καὶ ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστῳ ἐκεῖθεν ἐπὶ κοινῷ σκανδάλῳ καὶ ἀξιοκατακρίτῳ διεγέρσει τοῦ εὐσεβοῦς ἐκείνου βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐργαζομένων, καὶ προφανὲς παράδειγμα ἀνταρσίας καὶ ἀπειθείας ἐκκλησιαστικῆς ἑαυτοὺς παρεχομένων, ταῦτα πάντα ἀληθῶς δηξικάρδια καὶ θυμαλγῆ καθ' ἑαυτὰ, οὐ μόνον τὴν ἱερὰν αὐτῆς ψυχὴν καταλυπῆσαι ἱκανὰ, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ σύμπασαν τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Πῶς γὰρ ἂν εἴη ἀνεκτὸν ἢ θεμιτὸν καὶ δυνατὸν τὸ διὰ τοιούτων ἀνταρτικῶν κατὰ τῆς κοινῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐνεργειῶν, (οἷαι ἡ ἀπὸ τῆς κανονικῆς ἀρχῆς παραίτησις καὶ λειποταξία τῶν ἀρχιερέων Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, Σοφίας Δωροθέου καὶ Λοφτζοῦ Ἱλαρίωνος καὶ ἡ ἀπὸ γ' μαρτίου ͵αωο' ἐγκύκλιος αὐτῶν πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν, ἵνα τοὺς τούτοις συνυπογράψαντας λαϊκοὺς ὡς τοιούτους παραλείψωμεν) στηριχθῆναι καὶ παγιωθῆναι Ἐκκλησίαν, καὶ ταύτην εἶναι καὶ λέγεσθαι ὀρθόδοξον, παρ' ἀρχιερέων, οἵπερ οὐδ' αὐτὸν τὸν ἱερὸν ὅρκον, ὃν δεδώκασιν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐτήρησαν; μόνῃ δὲ τῇ φιλάρχῳ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἐπιθυμίᾳ ἑπόμενοι παρανόμως, καὶ τρόποις ἀεικέσι τε καὶ ἀναρμοδίοις τοῖς πρὸς ἰδίαν αὐτῶν φιλοδοξίαν συντείνουσι χρώμενοι, τήν τε ἁπλότητα καὶ εὐσέβειαν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐκμεταλλεύονται, καὶ τῆς ἀνακτορικῆς εὐμενείας ἀσυστόλως καταχρῶνται;

Digitized by Google

Ἡμῖν γε οὕτω δοκεῖ, ὡς οὐ κανονικὸν, οὐδέ γε θεμιτὸν καὶ δυνατόν. Ἐὰν γὰρ οὗτοι ηὐλαβοῦντο καὶ ἐσέβοντο τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοὺς καὶ κανόνας, ἐφ' ὧν ἐρειδόμενοι ἀρχιερέας ἑαυτοὺς ἀποκαλοῦσιν, οὐκ ἂν παρέπειθον τὴν Ὑψηλὴν αὐτοκρατορικὴν ἡμῶν κυβέρνησιν, μᾶλλον δὲ ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, ἱκανὴν καὶ ἀποχρῶσαν θεωρῆσαι τὴν ἔκδοσιν ὑψηλοῦ φερμανίου παρὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, πρὸς προφανῆ μὲν καταπάτησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας, ἁπλῆν δὲ καὶ μόνην ἐπιτυχίαν τῶν ἰδίων πόθων, ὀλιγωροῦντες τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν ἐπὶ προφυλακῇ τῆς πατρῴας εὐσεβείας κειμένων, οὐδὲ γ' ἐσεμνύνοντ' ἂν ἐπὶ τοιαύταις καινοτομίαις.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, προαγόμεθα καὶ αὖθις εἰς ἀδελφικὴν ἀπάντησιν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, πρῶτον μὲν συλλυπούμενοι τῇ ἀδελφικῇ αὐτῆς ἱερᾷ κορυφῇ, ἐφ' οἷς ἀδίκως πάσχει δεινοπαθήμασι, καὶ παρακαλοῦντες ὅπως μετριάζουσα ὅσον ἔνεστι τὰς ἐγκαρδίους ταύτας θλίψεις αὐτῆς, ἐλπίζῃ πάντοτε εἰς τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν τοῦ Κυρίου, «ὃς οἶδεν εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν»· εἶτα δὲ ἀποφαινόμεθα καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἡμῶν ἀδελφικῇ ἀπαντήσει ὅτι, συμφώνως τῇ ἀπὸ λ΄ ἰανουαρίου ͵αωξθ΄ ἀπαντήσει ἡμῶν, ἐμμένομεν ἀναγνωρίζοντες καὶ ἐπιδοκιμάζοντες τὰς συνοδικὰς πράξεις τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου βουλγαρικοῦ ζητήματος. Οὐδὲ γὰρ βλέπομεν ἄλλην τινὰ θεραπείαν τῶν δεινῶν τούτων, μετὰ τοσαύτας μάλιστα παραχωρήσεις προνομίων παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ τὴν συγκάλεσιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς μόνης ἁρμοδίας ἐξενεγκεῖν ἀπόφασιν κανονικὴν καὶ δικαίαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἱκανὴν θεραπεῦσαι ἀποχρώντως τὰς μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ Βουλγάρων ἀξιώσεις.

Digitized by Google

Τούτου ἕνεκεν, καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον, τὸ ἄλλως τε σεβαστὸν ἡμῖν καὶ πάσης τιμῆς ἄξιον, ὡς βασιλικόν, τυγχάνει ἀναρμόδιον, ὡς περὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως διαλαμβάνον. Διότι τότε μόνον εἶχεν ἂν τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κῦρος νόμου, περὶ πνευματικῶν ὑποθέσεων διαλαμβάνον, ἐὰν ἐπεκύρου καὶ ἐκράτυνε πρᾶξιν ἐκκλησιαστικὴν ἐξενηνεγμένην ἁρμοδίως παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁλομελείας, προβληθεῖσαν δὲ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει εἰς ἐπικύρωσιν καὶ βεβαίωσιν. Διὰ δὴ ταῦτα λίαν καλῶς καὶ θεοφρόνως ἔπραξεν ἀναπτύξασα μεθ' ὅλου μὲν τοῦ σεβασμοῦ, ὡς ἁρμόζει ὑπηκόοις, ἀλλὰ μετὰ πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρρησίας, τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἀμετακλήτους λόγους, ὧν ἕνεκεν ἀδυνατεῖ ἡ Ἐκκλησία ἵνα παραδεχθῇ ὡς ἁρμοδίαν καὶ σύμφωνον τῷ πνεύματι τῆς Ἐκκλησίας τὴν διὰ τοῦ ῥηθέντος ὑψηλοῦ φερμανίου λύσιν τοῦ ζητήματος μεταξὺ τοῦ πατριαρχικοῦ αὐτῆς Θρόνου καὶ τῶν Βουλγάρων· Πεποίθαμεν δὲ ὅτι ἡ ἀείποτε εὐγενὴς τοῖς πιστοῖς αὐτῆς ὑπηκόοις ὑψηλὴ ἡμῶν κυβέρνησις ἀναγνωρίσει εἰς τέλοις τοὺς ἰσχυροὺς λόγους, δι' οὓς ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη Παναγιότης ἐμμένει ἀκλόνητος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτῆς ἀποφάσει περὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς μόνης ἁρμοδίας πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου.

Ταῦτα τοίνυν καὶ παρ' ἡμῶν εἰς ἀπάντησιν, σεβασμιώτατε ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφέ· Ὁ δὲ Θεὸς καὶ πατὴρ τῆς εἰρήνης, ὁ τὰ πάντα εἰδώς, πανσόφως τελεσιουργῆσαι τὰ κατ' αὐτὸν σωτηριώδη τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ· παρ' οὗ καὶ τὰ σεβάσμια καὶ γεραρὰ ἔτη τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος εἶεν ὅτι πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα. Ἐν Δαμασκῷ, τῇ κ' νοεμβρίου ,αωο'.

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ σεβασμιωτάτης Παναγιότητος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ Ἀντιοχείας ΙΕΡΟΘΕΟΣ.

Γ' Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων

Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, *ἐν* Χριστῷ *τῷ* Θεῷ *λίαν ἀγαπητὲ καὶ περισπούδαστε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε κύριε* Γρηγόριε. Τὴν *ὑμετέραν περισπούδαστον καὶ σεβαστὴν* Παναγιότητα *ἀδελφικῶς ἐν* Κυρίῳ *κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.*

Τὰ *ἀπὸ λ' σεπτεμβρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους ἐγκύκλια γράμματα τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης* Παναγιότητος *μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπισυνημμένων ἐντύπων ἐγγράφων ἐκομισάμεθα· καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, οἷα εἰκὸς, ἐσκεμμένως καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνέγνωμέν τε καὶ ἐμελετήσαμεν.* Ἐπειδὴ *δ' ἐτυγχάνομεν τέως παρεπιδημοῦντες δι' ἀνάγκας τοῦ πατριαρχικοῦ* Θρόνου *ἐν τῇ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν* δικαιοδοσίαν *πόλει* Ἰόππῃ, ἀνεβάλομεν εἰς δεῦρο τὴν ἀπάντησιν ἡμῶν, *καίπερ μὴ διαλιπόντες ἐν τῷ μεταξὺ, καὶ ἐξ ἄλλων ἀφορμῶν τὸ ἐνδόσιμον* λαμβάνοντες, *τὸν νοῦν ἡμῶν τοῖς γεγραμμένοις ἐφιστάντες-* Τὰς *οὐ καλὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς σχετλίας ἐκβάσεις τῆς πολυκρότου βουλγαρικῆς, ἢ μᾶλλον βουλγαριστῶν τινων πρὸς τὸν κανονικὸν αὐτῶν ποιμενάρχην διαφορᾶς, καὶ διενέξεις, τὰς διοικητικὰς καὶ πατριαρχικὰς τοῦ* Οἰκουμενικοῦ Θρόνου *προνομίας ἐπηρεαζούσας, καὶ ἄντικρυς τοῖς καθεστῶσι καὶ ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν ἐναντιουμένας· τὰ πρὸς εἰρήνην τε μέσα καὶ τὴν στοργὴν καὶ συγκατάβασιν τῆς* Μεγάλης *τοῦ* Χριστοῦ Ἐκκλησίας *μέχρι καὶ τοῦ ἀφεῖναί τινα, ἃ νομίμως αὐτῇ προσήκει· τὸ σκληροτράχηλον καὶ ἀνένδοτον τῶν τῆς οἰκτρᾶς ταύτης διχοστασίας ὑποβολέων καὶ τὰς νέας καὶ τοῦ κανονικοῦ καὶ πρέποντος ἀπεσχοινισμένας προτάσεις, τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ ἑνότητος δόγμα καὶ*

Digitized by Google

τὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων κῦρος ἀνατρεπούσας τε καὶ καταπατούσας, ἐκ τῶν ἀμφὶ μεσοῦντα δεκέμβριον τοῦ ‚αωξη′ σωτηρίου ἔτους ἀποσταλέντων ἡμῖν πατριαρχικῶν ἐγκυκλίων γραμμάτων καὶ ἐπισυνημμένων ἐγγράφων ἐγνώκαμεν, ὁπότε καὶ ἀπαντῶντες, τὴν περὶ συγκροτήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου προταθεῖσαν γνώμην τῆς πεπνυμένης αὐτῆς κορυφῆς ἐπεδοκιμάσαμεν, ἀποφηνάμενοι καὶ ἡμεῖς, ὅτι αὕτη, οἷα φωνὴ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, τῆς στύλου καὶ ἑδραιώματος τῆς ἀληθείας παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τεταγμένης, ἠδύνατο ψῆφον ὁριστικὴν καὶ ἀνέκκλητον ἐξενεγκεῖν, καὶ ἅπαξ διὰ παντὸς τοῖς ἀντιξόοις βουλεύμασι φραγμὸν ἐνδελεχῆ ἐπιθεῖναι καὶ τὴν τοῦ κακοῦ διάδοσιν προλαβεῖν. Ἔκτοτε δὲ διετία ὅλη παρῆλθε, καὶ μεθ᾽ ὅλα τὰ συνετά, ἐσκεμμένα καὶ φιλόστοργα μέτρα, μεθ᾽ ὅλας τὰς γενναίας παραχωρήσεις τῆς πεπνυμένης καὶ κλεινῆς αὐτῆς κορυφῆς. μεθ᾽ ὅλας δὲ τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάνσεις τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, οὐ μόνον οὐκ ἐλώφησε τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ νέα καταιγὶς ἐπελθοῦσα τὸ θεοπαγὲς καὶ παναρμόνιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας καὶ εὐταξίας οἰκοδόμημα, τὸ διὰ τῶν ἀριφρονεστέρων καὶ ἀριπρεπεστέρων τοῦ χριστιανισμοῦ νόων οἰκοδομηθὲν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπ᾽ αἰώνων ἀλύμαντον διασῶσαν, ἄρδην ἀνατρέψαι ἠπείγετο. Παραχαράκται γάρ τινες τῆς ἀληθείας, περιβολὴν μὲν καὶ προσωνυμίαν ἀρχιερέων Χριστοῦ ἔχοντες, ἔργῳ δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ φρονήματός τε καὶ τρόπου πόρρω ἀφεστηκότες, καὶ δὴ καὶ κανονικῶς καθῃρημένοι καὶ αὐτόχρημα λύκοι ἀντὶ ποιμένων, εὐαρίθμοις τισὶ λαϊκοῖς, τὰ μὲν ἄλλα εὐϋπολήπτοις, περὶ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀποφαίνεσθαι πάντῃ ἀναρμοδίοις καὶ μηδόλως σύμπασαν τὴν φωνὴν τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἀκάκου λαοῦ τῶν Βουλγάρων ἐκπροσωποῦσι, προστεθέντες, τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας ἀσυστόλως τε καὶ ἀναιδῶς διαταράξαι ἀνεδέξαντο, καὶ τοὺς κανόνας

Digitized by Google

αὐτῆς εἰς φροῦδα ῥήματα μεταβαλεῖν ἠπείγοντο. Ὅση δ' Ἰλιὰς κακῶν τὸ τηνικαῦτα ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ τῆς Βουλγαρίας πληρώματι ἐνέσκηψε, καὶ ὅπως ὁ λαὸς ὁ ἁπλοῦς τε καὶ ἄκακος ὑπερεθίζετό τε καὶ συνεταράττετο, οὐ μόνον προφορικαὶ πληροφορίαι, ἀλλὰ καὶ τὰ πατριαρχικὰ αὐτῆς γράμματα διετραγῴδουν· οἷα δὲ τὰ ἐκ τούτων ἐπακολουθήματα, καὶ ὁπόση ἡ ἐντεῦθεν τῶν κακῶν δείνωσις, καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι προσγενομένη δυσοικονόμητος σύγχυσις, αὐτὴ δὴ ἡ ὑπὸ τῆς θεοπροβλήτου καὶ λαοποθήτου αὐτῆς Παναγιότητος αἰτηθεῖσα παραίτησις ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐνέφηνε, παραίτησις, ἀλγεινοτάτην θλίψιν ἁπάσαις ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις ἐμποιήσουσα καὶ τὸ πένθος αὐτῶν βαρύτερον καταστήσουσα. Ἀλλ' εὐλογητὸν εἴη τὸ ὄνομα τοῦ ἐπαγγειλαμένου, ὅτι καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσι τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ. Τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα κύματα, τὰ τὸ θεότευκτον σκάφος τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καταποντίσαι ἐπαπειλοῦντα προσήρραξαν ἐμβριθεστάτῃ καὶ παραδειγματικῇ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς χρονικοῖς φρονήσει τε καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν πατέρων παραδεδομένοις ἀφοσιώσει καὶ ἐμμονῇ. Ἐν ταῖς δειναῖς ἐκείναις περιστάσεσι τὸ πρόςτε τὴν σχισματικὴν σπεῖραν καὶ τὰς παραπεισθείσας ἀρχὰς εὐκρινές τε καὶ εὔτολμον, ναὶ μὴν καὶ φιλόστοργον, τῆς τε ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου οὕτω λαμπρῶς καὶ εὐστόχως ἐξέλαμψεν, ὥστε ἁπάσας τὰς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας ἐν τούτοις καθορᾷν μονονουχὶ τὸ πνεῦμα τῶν θεοφόρων πατέρων, τὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν θεσμοθεσίαν τε καὶ εὐταξίαν συμπῆξαν καὶ παγιῶσαν, ἐνεργοῦν καὶ κινούμενον, καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν λαλοῦσαν. Καὶ πάλιν εἴη εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τοῦ τῆς Ἐκκλησίας δομήτορος. Ἡμεῖς δὲ καὶ νῦν εἰδικώτερον τὸ φρόνημα ἡμῶν περί τε τῶν ταραξιῶν βουλγαριστῶν καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς διαγωγῆς τῆς Μεγάλης τοῦ

Digitized by Google

Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐκφέροντες, ἀποφαινόμεθα, ὅτι ἐκείνους μὲν ὡς πειρωμένους τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας διαταράξαι, καὶ μεθ' ὅλας τὰς συγκαταβάσεις καὶ παραχωρήσεις ἐν τῇ ἰδιογνωμοσύνῃ αὐτῶν ἐμμένοντας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν θεσμοθεσίαν διαστρέψαι προθυμουμένους, πόρρω τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀφεστηκότας λογιζόμεθα. Τὴν δὲ πρὸς αὐτοὺς φωνὴν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, ἅτε στοιχοῦσαν τῷ ἀληθεῖ, τῷ δικαίῳ καὶ τῷ κανονικῷ, ὡς αὐτὴν τὴν φωνὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἀναγνωρίζομεν. Οὐδεὶς τῶν εὐ φρονούντων, ἀγαπητὲ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ περιπόθητε, οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων, πολλῷ δὲ μᾶλλον οἱ ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένοι φρουροὶ καὶ οἰκονόμοι τῆς καλῶς κανονισθείσης θεσμοθεσίας, ἀνάσχοιντ' ἄν, χάριν δημοκόπων τινῶν καὶ λαοπλάνων ἀνατραπῆναι ὅ,τι χρυσοῖ τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνες ἐθέσπισαν, καὶ πολιὸς αὐτῆς βίος διὰ τοσούτων θυσιῶν καὶ καμάτων ἐκύρωσεν. Ἀλλὰ τούτους τοὺς μηδὲν κρεῖττον ἢ ὁσιώτερον τῆς ἰδίας ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ τῶν ἐπιπολαίων αὐτῶν διαλογισμῶν καὶ διαβουλίων ἔχοντας, καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν διάκοσμον εἰς χάος καὶ αὐτόχρημα ἀκοσμίαν μεταβαλεῖν πειρωμένους, σωφρονισθῆναι δίκαιον καὶ τῇ οἰκτρᾷ καὶ δικαίᾳ στάθμῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κρίσεως ὑπαχθῆναι, ὅπως τὸ τῆς Ἐκκλησίας σῶμα διασωθῇ.

Ἀλλ' ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλύσας, δώῃ καὶ αὖθις τὴν εἰρήνην τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, τὴν δ' ὑμετέραν Παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ Συνόδῳ περιφρουρείη καὶ διαφυλάττοι καθυπερτέραν παντὸς ἀνιαροῦ μέχρι γήρως βαθυτάτου· γένοιτο!

Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ,αωο' δεκεμβρίου ιθ',

τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ Ἱεροσολύμων ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Digitized by Google

Δ' Ἐκκλησίας Κύπρου

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Γρηγόριε. Τὴν πανσέβαστον ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ Συνόδῳ ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ κατασπαζόμενοι ἥδιστα προσαγορεύομεν.

Τὴν ἀπὸ λ' τοῦ παρελθόντος σεπτεμβρίου γεγραμμένην σεβαστὴν ἡμῖν ἀδελφικὴν ἐγκύκλιον τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων αὐτῇ ἐντύπων ἐπισήμων ἐγγράφων, αναγομένων πάντων εἰς τὸ βουλγαρικὸν λεγόμενον ζήτημα, κομισάμενοι τῇ κη' τοῦ ἤδη λήξαντος ὀκτωβρίου, ἀνέγνωμεν αὐτὰ καὶ οὐ μετρίως ἐλυπήθημεν κατιδόντες ἐν αὐτοῖς ἔνθεν μὲν τὴν εἰς δεῦρο παράτασιν τοῦ εἰρημένου ζητήματος, ὅπερ ἐπὶ δεκαετίαν καὶ ἐπέκεινα διατελεῖ, ὡς μὴ ὤφελε, τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν τοσοῦτον σφοδρῶς συνταράττον, ἔνθεν δὲ τὴν μεθ' ὅλας τὰς εὐλόγους τῆς Ἐκκλησίας παραστάσεις ἀπόφασιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως τοῦ δοῦναι πέρας αὐτῷ παρὰ τὴν γνώμην δηλονότι τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ᾧ καὶ ὑψηλὸν ἐξέδοτο φιρμάνιον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ σεβασμιωτάτη ἡμῖν αὐτῆς κορυφὴ συνοδικῶς ἐξαιτεῖται τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τὴν ψῆφον ἐπὶ τῶν τέως πεπραγμένων αὐτῇ, εἴπερ δηλονότι τῷ πνεύματι τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν σεπτῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ταῦτα συνάδουσιν, οὐ λείψομεν καὶ ἡμεῖς συνοδικῶς τὴν ὑμετέραν ἀδελφικὴν ἀξίωσιν, τό γε ἐφ' ἡμῖν, ἐκπληρῶσαι καὶ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν ἀποφήνασθαι γνώμην. Ἀλλ' ὅτι πρὸς τοῦτο δεῖ καὶ μελέτης ἱκανῆς καὶ ἐπιστασίας συντόνου καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ δῆλον γίγνεται καὶ ἡ σεβασμιωτάτη ἡμῖν αὐτῆς κορυφὴ

Digitized by Google

ἐν τῇ συνοδικῇ αὐτῆς ἐπιστολῇ ὑφηγεῖται, ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον τὴν δέουσαν τοῦ νοῦ προσοχὴν διὰ τὸ πολυάσχολον ἡμῶν καὶ πολύφροντι οὐκ ἠδυνήθημεν οὐδ' ἐπὶ μικρὸν ἐπιστῆσαι τοῖς γράμμασιν, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μεθ' ὧν συνδιασκεψόμεθα ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς, ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἐπαρχίαις διαμένοντας καὶ οὐκ ὀλίγον ἀπὸ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἀφισταμένους, ἠδυνήθημεν μεταπέμψασθαι. Ἐπὶ δὲ τούτοις συνέβη ἔναγχος καὶ τὸν Κυρηνείας μητροπολίτην πρὸς Κύριον ἐκδημῆσαι, ὅπερ οὐ μετρίως τὴν ἡμετέραν λύπην ἐπηύξησε, καὶ φροντίδας νέας τῆς χηρευσάσης ἐπαρχίας ἡμῖν ἐπεφόρτισε. Διὰ ταῦτα τοίνυν, τό γε νῦν, ἀδύνατον ἀποβαίνει ἡμῖν τὸ ἀποκρίνασθαι ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ ὧν ἀδελφικῶς ἀξιοῖ καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ σεβαστῇ ἡμῖν συνοδικῇ αὐτῆς ἐγκυκλίῳ· διόπερ ἐξαιτούμενοι τὴν ὑμετέραν ἀδελφικὴν συγγνώμην, διατελοῦμεν μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ καὶ ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης,

ἐν Λευκωσίᾳ, τῇ 9 νοεμβρίου 1870,

τῆς λίαν περισπουδάστου ἡμῖν ὑμετέρας σεβασμιωτάτης
Παναγιότητος καὶ πανιερότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
καὶ ὅλως πρόθυμος
† Ὁ Κύπρου ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ.

Digitized by Google

Δ' Ἐκκλησίας Ρωσσίας

Τὸν ἁγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητὸν καὶ ἀξιοσέβαστον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ πᾶσαν τὴν ἱερὰν πατριαρχικὴν Σύνοδον ἀδελφικῶς προσαγορεύομεν.

Ἀπαντῶσα εἰς τὴν πρώτην τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος ἐπιστολὴν (ἀπὸ 12ης δεκεμβρίου 1868) περὶ τοῦ γραικο βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος ἡ ἁγιωτάτη διοικοῦσα Σύνοδος πασῶν τῶν Ρωσιῶν, χειραγωγουμένη ὑπὸ μόνης τῆς ἐφέσεως ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἁγίας ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς πάντας τοὺς ὁμοπίστους ἀδελφοὺς γραικοὺς καὶ βουλγάρους, ἐφρόντισεν ἵνα ὑποδείξῃ τοιοῦτο μέσον πρὸς λύσιν τοῦ θλιβεροῦ τούτου ζητήματος, ὅπερ κατὰ τὴν ἐκτεταμένην αὐτοῦ σημασίαν ἐνόμιζεν ὡς τὸ νομικώτατον, πιστότατον καὶ τὸ μόνον παρέχον ἐλπίδα καὶ καλλίτερον πρὸς τὸν σκοπόν. Πρὸς μεγίστην θλίψιν, ἐκ τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος πρὸς ἡμᾶς περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος (τῆς 30 σεπτεμβρίου 1870) καταδείκνυται ὅτι ἡ ἡμετέρα ἀδελφικὴ συμβουλή, προταθεῖσα μετὰ τοσαύτης εὐκρινείας, ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως, ἀπήρεσε τῇ Μεγάλῃ πατριαρχικῇ Ἐκκλησίᾳ. Τί δὲ ἠκολούθησεν ἐκ τούτου; Τοῦτο· ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἠθέλησεν ἐξ ἀγαθῆς αὐτῆς προαιρέσεως ἵνα χορηγήσῃ τοῖς βουλγάροις ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, τοῦτο ἀπεφάσισεν ἵνα χορηγήσῃ αὐτοῖς ἡ κυρίαρχος ἐπιτόπιος πολιτικὴ ἀρχὴ βασιζομένη ἐπὶ τοῦ ἀδιαφιλονεικήτου αὐτῆς καθήκοντος τοῦ προνοεῖν ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας αὐτῆς, καὶ μὴ εὑρίσκουσα μηδὲν ἕτερον μέσον ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ταραχὰς ταύτας τῶν

Digitized by Google

πνευμάτων, καὶ εἰς τὰς ἀταξίας ταύτας, αἵτινες ἀπό τινων ἤδη ἐτῶν ἐπισυμβαίνουσιν εἰς διάφορα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας ἕνεκα τῆς γραικοβουλγαρικῆς διαφωνίας. Πληρέστατα συμφωνοῦμεν μετὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, ὅταν ὑψοῦτε τὴν ἀρχιποιμενικὴν φωνὴν ὑμῶν κατὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας τῆς Πύλης, διανοουμένης ἵνα δι' ἑνὸς φιρμανίου αὐτῆς λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ οὐδόλως δύναται νὰ λυθῇ ἄνευ τῆς ἐγγυτάτης συμμετοχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ ἰδίως ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, ὡς ἀναγόμενον ἀμέσως εἰς τὴν ὑμετέραν πατριαρχικὴν δικαιοδοσίαν· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐκδηλοῦμεν σαφέστατα, εἰ καὶ μετ' ἐγκαρδίου θλίψεως, ὅτι δὲν δυνάμεθα ἵνα συμφωνήσωμεν μετὰ τῆς ἰδέας, ὅτι πρὸς λύσιν τοῦ προκειμένου ζητήματος ὑπάρχει ἀναγκαία ἡ συγκάλεσις Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, δύνανται νὰ συγκαλῶνται μόνον περὶ ζητημάτων ἀφορώντων τὴν οἰκουμενικὴν πίστιν καὶ Ἐκκλησίαν. Καὶ ἅπασαι αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἃς παραδέχονται οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ, πραγματικῶς ἐπὶ τοιούτου εἴδους ἀντικειμένων συνεκροτήθησαν, καὶ ἰδίως ἕνεκα αἱρέσεων ἐπαπειλουσῶν αὐτὴν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, καὶ ὑποσκαπτουσῶν ἢ διαστρεφουσῶν τὰ θεμελιώδη δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ταραττουσῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἅπασαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ γραικο βουλγαρικὸν ζήτημα δὲν ἀφορᾷ τὰ θεμέλια τῆς ἡμετέρας ἁγίας θρησκείας, οὐδ' ἐπαπειλεῖ οὐδὲν ἐκ τῶν δογμάτων αὐτῆς, ἐπειδὴ οἱ βούλγαροι δὲν διανοοῦνται περί τινος οἱασδήποτε μεταβολῆς ἐν τῇ πίστει καὶ ταῖς ἀληθείαις αὐτῆς. Οὐδόλως ἀφορᾷ τὴν Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τῇ ὁποίᾳ παντάπασιν ἀδιάφορον ὑπάρχει, ἐὰν οἱ βούλγαροι μείνωσιν ἐν τῇ τωρινῇ ἱεραρχικῇ ἐξαρτητίᾳ, ἢ ἐὰν ἐπιτύχωσι διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ μείζονα ἢ

Digitized by Google

ἐλάττονα ἀνεξαρτησίαν, ἢ καὶ ἐὰν νομίμως σχηματίσωσιν αὐτοκέφαλον ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, ἀρκεῖ μόνον ἵνα ἔν τε τῇ πρώτῃ, ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ περιπτώσει οὗτοι διαμείνωσι πληρέστατα πιστοὶ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ ἀκωλύτως δύνανται ἵνα ἀπολαμβάνωσιν ὅλα τὰ μέσα πρὸς τὴν προκοπὴν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ εὐσεβείᾳ. Τὸ δὲ ζήτημα τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ ἀφορᾷ κατ' ἐξοχὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, καὶ ἀφορᾷ μόνον τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τοῦτο δύναται καὶ πρέπει νὰ λυθῇ μόνον ὑπὸ τῆς τοπικῆς αὐτῆς Συνόδου συμφώνως τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν. Ἀνεφύη τοιοῦτόν τι ζήτημα διὰ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατὰ τοὺς παρελθόντας ἤδη χρόνους, ὁπότε ἀπεχωρίζετο ἀπ' αὐτοῦ ἡ ρωσσικὴ Ἐκκλησία, καὶ μετὰ ταῦτα ὅταν ἀπήτει τὴν ἑαυτῆς ἀνεξαρτησίαν ἡ Ἐκκλησία τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' οὔτε ἐν τῇ μιᾷ οὔτε ἐν τῇ ἄλλῃ περιπτώσει οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὕρισκον ἀναγκαίαν τὴν συγκάλεσιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἔλυον δὲ τὸ ζήτημα διὰ μόνης τῆς τοπικῆς Συνόδου· διατί δὲ ἤδη δὲν λύεται ἀπαραλλάκτως τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα; Τίνος ἕνεκεν τὸ στρέφεσθαι ἤδη πρὸς Οἰκουμενικὴν Σύνοδον; Καὶ ἐὰν οἱ τότε ἁγιώτατοι πατριάρχαι μετὰ τῶν τοπικῶν αὐτῶν Συνόδων ἐθεώρουν δυνατὸν ἵνα δώσωσι καὶ πλήρη ἀνεξαρτησίαν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, μὴ καθορῶντες ἐν τούτῳ παράβασιν τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ μὴ φοβούμενοι περὶ τῆς εὐθύνης ἐνώπιον ἁπάσης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἐπίσης δυνατώτερον καὶ ἀσφαλέστερον καὶ τώρα διὰ τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τοὺς βουλγάρους, οἵτινες αἰτοῦνται παρ' αὐτοῦ ἐν συγκρίσει ἧττονα; Οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος ὅτι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, αἵτινες συνεκροτοῦντο πρὸς λύσιν σπουδαίων δογματικῶν ζητημάτων ἀφορώντων τὴν Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν, ἔλυον σὺν

Digitized by Google

τοῖς ἄλλοις καὶ ζητήματα ἀφορῶντα τὴν διοίκησιν, τὴν λατρείαν, ἔτι δὲ καὶ τοπικὰς Ἐκκλησίας· ἀλλ' ἐντεῦθεν οὐδόλως ἕπεται, ὅτι ἰδίως περὶ τῶν τελευταίων τούτων ζητημάτων συνεκροτοῦντο αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι· οὕτω καὶ νῦν, ἐὰν οἱαδήτινα ζητήματα τῆς πίστεως, ἔχοντα σπουδαιότητα διὰ πᾶσαν τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὑπηγόρευσαν τὴν ἀνάγκην τῆς συγκροτήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη ἠδύνατο ἵνα ἐνασχοληθῇ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, εἴς τε τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος καὶ εἰς ἄλλα παρόμοια. Τὸ δὲ συγκαλεῖν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἰδίως περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἤθελε σημαίνει τὸ ἐνεργεῖν ἄνευ ἀποχρωσῶν βάσεων, καὶ ἐλαττοῦν τὴν σημασίαν καὶ αὐτῆς τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς συνεφωνοῦμεν μετὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, ἵνα ἀναγνωρίσωμεν τὴν συγκάλεσιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἀναγκαίαν καὶ πληρέστατα νόμιμον, δὲν δυνάμεθα νὰ σιωπήσωμεν ὅτι τοὐλάχιστον κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ἡ συγκάλεσις τῆς Συνόδου ταύτης φαίνεται ἡμῖν περιττή, ἔτι δὲ καὶ οὐχὶ ἀκίνδυνος. Ἅπασαι δὲ αἱ μερικαὶ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ὁποίων ὤφειλον ἵνα συνεδριάσωσιν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, ἤδη ἐξήνεγκον τὴν ἰδίαν αὐτῶν γνώμην ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ οἱονεὶ προέλυσαν αὐτὸ διὰ τῶν ἀπαντητικῶν αὐτῶν ἐπιστολῶν εἰς τὴν προτέραν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος· καί τινες μὲν ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν, οἷαι ἡ τῶν Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου παρρησίᾳ ἀπεφάνθησαν κατὰ τῶν Βουλγάρων, ὀνομάζουσαι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀντικανονικάς, ἄλλαι δέ, οἷαι ἡ σερβικὴ καὶ ἡ ρωσσική, ἀνεγνώρισαν ὅτι αἱ αἰτήσεις αὗται χρήζουσιν ἱκανοποιήσεως. Πρὸς τί λοιπὸν τὸ συγκαλεῖν ἀντιπροσώπους τῶν μερικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν

Digitized by Google

εἰς Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὅταν αἱ γνῶμαι αὐτῶν γνωσταὶ ἤδη ὑπάρχουσιν, φυσικὸν δ' ἐστὶν ἵνα ἀναμένωμεν, ὅτι αὗται δὲν θέλουσιν ἀρνηθῆ τὰς γνώμας αὐτῶν καὶ ἐπὶ Συνόδου, κρίνοντες ἰδίως ἐκ τοῦ δριμέος ὕφους, δι' οὗ ἐξεδηλώθησάν τινες ἐκ τῶν γνωμῶν τούτων; Πρὸς τί τὸ συγκαλεῖν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὅταν ἐκ τῶν προτέρων γινώσκωμεν, ὅτι τὸ συζητηθησόμενον ζήτημα δὲν δύναται ἐπ' αὐτῆς νὰ λυθῇ ὁμοφώνως, αἱ δὲ γνῶμαι ἐν αὐτῇ ἐξάπαντος διαιροῦνται; Τοιαύτη δὲ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, μηδὲν τελείως λύσασα, δύναται μόνον νὰ παραστήσῃ θλιβερὸν θέαμα προφανεστάτης διαφωνίας, ἐὰν δὲ μὴ καὶ διαιρέσεως, μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν σλαβωνικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σκάνδαλον παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὀρθοδόξου τε καὶ μή. Δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ σουλτάνου ἐξέφρασεν ἤδη τὴν θέλησιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ γραικο βουλγαρικοῦ ζητήματος τορῶς καὶ ἐκπεφασμένως διὰ τῆς νομοθετικῆς πράξεως. Ἡ σπουδαία αὕτη περίστασις δὲν δύναται ἵνα μὴ προξενῇ πίεσιν εἰς τὰ μέλη τῆς Συνόδου, ἐὰν αὕτη συγκροτηθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ τουρκικῇ πόλει, καὶ ἀναποφεύκτως θέλει στερήσει τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῆς ἀνεξαρτησίας ἐκείνης καὶ τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας, αἵτινες οὐ μόνον ἀνήκουσιν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖαι ὑπάρχουσιν· ἐὰν δὲ, οὐδόλως λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τούτου, ἡ Σύνοδος δυνηθῇ ἵνα διατηρήσῃ πληρέστατα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς, καὶ θεσπίσῃ ἀπόφασιν ἀσύμφωνον πρὸς τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κυβέρνησις τῆς Πύλης πιθανὸν νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου, καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν ὑπὸ τῶν ὑπηκόων αὐτῆς πραγματοποίησιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης.

Ἐπανερχομένη δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, ὡς αὗται ὑπάρχουσιν ἐκπεφρασμέναι ἐν τῷ

Digitized by Google

σουλτανικῷ φιρμανίῳ, οὗτινος τὸ περιεχόμενον ὑπηγόρευσαν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, αὐτοὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ βουλγαρισμοῦ, ἡ ἁγιωτάτη ρωσσικὴ Σύνοδος παρατηρεῖ, ὅτι οἱ Βούλγαροι δὲν ἀπεποιήθησαν ἵνα ἀκολουθήσωσι τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἀπαντητικῇ αὐτῆς ἐπιστολῇ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα ἐκτεθειμένην συμβουλὴν αὐτῆς· ὅτι οὗτοι δὲν ἀπαιτοῦσι δι' ἑαυτοὺς πλήρη ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν, δὲν διανοοῦνται ὁλοτελῶς νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς Μεγάλης πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ τούτων ἀποκρούουσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἀφορμὴν τοῦ νὰ ὑποπτεύωνται καὶ νὰ κατηγορῶνται δι' οἱονδήποτε σχίσμα· ἀπ' ἐναντίας ἐπιθυμοῦσι νὰ διατηρήσωσι μετὰ τῆς πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας τὸν σύνδεσμον τῆς πίσεεως καὶ τῆς ἱεραρχίας, καὶ ἐν γένει τὸν ἐκλησιαστικὸν σύνδεσμον ὁμοφώνως τοῖς ἱεροῖς κανόσιν· περὶ τοῦ συνδέσμου τῆς πίστεως οἱ βούλγαροι διαβεβαιοῦσιν ὅτι «εἰς ὑποθέσεις ἀφορώσας τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, καὶ ἀπαιτούσας τὴν ἀμοιβαίαν σύσκεψιν καὶ σύμπραξιν, ἡ Σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὀφείλει νὰ προστρέχῃ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ τὴν Σύνοδον, οὗτοι δὲ οἱ τελευταῖοι ὀφείλουσιν ἵνα ἄνευ ἀναβολῆς παρέχωσι τὴν δέουσαν σύμπραξιν, καὶ στέλλωσι τὰς ἀναγκαίας ἀπαντήσεις» (6ον ἄρθρον τοῦ φιρμανίου)· χάριν δὲ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἱεραρχικοῦ συνδέσμου μετὰ τῆς Μεγάλης πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας καὶ χάριν τῆς ἐξαρτήσεως αὐτῶν ἀπ' αὐτῆς, οἱ βούλγαροι συγκατατίθενται, ὅπως ὁ πρῶτος μητροπολίτης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν θέματος, ὀνομαζόμενος ἔξαρχος, διορίζηται ἢ ἐπικυροῦται συμφώνως τοῖς κανόσι (Δ' Οἰκουμ. Συν. κανὼν 28) ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ὅπως ὁ μητροπολίτης οὗτος, ἐπίσης συμφώνως τοῖς κανόσι (τῆς Πενθέκτης κανὼν 15), μνημονεύῃ ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ὅπως

συμφώνως τοῖς κανόσι (τῆς ἐν Σαρδικῇ κανὼν 3· ἐν Ἀντιοχείᾳ, κανὼν 13· Β′ Οἰκουμ. Συνόδου, κανὼν 2) ὁ ἔξαρχος τῶν βουλγάρων μὴ δύναται ἄλλως ἵνα ἐπισκέπτηται τὴν Κωνσταντινούπολιν, διαμένῃ ἐν αὐτῇ καὶ ἐκτελῇ ἱεροτελεστίας, εἰμὴ τῇ ἀδείᾳ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ὑπόκηται εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, εἰς οὓς ὑπόκεινται ἐν τοιαύταις περιστάσεσι οἱ πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας (ἄρθρον 3, 4 καὶ 9 τοῦ φιρμανίου). Ἐπὶ τέλους πρὸς διατήρησιν ἐν γένει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συνδέσμου μετὰ τοῦ Πατριαρχείου οἱ βούλγαροι ἐκδηλοῦσι τὴν συναίνεσιν αὐτῶν, ὅπως ἡ Σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἐξαιτῆται παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τὸ διὰ τὸ θέμα αὐτῆς ἀναγκαιοῖν ἅγιον Μύρον (ἄρθρον 7 τοῦ φιρμανίου), ὅπως οἱ τῷ οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενοι ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολῖται ἀκωλύτως διέρχωνται διὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὁμοίως καὶ οἱ βούλγαροι ἱεράρχαι ἀκωλύτως διέρχωνται διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, διατηρουμένων τῶν ὑπαρχόντων ἐπὶ τούτῳ κανόνων (ἄρθρον 8 τοῦ φιρμανίου)· καὶ ὅπως ἡ τάξις τῆς διοικήσεως τῶν ἐν τῇ βουλγαρικῇ μὲν Ἐξαρχίᾳ κειμένων μοναστηρίων, κατὰ δὲ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, ἐκ τῶν Πατριαρχείων ἐξηρτημένων ἐξακολουθῇ ὡς καὶ πρότερον (ἄρθρον 11 τοῦ φιρμανίου). Ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ ἵνα ἐπισυνάψωμεν, ὅτι ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ τῶν ἰδίων αὐτῶν εὐχῶν ὡς πρὸς τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου οἱ βούλγαροι προσεπάθησαν ὅπως πλησιάσωσι πρὸς τὸ γνωστὸν σχέδιον τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, ὠφεληθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὅπως δεχθῶσι πάσας τὰς κυριωτέρας ἀξιώσεις αὐτοῦ. Τί δὲ ὑπολείπεται ἤδη;

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ πρώτου βουλγαρικοῦ ἢ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς σχεδίου, ὅπερ ἀπετέλεσε μετὰ ταῦτα, μετά

Digitized by Google

τινων, τροποποιήσεων τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον, γενομένων ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ τουρκικοῦ Ὑπουργείου ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος μετὰ τῆς πατριαρχικῆς Συνόδου, καὶ ἐπισυναφθεισῶν τῇ ὑμετέρᾳ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῇ (σελὶς παρόντος 121) καταφαίνεται ὅτι τανῦν, ἐὰν δὲν ἀπατώμεθα, ὑπολείπονται κυρίως τέσσαρες διαφοραὶ μεταξὺ τῶν αἰτήσεων τῶν βουλγάρων καὶ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου·

Πρώτη διαφορά.— Οἱ βούλγαροι, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν σημειωθέντων ἱερῶν κανόνων, συγκατατίθενται ὅπως μόνον ὁ μητροπολίτης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν θέματος, ὁ ἔξαρχος, διορίζηται ἢ ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ οἰκουμ. πατριάρχου, καὶ μνημονεύῃ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις· Τὸ δὲ Πατριαρχεῖον ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν τούτων τῶν κανόνων ἀπαιτεῖ ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ πάντες βούλγαροι μητροπολῖται διορίζωνται ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ μνημονεύωσι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Πλὴν, αὐστηρῶς κρίνοντες, ἐν τῷ βουλγαρικῷ ἐκκλησιαστικῷ θέματι, ὡς καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ, δύναται νὰ ὑπάρξῃ μόνον εἷς κανονικὸς μητροπολίτης τοῦ θέματος μετὰ σημασίας καὶ ἐξουσίας, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες βούλγαροι μητροπολῖται εἰσὶν ἐπίσκοποι διοικοῦντες ἕκαστος μόνον μίαν ἐπαρχίαν καὶ φέροντες μόνον τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ μητροπολίτου· Ἑπομένως ὁ 28ος τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου κανὼν καὶ ἄλλοι ἀνωτέρω μνημονευθέντες, φαίνεται ὅτι δὲν παραβαίνονται, καὶ ὁ ἱεραρχικὸς σύνδεσμος τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος μετὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διατηρεῖται, εἰ καὶ εἷς μόνον ἐν ἐνεργείᾳ μητροπολίτης τοῦ θέματος τούτου, ὀνομαζόμενος ἔξαρχος, διορίζηται ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ μνημονεύῃ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις.

Digitized by Google

Δευτέρα διαφορά.—Οἱ βούλγαροι, ἐκφράζοντες τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως τῷ ἐκκλησιαστικῷ αὐτῶν θέματι χορηγηθῇ ἀνεξάρτητος ἐσωτερικὴ διοίκησις, ὅπως τοῦτο διοικῆται δι' ἰδίας βουλγαρικῆς Συνόδου τῶν ἱεραρχῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐξάρχου, καὶ ὅπως πρὸς ὀχύρωσιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ διοικήσεως συνταχθῇ ἰδιαίτερος κανονισμὸς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν παραδόσεων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπισυνάπτουσιν ὅτι ὁ κανονισμὸς οὗτος καθυποβληθήσεται εἰς τὴν ἔγκρισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως τοῦ σουλτάνου, τὸ δὲ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πληρέστατα συγκατατιθέμενον εἴς τε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος ἐνεργουμένης δι' ἰδίας αὐτοῦ Συνόδου, καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ σύνταξιν ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, ἀπαιτεῖ ὅμως, ὅπως ὁ κανονισμὸς οὗτος ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἀξιοσεβάστου πατριάρχου· Ἀλλὰ φαίνεται, ἐὰν εἰς τοὺς βουλγάρους χορηγῆται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τὸ δικαίωμα ἵνα αὐτοδιοικήτως, τουτέστιν ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, διεξάγωσι τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος, τότε συνάμα χορηγεῖται τῇ Συνόδῳ καὶ τὸ δικαίωμα ἵνα αὐτοδιοικήτως καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ὠφελῆται ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἐφαρμόζῃ τούτους ἐν τῷ θέματι αὐτῆς κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς κρίσιν καὶ συντάττῃ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν, χάριν διοικήσεως τοῦ θέματος, διαφόρους μερικωτέρους κανόνας, εἰ καὶ ἐν τέλει, εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν συναινέσωσιν οἱ βούλγαροι, ἵνα τὸν κοινὸν κανονισμόν, τὸν ἀφορῶντα τὴν ὑφ' οἱανδήποτε ἔποψιν ἐπιθεώρησιν τοῦ τοσούτου σπουδαίου διὰ τὴν ὠφέλειαν τῆς ἰδίας αὐτῶν Ἐκκλησίας ἔργου, ὑποβάλωσιν εἰς τὴν προηγουμένην ἐπιθεώρησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

Digitized by Google

Τρίτη διαφορά.— Οἱ βούλγαροι ἐπιθυμοῦσιν, ὅπως ὁ ἔξαρχος αὐτῶν μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Συνόδου ἐπικυροῦται διὰ διπλώματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐπίσης δὲ ὅπως ἐπικυροῦται καὶ διορίζηται δι' αὐτοκρατορικοῦ βερατίου· τὸ δὲ Πατριαρχεῖον προστίθησιν, ὅπως τὸ βεράτιον τοῦτο ἐκδίδηται οὐχὶ ἄλλως, ἀλλὰ συνεπείᾳ ἐκθέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, πέμπηται δὲ εὐθὺς πρὸς τὸν ἔξαρχον· Ἀλλ' ἡ λύσις τοῦ προκειμένου ζητήματος, τὸ πολὺ πολύ. πρέπει νὰ ἐξαρτᾶται πληρέστατα ἀπὸ τῆς θελήσεως τῆς κυβερνήσεως τοῦ σουλτάνου, ἥτις δύναται, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς κρίσιν, ἵνα ἀποστέλλῃ τῷ ἐξάρχῳ τὸ ἑαυτῆς βεράτιον καὶ κατὰ συνέπειαν ἐκθέσεως ἢ ἄνευ ἐκθέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου· Τελευταῖον, ἡ

Τετάρτη διαφορὰ συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι, κατὰ τὸ τελευταῖον σχέδιον τῶν βουλγάρων, ὡς ἀποτελέσοντα μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος, σημειοῦνται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοιαῦται ἐπαρχίαι καὶ μέρη, αἵτινες, κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ σχεδίου τούτου παρατηρήσεις τῆς πατριαρχικῆς Συνόδου, δὲν πρέπει ν' ἀποτελέσωσι μέρος τοῦ θέματος, διὰ δὲ τοῦ φιρμανίου τοῦ σουλτάνου (ἄρθρον 10) τινὲς τῶν ὑπὸ τῶν παρατηρήσεων τῆς Συνόδου μνημονευομένων ἐπαρχιῶν καὶ τόπων ἐξῃρέθησαν ἤδη, ὅπως μὴ ἀποτελέσωσι μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐθεσπίσθη ὅτι ἐν φιλονεικουμέναις καὶ ἀμφιβόλοις περιστάσεσιν, ἐὰν δηλονότι οἱαδήτινα μέρη δέον ἵνα ἀνήκωσι τῷ βουλγαρικῷ θέματι, τὸ ζήτημα τοῦτο λυθήσεται κατὰ τὴν ἐξ ὁμοφωνίας συναίνεσιν πάντων ἢ τοὐλάχιστον τῶν δύο τρίτων τῶν κατοίκων τοῦ τόπου ἐκείνου, καὶ ὅτι ἐν γένει τὰ καθέκαστα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀφίενται ὅπως διαιτηθῶσι μεταξὺ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς Ἐξαρχίας, συμφώνως ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεσιν.

Digitized by Google

Ἐν τούτοις ἐκδηλοῦσα μόνον τὴν ἑαυτῆς γνώμην περὶ τῆς δυνατῆς ἄρσεως τῶν ἀριθμηθεισῶν διαφορῶν, καὶ οὐδόλως ἐπιθυμοῦσα ἵνα ἔλθῃ εἰς οἱασδήτινας ἔριδας μετὰ τοῦ ἀξιοσεβάστου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἡ ἁγιωτάτη Σύνοδος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, εὐχαρίστως παραχωρεῖ ὅπως ἡ γνώμη αὐτῆς καὶ αἱ ἐκτεθεῖσαι ἐξηγήσεις συζητηθῶσιν. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἕκαστος ἀμερόληπτος δὲν δύναται ἵνα μὴ συμφωνήσῃ, ὅτι αἱ διαφοραὶ αὗται ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ γραικο-βουλγαρικοῦ ζητήματος εἰσὶν ἐπουσιώδεις, καὶ ὅτι χάριν αὐτῶν δὲν ἀπαιτεῖται ἡ συγκάλεσις Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἕκαστος ἀμερόληπτος ὀφείλει νὰ συνομολήσῃ ὅτι, ἕνεκα τοιούτων ἀσημάντων διαφορῶν, ἄδικον ἤθελεν εἶσθαι ἵνα ἀποβάλλωνται, ἀφορίζωνται ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὀνομάζωνται σχισματικοὶ οἱ βούλγαροι, ὁπόταν οὗτοι διαβεβαιοῦσιν ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦσι τὸν ἐντελῆ χωρισμὸν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπεναντίας δὲ ἐπιθυμοῦσιν ἵνα διατηρήσωσι μετ' αὐτοῦ τὸν σύνδεσμον τῆς πίστεως, τῆς ἱεραρχίας καὶ ἐν γένει τὸν ἐκκλησιαστικὸν σύνδεσμον συμφώνως τοῖς ἱεροῖς κανόσιν.

Ἐγκαρδίως δεόμεθα τοῦ Κυρίου, τοῦ ἄκρου ἀρχιποιμένος ἡμῶν, ὅπως διδάξῃ, ὁδηγήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ αὐτὸς πνεύματι σοφίας καὶ συνέσεως, πνεύματι συμβουλῆς καὶ ἰσχύος (Ἡσαΐου Β',2) τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα καὶ ἅπασαν τὴν ἱερὰν Σύνοδον, ὅπως ἐπιτυχῶς τελειώσητε τὸν μέγαν ἀγῶνα τῆς εἰρηνοποιήσεως καὶ τῆς πλήρους ἀναπαύσεως τῆς ὑμετέρας, ἀπὸ τοσούτων ἤδη ἐτῶν ταραττομένης, πνευματικῆς ποίμνης, καὶ δείξητε τῷ κόσμῳ νέον ὑψηλὸν παράδειγμα ποιμαντορικῆς αὐταπαρνήσεως, συγκαταβάσεως καὶ ἀγάπης, τὰ πάντα συγχωρούσης, καὶ ἑτοίμης οὔσης πρὸς πᾶσαν θυσίαν διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώ-

Digitized by Google

πων πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Τῆς ὑμετέρας περιποθήτου ἡμῖν καὶ ἀξιοσεβάστου ἁγιότητος ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ

ΙΣΙΔΩΡΟΣ, μητροπολίτης Νοβογοροδίου καὶ Πετρουπόλεως
ΑΡΣΕΝΙΟΣ, μητροπολίτης Κιέβου καὶ Γαλικίας
ΙΝΝΟΚΕΝΤΙΟΣ, μητροπολίτης Μόσχας καὶ Κολόμνης
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, ἀρχιεπίσκοπος, μέλος τῆς ἁγ. Συνόδου
ΜΑΚΑΡΙΟΣ, ἀρχιεπίσκοποις Λιθουανίας καὶ Βίλνης
ΑΛΕΞΙΟΣ, ἀρχιεπίσκοπος Ρεζάνης καὶ Ζαϊρίσκης
Πρωτοπρεσβύτερος Β. ΒΟΖΑΝΩΦ
Πρωτοϊερεὺς ΙΩΑΝΝ. ΡΟΖΔΕΤΣΒΕΝΣΚΗΣ.

Ἐν Πετρουπόλει, τῇ 2 μαρτίου 1871.

ΣΤ´ Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

Ἀριθμ. πρωτ. 2273
Διεκπ. 1009.

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Γρηγορίῳ σὺν τῇ περὶ αὐτὸν ἁγιωτάτῃ Συνόδῳ, ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ὑπερηδίστως ἀπονέμει.

Τῶν ἐκ τῆς βουλγαρικῆς πλάνης τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ γεννηθεισῶν ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις ἡμέραις δυσχερειῶν

Digitized by Google

πλήρη νῦν καὶ λεπτομερῆ γνῶσιν λαμβάνουσα ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔκ τε τοῦ ἀπὸ 30 παριππεύσαντος μηνὸς σεπτεμβρίου γράμματος τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τῶν αὐτῷ συνημμένων, ἀναπολεῖ καὶ ἄκουσα παρῳχημένων χρόνων παραπλήσια σκάνδαλα, ἅτινα διὰ τοῦ αὐτοῦ φιλοχρίστου μὲν καὶ εὐσεβοῦς, εὐαπατήτου δὲ δυσμοίρως ἔθνους τῶν Βουλγάρων, τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ παρεσκεύασεν ὁ πονηρὸς, «ᾧ μηδέποτε τῶν κακῶν, ὡς ἔοικεν, ἔστι κόρος, μηδὲ τῶν μηχανημάτων πέρας, ἃ κατ' αὐτῆς ἐξ ἀρχῆς ἐνεποίησεν».

Ἀλλ' ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐπὶ πᾶσι τούτοις θλίψει τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος οὐ σμικρὰν αἰσθάνεται ἀναψυχήν τε καὶ ἀνακούφισιν, ὡς ἐν τῇ ὑμ. Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἁγίᾳ Συνόδῳ τὸν μέγαν ἐκεῖνον αὖθις ἀνευρίσκουσα τῆς ὀρθοδοξίας ἀθλητὴν, «τὸν μὴ διδόντα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὕπνον, μηδὲ τοῖς βλεφάροις αὐτοῦ νυσταγμὸν, ἕως οὗ αὐτοὺς αὖθις εἰς τὸ τοῦ Κυρίου εἰσήλασε σκήνωμα».

Πληρέστατα, Παναγιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ, συναισθανόμεθα καὶ συμμετέχομεν τοῦ ἄλγους καὶ τῶν καιρίων πληγῶν, δι' ὧν ἥ τε ὑμετέρα Παναγιότης καὶ ἅπαν τὸ εὐσεβὲς τῶν ὀρθοδόξων πλήρωμα μέσων τῶν σπλάγχνων ἐπλήγη ὑπὸ τῆς νέας ταύτης τῶν Βουλγάρων πλάνης, ῥιζηδὸν ἀνασπώσης καὶ ἀνατρεπούσης τὰς διοικητικὰς βάσεις τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις, ἐν τῷ οἰκουμενικῷ καὶ παγκοσμίῳ αὐτῆς προορισμῷ, ἀγνοοῦσα τὰς πολιτικὰς καὶ ἐθνικὰς τῶν λαῶν διαιρέσεις, ἀνεξαρτήτως πάσης ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς διακρίσεως, ἐπὶ πάντας ἐξ ἴσου καὶ ἀδιακρίτως ἐπιδαψιλεύει τὰς πνευματικὰς αὐτῆς εὐεργεσίας καὶ χάριτας, ὅσοι διὰ μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου πίστεως εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν συνηνωμένοι πνευματικὴν κοινωνίαν ἀποτελοῦσι καὶ ἀπαρ-

Digitized by Google

τίζουσι τὴν μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μέλος οὖσα, Παναγιώτατε, ἀναπόσπαστον τῆς καθόλου ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαρεγκλίτως πάντας τοὺς πατροπαραδότους τῆς ὀρθοδοξίας θεσμοὺς, καὶ οὖσα προσέτι φύλαξ αὐτῶν ἄγρυπνος κατὰ παντὸς τὴν φανερὰν ἢ τὴν λαθραίαν αὐτῶν ἀθέτησιν ἀποπειρωμένου, μετὰ συγκινήσεως ψυχῆς καὶ καρδίας εὐγνώμονος παρακολουθεῖ τὸν μέγαν τοῦτον τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας ἀγῶνα, καθ' ὃν ἡ Υ. Παναγιότης ἀναδείκνυται γνήσιος διάδοχος καὶ πιστὸς ἀκόλουθος τῶν μεγάλων αὐτῆς προκατόχων, ὅσοι ποτὲ ἐν παρομοίαις θλιβεραῖς ἔτυχον περιστάσεσιν, ἀλλὰ διὰ συνέσεως καὶ εὐσταθείας ἔσωσαν τὸ κλυδωνιζόμενον τῆς Ἐκκλησίας σκάφος, θεοφρόνως καὶ στερρῶς αὐτὸ πηδαλιουχήσαντες.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ νέα αὕτη βουλγαρικὴ πλάνη στρέφεται, ὡς εἴρηται ἤδη, περὶ ζήτημα σπουδαιότατον, ἀφορῶν τὰς βάσεις τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀρχαιοπρεπῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς ἀπεφήνατο δι' ὑμῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, ὅτι οὐ δύναται τοῦτο ἄλλως λυθῆναι καὶ διακριθῆναι, ἢ διὰ τῆς κοινῆς γνώμης τῆς ὅλης ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἧς αἱ οἰκουμενικαὶ ἀποφάσεις μόναι φέρουσι τὸ ἀλάνθαστον κῦρος.

Ἐν πᾶσιν ἄρα συνευδοκοῦντες τοῖς τε διαπραχθεῖσι καὶ λεχθεῖσι ὑπὸ τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ ὑμᾶς ἁγίας Συνόδου, καὶ πεποιθότες ἐπὶ τῇ στερρᾷ καὶ ἀμεταθέτῳ γνώμῃ ὑμῶν, ἣν καὶ ἡμεῖς τοῦ καιροῦ ἐπιστάντος ἐπικρατυνοῦμεν διὰ ζώσης φωνῆς ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, καθικετεύομεν ἐν καρδίᾳ τεταπεινωμένῃ τὸν ὑπερουράνιον Κύριον καὶ θεμελιωτὴν τῆς ἁγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας ἵνα παρέχῃ πᾶσιν ὑμῖν ἀπροσμάχητον τὴν ἰσχὺν καὶ σύνεσιν πεπνυμένην

Digitized by Google

εἰς τὸ ἀντιστῆναι ἰσχυρότερον πάσαις ταῖς τοῦ πονηροῦ μεθοδίαις, καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἀδελφικῶς ἵνα δεχθῆτε εὐμενῶς τοὺς ἐγκαρδίους ἀσπασμοὺς τῶν ἐν Χριστῷ ἀγαπητῶν ἀδελφῶν ὑμῶν καὶ συλλειτουργῶν, τῶν συγκροτούντων τὴν ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ πρόεδρος

† Ὁ Ζακύνθου ΝΙΚΟΛΑΟΣ

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

† Ὁ Οἰτύλου ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

† Ὁ Γυθείου ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ

Ὁ γραμμματεὺς

† ἀρχιμ. ΑΒΕΡΚΙΟΣ ΛΑΜΠΙΡΗΣ

Ἐν Ἀθήναις, τῇ κζ΄ νοεμβρίου ͵αωο΄.

Ζ΄ Ἐκκλησίας Σερβίας

Παναγιώτατε

Τὴν σεβαστὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 ὀκτωβρίου τρ. ἔ. καὶ ὑπ' ἀριθ. $\frac{4707}{3646}$ δι' ἧς εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ πέμψητε καὶ τρία ἀντίτυπα βιβλίων, διαλαμβανόντων τὴν ἐργασίαν ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἔλαβον εἰς τὰς 12 νοεμβρίου τρ. ἔτους.

Ἰδὼν ἐν αὐτῇ, Παναγιώτατε, πᾶν, ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ παραβαλὼν τὰ γεγονότα πρὸς τὰς διακελεύσεις τῶν κανόνων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, συνδιασκεψά-

Digitized by Google

μενος ἀκολούθως μετὰ τῶν ἐπισκόπων ἡμῶν, ἔχομεν τὴν τι-
μὴν, συμφώνως τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ προσκλήσει τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ὑμετέραν γνώμην οὕτως·

1) Ἀκολουθοῦντες μετὰ ἐνδιαφέροντος πᾶν ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸν περίβολον τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἐλυπήθημεν βαθέως ὅτι ἀνεφύη διχόνοια μεταξὺ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, εἴτε διότι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία δὲν ἐνέκρινεν ἐγκαίρως τὰς νομίμους αἰτήσεις τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ ἔθνους, καὶ δὲν ἀπεσόβησεν οὕτω πάσας τὰς θλιβερὰς καὶ δυσαρέστους συνεπείας, εἴτε διότι οἱ προϊστάμενοι τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ἔσφαλον ὡς μεταχειρισθέντες πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, ἤτοι ἰδιαιτέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, μέσα, ἅτινα δὲν συγχωροῦνται πάντοτε. Ἀντὶ δὲ νὰ πλησιάζῃ ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ τὸ ἓν μέρος πρὸς τὸ ἕτερον, ἀπεμακρύνθησαν καὶ ἀπεχωρίσθησαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἔφθασαν ἀμοιβαίως εἰς τοσαύτην ἔξαψιν, ὥστε ἡ ὑπόθεσις ἐδεινώθη ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἐκδόσεως φιρμανίου, —τοῦθ' ὅπερ κατελύπησεν ἡμᾶς καιρίως— ὡς ὄντος μέσου ὅλως ἀντικανονικοῦ.

2) Ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ οὐδέποτε ἔχει ἐξουσίαν ν' ἀποφασίσῃ αὐθαιρέτως ζήτημα ἐκκλησιαστικόν. Ἡ κυβέρνησις οὐδαμῶς ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίσῃ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, δύναται δὲ μόνον νὰ ἐγκρίνῃ καὶ νὰ ἐπικυρώσῃ τὸ ἀποφασισθὲν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ μονομερῶς, ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας, οὐδέποτε δύναται ν' ἀποφασίσῃ ἀποτόμως. Διὰ τοῦτο ἡ ἀπόφασις αὐτῆς δὲν ἔχει ἰσχὺν καὶ κῦρος κανονικῶς ὑποχρεωτικὸν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Οὕτω δὲ τὸ φιρμάνιον, ὡς πρᾶξις ἀντιβαίνουσα εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἐπικίνδυνον τῇ Ἐκκλησίᾳ· διότι τοιουτοτρόπως ἐκθέτουσιν αὐτὴν εἰς μίαν αὐθαιρεσίαν ἐπίφοβον, καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς ἐν χώρᾳ

Digitized by Google

ἔνθα μεταβάλλονται αἱ ἰδέαι, αἱ σκέψεις, καὶ αἱ πράξεις, ὡς βλέπομεν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους, καὶ ἐντεῦθεν ἀποβαίνει μὲν ἡ Ἐκκλησία ὄργανον διαφόρων πολιτικῶν συστημάτων, ὑποσκάπτεται δὲ ἡ βάσις τῆς μονιμότητος, ἐφ' ἧς διέμεινεν ἀκράδαντος ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας. Ὅθεν ἀποφαινόμεθα ὁριστικῶς καὶ ἄνευ δισταγμοῦ κατὰ τοιούτου μέσου, δι' οὗ ἡ Πύλη σφετερίζεται τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποφασίζειν ζητήματα ἐκκλησιαστικὰ ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας.

3) Ἡ ὑμετέρα Παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου ὑπερησπίσθη ἀξιοπρεπῶς τὰ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν αἱ περιστάσεις ἦσαν εὐνοϊκώτεραι, φρονοῦμεν ὅτι ὁ καλλίτερος τρόπος τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος ἤθελεν εἶσθαι ἡ συγκάλεσις τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀλλ' ἂς λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑμετέρα Παναγιότης ἐν πρώτοις τοῦτο, ὅτι ἡ Πύλη δὲν θέλει συγκατατεθῆ εἰς τὴν συγκάλεσιν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἣν ὑποβλέπει ἤδη μετὰ φόβου ὑπονοίας καὶ δυσπιστίας· ὅθεν ἀμφιβάλλομεν πολὺ ἂν θέλει ἔχει ἡ Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει πλήρη ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ἔπειτα δέον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑμετέρα Παναγιότης καὶ τὴν δυσχέρειαν, εἰς ἣν ἤθελε περιέλθει ἡ Ἐκκλησία ὡς ἐκ τῆς ἀποποιήσεως τῶν βουλγάρων τοῦ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν Σύνοδον· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου θέλουσιν ἐκδοθῆ ἄνευ τῆς συμμετοχῆς καὶ συνεργίας τῶν βουλγάρων· τίς δὲ τότε θέλει ὑποχρεώσει αὐτοὺς νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου; Ἡ δὲ Σύνοδος ἤθελεν ἀποφασίσει νὰ χορηγηθῇ ἢ μὴ ὁ παρὰ τῶν βουλγάρων αἰτούμενος ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Ἐὰν ἡ ὑμετέρα Παναγόιτης εἶναι πεπεισμένη ἐκ προτέρων ὅτι ἡ Σύνοδος θέλει ἐγκρίνει τὰς νομίμους καὶ δικαίας αἰτήσεις τῶν βουλγάρων θέλομιν δώσει εὐχαρίστως

Digitized by Google

τὴν γνώμην ἡμῶν ὑπὲρ τῆς Συνόδου· διότι προσφορώτερον εἶναι εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος νὰ ἐκτελέσῃ τὰ ἀποφασισθέντα παρὰ τῆς Συνόδου· ἐὰν δὲ πάλιν τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι τοιαῦτα, ὅτι ἡ Σύνοδος δὲν θέλει ἐπιτρέψει εἰς τοὺς βουλγάρους νὰ ἔχωσιν ἰδιαιτέραν ἱεραρχίαν, ὡς ἦτο ἡ πλειονοψηφία ἐπὶ τῆς προηγουμένης ὑμῶν ἐρωτήσεως περὶ τούτου, τότε τὸ ζήτημα θέλει δεινωθῇ ἔτι μᾶλλον, καὶ τὸ φιρμάνιον θέλει προσκτήσει ἰσχὺν καὶ ἀξίαν μεγαλειτέραν παρὰ τοῖς βουλγάροις. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δὲν εἴμεθα ὑπὲρ τῆς Συνόδου.

4) Ἐπιθυμοῦμεν δὲ ὅπως ἡ ὑμετέρα Παναγιότης, ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτῆς συνέσει, ἐφεύρῃ τρόπον τινὰ, δι' οὗ νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα, ἄνευ βλάβης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, συμφώνως πρὸς τοὺς θεσμοὺς καὶ κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἀμοιβαίᾳ συνεννοήσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μετὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, δι' ἀντιπροσώπων ἐκλεγομένων ἐκ μέσου αὐτοῦ, καὶ ν' ἀφαιρεθῇ μὲν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπὸ τοῦ ζητήματος ἡ πολιτικὴ σημασία, προφυλάττηται δὲ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ βλάβης ἐπαισθητῆς καὶ κινδύνου μεγίστου. Καλὸν εἶναι νὰ διαφυλάττωνται ἐντελῶς οἱ τύποι, ἀλλ' ἔτι καλλίτερον εἶναι νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς, ὃν προτίθενται, διά τινος μέσου ἐντίμου, διὰ συνεννοήσεως ἀμοιβαίας, ὅπως διατηρῆται ἡ ὁμόνοια καὶ ἀφαιρῶνται ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς ὀρθοδοξίας τὰ μέσα τοῦ διασπείρειν διχόνοιαν μεταξὺ ἀδελφῶν ὁμοθρήσκων.

Ἐκ τῶν εἰρημένων θέλει ἰδεῖ ἡ ὑμετέρα Παναγιότης ὅτι εἴμεθα ὅλως ἐναντίοι ὅπως ζήτημα ἐκκλησιαστικὸν ἀποφασισθῇ ἄνευ συμμετοχῆς καὶ συνεργίας τῆς Ἐκκλησίας· ἐξ ἄλλου δὲ μέρους πάλιν εἴμεθα τῆς γνώμης ὅτι δέον νὰ ἱκανοποιηθῶσιν οἱ βούλγαροι ἐκ πρωτοβουλίας αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Digitized by Google

Δι' αὐτῆς δὲ τῆς εὐκαιρίας, ἃς μοὶ ἐπιτρέψῃ ἡ ὑμετέρα Παναγιότης ν' ἀνανεώσω τὴν διαβεβαίωσιν, ἣν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσωπεία κατὰ τὸν μάϊον τοῦ 1868 ἔτους ἐξέφρασε πρὸς ὑμᾶς, ὅτι δηλαδὴ ὁ σερβικὸς λαὸς ἔχει τὴν σταθερὰν ἐπιθυμίαν νὰ διατηρῇ τὴν ἑνότητα αὐτοῦ μετὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· ἀλλ' ὅτι, πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ, δέον ὅπως ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἔχῃ εἰς ὅλας τὰς σερβικὰς ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπισκόπους σερβικῆς ἐθνικότητος, ὄντας εἰς θέσιν νὰ διαφυλάττωσι μεταξὺ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ τὸ σέβας καὶ τὴν ὁμόνοιαν καὶ ν' ἀπομακρύνωσι πᾶν ὅ,τι πρόξενον δυσπιστίας. Σεβόμεθα τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἀφωσιωμένους εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν, εἰς ὁποιανδήποτε ἐθνικότητα ἀδελφικὴν καὶ ὁμόθρησκον κἂν ἀνήκωσιν. Ἐν τούτοις, ἡ ὑμετέρα Παναγιότης θέλει λάβει ὑπ' ὄψιν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν, ἣν ἔχει ὁ σερβικὸς λαὸς πρὸς τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη, θέλει δὲ ἐκτιμήσει περιπλέον καὶ τὸν παρόντα αἰῶνα, οὗ ἡ τάσις εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐθνικότητος, μὴ ἀποκλειομένη καὶ παρ' αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως οἱ σύνδεσμοι καὶ αἱ σχέσεις τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος μετὰ τοῦ ποιμνίου ὦσιν ἰσχυρότεροι, Διὰ τοῦτο οἱ λαοί, οἵτινες διατελοῦσιν ἡνωμένοι μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἐπιθυμοῦσι διακαῶς καὶ περιμένουσι νὰ ἔχωσιν ἐπισκόπους ὁμιλοῦντας τὴν γλῶσσάν των.

Καθυποβάλλων εὐσεβάστως τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι αὐτὰς τὰς ἐπιθυμίας, αἵτινες εἶναι ἐν γένει ὅλου τοῦ σερβικοῦ ἔθνους, ἔν τε τῇ Βοσνίᾳ, Ἐρζεγοβίνῃ καὶ τῇ ἀρχαίᾳ Σερβίᾳ, παρακαταθέτω αὐτὰς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀρχιποιμένος, καὶ συσταίνω εἰς τὴν πατριαρχικὴν στοργὴν καὶ μέριμναν τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, ὅπως διαλυθῇ πᾶσα διχόνοια μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐν ταῖς ῥηθείσαις ἐπαρχίαις, ἀνα-

Digitized by Google

πτυχθῇ κάλλιον ὁ λαὸς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ, ἔχων ἐν τοῖς ἐπισκόποις αὐτοῦ προστάτας ἐν πνεύματι πίστεως καὶ εὐσεβείας, γνωρίζῃ, ἀκούῃ καὶ ἐννοῇ κάλλιον τὴν φωνὴν τῶν ποιμένων του, προφυλάττηται δὲ ἀπὸ παρεκτροπὰς, εἰς ἃς οἱ ἀλλόθρησκοι πράκτορες δὲν παύουσι νὰ τὸν παρασύρωσιν. Ὁ σερβικὸς λαὸς ἐλπίζει ὅτι ἡ ὑμετέρα Παναγιότης θέλει καταστήσει αὐτὸν εὐτυχῆ, διὰ τὴν πιστότητά του, εἰσακούουσα τῶν δεήσεων αὐτοῦ.

Παρακαλοῦμεν δὲ ταπεινῶς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅπως χαρίσηται εἰρήνην τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ, διαφυλάττῃ ὅλον τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ἐν ἑνότητι καὶ ἀγάπῃ, καὶ στερεώνῃ αὐτὸ ἐν τῇ ἀληθεῖ ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ, ἐν ᾗ πάντες εὑρίσκομεν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν.

Ἐξαιτούμενος δὲ τὰς ἁγίας καὶ θεοπειθεῖς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος δι' ἐμέ τε καὶ τὸ ποίμνιόν μου, μετὰ αἰσθημάτων βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως διατελῶ πάντοτε

τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος
ταπεινότατος δοῦλος
Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου
καὶ μητροπολίτης Σερβίας
ΜΙΧΑΗΛ.

Ε. Ν. 1891
14 δεκεμβρίου 1870
ἐν Βελιγραδίῳ

Η' Ἐκκλησίας Κύπρου τὸ β'

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, κύριε κύριε Γρηγόριε· τὴν περισπούδαστον ἡμῖν αὐτῆς σεβασμιωτάτην Παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ

Digitized by Google

συνόδῳ ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ κατασπαζόμενοι προσαγορεύομεν ὑπερήδιστα.

Διὰ τῆς ἀπὸ 9 νοεμβρίου τοῦ παρεληλυθότος ἔτους ἀδελκῆς ἡμῶν δηλώσαντες ἀποκριτικῶς τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὴν ἔγκαιρον παραλαβὴν τοῦ ἀπὸ 30 σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους σεβαστοῦ ἡμῖν ὑμετέρου Ἐπιστολιμαίου Ὑπομνήματος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων τὸ βουλγαρικὸν καλούμενον ζήτημα, ἐξετιθέμεθα τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐκωλυόμεθα ἐγκαίρως ἀπαντῆσαι καὶ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν ἀποφήνασθαι γνώμην ἐφ' ὧν ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης ἠξίου ἀδελφικῶς καὶ ἡμᾶς· διὸ καί, ὡς εἰκός, ἐξῃτούμεθα τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς συγγνώμην διὰ τὴν βραδύτητα. Καίτοι δὲ εἰσέτι ἔνιοι τῶν λόγων ἐκείνων ὑφίστανται, ἐπειδὴ ὅμως τὰ πράγματα ἐπείγουσιν, οὐδ' ἐπιδέχονται περὶ πλέον ἀναβολήν, προαγόμεθα νῦν εἰς ἀπάντησιν, ἐν ᾗ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος γνώμην ἡμῶν ταπεινῶς ἀποφαινόμεθα.

Καὶ δὴ ἀναγνόντες μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας τό τε ὑμέτερον Ἐπιστολιμαῖον Ὑπόμνημα καὶ τὰ λοιπὰ σχετικὰ αὐτῷ ἔγγραφα, κατείδομεν μετὰ λύπης οἷα καὶ ὅσα ἀνιαρὰ καὶ ἔκθεσμα τὸ καλούμενον βουλγαρικὸν ζήτημα πράγματα καὶ κόπους παρέσχε τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅσας ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου κατέβαλε προσπαθείας πρὸς ἐφικτὴν τοῦ ζητήματος ἐξομάλυνσιν καὶ ποθητὴν λύσιν συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας θεσμοῖς καὶ κανόσιν, αἵτινες ἀτυχῶς ἐναυάγησαν ἕνεκα τῶν ὑπερβολικῶν καὶ ἐκθέσμων τῶν βουλγαριστῶν ἀξιώσεων· ὅθεν καὶ ἐδέησεν ἐκκληθῆναι τὸ ζήτημα εἰς τῆς καθόλου ὁμοδόξου Ἐκκλησίας τὴν ψῆφον ἥτις κῦρος γενικὸν κεκτημένη, καὶ ἀνέκκλητος τυγχάνει καὶ πέρας ὁριστικὸν ἐπιτίθησιν ἐπὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος.

Digitized by Google

Ἐπιστήσαντες τοίνυν τὸν νοῦν ἰδίως ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων σχεδίων, τοῦ τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τοῦ τῆς μικτῆς καλουμένης ἐπιτροπῆς καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν διορθώσεων καὶ παρατηρήσεων, ἃς ἡ ὑμετέρα Παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου ἐπήνεγκεν, εὕρομεν ὅτι, εἰ ἐγίνοντο μικραί τινες τροπολογίαι καὶ παραχωρήσεις ἢ ὑποχωρήσεις ἑκατέρωθεν ἀμοιβαίως, δυνατὸν τὰς διαφωνούσας γνώμας προσεγγίσαι ἔτι μᾶλλον εἰς ἐξομάλυνσιν τοῦ πολυχρονίου τούτου σκανδαλώδους ζητήματος, καὶ ἑπομένως διὰ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ ὁμοφωνίας καταντῆσαι εἰς τὴν ποθητὴν αὐτοῦ λύσιν. Εὐχόμεθα οὖν ἵνα, καθ' ὃν ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη Παναγιότης ἐν τῷ ἑαυτῆς σχεδίῳ ὑπέδειξε τρόπον κατά τι τροπολογουμένῳ ἔτι, τὸ πολύκροτον τοῦτο ζήτημα λάβῃ αἴσιον πέρας πρὸς κοινὴν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εὐχαρίστησιν καὶ ἡσυχίαν. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ὑπὸ πνεύματος συνδιαλλακτικοῦ ἐμπνεόμενοι καὶ εἰς τὴν ὅσον οἷόν τε ταχυτέραν τοῦ ζητήματος λύσιν σκοποῦντες, τολμῶμεν εὐλαβῶς διατυπῶσαι τὰς ἑξῆς τροπολογίας ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξιώσεως. Πρῶτον· ὅσον μὲν ἀφορᾷ τήν τε ἐκλογὴν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἐξάρχου τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος καὶ πάντα τὰ τὸν ἔξαρχον ἀφορῶντα κυρούσθωσαν ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου· ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια κυρούσθωσαν ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου, ὡς προέδρου τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου. Δεύτερον· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ τοῦ πατριάρχου κανονικὸν μνημόσυνον, περιορισθήτω εἰς μόνον τὸν ἔξαρχον, οἱ δὲ λοιποὶ μητροπολῖται μνημονευέτωσαν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐξάρχου, καθάπερ τοῦτο ποιοῦσι καὶ οἱ ἐπίσκοποι σχετικῶς πρὸς τοὺς ἑαυτῶν μητροπολίτας. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἐξάρχου, πάντες οἱ μητροπολῖται τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος μνημονευέτωσαν τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου μέχρι τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀποκαταστά-

Digitized by Google

σεως ἄλλου ἐξάρχου. Τρίτον· ὡς πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος δέον ὑποχωρῆσαι τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἡμῶν βουλγάρους, καθ' ἃς ποιεῖ εὐλόγους καὶ δικαίας παρατηρήσεις ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία πρὸς ἄρσιν παντὸς σκανδάλου καὶ εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Καὶ ἡμῖν μὲν οὕτω δοκεῖ· εἴπερ δὲ καὶ ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου ἀποδέχεται ταύτην τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην, ἀξιωσάτω ἀνακοινώσασθαι αὐτὴν· ὅπου δεῖ, καὶ ἀποπειραθήτω ἔτι ἅπαξ πρὸς τὴν τοῦ ζητήματος λύσιν, ὅπως καὶ οἱ νῦν πλείονας τοῦ δέοντος ἀξιώσεις προτείνοντες καὶ ὑποστηρίζοντες, ἰδόντες τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος τὴν συγκατάβασιν χάριν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας, παραιτηθῶσι τοῦ πρεμβάλλειν διάφορα προσκόμματα, ὑπερβαίνοντα τοὺς ὅρους τοῦ νομίμου καὶ τοῦ δικαίου τῆς Ἐκκλησίας· εἰ δὲ τοὐναντίον, ὅπερ μὴ γένοιτο, ἀνθίστανται αὖθις ἀνενδότως, ὡς μέχρι νῦν, οἱ τὰς ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐν Χριστῷ βουλγάρων ἐκθέσμους καὶ ἀντικανονικὰς ἀξιώσεις προβάλλοντες καὶ ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὸ ζήτημα ἐξήρτηται ἐκ μόνης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, τότε ἐξ ἀνάγκης ἡ καθόλου Ἐκκλησία ἐν τῷ ἑαυτῆς δικαίῳ δύναται τὴν ὁριστικὴν αὐτῆς γνώμην ἐπενεγκεῖν ἐπὶ τοῦ οὕτω σκανδαλώδους καὶ σοβαροῦ ζητήματος. Εἰ δὲ πάλιν ἡ ὀρθόδοξος ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ὡρίμως καὶ ἐμβριθῶς καὶ καθόλου καὶ καθέκαστα τὸ ζήτημα μελετήσασα καὶ πρὸς τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς καὶ κανόνας αὐτὸ παραβαλοῦσα, οὐδὲν ἄλλο μέσον διορᾷ πρὸς ὀρθήν, δικαίαν καὶ κανονικὴν τοῦ προκειμένου ζητήματος λύσιν, ἀλλ' ἔγνω ἀμεταθέτως στῆναι ἔνθα ἔστηκε νῦν καὶ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, τὴν γνώμην ταύτην ἐγκρίνομεν καὶ ἡμεῖς εὐσεβάστως καὶ ἀποδεχόμεθα μετὰ πεποιθήσεως ὡς γνώμην τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶ στύλος καὶ ἑδραίω-

Digitized by Google

μα τῆς ἀληθείας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἀδελφικῶς εἰς ἀπάντησιν· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, εἴθε ἀναπληρῶσαι πάσας τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν, πρὸς δόξαν καὶ εὔκλειαν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἐν Λευκωσίᾳ, τῇ 8ῃ ἀπριλίου, 1871.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης ἡμῖν Παναγιότητος

ταπεινοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ

καὶ ὅλως πρόθυμοι

† Ὁ Κύπρου ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

† Ὁ Πάφου ΝΕΟΦΥΤΟΣ

† Ὁ Κιτίου ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ.

Διαμαρτυρία τῶν ἐν Βάρνῃ ὀρθοδόξων

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.— Ἐκ τῶν πολλῶν ἀναφορῶν, ἃς ἀπέστελλον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αἱ ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας ὀρθόδοξοι κοινότητες, ἐκδίδομεν ἐν τῷ μετὰ χεῖρας τόμῳ τὴν διαμαρτυρίαν τῶν ἐν Βάρνῃ ὀρθοδόξων, ἔχουσαν οὕτω:

Παναγιώτατε καὶ θειότατε δέσποτα, καὶ ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος.

Ὡς κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἡ ἐξ ἐπιστολῶν ἀφικομένη χθὲς θλιβερὰ καὶ πολὺν τὸν τάραχον ἐμποιήσασα ἄελπτος εἴδησις, ὅτι δῆλα δὴ οἱ τὰ τοῖς βουλγάροις σύμφορα προστατεύοντες, ἰδόντες, φαίνεται, τὴν περίστασιν εὐκαίρως αὐτοῖς προσφερομένην, καὶ ἀντιστρατευόμενοι τε-

Digitized by Google

χνηέντως τῇ δικαίᾳ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας λογικῇ, ἐμμένουσι μετὰ πεισμονῆς εἰς τὸ ἀποσπάσαι ἀπ' αὐτῆς καὶ προσαρτῆσαι τῇ ἐν τῷ γίγνεσθαι βουλγαρικῇ ἀρχιεπισκοπῇ ἅπασαν τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν, μηδὲ τῆς ἑλληνοπρεποῦς αὐτῆς πρωτευούσης, τῆς Βάρνης, ἐξαιρουμένης· οὕτω δὲ καίριον τραῦμα ἡ εἴδησις αὕτη, Παναγιώτατε δέσποτα καὶ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος, εἰς τὰς καρδίας ἁπαξαπάντων ἡμῶν κατήνεγκε, καὶ οὕτως ἀνοικονόμητον ἡμῖν προὐξένησε συμφοράν, ὥστε ἀθρόοι, εἰ ἐδυνάμεθα, θὰ ἐσπεύδομεν αὐτόσε κλαίοντες καὶ ὀλοφυρόμενοι ἐνώπιον τῆς φιλευσπλάγχνου ἡμῶν Μητρὸς, ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, προσδεόμενοι ἐν τῇ ἀμυθήτῳ ἀμηχανίᾳ ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας· μόλις δὲ καὶ ἐπ' ὀλίγιστον τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸ ἄχος ἡμῶν συνεκέρασεν ἡ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ πανιερότητος τοῦ σεβαστοῦ ἡμῖν ἱεράρχου παραδοχὴ τῶν θερμῶν καὶ ἐπιμόνων παρακλήσεων τοῦ τηλεγραφῆσαι τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ Παναγιότητι τὸ κατὰ συνέπειαν φρόνημα ἡμῶν.

Ἐκθέντες ἐν ἐκτάσει κατὰ ἰούλιον τοῦ 1867 ἔτους δι' ἀναφορᾶς, παμπόλλας ὑπογραφὰς φερούσης, τῷ παναγιωτάτῳ προκατόχῳ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος καὶ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ τὰ τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν ἐθνολογικὰ, καὶ τὰ ἀναπαλλοτρίωτα δίκαια, καὶ τὴν πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀπαραμείωτον ἡμῶν ἀφοσίωσιν καὶ ὑποταγὴν, ἡσύχως καὶ ἄνευ πατάγου τινὸς περιεμένομεν πάντοτε τὴν προστασίαν αὐτῆς καὶ τὴν ὑπ' αὐτῆς καὶ μόνης λύτρωσιν ἡμῶν ἐκ τοῦ συνέχοντος καὶ κατατρύχοντος ἡμᾶς δεινοῦ, οὗτινος ἤδη εἴπερ ποτὲ φοβερώτερος ὁ κίνδυνος ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν ἐπικρέμαται.

Οὐ μόνον δὲ περιμένομέν τε καὶ ἀπεκδεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ πεποίθαμεν ἀδιστάκτως ὅτι ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία οὔτε ὑπὸ τὰς μητρικὰς αὐτῆς πτέρυγας, ὡς ἄλλους νεοσσοὺς, σκέ-

Digitized by Google

πουσα ἡμᾶς οὐ παύεται, καὶ περὶ τῆς διηνεκοῦς ἀσφαλείας ἡμῶν μεριμνῶσα, ἀμετάπειστος πρὸς ἀλλοτρίους ἔσται ἐπιρροάς· πλὴν ἀλλ' ὅμως καθῆκον καὶ πάλιν ἡγούμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν αὐτῇ εὐσεβῶς, ὅσα δίκαιά τε καὶ νόμιμα ἡμῶν ἐν τῇ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1867 ἀναφορᾷ ἐκείνῃ ἐξεθέμεθα.

Καὶ πῶς ἦν δυνατὸν, θειότατε δέσποτα, πόλις ἀριθμοῦσα ὑπὲρ τὰς χιλίας τριακοσίας ἰθαγενεῖς οἰκογενείας ἑλληνικὰς, βίᾳ δὲ καὶ μόλις ἑκατὸν πεντήκοντα βουλγαρικὰς καὶ ταύτας ἐπ' ἐσχάτων ἐνταῦθα παρεισαχθείσας ἐκ Σούμλας τε καὶ Ρουστσουκίου καὶ ὅθεν ἄλλοθεν· πόλις ἔχουσα πέντε ἑλληνικὰς ἐκκλησίας καὶ δύο ἰδιαίτερα μοναστήρια, ἀνεγερθέντα πάντα ἐν καιροῖς χαλεποῖς καὶ μόνον ἐν ἱδρῶτι καὶ πόνῳ τῶν τέκνων αὐτῆς· πόλις ὁμοίως ἔχουσα καὶ μετ' ἐγκαυχήσεως ἐπιδεικνυμένη δύο ἑλληνικὰ παρθεναγωγεῖα, δύο σχολεῖα δημοτικὰ, ἓν ἡμιγυμνάσιον, δύο ἀρτισύστατα νηπιαγωγεῖα, καὶ τοσαῦτα ἄλλα ἰδιωτικὰ διδακτήρια, ἐν οἷς κατὰ τὰ πάτρια ἐκπαιδεύονται πλείους τῶν χιλίων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν· πόλις περικαλλέστατον κεκτημένη νοσοκομεῖον ἱδρυθὲν καὶ τοῦτο καὶ συντηρούμενον πρὸς τιμὴν αὐτῆς ὑφ' ἑνὸς μόνου καὶ φιλοπάτριδος τέκνου αὐτῆς· πόλις ἐμφαίνουσα πανταχόθεν χαρακτῆρα καὶ ὄψιν καὶ φρόνημα ὅλως ἑλληνικὸν, καὶ ἐν τῇ βαθείᾳ αὐτῆς ἐθνικῇ συναισθήσει ἀνεπηρεάστως ἄχρι τοῦδε διατελέσασα πρὸς τοσαύτας καὶ τηλικαύτας κατ' αὐτῆς ἐνεργηθείσας καὶ διενεργουμένας εἰσέτι μηχανορραφίας καὶ ἀδικίας· πόλις τέλος, ἥτις ἐν τῇ νῦν κρισιμωτάτῃ ὥρᾳ αὐτῆς, ὡς πιστὴ καὶ φιλομήτωρ θυγάτηρ περιβαλλομένη δυσαπαλλάκτως τὸν σεπτὸν τῆς μητρὸς αὐτῆς τράχηλον, καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς συρομένη ἐκλιπαρεῖ μιᾷ φωνῇ καὶ μιᾷ καρδίᾳ τὴν ἀπὸ τοῦ κινδύνου ἀπαλλαγὴν αὐτῆς, εἶναι δυνατὸν, Παναγιώτατε πάτερ καὶ δέσποτα, ν' ἀπορφανισθῇ οὕτως ἔχουσα καὶ προσαχθῇ ὁλοκαύτωμα εἰς ἐκκλησιαστικήν τινα

Digitized by Google

ἀρχὴν, μέλλουσαν, ὡς εἰκὸς, πᾶν τοὐναντίον τοῖς αἰσθήμασι καὶ πράγμασι καὶ προσδοκίαις αὐτῆς καταπράξειν; Ἔπειτα, χωρία καὶ κωμοπόλεις περὶ τὰ εἴκοσιν, ὡς ὁ ὑποσυνημμένος αὐτῶν κατάλογος, ἔχοντα μὲν τὰ πλεῖστα τὰς ἐκκλησίας καὶ σχολὰς αὐτῶν ἑλληνιστὶ ἱερουργούσας καὶ διδασκούσας οὐδέποτε,δὲ ὑποκύψαντα εἰς τὰς ἐκνόμους ρᾳδιουργίας τῶν ἐναντίων, οὐδ' ἀποχωρήσαντα τῆς ἡμετέρας μητροπόλεως καὶ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, οὔτε δόντα περιπλέον ἀκρόασίν τινα εἰς τὰς ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλὰς τῶν καὶ νῦν αὐτὰ καταταρασσόντων, ταῦτα πάντα εἶναι δυνατὸν, συλλήβδην οὑτωσὶ λαμβανόμενα, ν' ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς γνησίας αὐτῶν μητρὸς καὶ προσενεχθῶσιν εἰς τὰς χεῖρας μητρυιᾶς ἀστόργου; —Καίπερ δικαίως πάντοτε πεποιθότες ἐπὶ τὴν μητρικὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρόνοιαν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ οὐδὲ πάμπαν περὶ αὐτῆς ἀμφιβάλλοντες. ὅμως διαμαρτυρόμεθα ὅση δύναμις κατὰ πάσης ἡμῶν ὁπωσδήποτε ἀποσπάσεως ἀπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, διαδηλοῦντες τορῶς ὅτι οὐδέποτε παραδεξόμεθα τὴν ὑπαγωγὴν ἡμῶν τε καὶ τῶν πέριξ ἑλληνικῶν χωρίων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς μελλούσης βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας.

Εὐσεβῶς δὲ ἐξαιτούμενοι συγγνώμην διὰ τὸ υἱϊκὸν θάρρος, καὶ ἀπεκδεχόμενοι τὴν σωτηρίαν ἡμῶν καὶ τὰς εὐχὰς τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας Συνόδου, διατελοῦμεν

ἐν Βάρνῃ, τῇ 17ῃ δεκεμβρίου, 1871

(ἕπονται ὑπογραφαὶ 10 κληρικῶν, 14 δημογερόντων, 16 ἐμπόρων, 4 ἐφόρων τῶν σχολείων, 8 διδασκάλων καὶ 210 προκρίτων ἑλλήνων ὀρθοδόξων, καὶ 6 τουρκικαὶ σφραγίδες τῶν τεσσάρων μικτάριδων καὶ ἄλλαι).

Digitized by Google

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΦΗΓΗΣΙΣ

τῶν ἀπὸ σεπτεμβρίου 1870 μέχρις αὐγούστου 1872 γενομένων ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας πρὸς διευθέτησιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ τοπικῇ Συνόδῳ τοῦ 1872.

Παναγιώτατοι, μακαριώτατοι καὶ λοιποὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα.

Οἱ μὲν πνευματέμφοροι τοῦ Κυρίου ἀπόστολοι τῇ θείᾳ αὐτοῦ ἐντολῇ ἑπόμενοι, ἵνα «πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα μαθητεύσωσι πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος», καὶ διδάσκοντες τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς, συνέστησαν τὰς ὑπ' οὐρανὸν Ἐκκλησίας, κατοχυρώσαντες αὐτὰς τοῖς θείοις δόγμασι καὶ ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν διατάξεσι καὶ ἐντειλάμενοι τοῖς διαδόχοις τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν τήρησιν· «Προσέχετε, ἔλεγον, ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος» (Πράξ. κ', 28). Οἱ δὲ ἱεροὶ αὐτῶν διάδοχοι πιστῶς τηροῦντες τὴν παραγγελίαν ταύτην, ἄγρυπνοι φύλακες ἦσαν τῆς παρακαταθήκης. Καὶ εἴ ποτε λύκοι βαρεῖς εἰσήρχοντο εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ λογικὴν ποίμνην, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποι-

Digitized by Google

μνίου, ἢ ἄνδρες διεστραμμένα λαλοῦντες ἀνίσταντο τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, ὡπλισμένοι τῇ πανοπλίᾳ τοῦ Πνεύματος καὶ ἀντεπεξερχόμενοι πόρρω αὐτοὺς ἔβαλλον.

Οὕτως οἱ ἀοίδιμοι ἡμῶν πατέρες ἀκραιφνῆ καὶ ἀπαραποίητον παρέδωκαν ἡμῖν τήν τε θείαν τοῦ Σωτῆρος διδασκαλίαν καὶ τὴν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσίαν, συνερχόμενοι ἐν τοπικαῖς, ἢ ἐν Οἰκουμενικαῖς ἱεραῖς Συνόδοις, καὶ εἴ τι μὲν γνήσιον καὶ ἀποστολικὸν δόγμα κυροῦντες, εἴ τι δὲ ὀθνεῖον καὶ πολέμιον τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀποστόλων ἀποδιοπομπούμενοι μακρὰν τῶν περιβόλων τῆς ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ᾠκοδομημένης πόλεως, «ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός».

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, ὁ κατὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ χάριν καὶ ἔλεος, εὐδοκήσας συναγαγεῖν καὶ ἡμᾶς σήμερον ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ καταξιώσας ἰδεῖν ἀλλήλους, καὶ θελήσας δοκιμάσαι ἡμᾶς, καὶ καιρὸν δοῦναι ἀποδεῖξαι ὅτι, εἰ καὶ ἀνάξιοι, γνήσιοι ὅμως ἐσμὲν διάδοχοι τῶν ἀοιδίμων ἡμῶν πατέρων καὶ πιστοὶ φύλακες τῆς θείας παρακαταθήκης, «ἣν παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ Λόγου».

Γινώσκετε γὰρ, σεβάσμιοι ἀδελφοὶ, ὅτι δωδεκαετηρὶς ὅλη παρῆλθεν ἀφ' ὅτου ἐν τῷ κλίματι τοῦ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀνέστησαν ἄνδρες τινὲς διεστραμμένα λαλοῦντες, καὶ τὴν σημαίαν τῆς ἀποστασίας ὑψώσαντες, ἐτόλμησαν ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, καὶ πλησίον τοῦ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἱεροῦ ἕτερον ἀντικανονικὸν θυσιαστήριον πῆξαι. Καὶ ὅ,τι μὲν οἱ παναγιώτατοι ἡμῶν προκάτοχοι καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ μέχρι τοῦ φεβρουαρίου μηνὸς ἐπὶ τῆς φυλακῆς ἡμῶν ἱστάμενοι ἐπράξαμεν, ὅπως ἐκποδὼν γένηται ἡ ἀνταρσία αὕτη, καὶ οἱ ἀποπλανῶντες ἀποστραφῶσιν ἀπὸ τῆς σκολιᾶς αὐτῶν ὁδοῦ, καὶ ὁδεύσωσι τοῦ λοιποῦ τὰς τρίβους Κυρίου τὰς εὐθείας, πάντα ταῦτα καλῶς οἱ-

Digitized by Google

δατε· ὅ,τι δὲ κατόπιν γέγονε, τοῦτο γνωρίσει ὑμῖν ἡ ὡς ἐξ ἡμῶν ἀναγνωσθησομένη ἀφήγησις.

Ὁ μὲν σκοπὸς ἐν γένει* καὶ τὰ αἴτια, δι' ἃ συγκροτεῖται σήμερον, θείᾳ χάριτι, ἡ ἁγία αὕτη καὶ μεγάλη Σύνοδος, οὐδένα πάντως τῶν παρόντων λανθάνουσι· διότι ἡ φοβερὰ ἐκκλησιαστικὴ ἀποστασία, εἰς ἣν ἀπὸ δωδεκαετίας προέβη, ὡς μὴ ὤφελε, τὸ πολύκροτον βουλγαρικὸν ζήτημα, τουτέστιν αἱ ἀντικανονικαὶ ἀξιώσεις τῶν παρουσιασθέντων ὡς ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων, ἡ φανερὰ ἀνταρσία καὶ αἱ καθ' ἑκάστην σκανδαλωδῶς ἐπαναλαμβανόμεναι ἀθεμιτουργίαι καὶ παρανομίαι τῶν ἔν τισι βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερέων, μάλιστα δὲ ἡ ἐπ' ἐσχάτων παρὰ πάντα θεῖον θεσμὸν καὶ κανόνα παράτολμος καὶ αὐθαίρετος καθίδρυσις ἰδίας ἐξ ἀνταρτῶν ἀρχιερέων ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, καὶ ἡ συμμετοχὴ ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ πολλῶν ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ εἰς τοιαύτας παρανομίας· ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διεβοήθησαν πανταχοῦ, καὶ ὑπάρχουσι τοῖς πᾶσιν ἱερωμένοις τε καὶ λαϊκοῖς γνωστὰ καὶ κατάδηλα. Ἀλλὰ πρὸς πλήρη τοῦ πράγματος κατανόησιν, καὶ ὅπως καταδειχθῶσιν ἔνθεν μὲν αἱ διαλλακτικαὶ διαθέσεις καὶ ἡ κανονικὴ πορεία τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἑτέρωθεν δὲ ἡ ἀπόνοια καὶ ἡ πεισμονὴ τῶν προεξαρχόντων τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, προβάλλομεν σύντομον, ἀλλὰ πιστὴν καὶ ἀκριβῆ ἀφήγησιν τῶν τελευταίων γεγονότων, ὡς ἱστορικὴν συνέχειαν τῶν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀνακοινωθεισῶν ἐκθέσεων καὶ ὑπομνημάτων τῆς Μεγάλης Ἐκλησίας πρὸς τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας καὶ λοιπὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

(*) τὸ ἐντεῦθεν μέρος τῆς πατριαρχικῆς ἀφηγήσεως ἀνέγνω ὁ τότε μὲν ἀρχιμανδρίτης, εἶτα δὲ (1873) μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ μετὰ ταῦτα Μεθύμνης (1881—+1896) Νικηφόρος Γλυκᾶς.

Digitized by Google

Ἵνα δὲ κατὰ λόγον ἡ ἀφήγησις γένηται, ὑπομιμνήσκομεν τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν Γρηγορίου γεγονότα. Ὅτε ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐν πνεύματι πρᾳότητος καὶ μετὰ μητρικῆς στοργῆς ἠγωνίζετο πεῖσαι τοὺς προεξάρχοντας τοῦ κινήματος εἰς παραδοχὴν τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς γενομένων παραχωρήσεων διὰ τοῦ γνωστοῦ τελευταίου αὐτῆς σχεδίου, ἐξεδόθη αἴφνης αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον, ὅπερ, ὡς ἀναρμοδίως ἐκφέρον τοῦ προκειμένου ζητήματος λύσιν, ἐναντίον τῶν κανόνων καὶ τῶν διατάξεων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, μετέτρεψεν ὁλοσχερῶς τὴν πορείαν τοῦ ζητήματος καὶ κατέστησε δυσχερεστέραν τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀνταρσίας, ἀποβάσης ὡς ἐκ τούτου ἰταμωτέρας καὶ θρασυτέρας. Καὶ ἡ μὲν Ἐκκλησία καθορῶσα τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ἐπὶ τοσούτου ὀρθοδόξου λαοῦ ἕνεκα τοιαύτης τῶν πραγμάτων τροπῆς, ἔκρινεν ἀναγκαίαν τὴν συγκάλεσιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς ὁριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἀλλ᾽ ἡ μὲν αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, διὰ λόγους ἀγνώστους τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐ συνεχώρησε τὴν συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου· οἱ δὲ προεξάρχοντες τῶν βουλγάρων, παντοίους ἀγῶνας καταβαλόντες πρὸς ματαίωσιν τοῦ σωτηρίου τούτου μέτρου, ἐξήνεγκον καὶ βλάσφημον κατηγορίαν μεσοληψίας κατὰ τοῦ ἀνωτάτου καὶ ἀλαθήτου τούτου κριτηρίου τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπειδὴ ἡ μὲν συγκρότησις Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐματαιώθη, ἐπεσείετο δὲ καθ᾽ ἡμέραν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, ὁ παναγιώτατος ἡμῶν προκάτοχος παραιτηθεὶς ἀπεχώρησε τοῦ θρόνου, ἐκλήθημεν δὲ ἡμεῖς, καθ᾽ ὃν χρόνον οἱ βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ὑπέβαλλον ἤδη εἰς τὴν Ὑψ. Πύλην τοὺς ὑπ᾽ αὐτῶν ὀνομασθέντας «ἐθνικοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανονισμοὺς» καὶ ἐσκέπτοντο περὶ ἐκλογῆς ἐξάρχου.

Digitized by Google

'Αναλαβόντων οὖν τὴν διοίκησιν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, καίτοι, κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκφράσεις τῶν προεξαρχόντων, οἱ βούλγαροι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐθεώρουν λελυμένον τὸ ζήτημα καὶ οὐδόλως συγκατένευον ἵνα προσέλθωσι προσκαλούμενοι, λέγοντες «ὅτι ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἦν δυνατὸν ἵνα τοιαῦται συνεννοήσεις ἐπέλθωσι, παρῆλθε, καὶ ἐπομένως τὸ σκέπτεσθαι περὶ ἀμέσου συνεννοήσεως, τοῦτο ἔστιν ἀπὸ σκοποῦ» (Κώδηξ πρακτ. τοῦ 1868 σελ. 185)· καίτοι εὕρομεν τὴν διάστασιν, μετὰ τὴν ἔκδοσιν μάλιστα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, τοσοῦτον προκεχωρηκυῖαν, ἀλλ' ὅμως καθῆκον ἡμῶν ποιμεναρχικὸν ἡγησάμεθα, ἵνα παντὶ σθένει καὶ διὰ πάσης νομίμου θυσίας ἐπιδιώξωμεν τὸ ἔργον τῆς συνδιαλλαγῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ πράξωμεν ἐκ περιουσίας πᾶν ὅ,τι ἡ χριστιανικὴ ἀνοχὴ καὶ ἀγάπη ὑπαγορεύει καὶ τὸ μητρικὸν τῆς 'Εκκλησίας καθῆκον ἐπιβάλλει, ὅπως συγκρατήσωμεν τὸν ὀρθόδοξον τοῦτον λαὸν ἐν τοῖς ὅροις τῆς πατρῴας αὐτοῦ εὐσεβείας. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον, ἵνα βαδίσωμεν τὴν διαλλακτικὴν ταύτην ὁδὸν, καθόσον ἅμα μὲν ὀφείλομεν ἐξαλεῖψαι πᾶσαν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ Μεγάλη 'Εκκλησία οὐκ ἐχρήσατο καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἐπιεικείᾳ, πρὸς εἰρηνικὴν τοῦ ζητήματος λύσιν, ἅμα δὲ ἔκ τινων προηγουμένων συνδιαλέξεων μετὰ τῶν προκρίτων βουλγάρων εἰλικρινῶς ἐπιστεύομεν ὅτι διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔμελλον οἱ παρεκτραπέντες ἐπανακάμψειν εἰς τὴν κανονικὴν ὁδόν· καὶ διὰ τοῦτο ἐπανελάβομεν τὰς διακοπείσας διαπραγματεύσεις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προκειμένου τελευταίου σχεδίου, συνεννοηθέντες πρότερον καὶ μετὰ τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

Περιττὸν καὶ ἄσκοπον τὸ καταλέξαι ἐνταῦθα πάσας τὰς λεπτομερείας τῶν διαπραγματεύσεων ἐκείνων· τοσοῦτο μόνον λέγομεν, ὅτι καὶ ὡς πρὸς τοὺς προταθέντας ὅρους, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκτα-

Digitized by Google

σιν τῶν παραχωρήσεων, ἡ Ἐκκλησία ἐξήντλησε πᾶν μέσον συγκαταβάσεως καὶ οἰκονομίας, οὐδὲ παρέλειψέ τι δυνάμενον συντελέσαι πρὸς ἱκανοποίησιν πάσης νομίμου αἰτήσεως τῶν βουλγάρων ἀντιπροσώπων, προκειμένου περὶ ἐξηρτημένης ἐκκλησιαστικῆς Ἐξαρχίας· ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς οὐδενὸς κόπου φειδόμενοι ἐνησχολούμεθα ἀνενδότως ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας μετ' εἰλικρινείας καὶ αὐταπαρνήσεως εἰς τὸ ἔργον τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ τῆς κανονικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, ἐπῆλθεν αἴφνης πρὸς μεγάλην τῆς Ἐκκλησίας θλίψιν τὸ κατὰ τὴν ϛ' ἰανουαρίου γνωστὸν τόλμημα, ὅπερ, γενόμενον ἐν καιρῷ, καθ' ὃν προσεδοκᾶτο ὁριστική τις συνεννόησις, κατέδειξε μὲν τὰς ἀληθεῖς προθέσεις τῶν προεξαρχόντων τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, ἐματαίωσε δὲ καὶ κατέστρεψε πᾶσαν ἐλπίδα συνδιαλλαγῆς καὶ εἰρηνοποιήσεως.

Μετὰ τοιαύτην θρασεῖαν καὶ παράτολμον καταπάτησιν τῶν ἱερῶν κανόνων, ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, κρίνουσα ὅτι ἐπέκειτο αὐτῇ μεγίστη εὐθύνη ἐνώπιον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἐὰν ἐνέμενεν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀνοχῆς καὶ ἐπιεικείας, διέκοψε μὲν πᾶσαν διαπραγμάτευσιν μετ' αὐτῶν, ἀπηύθυνε δὲ τῇ η' ἰανουαρίου πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἔγγραφον, καταγγέλλουσα τὴν πρᾶξιν ταύτην ὡς ἀντιβαίνουσαν εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς Ἐκκλησίας, ἐφιστῶσα τὴν προσοχὴν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων καταστάσεως, καὶ ἐξαιτουμένη δικαιωματικῶς τὴν πολιτικὴν ποινὴν τῶν ἐνόχων, καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Ὀρτάκιοϊ παρασυναγωγῆς. Μετὰ δὲ ταῦτα τῇ ιε' ἰανουαρίου Σύνοδον μεγάλην ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συγκροτήσαντες, ὑπεβάλομεν καθαιρέσει μὲν τοὺς δύο τέως ἀρχιερεῖς, Φιλιππουπόλεως Πανάρετον καὶ Λοφτζοῦ Ἱλαρίωνα, ἀφορισμῷ δὲ τὸν προκαθῃρημένον Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνα, τοὺς τολμήσαντας ἀθέσμως ἱερουργῆσαι τὰ θεῖα καὶ ἱερά. Ταυτοχρόνως δὲ ἐξεδώ-

Digitized by Google

κάμεν ἐγκύκλια γράμματα πρὸς τὸν εὐσεβῆ βουλγαρικὸν λαὸν, ἵνα προφυλάξωμεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀβύσσου τῆς ἀποστασίας, εἰς ἣν ὤθουν αὐτὸν οἱ κακοὶ ἐκεῖνοι ποιμένες καὶ οἱ λεγόμενοι ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ· καὶ τὰς πράξεις αὐτὰς ἐκοινοποιήσαμεν κατ' ἔθος ἐκκλησιαστικὸν καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας*. Προσεκαλέσαμεν δὲ καὶ τοὺς ἐν ἀποστασίᾳ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας διατελοῦντας τέσσαρας ἀρχιερεῖς, Σοφίας, Βιδύνης, Νυσσάβας καὶ Βελισσοῦ, ἵνα γνωσιμαχήσαντες ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κανονικὴν πειθαρχίαν.

*

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέβημεν προσκληθέντες παρὰ τῷ ὑψηλοτάτῳ πρωθυπουργῷ, ὅστις, ἐκφράσας τὴν λύπην αὐτοῦ ἐπὶ ταῖς παρανόμοις πράξεσι τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων, ὑπέσχετο ἡμῖν τὴν πολιτικὴν αὐτῶν τιμωρίαν, ἣν καὶ διέταξεν αὐθημερὸν, ἐξορίσας αὐτοὺς εἰς Νικομήδειαν. Συγχρόνως ὅμως ἐδήλωσεν ἡμῖν σαφῶς, ὅτι ἄφευκτος ἐπίκειται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, ἂν μὴ ἐπέλθῃ προσεχὴς συμβιβασμὸς μετὰ τῶν βουλγάρων, καὶ προέτρεψεν ἡμᾶς ἵνα ἐπαναλάβωμεν τὰς διακοπείσας διαπραγματεύσεις. Ἀπεκρίθημεν τῇ Α. Ὑψηλότητι ὅτι, καίτοι διακαῶς ποθοῦντες τὸν συμβιβασμὸν, οὐκ ἠδυνάμεθα ὅμως, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τῶν πραγμάτων περιελθόντων, ἐπαναλαβεῖν τὰς διαπραγματεύσεις· ἀλλ' ἡ Α. Ὑψηλότης ἐπέμεινε, καὶ πάλιν ἔπειτα διεμήνυε τοῦτο ἐπανειλημμένως ἡμῖν. Ἡμεῖς ὅμως μὴ δυνάμενοι πρᾶξαί τι ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν, ἀνεβάλομεν πᾶσαν ἐνέργειαν μέχρι τῆς λ' ἰανουαρίου, ὅτε συνεκαλέσαμεν γενικὴν συνέλευσιν.

Ἀπὸ τῆς γενομένης τὴν ἡμέραν ἐκείνην σπουδαίας καὶ ἐμβρι-

(*) τινὰ τῶν ἐπισήμων τούτων γραμμάτων ἐκδίδονται ἐν τῇ μετὰ χεῖρας Συλλογῇ ταύτῃ.

Digitized by Google

θοῦς σκέψεως ἐνεκρίθη ἵνα ἡ Ἐκκλησία ἐπαναλάβῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ὅταν ὁ εὐσεβὴς βουλγαρικὸς λαὸς διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ ἀποκηρύξῃ τὰ ἀνοσιουργήματα τῶν ἀποσκιρτησάντων βουλγάρων ἀρχιερέων, καὶ ἀναγνωρίσῃ ἐμπράκτως τὸ κῦρος τῶν ἱερῶν κανόνων· ἄλλως δὲ ἀναμείνῃ τὴν ψῆφον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Ταὐτοχρόνως δὲ ἐξελεξάμεθα πενταμελῆ ἐπιτροπὴν, ἵνα ἐργασθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἅμα πραγματοποιουμένου τοῦ ἀνωτέρω ὅρου.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, οἱ τρεῖς καθῃρημένοι ἀρχιερεῖς ἐπανήρχοντο ἀπὸ τῆς τετραημέρου μόλις ὑπερορίας αὐτῶν, ὁλόκληρος δὲ ἡ ἐν Ὀρτάκιοϊ παρασυναγωγὴ ἤρξατο πάλιν διαπράττουσα ἀναφανδὸν καὶ ἐπ' ἀδείας τὰς αὐτὰς ἀντικανονικὰς πράξεις, ἃς ἡ Ἐκκλησία προκατεδίκασε κανονικῶς. Διεμαρτυρήθημεν καὶ πάλιν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν κατά τε τῆς καθόδου τῶν καθῃρημένων καὶ κατὰ τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν παρανομιῶν· ἀλλ' οὐ μόνον οὐκ εἰσηκούσθημεν, ἀλλὰ καὶ ἀπάντησις τοῦ πρωθυπουργοῦ αὐθημερὸν κομισθεῖσα ἀπεδίδου μὲν ἡμῖν διαθέσεις ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένας, ἐπέρριπτε δὲ παραδόξως ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τὴν εὐθύνην τοῦ χωρισμοῦ τῶν βουλγάρων, ὃν ἡμεῖς δῆθεν ἐπεδιώκομεν· καὶ ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὅτι ἀπεφάσισεν ἐφαρμόσαι τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον· ὃ δὴ καὶ ἔπραξε, διατάξας τοὺς προεξάρχοντας τῶν βουλγάρων ἵνα ἐκλέξωσι τὸν ἑαυτῶν ἔξαρχον.

Τῇ ις' φεβρουαρίου, μετὰ τὴν γενομένην ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐξάρχου δευτέραν γενικὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συνέλευσιν, ἐδηλοποιήσαμεν ἐγγράφως τῇ Ὑψ. Πύλῃ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία οὔτε ἐκλογὴν ἐξάρχου ἀναγνωρίζει, καὶ, πᾶσαν ἄλλην τοιαύτην πρᾶξιν ἀντικανονικὴν καὶ παράνομον θεωροῦσα, ἐνεργήσει τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλόμενα ἐπιτίμια, ἐπιρρίπτουσα τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς καταπατοῦντας αὐτούς.

Digitized by Google

Μετά τινας ἡμέρας ἡ Α. Ὑψηλότης ἐδήλωσεν ἡμῖν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐπεξεργάσθαι καὶ κοινοποιῆσαι αὐτῇ ὁριστικόν τι σχέδιον λύσεως, ὑπισχνούμενος ἵνα ἀναβάλῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ βερατίου τοῦ ἐξάρχου καὶ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ, ἐπιβάλῃ δὲ τὸ σχέδιον τοῦτο τοῖς βουλγάροις, ἐὰν προηγουμένως ἐγκριθῇ.

Συσκεψάμενοι λοιπὸν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς Συνόδου, ἀπεφασίσαμεν (καίτοι τοῦτο ἀντέκειτο προδήλως εἰς τὴν ρητὴν ἀπόφασιν τῆς γενικῆς συνελεύσεως, ἡ δὲ ὀπισθοχώρησις τῶν βουλγάρων οὐδόλως ἐφαίνετο ἡμῖν πιθανή)· ἀλλ' ὅμως, ὅπως παράσχωμεν καὶ τοῦτο τὸ παντὸς ἄλλου τρανώτερον δεῖγμα τῶν συνδιαλλακτικῶν τῆς Ἐκκλησίας διαθέσεων, ἀπεφασίσαμεν ἀναθεῖναι εἰς τὴν ὑφισταμένην πενταμελῆ ἐπιτροπὴν τὴν σύνταξιν σχεδίου πρὸς σύστασιν Ἐξαρχίας αὐτοδιοικήτου ἐκ τῶν περὶ τὸν Αἷμον ἐπαρχιῶν, φυλαττομένης τῆς κανονικῆς αὐτῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τελευταία αὕτη ἀπόπειρα ἐματαιώθη, ἀτυχῶς, καθὼς καὶ αἱ προλαβοῦσαι, διότι τὸ ὕστατον τοῦτο σχέδιον οὐδ' ἀπαντήσεως ἠξιώθη παρὰ τῆς Ὑψ. Πύλης, ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ἐξεδόθη τὸ περὶ τοῦ ἐξάρχου διάταγμα, ὁ δὲ ἐκλεχθεὶς ἔξαρχος, Βιδύνης Ἄνθιμος, ἅμα φθάσας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς σεβ. κυβερνήσεως, ἐκδούσης μετ' οὐ πολὺ καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ αὐτοκρατορικὸν βεράτιον· καὶ οὕτως, ὡς μὴ ὤφελε, προσέλαβε κεφαλὴν ἡ τέως ἀκέφαλος τῶν παρανομούντων παρασυναγωγή.

*

Τῇ δ' ἀπριλίου ὁ ὑπὸ καθῃρημένων ἀρχιερέων ἐκλεγεὶς καὶ διὰ σουλτανικοῦ βερατίου ἀναγνωρισθεὶς ἔξαρχος τῶν βουλγάρων ᾐτήσατο διά τινων ἀπεσταλμένων ἵνα ἐμφανισθῇ πρὸς ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ συσκεφθέντες συνοδικῶς ἀπηντήσαμεν αὐτῷ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένου κληρικοῦ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, γινώσκουσα αὐτὸν ὡς

Digitized by Google

μητροπολίτην Βιδύνης, οὐ δύναται ἐνδοῦναι τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, ἐὰν μὴ συμμορφωθῇ ταῖς κανονικαῖς διατάξεσι τῆς Ἐκκλησίας, ὡς προανηγγείλαμεν αὐτῷ. Ἐπανέλαβε καὶ αὖθις τὴν αἴτησιν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπηντήσαμεν, ὅτι ὀφείλει ἀποκριθῆναι ἐγγράφως εἰς τὴν προσταλεῖσαν αὐτῷ συνοδικὴν ἐπιστολὴν εἰς Βιδύνην.

Τῇ ιε' ἀπριλίου διὰ δύο ἐπανειλημμένων ἐπιστολῶν, ἐν αἷς ὑπεγράφετο «ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος καὶ ἔξαρχος τῶν βουλγάρων», δι' ὃ καὶ ἐπεστράφησαν διὰ τοῦ κομιστοῦ, ᾐτήσατο παρ' ἡμῶν ἔκδοσιν ἵνα ἱερουργήσῃ κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Ἡμεῖς δὲ συνοδικῶς διασκεψάμενοι ἀπηγορεύσαμεν αὐτῷ πᾶσαν ἱεροπραξίαν, εἰ δ' ἄλλως, ὑπεμνήσαμεν, καθυποβληθήσεται εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ποινάς. Καὶ τότε μὲν ἀπέσχετο πάσης ἱεροπραξίας, τῇ δὲ κ' ἀπριλίου δι' ἑτέρας ἐπιστολῆς, φερούσης τὴν αὐτὴν ὑπογραφὴν, καὶ διὰ τοῦτο ὁμοίως ἐπιστραφείσης, ἀνήγγειλεν ἡμῖν ἀποτόμως, ὅτι θεωρεῖ παράνομον τὴν κατὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων ὑποβληθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν ποινὴν, καὶ ἑπομένως ὅτι ἀναγκασθήσεται ἵνα κηρύξῃ αὐτὴν ἄκυρον, ἐὰν μὴ προλαβόντες ἡμεῖς αὐτὴν ἀκυρώσωμεν. Ἐθρηνήσαμεν, ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἀνθρώπου ἀπονοίᾳ, καὶ τῇ κζ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συνεκαλέσαμεν Σύνοδον ἔκτακτον ἐκ τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων, ἐν ᾗ ἐνεκρίθη ὅπως ἡ Ἐκκλησία, καίπερ θεωροῦσα παρανόμους καὶ ἀξιοποίνους τὰς πράξεις τοῦ τέως Βιδύνης Ἀνθίμου, ἐλπίζουσα ὅμως καὶ εὐχομένη τὴν τούτου διόρθωσιν, μακροθυμήσῃ εἰσέτι μέχρι μηνὸς, καθόσον μάλιστα ἠγγέλθη ἤδη ἡμῖν καὶ ἡ προσεχὴς ἔλευσις τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν. Πρὸς καθησύχασιν δὲ τῶν συνειδήσεων τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, ἐξεδώκαμεν ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡ Ἐκκλησία μακροθυμοῦσα καὶ ἀνεχομένη ἐνέκρινεν· ὁ δὲ ἀπονενοημένος ἄνθρωπος, τῇ ια' τοῦ μαΐου, ἐπε-

Digitized by Google

τείῳ ἑορτῇ τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ἱερούργησε παρατόλμως ἐν τῇ κατὰ τὸν Βαλατᾶν ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, συλλειτουργοῦντας ἔχων καὶ τοὺς δύο καθῃρημένους ἀρχιερεῖς καὶ τὸν ἀφωρισμένον, οὓς καὶ ἐκήρυξεν ἀθώους ἀπὸ τῆς συνοδικῶς ἐπιβεβλημένης αὐτοῖς κανονικῆς ποινῆς. Διὰ ταῦτα, Σύνοδον αὖθις μεγάλην συγκαλέσαντες, τὸν μὲν τέως Βιδύνης Ἄνθιμον καὶ τοὺς συλλειτουργοῦντας ἱερεῖς καὶ διακόνους καθαιρέσει ὑπεβάλομεν, τοὺς δὲ δύο προκαθῃρημένους ἀρχιερεῖς ἀφορισμῷ, καὶ ἀναθέματι τὸν προαφωρισμένον Ἱλαρίωνα. Τὴν δὲ συνοδικὴν ταύτην πρᾶξιν καὶ ἀπόφασιν ἀνεκοινώσαμεν ὡσαύτως ταῖς λοιπαῖς αὐτοκεφάλοις Ἐκκλησίαις.

*

Τοιαύτη ἐστὶν ἐν συντόμῳ ἡ σειρὰ τῶν τελευταίων γεγονότων ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, ἐξ ὧν γίνεται δῆλον ὅτι ἡ μὲν Ἐκκλησία ἐξήντλησε πάντα τὰ μέτρα, ὅσα ἠδύνατο νομίμως ἐνεργῆσαι πρὸς περιστολὴν τῶν ἀταξιῶν καὶ παῦσιν τῶν παρανομημάτων, οἱ δὲ προεξάρχοντες τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, εἰς οὐδὲν λογισάμενοι οὔτε τὴν μητρικὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν, οὔτε τὰς κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας ἐπιβληθείσαις αὐτοῖς ποινὰς πρὸς σωφρονισμὸν αὐτῶν καὶ διόρθωσιν, ἐξηκολούθησαν καὶ ἐξακολουθοῦσι διαπράττοντες ἀναφανδὸν καὶ ἀνυποστόλως παντοίας παρανομίας. Ἐσχάτως δὲ προέβησαν καὶ εἰς χειροτονίας ἀρχιερέων οὐ μόνον ἐν χηρευούσαις ἐπαρχίαις, οἷον ἐν τῇ τοῦ Σαμακοβίου, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις, ὧν οἱ κανονικοὶ ποιμένες διατελοῦσιν ἐν ἐνεργείᾳ. Ἐν τούτοις τὸ σκάνδαλον τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ κορυφοῦται, ἡ ἁγία ἡμῶν θρησκεία καθυβρίζεται, ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας διασπᾶται, πολὺ πλῆθος τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συντάσσεται ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀποστατῶν, καὶ νέα ἀντιχριστιανικὴ ἀρχή, ἡ ἔχιδνα τοῦ φυλε-

Digitized by Google

τισμοῦ, εἰσερπύσασα ἐν μέσῳ λαοῦ εὐσεβοῦς, ἀπειλεῖ ἵνα ἐγχέῃ τὸν ἰὸν τῆς διχοστασίας καὶ ἔριδος μεταξὺ ὁμοδόξων λαῶν, οὓς αὐτὸς ὁ τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκάλεσεν εἰς ἑνότητα καὶ συνῆψε διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων, εὔκολόν ἐστι, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἀγαπητά, κατανοῆσαι, τί τὸ καθῆκον ἡμῶν, συνερχομένων σήμερον, νεύσει θείᾳ καὶ χάριτι, εἰς μεγάλην Σύνοδον. Τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον κείμενον ἐνώπιον ἡμῶν, οἱ ἱεροὶ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, ὧν ἐτάχθημεν φύλακες, καθὼς καὶ τὸ παράδειγμα τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων πατέρων, οἵτινες καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἔθηκαν ἐπὶ προφυλακῇ τῆς παρακαταθήκης τῆς πίστεως καὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων, ἀποχρώντως καὶ σαφῶς πάντας ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσιν. Δείξωμεν λοιπὸν ὅτι συναισθανόμεθα πάντες τὴν κλῆσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν ἡμῶν ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ τῆς Ἐκκλησίας περιστάσει, καὶ ἐπικαλεσάμενοι ἐν ταπεινώσει ψυχῆς τὴν ἄνωθεν θείαν ἀντίληψιν, προβῶμεν εἰς τὸ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν καθῆκον, ὅπως ἄρωμεν ἐκ μέσου τὸ σκάνδαλον, καθησυχάσωμεν τὰς διαταραχθείσας τῶν πιστῶν συνειδήσεις, καὶ προφυλάξωμεν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ἀπὸ τῆς νεωτερικῆς πλάνης καὶ τῆς πρὸς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἀπειθείας.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ προεξάρχοντες τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος ἔλαβον ὡς ἀφετηρίαν τῆς ἀνταρσίας καὶ τῆς ἀπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἀποστασίας αὐτῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐστήριξαν ἀνέκαθεν πάσας αὐτῶν τὰς ἀξιώσεις, καὶ διὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης παρέσυραν καὶ ἐξηπάτησαν πολὺ πλῆθος τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ εἰς τοσαύτας παρανομίας προήχθησαν· διὰ τοῦτο λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὴν ἱερὰν

Digitized by Google

παράδοσιν, τὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐπισταμένως συνδιασκεψάμενοι, ἀποφανθῶμεν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι περὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης, εἴ ἐστι παραδεκτὴ ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, καθὰ οὗτοι διϊσχυρίζονται, ἢ τοὐναντίον ἀπαράδεκτος.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΗ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ ΒΟΥΛΓΑΡΟΥΣ

ΑΝΘΙΜΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἓν ἀπὸ τὰ πρῶτα πνευματικὰ χρέη [τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων μητρὸς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον εἰς πᾶσαν σπουδαίαν περίστασιν ἐνήργησε μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, εἶναι καὶ τὸ νὰ συμβουλεύῃ, νὰ ὁδηγῇ καὶ νὰ φωτίζῃ τὰ πνευματικὰ αὐτῆς τέκνα, ὁσάκις κινδυνεύουσι νὰ πλανηθῶσιν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ψυχικῆς των σωτηρίας, καὶ νὰ προσκρούσωσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Τοιοῦτος φοβερὸς κίνδυνος ἐπικρέμεται σήμερον εἰς μερίδα τινὰ τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ· ἡ δὲ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία τρέφει μητρικὴν ἀγάπην εἰς ὅλα τὰ τέκνα της, καὶ δὲν διακρίνει ἐθνικότητας, ἀλλὰ θεωρεῖ ἐξ ἴσου ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, λέγοντα· «οὐκ ἔνι ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην· οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ', 28), ἔχει χρέος εἰς τὴν περίστασιν

Digitized by Google

ταύτην νὰ ἀνοίξῃ τὰ ὄμματα τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ, καὶ νὰ δείξῃ τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν σπρώχνουν καὶ τὸν ὁδηγοῦσιν ἄνθρωποι μηδὲν ἔχοντες ἱερὸν καὶ ὅσιον, ὡς ἐμπράκτως τὸ ἀπέδειξαν, καὶ οἱ ὁποῖοι, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐργάζονται διὰ τὸ καλὸν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ λαοῦ τούτου, προετοιμάζουσι τὴν καταστροφὴν τῶν πατροπαραδότων αὐτοῦ ὀρθοδόξων παραδόσεων.

Εἶναι γνωστὸν βεβαίως εἰς ὅλον τὸν εὐσεβῆ βουλγαρικὸν λαὸν, ὅτι πρὸ δώδεκα ἤδη ἐτῶν ἐζητήθησαν διὰ μερικὰς ἐπαρχίας τῆς Βουλγαρίας ἐκκλησιαστικά τινα προνόμια. Ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἔκτοτε λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων, ἐπεμελήθη νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ζητήματα ταῦτα δὲν ἦσαν εὔλογα καὶ δὲν ἐσυμφώνουν οὔτε μὲ τοὺς κανόνας τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως, οὔτε μὲ τὰς ἀνέκαθεν διατάξεις, μὲ τὰς ὁποίας κυβερνᾶται τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα, ἐφρόντισε πάντοτε νὰ εὐχαριστήσῃ μὲν τοὺς δικαίους πόθους τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ὅμως ἀπὸ ζητήματα, τὰ ὁποῖα θρησκευτικῶς ἦσαν παράνομα.

Ἀλλὰ, παρ' ἐλπίδα εἶδε μετ' ὀλίγον ὅτι οἱ ἀποπλανῶντες τὸν λαὸν δι' ἰδίους σκοποὺς δὲν ἐπείθοντο εἰς τὰς ὀρθὰς παραστάσεις αὐτῆς, καὶ ταχέως ἐγνώρισεν ὅτι δὲν εἰργάζοντο εἰλικρινῶς καὶ διὰ τὸ καλὸν τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων, ἀλλ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία ἐφέρετο μὲ μητρικὴν ἀγάπην και ἐπιείκειαν, τόσον αὐτοὶ ἐγίνοντο ἀπαιτητικώτεροι, καὶ καθ' ἡμέραν ἐπαρουσίαζον νέας προτάσεις, ἕως οὗ κατήντησαν εἰς ἀπαιτήσεις, αἱ ὁποῖαι πρώτην φορὰν σήμερον φαίνονται γινόμεναι ἀπὸ χριστιανοὺς, καὶ τὰς ὁποίας οἱ ἱεροὶ κανόνες ῥητῶς ἀπαγορεύουσιν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἦτο ἑπόμενον, δὲν παρεδέχετο τὰς ἀντικανονικὰς ταύτας ἀξιώσεις των, καὶ ἐπροσπάθει πάντοτε νὰ συμβιβάσῃ εἰρηνικῶς τὰ πράγματα, οἱ ἄνθρωποι οὗ-

Digitized by Google

το ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται μὲ περισσοτέραν θρασύτητα· ὑπεκίνησαν διαφόρους ἀταξίας εἰς τὰς ἐπαρχίας· ἐνήργησαν καταδιώξεις ἀρχιερέων καὶ ἱερέων· ἔσπρωξαν τὸν λαὸν εἰς διαφόρους ταραχώδεις καὶ ἀτάκτους πράξεις· καὶ ἐν γένει, ἔκαμαν ὅ,τι ἠμπόρεσαν, διὰ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ζήτημα αὐτό, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐρεθίσουν τὸν λαὸν καὶ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπ' αὐτὸν τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ἁγίαν ἡμῶν θρησκείαν, πρὸς τοὺς ὁμοπίστους ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ πρὸς τοὺς ποιμένας του.

Μόλα ταῦτα, ἡ Ἐκκλησία προσηνέχθη πάντοτε μὲ ἐπιείκειαν καὶ ἀνοχὴν, ἐλπίζουσα ὅτι ἐπὶ τέλους ἤθελε φέρει εἰς συναίσθησιν τοὺς ἀτακτοῦντας. Διὰ τοῦτο, καὶ ἀφοῦ ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἐν οἷς δυστυχῶς εὑρίσκονται καί τινες ἀρχιερεῖς, ἔφθασαν εἰς φανερὰν ἀποστασίαν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, αὕτη ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ σκέπτηται περὶ τῶν μέσων τοῦ νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀπαιτήσεις των μὲ τοὺς θείους κανόνας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν παναγιώτατοι πατριάρχαι ἔσπευσαν νὰ εὕρωσι τρόπον θεραπείας ἄνευ τῆς ἀθετήσεως τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν καὶ κανόνων, καὶ ἡμεῖς δὲ, ἅμα τῇ θείῳ ἐλέει τὸ τρίτον ἤδη ἐγκαταστάσει ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον τοῦτον Οἰκουμενικὸν Θρόνον, δὲν ἐπαύσαμεν προσπαθοῦντες καὶ διὰ νουθεσιῶν καὶ διὰ διαφόρων νομίμων τρόπων, ἀκόμη καὶ διὰ παρακλήσεων, νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα.

Ἀλλὰ τελευταῖον ἀπεδείχθη πλέον σαφῶς ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπροσπάθουν νὰ κάμουν ἀδύνατον τὴν ἐπίτευξιν τοιούτου θεαρέστου σκοποῦ· διότι, ἐνῷ ἐξηκολούθουν αἱ σκέψεις αὗται καὶ διαπραγματεύσεις, δύο ἀρχιερεῖς, οἱ ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντες: ἤτοι ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, συμπαραλαβόντες καὶ τὸν καθῃρημένον Ἱλαρίωνα, ἐτόλμησαν, εἰς συμπλήρωσιν ὅλων τῶν προηγουμένων παρανομιῶν αὐτῶν,

Digitized by Google

νὰ πράξωσι φρικτὸν καὶ ἀπαίσιον ἐκκλησιαστικὸν ἀνοσιούργημα.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 5 ἰανουαρίου, ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, παρουσιασθεὶς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μεθ' ἑνὸς ἱερέως καὶ δύο λαϊκῶν, ὧν ὁ εἷς ἐφημεριδογράφος, ἐζήτησε τὴν κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἄδειαν ἵνα συλλειτουργήσῃ τὴν ἐπαύριον μετὰ τοῦ μνησθέντος Παναρέτου καὶ τοῦ καθῃρημένου Ἱλαρίωνος.

Τὴν ἄδειαν ταύτην ἡ Ἐκκλησία, συμφώνως μὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ, πρὶν οἱ μὲν δύο ἀποστάται μετανοήσουν καὶ ἀνακαλέσουν τὸ ἔγγραφον τῆς ἀποστασίας των ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ δὲ τρίτος ζητήσῃ καὶ λάβῃ τὴν συγχώρησιν ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ἥτις τὸν ἐκάθῃρε. Διὰ τοῦτο ὄχι μόνον δὲν τοῖς ἐδώκαμεν ἄδειαν, ἀλλὰ καὶ ρητῶς τοὺς ἀπηγορεύσαμεν νὰ μὴ λειτουργήσουν, ὑπομιμνήσκοντες εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπὶ τούτῳ ἱεροὺς κανόνας. Αὐτοὶ ὅμως καταφρονήσαντες ἐν γνώσει καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς Ἐκκλησίας, συνελειτούργησαν μετὰ τοῦ καθῃρημένου Ἱλαρίωνος τὴν ἐπαύριον, ἑορτὴν τῶν ἁγίων Θεοφανίων, εἰς τὴν ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἡμετέραν πατριαρχικὴν ἐνορίαν· τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, λειτουργήσας αὖθις ἄνευ ἀδείας, προέβη εἰς χειροτονίαν διακόνου.

Οὐδεὶς ὀρθόδοξος χριστιανὸς ἀγνοεῖ πόσον τὸ ἔγκλημα τοῦτο εἶναι βαρὺ, καὶ πόσον βαρέως τιμωρεῖται ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνας. Διὰ ταῦτα ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἀφ' ἑνὸς μν ἐφήρμοσε κατ' αὐτῶν τὰς διατάξεις τῶν ἱερῶν κανόνων, ἤτοι τοῦ ΙΕ' τῆς Πρωτοδευτέρας, τοῦ ΙΗ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς, τοῦ ΛΔ' τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς, τοῦ ΙΑ', τοῦ ΛΕ', τοῦ ΙΓ' καὶ τοῦ ΚΗ' ἀποστολικοῦ, τοῦ ΛΖ' καὶ τοῦ ΚΣΤ' τῆς ἕκτης Οἰκουμενικῆς, καὶ τοὺς μὲν δύο τῶν παρανομησάντων, ἤτοι τὸν Φιλιππουπόλεως Πανάρετον καὶ τὸν Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνα, ἐγύμνωσε τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ παντὸς ἱερατικοῦ βαθμοῦ, ὡς

Digitized by Google

παραβάτας τῶν ἱερῶν θεσμῶν καὶ κανόνων τῆς Ἐκκλησίας, τὸν δὲ προκαθῃρημένον Ἱλαρίωνα, ὅστις, ἀμεταμέλητος μείνας, κατεφρόνησε τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινὴν, παντελεῖ ἀφορισμῷ καθυπέβαλεν, ἀποκόψασα ὅλως αὐτὸν, ὡς μέλος σεσηπὸς, τῆς ὁλομελείας τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ, ἐπειδὴ ὀφείλει νὰ δώσῃ λόγον πρὸς τὸν θεάνθρωπον αὐτῆς θεμελιωτὴν διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ, ὅστις τῇ ἐνεπιστεύθη, ἀπαραίτητον καὶ ἱερὸν καθῆκον νομίζει ν' ἀποταθῇ πρὸς τὸν εὐσεβῆ καὶ ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν κλῆρόν τε καὶ λαὸν, καὶ νὰ φωτίσῃ αὐτὸν, διὰ νὰ μὴ ἀποπλανηθῇ ἀπὸ ἀνθρώπους παρανόμους.

Περιούσιε λαὲ τοῦ Κυρίου! Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι σὲ ἀπατῶσι, λέγοντες πρὸς σὲ, ὅτι σὲ διδάσκουσι τὴν πίστιν τῶν πατέρων μας, διότι αὐτοὶ κατεπάτησαν πᾶν ἱερὸν καὶ ὅσιον, καὶ ἐνέπαιξαν τὴν ἁγίαν ἡμῶν θρησκείαν. Σὲ ἀπατῶσι, λέγοντες ὅτι ἐργάζονται διὰ τὸ καλόν σου· διότι τί καλὸν δύναται νὰ περιμείνῃ τις ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι παρεβίασαν τοὺς ὅρκους των καὶ ἐνέπαιξαν τὴν θρησκείαν των; Τί θὰ ἐμποδίσῃ τοιούτους ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ νὰ παραβιάσουν πᾶν ὀρθόδοξον χριστιανικὸν καθῆκον; Σὲ ἀπατῶσι, λέγοντες, ὅτι ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία θέλει νὰ σὲ τυραννῇ καὶ νὰ σὲ πιέζῃ. Ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἠρνήθη νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς αἰτήσεις τοῦ λαοῦ, ὃν ὁ Κύριος ἡμῶν ἔθηκεν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ποιμαντορίαν. Ἐὰν δὲ δὲν παρεδέχθη ὅσα ἐζήτησαν οἱ ἐν ὀνόματί σου λαλοῦντες, τοῦτο προέρχεται, διότι αἱ προτάσεις αὐτῶν δὲν εἶχόν ποτε σκοπὸν τὸ ἰδικόν σου καλὸν καὶ τὴν πρόοδον, ἀλλὰ τὴν καταστροφὴν τῶν διατάξεων τῆς ὁμοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, καθὼς τὸ ἀπέδειξαν σαφῶς τὰ προηγούμενα ἀντικανονικὰ κινήματα αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων ἡ τελευταία πρᾶξίς των. Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν ἠρνήθη νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅλας τὰς αἰτήσεις, ὅσαι ἀποβλέπουν εἰς τὸ καλόν σου καὶ τὴν πνευματικήν σου πρόοδον, εἶ-

Digitized by Google

ναι καὶ σήμερον καὶ πάντοτε ἑτοίμη νὰ ἀκούσῃ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν θεραπείαν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν σου, συμφώνως μὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν εὐσεβέστατα! Ἐνθυμήθητε ὅτι ἡ ὀρθοδοξία εἶναι ἡ πίστις τῶν πατέρων σας, τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία σᾶς ἐδίδαξε διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἱεροδιδασκάλων, ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου· ἡ πίστις, τὴν ὁποίαν πάντες χρεωστοῦμεν νὰ φυλάττωμεν ἀμίαντον καὶ ἀπαρασάλευτον, καθὼς τὴν παρελάβομεν. Μὴ πιστεύετε ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, παρουσιαζόμενοι μὲ τὸ ὑποκριτικὸν ὕφος ὅτι ἐργάζονται διὰ τὸ καλόν σας, ζητοῦσι τὴν καταπάτησιν τῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Μὴ δίδετε καμμίαν ἀκρόασιν εἰς αὐτούς· διότι, καθὼς ἠπάτησαν τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἥτις τοὺς ἀνέδειξε ποιμένας λαοῦ, τοιουτοτρόπως ἐξαπατῶσι καὶ σᾶς· καθὼς ἐπρόδωκαν τοὺς ὅρκους των καὶ τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, οὕτω προδίδουσι καὶ σᾶς, καὶ σᾶς ἀποπλανῶσιν.

Ἐνθυμήθητε τοὺς λόγους τοῦ μακαρίου ἀποστόλου Παύλου, λέγοντος· «Καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω» (Γαλ. α', 8).

Μὴ πλησιάσητε πλέον τοὺς ἀνθρώπους τούτους, μὴ συγκοινωνήσητε μετ' αὐτῶν, διότι ἁμαρτάνετε εἰς τὴν θρησκείαν σας, καὶ γίνεσθε συνένοχοι τοῦ ἀπαισίου ἁμαρτήματος αὐτῶν. Ἀπομακρύνθητε ἀπ' αὐτοὺς καὶ διατηρήσατε τὰς διατάξεις τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐνθυμούμενοι ὅτι, ἐὰν δὲν φυλάξητε μέχρι κεραίας τὴν πατροπαράδοτον θρησκείαν σας, θέλετε δώσει λόγον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ εἰπόντος διὰ στόματος τοῦ ἀποστόλου Παύλου· «Ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν» (Θεσσαλον. β', 15).

Ἡ Ἐκκλησία ἐκτελεῖ τὸ καθῆκόν της, δεικνύουσα εἰς πάντας ὑμᾶς, ἱερωμένους τε καὶ λαϊκούς, τὸν κρημνὸν καὶ τὸν ὄλεθρον, εἰς τὸν ὁποῖον θέλουν νὰ σᾶς φέρουν ἄνθρωποι, μηδὲν

Digitized by Google

ἔχοντες ἱερὸν καὶ ὅσιον, καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ προσπαθήσουν βεβαίως καὶ πάλιν νὰ σᾶς ἀπατήσουν μὲ ψευδεῖς φήμας καὶ ὑποσχέσεις. Παρακαλεῖ δὲ τὸν Θεὸν τῶν φώτων καὶ τῆς εἰρήνης νὰ συνετίσῃ καὶ φωτίσῃ τὰς ψυχὰς πάντων ἡμῶν διὰ νὰ παύσῃ τὸ μαστίζον τὴν Ἐκκλησίαν σκάνδαλον, πρὸς θρίαμβον τῆς ὀρθοδοξίας καὶ δόξαν τοῦ ἁγίου ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωοβ', ἰανουαρίου ιη',

† Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης

† Ὁ Καισαρείας ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Ἐφέσου ΠΑΪΣΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Ἡρακλείας ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Νικομηδείας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Νικαίας ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Χαλκηδόνος ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Δέρκων ΝΕΟΦΥΤΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Τορνόβου ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Διδυμοτείχου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Δράμας ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Ἀγκύρας ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Ἀγχιάλου ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κλ.
† Ὁ Ἴμβρου ΠΑΪΣΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Νύσσης ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Σισανίου ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.
† Ὁ Χαλεπίου ΤΙΜΟΘΕΟΣ, ἐν Χριστῷ κτλ.

Digitized by Google

Καθαίρεσις ἐξάρχου τῶν βουλγάρων

ΑΝΘΙΜΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ*.

Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι, καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, καὶ ἑκάστης ἐπαρχίας, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Οὐχ ὅπως συμπαθείας καὶ οἰκτιρμοῦ, ἀλλὰ καὶ τιμωρίας καὶ καταδίκης καὶ θείας ἐκδικήσεως ἄξιοί εἰσιν οἱ μοχθηροὶ καὶ κακοὶ ποιμένες, οἱ ἀπώλειαν τοῦ λαοῦ κατεργαζόμενοι καὶ τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα καὶ ἀπολλύντες καὶ διασκορπίζοντες, καὶ μηδόλως αὐτῶν φειδόμενοι, οἷς τισιν ὁ Θεὸς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου ἀπειλὴν ἐπάγει ἐκδικήσεως καὶ ἀπωλείας· «ὑμεῖς γάρ, φησί, διεσκορπίσατε τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐξώσατε αὐτά, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθε αὐτά· ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν· καὶ γὰρ τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν οὐ κατειργάσασθε, καὶ διεσπάρη τὰ πρόβατα». Ἐκδικεῖ τοιγαροῦν ὁ δικαιοκρίτης Θεὸς καὶ ἡ ἁγία αὐτοῦ Ἐκκλησία τοὺς τοιούτους φαύλους καὶ μοχθηροὺς ποιμένας, οἵτινες, ὡς νόθοι καὶ παρέγγραπτοι, καὶ τοῦ οὗπερ τετίμηνται θείου καὶ ὑψηλοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης βαθμοῦ ἀνάξιοι ἐκ τῶν ἔργων ἀποδειχθέντες, πρὸς τὸ μηδὲν προσενεγκεῖν ὄφελος τῇ πολυειδῶς εὐεργετησάσῃ αὐτοὺς ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ,

---

(*) ἐκδίδομεν ἐν τῇ παρούσῃ Συλλογῇ τὴν καθαίρεσιν τοῦ δῆθεν ἐξάρχου Βιδύνης Ἀνθίμου, παραλείποντες τὰς τῶν πρώην Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ τῶν ὁμοφρόνων, ὡς ὁμοίας σχεδὸν τῇ ἐν σελίδι 77 τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος.

Digitized by Google

μακρὸν αὐτῇ τὸν κίνδυνον ἐπιτείνουσι, καὶ τοὺς θεμελίους αὐτῆς ἀνασκάπτουσι, κεφαλὴν ἀνταρσίας κατ' αὐτῆς ἐγείροντες καὶ πτερνισμὸν ἀγνωμόνως κινοῦντες καὶ μεγαλύνοντες· ἔνθεν τοι καὶ τοὺς τοιούτους, ὡς ἀλαζόνας καὶ ὑπερόπτας, καὶ τῶν πρὸς Θεὸν ἐπαγγελιῶν αὐτῶν παραβάτας καὶ ἐπιόρκους ἐξελεγχθέντας, καὶ πάσης κακίας καὶ ἑωσφορικῆς ὑπερηφανείας ἐμπεπλησμένους, ἀναγκαιότατον ἅμα καὶ δικαιότατον τῆς μοχθηρίας καὶ ἀνταρσίας τὴν δίκην διδόναι· κλέπται γὰρ αὐτοί εἰσι καὶ λησταὶ, τὴν θείαν καὶ ἄχραντον παρακαταθήκην, τὴν ἄνωθεν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτοῖς, παντὶ σθένει συλῆσαι σπουδάζοντες, καὶ τὸν ἄρραφον καὶ ὑφαντὸν τοῦ Κυρίου χιτῶνα διαρρηγνύντες· «οἱ γὰρ ἀποστατοῦντες, φησὶ, τῶν τοῦ Θεοῦ δικαιωμάτων ἐξωθοῦνται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ».

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ, ὁ ὡς μὴ ὤφειλε μητροπολίτης Ἄνθιμος, πρὸ ἱκανῶν ἐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ κλήρῳ καταλεχθεὶς, ἐκτὸς τῶν ἀπείρων ἐκκλησιαστικῶν εὐεργεσιῶν καὶ περιθάλψεων καὶ διαπρεπῶν ἀξιωμάτων, ὧν ἀπήλαυσε κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, προαχθεὶς μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης βαθμοῦ, τὴν ποιμαντορίαν καὶ διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Πρεσλάβας διαπεπίστευται· καί τοι δὲ τῆς μητρικῆς αὐτῆς εὐνοίας καὶ φροντίδος ἠξιωμένος, καὶ τοῖς κόλποις αὐτῆς ἐπαναπαυόμενος, ἀλλ' ὅμως, ἰουδαϊκὴν ἀγνωμοσύνην νοσῶν, ἐν μὲν τῷ φανερῷ συνήγορος καὶ προασπιστὴς τῶν αἰωνίων τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων καὶ τοῦ ἀναφυέντος οἰκτροῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἐκηρύττετο, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς δὲ, συμφατριάζων κατ' αὐτῆς καὶ συγκοινωνῶν μετὰ τοῦ παλαμναίου ἐκείνου καὶ στασιάρχου ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τῶν λοιπῶν ὁμοιοκακοφρόνων ἀποστατῶν καὶ ἐπαράτου μνήμης ἀρχιερέων, τῶν ποτὲ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ Παϊσίου καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος, δεινὴν ἀπάτην ἀσεβῶς ἐξυφαίνετο, καὶ οἰκτρῶς προεδίδου αὐτὴν ὁ ἀγνώμων οὗτος καὶ ἀπατεὼν, ὁ τὸ πονηρὸν τῆς ὑποκρίσεως καὶ δολιότητος διπλοῦν προσωπεῖον περιβληθεὶς, ἕως οὗ πρὸ τετραετίας προαχθεὶς καὶ δεύτερον εἰς τὴν τῆς Βιδύνης μητρόπολιν, καὶ τὰ πρὸς ἐπάρκειαν αὐτοῦ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τοῦ ἑαυτῆς ὑστερήματος ἀπολαμβάνων, λά-

Digitized by Google

θρα συνετίθετο καὶ συνεφώνει μετὰ τῶν κατ' αὐτῆς ἀνταρτῶν ἐν βουλευτηρίῳ παρανόμῳ, ὡς ἄν, ἀπελθὼν εἰς τὴν ποίμνην τοῦ Κυρίου, ἄλλην ἀρχήν, ἀκέφαλον καὶ ἀκοινώνητον, τὴν δῆθεν τῶν βουλγάρων Ἐξαρχίαν διδάξῃ καὶ διακηρύξῃ, τὴν τῆς ἀνταρσίας σημαίαν ὑψῶν κατὰ τῆς μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ διδασκάλου, τοῦ Χριστοῦ ἁγίας Ἐκκλησίας, τῆς μόνης νομίμου καὶ κανονικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς· παραγενόμενος δ' εἰς Βιδύνην καὶ τὴν ἁπλῆν καὶ ἄκακον τοῦ Κυρίου ποίμνην λυμαινόμενος, καὶ τὰ ἀποστατικὰ αὐτοῦ κινήματα καὶ τὰ δηλητηριώδη φρονήματα μεταδιδούς, ἐνεψύχου ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν ψυχώλεθρον ἀποπλάνησιν, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ διὰ γραμμάτων συνεννοούμενος καὶ συμφατριάζων μετὰ τῆς ἐν Μεσαχώρῳ ἀνόμου παρασυναγωγῆς, τὸ σημεῖον τῆς ὑψώσεως τῆς ἀνταρτικῆς σημαίας διεπυνθάνετο. Καὶ πρῶτα δὴ παυσάμενος τοῦ κανονικοῦ μνημοσύνου τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, καὶ ἐνταῦθα παραγενόμενος ἄνευ ἀδείας ἐκκλησιαστικῆς, ὑπήγαγε καὶ καθυπέτασσεν ἑαυτὸν τῇ ῥηθείσῃ δυσωνύμῳ ἀρχῇ· ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὰ ἴδια, εἰ καὶ οὐδὲν ἐπισήμως ἐδήλου τῇ Ἐκκλησίᾳ περὶ τῶν ἀποστατικῶν αὐτοῦ φρονημάτων, ὅμως, πᾶσαν μετ' αὐτῆς σχέσιν καὶ συνάφειαν διακόψας, κατεπάτει ἀσυνειδήτως τοὺς ὅρκους, οὓς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ χειροτονίαν ἐδεδώκει περὶ τῆς ἰσοβίου πρὸς αὐτὴν ὑποταγῆς αὐτοῦ· εἶτα δέ, ὅτε ἀρχομένου τοῦ μηνὸς σεπτεμβρίου τοῦ παρεληλυθότος ͵αωοα' σωτηρίου ἔτους, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου χηρεύοντος, προσεκαλοῦντο οἱ πρόκριτοι τῆς ἐπαρχίας χριστιανοὶ ἵνα πέμψωσι τὸν ἑαυτῶν ἀντιπρόσωπον ἐν τῇ τοῦ πατριάρχου ἐκλογῇ, ἀποκριναμένων αὐτῶν, συναπεκρίνατο καὶ συνυπέγραψε μετ' αὐτῶν ὅτι, τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτης παραιτηθείσης τῆς πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ὑποταγῆς καὶ τῇ βουλγαρικῇ (ἔλεγεν) Ἐξαρχίᾳ καθυπαγομένης, ἐξήρτηται καὶ αὐτὸς τοῦ λοιποῦ ἐκκλησιαστικῶς ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς Συνόδου, καὶ τούτου ἕνεκα, μηδὲν ἔχων τὸ διάφορον ἐν τῇ τοῦ πατριάρχου ἐκλογῇ, ἀπεποιεῖτο καὶ ἐπιστολὰς πατριαρχικὰς δέχεσθαι, μὴ πεμπομένας αὐτῷ διὰ τῆς βουλγαρικῆς Συνόδου, ἣν καὶ ἁγίαν καὶ νόμιμον καὶ ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν (πῶς γὰρ οὔ;) ἀπεκάλει ὁ ἐπίορκος οὗτος καὶ ἄνομος συνωμότης.

Digitized by Google

Τοιαύτην οὖν βλάσφημον καὶ ὑβριστικὴν κομισαμένη ἡ Ἐκκλησία ἐπιστολὴν, καὶ ἐν μακροθυμίᾳ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ γνωσιμαχίαν ἀπεκδεχομένη, μικρὸν μετὰ τὰ γεγονότα τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, τῇ κβ' δηλονότι τοῦ παρελθόντος ἰανουαρίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ἔγραφε καὶ ἀνεκάλει αὐτὸν εἰς τὰ καθήκοντα τῆς ἰσοβίου καὶ κανονικῆς πρὸς ἑαυτὴν ὑποταγῆς, προθεσμίαν σκέψεως καὶ ἀπαντήσεως παρεχομένη τεσσαρακονθήμερον· ἀλλὰ καὶ ταύτης παρελθούσης καὶ ἀντιπαρελθούσης, ὁ ῥηθεὶς. οὐχ' ἧττον ἐμμένων τῇ ἑαυτοῦ πλάνῃ καὶ κακοφροσύνῃ, μηδ' ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς τηνικαῦτα ἐπενεχθείσης τοῖς συναποστατήσασιν ἀνόμοις ἀρχιερεῦσιν ἐνδίκου κανονικῆς καθαιρέσεως, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνοντος ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἐκκοπῆς αὐτῶν ἐκδιδασκόμενος τὸ ἔργον τῆς ἀποστασίας συνίστα καὶ ὑφηγεῖτο τοῖς ἁπλουστέροις τῶν χριστιανῶν· ὅτε δὲ, ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν ἐν Μεσαχώρῳ καθῃρημένων καὶ ἀνιέρων ἀρχιερέων καὶ ἄλλου ἀφωρισμένου, ἔξαρχος ἀναγορευθεὶς, τὴν ἐκλογὴν ἀπεδέξατο, τὰς φιλαρχικὰς αὐτοῦ προθέσεις κατακορεννύμενος, τηνικαῦτα πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς πατριαρχικὴν καθέδραν δίχα γνώμης καὶ ἀδείας ἡμῶν παρεγένετο, καὶ τοῖς παρανόμοις ἐκλογεῦσι συνεκοινώνει, καὶ τὰ τῆς ἀνόμου ἐκλογῆς αὐτοῦ καταχθόνια σχεδιάσματα πῶς ἄρα νομιμοποιήσοι πάσῃ μηχανῇ συνεβουλεύετο· τῆς δὲ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἧς προελειποτάκτησε, τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς ἐξάρχου τῶν βουλγάρων, ἐγγράφως τε καὶ δι' ἀπεσταλμένων, σπουδῇ τῇ πάσῃ ἐπεδίωκε, πλεῖστα ὅσα, θεμιτά τε καὶ ἀθέμιτα, μετερχόμενος τεχνάσματα καὶ μηχανήματα. Ἡ οὖν Ἐκκλησία, καὶ μετὰ τὰ ἀπηριθμημένα παρανομήματα, οὐχ' ἧττον τῇ συνήθει ἐπιεικείᾳ καὶ ἀνοχῇ χρησαμένη, καὶ ἐν μακροθυμίᾳ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ γνωσιμαχίαν πραγματευομένη, οὐχ ὅπως ὑπέμνησε τὰ εἰς Βιδύνην προγεγραμμένα, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπὶ τούτῳ ἀπεσταλμένου ὀρρικιάλου κληρικοῦ τρὶς προέτρεψεν αὐτὸν ἐπανελθεῖν εἰς τὰ τῆς κανονικῆς πρὸς αὐτὴν ὑποταγῆς καθήκοντα· ἀλλ' οὗτος, ἀντὶ τῆς ἀπαιτηθείσης ἐγγράφου πρὸς τὴν συνοδικὴν ἐκείνην ἐπιστολὴν τῆς κβ' ἰανουαρίου ἀπαντήσεως, ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν δικαιωμάτων ἀνάκτησιν ὀνειροπολῶν, ἐπιμόνως

Digitized by Google

δὲ καὶ ἀπειλητικώτερον τὴν συγχώρησιν τῶν καθῃρημένων καὶ τὴν μετ' αὐτῶν πρὸς ἱερουργίαν ἄδειαν ἀπαιτῶν ἐγγράφως τε καὶ δι' ἀπεσταλμένων, καὶ ἐν αὐθαιρεσίᾳ καὶ ἰταμότητι ἐκβιάζων, ὡς εἰκὸς δὲ, ἀπαγορευόμενος, εἰς τοσοῦτον ἑωσφορικῆς ἐπάρσεως καὶ ἀλαζονείας προέβη, ὥστε τῇ κγ' τοῦ παρελθόντος ἀπριλίου, χοροστατήσας ἐν τῷ κατὰ τὸν Βαλατᾶν ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἀπεκήρυξε τὴν κατὰ τῶν ἀποστατῶν καὶ ἐπιόρκων ἀρχιερέων ἐκκλησιαστικὴν καθαίρεσιν, ἀναγνωρισθεῖσαν καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου σφετερισάμενος, καὶ ὑπέρτερος αὐτῶν ἀναδειχθείς· πρότριτα δὲ, ἤτοι τῇ ια' τοῦ ἐνεστῶτος μαΐου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν μακαρίων ἱεροδιδασκάλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ἱερουργίαν τελέσας, συμπαρέλαβεν ἀνοσίως συλλειτουργοὺς τοὺς ἐξονομασθέντας καθῃρημένους καὶ ἀνιέρους ἀρχιερεῖς, μηδ' αὐτοῦ τοῦ ἀφωρισμένου Μακαριουπόλεως ἐξαιρουμένου, μνημονεύσας οὐχὶ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ πάσης βουλγαρικῆς Συνόδου, ὥστε διὰ τοῦ φρικτοῦ τούτου ἀνοσιουργήματος αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δυσσεβεῖς καὶ παράνομοι οὐκ ἀρχιερεῖς, ἀλλ' ὑβρισταὶ, φεῦ! καὶ καταφρονηταὶ τῶν θείων καὶ ἱερῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν κανόνων καὶ πατρικῶν διατάξεων, ἀπετόλμησαν διανοῖξαι, ἰδίαις χερσὶν ἀνορύξαντες, βαθὺ καὶ φρικῶδες καὶ ἀποτρόπαιον χάσμα μεταξὺ τοῦ ὀρθοδόξου καὶ ἀκάκου βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ταῦτα πάντα μετὰ κατωδύνου ψυχῆς καθορῶντες, καὶ κατοικτείροντες τηλικαῦτα σκάνδαλα καὶ τοσαύτας ἀνομίας ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας πανδήμως καὶ ἀνυποστόλως ἐνεργουμένας ὑπὸ εὐαρίθμων κληρικῶν, ἀναξίων τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς κλήσεως, καὶ προχείρους καὶ σαφεῖς ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τοσούτους τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων καὶ τοσούτων οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν σεπτῶν Συνόδων ἱεροὺς κανόνας, βαρύτατα ἐπάγοντας τὰ ἐπιτίμια καὶ καθ' ἑνὸς μόνου τῶν ἀπηριθμημένων ἀνομημάτων, μήτοι γε κατὰ πάντων, μεγάλην καὶ ἱερὰν Σύνοδον συναγεῖραι ἔγνωμεν, καὶ ταῦτα πάντα τὰ τούτων παρανομήματα τῇ ἐμβριθεῖ γνώμῃ καὶ κρίσει αὐτῆς καθυποβαλεῖν. Ἐν-

Digitized by Google

θεν τοι, συμπαρακαθημένων ἡμῖν τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου καὶ συνεδριαζόντων τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν συνοδικῶν καὶ τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ παρεπιδημούντων, καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, καὶ ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν, ἐκτεθεῖσα ἐνώπιον πάντων καὶ μετὰ σκέψεως ἀπαθοῦς καὶ δικαίας συζητηθεῖσα καὶ ἀκριβῶς ἐπεξεργασθεῖσα ἡ, ὡς διείληπται, διαγωγὴ τοῦ εἰρημένου ἀρχιερέως Βιδύνης Ἀνθίμου πρὸς τὰ τῇ κανονικῇ αὐτοῦ ἀρχῇ ἀπαραιτήτως ὀφειλόμενα ἱερὰ αὐτοῦ καθήκοντα, ἐξελεγχθεῖσα καὶ διαβεβαιωθεῖσα ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ γραμμάτων, ἀσύγγνωστον καταπροδιδόντων τύφον καὶ ἀλαζονείαν καὶ ὕβριν καὶ ἰταμότητα, ἀνεφάνη πανταχόθεν καὶ ἀνωμολόγηται ἀντικειμένη τοῖς ἱεροῖς κανόσι, καὶ τῷ βαρυτάτῳ ἐγκλήματι τῆς ἀνταρσίας χαρακτηριζομένη, σκανδαλώδης τε καὶ ἀφόρητος τῇ ἐκκλησιαστικῇ εἰρήνῃ, ἰδίως τοῖς χριστιανοῖς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, καὶ γενικώτερον παντὶ τῷ βουλγαρικῷ λαῷ, ψυχώλεθρος καὶ ψυχοβλαβὴς καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφικῆς καὶ χριστιανικῆς ἑνότητος αὐτῶν πολέμιος, καὶ διὰ ταῦτα ὑπεύθυνος ταῖς παρὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλομέναις ποιναῖς. Καὶ δὴ Α΄) Ἐπειδὴ ὁ διαληφθεὶς Βιδύνης Ἄνθιμος κατετόλμησε καταφρονῆσαι τοῦ ἰδίου πατριάρχου καί, χωρὶς συναχθείς, θυσιαστήριον ἔπηξε παρὰ τὸν ΛΑ΄ ἀποστολικὸν κανόνα, λέγοντα· «Εἴ τις πρεσβύτερος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς συναγάγῃ καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πήξῃ, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος, τύραννος γάρ ἐστιν» —ἔτι δὲ καὶ παρὰ τὸν ΙΕ΄ τῆς Δ΄ καὶ ΛΔ΄ τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, λέγοντας· «Τὸ τῆς συνωμοσίας ἢ φατρίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοίνυν κληρικοί, ἢ μονάζοντες, εὑρεθεῖεν ἢ συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις, ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ» Β΄) Ἐπειδὴ καί τοι παραβάτης τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἀποστάτης καὶ ἐπίορκος, εἰς οὐδὲν λογισάμενος τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν προτροπὰς καὶ αὐστηρὰς ἀπα-

Digitized by Google

γορεύσεις τοῦ μὴ λειτουργῆσαι, οὗτος οὐ μόνον παρήκουσε καὶ αὐθαδῶς προέβη, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀνιέρων, οἷον καθηρημένων καὶ ἀφωρισμένων, συνελειτούργησεν, ἐναντίον τοῦ ΙΑ΄ ἀποστολικοῦ κανόνος, διαγορεύοντος· «Εἴ τις καθηρημένῳ, κληρικὸς ὤν, κληρικῷ συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός»· Γ΄) Ἐπειδὴ, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου πατριάρχου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ πλέον ἢ τρὶς προσκληθεὶς παρ' ἡμῶν, οὐ μόνον ἠπείθησεν, ἀλλὰ παρακμείνας ἐθορύβει καὶ ἀνεστάτου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τῆς τοῦ οἰκείου πατριάρχου κοινωνίας ἀποστὰς, οὐκ ἐμνημόνευσε τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατὰ τὸ διατεταγμένον, καὶ σχίσμα ἐποίησεν ἐναντίον τοῦ Ε΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κανόνος, λεγοντος· «Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε, καὶ θυσιαστήριον ἔστησε, καὶ τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου, ἀπειθοίη καὶ μὴ βούλοιτο αὐτῷ πείθεσθαι μηδὲ ὑπακούῃ πρῶτον καὶ δεύτερον αὐτὸν καλοῦντι, τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς καὶ μηκέτι θεραπείας τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν· εἰ δὲ παραμένῃ θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας, ὡς στασιώδη αὐτὸν ἀποστρέφεσθαι»· καὶ τοῦ ΙΕ΄ τῆς Πρωτοδευτέρας, λέγοντος· «Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ μητροπολίτης τολμήσῃ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ, πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως, σχίσμα ποιήσῃ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομήσας»· Δ΄) Ἐπειδὴ, ὑπὸ φιλαρχικοῦ πνεύματος ἐμφυσούμενος, δι' ἀντικανονικῶν καὶ ὅλως ἀναρμοδίων μέσων παράνομον ἐσφετερίσατο ἀξίωμα, παρὰ τὸν ΙΑ΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὸν Λ΄ ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν διαγορεύοντα· «Εἴ τις πρεσβύτερος, κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, ἐγκρατὴς Ἐκκλησίας γένοιτο, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες».

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἡ μετριότης ἡμῶν, κοινῇ ἐγκρίσει καὶ ὁμογνώμονι συναποφάσει ἡμῶν τε καὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης τῶν ἁγιωτάτων πατριαρ-

Digitized by Google

χῶν καὶ ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων χορείας καὶ ἁγίας Συνόδου, ἔγνω δικαίαν, ἔννομόν τε καὶ ἀπαραίτητον τὴν ὑπὸ τῶν ἐκτεθέντων ἱερῶν κανόνων ὑπαγορευομένην κατ' αὐτοῦ τε τοῦ ἀποστάτου καὶ σχισματικοῦ Βιδύνης Ἀνθίμου καὶ τῶν ὁμοιοκακοφρόνων καὶ σχισματικῶν προκαθῃρημένων ἀρχιερέων Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ ἀφωρισμένου Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος, καὶ τῶν κοινωνούντων καὶ συμφρονούντων αὐτοῖς κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν ἐσχάτην ποινήν, τὴν ἑκάστῳ ἀνήκουσαν, ἐπαξίως τῶν παρανόμων αὐτῶν ἔργων καὶ πράξεων ἐφαρμοζομένην καὶ ἐπιβαλλομένην· «Πᾶσαν γὰρ παράβασιν καὶ παρακοὴν τὴν μισθαποδοσίαν ἔνδικον ἔχειν» ὁ θεῖος ἀπόστολος διακελεύεται. Καὶ δὴ γράφοντες ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, ὁριζόμεθα καὶ συναποφαινόμεθα συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἵνα πρῶτον ὁ ῥηθεὶς Βιδύνης Ἄνθιμος, ὡς τοιοῦτος τὴν θρασύτητα καὶ ἀπόνοιαν καὶ ἀλαζονείαν καὶ ἀθεοφοβίαν ἐξελεγχθείς, καὶ ἐν παραβάσει τῶν πρὸς Θεὸν ἐν τῇ χειροτονίᾳ αὐτοῦ ἐπαγγελιῶν καταχρησάμενος πολυτρόπως τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας καὶ χάριτος, καὶ ἀντὶ σεβασμοῦ καὶ κανονικῆς ὑποταγῆς, ἀνταρσίαν νοσήσας κατὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, καὶ ἀποσχίσας ἑαυτὸν τῆς κανονικῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πολέμιος ἐκ τοῦ συστάδην καὶ ἀντίμαχος αὐτῆς φωραθείς, ἀντὶ δὲ ὁδηγιῶν ἀγάπης ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ, καὶ συμπνοίας καὶ ἑνότητος πνευματικῆς, διαίρεσιν καὶ ψυχρότητα μισάδελφον* καὶ χωρισμὸν ἀπ' ἀλλήλων, χλεύην τε τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοὺς ἡγησάμενος, καὶ καθῃρημένοις τε καὶ ἀφωρισμένοις ἀρχιερεῦσι κοινωνήσας καὶ συλλειτουργήσας, καὶ σκάνδαλον κοινὸν τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι καταστάς, καὶ ἀνάξιος τοῦ ἀρχιερατεύειν τῷ Ὑψίστῳ Θεῷ καταμαρτυρηθείς, καθῃρημένος ὑπάρχῃ πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ λειτουργήσαντες ἱερεῖς Βίκτωρ καὶ Γρηγόριος καὶ ἱεροδιάκονοι Γεράσιμος, Ραφαὴλ καὶ Ἱλαρίων, καὶ εἴ τινες ἄλλοι συνεκοινώνησαν, καὶ γεγυμνωμένος τῆς καθιερωσάσης αὐτὸν θείας τοῦ παναγίου Πνεύματος

* λείπει ἡ λέξις «εἰσαγαγὼν»

δωρεᾶς τε καὶ χάριτος, καὶ ἀλλότριος τῆς χορείας τῶν ἱερωμένων, καὶ ἀπόβλητος τῶν ἱερῶν τοῦ βήματος περιβόλων, καὶ ὡς ἰδιώτης γνωριζόμενος· καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτῷ, ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ τὰς ἀνιέρους αὐτοῦ χεῖρας ἀσπάσασθαι, ἢ ὡς ἀρχιερέα καὶ ἁπλῶς ἱερωμένον δέξασθαι καὶ τιμῆσαι, ὡς καθῃρημένον καὶ πάντῃ ἀνίερον, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου παντοκράτορος.

Δεύτερον δὲ, οἱ προκαθῃρημένοι ποτὲ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, οἱ κατατολμήσαντες καταφρονῆσαι τῆς δικαίως ἐπιβληθείσης αὐτοῖς κανονικῆς καθαιρέσεως, καὶ δίχα συνοδικῆς κρίσεως καὶ ἀθωώσεως ἰταμῶς καὶ ἀθεοφόβως λειτουργήσαντες καὶ ἀνιέρως τε καὶ ἀνευλογήτως εὐλογήσαντες τὸν χριστεπώνυμον λαὸν τοῦ Κυρίου, παρὰ τὰς σαφεῖς διατάξεις τῶν ἱερῶν κανόνων, ἤτοι τοῦ ΚΗ΄ ἀποστολικοῦ διαγορεύοντος· «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς Ἐκκλησίας» καὶ τοῦ ΛΖ΄ τῆς ἐν Καρθαγένῃ, λέγοντος· «Ἤρεσε πάσῃ τῇ Συνόδῳ, ἵνα ὁ διὰ ῥαθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἱοσδήποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ» ἔτι δὲ καὶ τοῦ ΚΖ΄ τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοῦ λέγοντος· « . . . εὐλογεῖν δὲ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα ἀνακόλουθον· εὐλογία γὰρ ἁγιασμοῦ μετάδοσίς ἐστιν· ὁ δὲ τοῦτον μὴ ἔχων πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει;» ὑπάρχωσι τοὐντεῦθεν ἀφωρισμένοι καὶ ἀποκεκομμένοι τῆς ὁλομελείας τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ὡς μέλη σεσηπότα ἐλεγχθέντες, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι, καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνοι.

Σὺν τούτοις δὲ καὶ ὁ ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ἐπειδὴ, καίτοι τῇ ἐσχάτῃ ποινῇ τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑγιοῦς τῆς Ἐκκλησίας σώματος παντελοῦς ἐκκοπῆς καθυποβληθεὶς, πᾶσαν ἑωσφορικὴν θρασύτητα ὑπερελάσας, τόλμῃ καὶ αὐθαδείᾳ ἀνηκούστῳ προή-

Digitized by Google

χθῃ δυσσεβῶς τῶν ἱερῶν ἅψασθαι, ὁ ἀνίερος, καὶ συλλειτουργῆσαι (φεῖσαι ἡμῶν, Κύριε!) μετὰ τῶν προειρημένων, ἐπιτεινομένης τῆς προεπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ, κατὰ τὸν ΙΓ' ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν διακελεύοντα· «Εἰ δὲ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός», ἔνοχος ἔστω τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωοβ', κατὰ μῆνα μάϊον, ἐπινεμήσεως ΙΕ'.

† Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κ. Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, ἀποφαίνεται.

† Ὁ πρώην Κων)πόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ συναποφαίνεται.

† Ὁ Ἐφέσου **Παΐσιος**
† Ὁ Νικομηδείας **Διονύσιος**
† Ὁ Χαλκηδόνος **Γεράσιμος**
† Ὁ Τορνόβου **Γρηγόριος**
† Ὁ Δράμας **Ἀγαθάγγελος**
† Ὁ Ἀγχιάλου **Βασίλειος**
† Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως **Προκόπιος**
† Ὁ Σβορνικίου **Διονύσιος**

† Ὁ Ἡρακλείας **Πανάρετος**
† Ὁ Νικαίας **Καλλίνικος**
† Ὁ Δέρκων **Νεόφυτος**
† Ὁ Διδυμοτείχου **Διονύσιος**
† Ὁ Ἀγκύρας **Ἰωαννίκιος**
† Ὁ Σάμου **Γαβριήλ**
† Ὁ Ἴμβρου **Παΐσιος**
† Ὁ Νύσσης **Καλλίνικος**
† Ὁ Βράτσης **Παΐσιος**.

Digitized by Google

Σχετικὴ ἐγκύκλιος τῆς Μ. Ἐκκλησίας

ΑΝΘΙΜΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι,καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί·καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, καὶ ἑκάστης ἐπαρχίας· καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι,οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως,τοῦΓαλατᾶ καὶ τοῦ καθ'ἡμᾶς Καταστένου,καὶ ἁπανταχοῦ· τίμιοι προεστῶτες καὶ πρόκριτοι· καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Προνοοῦσα ἡ ἁγία καὶ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὑπὲρ τῶν συνειδήσεων σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώμαματος, δὲν ἔλειψε κατὰ καιροὺς ἵνα φέρῃ εἰς γνῶσιν αὐτοῦ δι' ἐγκυκλίων αὐτῆς γραμμάτων ὅσα μέτρα ἐνόμισε πρόσφορα πρὸς τιμωρίαν ἀρχιερέων τινῶν, οἵτινες ἀποστατήσαντες κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, παρεξετράπησαν εἰς ἀντικανονικὰς καὶ παρανόμους πράξεις, συμπαρασύροντες εἰς τὴν κακοφροσύνην αὐτῶν ἁπλοῦν καὶ ἀθῷον λαόν· δυστυχῶς τὰ μέτρα ταῦτα τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἴσχυσαν νὰ περιστείλωσι τὸ κακόν· διότι οἱ ἐπιμένοντες εἰς τὴν ἀποστατικὴν ἰδέαν αὐτῶν κατεφρόνησαν ἀσεβῶς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ποινάς, τὰς ἐπενεχθείσας κατὰ τῶν τριῶν τέως ἀρχιερέων· τοῦ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τοῦ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ προκαθῃρημένου Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος· τὴν δὲ πρὸς τοὺς λοιποὺς αὐτοὺς ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀψηφίσαντες καὶ παρεξηγήσαντες, ἐξακολουθοῦσι μέχρι τοῦ νῦν βαδίζοντες τὴν σκολιὰν καὶ ἀποτρόπαιον ὁδόν, εἰς ἣν ἐτράπησαν.

Οὐδόλως λανθάνει τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ὅτι ἡ ἐν τοῖς κόλποις τῆς

Digitized by Google

Ἐκκλησίας ἐγερθεῖσα αὕτη ἀποστασία καὶ ἅπασαι αἱ ἐξ αὐτῆς προκύψασαι παρανομίαι τῶν τοιούτων ἀρχιερέων καὶ τῶν παρακολουθούντων αὐτοῖς πηγάζουσιν ἀπὸ μιᾶς ὀλεθρίας καὶ ἀντευαγγελικῆς ἀρχῆς τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ. Ἕκαστος εὐσεβὴς χριστιανὸς κατανοεῖ βεβαίως ὅτι ἡ ἀποτρόπαιος αὕτη ἀρχὴ ἀντιβαίνει προφανῶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταστρέφει τὰς θεμελειώδεις βάσεις τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ προσβάλλει αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· καθότι ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀφήρεσε πᾶσαν διάκρισιν ἔθνους καὶ φυλῆς, καὶ ἥνωσεν ἅπαντα τὰ ἔθνη, δοῦσα αὐτοῖς μίαν μὲν κοινὴν μητέρα, τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, μίαν δὲ κοινὴν πατρίδα, τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ· «Οὐ γὰρ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός».

Τὴν ὄντως θείαν ταύτην διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξεν ὡς πρώτην βάσιν τοῦ χριστιανισμοῦ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα συμπληρώσῃ τὸν νόμον, τὴν διδασκαλίαν, λέγομεν, ταύτην προσπαθεῖ νὰ προσβάλῃ καὶ νὰ καταστρέψῃ ἡ ὀλεθρία αὕτη ἀρχὴ τοῦ φυλετισμοῦ καὶ τῶν ἐθνικῶν διακρίσεων, ἡ ὁποία, συνεργείᾳ πάντως τοῦ μισοκάλου, παρεισδύσασα ἀπό τινων ἐτῶν καὶ εἰς τὴν διάνοιαν μερίδος τινὸς τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ λαοῦ, ἐγέννησεν ἐν αὐτοῖς τὴν ἀντευαγγελικὴν ἰδέαν τῆς ἐθνοφυλετικῆς διακρίσεως, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν θρησκείαν, ἐν ᾗ πρὸ αἰώνων ἀνετράφησαν. Αἱ ἀπὸ δεκαπενταετίας περίπου παντοῖαι προσπάθειαι καὶ ἐνέργειαι αὐτῶν, αἱ παντοῖαι αἰτιάσεις κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας, αἱ πολλαχοῦ παράνομοι καὶ ἀντικανονικαὶ ἀξιώσεις περὶ παραχωρήσεως ἐκκλησιαστικῶν ἐξαιρετικῶν προνομίων, καὶ ἄλλαι ἐνέργειαι, ἀντιβαίνουσαι εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἔτεινον καὶ τείνουσιν, ὡς ἐναργῶς ἀπεδείχθη ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, εἰς τὸ νὰ συστήσωσιν ἰδίαν αὐτῶν ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν, ὁποία οὐδὲ ἠκούσθη ποτὲ ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν πολιτείᾳ.

Digitized by Google

Ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμφανίσεως τῆς βλασφήμου ταύτης ἰδέας δὲν ἔλειψεν, ἀξιοχρέῳ μερίμνῃ καὶ προνοίᾳ, νὰ καταδείξῃ καὶ διὰ μητρικῶν παραινέσεων καὶ δι' ἐπιτιμίων νὰ στηλιτεύσῃ τὸ ἀντιχριστιανικὸν αὐτῆς, νὰ προσκαλέσῃ τοὺς πλανηθέντας εἰς ἐπίγνωσιν, καὶ νὰ θεραπεύσῃ συνάμα τὰς ἀληθεῖς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ὀρθοδόξου τούτου λαοῦ· ἀλλά, δυστυχῶς, αἱ μητρικαὶ φροντίδες καὶ προσπάθειαι αὐτῆς ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι, τὸ κακὸν καθ' ἑκάστην ἐκορυφοῦτο, οἱ δὲ πρώτιστοι ὑποβολεῖς τῆς ψυχωλέθρου ταύτης ἀρχῆς τοῦ φυλετισμοῦ περιῆλθον εἰς προφανῆ ἀνταρσίαν καὶ ῥῆξιν κατὰ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, καὶ διέπραξαν ἐν αὐτῇ τῇ ἕδρᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὰς γνωστὰς παρανομίας, αἱ ὁποῖαι ἐσκανδάλισαν δεινῶς ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα.

Ἡ οἰκτρὰ αὕτη θέσις ἐξακολουθεῖ, ἀρχηγὸς δὲ καὶ πρωταγωνιστὴς τῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατικῶν τολμημάτων παρίσταται σήμερον ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος, ἔχων περὶ ἑαυτὸν τὴν ἀνίερον σπεῖραν τῶν προκαθαιρεθέντων ἀρχιερέων. Ὁ ἀποστάτης οὗτος ἀρχιερεύς, λησμονήσας τὰ ἱερὰ αὐτοῦ καθήκοντα πρὸς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν, ἥτις τὸν ἐξέθρεψε, τὸν προήγαγε καὶ τὸν ἐτίμησε, καταφρονήσας τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ ἀποστολῆς, ὡς πνευματικοῦ πατρὸς καὶ ποιμένος λαοῦ, ἀθετήσας τοὺς ὅρκους, οὓς ἔδωκεν ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀπροκαλύπτως ἀποστάτην καὶ ἀντάρτην κατὰ τῆς κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, περιτρέχων δὲ ξένας ἐπαρχίας, καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ διεγείρων εἰς ἀποστασίαν τὸν ὀρθόδοξον λαὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἦλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἄνευ ἀδείας ἐκκλησιαστικῆς, ἀπεδέξατο ἀσυνειδήτως τὸ προσενεχθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ὁμοφρόνων βλάσφημον ἀξίωμα ἐξάρχου τῶν βουλγάρων, καὶ ἐνεργῶν καὶ πράττων ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐτόλμησεν ἐσχάτως ἵνα ἀπευθύνῃ αὐτῇ ἀπειλητικὰς καὶ ἐξυβριστικὰς ἐπιστολάς, προσβάλλων καὶ κηρύττων ἄκυρον καὶ παράνομον τὴν προεπενεχθεῖσαν πνευματικὴν ποινὴν κατὰ τῶν τριῶν προμνησθέντων τέως ἀρχιερέων.

Digitized by Google

Ἡ μετριότης ἡμῶν, μετὰ τῶν παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ τε κ. Γρηγορίου καὶ τοῦ κ. Ἀνθίμου, σὺν τῇ περὶ ἡμᾶς χορείᾳ τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, ἐνδημούντων τε καὶ παρεπιδημούντων, τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν, συνελθόντες ἐν ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν μετὰ κατωδύνου ψυχῆς καὶ οἰκτιρμοῦ τοσαῦτα σκάνδαλα καὶ τοσαύτας ἀνομίας, ἐνεργουμένας ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τοσούτους ἱεροὺς κανόνας τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν σεπτῶν Συνόδων, βαρύτατα ἐπάγοντας τὰ ἐπιτίμια κατὰ τῶν τηλικούτων ἀνομημάτων, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ δυσωπήσωμεν καὶ κατασιγάσωμεν τοὺς δικαίους γογγυσμοὺς καὶ τὰς διηνεκεῖς, προφορικάς τε καὶ ἐγγράφους, παραστάσεις καὶ ἱκεσίας τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ὑπὲρ τοῦ μὴ βραδῦναι τὴν προσήκουσαν παιδείαν, τῆς ὁποίας ἔνοχοι ἐγένοντο οἱ μητραλοῖαι οὗτοι καὶ ἀνοσιουργοί, ὅμως τῇ συνήθει ἐπιεικείᾳ καὶ μακροθυμίᾳ χρώμενοι, καὶ θαρροῦντες εἰς τὸ ἄμετρον ἔλεος τοῦ Κυρίου, τοῦ μὴ θέλοντος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, ἐλπίζοντες δὲ εἰσέτι καὶ εὐχόμενοι τὴν ἐπιστροφὴν καὶ διόρθωσιν τοῦ βαρέως ἁμαρτάνοντος καὶ αὐτοκατακρίτου Ἀνθίμου τοῦ Βιδύνης, ἐνεκρίναμεν ἵνα μακροθυμήσωμεν ἐπὶ τριάκοντα ὅλας ἡμέρας, καὶ ἀναμείνωμεν τὴν μεταμέλειαν αὐτοῦ καὶ ἐπιστροφὴν εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ὥστε ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε μείνει ἀδιόρθωτος, τὸ ὁποῖον ἀπευχόμεθα, νὰ λάβῃ ἀπαραιτήτως καὶ ἀναπολογήτως ἀπρόφάσιστον τὴν ἐκκλησιαστικὴν καταδίκην.

Τὴν συνοδικὴν ταύτην ἀπόφασιν φέροντες εἰς γνῶσιν σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, πρὸς καθησύχασιν τῶν εὐσεβῶν αὐτῶν συνειδήσεων, προτρεπόμεθα καὶ παραγγέλλομεν ἐκκλησιαστικῶς, ἵνα ἕκαστος ὑμῶν, ἀναγνοὺς μετ' ἐπιστασίας καὶ ἐννοήσας τά, ὡς ἀνωτέρω, ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ταύτῃ Συνόδῳ ἀποφασισθέντα, ὅσοι μὲν ἐξαπατηθέντες ἀπεπλανήθησαν εἰς τὰς ἀνόμους ὁδοὺς τῆς ἐθνοφυλετικῆς ἀσεβεστάτης ἑτεροδιδασκαλίας σπεύσωσι νὰ διορθωθῶσι,

γινώσκοντες καλῶς ὅτι οὔτε ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καθεύδει, οὔτε οἱ αἰώνιοι νόμοι καὶ κανόνες αὐτῆς σιωπήσουσιν· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες εὐσεβεῖς, προτρεπόμενοι καὶ παρακαλοῦντες τοὺς πλανηθέντας αὐτῶν ἀδελφοὺς ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς εὐθείας καὶ εἰρηνικὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου, δέωνται νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς διορθώσεως αὐτῶν, εὐδοκίᾳ καὶ ἀγαθότητι τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ Σωτῆρος παντὸς τοῦ κόσμου, τοῦ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν σαρκὶ παθόντος καὶ ταφέντος καὶ ἀναστάντος· οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

͵αωοβ΄, ἀπριλίου κζ΄.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ πρώην Κωνστ]πόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ πρώην Κωνστ]πόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Ὁ Καισαρείας **Εὐστάθιος**
† Ὁ Ἡρακλείας **Πανάρετος**
† Ὁ Νικαίας **Ἰωαννίκιος**
† Ὁ Τορνόβου **Γρηγόριος**
† Ὁ Δράμας **Ἀγαθάγγελος**
† Ὁ Σάμου **Γαβριήλ**
† Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως **Προκόπιος**
† Ὁ Ἐφέσου **Παΐσιος**
† Ὁ Νικομηδείας **Διονύσιος**
† Ὁ Χαλκηδόνος **Γεράσιμος**
† Ὁ Νεοκαισαρείας **Ἱερόθεος**
† Ὁ Ἀγκύρας **Ἰωαννίκιος**
† Ὁ Ἀγχιάλου **Βασίλειος**
† Ὁ Ἴμβρου **Παΐσιος**
† Ὁ Νύσσης **Καλλίνικος**

ἐν Χριστῷ ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ εὐχέται.

Digitized by Google

Ἐκδίδομεν ἀμέσως, μετὰ τὰς καθαιρέσεις τῶν ἀποστατῶν ἀρχιερέων, τινὰς τῶν ἀπαντήσεων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν περὶ τῆς καθαιρέσεως, διότι καὶ μόνον αὐτὰς εὕρομεν, δηλ. Α΄) τὴν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, Β΄) τὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ Γ΄) τὴν τῆς Ἐκκλησίας Οὐγγροβλαχίας.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
περὶ τῆς καθαιρέσεως τῶν ἀποστατῶν

Α΄

Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περισπούδαστε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε κύριε Ἄνθιμε. Τὴν ὑμετέραν σεβασμιωτάτην Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τήν τε ἀπὸ ιζ΄ τοῦ παρελθόντος μηνὸς συνοδικὴν καὶ τὴν ἀπὸ κε΄ τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης Παναγιότητος συγχρόνως κομισάμενοι, ἐπὶ μὲν τοῖς εὐαγγελίοις τῆς ὑγιείας της εὐφράνθημεν, καὶ δόξαν καὶ εὐχαριστίαν τῷ δοτῆρι πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀνεπέμψαμεν· ἐπὶ δὲ τοῖς ἀνακοινουμένοις ἡμῖν περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος καὶ τῆς καθαιρέσεως μὲν τῶν δύο ἀρχιερέων, τοῦ Λοφτζοῦ Ἰλαρίωνος καὶ τοῦ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τῆς τελείας δὲ ἀπὸ τῆς ὁλομελείας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκκοπῆς τοῦ πρώην καθῃρημένου Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος σφόδρα, ὡς εἰκὸς, ἐλυπήθημεν καὶ ἠλγήσαμεν τὴν καρδίαν, ἅτε δὴ ὁρῶντες ὅτι ἡ ἀγαθὴ καὶ βαθεῖα ἐλπὶς, ἥνπερ ὑπετρέφομεν, ἀφ' ἧς μάλιστα ἀνέβη τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἡ σεβασμιωτάτη αὐτῆς κορυφὴ, περὶ τῆς ποθητῆς τοῦ πολυταράχου βουλγαρικοῦ ζητήματος λύσεως, φρούδη, ὡς

Digitized by Google

μὴ ὤφελεν, ἀπέβη, καὶ οἱ πολυκάματοι αὐτῆς ἀγῶνες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς μάτην ἐξεπονήθησαν, καὶ οὐκ ἦν, ὡς ἔοικε, κόρος τῷ πονηρῷ τῶν κακῶν, οὐδὲ πέρας τῶν μηχανημάτων αὐτοῦ. Νόμιμον, δὲ καὶ τῆς κανονικῆς ἀντεχομένην εὐθύτητος συναποφαινόμενοι καὶ ἡμεῖς διὰ τῆςδε τήν τε καθαίρεσιν καὶ τὸν ἀφορισμὸν τῶν ἄνωθι εἰρημένων τριῶν ἀποστατῶν καὶ μητραλοιῶν ἀρχιερέων, τῶν ἀκάρπων, ὡς ἡ τοῦ Εὐαγγελίου ἐκείνη συκὴ, ἀποδειχθέντων καὶ μετὰ τοσαύτην τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας στοργὴν καὶ συγκατάβασιν, οὐ παυόμεθα δεόμενοι πρὸς τὸν νυμφίον καὶ κυβερνήτην τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα τὸ μὲν ἐπιπροσθοῦν τοῦτο πυκνὸν νέφος ἐν τῷ στερεώματι αὐτῆς πρὸς τὸ μόνον καὶ ἀληθὲς αὐτῆς συμφέρον διαλύσῃ, καὶ ἐπαναγάγῃ τὴν προτέραν αἰθρίαν καὶ εἰρήνην, τῇ δὲ τοσοῦτον ἐκθύμως καὶ ἐνζήλως ἀγωνισαμένῃ πρὸς εἰρηνοποίησιν θεσπεσίᾳ αὐτῆς κορυφῇ τὸν ἄνωθεν παράσχῃ φωτισμὸν καὶ ἐνίσχυσιν εἰς ποιμαντορίαν τῶν ἐπαξίως ἐμπεπιστευμένων αὐτῇ λογικῶν αὐτοῦ προβάτων.

Ταῦτα κατὰ χρέος ἱεραρχικὸν καὶ φιλάδελφον ἐκ καρδίας ἐπευχόμενοι τῇ ὑμετέρᾳ σεβασμιωτάτῃ Παναγιότητι, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, ἧπέρ καὶ ἀποδιδόαμεν τὸν ἐν φιλήματι ἁγίῳ ἀδελφικὸν ἡμῶν ἀσπασμὸν, θεόσδοτα αἴσια πειθεινῶς ἀκριβολογούμενα, περαίνομεν τὸν λόγον, ἐξαιτούμενοι, ὅπως εἶεν ἄνωθεν τὰ ἔτη αὐτῆς ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ πανεύθυμα.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ͵αωοβ', φεβρουαρίου ιβ'.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης Παναγιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
καὶ ὅλως πρόθυμος
† Ὁ Ἱεροσολύμων **ΚΥΡΙΛΛΟΣ.**

Digitized by Google

B'.

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Ἀνθίμῳ σὺν τῇ περὶ αὐτὸν ἁγίᾳ Συνόδῳ ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφικόν τε καὶ ἐγκάρδιον ἀπονέμει ἀσπασμόν.

Σκληρὰν μὲν καὶ ὀδυνηρὰν, οὐχὶ δὲ καὶ ἀπρόοπτον ἔκπληξιν τῇ ψυχῇ πάντων ἡμῶν ἐνεποίησαν τὰ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ἀδελφικῇ ἐπιστολῇ τῆς ιζ' παρελθόντος μαΐου λεπτομερῶς ἐκτιθέμενα περὶ τῆς ὀδυνηρᾶς ἀνάγκης, εἰς ἣν περιέστη ἥ τε ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης καὶ ἡ περὶ αὐτὴν ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος τοῦ ἐφαρμόσαι τέλος τὴν δικαίαν καὶ ἐπαξίαν ποινὴν τοῖς ἀσεβέσιν ὑβρισταῖς τῶν ἱερῶν θεσμῶν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος, Παναγιώτατε δέσποτα, παρακολουθοῦσ' ἀπὸ πολλοῦ ἤδη μετ' ἄκρου πάντοτ' ἐνδιαφέροντος τὰ περὶ τὰς χώρας τοῦ Αἵμου δυσσεβῶς τεκταινόμενα κατὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀμφέβαλλε περὶ τῆς τελικῆς ἐκβάσεως τῆς ἀπαισίας ταύτης πλεκτάνης.

Καὶ ἐθλίβετο μὲν διορῶσα τὰς παγίδας, ἃς τεχνηέντως πάνυ ἵστη ἡ ποικίλη ἐπιβουλὴ τῷ ἀθώῳ καὶ εὐπίστῳ βουλγαρωνύμῳ λαῷ, οὐδέποθ' ὅμως ἐπτοήθη ἢ ἐδειλίασε καὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, καθ' ἧς αὕτη φυλετικῶς ἐξηρέθιζε καὶ διήγειρε τὸν δυστυχῆ τοῦτον τῶν βουλγάρων λαὸν, μητροκτόνα βέλη αὐτῷ ἐγχειρίζουσα.

Πολλάκις ἀπ' αἰώνων ἤδη κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν καὶ μαρτυρικῆς Ἐκκλησίας χεῖρες σκότιοι καὶ μητροκτόνοι ἠγέρθησαν· ἀείποθ' ὅμως αὗται μὲν μετ' αἰσχύνης κατέπεσον, ἡ δ' Ἐκκλησία λαμπροτέρα καὶ φωτεινοτέρα ἢ πρότερον

Digitized by Google

ἐπεφάνη τοῖς πᾶσι. Μητραλοῖαι δέ τινες καὶ σήμερον διενοήθησαν, ἵνα δολοφόνως προσφέρωσι τῇ γεννησάσῃ καὶ ἐκθρεψάσῃ αὐτοὺς τὸ πικρὸν τοῦ θανάτου ποτήριον. Νήπιοι! Τὸ ποτήριον τοῦτο γενήσεται ταύτῃ καὶ αὖθις νέας ζωῆς δωρητήριον καὶ νέας ρώμης πνευματικῆς παροχεύς.

Τὴν γὰρ παρασκευαζομένην ταύτην ὑποχθονίως κατὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας θανατηφόρον ἐπιβουλὴν εἰς ζωὴν αὐτῆς ἡ ὑμετέρα Παναγιότης μετέβαλεν, ἐκκόψασα ἐνθέσμως καὶ κανονικῶς τὰ παράσιτα καὶ ὀθνεῖα ταῦτα φυτὰ ἀπὸ τοῦ ὅλου κορμοῦ καὶ ἀπαλλάξασα τὸ γνήσιον τῆς ὀρθοδοξίας σῶμα ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς ταύτης παρασίτου λύμης.

Ἡ Ἐκκλησία ἄρα τῆς Ἑλλάδος, Παναγιώτατε, οὐ μόνον μέχρι κεραίας τὰς ἐπὶ τῶν βουλγαρικῶν πράξεις τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτης Συνόδου ὡς κανονικὰς ἐπιδοκιμάζει καὶ ἀποδέχεται, ἀλλὰ καὶ θερμῶς παρακαλεῖ τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα ἵνα ἐμμένῃ σταθερὰ καὶ ἀκλόνητος ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ τῆς κανονικῆς εὐθύτητος, ἐξ ἧς μόνης προσδοκᾶται ἐν τῷ μέλλοντι ἡ σωτηρία τῆς πανταχόθεν, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐπιβυλευομένης ὀρθοδοξίας.

Τέλος δὲ πάντες πρέπει ἵνα πεισθῶσι, Παναγιώτατε, ὅτι ἡ γεραρὰ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἡ καρτερικῶς ὑποστᾶσα αἰώνων μαρτύρια καὶ μὴ πτοηθεῖσα ἀπέναντι πολὺ πλέον ἰσχυρῶν, φοβερῶν καὶ ἀγρίων τῶν σήμερον αὐτῇ ἀπροσδοκήτως ἀναδυομένων ἐχθρῶν, οὐδέποτε κάμψει τὸν αὐχένα αὐτῆς ἐνώπιον οὐδενὸς, καταπροδιδοῦσα τὸ ἔνδοξον παρελθόν της, τὸ ἐγκυμονοῦν πολλὰ καὶ μεγάλα παρὸν, καὶ τὸ ἔτι λαμπρότερον καὶ γονιμώτερον μέλλον της.

Ταῦτα δὲ τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ Παναγιότητι μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ βαθυτάτου σεβασμοῦ διαγγέλλοντες, παρακαλοῦμεν αὐτὴν, ἵνα ἐπιχέῃ ἡμῖν τοῖς ἐλαχίστοις αὐτῆς

Digitized by Google

ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς τὰς ἁγίας αὐτῆς εὐλογίας, ἐφ' αἷς καὶ ὑποσημειούμεθα

Οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

† Ὁ Ἀθηνῶν **Θεόφιλος** πρόεδρος † Ὁ Κερκύρας **Ἀντώνιος**
† Ὁ Οἰτύλου **Προκόπιος** † Ὁ Γυθείου **Παρθένιος**
† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας **Ἰγνάτιος**.

Ὁ γραμματεὺς
ἀρχιμ. **Ἀβέρκιος Λαμπίρης**.

Ἐν Ἀθήναις τῇ ζ' ἰουνίου ͵αωοβ'.

Γ'.

Τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα προσκυνῶν ταπεινῶς, ἀσπάζομαι πανευλαβῶς τὴν ἁγίαν μοι αὐτῆς δεξιάν.

Μεθ' ὅσης ὑποκλίσεως βαθείας καὶ υἱϊκῆς ἀπεράντου ἀφοσιώσεως δεξάμενος τὰς ἀπὸ 24 φεβρουαρίου καὶ 20 παρεληλυθότος μαρτίου μηνὸς ἀλλεπαλλήλους ἀμφοτέρας τρισεβάστους μοι ἐπιστολὰς τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος, συνοδευμένας μετὰ τῶν ἐπισυναπτομένων αὐτῆς ἀντιτύπων ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰς βουλγαρικὴν δῆθεν διάλεκτον, ἐν σχήματι φυλλαδίων ἀποτεινομένων πρὸς τὸν ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν λαόν, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τῶν ἰδιαιτέρων τελευταίων ἀντιτύπων τῆς ὑπό τινος ὀρθοδόξου μετατυπωθείσης ἐπιστολῆς τοῦ κυρίου Ν. Μ. Βοσκριζένσκη, ἀποτεινομένης πρὸς τοὺς παρανομήσαντας βουλγάρους ἀρχιερεῖς καὶ ὡς ἐκ τούτων ἑκατέρων πληροφορηθεὶς κατ' ἔκτασιν τὰ ἐν αὐταῖς ἐμπεριεχόμενα, σπεύδω διὰ τῆς παρούσης μου νὰ καθυποβάλω πρὸς ἀπάντησιν πανευσεβάστως τῇ ὑμετέρᾳ τρισεβάστῳ μοι αὐτῆς Παναγιότητι, ὅτι καθ' ἃ

Digitized by Google

μέχρι τοῦδε, οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ προσπαθήσομεν ἐγκαρδίως καὶ ὁλοψύχως ἵνα συμμορφωθῶμεν τῷ ἱερῷ πνεύματι τῶν ἀπὸ μέρους τοῦ παναγίου πατριαρχικοῦ θρόνου αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς εἰσηγητικῶν ἀξιώσεων.

Συνεπείᾳ δὲ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἀνωτέρω, ἐνέκρινα ἄξιον, σπουδαιότατον, καὶ ἀπαραιτήτου ἱεροῦ καθήκοντος ἀπόφθεγμα ἀκράδαντον, τὸ νὰ προσφέρω ὑποκλινῶς τὰς ἐκ βάθους ψυχῆς πρὸς Κύριον ἐι θέρμους εὐχὰς καὶ ἐγκαρδίους παρακλήσεις μου, περὶ τῆς εὐτυχοῦς, καὶ ὡς ὤφελε κατὰ πάντα ἐντελοῦς μαθουσαλείου μακροβιώσεως τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, καὶ διελεύσεως τῶν πανσέπτων καὶ λαμπρῶν ἁγίων ἑορτῶν, τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ὑγιεινῶς, εὐθύμως, χαρμοσύνως καὶ ἐπὶ ἐπιτυχίᾳ πάντων τῶν ὧν ἐφίεται ἀγαθῶν, πρὸς ἀγλάϊσμα καὶ κοινὴν ἁπάντων τῶν ὀρθοδόξων εὐφροσύνην καὶ γενικὴν εὐχαρίστησιν, μένων ὡς ἐσαεὶ μετ' ἀνεκφράστου καὶ ἀνεκλαλήτου σεβάσματος,

τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος

ταπεινὸς δοῦλος

† Ὁ Οὐγγροβλαχίας **ΝΗΦΩΝ.**

Τῇ 12 ἀπριλίου 1872.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΣΧΑΤΟΝ
ἐπιλύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος

Προσθημ. Ἐν τῇ πρὸς τὰ μέλη τῆς Συνόδου τοῦ 1872 γενομένῃ πατριαρχικῇ ἀφηγήσει ἀναφέρεται ὅτι (βλ. σελίδα 356 τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου, ἀπὸ στίχου 12 καὶ ἑξῆς) ἡ Ἐκκλησία ἀνέθηκεν εἰς ἐπιτροπείαν πενταμελῆ τὴν σύνταξιν νέου σχεδίου συστάσεως καὶ

Digitized by Google

διοικήσεως Ἐξαρχίας τῶν ἐν Αἵμῳ χωρῶν. Τὸ σχέδιον ἐκδίδομεν ὧδε μετὰ τῆς προταττομένης ἐπιστολῆς

Παναγιώτατε δέσποτα,

Ἑπόμενοι τῇ σεβαστῇ διαταγῇ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου, πρὸς ἐκπόνησιν σχεδίου λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, συμφώνως πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, συνελθόντες καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν πάντα τὰ μέχρι τοῦδε μελετηθέντα καὶ σχεδιασθέντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, βάσιν ἐθέμεθα τοιούτου σχεδίου τὴν σύστασιν Ἐξαρχίας διὰ τῆς παραχωρήσεως ἐκκλησιαστικῶν τινων προνομίων. Ἀπὸ τῆς βάσεως ταύτης ὁρμώμενοι συνεταξάμεθα τὸ ἐπισυνημμένον σχέδιον, δι' οὗ παραχωροῦνται τῇ Ἐξαρχίᾳ ταύτῃ πάντα τὰ προνόμια τὰ τείνοντα εἰς ἐξασφάλισιν τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς αὐτοδιοικήσεως, διατηρουμένης τῆς κανονικῆς ἐξαρτήσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐν δὲ τῇ διαγραφῇ τῶν γεωγραφικῶν ὁρίων τῆς ἐξαρχικῆς περιφερείας, φρονοῦμεν ὅτι τὸ σχέδιον ἡμῶν εἶναι ἀπηλλαγμένον πάσης ἰδέας φυλετισμοῦ, ἥτις δυστυχῶς εἶχε παρεισφρύσει ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ.

Τῇ κθ' φεβρουαρίου ͵αωοϐ'.

Διατελοῦμεν

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος
ταπεινοὶ καὶ ὑποκλινεῖς θεράποντες
† Ὁ Δέρκων **Νεόφυτος**
† Ὁ Διδυμοτείχου **Διονύσιος**
ἀρχιμ. **Φιλόθεος Βρυέννιος**
ἀρχιμ. **Νικηφόρος Γλυκᾶς**
ἀρχιμ. **Γερμανὸς Ἀφθονίδης.**

ΣΧΕΔΙΟΝ ΛΥΣΕΩΣ

Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία συνίστησιν ἐκ τῶν

Digitized by Google

κάτωθι ἀριθμουμένων ἐπαρχιῶν ἐκκλησιαστικὴν Ἐξαρχίαν, ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους:

Α΄) Ἀνατίθησι τὴν ἐξάσκησιν τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων τῷ κατὰ καιρὸν μητροπολίτῃ Τορνόβου, ἔχοντι κυβερνᾷν αὐτὰς διὰ Συνόδου ἐκ τῶν μητροπολιτῶν αὐτῶν, ἧς ἐστι πρόεδρος.

Β΄) Ὁ μητροπολίτης Τορνόβου φέρει τὸν τίτλον καὶ τὴν ἀξίαν **ἐξάρχου Αἵμου,** οἱ δὲ μητροπολῖται τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, συμπεριλαμβανομένων ὑπὸ τὸ ὄνομα **Ἐξαρχία Αἵμου,** ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἐξαρχικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν.

Γ΄) Ὁ σχηματισμὸς τῆς Συνόδου, ἡ ἐκλογὴ τοῦ μητροπολίτου Τορνόβου, τοῦ καὶ ἐξάρχου, καὶ τῶν λοιπῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καὶ ἐν γένει ἡ ἐσωτερικὴ πνευματικὴ διοίκησις τῆς Ἐξαρχίας ὁρισθήσονται δι' ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, συνταχθησομένου συμφώνως πρὸς τὰς κανονικὰς διατάξεις καὶ τὰς παραδόσεις καὶ διατυπώσεις τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Δ΄) Ἡ χειροτονία τοῦ μητροπολίτου Τορνόβου, τοῦ καὶ ἐξάρχου, καὶ τῶν λοιπῶν μητροπολιτῶν τελεῖται μετὰ προηγουμένην κανονικὴν ἔκδοσιν τοῦ πατριάρχου, οὗ καὶ τοῦ ὀνόματος μνημονεύουσιν. Ἐν περιπτώσει δὲ ἐκλογῆς μητροπολίτου Τορνόβου, τοῦ καὶ ἐξάρχου, ἐκ μεταθέσεως, ἡ Σύνοδος εἰδοποιεῖ τοῦτο τῷ πατριάρχῃ πρὸς κανονικὴν ἐπικύρωσιν.

Ε΄) Τὸ βεράτιον τῆς πολιτικῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ μητροπολίτου Τορνόβου, τοῦ καὶ ἐξάρχου, ζητεῖται διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

ΣΤ΄) Ἐπιτρέπεται τῷ ἐξάρχῳ ὅπως δι' ὑποθέσεις μερῶν ἐντὸς τῆς ἐξαρχικῆς περιφερείας κειμένων ἀναφέρηται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Υ. Πύλην· ἰδίως δὲ ἐκδίδονται δι' αἰτήσεώς του τὰ βεράτια τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τῆς Ἐξαρχίας.

Ζ΄) Εἰς ὑποθέσεις ὑποβλητέας εἰς εὐρυτέραν ἐκκλησια-

Digitized by Google

στικὴν σύσκεψιν καὶ εἰς ζητήματα θρησκευτικὰ τηρεῖται, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἡ ἀναφορὰ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην.

Η΄) Ὁ ἔξαρχος ζητεῖ τὸ ἅγιον μῦρον παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Θ΄) Περὶ μεταβάσεως καὶ διαμονῆς τῶν ἱεραρχῶν ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ἰσχύουσιν αἱ κανονικαὶ διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῆς Ἐκκλησίας.

Ι΄) Ἡ Ἐξαρχία Αἵμου ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν Τορνόβου, Σοφίας, Βιδύνης, Κεστεντηλίου, Πρεσλάβας, Σαμακοβίου, Νύσσης, Νυσσάβας, Δρύστρας, Βάρνης, Μεσημβρίας, Ἀγχιάλου, Βράτζης, Λοφτσοῦ, Τζερβενοῦ· πρὸς δὲ τούτοις τὰ παρακείμενα τῇ Ἐξαρχίᾳ μέρη ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως προσαρτῶνται εἰς ἐκείνας ἐκ τῶν ἄνωθι μνησθεισῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἐξαρχίας, πρὸς ἃς μᾶλλον γειτνιάζουσιν, ἀνατιθεμένης τῆς περὶ τούτου σκέψεως τῇ συνόδῳ τῆς Ἐξαρχίας. Τὸ δὲ γεωγραφικὸν ὅριον τῆς Ἐξαρχίας διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν μερῶν τούτων διαγράφεται καὶ κανονίζεται ὡς ἑξῆς:

Διατηρουμένων τῶν σημερινῶν ὁρίων τῶν πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Σκοπίων μέχρι τοῦ Δοσπὰτ γ̇ιαϊλασὴ τῆς ἐπαρχίας Δράμας διὰ τῶν χωρίων Δοπράνιτζα καὶ Ἐλέσνιτζα, ἀνηκόντων τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας, τοὐντεῦθεν τὸ πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως σύνορον προχωρεῖ βορείως πρὸς τὰ χωρία Βατὰκ καὶ Κρίτζμα, ἀνήκοντα τῇ Ἐξαρχίᾳ· ἐκεῖθεν λαμβάνεται ὡς σύνορον ὁ ποταμὸς Κρίτζμα μέχρι τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ εἰς τὸν Ἕβρον, κἀκεῖθεν ὁ Ἕβρος μέχρι τῆς κώμης Σεϊμὲν ἐν τῷ καζᾷ Χάσκ̇οϊ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Σεϊμὲν τὰ πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Ἀδριανουπόλεως σύνορά εἰσιν ὁ εἰσβάλλων ὡσαύτως εἰς τὸν Ἕβρον ῥύαξ Σαστὶ δερεσὴ μέχρι τοῦ Ἀκ-πουνὰρ, τὰ χωρία Πογ̇ιατζὴκ, Γ̇ιαγμουρλὴ, ἡ κωμόπολις Γ̇ιάμ-

Digitized by Google

πολη, ἀνήκοντα τῇ Ἐξαρχίᾳ· ἀπὸ δὲ Γ̆ιάμπολης, τὸ νῦν ὑπάρχον πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Σωζουαγαθουπόλεως σύνορον.

ΙΑ') Τὰ *ἐντὸς τῆς Ἐξαρχίας κείμενα σταυροπήγια μοναστήρια διατελέσουσι καὶ τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.*

ΙΒ') Ἡ *ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου μετὰ τῶν κελλίων αὐτῆς, προσαρτωμένη εἴς τινα τῶν ἐντὸς τῆς Ἐξαρχίας ἐνοριακῶν μονῶν, ὑπάγεται εἰς τὴν συνήθειαν καὶ τάξιν τῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εὑρισκομένων μετοχίων τῶν διαφόρων ἄλλων ἱερῶν προσκυνημάτων καὶ μοναστηρίων, οἱ δὲ ἐν αὐτῇ ἱερεῖς διορίζονται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς, συνιστώμενοι τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου. Ὁ δὲ ἔξαρχος ἔχει τὴν ἄδειαν. χάριν ὑποθέσεων τῆς ἐξαρχικῆς περιφερείας μεταβαίνων πρὸς καιρὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, νὰ διαμένῃ ἐν τῇ ρηθείσῃ κατοικίᾳ. Τόσον δὲ ὡς πρὸς τὴν ἔλευσιν καὶ διαμονὴν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐκτελεῖν θρησκευτικήν τινα τελετὴν, ὑπόκειται εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, εἰς οὓς ὑπόκεινται ἅπαντες οἱ μητροπολῖται καὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ αὐτοὶ οἱ πατριάρχαι.*

† Ὁ Δέρκων **Νεόφυτος**
† Ὁ Διδυμοτείχου **Διονύσιος**
ἀρχιμ. **Φιλόθεος Βρυέννιος**
ἀρχιμ. **Νικηφόρος Γλυκᾶς**
ἀρχιμ. **Γερμανὸς Ἀφθονίδης.**

Digitized by Google

Προσημ. Φθάσαντες μέχρι τῆς κηρύξεως τοῦ σχίσματος, ἐκρίναμεν πρέπον νὰ ἐκδώσωμεν τὴν προεισαγωγικὴν ἔκθεσιν κατὰ τῆς ἑτεροδιδασκαλίας τοῦ φυλετισμοῦ, ἣν ἐξεπόνησεν ἐπιτροπεία τις, ὑπὸ τῆς μεγάλης Συνόδου τοῦ 1872 συσταθεῖσα, μεθ' ὃ ἐκδίδομεν τὸν ὅρον τῆς Συνόδου κατὰ τῆς ἐν Μεσαχώρῳ βουλγαρικῆς παρασυναγωγῆς. Ἡ ἔκθεσίς ἐστιν αὕτη :

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΦΩΤΙΖΟΥΣΑ
τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν τοῦ φυλετισμοῦ

Περάνασα σὺν Θεῷ καὶ διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν τὸ ἔργον αὐτῆς ἡ ἐπιτροπή, ὑποβάλλει αὐτὸ εὐσεβάστως τῇ κρίσει τῆς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συγκεκροτημένης ἁγίας καὶ μεγάλης ταύτης Συνόδου.

Ἡ ἐπιτροπὴ πρὸς εὐκρινεστέραν τοῦ ζητήματος κατανόησιν πρόσφορον ἐνόμισε διελεῖν τὸ ἑαυτῆς ἔργον εἰς τρία κεφαλαιώδη μέρη. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ δείκνυσιν ἱστορικῶς ὅτι οἱ ἐκ τῶν βουλγάρων ἀποσκιρτήσαντες, ὡς μὴ ὤφελε, τῆς κανονικῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν, τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἀρχικὴν ἰδέαν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ δείκνυσιν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ φυλετισμοῦ, πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου Εὐαγγελίου ἀντιβαίνουσα, ἄγνωστος ὅλως ὑπάρχει τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἀνατρέπει πολίτευμα· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἀπαρίθμησιν ποιεῖται κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης διαπεπραγμένων παναθέσμων καὶ ἀντικανονικῶν πράξεων ὑπὸ τῆς ἐκ τῶν ἀποσκιρτησάντων συστάσης παρασυναγωγῆς. Καὶ δὴ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ πρώτου.

Α'.

Ὅτε κατὰ τὸ αωνη' σωτήριον ἔτος, κατ' ἀπόφασιν τῆς

Digitized by Google

σεβαστῆς κυβερνήσεως, συνεκροτήθη συνέλευσις ἵνα μελετήσασα διευθετήσῃ καὶ κανονίσῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰ καθ' ἡμᾶς κοινὰ πράγματα, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας Τορνόβου ἔν τινι τῶν συνεδριάσεων ἐπέδωκεν ἀναφορὰν τῶν ἐντολέων αὐτοῦ, ἐν ᾗ οὗτοι ἔλεγον: «Ὁ διορισθησόμενος εἰς μίαν » ἐπαρχίαν ἀρχιερεὺς πρέπει, παρεκτὸς τῶν ἐσωτερικῶν, » οὕτως εἰπεῖν, προσόντων καὶ συστατικῶν αὐτοῦ (οἷον τὸ » νὰ ἦναι ἐνάρετος καὶ ἀνεπίληπτος, ὥστε καὶ τοῖς θύραθεν » αὐτοῖς σέβας ἐμπνέειν, παιδείας κοσμικῆς τε καὶ πνευματικῆς κάτοχος καὶ τὰ τοιαῦτα), νὰ ἔχῃ τὸ ἀναπόφευκτον » μέσον τῆς ἀμέσου καὶ ἐντελοῦς συνοικειώσεως καὶ συνδυάσεώς του μὲ τὸν λαὸν, ὃν πρόκειται νὰ ποιμάνῃ, δηλαδὴ » νὰ ἦναι κάτοχος τῆς καθομιλουμένης γλώσσης αὐτοῦ· » καθότι διὰ μόνου τοῦ ἰσχυροῦ τούτου μέσου δύναται νὰ » ἐξοικειωθῇ μὲ τὸν λαὸν αὐτὸν, καὶ μὴ θεωρῆται ὡς ξένος, » πρὸς δὲ καὶ νὰ ἐκπληροῖ δεόντως τὰ ἀρχιερατικὰ καὶ διδακτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα. Ἕκαστος ἔχων τὰ τοιαῦτα ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ προσόντα, οἱουδήποτε γένους καὶ ἂν » ἦναι, δύναται βεβαίως νὰ γένῃ ἀρχιερεὺς, καθὼς εἰς ἄλλας, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν· διότι ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ, ὑπήκοοι τοῦ κράτους, εἶναι καὶ πρέπει » νὰ ἦναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου. Καὶ οὐδεὶς αὐτῶν δὲν » πρέπει νὰ χαίρῃ ἐξαιρετικὰ δικαιώματα καὶ ἀνύπαρκτα » προνόμια. Εἴ τις ὅμως δὲν ἤθελεν, ὡς εἴρηται, γνωρίζει ἐντελῶς τὴν γλῶσσάν μας, καθὸ στερούμενος ἑνὸς οὐσιωδεστάτου μέρους τῶν ἀπαιτουμένων προσόντων, ἀπαιτοῦμεν » ἀπὸ τὴν εὐθύτητα καὶ δικαιοσύνην τῆς παρούσης συνελεύσεως, ὥστε ὁ τοιοῦτος εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἤθελε στέλλεσθαι ἀρχιερεὺς εἰς τὰς ἐπαρχίας μας ... ἐπὶ ποινῇ μὴ παραδοχῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας.

» Πρέπει δ' ἐξ ἅπαντος νὰ γίνηται ἡ ἐκλογὴ καὶ χειρο-

Digitized by Google

» τονία τῶν ἐπισκόπων μιᾶς μητροπόλεως ὑπὸ τὴν προε-
» δρείαν τοῦ μητροπολίτου· τῶν δὲ μητροπολιτῶν, ἐξαρτω-
» μένων ἀπὸ τοῦ πατριάρχου, ὡς οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ τοῦ μη-
» τροπολίτου, ἡ μὲν ἐκλογὴ νὰ γίνηται ὁμοίως, τῇ ψηφοφο-
» ρίᾳ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ προκριτωτέρων λαϊκῶν τε καὶ κλη-
» ρικῶν καὶ ἐπισκόπων, ἐὰν ὦσιν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς
» τῶν πλησιεστέρων μητροπολιτῶν, παρὰ τοῦ πατριάρχου
» προσδιοριζομένου, ἡ δὲ χειροτονία νὰ ἐκτελῆται ὑπὸ τοῦ
» πατριάρχου ἢ ἑνὸς τῶν προκρίτων ἀρχιερέων ὡς ἐπιτρόπου
» τοῦ πατριάρχου μετ' ἄλλων δύο, ἢ ἑνὸς ἀρχιερέως, συμ-
» φώνως τῇ διατάξει τῶν ἀποστολικῶν διαταγῶν» (βλ. σελ.
» 73—74 τοῦ κώδικος τῶν πρακτικῶν τῆς συνελεύσεως).

Τῆς ἀναφορᾶς ταύτης, ἐν ᾗ ἡ ἀρχὴ τοῦ φυλετισμοῦ οὔπω ἐξεδηλοῦτο, τὸ μὲν πρῶτον μέρος, τὸ περὶ τῶν προσόντων τῶν ἀρχιερέων, ἐντελῶς ἐγένετο παραδεκτὸν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ δεύτερον, τὸ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἔκπαλαι ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων προσιδιασμένον τῇ ψήφῳ τῶν ἐπισκόπων. Ἀλλὰ τῷ ἀντιπροσώπῳ Τυρνόβου οὐδόλως ἤρεσε τοῦτο, ἐφ' ᾧ καὶ ἐν ἄλλῃ συνεδριάσει, ἀγανακτῶν ὅτι ἡ συνέλευσις οὔτ' ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, οὔτ' ἐκύρωσε τὰς αἰτήσεις τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων αὐτῶν, ἐπανέλαβε τὴν αἴτησιν. Καὶ ἡ μὲν συνέλευσις ἀπήντησεν αὐτῷ ὅτι, ἀφοῦ οὐδεμία ἐπαρχία ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τὸν ἑαυτῆς ἀρχιερέα, οὐδ' αἱ βουλγαρικαὶ ἔχουσι δίκαιον τοῦ παραπονεῖσθαι ἐπὶ τοότῳ, ὁ δὲ τυρνοβίτης ἀντιπρόσωπος ἀνταπήντησεν: «Οἱ γραικοὶ ἠμ-
» ποροῦν νὰ χαρίσουν, ἀλλ' οἱ βούλγαροι δὲν θέλουν νὰ χα-
» ρίσουν». Μάτην τὰ λοιπὰ τῆς συνελεύσεως μέλη παρετήρησαν αὐτῷ ὅτι «ἡ κυβέρνησις μέχρι τῆς ὥρας δὲν γνωρίζει
» οὔτε γραικοὺς, οὔτε βουλγάρους, οὔτε ἄλλους, ἀλλ' ἓν ἔθνος
» ὀρθόδοξον, ἐφ' ᾧ καὶ προσεκάλεσεν εἰς τὴν συνέλευσιν

Digitized by Google

» μέλη ἐξ ὀρθοδόξων. Ὑμεῖς διαιρεῖτε· ἡ Ἐκκλησία δὲν δύ·
» ναται νὰ παραδεχθῇ, εἰμὴ μόνον ἓν ἔθνος. Καὶ ἡ συνέλευ-
» σις θεωρήσασα πάντας ἓν ἔθνος, ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰ γε-
» νικὰ πράγματα ἐν γένει». Ὁ τῆς Τορνόβου ἀντιπρόσωπος διαμαρτυρηθεὶς ἀπεσύρθη τῆς συνελεύσεως, διατυπώσας τὰς ἑξῆς τέσσαρας προτάσεις

«Α΄) Ἡμεῖς οἱ βούλγαροι, ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα τοῦ ἴσου
» ἀριθμοῦ, λέγομεν ὅτι ἡ συνέλευσις δὲν εἶναι πλήρης·

» Β΄) Ἡμεῖς τὴν πλειονοψηφίαν δὲν τὴν ἐδέχθημέν,
» ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων, ὅπου ἀντιπροσω-
» πεύομεν, ἡμεῖς εἴμεθα ὀλίγοι·

» Γ΄) Εἰς τὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων ζήτημα ἡμεῖς
» κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἀπαιτοῦμεν νὰ ἐκλέ-
» γωνται ἐκεῖθεν οἱ ἀρχιερεῖς·

» Δ΄) Διὰ ποῖον λόγον κατηργήθησαν οἱ πατριάρχαι
» τῶν βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν τρεῖς (ἐννοῶν, οὐκ οἴ-
» δαμεν ὅπως, τοὺς ποτὲ ἀρχιεπισκόπους Ἰπεκίου, Ἀχριδῶν,
» καὶ τὸν μητροπολίτην Τορνόβου). Εἰς τὴν θρησκείαν μας
» ἔσφαλαν, ἢ εἰς τὴν πολιτείαν;» (βλ. σελ. 280 καὶ τὴν β΄ ἀναφορὰν Τορνοβιτῶν, σελ. 286, αὐτόθι). Ἐκ τῶν οὕτω διατυπωθεισῶν προτάσεων καὶ τῶν ἐν τῇ συνεδριάσει ἐκείνῃ λεχθέντων καταφαίνεται, ὅτι ἡ τοῦ φυλετισμοῦ ἰδέα ἤρξατο ἀναφαίνεσθαι ἤδη ἐναργῶς.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς συνελεύσεως ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἀντιπροσώπου Τορνόβου ἐπηκολούθησαν πολλὰ ἀτοπήματα καὶ πράξεις βουλγάρων ἱερωμένων ἀντικανονικαὶ καὶ ἀντιχριστιανικαὶ ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ ἐνέργειαι πολλαὶ καὶ παντοῖαι παρὰ τῇ σεβ. κυβερνήσει καὶ τῷ βουλγαρικῷ λαῷ, μόνον ἐλατήριον ἔχουσαι τὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἰδέαν. Ταῦτα περιαλγῶς ὁρῶσα ἡ μεγάλη Ἐκκλησία καὶ τὴν φορὰν τοῦ κακοῦ στῆσαι θέλουσα, ἐξέδωκεν

Digitized by Google

ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Ἰωακεὶμ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγγίλλιον ἐν ιε΄ ἄρθροις, περιβληθὲν καὶ αὐτοκρατορικὸν κῦρος, δι' οὗ δεόντως ἱκανοποίει τήν τε ἀρχικὴν αἴτησιν τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν καὶ πάσας αὐτῶν τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας, ἡ πληρέστατα ἐξασφαλίζουσα τὰ ἀληθῆ πνευματικὰ συμφέροντα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ἀπερρίφθη μετὰ τοῦ ἐπικυροῦντος αὐτὴν αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κινήματος, καὶ οὕτως αἱ ἐλπίδες τῆς Ἐκκλησίας ἐματαιώθησαν πρὸς μεγίστην αὐτῆς θλίψιν.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῆς σεβ. κυβερνήσεως ὡς ἐκ τῶν βυυλγάρων ἀντιπροσώπων αἱ ἑξῆς ὀκτὼ προτάσεις:

«Α΄) Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, πιστὸν ὑπήκοον τοῦ ἐνδόξου ὀθωμανικοῦ θρόνου, ἐπειδὴ κατὰ τὸ θρήσκευμά του ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ γραικικοῦ Πατριαρχείου, παρακαλεῖ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ μετέχῃ τῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ του.

» Β΄) Τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἥτις μέχρι τοῦδε συνίστατο μόνον ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς βουλγάρου, ἀπὸ τοῦδε νὰ ὦσιν ἐξ ἡμισείας, δηλ. ἓξ βούλγαροι καὶ ἓξ γραικοί, οἵτινες ἅπαντες ὁμοῦ νὰ φροντίζωσι καὶ μεριμνῶσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων.

» Γ΄) Οἱ βούλγαροι ἀρχιερεῖς, οἵτινες θὰ ὦσι μέλη τῆς Συνόδου, νὰ σχηματίζωσιν ἐκτὸς τούτου, ὁμοῦ μὲ ἄλλα ἰσάριθμα λαϊκὰ μέλη, ἐκλεγόμενα ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων βουλγάρων, ἓν μικτὸν βουλγαρικὸν συμβούλιον· τοῦτο τὸ συμ-

» βούλιον νὰ θεωρῇ ἁπάσας τὰς μὴ θρησκευτικὰς ὑποθέσεις
» τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους.

» Δ') Εἰς τὸν ἱκανώτερον ἐκ τῶν ἐν τῷ βουλγαρικῷ μι-
» κτῷ συμβουλίῳ εὑρισκομένων ἀρχιερέων καὶ ἕνα λαϊκὸν
» βοηθὸν αὐτοῦ, ἐκλεγόμενον ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων βουλγάρων,
» νὰ δοθῇ μία ἐθνικὴ σφραγὶς, ὥστε νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα
» νὰ ἀναγγέλλωσι καὶ ἐπλιπαρῶσι τὴν σεβαστὴν κυβέρνη-
» σιν διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν. Πρὸς τούτοις δὲ οἱ δύο οὗτοι νὰ
» διαμένωσιν ἀείποτε παρὰ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλ-
» γαρικῇ ἐκκλησίᾳ.

» Ε') Ὁ πατριάρχης νὰ μὴ ἔχῃ ἐξουσίαν νὰ παύῃ καὶ
» ἀντικαθιστᾷ τὸν πρῶτον μητροπολίτην καὶ τὸν βοηθὸν αὐ-
» τοῦ λαϊκόν. Ἡ δὲ παῦσις καὶ ἀντικατάστασις αὐτῶν νὰ ἐκ-
» τελῆται ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ὅταν οὗτοι ἀπο-
» δειχθῶσιν ἔνοχοι παρεκτροπῆς τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὑπὸ
» τοῦ εἰρημένου μικτοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου.

» ΣΤ') Προκειμένου νὰ διορισθῇ εἴς τινα βουλγαρικὴν
» ἐπαρχίαν ἀρχιερεὺς, τότε νὰ προτείνωνται ὑπὸ τῆς χηρευ-
» σάσης ἐπαρχίας δύο ἱερωμένα ἄτομα καὶ ν' ἀποστέλλωνται
» τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ ὅστις ἐξ αὐ-
» τῶν ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ μικτοῦ συμ-
» βουλίου, οὗτος, συστηθεὶς πρῶτον εἰς τὸν πατριάρχην,
» ἔπειτα νὰ χειροτονῆται ἀρχιερεὺς τῆς χηρευούσης ἐπαρ-
» χίας κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς κανόνας.

» Ζ') Εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουσιν
» ἀναμὶξ γραικοὶ καὶ βούλγαροι, ὁ ἀρχιερεὺς νὰ ἐκλέγηται
» ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐξ ἐκείνου τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶναι
» πολυπληθέστερον, δηλ. ἂν μὲν οἱ γραικοὶ ἦναι περισσό-
» τεροι, νὰ ἦναι γραικὸς, ἂν δὲ οἱ βούλγαροι ἦναι περισσό-
» τεροι, νὰ ἦναι βούλγαρος. Ὁ εἰς τοιαύτην ἀνάμικτον ἐπαρ-
» χίαν διοριζόμενος ἀρχιερεὺς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ καλῶς καὶ

Digitized by Google

» τὰς δύο γλώσσας, τήν τε γραικικὴν καὶ βουλγαρικήν. Ἀπὸ
» τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ γίνηται οὐδὲν ἐμπόδιον εἰς τοὺς
» κατοίκους χωρίου ἢ πόλεώς τινος βουλγαρικῆς νὰ μεταχει-
» ρίζωνται τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν εἴς τε τὰς ἐκκλησίας
» καὶ τὰ σχολεῖα.

» Η΄) Ἀφοῦ ἐγκριθῶσι τὰ ἄνω εἰρημένα ἄρθρα, ἐπειδὴ
» εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κληρικοὺς δὲν συγ-
» χωρεῖται νὰ εἰσπράττωσι διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὸν βασιλικὸν
» ραϊᾶν ὑπὸ τὸ ὄνομα μιρὶ διαφόρους φόρους, πρέπει νὰ
» ὁρισθῇ, κατ' ἔγκρισιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, μία
» ἐτήσιος ἐπιχορήγησις ἀναλόγως μὲ τὸν βαθμὸν ἑκάστου».

Πρὸς μελέτην δὲ καὶ συζήτησιν τῶν ἀνωτέρω προτάσεων ὁ τότε οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος Σωφρόνιος συνεκάλεσε γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λογάδων, ἥτις μετὰ λύπης κατεῖδεν ἐν αὐταῖς ἐναργῶς τὸ διχαστικὸν τοῦ φυλετισμοῦ πνεῦμα. Καὶ οὐκ ἠρνήσατο μὲν ὅτι ἐλλείψεις τινὲς ἐν τῇ διοικήσει τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ καταχρήσεις ἀτόμων συνέβαινον ἔστιν ὅτε καὶ ὅπου, ἀλλ' ὅμως ἀπεφήνατο ὅτι, ἐπειδὴ ἐλήφθη πρόνοια περὶ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν τοιούτων διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμῶν, ἡ καθιέρωσις τοῦ φυλετικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, πρὸς τῷ ἀντιχριστιανικῷ αὐτοῦ χαρακτῆρι, ἀπέβαινε καὶ παντάπασιν ἄσκοπος. Πρὸς τούτοις παρετήρει ὅτι τὸ ἐν ἐνεργείᾳ μικτὸν συμβούλιον, συγκροτούμενον ἐκ σταθερῶν ὀρθοδόξων κατοίκων τῆς πρωτευούσης, καὶ ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ἐνοριῶν, ἄνευ διαστολῆς γένους καὶ φυλῆς, ἐκτελεῖ τὰ διαγεγραμμένα αὐτῷ καθήκοντα ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν φυλετικὴν ἰδέαν, καὶ ἔχει περιωρισμένην δικαιοδοσίαν· τοὐναντίον δὲ αἱ τρεῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι προτάσεις (Γ΄, Δ΄ καὶ Ε΄) σκοποῦσι τὴν σύστασιν ἰδιαιτέρου ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου, ἔχοντος ἀποστολὴν ἐφ' ἁπάσης

Digitized by Google

τῆς κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν βουλγαρικῆς φυλῆς. Καὶ εἰ μὲν τὸ τοιοῦτον βουλγαρικὸν συμβούλιον συνέκειτο ἐκ μόνων λαϊκῶν, οὐδὲν εἶχεν εἰπεῖν τὸ Πατριαρχεῖον· ἐπειδὴ δὲ ἔμελλε σύγκεισθαι ἐξ ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου, τὸ Πατριαρχεῖον οὐδόλως ἠδύνατο παραδεχθῆναι αἴτησιν τοιαύτην, ἀντικειμένην εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, καθ' οὓς οὐδόλως ἐπιτρέπεται ἵνα ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ δύο ὀρθόδοξοι θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ ἐξασκῶσιν ἐξουσίας ἐντελῶς ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτήτους. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὁ τοπικὸς ἐπίσκοπος ἔχει ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ εὑρισκομένων ὀρθοδόξων οἱουδήποτε γένους καὶ ἂν ὦσιν, ἔτι καὶ ἐπ' αὐτῶν ὅσοι παρεπιδημοῦσιν ἐκ τόπων ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας. Πρὸς τούτοις παρετήρει ὅτι καὶ ἡ διανομὴ τῶν συνοδικῶν ἑδρῶν μεταξὺ ἓξ γραικῶν καὶ ἓξ βουλγάρων, καὶ ἡ ὑποκειμένη τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰδέα, ἵνα ἕκαστος ἀρχιερεὺς εἰσέρχηται ἐν τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ θᾶττον ἢ βράδιον, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης ἐπαρχίας, εἰσὶ πράγματα ἀντικανονικὰ καὶ καινοφανῆ οὐ μόνον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ χριστιανωσύνῃ.

Διὰ τοιούτων περίπου ἀπαντήσεων ἀπεδοκίμαζεν ἡ τότε γενικὴ συνέλευσις τὸ ἐν ταῖς ὀκτὼ ἐκείναις προτάσεσιν ἀναφαινόμενον πνεῦμα τοῦ φυλετισμοῦ, τὸ τεῖνον εἰς καταστροφὴν τοῦ ἐπικρατοῦντος διοικητικοῦ τῆς Ἐκκλησίας συστήματος, ἐρειδομένου ἐπὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἑνότητος καὶ ἀγάπης καὶ τοῦ συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων.

Τὸ αὐτὸ τοῦ φυλετισμοῦ πνεῦμα ἐπεκράτει καὶ ἐν ταῖς ἓξ νεωτέραις προτάσεσιν, αἵτινες διεβιβάσθησαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐν ἔτει ͵αωξς΄. Ἐν αὐταῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις ᾔροντο φανερῶς καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριῶν, θεωρου-

Digitized by Google

μένων τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους Βουλγάρων ὡς ὑπαγομένων, κατὰ τὰς προτάσεις ταύτας, ὑπὸ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τῆς συνισταμένης φυλετικῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν αὐταῖς π. χ. λέγεται περὶ τοῦ κλήρου τῆς ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου· «Οἱ ἱερεῖς τῆς » ἐκκλησίας ταύτης, ἐπειδὴ ἔχουσιν ἐπαρχιώτας αὐτῶν πάν» τας τοὺς ἐν ταῖς διαφόροις συνοικίαις τῆς πρωτευούσης » εὑρισκομένους βουλγάρους, ἀκωλύτως θέλουσιν ἱερουργεῖ » πανταχοῦ ὅπου ἂν προσκληθῶσιν». Οὕτως ὑψηλὴ ἤρετο ἡ σημαία τοῦ φυλετισμοῦ ἐν μέσῳ τῆς τέως ἀγνοούσης αὐτὴν Ἐκκλησίας, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος τῆς ἑνότητος.

Ἡ τοῦ φυλετισμοῦ ἰδέα ἐξηγέρθη ἰταμωτέρα ἐκδηλουμένη ἐν τῇ ἀκάμπτῳ τῶν προϊσταμένων τοῦ κινήματος ἐπιμονῇ τοῦ διεγεῖραι διὰ θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων μέσων στάσεις κατὰ τῶν ἑκασταχοῦ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἀναστατῶσαι πανταχοῦ τῆς περιφερείας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τὰ πνεύματα πρὸς πληρεστάτην συγκρότησιν φυλετικῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Μ. Ἐκκλησία ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Γρηγορίου, ἅμα μὲν σπεύδουσα ὅπως ἀνακόψῃ τέλεον τὴν ὁρμὴν τῶν τὰς στασιαστικὰς ταύτας κινήσεις καὶ τὰ σκάνδαλα ὑποδαυλιζόντων ἔν τε ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἅμα δὲ πρὸ πάντων ἐπιθυμοῦσα ἱκανοποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ τὰς ἀληθεῖς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν τέκνων αὐτῆς, εἰς προφύλαξιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ φυλετικοῦ βαράθρου, εἰς ὃ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἐξωθοῦντο, διατηρῆσαι δὲ ταὐτοχρόνως τούς τε ἱεροὺς κανόνας, τοὺς διέποντας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ ἀνέκαθεν προνόμια τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐξεῦρε σχέδιον ἐξαρχίας ἐκκλησιαστικῆς, αὐτοδιοικήτου μέν, ἐξαρτωμένης δὲ κανονικῶς ἀπὸ

Digitized by Google

τοῦ πατριάρχου καὶ ἀπαρτιζομένης ἐξ ὡρισμένων ἐπαρχιῶν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ σχέδιον τοῦτο, καίπερ φέρον ἅπαντα τὰ προσόντα τῆς νομιμότητος καὶ τῆς φιλοστοργίας, οὐκ ἐγένετο παραδεκτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κινήματος, ὡς μὴ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν γενικὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἰδέαν. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ δύο νέα σχέδια, ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης διαβιβασθέντα, συνιστῶντο τῷ πατριάρχῃ, ἅπερ πανηγυρικῶς ἀπεδέξαντο οἱ Βούλγαροι φυλετισταί, καθότι δι' αὐτῶν ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἰδέα τοῦ φυλετισμοῦ, ἣν πρωΐμως ἤδη ἤρξαντο ἐπιδιώκειν.

Τὸ Α' ἐν αὐτοῖς ἄρθρον, φέρ' εἰπεῖν, τὸ λέγον ὅτι «εἰς » οἱονδήποτε μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπικρατείας ὑπάρ» χουσι κάτοικοι, βούλγαροι μὲν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν » γλῶσσαν, ὀρθόδοξοι δὲ τὸ θρήσκευμα, οὗτοι θέλουσιν » ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν διὰ τὰς ἐκκλησίας των καὶ » διορίζειν ἱερεῖς, εἰδότας τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν», σχετιζόμενον πρὸς τὸ Ε'—Ζ', τὸ ὁρίζον «ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν » τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν καὶ τὴν πνευματικὴν » διοίκησιν ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία θέλει εἶσθαι ἓν σῶμα » κεχωρισμένον καὶ ἀνεξάρτητον», καὶ ἐπισφραγιζόμενον ὑπὸ τοῦ Γ' λέγοντος· «πρὸς ἐποπτείαν τῆς πνευματικῆς διοι» κήσεως τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν θέλει διαμένει ἐν » Κωνσταντινουπόλει εἷς μπὰς μητροπολίτης, ἔχων παρ' ἑαυ» τῷ Σύνοδον διαχειριζομένην τὰ πνευματικὰ» παριστῶσι τὴν εἰκόνα τῆς ἐθνικῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἐξασκούσης τὴν ἑαυτῆς δικαιοδοσίαν εἰς τοὺς καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν διεσπαρμένους ὁμοφύλους.

Τοιαῦτα δὲ σχέδια, ἀντικείμενα ὅλως πρὸς τὸ καθολικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας, ἀπέβαινον, ὡς εἰκός, ἀπαράδεκτα. Ἡ δὲ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἐξαντλήσασα ἤδη πάντα οἰκονομίας τρόπον καὶ πιεζομένη πανταχόθεν, ἐξεκάλεσε τὴν ὑπό-

Digitized by Google

θεσιν εἰς τὴν ψῆφον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, προτείνασα συγκρότησιν Συνόδου οἰκουμενικῆς· ἀλλ' ἐνῷ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, συμφώνους ἔχουσα καὶ ἄλλας αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, ἀπεξεδέχετο τὴν περὶ τούτου ἄδειαν τῆς Ὑψ. Πύλης, οἱ μὲν καινοτομοῦντες φυλετισταὶ κατεξανέστησαν κατὰ τῆς προτάσεως τῆς συγκροτήσεως οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ δὲ σεβαστὴ κυβέρνησις, λύουσα παραδόξως ἀφ' ἑαυτῆς τὸ ζήτημα, ἐξέδωκε περὶ τούτου αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον, ὅπερ, ὡς διὰ τοῦ δεκάτου πρὸ πάντων ἄρθρου ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ, ἐγένετο πανηγυρικῶς ἀσπαστὸν παρ' αὐτοῖς.

Τὴν ἰδέαν τῆς συστάσεως φυλετικῆς Ἐκκλησίας ἐπειράθησαν κατόπιν ἀποδεῖξαι ἐνυπάρχουσαν δῆθεν καὶ ἐν τῷ πολιτεύματι τῆς Ἐκκλησίας διά τινος φυλλαδίου ἐπιγραφομένου «Ἀντίρρησις εἰς τὸ Ἐπιστολιμαῖον Ὑπόμνημα τοῦ Πα» τριαρχείου· 1871», ἐνῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀναγινώσκονται καὶ τάδε: «ἐπὶ τῆς φράσεως βουλγαρικὴ Ἐκκλησία», ἡ λέξις βουλγαρικὴ δηλοῖ ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ἐκκλησία, ἤτοι ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, συνεστήθη διὰ τοὺς βουλγάρους καὶ ἐξασκεῖται ἐπὶ τῶν χριστιανῶν βουλγάρων τῶν ἐν γνωστοῖς μέρεσι τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους κατοικούντων, οὐχὶ δὲ ἐπὶ τῶν πόλεων καὶ χωρῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν κατοικουμένων· αὗται γάρ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι καὶ ὑπὸ μὴ χριστιανῶν πολλαχοῦ κατοικοῦνται (τί δ' οὐχὶ καὶ ὑπὸ χριστιανῶν μὴ βουλγάρων;) τοῦ βασιλέως εἰσί, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἄρχονται (οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι;) Οὕτως ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀποστολικοῖς χρόνοις ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος Παῦλος, συλλήβδην μὲν τὰς παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι συστηθείσας Ἐκκλησίας, ἤτοι ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς, ὑπαινιττόμενος, λέγει περὶ τῶν συνεργῶν αὐτοῦ Πρισκίλλας καὶ Ἀκύλα· «Οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν»· μερικώτερον δέ τινας αὐτῶν ἀναφέ-

Digitized by Google

ρων, ὁτὲ μὲν ἐκ τοῦ τόπου, ὁτὲ δὲ ἐκ τῶν κατοίκων αὐτὰς ὀνομάζει, οἷον «τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ», «τῇ Ἐκκλησίᾳ λαοδικέων», «τῇ Ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων», «αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας» κτλ. τούτοις δ' ἑπόμενοι καὶ οἱ τῆς Α' οἰκουμενικῆς Συνόδου θεοφόροι πατέρες ὑπογράφοντες εἰς τὰ πρακτικὰ αὐτῆς ὠνομάσθησαν ἅπαντες ὡς ἐκ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας. Ἄλλων δὲ Συνόδων πάλιν οἱ πατέρες ἐξ ὁλοκλήρου ἐθνικῆς χώρας, ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτῶν ὑπογράφοντες ὠνομάσθησαν· οἷον, Εὐάγριος σικελὸς, Τιμόθεος ἐπαρχίας σκυθῶν, Εὐστάθιος ἔθνους σαρακηνῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἱστορικοὶ πολλάκις τοὺς ἐπισκόπους ὡς ἐκ τοῦ ἔθνους ὠνόμασαν· οἷον «Θεοφίλῳ, ὃς τῶν γότθων ἐπίσκοπος ὢν ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ παρὼν καθυπέγραψε» ... «ταύτης δὲ τῆς πρεσβείας ἄρξαι Οὐλφίλαν τοῦ ἔθνους ἐπίσκοπον»· καὶ «ἀμέλει τοι καὶ σκύθας λόγος διὰ ταύτην αἰτίαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς μεῖναι πίστεως ... Εἰσέτι δὲ καὶ νῦν ἔθος παλαιὸν ἐνταῦθα κρατεῖ τοῦ παντὸς ἔθνους ἕνα τὰς Ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖν». Οὐκ ἀληθὴς ἄρα ὁ λόγος τοῦ Πατριαρχείου, ὅτι ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε διέκρινεν ἐθνικότητας· διότι, ὡς καλῶς αὐτὸ πάλιν λέγει, ὁ θεμελιωτὴς αὐτῆς ἐκάλεσεν εἰς τὴν πίστιν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ συνεπῶς πρὸς τοῦτο οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ συνέστησαν Ἐκκλησίας παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα κυβερνῶσιν αὐτὰ πνευματικῶς, καὶ ἵνα «πάντα τὰ ἔθνη δουλεύσωσι τῷ Κυρίῳ», κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, καὶ οὕτω φυσικῶς ἐγεννήθησαν πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, ἃς ὁ ἀπόστολος ἀναφέρει, ὡς προείπομεν. Οὕτω συνεστήθησαν καὶ εἰσέτι ὑπάρχουσιν αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ ἔθνους τῶν ρωμαίων ἐν Ῥώμῃ, τῶν γραικῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἑλλάδι, Κύπρῳ καὶ ἀλλαχοῦ, τῶν ρώσσων ἐν Κιέβῳ καὶ Πετρουπολει. τῶν σέρβων, τῶν βουλγάρων, τῶν σκυθῶν, τῶν γότθων κτλ., ὡς προείπομεν. Καὶ διὰ τὰς τοιαύτας ἐθνικὰς Ἐκκλησίας αὐτὸς

Digitized by Google

ὁ ἀποστολικὸς κανὼν λδ' λέγει· «Τὰ παρ' ἑκάστην ἐκκλησίαν συμβαίνοντα τὴν τοῦ ἔθνους Σύνοδον, ὡς ἄριστα φανείη, διοικεῖν τε καὶ πράττειν» (ἐσφαλμένως κεῖται ὁ κανών). Ὁρᾷς; «Ἡ σύνοδος τοῦ ἔθνους νὰ διοικῇ ἑκάστην ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν διατάττουσιν οἱ ἀπόστολοι» (σελ. 25—29).

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω περικοπῆς, καίπερ οὕτω προφανῶς διαστρεφούσης τὰ νοήματα τῶν ἁγίων Γραφῶν, τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ ἱστορούμενα πράγματα, καταφαίνεται ἡ σπουδὴ τοῦ ἐφεδράσαι τὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἀρχὴν ἐπὶ τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ ἀνέκαθεν πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τούτοις τὸν ἐθνοφυλετικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀνταρσίας μαρτυροῦσι καὶ τὰ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην γράμματα τοῦ ὑπ' αὐτῶν ὀνομασθέντος ἐξάρχου, μὴ ὀκνήσαντος ὑπογράψαι «Ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος καὶ ἔξαρχος τῶν βουλγάρων»· ἡ γινομένη διάκρισις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς γραικικοῦ καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους· ἡ προσφώνησις τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς πολιτείας ὅτι «τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος εἶχεν ἔκπαλαι ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις ἡνώθη, οὐκ οἴδαμέν πως, τῷ γραικικῷ Πατριαρχείῳ» καὶ ὅτι «ἡ ἔκδοσις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου ἀποκατέστησε τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν» κτλ. καὶ τελευταῖον αἱ ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀνενδότως διενεργούμεναι εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ἀποστολαὶ πρὸς ἐκκλησιαστικὴν ἀναστάτωσιν τῶν ἑκασταχοῦ ὀρθοδόξων βουλγάρων.

Δείξαντες ἀποχρώντως ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε εἰρημένοις τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ διέπουσαν τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας τῶν ἀποσκιρτησάντων ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ τὴν παρασυναγωγὴν αὐτῶν ἐπ' αὐτῆς καὶ μόνης τῆς ἀρχῆς τεθεμελιωμένην, μεταβαίνομεν εἰς τὸ δεύτερον μέρος, ὅπως δείξωμεν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη ἄγνωστος ὅλως ὑπάρχει τῇ

Digitized by Google

καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἀνατρέπει πολίτευμα.

Β΄.

Α΄) Ὁ φυλετισμὸς, ἤτοι ἡ λόγῳ διαφόρου φυλετικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης διάκρισις καὶ διεκδίκησις ἢ ἐξάσκησις ἀποκλειστικῶν δικαιωμάτων παρ' ἀτόμων ἢ ὁμάδων ἀνθρώπων ὁμοχώρων τε καὶ ὁμοταγῶν, ὁποίαν μέν τινα δύναται ἔχειν ὑπόστασιν ἐν ταῖς πολυσπερέσι καὶ μιξοφύλοις κοσμικαῖς πολιτείαις, ἀλλότριόν ἐστι τῆς ἡμετέρας προθέσεως ἐρευνᾷν καὶ διαγινώσκειν· ἀλλ' ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, κοινωνίᾳ οὔσῃ πνευματικῇ, προωρισμένῃ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ θεμελιωτοῦ αὐτῆς ἵνα συμπεριλάβῃ πάντα τὰ ἔθνη εἰς μίαν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα, ὁ φυλετισμός ἐστί τι ξένον καὶ ὅλως ἀδιανόητον· καὶ ὄντως ὁ φυλετισμὸς, ἤτοι ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συγκρότησις ἰδίων φυλετικῶν Ἐκκλησιῶν, πάντας μὲν τοὺς ὁμοφύλους ἀποδεχομένων, πάντας δὲ τοὺς ἑτεροφύλους ἀποκλειουσῶν καὶ ὑπὸ μόνων ὁμοφύλων ποιμένων διοικουμένων, ὡς ἀξιοῦσι νῦν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ φυλετισμοῦ, ἔστι τι ὅλως ἀνήκουστον καὶ πρωτοφανές.

Πᾶσαι αἱ ἀπ' ἀρχῆς κατὰ μέρος συστᾶσαι χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἦσαν τοπικαὶ, τοὺς πιστοὺς ὡρισμένης πόλεως, ἢ ὡρισμένης τοπικῆς περιφερείας περιλαμβάνουσαι ἄνευ φυλετικῆς διακρίσεως· διὸ καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως συνήθως ἢ τῆς χώρας, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς καταγωγῆς τοῦ πληρώματος αὐτῶν προσωνυμοῦνται.

Ἐν πρώτοις ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλὴμ συνέκειτο, ὡς γνωστὸν, ἐξ ἰουδαίων καὶ προσηλύτων ἐκ διαφόρων ἐθνῶν· ὡσαύτως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Ρώμης καὶ αἱ λοιπαὶ ἐξ ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν αἱ πλείους ἀπηρτίζοντο. Ἑκάστη δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν

Digitized by Google

τούτων ἀπετέλει καθ' ἑαυτὴν ὅλον τι συμπαγὲς καὶ ἀδιαίρετον· ἑκάστη ἀνεγνώριζεν ὡς ἀποστόλους αὐτῆς τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἅπαντας ἰουδαίους τῷ γένει ὑπάρχοντας· ἑκάστη εἶχεν ἐπίσκοπον τὸν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἄνευ τινὸς φυλετικῆς διακρίσεως καθιστάμενον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῆς ἱδρύσεως τῶν πρώτων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Αἱ δὲ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου ἀναφερόμεναι Ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν (Ρωμ. ιϛ', 4) πρόδηλον ὅτι συγκροτούμεναι ἐξ ἐθνικῶν, οὐχὶ τῆς αὐτῆς πάντως φυλῆς καὶ γλώσσης, ὠνομάσθησαν οὕτως, οὐχὶ πρὸς διάκρισιν τῶν καθ' ἕκαστον ἐθνῶν, ἀλλὰ κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς ἐξ ἰουδαίων πιστούς. Ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ φράσεις Ἐκκλησία θεσσαλονικέων, λαοδικέων, σμυρναίων κτλ. οὐδαμῶς τὴν φυλὴν διακρίνουσι· διότι οὐδ' ἠκούσθη πώποτε φυλὴ σμυρναϊκή, φυλὴ λαοδικική, φυλὴ θεσσαλονικική κτλ. ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσι Σμύρνῃ, Λαοδικείᾳ, Θεσσαλονίκῃ, κτλ. ἀδιακρίτως τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς.

Καταχρήσεις καὶ ἐντεῦθεν γογγυσμοὶ καὶ δυσπιστία ἱστορεῖται ὅτι συνέβησαν καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων μελῶν τῶν πρώτων Ἐκκλησιῶν, καθὼς π. χ. ὁ γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ὅμως οἱ θεῖοι ἀπόστολοι πρὸς καθησύχασιν τῶν πνευμάτων οὐ κατέταμον τὴν μίαν τῶν Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίαν εἰς δύο, εἰς ἑβραϊκήν, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἑλληνιστικήν, ἀλλὰ συγκαλέσαντες τοὺς πιστοὺς τῆς Ἐκκλησίας «ἐπισκέψασθέ, εἶπον, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτά, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης» (Πράξ. ϛ', 3).

Ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς συστάσεως τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐπικρατεῖ καὶ μετὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς δηλονότι, ἢ ταῖς τῶν διοικήσεων Ἐκκλη-

Digitized by Google

σίαις, αἵτινες καθωρίσθησαν ὡς ἐκ τῆς τότε ἐπικρατούσης πολιτικῆς διαιρέσεως ἢ ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν λόγων. Τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν ἑκάστης τῶν τοιούτων Ἐκκλησιῶν συνέκειτο ἐκ χριστιανῶν πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης.

Οὕτω δὲ καὶ αἱ μέχρι τοῦδε χάριτι θείᾳ διατηρούμεναι Ἐκκλησίαι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ ἡ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν εἰσιν Ἐκκλησίαι τοπικαί, τουτέστιν ἐντὸς γεωγραφικῶν ὁρίων περιλαμβανόμεναι καὶ οὐχὶ ἐθνικαί· διὸ καὶ προσωνυμοῦνται οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς παντοδαπῶν ἐθνῶν, ἑλλήνων φέρ' εἰπεῖν, αἰγυπτίων, σύρων, ἀράβων, βλάχων, μολδαυῶν, σέρβων, βουλγάρων καὶ λοιπῶν, τῶν συνήθως ἀναμὶξ ἐν τοῖς κλίμασι τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων κατοικούντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πρωτευούσης πόλεως.

Τοιαῦται ἦσαν καὶ αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου καὶ τὸ λεγόμενον πατριαρχεῖον Τορνόβου, περὶ ὧν ἐσχάτως τοσοῦτος ἐγένετο λόγος ὑπὸ τῶν φυλετιστῶν, τουτέστιν ἦσαν Ἐκκλησίαι ἐντὸς ὁρίων διαγεγραμμέναι καὶ οὔτε λόγῳ φυλετισμοῦ συνέστησαν, οὔτε πλήρωμα περιεῖχεν ἐξ ὁμοφύλων πάντων καὶ ὁμογλώσσων. Αἱ δὲ μεταγενέστεραι ἐκφράσεις Ἐκκλησία λατινική, ἑλληνική, ἀρμενικὴ κτλ. δηλοῦσιν ἐν γένει οὐχὶ διάκρισιν ἔθνους, ἀλλὰ διαφορὰν δόγματος. Παρομοίως Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ρωσσίας, τῆς Σερβίας, τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας, ἢ καταχρηστικώτερον Ἐκκλησία ἑλληνική, ρωσσική, σερβικὴ κτλ. σημαίνουσιν Ἐκκλησίας αὐτοκεφάλους, ἢ ἡμιανεξαρτήτους, ἐν ἐπικρατείαις αὐτονομουμέναις ἢ ἡμιανεξαρτήτοις, καὶ ἔχουσιν ὡρισμένα ὅρια αὐτὰ τὰ τῆς πολιτικῆς ἐπικρατείας, ὧν ἐκτὸς οὐδεμίαν ἔχουσι δικαιοδοσίαν ἐκκλησιαστικήν· συνέστησαν δὲ οὐχὶ λόγῳ ἐθνικότητος, ἀλλὰ πολιτικῆς καταστάσεως, καὶ

Digitized by Google

ἔχουσι πλήρωμα οὐχὶ ἐξ ὁμοφύλων πάντων καὶ ὁμογλώσσων. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' οὐδ' ἐν αὐταῖς ταῖς αἱρετικαῖς καὶ σχισματικαῖς κοινωνίαις ἐφάνη ποτὲ συνύπαρξις ὁμοδόξων καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτήτων φυλετικῶν Ἐκκλησιῶν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐνορίᾳ, πόλει ἢ χώρᾳ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ πατέρες τῶν ἱερῶν Συνόδων, μερικῶν τε καὶ γενικῶν, τοπικῶν ἢ οἰκουμενικῶν, παρουσιάζουσιν ἐν αὐταῖς οὐχὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ ἰδιότητι εἴτε ἑαυτῶν, εἴτε τῶν ποιμνίων αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἐκπροσωποῦντες τὴν Ἐκκλησίαν, ἧς προΐστανται. Εἰ δέποτε ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν πρώτων Συνόδων καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ ἀπαντῶσιν ἐπίσκοποι προσωνυμούμενοι οὐχὶ ἐκ πόλεως ἢ χώρας, ἀλλ' ἐξ ἔθνους, οἷον ἐπίσκοπος σαρακηνῶν, γότθων καὶ σκυθῶν, τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς τηνικαῦτα ἀορίστου καὶ ἀκαταρτίστου ἔτι πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως ἐθνῶν τινων ῥαδίως συνάγεται, συνέβαινε, διότι ἐκ τοῦ ὅλου ἔθνους ὀλίγοι τινὲς μόνον ἦσαν οἱ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀποδεξάμενοι καὶ οὗτοι οὔπω μονίμως ἐν πόλεσι συνῳκισμένοι.

Ἐὰν δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς ἀποβλέψωμεν κανόνας, ἐφ' ὧν τὸ τῆς Ἐκκλησίας πολίτευμα ἐφεδράζεται, οὐδαμοῦ ἐν αὐτοῖς εὑρίσκομεν ἴχνος φυλετισμοῦ. Οἱ περὶ ἐκλογῆς καὶ προχειρίσεως ἐπισκόπων, μητροπολιτῶν, πατριαρχῶν καὶ τῶν λοιπῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας κανόνες οὐδαμοῦ ὁρίζουσιν ὡς προσὸν τῶν ἐκλεξίμων τὸ φυλετικὸν γνώρισμα κατὰ τὴν τῶν φυλετιστῶν ἀξίωσιν, ἀλλὰ μόνα τὰ ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ προσόντα, ὁποῖα προδιετύπωσεν ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος ἐν ταῖς πρὸς Τιμόθεον καὶ Τίτον ἐπιστολαῖς. Ὡσαύτως καὶ οἱ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἱεροὶ κανόνες, οἱ εἰς τὰς συστάσεις, ἑνώσεις ἢ διαιρέσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἀποβλέποντες, πολιτικοὺς λόγους ἢ ἐκκλησιαστικὰς ἀνάγκας προβάλλονται, οὐδέποτε δὲ φυλετικὰς ἀξιώσεις,

Digitized by Google

Αὐτὸν δὲ τὸν λδ' κανόνα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὃν καὶ μόνον ἐπικαλοῦνται ὑπὲρ ἑαυτῶν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ φυλετισμοῦ, τὸν λέγοντα «Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν», ἐξηγεῖ μὲν κάλλιστα τὸ ἐν ἁπάσῃ τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ ξένον ὅλως καὶ ἀλλότριον τοῦ φυλετισμοῦ καθεστὼς ἱερὸν πολίτευμα, βεβαιοῖ δὲ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ νοῦν ὁ θ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, τὰ αὐτὰ δι' ἄλλων διαγορεύων λέξεων καὶ εἰς αὐτὸν προφανῶς ἀναφερόμενος· «Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπι-
» σκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶσα
» ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρ-
» χίας διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάν-
» τας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας· ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ
» προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοι-
» ποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαν-
» τα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα». Ἄλλως τε δὲ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπεξηγεῖ ὁ προμνημονευθεὶς τῶν ἀποστόλων κανὼν, τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως ἔθνους διὰ τῶν ἐφεξῆς διασαφῶν « . . . Ἐκεῖνα δὲ πράττειν ἕκαστον (ἐπίσκοπον), ὅσα τῇ αὐ-
» τοῦ παροικίᾳ προσήκει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὸν χώραις», ὥστε καὶ ἐνταῦθα πρόδηλον ὅτι περὶ τοπικῶν καὶ οὐχὶ περὶ ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν ὁ λόγος. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἕτερος ἀποστολικὸς κανὼν, ὁ λε', ὁρίζων «Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας». Ἐκ πάντων τοίνυν τῶν προειρημένων κατάδηλον γίνεται ὅτι ὁ φυλετισμὸς ἄγνωστός ἐστιν ἐν τῷ πολιτεύματι καὶ τῇ ἱερᾷ τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσίᾳ.

Β') Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τοῦ φυλετισμοῦ ἀνατρέπει καὶ τὸ ἱερὸν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἤτοι ὁ διοικητικὸς αὐτῆς ὀργανισμὸς,

ὡς ὁρατῆς κοινωνίας, καταφαίνεται ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς θεσμοθεσίας, ἣν συγκροτοῦσιν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων Συνόδων, οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν. Πᾶσα πρᾶξις ἀναφερομένη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τείνουσα εἰς ἀθέτησιν τῶν κανόνων τούτων καθόλου ἢ ἐν μέρει, προσβάλλει οὐσιωδῶς αὐτὸ τὸ τῆς Ἐκκλησίας πολίτευμα. Ὁ φυλετισμός, ἐπιχειρῶν ἀθετῆσαι ῥητοὺς κανόνας, ἀνατρέπει τὸ πολίτευμα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ η΄ φέρ' εἰπεῖν κανὼν τῆς Α΄ οἰκουμενικῆς Συνόδου θεσπίζει «Ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσι»· κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ δύνανται ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει ἑδρεύειν δύο, τρεῖς ἢ πλείους ὁμόδοξοι ἐπίσκοποι, ὅσαι δηλονότι καὶ φυλαὶ ἐν αὐτῇ οἰκοῦσιν. Ὁ ιβ΄ κανὼν τῆς Δ΄ οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁρίζει «Δύο μητροπολίτας μὴ εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ»· κατὰ δὲ τοὺς φυλετιστὰς καθιδρύονται ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ καὶ δύο καὶ πλείους μητροπολῖται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῇ φυλῶν. Καὶ ὁ μὲν κανὼν ἀπαγορεύει τέως τὴν διαίρεσιν τῆς μιᾶς ἐπαρχίας εἰς δύο μητροπόλεις, ἤγουν τὴν τοπικὴν αὐτῆς διαίρεσιν, ὡς καὶ αὐτὴν ἀνατρέπουσαν τὸ κανονικὸν οἰκοδόμημα· οἱ δὲ φυλετισταὶ προάγουσιν ἀσυγκρίτως πορρωτέρω τὴν σύγχυσιν, παραδεχόμενοι οὐχὶ ἁπλῶς τοπικὸν τῆς ἐπαρχίας διχασμόν, ἀλλὰ πολυμέριστον κατὰ ἄτομα κατατομὴν πρὸς τὰς οἰκείας φυλάς, καὶ συνύπαρξιν ἑπομένως πολλῶν μητροπολιτῶν ἐντὸς τῶν αὐτῶν ὁρίων καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἴσως τίτλοις ἐξασκούντων ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ εἰδικῶν φυλῶν. Καταφανεστέρα καθίσταται ἡ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος ἀνατροπὴ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν διοικήσεων. Ὁ β΄ κανὼν τῆς Β΄ οἰκουμενικῆς Συνόδου λέγει «Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις Ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς Ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας

Digitized by Google

ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν, τοὺς δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους τὴν ἀνατολικὴν μόνον διοικεῖν... καὶ τοὺς τῆς ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους τὰ κατὰ τὴν ἀσιανὴν μόνον διοικεῖν, καὶ τοὺς τῆς ποντικῆς τὰ τῆς ποντικῆς μόνον, καὶ τοὺς τῆς θρᾳκικῆς τὰ τῆς θρᾳκικῆς μόνον οἰκονομεῖν... φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὔδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἡ τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος διοικήσει κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὡρισμένα». Κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον καὶ τοὺς παραλλήλους αὐτῷ (τὸν η' τῆς Γ' οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν ς' τῆς Α', τὸν κη' τῆς Δ') ὅπως ἐκ τῶν ἐπισκοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἀπαρτίζονται αἱ μητροπολιτικαὶ, οὕτως ἐκ τῶν μητροπολιτικῶν αἱ τῶν διοικήσεων Ἐκκλησίαι, συνιστάμεναι ἐκ πασῶν τῶν ἐν τῇ διοικήσει ἐπαρχιῶν. Αἱ δὲ τῶν διοικήσεων αὐτῶν Σύνοδοι μετὰ τοῦ ἐν αὐταῖς πρώτου, προέδρου, ἀρχιεπισκόπου, ἐξάρχου ἢ πατριάρχου, ἀποτελοῦσιν ἐν τῇ τῆς ὅλης διοικήσεως περιφερείᾳ τὴν ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Καὶ κατὰ τὸν θεσμὸν τοῦτον διαμένουσιν ἄχρι τῆς σήμερον ἔν γε τῷ καθ' ἡμᾶς κλίματι τὰ ἡμέτερα ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα, καὶ ἐν ἄλλαις ἐπικρατείαις αἱ διοικητικαὶ Σύνοδοι μετὰ τῶν προέδρων αὐτῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἀξιώματα τῶν φυλετιστῶν οὐδένα εὑρίσκει ἴδιον χῶρον ἡ τῆς τοπικῆς διοικήσεως Ἐκκλησία, αἱ δὲ τῶν κατὰ φυλὰς ἀνωτάτων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν δικαιοδοσίαι ἐφαπλοῦνται ἢ περιστέλλονται κατὰ τὴν ἀέναον παλίρροιαν τῶν ἐθνῶν, κατὰ ὁμάδας ἢ ἄτομα ἄλλοτε ἄλλοσε κινουμένων καὶ μεταναστευόντων· διὰ δὲ τὴν ἐν ταῖς αὐταῖς διοικητικαῖς περιφερείαις ἀνάμιξιν παντοίων φυλῶν, ἀνάγκη ἵνα ἐπικάθηνται, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλήλαις, ἢ συμπλέκωνται καὶ συγχέωνται αἱ τῶν διαφόρων φυλετικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν δικαιοδοσίαι, πᾶσαι ἀξιοῦσαι τὴν κανονικὴν τοῦ τόπου ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Καὶ οὕτως ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐκ-

Digitized by Google

κλησιαστικῇ διοικήσει ἔσονται πολλοὶ μὲν ὁμόδοξοι ἔξαρχοι ἢ πατριάρχαι, πολλαὶ δὲ ὁμόδοξοι διοικοῦσαι Σύνοδοι ἐναντίον τοσούτων ῥητῶν κανόνων. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ οὔτε Ἐκκλησία διοικήσεως ἢ πατριαρχική, οὔτε Ἐκκλησία ἐπαρχιακὴ ἢ μητροπολιτική, οὔτε ἐπισκοπική, ἀλλ' οὐδὲ ἁπλῆ ἐνοριακὴ ἐφημερία, εἴτουν ἐκκλησία κώμης τυχὸν χωρίου ἢ συνοικίας, δύναται ὑφίστασθαι, ἴδιον ἔχουσα τόπον ἢ χώραν καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ ὁμοδόξους περιλαμβάνουσα. Τὸ δὲ κακὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατατομῆς, συγχύσεως καὶ διαλύσεως χωρήσει μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν κατ' οἶκον ἐκκλησιῶν. Καὶ μερισθήσεται λοιπὸν ὁ Χριστὸς, ὥς ποτε παρὰ Κυρινθίοις τοῖς λέγουσιν «ἐγὼ μὲν εἰμὶ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ» (Α΄ Κορ. α΄ 12). Καὶ τί ἄλλο ἔσται λοιπὸν, ἢ αὐτὴ ἡ ζοφώδης νὺξ, περὶ ἧς προεῖπεν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ Κύριος· «Λέγε ὑμῖν, Ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· ἡ μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραληφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται» (Λουκ. ιζ΄, 34).

Ὁ ιδ΄ τῶν ἀποστόλων κανὼν ὁ θεσπίζων «Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾶν κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μή τις εὔλογος αἰτία ᾖ ἡ τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβαλέσθαι. Καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστῃ»·—ὁ ιε΄, ὁ κελεύων «Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ, καὶ παντελῶς μεταστὰς διατρίβῃ ἐν ἄλλῃ παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα προσκα-

Digitized by Google

λουμένου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ ἐπανελθεῖν, οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ, ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνείτω».—ὁ ιε΄ κανὼν τῆς Α΄ οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ ὁρίζων «Ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. Εἰ δέ τις μετὰ τὸν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ὅρον τοιούτῳ τινὶ ἐπιχειρήσειεν, ἢ ἐπιδυίη ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκεύασμα»·—ὁ ε΄ τῆς Δ΄ οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ διαγορεύων «Περὶ τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἔδοξε τοὺς περὶ τούτων τεθέντας κανόνας παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἔχειν τὴν ἰσχύν»·

ὁ λδ΄ ἀποστολικὸς κανὼν ὁ διαγορεύων «Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· μόνα δὲ πράττειν ἕκαστον ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις»·

ὁ λε΄ ὁ θεσπίζων «Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν»·

Ἅπαντες οὗτοι οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες καὶ πλεῖστοι ἄλλοι τούτων παράλληλοι, ἐφ' ὧν τὸ ἀνέκαθεν ἐφεστὼς τῆς Ἐκκλησίας πολίτευμα ἐπερείδεται, δι' ὧν τὸ ἀνέκαθεν διοικητικὸν αὐτῆς σύστημα κρατύνεται, καὶ τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν δίκαια ἀσφαλίζονται, καὶ τὰ σκάνδαλα αἴρονται, καὶ ὁ τῆς Ἐκκλησίας προορισμὸς ὁ εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἀποβλέπων οἰκονομεῖται καὶ διαπράττεται ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ πλάνου τούτου βίου, ἅπασα, λέγομεν, ἡ γεραρὰ αὕτη τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσία, τῆς τοῦ φυλετισμοῦ ἀρχῆς ὑποτεθείσης, ἄρδην ἀνατρέπεται καὶ εἰς ἀργίαν περιπίπτει, συν-

Digitized by Google

ἀνατρέπουσα, ὡς εἰκὸς, τὸ τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος οἰκοδόμημα.

Ἀλλ' ἐροῦσιν ἴσως οἱ φυλετισταὶ, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἔτι τοῦ φυλετισμοῦ δύνανται ὑφίστασθαι καὶ Ἐκκλησίαι διοικήσεων ἐν χωρογραφικοῖς ὁρίοις, καὶ Ἐκκλησίαι μητροπολιτικαὶ, ἐπαρχιακαὶ, ἐπισκοπικαὶ καὶ ἐνοριακαὶ ἐντὸς χώρου ὡρισμένου περιλαμβανόμεναι κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀνωτέρω κανόνων· ὅτι οἱ κατὰ τῶν ὑπερβίσεων κανόνες οὐδόλως ἀθετηθήσονται, διότι οὐδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξέσται μεταπηδᾷν εἰς ξένην ἐπαρχίαν· καὶ ὅτι τὸ μόνον ἐν τούτοις καινοφανὲς ἔσται ὅτι ἐν τοῖς κανονικοῖς ὁρίοις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πατριαρχικῆς, μητροπολιτικῆς, ἐπισκοπικῆς καὶ ἐνοριακῆς Ἐκκλησίας ἔσονται τοσοῦτοι πατριάρχαι, μητροπολῖται, ἐπίσκοποι, ἐφημέριοι, ὅσαι καὶ φυλαὶ, ἔχοντες ἕκαστος ὑπὸ τὴν ποιμαντορικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν τὰ ἐνοικοῦντα ὁμόφυλα καὶ ὁμόγλωσσα ποίμνια. Τοῦ φυλετικοῦ τούτου συστήματος καθιερουμένου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀνάγκη ἔσται μόνον συμβάσεών τινων καὶ νέων ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὁριζόντων τὰς πρὸς ἀλλήλας σχέσεις τῶν φυλετικῶν αὐτῶν Ἐκκλησιῶν, ποιμαινόντων τε καὶ ποιμαινομένων. Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμεθα ὅτι τοιαύτη τις καινοφανὴς ἀναμόρφωσις καὶ ἀναδιοργάνωσις τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐκκλησιαστικοῦ διοικητικοῦ συστήματος, ὡς ἀθετοῦσα ἢ τροποποιοῦσα πληθὺν ῥητῶν κανόνων τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ νέους ἀπαιτοῦσα, οὔτε μιᾶς τινος τοπικῆς Ἐκκλησίας ἢ τοπικῆς Συνόδου ἔργον ἐστὶν, ἀλλ' οὔτε οἰκουμενική τις Σύνοδος εὑρήσει καλὸν, ὡς πεποίθαμεν, καὶ συμφέρον καθόλου τῷ χριστιανισμῷ τὴν παραδοχὴν τοιαύτης ἐκκλησιαστικῆς μεταπολιτεύσεως, δουλεύουσα ταῖς ἐφημέροις ἰδιοτροπίαις τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ χαμαιζήλων συμφερόντων· διότι, πλὴν τῆς βεβαίας ἀνατροπῆς τῶν τεθεσπισμένων ὑπὸ το-

Digitized by Google

σούτων πρεσβυγενῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν Συνόδων, τοσαῦτα ἕτερα συνεπάγεται ὀλέθρια ἀποτελέσματα καὶ προφανῆ καὶ λανθάνοντα.

Ἐν πρώτοις εἰσάγεται ἰουδαϊκή τις ἀποκλειστικότης, καθ' ἣν ἡ ἔννοια τῆς φυλῆς θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ὧν οὐκ ἄνευ προσόντων τοῦ χριστιανοῦ, πρὸ πάντων ἐν τῷ ἱεραρχικῷ διακόσμῳ. Οὕτως ἀπὸ τῆς ὀνομασθησομένης ἑλληνικῆς, φέρ' εἰπεῖν Ἐκκλησίας καὶ ἱεραρχίας, νομίμως ἀποκλεισθήσεται πᾶς μὴ ἕλλην, ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς πᾶς μὴ βούλγαρος, ἀπὸ τῆς ρωσσικῆς πᾶς μὴ ρῶσσος, καὶ οὕτω καθεξῆς, κἂν ἔτι τὰ πνευματικὰ καὶ ποιμαντορικὰ τοῦ τοιούτου πλεονεκτήματα καθίστων αὐτὸν ἐν τῇ ἑτεροφύλῳ Ἐκκλησίᾳ ἀναγκαῖον καὶ ἐπιζήτητον· ἐὰν δέ ποτε τοῦτο συμβῇ, λογισθήσεται οὗτος πάντως ξένος καὶ ὕποπτος. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, λόγου χάριν, ὃς ἦν ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, οὐ δυνήσεται εἶναι ποιμὴν, ἀλλ' ἢ ἐν ἑνὶ μόνῳ ἔθνει, καθ' ὃ ἰουδαῖος, τῷ ἰουδαϊκῷ, παρὰ δὲ τοῖς ἰλλυριοῖς ἔσται ἀπαράδεκτος ἢ γοῦν ὕποπτος διὰ τὸ ἑτερόφυλον· ὡσαύτως τοὺς μακαρίους Κύριλλον καὶ Μεθόδιον, ὡς ἕλληνας τὴν καταγωγὴν, οὐκ ἂν ἐδέξαντο οἱ σλαῦοι ὡς ποιμένας, οὓς ὡς ἀποστόλους ἐδέξαντο· οὐδ' ἂν οἱ μὴ σέρβοι παρεδέξαντο ὡς πατριάρχην τὸν σέρβον Ραφαὴλ, οὐδ' ἂν οἱ μὴ βούλγαροι τοὺς τρεῖς τελευταίους βουλγάρους, Εὐγένιον, Χρύσανθον καὶ Ἀγαθάγγελον· οὐδ' ἂν οἱ ρῶσσοι ὡς ἀρχιεπισκόπους τοὺς ἕλληνας, Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν καὶ Νικηφόρον τὸν Θεοτόκην. Ἐκ δὲ τούτου ὁπόση καὶ ὁποία προκύψει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ζημία! Εἶτα ὁ φυλετικὸς ἐγωϊσμὸς, ὁ ἐν ἑκάστῃ τῶν φυλετικῶν Ἐκκλησιῶν ἀναπτυχθησόμενος, τοσούτῳ καταπνίξει τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα, ὥστε δυσκόλως ἐπιτρέψει τινὶ αὐτῶν μεριμνᾷν καὶ συμπράττειν ὑπὲρ τῆς ἑτέρας κατὰ καθῆκον χριστιανικὸν, ἀλλὰ τὸ πολὺ ἐκ φυλετικῶν συμφερόντων. Καὶ παρὰ τῷ λαῷ δὲ τὰ φυλετικὰ αἰ-

Digitized by Google

σθήματα καὶ τὰ κοσμικὰ συμφέροντα ὀλεθρίως ἐπιδρῶντα εἰς τὰς καρδίας, παρακωλύουσι τὴν πρὸς τοὺς ἑτεροφύλους θρησκευτικὴν κοινωνίαν ἐν τοῖς μυστηρίοις καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἱεραῖς τελεταῖς, τοῦθ' ὅπερ μετὰ λύπης ὁρῶμεν ἀπὸ τοῦδε συμβαῖνον παρὰ τοῖς φυλετισταῖς ἔν τε τῇ βασιλευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Τελευταῖον ἀπίθανον ἀποβήσεται τὸ ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ εἰλικρινείας ἐπικοινωνεῖν ἀλλήλαις τὰς διαφόρους φυλετικὰς Ἐκκλησίας, συνέρχεσθαι διὰ τῶν ποιμένων αὐτῶν εἰς ἱερὰς τοπικὰς ἢ οἰκουμενικὰς Συνόδους, συσκέπτεσθαι περὶ εὐσεβείας καὶ εὐταξίας τῶν πιστῶν, μεριμνᾷν ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων καὶ ὑπεραγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἑκάστοτε ἐπιβουλευομένης καὶ διωκομένης ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. Καθόλου δὲ οὕτως ἐξανθρωπίζονται τὰ θειότατα καὶ ἱερώτατα, τὸ κοσμικὸν συμφέρον τίθεται ὑπεράνω τοῦ πνευματικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ, ἑκάστης τῶν φυλετικῶν Ἐκκλησιῶν ἐπιζητούσης τὸ ἑαυτῆς, τὸ δὲ δόγμα τῆς «Εἰς μίαν ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν» πίστεως λαμβάνει καίριον τραῦμα. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχουσιν, ὡς δὴ καὶ ἔχουσιν, ὁ φυλετισμὸς εὑρίσκεται εἰς φανερὰν ἀντίφασιν καὶ διαμάχην πρὸς αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὡς τοιοῦτον ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία οὐδέποτε τοῦτον ἀποδέξεται καὶ θεσμοθετήσει.

Γ'.

Τοιούτου ἀποδειχθέντος τοῦ φυλετισμοῦ, ἀγνώστου μὲν ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀνατρεπτικοῦ δὲ τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς πολιτεύματος, ἑπόμενον ἦν ἵνα καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ συγκροτῆται ἐκ σειρᾶς παρανομιῶν καὶ ἀντικανονικῶν πράξεων, οἷαι, φέρ' εἰπεῖν, αἱ ἑπόμεναι:

Digitized by Google

Α') Ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἔπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα τοῦ ᾳωξ' τὸ μνημόσυνον τοῦ οἰκείου πατριάρχου, καταφρονῶν τῶν κανόνων: τοῦ ιδ' τῆς ΑΒ' λέγοντος· «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐγκλήματος πρόφασιν ποιούμενος κατὰ τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποστήσει ἑαυτὸν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ εἰθισμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος καθῃρημένον εἶναι, εἰ μόνον ἀποστὰς τοῦ οἰκείου μητροπολίτου σχίσμα ποιήσει· δεῖ γὰρ ἕκαστον τὰ οἰκεῖα μέτρα γινώσκειν καὶ μήτε τὸν πρεσβύτερον καταφρονεῖν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μήτε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ ἰδίου μητροπολίτου»· καὶ τοῦ ιε' τῆς αὐτῆς· «Τὰ ὁρισθέντα περὶ πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ πατριαρχῶν ἁρμόζει· ὥστε εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσοι ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομήσας. Καὶ ταῦτα ἐσφράγισταί τε καὶ ὥρισται περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων καὶ σχίσμα ποιούντων καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπώντων».

Β') Ὁ αὐτὸς Μακαριουπόλεως πολλάκις ὕστερον προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας οὐ μόνον οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπέμενε παρανομῶν, καὶ περιφρονῶν τοὺς κανόνας· τὸν λα' ἀποστολικόν· «Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου χωρὶς συναγάγῃ καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πήξῃ, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν·

Digitized by Google

ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ καὶ ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται· οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν»· καὶ τὸν ε΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου· «Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε, καὶ θυσιαστήριον ἔστησε, καὶ τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου ἀπειθείη, τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς, καὶ μήτε θεραπείας τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν· εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας, ὡς στασιώδη αὐτὸν ἀποστρέφεσθαι».

Γ΄) Ὁ αὐτὸς παρὰ τὴν ἄδειαν τοῦ οἰκείου πατριάρχου καὶ χειροτονίας ἐτόλμησε ποιήσασθαι παρὰ τὸν λε΄ ἀποστολικόν· «Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾷν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ χώρας γνώμην καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησε».

Δ΄) Ὁ αὐτὸς, ἐπίσκοπος ὢν καὶ ὀφείλων διδάσκειν τὸν λαὸν τὴν εὐσέβειαν, τοὐναντίον δολιώτερον φερόμενος, παρώτρυνε τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς τὴν ἀποσκίρτησιν ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀφοσιώσεως καὶ ὑποταγῆς, ὥστε καὶ ἀποπλανηθῆναί τινας τῶν ἁπλουστέρων τῆς πατρῴας εὐσεβείας καὶ εἰς οὐνίτας καταντῆσαι (βλ. καθαίρεσιν Ἱλαρίωνος καὶ Αὐξεντίου ἐν Πρακτ. τοῦ ͵αωξα΄). Καὶ ταῦτα, τοῦ νη΄ ἀποστολικοῦ κανόνος διαγορεύοντος· «Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτὸν τὴν εὐσέβειαν ἀφοριζέσθω, ἐπιμένων δὲ τῇ ἀμελείᾳ καθαιρείσθω».

Ε΄) Ὁ Δυρραχίου Αὐξέντιος καὶ ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, τὴν αὐτὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἀσπασάμενοι ἀρχὴν, ταῖς

Digitized by Google

αὐταῖς ἐνέπεσον παρανομίαις· ἐφ' ᾧ καὶ συγκατεδικάσθησαν ἐκείνῳ ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ μεγάλης Συνόδου.

ΣΤ΄) Ὁ τὸν καθαιρεθέντα Παΐσιον διαδεξάμενος εἰς τὴν τῆς Φιλιππουπόλεως μητρόπολιν Πανάρετος, πολλάκις προτραπεὶς ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐκ ἀπῆλθε, παρὰ τὸν ιζ΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου κανόνα τὸν λέγοντα· «Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροθεσίαν ἐπισκόπου λαβὼν καὶ ὁρισθεὶς προεστᾶναι λαοῦ μὴ καταδέξοιτο τὴν λειτουργίαν μηδὲ πείθοιτο ἀπιέναι εἰς τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ Ἐκκλησίαν, τοῦτον εἶναι ἀκοινώνητον»· ἀλλὰ καὶ μένων ἐνταῦθα συνειργάζετο πρῶτον μὲν κρύφα, εἶτα δὲ καὶ ἀναφανδὸν τοῖς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστᾶσι, μεθ' ὧν καὶ παρασυναγωγὴν συνεκρότησεν ἐν Ὀρτάκιοϊ, ᾗτινι προστίθεται καὶ ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος.

Ζ΄) Οἱ αὐτοί, συνωμοσίας ποιούμενοι, ἀνεστάτουν τὸν λαὸν παρὰ τὸν ιη΄ τῆς Δ΄ οἰκουμενικῆς Συνόδου διαγορεύοντα· «Τὸ τῆς συνωμοσίας ἢ φατρίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοίνυν κληρικοὶ ἢ μονάζοντες εὑρεθεῖεν ἢ συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ» (παράβαλε καὶ λδ΄ κανόνα τῆς ς΄ οἰκουμενικῆς Συνόδου).

Η΄) Ὁ Σοφίας Δωρόθεος καὶ ὁ Νυσσάβας Παρθένιος, ταῖς παρανόμοις καὶ φυλετικαῖς εἰσηγήσεσι τῶν εἰρημένων πειθόμενοι, ἄνευ κανονικῆς ἀδείας εἰς ξένας ἐπαρχίας μετέβαινον, κἀκεῖ τὸν λαὸν ἀνεστάτουν καὶ χειροτονίας ἐποιοῦντο, περιφρονοῦντες τοὺς κανόνας, τὸν ιγ΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ· «Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφί-

Digitized by Google

κοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. Εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος, ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου»· καὶ τὸν λε΄ ἀποστολικὸν (ὃν ὅρα ἀνωτέρω).

Θ΄) Οἱ αὐτοὶ ὕβριζον δι' ἐγκυκλίων πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν οὐ μόνον τὸν ἑαυτῶν πατριάρχην, ὑπόδικοι καθαιρέσεως καθιστάμενοι κατὰ τὸν νε΄ ἀποστολικὸν κανόνα· «Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσοι τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω· ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς»· ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συκοφαντοῦντες αὐτὴν ὡς δολερὰν, ἀπατηλὴν, φιλόδοξον, ἀντιφατικὴν, ἀγνοοῦσαν ἢ συγκρύπτουσαν ἢ περικόπτουσαν καὶ παρερμηνεύουσαν τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καὶ ποιοῦσαν αὐτοὺς σεμνὸν καὶ ὅσιον περικάλυμμα βουλευμάτων καὶ πράξεων ἀνοσίων, ἵνα ἀπατήσῃ τοὺς βουλγάρους» (βλ. ἐγκύκλιον αὐτῶν κατὰ μάϊον τοῦ αωο΄).

Ι΄) Οἱ τρεῖς αὐτῶν, Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, Σοφίας Δωρόθεος καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων διὰ τῆς ἀπὸ κ΄ δεκεμβρίου ͵αωξη΄, ὁ Βελισσοῦ Γεννάδιος διὰ τῆς ἀπὸ ις΄ μαΐου ͵αωο΄ ἐπιστολῆς, οἷς ἐπηκολούθησαν ἔπειτα καὶ ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος καὶ ὁ Νυσσάβας Παρθένιος, ἔπεμψαν τὴν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην ὑποταγῆς παραίτησιν, τολμήσαντες ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας καὶ σχίσμα ποιῆσαι, παρὰ τὸν ἀνωτέρω καταστρωθέντα ιε΄ κανόνα τῆς ΑΒ΄ Συνόδου. Διδάσκοντες δὲ τὸν λαὸν τοὺς οἰκείους ἐπισκόπους ἀποδιώκειν, παρεκίνουν τοὺς μὲν πρεσβυτέρους καὶ

Digitized by Google

διακόνους πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου παρὰ τὸν λθ' ἀποστολικὸν διαγορεύοντα· «Οἱ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος»· τὸν δὲ λαὸν ἔνοχον καθιστάντες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων τοῦ ιγ' κανόνος τῆς ΑΒ' λέγοντος· «Ὁ δὲ ἐν πρεσβυτέρου τάξει τεταγμένος καὶ τῶν μητροπολιτῶν ἁρπάζων τὴν κρίσιν, καὶ πρὸ κρίσεως αὐτὸς κατακρίνων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, τὸν οἰκεῖον πατέρα καὶ ἐπίσκοπον, οὗτος οὐδὲ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἐστιν ἄξιος τιμῆς ἢ ὀνομασίας. Οἱ δὲ τούτῳ συνεπόμενοι, εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἶέν τινες, καὶ αὐτοὶ τῆς οἰκείας τιμῆς ἐκπιπτέτωσαν· εἰ δὲ μοναχοὶ ἢ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν παντελῶς τῆς Ἐκκλησίας, μέχρις ἂν τὴν πρὸς τοὺς σχισματικοὺς συνάφειαν διαπτύσαντες πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπιστραφεῖεν ἐπίσκοπον».

ΙΑ') Τῇ ϛ' ἰανουαρίου τοῦ παρόντους ἔτους, μετὰ πολυετῆ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν, οἱ δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, συλλειτουργὸν λαβόντες καὶ τὸν ἤδη πρὸ πολλοῦ καθηρημένον Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνα, ἐτόλμησαν, παρὰ τὴν ρητὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, λειτουργίαν ἐπιτελέσαι, ἐν ᾗ καὶ εἰς χειροτονίαν προέβησαν. Ἐφ' οἷς ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία τοῖς μὲν δυσὶν ἐπέβαλε καθαίρεσιν, ὡς τολμήσασι τοῦ οἰκείου πατριάρχου ἀποστῆναι καὶ μὴ μνημονεύσασι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, κατὰ τοὺς κανόνας ιδ' καὶ ιε' τῆς ΑΒ', τοὺς ἀνωτέρω καταγραφέντας· ὡς συλλειτουργήσασι καθῃρημένῳ κατὰ τὸν ια' ἀποστολικὸν, τὸν λέγοντα· «Εἴ τις καθῃρημένῳ, κληρικὸς ὤν, κληρικῷ συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός»· καὶ ὡς χειροτονήσασιν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, κατὰ τὸν λε' ἀποστο-

Digitized by Google

λικὸν καὶ ιγ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὧν ἐπίσης ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν.

Τῷ δὲ ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνι ἀφορισμὸν ἐπέβαλε κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν κη' ἀποστολικὸν λέγοντα· «Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας»· καὶ τὸν λζ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ ὁρίζοντα· «Ἤρεσε συμπάσῃ τῇ Συνόδῳ, ἵνα ὁ διὰ ῥαθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἱοσδή ποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ».

Τοῖς δὲ ἑτέροις τέσσαρσι, Βιδύνης Ἀνθίμῳ, Σοφίας Δωροθέῳ, Νυσσάβας Παρθενίῳ καὶ Βελισσοῦ Γενναδίῳ, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν τηνικαῦτα εὑρισκομένοις καὶ τοῦ τελευταίου παρανομήματος μὴ μετασχοῦσιν, ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐκ μητρικῆς προνοίας γράμματα διαπέμψασα ἐδίδου προθεσμίαν, ὅπως μεταμεληθέντες ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας.

ΙΒ') Ἐν τούτοις, ἐνῷ ἐκ τῶν ἐν Ὀρτάκιοϊ οἱ μὲν ἦσαν καθῃρημένοι, οἱ δὲ ἀφωρισμένοι, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τέσσαρες ὑπόδικοι, οἱ πρῶτοι ἐξελέξαντο ἔξαρχον ἐκκλησιαστικῶς ἀνυποστάτου φυλετικῆς Ἐξαρχίας τὸν Βιδύνης Ἄνθιμον, ὑπόδικον ὄντα, ὃς καὶ παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ τὸν ιγ' κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Καίτοι δὲ ἡ Ἐκκλησία τρὶς αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν ἐκάλεσεν, αὐτὸς μηδὲν ἀπαντήσας, τοῖς δὲ προκαθῃρημένοις πειθόμενος καὶ παναθέσμως ἑαυτὸν ἔξαρχον τῶν Βουλγάρων ἀνακηρύξας, προέβη εἰς αὐθαίρετον ἄρσιν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ

Digitized by Google

τοῦ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τοῦ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος παρὰ πάντα κανόνα· διότι ὁ μὲν λβ΄ ἀποστολικὸς λέγει· «Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ὑπὸ ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δεχθῆναι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτὸν, εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος»· ὁ δὲ ιβ΄ ἀποστολικός· «Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμένος, ἤτοι ἄδεκτος, ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει προσδεχθῇ ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθείς»· ὁ δὲ ιε΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ· «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπί τισιν ἐγκλήμασι κατηγορηθεὶς, κριθείη ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκειεν ψῆφον, τοῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν»· ὁ δὲ ε΄ τῆς Α΄ οἰκουμενικῆς· «Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι»· ὁ δὲ ε΄ τῆς Γ΄ οἰκουμενικῆς· «Ὅσοι ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου ἢ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων, καὶ τούτοις ἀκανονίστως κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ὁ Νεστόριος καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες ἀποδοῦναι ἐπειράθησαν, ἢ πειραθεῖεν, κοινωνίαν, ἢ βαθμὸν, ἀνωφελήτους μένειν καὶ τούτους καὶ εἶναι οὐδὲν ἧττον καθῃρημένους ἐδικαιώσαμεν»· ὁ δὲ δ΄ κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου λέγει· «Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ διάκονος ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου τολμήσειέ τι πρᾶξαι τῆς λειτουργίας, εἴτε ὁ ἐπίσκοπος, κατὰ τὴν προάγουσαν συνήθειαν, εἴτε ὁ πρεσβύτερος, εἴτε ὁ διάκονος, μηκέτι ἐξὸν εἶναι αὐτῷ μηδ' ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χώραν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινω-

Digitized by Google

νοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα εἰ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν προειρημένων ἐξενεχθεῖσαν, τολμήσειεν αὐτοῖς κοινωνεῖν».

ΙΓ΄) Ὁ αὐτὸς Βιδύνης Ἄνθιμος, τούτοις μὴ ἀρκεσθεὶς, τοῖς προκαθῃρημένοις συνελειτούργησε. Διὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτῷ μὲν τὴν καθαίρεσιν ἐπήνεγκεν, ὡς καταφρονήσαντι τοῦ οἰκείου πατριάρχου καὶ ἴδιον θυσιαστήριον πήξαντι, κατὰ τὸν λα΄ ἀποστολικὸν καὶ τὸν ιη΄ τῆς Δ΄ καὶ λδ΄ τῆς ς΄ ὡς συλλειτουργήσαντι καθῃρημένοις, κατὰ τὸν ια΄ ἀποστολικὸν, καὶ ὡς σχίσμα ποιήσαντι, κατὰ τὸν ε΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ιε΄ τῆς ΑΒ΄.

Ὁμοίως δὲ τὴν καθαίρεσιν ἐπήνεγκε καὶ τοῖς συλλειτουργήσασιν ἱερεῦσι καὶ διακόνοις· τοῖς δὲ προκαθῃρημένοις δυσὶν, Ἱλαρίωνι καὶ Παναρέτῳ ἀφορισμὸν, κατὰ τοὺς κανόνας κη΄ ἀποστολικὸν, καὶ λζ΄ τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ΙΔ΄) Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ κανονικὰ ταῦτα ἐπιτίμια οἱ προεξάρχοντες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποστασίας καὶ οἱ τούτοις ὁμόφρονες, ἀντὶ τοῦ συνελθεῖν εἰς ἑαυτοὺς καὶ μετανοῆσαι. ἐμμένοντες τοὐναντίον, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐν τῇ ἀπειθίᾳ καὶ ταῖς ἀντικανονικαῖς αὐτῶν πράξεσιν, ὅλως ἑαυτοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἀπέσχισαν κατὰ τὸν προμνησθέντα δ΄ κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ· ἰδίαν δὲ συστησάμενοι Ἐκκλησίαν, ἐθνικὴν βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν ταύτην ἀπεκάλεσαν, καὶ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ἀπονοίας καταντήσαντες εἰς χειροτονίας ἀρχιερέων καὶ ἱερέων ὁσημέραι προβαίνουσι· διότι ἐκπεσόντες ἅπαξ τῆς χάριτος τῆς ἱερωσύνης, οἱ μὲν λαϊκῶν τόπον ἐπέχοντες, οἱ δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς ἔξω ὄντες, Θεῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ψευδόμενοι, παίζουσιν ἐν οὐ παικτοῖς, μετάδοσιν ἱερωσύνης ἑτέροις ἐπαγγελλόμενοι, ἧσπερ αὐτοὶ ἐστερήθησαν· «Τίς γὰρ» κατὰ τὴν ἐν Καρχηδόνι Σύνοδον, «δύναται δοῦναι, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἔχει, ἢ πῶς δύναται πνευματι-

Digitized by Google

κὰ ἐργάζεσθαι ὁ ἀποβαλὼν Πνεῦμα ἅγιον;» Ἐπληρώθη, φαίνεται, πάντως ἐπ' αὐτοῖς τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο «Ἀσεβὴς εἰς βάθος κακῶν ἐμπεσὼν καταφρονεῖ».

Ἐκ τῶν εἰρημένων πᾶσι πάντως κατάδηλον γίνεται, ὅτι οἱ οὕτω τῆς Ἐκκλησίας ἀποσκιρτήσαντες, καὶ ἴδιον φυλετικὸν θυσιαστήριον ἐγεῖραι τολμήσαντες, καὶ διὰ τὴν ἀποστασίαν καὶ ἀπείθειαν καὶ ἀμετανοησίαν αὐτῶν καθαιρεθέντες καὶ ἀφορισθέντες ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οὐδὲν ἄλλο συγκροτοῦσι μετὰ τῶν ἀκολουθούντων αὐτοῖς, ἢ παρασυναγωγὴν καὶ σχίσμα, καθ' ἃ μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειός φησι· «Παρασυναγωγὰς δὲ (οἱ Πατέρες ἐκάλεσαν) τὰς συνάξεις τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδεύτων λαῶν γινομένας. Οἷον εἴ τις ἐν πταίσματι ἐξετασθεὶς ἀπεσχέθη τῆς λειτουργίας καὶ μὴ ὑπέκυψε τοῖς κανόσιν, ἀλλ' ἑαυτῷ ἐξεδίκησε τὴν προεδρείαν καὶ τὴν λειτουργείαν, καὶ συναπῆλθον τούτῳ τινὲς καταλιπόντες τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, παρασυναγωγὴ τὸ τοιοῦτον. Σχίσματα δὲ τοὺς δι' αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διενεχθέντας».

Τελευτῶντες ὑπομιμνήσκομεν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ τὴν σεβαστὴν ῥήτραν τῆς ὀρθοδόξου ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας, ἣν φθᾶσα προεξήνεγκεν ἡ ἁγιωτάτη διοικοῦσα Σύνοδος ἐν τῇ ἀπὸ ιθ' ἀπριλίου τοῦ ͵αωξθ' περιπύστῳ ἀπαντήσει αὐτῆς πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ πρὸς ἅπασαν τὴν περὶ αὐτὸν ἱερὰν Σύνοδον περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποθέσεως· «Ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς αὐτοῦ Πα-
» ναγιότητος καὶ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῆς, οἱ Βούλγαροι
» δὲν δικαιοῦνται τὸ παράπαν νὰ λάβωσιν ἢ ἀποσπάσω-
» σιν ἀπ' αὐτῆς ὅ,τι ἐπιδιώκουσιν. Ἧττον δὲ δικαιοῦνται
» ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως, ἥτις συν-

Digitized by Google

» *δέει αὐτοὺς μετὰ τοῦ ὑπερτάτου αὐτῶν ποιμένος καὶ ἀ-*
» *ποσπασθῶσιν ἀπ αὐτοῦ αὐτογνωμόνως, διότι τὸ τοιοῦτον*
» *ἤθελεν εἶσθαι σχίσμα, καὶ οἱ Βούλγαροι κατὰ τοὺς κα-*
» *νόνας τῆς Ἐκκλησίας ἤθελον θεωρηθῇ ἀναποφεύκτως ὡς*
» *σχισματικοί».*

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Χαλκηδόνος **Γεράσιμος**.— † Ὁ Δέρκων **Νεόφυτος**.— † Ὁ Διδυμοτείχου **Διονύσιος**.— † Ὁ Νύσσης **Καλλίνικος**.— † Ὁ Μ. πρωτοσύγκελλος **Δωρόθεος Εὐελπίδης**. — Ὁ ἀρχιμανδρίτης **Φιλόθεος Βρυέννιος**.— Ὁ ἀρχιμανδρίτης **Νικηφόρος Γλυκᾶς**. — Ὁ ἀρχιμανδρίτης **Γερμανὸς Ἀφθονίδης**. — Ὁ πρωτοσύγκελλος **Καλλίνικος Φωτιάδης**.— Ὁ ἱεροδιάκονος **Κωνσταντῖνος Βαλιάδης**.

Digitized by Google

Ο ΟΡΟΣ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΟΥ 1872

«Προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος», τὸ τῆς ἐκλογῆς ἡμῖν σκεῦος ἐντέλλεται, λύκους τε βαρεῖς μὴ φειδομένους τοῦ ποιμνίου καὶ ἄνδρας διεστραμμένα λαλοῦντας, τοῦ ἀποσπᾷν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, ἀναστήσεσθαι ἐν μέσῳ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, προαγορεύων, καὶ γρηγορεῖν ἡμᾶς διὰ τοῦτο παρακελευόμενος.

Τοιούτους τοίνυν ἄνδρας καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῷ τοῦ οἰκουμενικοῦ Θρόνου κλίματι ἐκ μέσου τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐξαναστάντας, καὶ φυλετισμοῦ καινήν τινα δόξαν ἀπὸ τοῦ γεηροῦ βίου τῇ Ἐκκλησίᾳ παρεισαγαγεῖν τολμήσαντας, καὶ καταφρονητὰς τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων γενομένους, πρωτοφανῆ ἐπ' ἀθετήσει αὐτῶν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστῆσαι ἀπαυθαδιάσαντας, μετ' ἐκπλήξεως καὶ ἄλγους καρδίας κατα-

Digitized by Google

μαθόντες, τὸν ζῆλον τοῦ Κυρίου, ὡς εἰκὸς, ἀνεζωσμένοι καὶ τὴν τοῦ κακοῦ διάδοσιν ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς τούτου λαοῦ ἀνακόψαι ἀξιοχρέως προνοούμενοι, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεληλύθαμεν.

Καὶ δὴ ἐν κατανύξει ψυχῆς τὴν ἄνωθεν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων χάριν ἐπικαλεσάμενοι, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, «ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι», εἰς μέσον προθέμενοι, τὸν μὲν φυλετισμὸν πρός τε τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ ἀπ' αἰώνων τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας πολίτευμα ἀντιπαρεξετάσαντες, οὐχ' ὅπως ξένον, ἀλλὰ καὶ πολέμιον ἄντικρυς αὐτοῖς κατεφωράσαμεν, τὰς δὲ παρανομίας, τὰς ἐπὶ συστάσει γενομένας τῆς φυλετικῆς αὐτῶν παρασυναγωγῆς, καθ' ἑκάστας ἀπαριθμηθείσας, ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων ἀναφανδὸν κατεξελεγχομένας κατείδομεν.

Διὸ καὶ μετὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν «ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμενοι, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ

Digitized by Google

ἀσάλευτον κρατύνοντες, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἁγίων ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα», ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμεθα·

Α΄) Ἀποκηρύττομεν κατακρίνοντες καὶ καταδικάζοντες τὸν φυλετισμόν, τουτέστι τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔρεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν, «οἳ καὶ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν διακοσμοῦντες πρὸς θείαν ὁδηγοῦσιν εὐσέβειαν»·

Β΄) Τοὺς παραδεχομένους τὸν τοιοῦτον φυλετισμὸν καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ τολμῶντας παραπηγνύναι καινοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς κηρύττομεν, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἀλλοτρίους τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας,

Digitized by Google

καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ. Ἐπομένως, τοὺς ἀποσχίσαντας ἑαυτοὺς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἴδιον θυσιαστήριον πήξαντας, καὶ ἰδίαν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστησαμένους, ἤτοι τοὺς προκαθαιρεθέντας καὶ ἀφορισθέντας, Ἱλαρίωνα τὸν ποτὲ Μακαριουπόλεως, Πανάρετον τὸν ποτὲ Φιλιππουπόλεως, Ἱλαρίωνα τὸν ποτὲ Λοφτσοῦ, Ἄνθιμον τὸν ποτὲ Βιδύνης, καὶ τοὺς ἤδη καθαιρεθέντας, Δωρόθεον τὸν τέως Σοφίας, Παρθένιον τὸν τέως Νυσσάβας, Γεννάδιον τὸν τέως Βελισσοῦ, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἀνιέρως χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς τε καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς κοινωνοῦντας καὶ συμφρονοῦντας καὶ συμπράττοντας αὐτοῖς, καὶ τοὺς δεχομένους ὡς κυρίας καὶ κανονικὰς τὰς ἀνιέρους αὐτῶν εὐλογίας τε καὶ ἱεροπραξίας, κληρικούς τε καὶ λαϊκούς, κηρύττομεν ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ καὶ ἀλλοτρίους τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ταῦτα οὕτω διοριζόμενοι, δεόμεθα τοῦ παναγάθου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς ἡμε-

Digitized by Google

τέρας πίστεως, ἵνα τὴν μὲν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν διατηρῇ ἄμωμον καὶ ἀλώβητον ἀπὸ πάσης νεωτερικῆς λύμης, ἐρηρεισμένην ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν· τοῖς δὲ ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτῆς ἀποσχίσασι καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ φυλετισμοῦ δόξῃ τὴν παρασυναγωγὴν αὐτῶν πήξασι δῷ μετάνοιαν, εἴ πώς ποτε ἀνανήψαντες καὶ τὰ ἑαυτῶν ἀποπτύσαντες προσέλθοιεν τῇ μιᾷ, ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ· ἵνα ἐν αὐτῇ δοξάζωσι μετὰ πάντων τῶν ὀρθοδόξων τὸν μέγαν τῆς εἰρήνης ἄγγελον καὶ Θεόν, τὸν ἐλθόντα καταλλάξαι πάντας καὶ εἰρήνην εὐαγγελίσασθαι τοῖς ἐγγύς τε καὶ μακράν· ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

† Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΝΘΙΜΟΣ ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρῴην Κων]πόλεως Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου ὁρίσας ὑπέγραψα.

† Ὁ πατριάρχης πρώην Κων]πόλεως **Γρηγόριος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† Ὁ πατριάρχης πρώην Κων]πόλεως **Ἰωακεὶμ** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† Ὁ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας **Σωφρόνιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

Digitized by Google

† Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας **Ἱερόθεος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Κύπρου ἀρχιεπίσκοπος **Σωφρόνιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἐφέσου **Ἀγαθάγγελος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἡρακλείας **Πανάρετος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Νικομηδείας **Διονύσιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Νικαίας **Ἰωαννίκιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Χαλκηδόνος **Γεράσιμος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Δέρκων **Νεόφυτος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Τορνόβου **Γρηγόριος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Διδυμοτείχου **Διονύσιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἰκονίου **Σωφρόνιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἀγκύρας **Χρύσανθος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Αἴνου **Μελέτιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας **Γαβριὴλ** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως **Θεόφιλος** ὁρίσας ὁμ. ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἴμβρου **Παΐσιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Βελεγράδων **Ἄνθιμος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Νύσσης **Καλλίνικος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Σβορνικίου **Διονύσιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Λιτίτζης **Ἰγνάτιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Βράτζης **Παΐσιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Μελιτουπόλεως **Εὐγένιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἀναστασιουπόλεως **Κύριλλος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Παμφίλου **Διονύσιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Χαριουπόλεως **Γεννάδιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἀργυρουπόλεως **Ἀθανάσιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Λαοδικείας **Παρθένιος** ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

Digitized by Google

Σχετικαὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐγκύκλιοι

Α' πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ θρόνου

ΑΝΘΙΜΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Ἱερώτατε μητροπολῖτα... ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ... χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Γνωστὰ πάντως ἐγένοντο καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ ὅσα τε καὶ οἷά τινες τῶν, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀρχιερέων κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων κατεθρασύνθησαν, καὶ ἀποστασίαν κατὰ τῆς ἑαυτῶν μητρός τε καὶ τιθηνοῦ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἐκίνησαν, τὴν ὀρθόδοξον ποίμνην διχοτομῆσαι πειραθέντες, καὶ φυλετικὰς διαιρέσεις εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν μίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Τούτους οὖν, ὡς λύκους βαρεῖς ἐν ἐνδύμασι προβάτων ἐκ τῶν ἔργων πεφωραμένους, καὶ ἀνιάτως νοσήσαντας, καὶ μὴ βουληθέντας συνιέναι καὶ γνωσιμαχῆσαι, ἀλλ' ὁσημέραι παρανομίας ἐπὶ παρανομιῶν προσθεμένους ἐφ' ὕβρει τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἀνατροπῇ τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ ψυχικῇ ἀπωλείᾳ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὀρθοδόξων βουλγάρων, οὓς εἰς τὸν αὐτὸν τῆς ἀνταρσίας χείμαρρον συμπαρασύραι διὰ πάσης εἶχον σπουδῆς, ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, πολλὴν πρότερον μακροθυμίαν ἐνδειξαμένη, καὶ φιλοστόργως εἰς μετάνοιαν κατ' ἐπανάληψιν προσκαλεσαμένη, καὶ πᾶν μέσον εἰς διαλλαγὴν ἐξαντλήσασα, μηδὲν δ' εἰς τέλος ἀνύσασα, ἐν συνοχῇ καρδίας μεγάλην Σύνοδον συνεκρότησεν, ἐν ᾗ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀκριβῶς ἀνακρίνασα, καὶ ἀνατρεπεῖς τῶν ἱερῶν θεσμίων εὑροῦσα, πρώην μὲν τῆς ἱερατικῆς ἀξίας καὶ χάριτος ἄρδην ἐξεγύμνωσε, καθαιρέσει τε καὶ ἀφορισμῷ καὶ ἀναθέματι κατεταρτάρωσεν ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἱερῶν κανόνων· ὡς δὲ οὐδ' οὕτω τοῦ κρείττονος ἐγένοντο, ἀλλ' ἐπὶ τὰ χείρω ἐτρέποντο, καὶ δεινῶς παρηνόμουν, ἁγίαν καὶ μεγάλην συγκροτήσασα Σύνοδον, αὐτοὺς μὲν τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἀνταρσίας καὶ πάντας τοὺς

Digitized by Google

ὁμοφρονοῦντας καὶ κοινωνοῦντας αὐτοῖς παρασυναγώγους καὶ σχισματικοὺς διεκήρυξε, καὶ τῆς τῶν ὀρθοδόξων ὁλομελείας ἐξέκοψε, τοὺς δὲ τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἐμμένοντας καὶ τὰς ἐκείνων μὲν παρανομίας καταγινώσκοντας, τοῖς δὲ ἱεροῖς κανόσιν ὑπείκοντας, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, φιλοστόργως τε ἐντερνίζεται, καὶ μητρικῶς ἀγαπᾷ, καὶ τὰς εὐλογίας αὐτῆς ἐπιδαψιλεύεται. Ἐπὶ τούτοις οὖν καὶ ὅρον συνοδικὸν ἐξέδοτο, οὗ ἀντίτυπα ἀποστέλλοντες καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ, ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς καὶ προτρεπόμεθα, ὅπως, ἅμα τῷ λαβεῖν, ἀναγνῷ αὐτὸν, εἴτε δι' ἑαυτῆς εἴτε καὶ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένων ἱερωμένων, ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς θεοσώστου αὐτῆς παροικίας, καὶ ἀναπτύξασα ἀκριβῶς εἰς ἐπήκοον ἁπάντων τῶν ὑπ' αὐτὴν εὐλογημένων χριστιανῶν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, προτρέψηται καὶ δι' ἰδίων αὐτῆς λόγων πάντας ἀπαρεγκλίτως ἐμμένειν εἰς ὅσα ἔμαθον καὶ ἐπιστώθησαν, εἰδότας παρὰ τίνων ἔμαθον, καὶ ἀποδιοπομπεῖσθαι τὰς βεβήλους ταύτας καὶ ἀντικανονικὰς τῶν σχισματικῶν τούτων καινοφωνίας καὶ φυλετικὰς ἀξιώσεις, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ἐκβεβλημένους πάμπαν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, μηδὲ κοινωνεῖν αὐτοῖς ὅλως, μηδὲ τὴν ἀνίερον χεῖρα ἀσπάζεσθαι, μηδὲ εἰς ἐκτέλεσιν ἱεροῦ τινος μυστηρίου ἢ ἄλλης τελετῆς αὐτοὺς προσκαλεῖν, ἅτε δὴ ἀνιέρους καὶ τοῦ μεταδοτικοῦ πνευματικοῦ χαρίσματος στερηθέντας, θεοκαπήλους δέ τινας ὄντας τε καὶ καταστιγματισθέντας· ἔτι δὲ μὴν μηδὲ τοὺς παρ' αὐτῶν, προκαθῃρημένων, χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ διακόνους ὡς τοιούτους ἐπιγινώσκειν καὶ σέβεσθαι, ἀλλ' ἀφίστασθαι ἀπό τε τούτων κἀκείνων, καὶ τῶν αὐτοῖς ὁμοφρονούντων, ὡς ἀποστατῶν καὶ τῆς πατρῴας εὐσεβείας λυμεώνων, καὶ αὐτὸ τοῦτο **σχισματικῶν.** Ταῦτα ὑποτυποῦντές καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ, προτρεπόμεθα αὐτὴν, ὅπως, κατὰ τὸ ἱερὸν αὐτῆς καθῆκον, πᾶσαν καταβάλῃ μέριμναν ὑπὲρ τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῇ χριστιανῶν, διδάσκουσα πάντας, μάλιστα δὲ τοὺς ἱερεῖς, τοὺς ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τοῦ λαοῦ ἔχοντας, καὶ δυναμένους διαφωτίσαι τοὺς ἁπλουστέρους, ὅτι οἱ μὲν τῇ ὀρθοδοξίᾳ στοιχοῦντες, καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἑπόμενοι, καὶ τῶν πατρικῶν διδαγμάτων καὶ ἐνταλμάτων ἀντεχόμενοι, ἄν τε γραικοὶ

Digitized by Google

ἄν τε βούλγαροι ὦσιν, «οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ», πολὺν μὲν ἐξ αὐτοῦ τὸν μισθόν, τῆς δὲ ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας τὰς εὐφημίας καὶ εὐλογίας δαψιλεῖς ἕξουσι, καί, κατὰ τὸν ἱερὸν ψαλμῳδόν, «ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθήσεται, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν κληρονομήσει γῆν»· εἰ δέ τις, τοῖς ἀποστατήσασι σχισματικοῖς ἀνιέροις καὶ προκαθῃρημένοις ἀρχιερεῦσι* καὶ ἱερεῦσι καὶ διακόνοις συμφρονήσας, λάθρα ἢ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐκείνοις ἐπικοινωνήσειε, καὶ αὐτοὺς ἢ τὰ παρ' αὐτῶν δέξαιτο, οὗτος τῆς μὲν ὁλομελείας τῶν ὀρθοδόξων ἀποσχισθήσεται, ὑπόδικος δ' ἔσται ταῖς ποιναῖς, ἃς οἱ θεοκήρυκες ἀπόστολοι καὶ ὁ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἱερὸς θίασος κατὰ τῶν παραβατῶν ὥρισαν. Ταῦτα τοίνυν κατ' ὀφειλὴν γράφοντες καὶ αὐτῇ, πᾶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτῆς μερίμνης ἀπεκδεχόμεθα· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῆς. αωοβ', σεπτεμβρίου κε'.

† Ὁ Κων]πόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

† Ὁ Ἐφέσου **Ἀγαθάγγελος**	† Ὁ Ἡρακλείας **Πανάρετος**
† Ὁ Νικομηδείας **Διονύσιος**	† Ὁ Νικαίας **Ἰωαννίκιος**
† Ὁ Δέρκων **Νεόφυτος**	† Ὁ Τορνόβου **Γρηγόριος**
† Ὁ Διδυμοτείχου **Διονύσιος**	† Ὁ Ἰκονίου **Σωφρόνιος**
† Ὁ Σάμου **Γαβριὴλ**	† Ὁ Ἴμβρου **Παΐσιος**
† Ὁ Βελεγράδων **Ἄνθιμος**	† Ὁ Νύσσης **Καλλίνικος**

ἐν Χριστῷ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

(*) *Παραλείπομεν τὴν καθαίρεσιν τοῦ Βελισσοῦ Γενναδίου, Νυσσάβας Παρθενίου καὶ Σοφίας Δωροθέου, καθὸ ταῖς ἄλλαις ὁμοίαν οὖσαν.*

Digitized by Google

Β' πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους Κωνσταντινουπόλεως

ΑΝΘΙΜΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Καταστένου, καὶ λοιποὶ ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Γνωστὰ πᾶσιν ὑμῖν τὰ ἀπὸ δωδεκαετίας ὑπὸ μερίδος τινὸς τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τεκταινόμενα. Ἄνθρωποί τινες, ἱερατικὴν ἀξίαν περιβεβλημένοι, καὶ καθῆκον ἔχοντες διδάσκαλοι εἶναι καὶ «τύποι τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ», τἀναντία πάντῃ πράττοντες, παρέβαινον μὲν τὰς φρικτὰς ὁμολογίας, ἅςπερ ἐνώπιον τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ μετὰ χεῖρας φέροντες τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον δεδώκασι, μετὰ λαϊκῶν δέ τινων, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου τούτου ἐμπνεομένων, καινήν τινα δόξαν φυλετισμοῦ τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσαγαγεῖν τολμήσαντες, ἀνεστάτουν τὸν λαὸν καὶ φυλετικὴν παρασυναγωγὴν ἑαυτοῖς συνεστήσαντο.

«Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἕστηκεν ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην, Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· καὶ, Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου». Καὶ πρὸς τὸν θεμέλιον τοῦτον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, ἔγνω ἵνα προσαγαγοῦσα ἐξελέγξῃ τὴν παρασυναγωγὴν ταύτην μετὰ τῶν αὐτῇ παρομαρτούντων παρανομημάτων. Ἀλλὰ μητρικὰ οὐχ ἧττον σπλάγχνα ἐπιδεικνυμένη, παντοίους τρόπους μετῆλθεν, ὅπως πείσῃ αὐτοὺς, καταλείψαντας τὰς σκολιὰς αὐτῶν ὁδοὺς,

Digitized by Google

ἐπανελθεῖν καὶ ὁδεύειν πάλιν τὰς τρίβους Κυρίου τὰς εὐθείας· οὐκ ἀπώνατο ὅμως τῆς μητρικῆς αὐτῆς στοργῆς καὶ ἐπιεικείας, ἀλλ' ἐκινδύνευσε, τοῦ κακοῦ ὁσημέραι διαδιδομένου, καὶ συνεργὸς φανῆναι τοῖς παρανομοῦσιν.

Διὸ, τῆς ἀνοχῆς αὐτῆς εἰς τὸ ἔπακρον καταντησάσης, ἔγνω τελευταῖον καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης αὐτῆς καθήκοντα ἀναδήσασθαι, ὅπως τούς τε ἱεροὺς κανόνας, ἀναφανδὸν καταπατουμένους, καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου παραποιουμένην διεκδικήσηται, καὶ τὴν διάδοσιν τῆς νεωτερικῆς λύμης ἀνακόπτουσα τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα προφυλάξηται. Ἐφ' ᾧ καὶ ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον ἔκ τε τῶν λοιπῶν παναγιωτάτων καὶ μακαριωτάτων πατριαρχῶν καὶ πολλῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἱεροδιδασκάλων, ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου συνεκαλέσαμεν, ἐν ᾗ, προκειμένων τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, προὐτάθη ἥ τε καινὴ καὶ ἄγνωστος τῇ Ἐκκλησίᾳ δόξα τοῦ φυλετισμοῦ καὶ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν παρανομημάτων, οἷς οὗτοι χρησάμενοι εἰς τὴν σύστασιν τῆς ἑαυτῶν παρασυναγωγῆς κατήντησαν· ὧν ἐξελεγχθέντων καὶ κατακριθέντων, ἐξεφωνήθη ὁ ὅρος, δι' οὗ αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτοῖς κοινωνοῦντες κηρύττονται σχισματικοὶ καὶ ἀλλότριοι τῆς τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸν ὅρον τοῦτον, γνωστὸν καὶ ὑμῖν, ἀγαπητὰ τέκνα, ποιούμενοι, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν πατρικῶς, ἵνα, ὡς τοιούτους γνωρίζοντες αὐτοὺς, μηδεμίαν θρησκευτικὴν κοινωνίαν πρὸς αὐτοὺς ἔχητε, εἰδότες ὅτι, οὕτως αὐτοῖς κοινωνοῦντες, τῷ αὐτῷ καὶ ὑμεῖς κρίματι ὑπόκεισθε. Τῷ κανόνι δὲ τούτῳ στοιχοῦντες, μηδεμίαν ἀφ' ἑτέρου ἔχθραν, μηδὲ μῖσος πρὸς αὐτοὺς ἔχητε, ἀλλὰ θεωροῦντες αὐτοὺς ὡς ἀδελφοὺς πλανηθέντας, δεικνύητε σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καὶ ὑπὲρ τοῦ

Digitized by Google

φωτισμοῦ αὐτῶν δέησθε, καθάπερ καὶ ἡ καθόλου Ἐκκλησία, *ὑπογραμμὸν ἔχοντες τὸ ἀποστολικὸν τοῦτο ἀξίωμα «Δοῦλον* Κυρίου *οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, τῇ πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ* Θεὸς *μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα».*

Οὕτω *τοίνυν «ὑμεῖς ἀγαπητοί, τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτούς, ἐν ἁγίῳ* Πνεύματι, *προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς μὲν ἐν ἀγάπῃ* Θεοῦ *τηρήσετε, αὐτοὺς δὲ ἐλεεῖτε διακρινόμενοι, προσδεχόμενοι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἔλεος τοῦ* Κυρίου *ἡμῶν* Ἰησοῦ Χριστοῦ». Οὗ *ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.* Ἀμήν.

Ἐν *ἔτει αωοβ'.*

Ἐν *μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος* Α'.

ΣΗΜ. Τὰ *ἀπὸ σελίδος* 348—360 *καὶ* 392—432 *σὺν τῷ παρόντι πατριαρχικῷ γράμματι* (436—438) *ἐξεδόθησαν εὐθὺς ἐπιμελείᾳ τῆς* Μ. Ἐκκλησίας *ἐν φυλλαδίῳ ἐκ σελίδων* 104 *εἰς* 8ον, *μετὰ τῶν κατ' ἔκτασιν «Πρακτικῶν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου» κλπ·* Ἐν Κων]πόλει, *τύποις* Ι. Α. Βρετοῦ, *οὐ πάμπαν ἄμοιρα σφαλμάτων τυπογραφικῶν.*

Digitized by Google

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Α΄ Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Ἄνθιμε, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Τὴν σεβασμιοπόθητον ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα καὶ ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ *πόθου ἐγκαρδίου δεξάμενοι τὴν ὑπ' ἀριθ.* 6250 *σεβασμίαν ἀδελφικὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης* Παναγιότητος, *ἐχάρημεν ἐγκαρδίως καὶ δόξαν ἀνεπέμψαμεν τῷ Ὑψίστῳ τῷ ὑγιαίνουσαν περιφρουροῦντι αὐτήν, οὗ τῷ ἐλέει καὶ ἡμεῖς καλῶς ἔχομεν.* Εἴδομεν *τὸ ἐπισυνημμένον τηλεγράφημα τινῶν ἐκ τῶν προκρίτων χριστιανῶν τῆς πόλεως* Βηρυτοῦ, *δι' οὗ διαμαρτύρονται κατὰ τῆς συμμετοχῆς ἡμῶν εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης* Συνόδου, *περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.*

Ἡ παράδοξος αὕτη διαγωγὴ αὐτῶν καθ' ἡμῶν ἐδηλώθη καὶ πρὸς ἡμᾶς δι' ἑτέρου ὁμοίου τηλεγραφήματος αὐτῶν. Τὸ *κακὸν ὅμως τοῦτο παράδειγμα ἐμιμήθησαν καὶ οἱ τριπολῖται καὶ λαοδικεῖς, οἵτινες ὁμοίως ἔπεμψαν ἡμῖν ὅμοια τηλεγραφήματα τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐπαναλαμβάνοντα.*

Τὸ *καθ'* ἡμᾶς *οὐδαμῶς ἐπτοήθημεν, χάριτι* Χριστοῦ, *ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαγωγῇ τῶν ἁπλῶν χριστιανῶν, ὑποκινηθέντων εἰς τοῦτο ὑπὸ γνωστῶν αἰτιῶν, συμφερόντων καὶ ῥαδιουργιῶν καὶ δελεασμάτων ἀπὸ μέρους τῶν σφόδρα ἐνδιαφερομένων ἐπισήμων πρακτόρων ἐν τῇ* Συρίᾳ *καὶ* Παλαιστίνῃ, *διαστρεφόντων καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ συνοδικοῦ*

Digitized by Google

ὅρου ἐπὶ τὸ συμφερώτερον αὐτοῖς καὶ πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἁπλουστέρων. Ἓν δὲ καὶ μόνον ἐλύπησεν ἡμᾶς, περιπόθητε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, ὅτι καὶ εἷς ἢ δύο τῶν μητροπολιτῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν θρόνου, καταπεισθέντες ἐκ τῶν δελεασμάτων τῶν ὑποκινούντων τὰ τοιαῦτα, καὶ συμπαθοῦντες πρὸς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ Παλαιστίνῃ διατρέχοντα ἀξιοθρήνητα συμβάντα, ὕψωσαν φανερῶς τὴν σημαίαν τῆς πνευματικῆς ἀποστασίας κατὰ τῆς κανονικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, καὶ διαταράττουσι τὸν λαὸν ἀντὶ τοῦ ἀντιστῆναι, ὡς ὤφειλον, κατὰ τῆς ταραχῆς τοῦ λαοῦ, καὶ προφυλάξαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν φανερῶν καὶ κρυφίων ὑποκινήσεων. Τὸ δὲ χείριστον· ὅτι τοσαύτην ἐμπνέουσι δυσπιστίαν τοῖς χριστιανοῖς, ὥστε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμονῆς καὶ μόχθων δύναται νὰ πείσῃ τοὺς φρονιμωτέρους ἐξ αὐτῶν περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς κανονικότητος τοῦ συνοδικοῦ ὅρου. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, παναγιώτατε ἀδελφέ, μακρὰν τοῦ νὰ πτοήσωσιν ἡμᾶς, μᾶλλον ἐνασκοῦσιν εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ὑπακοήν, πεποιθότας ὅτι ἡ ἀλήθεια ἀναλάμψει μετ' οὐ πολὺ ὡς ὁ ὄπισθεν τῶν νεφῶν ἥλιος ἐπειδὰν παρέλθωσι τὰ ἐπιπροσθοῦντα νέφη. Διὰ τοῦτο ἀξιοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν ἀδελφικῶς τὴν σεβασμιωτάτην ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητα, ἵνα εὔχηται πρὸς τὸν Ὕψιστον εἰρηνάρχην ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ ὑπὲρ τῆς καταπαύσεως τῶν σκανδάλων τούτων, πρὸς κοινὴν τῶν πάντων ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνευσιν, παρ' οὗ καὶ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη δαψιλευθεῖεν ὅτι πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα.

Ἐν Δαμασκῷ, τῇ 2 δεκεμβρίου 1872.

Ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
καὶ ὅλως πρόθυμος
† Ὁ Ἀντιοχείας **ΙΕΡΟΘΕΟΣ.**

Digitized by Google

Β' Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων

Πρᾶξις συνοδικὴ περὶ ἀποδοχῆς τοῦ ὅρου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσης περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου (σελ. 589—591 τοῦ κώδηκος τῶν ὑπομνημάτων τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων).

Σήμερον, ἡμέρᾳ κυριακῇ καὶ πρώτῃ τοῦ μηνὸς ὀκτωβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου ἔτους, ὥρᾳ ἑβδόμῃ τῆς ἡμέρας, συνελθόντων ἐν τῷ συνοδικῷ τοῦ Πατριαρχείου *ἁπάντων τῶν ἐνταῦθα ἐνδημούντων μελῶν τῆς* ἱερᾶς Συνόδου *τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν* Ἱεροσολύμων, *καὶ προκαθημένου τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν* Ἱεροσολύμων *κ.* Κυρίλλου *τοῦ* Β', *καὶ ἀναγνωσθείσης εὐκρινῶς τε καὶ μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον πάντων ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς τε σήμερον διὰ τοῦ αὐστριακοῦ ταχυδρομείου ἀφιγμένης συνοδικῆς ἐπιστολῆς τῆς τοῦ* Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, *ἀπὸ ιδ' τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἡμερολογουμένης, καὶ τοῦ ἐπισυνημμένου αὐτῇ ἐπισήμου ἀντιγράφου τοῦ συνοδικοῦ ὅρου τῆς* ἁγίας *καὶ μεγάλης* Συνόδου, *τῆς ἐν* Κωνσταντινουπόλει *ἐν ἔτει* ͵αωοβ', *ἰνδικτιῶνος α', κατὰ μῆνα σεπτέμβριον, συγκροτηθείσης περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καὶ μετὰ τὴν καθαρὰν καὶ ἐπισταμένην ταύτην ἀνάγνωσιν, διαγνόντων πάντων, ὅτι ὁ ὅρος* οὗτος *τῆς* ἁγίας *καὶ* Μ. Συνόδου, *ὁ κηρύσσων σχισματικὴν καὶ συνάμα τῆς* ὁλομελείας *τῆς καθόλου* ἁγιωτάτης *ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς* Ἐκκλησίας *ὡς σαπρὸν μέλος ἐκκόπτων τὴν*

τε ἐν Μεσαχώρῳ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων παρασυναγωγὴν, ἀπαρτιζομένην ἐκ καθῃρημένων τινῶν καὶ ἀφωρισμένων ἀρχιερέων, μνημονευομένων ὀνομαστὶ ἐν τῷ αὐτῷ συνοδικῷ ὅρῳ, καὶ λαϊκῶν τινῶν ὁμοτρόπων καὶ συνεργατῶν αὐτῶν, τῶν ἀπὸ δωδεκαετίας ἤδη συνταρασσόντων καὶ σκανδαλιζόντων τὸν χριστώνυμον καὶ εὐσεβῆ τῆς Βουλγαρίας λαὸν, καὶ σὺν τούτοις καὶ πάντας τοὺς τυχὸν συμπράττοντας καὶ ὁμοφρονοῦντας αὐτοῖς, ὁ ὅρος οὗτος, φαμὲν, τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου οὐ μόνον τῆς τῶν κειμένων ἱερῶν κανόνων τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εὐθύτητος ἀντέχεται, ἀλλὰ δὴ καὶ συνᾴδει κατὰ πάντα τῷ πνεύματι τῆς ἀπὸ κδ' ἰανουαρίου τοῦ ͵αωξθ' συνοδικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς καὶ τῆς ἀπὸ κ' τοῦ παρελθόντος σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους * συνοδικῆς ἡμῶν πράξεως, ἔδοξεν, ἵνα ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐληλυθυῖα αὕτη γνώμη ἡμῶν, γραφῇ παραδοθεῖσα, καταστρωθῇ ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῶν ὑπομνημάτων, καὶ ἀντίγραφον αὐτῆς ἐπίσημον, ὑπὸ πάντων ὑπογεγραμμένον, ἀποσταλῇ τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, εἰς στηλογράφησιν μὲν τῆς ἡμῶν

---

* Ἴδε ταύτην, τηλεγραφικῶς ἀγγελθεῖσαν τότε, ἐκδιδομένην νῦν, μετὰ τὸ συνοδικὸν τοῦτο πρακτικὸν, καὶ ἔχουσαν οὕτω :

Παναγιώτατε δέσποτα,

Ἱερουσαλὴμ, 20 σεπτεμβρίου.

Ἡ ἁγία Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλὴμ, μεθ' ὅλης τῆς κοινότητος τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἀναγγέλλει εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι ἐμμένει εἰς τὸ πνεῦμα τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς της τῆς κδ' ἰανουαρίου 1869.

† **Ἡ ἁγία Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ.**

Digitized by Google

ὀρθοδοξίας, δήλωσιν δὲ στεντορείαν τῆς ὁλοσχεροῦς καὶ ὁμοφώνου ἀποδοχῆς τοῦ εἰρημένου κανονικοῦ ὅρου τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου.

Ἐγένετο ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ.

† Ὁ Γάζης **Προκόπιος** † Ὁ Βηθλεὲμ **Ἀγάπιος**
† Ὁ Λύδδης **Νεόφυτος** † Ὁ Νεαπόλεως **Ἰωάσαφ**
† Ὁ Σεβαστείας **Νικηφόρος** † Ὁ Φιλαδελφείας **Ἰωάσαφ**
† Ὁ Ἰορδάνου **Θεόκλητος** † Ὁ Τιβεριάδος **Νεκτάριος**

Ὁ ἀρχιγραμματεὺς ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος
Ὁ τοῦ παναγίου Τάφου σκευοφύλαξ Σεραφεὶμ
Ὁ δραγουμάνος ἀρχιμανδρίτης Ἄνθιμος
Ὁ ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος.

Παρόντες καὶ ἡμεῖς, συνυπογράφομεν ἀποδεχόμενοι τὰ ἐν τῇ ἄνω πράξει

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἄνθιμος. Ὁ καμαράσης Πολύκαρπος. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Βησσαρίων. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Δαμιανός. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Μόδεστος. Ὁ ἀρχιμάνδρίτης Ἱερώνυμος. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Βενιαμίν. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἐπιφάνιος. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Λουκᾶς. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος. Ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀββακούμ. Ὁ ἀρχιδιάκονος Φώτιος. Ὁ ἱεροδιάκονος Κύριλλος.

Digitized by Google

Γ' Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Ἀνθίμῳ, σὺν τῇ περὶ αὐτὸν ἱερᾷ Συνόδῳ, ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφικόν τε καὶ ἐγκάρδιον ἀπονέμει ἀσπασμόν.

Τῶν ἀπὸ χρόνου μακροῦ τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν συνταρασσόντων ὀλέθρων τὸ ἐπάξιον τέλος ἐμαρτύρησεν ἡμῖν ἱκανῶς ὁ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσης ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου διαπεμφθεὶς ἡμῖν παρὰ τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος ὅρος.

Τὴν ἐπὶ τούτῳ ψυχικὴν ὀδύνην τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ πάντων τῶν λοιπῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν καὶ σεβασμιωτάτων ἱεραρχῶν, ἡ ἱερὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Σύνοδος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος βαθέως συναισθανομένη, πληρέστατα συμμερίζεται.

Ναί· ἀλγοῦμεν πάντες, παναγιώτατε, ἐπὶ τῇ ὑπὸ πονηροῦ καὶ βασκάνου δαίμονος κατενεχθείσῃ ταύτῃ τῷ τῆς ὀρθοδοξίας σώματι πληγῇ καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κατοικτείρομεν τὰ διεφθορότα ταῦτα τέως μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἅπερ, ὥς τις σοφὸς καὶ συνετὸς ἰατρὸς δακρυρροοῦσ' ἀπέτεμεν αὕτη ἀπὸ τοῦ λοιποῦ αὐτῆς ὑγιοῦς κορμοῦ, πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὅλου.

Τὴν ἐπὶ τῷ θλιβερῷ τούτῳ γεγονότι θλίψιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀνακουφίζει ἡ πλήρης γνῶσις καὶ πεποίθησις, ὅτι πάντων ἤδη τῶν δυνατῶν φαρμάκων ἐγένετο παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπισταμένη χρῆσις εἰς ἀποφυγὴν τοῦ ἐσχάτου τούτου τῆς θεραπείας μέσου.

Digitized by Google

Δεχόμεθ' ἄρα, Παναγιώτατε, τὸν αὐχένα ἡμῶν ἐν ταπεινώσει κλίνοντες ἐνώπιον τῆς τὰ πάντα διεπούσης θείας προνοίας, τὰς διὰ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ἐκδηλωθείσας ἀποφάσεις αὐτῆς, ἱκετεύοντες ἅμα τὴν θείαν σοφίαν καὶ ἀγαθότητα, ἵν' ἀπαλλάξῃ τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἐν τῷ μέλλοντι τοιούτων ἠθικῶς δριμυτάτων πόνων καὶ σκληροτάτων δοκιμασιῶν.

Ἐν τούτοις ἀναλογιζόμενοι ἐξ ἑτέρου, Παναγιώτατε, τὰ μέλλοντα προκύψαι τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ δεινὰ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς ταύτης σηπεδόνος, εἰμὴ ἐγκαίρως αὕτη ἐκ τοῦ ὅλου αὐτῆς σώματος ἀπετέμνετο, συγχαίρομεν ἀπὸ καρδίας τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι καὶ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ ἐπὶ τῇ γενναίᾳ ταύτῃ καὶ ἀνδρικῇ αὐτῆς ἀποφάσει, δι' ἧς ἀλώβητοι διεσώθησαν αἱ ὑψηλαὶ καὶ ἰδεώδεις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἀρχαί, ὑπὲρ ὧν ποταμοὶ αἱμάτων ἐχύθησαν ὑπὸ τοῦ καθολικοῦ τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξου γένους.

Ἀκράδαντον δὲ ἐν ἡμῖν τὴν πεποίθησιν ταύτην ἔχοντες, ἀγγέλλομεν συγχρόνως τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι, ὅτι καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πληρώματι ἀνεκοινώθη ἐπισήμως ὁ περὶ τῶν σχισματικῶν βουλγάρων ὅρος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ὡς σεβαστὴ τῆς καθολικῆς ἁγίας ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπόφασις.

Δεόμενοι δὲ τοῦ παναγάθου καὶ πανσόφου Θεοῦ, ἵνα ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ κρατύνῃ καὶ ἐνισχύῃ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν ἐν ταῖς σκληραῖς ταύταις δοκιμασίαις, παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν θειοτάτην Παναγιότητα ἵνα μετὰ τοῦ βαθυτάτου ἡμῶν σεβασμοῦ δεχθῇ ἅμα καὶ τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἀείποτε εὑρήσει αὕτη ἐν ἡμῖν, τοῖς ἐλαχίστοις αὐτῆς ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς, ἀρραγεῖς παραστάτας καὶ συνα-

Digitized by Google

θλητὰς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἁγίῳ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνι κατὰ πάσης αἱρετικῆς καὶ σχισματικῆς ἀξιώσεως, ὁθενδήποτε ἐνσκηπτούσης τῷ γεραρῷ τῆς ὀρθοδοξίας σώματι.

Τὸν ἀδελφικὸν δὲ νῦν ἀσπασμὸν δι' ἀγάπης βαθυσεβάστου τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι ἀπονέμοντες, ἐκλιπαροῦμεν ἐφ' ἡμῖν τὰς ἁγίας καὶ ἀδελφικὰς αὐτῆς εὐλογίας.

Οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος ἐλάχιστοι

† Ὁ Ἀθηνῶν **Θεόφιλος** πρόεδρος
† Ὁ Λευκάδος **Γρηγόριος**
† Ὁ Κερκύρας **Ἀντώνιος**
† Ὁ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν **Νεόφυτος**
† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας **Ἰγνάτιος**

Ὁ γραμματεὺς
ἀρχιμ. **Ἀβέρκιος Λαμπίρης.**

Ἐν Ἀθήναις τῇ κε' ὀκτωβρίου ͵αωοβ'.

Δ' Ἐκκλησίας Οὐγγροβλαχίας

Τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα προσκυνῶ ταπεινῶς, ἀσπαζόμενος πανευλαβῶς τὴν ἁγίαν μοι αὐτῆς δεξιάν.

Ἀναγνοὺς καὶ διεξελθὼν μεθ' ὅσης ἀκριβοῦς προσοχῆς, καὶ ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης ἐμβριθοῦς ὑποκλίσεως τὰ ἐμπεριεχόμενα εἴς τε τὴν προγενεστέραν καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ἐσχάτως διευθυνθεῖσάν μοι πατρικὴν καὶ τρισέβαστόν μοι ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἰανουαρίου, ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὴν ἐπισυμβᾶσαν λαιλαπώδη θύελλαν ἐπὶ τῆς ὡς μὴ ὤφελεν

Digitized by Google

ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν βουλγαρικῶν πραγμάτων, δὲν δύναμαι, Παναγιώτατε δέσποτα, νὰ ὑποκρύψω μηδὲν οὐδαμῶς, ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, εἰ μὴ μεθ' ὅσης υἱϊκῆς ὑποκλίσεως καὶ εἰλικρινοῦς ὄντως ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον νὰ καθυποβάλω τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι, ὅτι ἡ κοινοποίησις αὕτη ἅμα ἀφικομένη ἐκ πρώτης προσβολῆς εἰς τὰς ταπεινὰς ἀκοάς μου μὲ ἐκέντησε θανατηφόρως, καὶ μὲ ἐτόξευσεν ὡς κεραυνὸς, βλέποντα μετὰ πολλῆς ἐπαισθήτου ψυχικῆς θλίψεως, ὅτι ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία Μεγάλη Ἐκκλησία τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου πρὸ τοσούτων αἰώνων ὑπῆρξεν ἀεννάως ὡς ἀκράδαντον καὶ ἀναλλοίωτον ἔρεισμα, μήτηρ κοινὴ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ ὀρθοδόξου ἀνατολικοῦ ποιμνίου, καὶ ὡς τοιαύτη διὰ τῆς φιλοστόργου αὐτῆς κανονικῆς πλάστιγγος ἐστάθη, ἐσαεὶ ἐπιτηροῦσα καὶ διατηροῦσα παντὶ σθένει τὴν κοινὴν μεταξὺ τοῦ χριστιανισμοῦ ὁλοτελῆ σύμπνοιαν, ἀγάπην ἀδελφικὴν καὶ βίον ἀτάραχον, χωρὶς νὰ ἐπισυμβῇ μηδεμία ποτὲ διαπύκτευσις τοιαύτη μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς αὐτῆς ἱερᾶς ὀρθοδόξου πίστεως! καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν τοσούτων αἰώνων διηνεκῆ ἡσυχίαν καὶ γενικὴν εὐημερίαν τῶν συναδελφῶν χριστιανῶν, τὸ νὰ ἀναφύῃ ἤδη ἐσχάτως παρόμοιον σκάνδαλον, τοῦτο ἐπ' ἀληθείᾳ, Παναγιώτατε δέσποτα, ἦτο ἀνέλπιστον καὶ πάντῃ ἀπροσδόκητον. Καὶ ὅσῳ περισσότερον ἤθελα νὰ ἐπέμβω εἰς τὴν ἐννόησιν* κεραίαν τῶν αἰτίων, ἅτινα ἐπέφερον δυστυχῶς τὴν ἀκατανόητον ταύτην θλιβερὰν κατάστασιν τοῦ νὰ ἐκραγῇ ἐν τῷ μέσῳ ἀδελφῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐμφύλιος ἐκκλησιαστικὸς θρησκευτικὸς πόλεμος, τοσούτῳ μᾶλλον ζάλη μὲ κατακυριεύει, κυμαντοποροῦντα, ὡς ὁ περιπλανώμενος, καὶ μὴ εἰδότα ὁποίας ἐξηγήσεις νὰ δώσω πρὸς ἐμαυτὸν περί τε τῶν ἀνελπίστως ἀναφυέντων ἐνεστώτων δεινῶν,

* ἐλλείπει ἡ κατὰ

Digitized by Google

καὶ περὶ τῆς μελλούσης, Κύριος οἶδεν, ἐκβάσεως τῶν ἐξημμένων παθῶν, προσωπικῶν τε καὶ ἠθικῶν διεκδικήσεων, ἄνευ ὑπολογισμῶν δεόντων, καὶ ἄνευ ἐμφρόνου συσκέψεως καὶ συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν ἐρεθισμένων πνευμάτων ἑνὸς ἔθνους ὁλοκλήρου! Πιστεύσατέ με, Παναγιώτατε δέσποτα, ἐν πάσῃ υἱϊκῇ εἰλικρινείᾳ ἐκφραζόμενον, ὅτι ὅσῳ περισσότερον ἔχω προσηλωμένον τὸν νοῦν καὶ τὴν ἠθικὴν ὡς ἔγγιστα προσοχήν μου πρὸς τὸ ἐπισυμβὰν τοῦτο δυσχερὲς βουλγαρικὸν παράρτημα, τοσούτῳ μᾶλλον φρίκη καὶ τρόμος μὲ κατακυριεύει, ἰδεαζόμενον, καὶ μνείαν ποιούμενον τοῦ τοιούτου ἀνεκφράστου δυστυχήματος καταπιέζοντος πᾶσαν χριστιανικὴν ψυχὴν, ἔχουσαν ἄχρι τοῦδε ὡς τεκμήριον καὶ παράδειγμα ἀναντίρρητον τὴν ἀκράδαντον ὡς πρὸς τὰ θεῖα ἀφοσίωσιν πάντων τῶν χριστιανικῶν ὀρθοδόξων ἐθνῶν, καὶ τὸν μεταξὺ αὐτῶν ἀναπόσπαστον καὶ ἀδιάλυτον ἱερὸν σύνδεσμον, πρὸς ἀκραιφνῆ καὶ ἀπαράβατον ἐπιτήρησιν τῶν ἁγίων κανόνων καὶ ἱερῶν ἀνέκαθεν δογμάτων, διὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν ἁγίας Μεγάλης Ἐκκλησίας, τοῦ πατριαρχικοῦ λέγω θρόνου τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος.

Τοιαύτη ἡ κατ' ἐμὲ ἐπὶ τούτου ταπεινὴ γνωμοδότησις ἐν πνευματικῷ τε καὶ υἱϊκῷ τῷ τρόπῳ, τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἴησαν θεόθεν ἄνωθεν πλεῖστα, σωτηριώδη καὶ πανεύθυμα, μένοντος καὶ τοῦ ὑποσημειουμένου μεθ' ὅλου σεβασμοῦ

Βουκουρέστιον, τῇ 8 φεβρουαρίου 1873,

τῆς ὑμετέρας πανσεβάστου μοι Παναγιότητος

ταπεινοῦ δούλου*

† Ὁ Οὐγγροβλαχίας ΝΗΦΩΝ.

---

* πάσας τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ ὁ ἀείμνηστος Νήφων Οὐγγροβλαχίας ἔγραφεν ἑλληνιστί.

Digitized by Google

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ τε ὅρου τῆς τοπικῆς Συνόδου καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις εὑρεθεισῶν ἀπαντήσεων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἐκδίδομεν ὀλιγίστας ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, ὅσας ἀπέστελλον τῇ Ἐκκλησίᾳ κατά τε τὸ 1872 καὶ τὸ 1873 ἔτος οἱ ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ μητροπολῖται, ἀναγγέλλοντες τὰς πανάθέσμους πράξεις τῶν ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποσχισθέντων ἀρχιερέων. Ἐπειδὴ δὲ ἔκτοτε ἤρξαντο συνεννοούμενοι πρὸς κοινὸν κατὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας πόλεμον οἵ τε βούλγαροι φυλετισταὶ καὶ οἱ τούτοις συμφρονοῦντες ἐκ Ρουμανίας ἀπόστολοι, διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐκδίδομεν καὶ τὴν εἰσάγουσαν εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἐπιστολὴν τοῦ ἀειμνήστου ἐπισκόπου (τότε, εἶτα μητροπολίτου) Σερβίων καὶ Κοζάνης Εὐγενίου, χρήσιμον ἐσομένην τοῖς φιλόστορσι.

Digitized by Google

Ἐπιστολὴ Α΄ ἐκ Πελαγονίας

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην καὶ προσκυνητήν μοι Παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἁγίᾳ τε καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ δουλικῶς προσκυνῶ πανευλαβῶς κατασπαζόμενος τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Μεθ' ὅσης πλείστης εὐλαβείας ἐκομισάμην τὰς δύο προσκυνητάς μοι αὐτῆς ἐπιστολὰς, τὴν μὲν ἐν τύποις συνοδικὴν ἐγκύκλιον ἡμερολογουμένην ἀπὸ 17, τὴν δὲ ἀπὸ 25 λήξαντος, μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἐσωκλείστων, τῆς πρὸς τὸν ἅγιον Βελισσοῦ ἐπιστολῆς καὶ τοῦ ἐπισήμου γράμματος τῆς μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀφορῶντος τὴν καθαίρεσιν μὲν τῶν δύο αὐθαιρέτως καὶ παρανόμως ἱερουργησάντων ἀποστατῶν ἀρχιερέων τοῦ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ τοῦ Λοφτζοῦ Ἱλαρίωνος, τὸν ἀφορισμὸν δὲ καὶ τὰς ἀρὰς τῆς μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ καθῃρημένου Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος, τοῦ τολμήσαντος καταφρονῆσαι τῆς δικαίως ἐπιβληθείσης αὐτῷ καθαιρέσεως, καὶ λειτουργῆσαι ἀθεοφόβως ἄνευ συνοδικῆς κρίσεως καὶ ἀθωώσεως. Διεξελθὼν δὲ ἐπισταμένως ταύτας τὰς προσκυνητάς μοι αὐτῆς ἐπιστολὰς μετὰ τοῦ εἰρημένου συνοδικοῦ τῆς καθαιρέσεως γράμματος εἶδον πάνθ' ὅσα ἡ ὑμετέρα προσκυνητή μοι Παναγιότης διατάττει τὸν ταπεινὸν αὐτῆς δοῦλον. Κατὰ συνέπειαν δὲ τῶν διαταγῶν αὐτῆς αὐθημερὸν δι' ἐπίτηδες ἀνθρώπου μου ἀπέστειλα τὴν πρὸς τὸν ἅγιον Βελισσοῦ πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν, ἐσωκλείσας αὐτὴν ἐν ἰδιαιτέρῳ γράμματί μου πρὸς τὴν πανιερότητά του, διατάξας δὲ καὶ προφορικῶς τὸν ἄνθρωπόν μου ἵνα αἰτήσῃ καὶ λάβῃ ἀπόδειξιν τῆς παραλαβῆς αὐτῆς, ἣν ἅμα λάβω θέλω τὴν ἀποστείλῃ

Digitized by Google

πρὸς τὴν ὑμετέραν προσκυνητήν μοι Παναγιότητα. Ἐπίσης δὲ κατὰ τὰς διαταγὰς αὐτῆς καὶ τὸ τῆς καθαιρέσεως ἐκκλησιαστικὸν γράμμα θέλω ἀναγνώσει τὴν προσεχῆ κυριακὴν ἐν τῇ ἐνταῦθα ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τῆς μητροπόλεως, καὶ ἀκολούθως καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῆς ἐπαρχίαις μου ἐκκλησίαις. Πάντες οἱ ἐνταῦθα εὖ φρονοῦντες, Παναγιώτατε δέσποτα, οὐ μόνον ἐχάρησαν ἐγκαρδίως, ἀλλὰ καὶ ἐπῄνεσαν τὴν δικαίαν ταύτην τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πρᾶξιν. Οἱ ἐνταῦθα ὅμως βουλγαρισταὶ (ὧν ἀρχηγοί εἰσιν ὁ ἰατρὸς Κωνσταντῖνος Μισαϊκὼφ ἀδελφὸς τοῦ ἀποστάτου καὶ καθῃρημένου Παναρέτου, καὶ ὁ ἐξ Ἀχρίδος Δημήτριος Ρόμπης) πάντα λίθον κινοῦσιν ἵνα ἐνθαρρύνωσι τοὺς ὀπαδούς των κηρύττοντες τὸ μὲν πραξικόπημα τῆς 6 ἰανουαρίου τῶν ἀρχιερέων των ὡς πρᾶξιν ἔννομον ἀφορῶσαν τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, τὴν δὲ ἐξορίαν των ὡς πρὸς τὸ θεαθῆναι γενομένην, ἐπανακαμψάντων δῆθεν τῶν ἀρχιερέων των, κατά τι τηλεγράφημα, ὅπερ οὗτοι οἱ βουλγαρισταὶ ἔλαβον τὸ παρελθὸν σάββατον. Κατὰ συνέπειαν δὲ ἐτέλεσαν δοξολογίας ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Κυριακῆς, μίαν μὲν τῇ 23 λήξαντος διὰ τὸ πραξικόπημα, ἑτέραν δὲ τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ 30 λήξαντος, ἐκφωνήσαντες καὶ λόγους προτρεπτικοὺς καὶ ἐνθαρρυντικούς. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ οὐδὲ παύουσιν ὡς ἄλλη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἐνεργοῦντες καὶ ἐργαζόμενοι, τουτέστιν ἀδείας γάμων χορηγοῦντες, ἀνδρόγυνα διαζευγνύοντες κτλ. Οἱ δὲ ἱερεῖς βουλγαρισταὶ αὐθαιρέτως καταπατοῦντες τὰς ἐνορίας τῶν κανονικῶν ἱερέων ἱεροπράττουσιν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν βουλγαριστῶν μὴ ἀναγνωρίζοντες οὔτε Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, οὔτε ἀρχιερέα. Ὁ δὲ ἅγιος Βελισσοῦ τέσσαρας ἱερεῖς βουλγαριστὰς παρανόμως ἐχειροτόνησεν ἐκ τῆς ἐπαρχίας μου, ὧν τὰ ὀνόματα Κωνσταντῖνος παπᾶ Δημητρίου ἐκ Βιτωλίων, Νικόλαος ἐκ Βαροσίου τοῦ Πέρλεπε, Ἰωάν-

Digitized by Google

νης παπᾶ Θεοδώρου ἀπὸ χωρίον Κουκουρέτζανι καζᾶ Βιτω- λίων, καὶ Τραΐκος Χρήστου ἀπὸ χωρίον Βιτώλιστα καζᾶ Πέρλεπε. Περὶ τούτων ἁπάντων τῶν χειροτονηθέντων ἔγραψα ἐγκαίρως τῇ μητρὶ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ κατὰ συνέπειαν οἱ δύο πρότερον χειροτονηθέντες Κωνσταντῖνος ἐκ Βιτωλίων καὶ Νικόλαος ἐκ Βαροσίου καθῃρέθησαν συνοδικῶς, καὶ ἡ καθαίρεσίς των σταλεῖσα ἐνταῦθα ἀνεγνώσθη ἐπ' ἐκ- κλησίας εἰς ἐπήκοον πάντων. Οὗτοι ὅμως οὐδόλως πτοηθέντες καθῃρημένοι τε ὄντες ἱερουργοῦσι καὶ ἱεροπράττουσιν ἀφό- βως καὶ ἀταράχως μέχρι σήμερον. Καὶ περὶ τούτου ἔγραψα ἐγκαίρως τῇ μητρὶ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὅτι ἀπαι- τοῦνται ἄλλα δραστηριώτερα μέτρα, τουτέστιν ἡ ἔκδοσις ὑ- ψηλοῦ διατάγματος ἀφορῶντος τὴν ἀποπομπὴν μὲν τῶν κα- θῃρημένων ἱερέων, τὴν ὑποταγὴν δὲ τῶν λοιπῶν τῶν μὴ ανα- γνωριζόντων τὴν πνευματικὴν ἀρχήν. Ταῦτα ἀναγγέλλων τῇ μητρὶ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ αὖθις, καὶ ἐπικα- λούμενος τὴν δικαίαν αὐτῆς προστασίαν, ὑποσημειοῦμαι βα- θυσεβάστως

τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Παναγιότητος

ὅλως ἑτοιμότατος τῶν παναγίων μοι ἐπιταγῶν της

καὶ δοῦλος ὑποκλινέστατος

† **Ὁ Πελαγωνείας ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ.**

Ἐν Βιτωλίοις τῇ 3 φεβρουαρίου 1872.

Digitized by Google

Ἐπιστολὴ ἐκ Καστορίας

Παναγιώτατε καὶ προσκυνητέ μοι αὐθέντα καὶ δέσποτα καὶ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος.

Δὲν ἔπαυσα κοινοποιῶν εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν *ὅσα καθ' ἑκάστην ὑφίσταται ἡ ταπεινή μου παροικία ἀπὸ τῶν ταραξιῶν καὶ σκανδαλοποιῶν ἀποστόλων τῆς τε πανσλαβιστικῆς καὶ τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας· ἐσχάτως ὅμως ἡ αὐτόθι ἐμφωλεύσασα σπεῖρα τῶν ἀνταρτῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐπέστησεν, ὡς φαίνεται, ὅλην τὴν προσοχὴν εἰς τὴν παροικίαν μου ὡς μεταίχμιον μεταξὺ βουλγαροφώνων καὶ ἑλληνοφώνων, καὶ κατ' αὐτῆς ἀκοντίζει πάντα τὰ ἑαυτῆς βέλη.* Μεθ' *ὅλας τὰς ἐλλόγους καὶ προσεκτικὰς ἀντιστάσεις, τὰς ὁποίας ἀπαντῶσιν ἐντεῦθεν, δὲν ἀπηύδησαν, ἀλλὰ συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν συνομολογήσαντες οἱ ἀπόστολοι ἀμφοτέρων τῶν προπαγανδῶν θρασύτατοι ἐπέπεσαν κατ' αὐτῆς. Ὁ ἀπόστολος τῆς πανσλαβιστικῆς διαταράξας σύμπαντα σχεδὸν τὰ βουλγαρόφωνα χωρία τῆς παροικίας μου καὶ ἀναστατώσας αὐτά, ἐγκατεστάθη ἐσχάτως ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρχίας προτιθέμενος νὰ συστήσῃ ἐν αὐτῇ βουλγαρικὸν σχολεῖον, ἐνῷ ἡ πόλις σύμπασα* εἶναι *ἑλληνική, καὶ τὰ πέριξ χωρία, καίτοι βουλγαρόφωνα τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἀπεχθάνονται τῶν ψευδαποστόλων τούτων τὴν* διδασκαλίαν· *ὅπως δὲ ἐλεύθερος καὶ ἀνενόχλητος προβῇ εἰς τὴν ἵδρυσιν αὐτοῦ, ἐφωδιάσθη παρὰ τοῦ ἐν* Βιτωλίοις *μουφετίσῃ* Σαλὴμ *ἐφένδη μὲ ἔγγραφον ἄδειαν πρὸς τοῦτο.*

Εἰς *τὰς σατανικὰς αὐτῶν ἐνεργείας οἱ ἀπόστολοι οὗτοι συναντιλήπτορας ἔχουσι, δυστυχῶς, πολλοὺς τῶν ἐν τῇ βασι-*

Digitized by Google

λευούσῃ παρεπιδημούντων ἐπαρχιωτῶν, τοὺς ὁποίους ἡ σπεῖρα ἐφρόντισεν ἐγκαίρως νὰ προσηλυτίσῃ· ἀντὶ πάντων τῶν μαρτυρίων ὅσα ἠδυνάμην νὰ φέρω πρὸς πίστωσιν τούτου, ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω τὸ ἑξῆς καὶ μόνον· Βασίλειός τις ἐκ τοῦ χωρίου Ζελιανιτσίου τῆς ταπεινῆς μου παροικίας, καϊμακτσῆς τὸ ἐπάγγελμα, ἐπιστέλλων ἐσχάτως αὐτόθεν πρὸς τὸν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ πρόκριτον Κώνσταν Παπᾶ Δημητρίου ἔγραφεν ὅτι ἐπέστη πλέον ἡ ὥρα, καθ' ἣν ὀφείλουσι νὰ ἀποτινάξωσι τὸν γραικικὸν ζυγὸν, καὶ ἄλλα νοσούσης κεφαλῆς ἀποκυήματα· εὐτυχῶς ὅμως ὁ Κώνστας δὲν εἶναι ἐκ τῶν εὐαπατήτων χωρικῶν καὶ ἀπαντῶν πρὸς τὸν συγχωριανόν του ἐβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι οὐδέποτε ἔπαυσεν οὐδὲ θέλει παύσει ὢν μακεδὼν βουλγαρόφωνος. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐπάρατος Δίγκας. Ὁ δὲ ἀπόστολος τῆς ρουμουνικῆς προπαγάνδας μεταβὰς πρό τινος εἰς χωρίον τι τῆς ταπεινῆς μου παροικίας Νεγοβάνι καλούμενον, καὶ κατοικούμενον ὑπ' ἀλβανῶν καὶ εὐαρίθμων ἀρβανιτοβλάχων, ἐσκευώρησε τὸ ἑξῆς, ἀφοῦ πρότερον κατώρθωσε νὰ ἐξαπατήσῃ ἕνα τῶν ἐφημερίων παπᾶ Βασίλειον τοὔνομα. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑπῆρχεν ἐκκλησία νεόκτιστος ἑτοίμη πρὸς ἐγκαινισμόν. Περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος μαΐου ἐλθὼν εἰς τὴν μητρόπολιν ὁ ρηθεὶς ἱερεὺς ἀνέφερεν ὅτι οἱ χωριανοὶ ἀπαιτοῦσι τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων, ἐπειδὴ δὲ τὸν ἐπιόντα μῆνα ἔμελλον νὰ ἐξέλθω εἰς περιοδείαν εἰς τὴν περιφέρειαν ἐκείνην, ἐν ᾗ περιλαμβάνεται καὶ τὸ Νεγοβάνι, παρήγγειλα εἰς αὐτὸν τὴν 30 ἰουνίου νὰ ἔλθῃ μετὰ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου εἰς τὴν κώμην Νεβέσκην, ἀφ' ἧς τὸ Νεγοβάνι δὲν ἀπέχει οὐδὲ δύο ὥρας, ὅπως συνεννοηθῶμεν περὶ τῆς τελετῆς τῶν ἐγκαινίων· ὁ δὲ ἱερεὺς, παρὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐντολὴν, ἐλθὼν τὴν 29 ἰουνίου εἰς τὸ χωρίον Λέχοβον ἀνήγγειλέ μοι, ὅτι τοῦ Νεγοβανίου ἡ κοινότης προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους τῶν περιχώρων διὰ τὴν τελετὴν

Digitized by Google

τῶν ἐγκαινίων ὡς τελεσθησομένων τὴν ἐπιοῦσαν κυριακὴν τὴν μετὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καθ' ἣν ὤφειλον κατὰ τὰ νενομισμένα νὰ μεταβῶ εἰς ἄλλο χωρίον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ σύνηθες μὲ ἀνέμενον. Ὅθεν παρετήρησα εἰς τὸν ἱερέα ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ προβῶ εἰς τὸ ἔκτακτον τοῦτο διάβημα διὰ φόβον μὴ ἐρεθισθῶσι τὰ ἀναμένοντά με χωρία, πᾶς δὲ ἐρεθισμὸς εἰς τὰς δεινὰς ταύτας περιστάσεις τόσον ἐπιβλαβὴς εἶναι εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον ἐπωφελοῦνται αὐτὸν αἱ προπαγάνδαι, καὶ ὅτι ὤφειλεν ἐγκαίρως νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα, εἰς ὃ περιέπεσεν αὐτὸς ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας ὠθήσας εἰς αὐτὸ καὶ τοὺς χωρικούς. Ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν, 30 ἰουνίου, καθ' ἣν ἤμην ἐν Νεβέσκῃ, ἦλθον ἐκεῖ οἱ πρόκριτοι τοῦ Νεγοβανίου μετὰ τοῦ παπᾶ Βασιλείου καὶ ἀπήτουν νὰ ὑπάγω τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὸ Νεγοβάνι, ὅπως τελεσθῶσι τὰ ἐγκαίνια.

Εἰς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην ἀπήντησα ὅτι ἠδυνάμην μετ' εὐχαριστήσεως νὰ ἀπέλθω ἐὰν προηγουμένως ἐπείθοντο τὰ χωρία, τὰ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἀναμένοντά με, νὰ στέρξωσιν εἰς τοῦτο· ἐγένετο περὶ τούτου λόγος εἰς τοὺς προκρίτους τοῦ χωρίου Ζελιανιτσίου, εἰς ὃ ὤφειλον νὰ μεταβῶ κατὰ τὴν κυριακὴν ἐκείνην καὶ ἐζητήθη ἡ συγκατάθεσις αὐτῶν, ὅπως μεταβῶ εἰς Νεγοβάνι, ἀλλ' ὁ ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου τούτου Κώνστας, περὶ οὗ καὶ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, καὶ ἄλλοι τέκνα πιστὰ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας παρετήρησαν ὅτι ὤφειλον νὰ κάμω τακτικὴν τὴν περιοδείαν, καὶ ὅτι πᾶν ἔκτακτον διάβημα ἤθελεν ἐξάψει τὰ πνεύματα τῶν πεπλανημένων ἐκείνων, ὅσοι ζητοῦσιν αἰτίαν, ἵνα ἀναπετάσωσι τῆς ἀνταρσίας τὴν σημαίαν· ἡ παρατήρησις αὕτη μοὶ ἔκαμε τὴν δέουσαν ἐντύπωσιν καὶ ἐπροτίμησα τὴν τακτικὴν καὶ κανονι-

Digitized by Google

κὴν περιοδείαν ἐπιφυλαττόμενος νὰ τελέσω τὰ ἐγκαίνια καθ' ἣν κυριακὴν ἢ ἑορτὴν ἤθελον μοὶ προτείνει οἱ κάτοικοι τοῦ Νεγοβανίου, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Περὶ τῶν μετὰ ταῦτα γενομένων νομίζω περιττὴν πᾶσαν προσθήκην εἰς ὅσα αὐτὸς ὁ παπᾶ Βασίλειος ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκθέσει του, τῆς ὁποίας ἀντίγραφον ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα, ὅπως πληροφορηθῇ ἡ μήτηρ Ἐκκλησία περὶ αὐτῶν*. Τοῦτο δὲ μόνον θεωρῶ ἐπάναγκες νὰ προσθέσω ἐνταῦθα, ὅτι οἱ ἁπλοϊκοὶ καὶ λίαν εὐαπάτητοι κάτοικοι τοῦ χωρίου Νεγοβάνι ἐπηρεάζονται λίαν ὑπὸ τοῦ ἐν Βιτωλίοις κ. Ρόμπη, οἵτινες εἶναι γνωστοὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἀρχηγοὶ τῆς ἐκεῖ ἀντάρτιδος μερίδος. Οὗτοι κτήματα ἔχοντες ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ πολλὰς κατέβαλλον προσπαθείας, ὅπως σαγηνεύσωσι καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου τούτου, ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς προσπαθείας καθὼς καὶ τὰς τοῦ ἀποστόλου τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας ἀποτυχία πέποιθα ὅτι θέλει ἐπιστέψει.

Δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ μεταδώσω εἰς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἑξῆς· πρό τινων ἑβδομάδων ἀπέστειλα εἰς τὸ χωρίον Κωστενέτσι τὸν παρ' ἐμοὶ ἱεροδιδάσκαλον κ. Ἀβέρκιον, ὅπως ἀναγνώσῃ εἰς ἐπήκοον πάντων τὰς κατὰ τῶν ἀνιέρων ἀρχιερέων τῆς σπείρας ἐπιβληθείσας ἐκκλησιαστικὰς ποινάς. Ἀλλὰ καθ' ἣν ὥραν οὗτος ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ἤρχισε τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν, οἱ προσήλυτοι τῆς πανσλαβιστικῆς προπαγάνδας θρασύτατοι ἐπέπεσαν κατ' αὐτοῦ, ἐπὶ σκοπῷ βεβαίως νὰ κακοποιήσωσιν αὐτόν, θορυβοῦντες καὶ κραυγάζοντες «Καλόγηρε, κατέβα κάτω, δὲν ἀκούομεν ἡμεῖς τέτοιαις γραικικαῖς φλυαρίαις καὶ ἀνοησίαις»· καὶ παραμικρὸν νὰ συμβῶσι φόνοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,

* Τὴν ἔκθεσιν ταύτην, γεγραμμένην τῇ 25 Ἰουλίου, ἐκδίδομεν ἐν τέλει τῶν ἐπαρχιακῶν τούτων γραμμάτων.

Digitized by Google

ἐὰν δὲν ἐπενέβαινον τῶν ὀρθοφρονούντων χωριανῶν τινες, καὶ δὲν διέλυον τὴν ταραχήν.

Ταῦτα *δουλικῶς καὶ ὑποσημιοῦμαι μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ*

Ἐν Καστορίᾳ, *τῇ β' αὐγούστου* 1872,

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος

σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ

ταπεινὸς θεράπων

καὶ τῶν παναγίων νευμάτων

ἐκκρεμὴς

† **Ὁ Καστορίας ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ.**

Ἐπιστολὴ Α' ἐκ Φιλιππουπόλεως

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην, πανσέβαστον καὶ προσκυνητήν μοὶ Παναγιότητα καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον ταπεινῶς προσκυνῶν εὐλαβῶς κατασπάζομαι τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Τὴν *ταπεινήν μου προσκύνησιν καὶ τὸ ὀφειλόμενον σέβας ἀπονέμων τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ* Παναγιότητι, *φέρω εἰς γνῶσιν τῆς ἁγίας τοῦ* Χριστοῦ Ἐκκλησίας, *ὅτι τῇ* 15 *τρέχοντος, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἔφθασεν ἐνταῦθα ὁ σχισματικὸς* Πανάρετος. Εἰς *προϋπάντησιν αὐτοῦ ἐξῆλθον οἱ βούλγαροι ἱερεῖς* Φιλιππουπόλεως *καὶ τῶν πέριξ, ἐννοεῖται κατὰ προηγουμένην πρόσκλησιν καὶ προτροπὴν, οἱ μαθηταὶ τῶν βουλγαρικῶν σχολείων, αἱ μαθήτριαι τοῦ βουλγαρικοῦ παρθεναγωγείου καὶ ἱκανὸν πλῆθος* λαοῦ. Ἐπίσης *προϋπήντησαν καὶ ὑπεδέχθησαν τὸν σχισματικὸν* Πανάρετον *καὶ οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων, δι' ὧν διῆλθε.* Καθὰ *δὲ διὰ μακρῶν ἐκτίθησιν ὁ*

Digitized by Google

ἐν Χάσκιοϊ ἐπίτροπός μου, κατὰ τὴν ἐκεῖθεν διάβασίν του ὁ Πανάρετος καὶ ἐπ' ἐκκλησίας καὶ κατ' ἰδίαν μυρίας ἐξέμεσεν ὕβρεις κατά τε τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, παριστῶν τὸ σχίσμα ὡς εὐεργέτημα, ὅπερ ἀπαλλάσσει αὐτοὺς πάσης σχέσεως μετ' ἔθνους ἐπιβούλου καὶ πονηροῦ αὐτοῖς. Πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ἐνταῦθα πληροφορηθείς, ὅτι οἱ πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ συναθροισθέντες βουλγαρισταὶ ἐσκόπουν ἵνα ἁρπάσωσι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκκλησίας ἑλληνικὰς καὶ κωδωνοστάσια, εἰδοποίησα περὶ τούτου προφορικῶς, κατόπιν δὲ καὶ διὰ τακριρίου μου τῷ ἐνταῦθα ἐνδοξοτάτῳ διοικητῇ. Καίτοι δὲ ἐλήφθησαν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅπως μὴ συμβῇ ἀπευκταῖόν τι, ἐπειράθησαν ἐν τούτοις τινὲς τῶν βουλγαριστῶν ἵνα ἀνέλθωσιν ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς πατριαρχικῆς καὶ σταυροπηγιακῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ κρούσωσι τὸν κώδωνα κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σχισματικοῦ Παναρέτου· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἑκατόνταρχος Ὀσμὰν ἀγᾶς, ὅστις εἶχε ταχθῇ αὐτόθι πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως, ἀπεφαίνετο, ὅτι ἡ ἐκκλησία αὕτη εἶναι συντροφικὴ (!) μὲ τοὺς βουλγάρους καὶ δικαιοῦνται οὗτοι διὰ τοῦτο νὰ κρούσωσι τὸν κώδωνα τῆς ἐκκλησίας, αὐτοπροσώπως ἔκαμα τὰς δεούσας ἐπὶ τούτου παραστάσεις τῷ ἐνδοξοτάτῳ διοικητῇ, ὅστις αὐθωρεὶ μεταβὰς ὁ ἴδιος ἐκεῖ προέλαβε πᾶν ἀπευκταῖον.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, τὴν ὑπὸ τῶν βουλγάρων αὐθαιρέτως καὶ παρὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον κατακρατουμένην, καὶ εἰς ἣν ὑπεδέχθησαν τὸν σχισματικὸν Πανάρετον, βεβαίως ἤθελε συμβῇ ἀξιοδάκρυτός τις σκηνή, εἰ μὴ κατώρθουν ὁ δοῦλός της, ἵνα ἐκ παντὸς τρόπου καθυσηχάσω τοὺς εἰς οὓς ἀνήκει ἡ ἐκκλησία αὕτη δικαιώματι ἰδιοκτησίας καὶ καταστείλω τὴν ἄλλως δικαίαν αὐτῶν ἀγανάκτησιν. Ἐὰν ὅμως, καθὰ κατ' αἴτησιν ἐπίσημον

Digitized by Google

τῶν ἐνταῦθα ὀρθοδόξων, τηλεγραφικῶς ἐξητούμην παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν κλεισθῇ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας μέχρις οὗ λάβῃ πέρας τελεσίδικον ἡ περὶ αὐτῆς ὑπόθεσις, καὶ ἐξακολουθήσωσιν οἱ σχισματικοὶ ἐκκλησιαζόμενοι εἰς αὐτὴν, οἱ νόμιμοι ἰδιοκτῆται αὐτῆς καὶ ὁ ἐνταῦθα ὀρθόδοξος λαὸς κατ' οὐδένα τρόπον θ' ἀνεχθῶσι τὸν προπηλακισμὸν τοῦτον καὶ τὸ κατὰ κρόταφον ράπισμα κατὰ τῆς ἐθνικῆς των φιλοτιμίας. Διὸ ἀνάγκη νὰ ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα ὅπως κλεισθῇ τοὐλάχιστον ἡ ἐκκλησία αὕτη ἕως οὗ ἀποδοθῇ ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς ἡ ἐκκλησία εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας καὶ προληφθῇ πᾶν ἐνδεχόμενον κακὸν καὶ μείζονες διὰ τὸν δοῦλόν της δυσχέρειαι· Ἐνταῦθα κρίνω καθῆκόν μου νὰ προσθέσω, ὅτι ἀπόλυτος ἀνάγκη εἶναι ὅπως ὑποχρεωθῇ ὁ σχισματικὸς κλῆρος νὰ φέρῃ ἐξωτερικόν τι σημεῖον, δι' οὗ νὰ διακρίνηται τοῦ ὀρθοδόξου. Οὐδὲν ἄλλο μέτρον ἐξ ὅσων λαμβάνει ἡ Ἐκκλησία δύναται τόσον νὰ σώσῃ τοὺς ἁπλοῦς, ἐξαπατωμένους ἐκ τῆς καθ' ὅλα ταυτότητος τοῦ σχήματος, ὅσον τὸ διακριτικὸν σημεῖον, ἐξ οὗ καὶ μόνον θέλουσι πεισθῇ, ὅτι πρόκειται νὰ ἐκλέξωσι μεταξὺ ὀρθοδοξίας καὶ σχίσματος· οὐδ' ἔπρεπε νὰ ἐπιτραπῇ τῷ σχισματικῷ Παναρέτῳ ν' ἀπέλθῃ τῆς πρωτευούσης διὰ τὰ ἐνταῦθα πρὶν ἢ ὑποχρεωθῇ νὰ φέρῃ, τὸ διακριτικὸν σημεῖον. Ἐὰν δὲν κατορθωθῇ ἡ ὑποχρέωσις αὕτη, ἡ θέσις τῶν ἀρχιερέων τῶν καταδεδικασμένων ἵνα συνεδριάζωσι ἐν τοῖς μεζλισίοις μετὰ σχισματικῶν ἀρχιερέων, εἶναι λίαν δυσάρεστος. Ἐὰν εἶναι ἀμφότεροι ὀρθόδοξοι, περιττὸς τότε ὁ ἕτερος, ἐὰν δὲ ὄχι πρέπει νὰ ἐπιβληθῇ ἡ διάκρισις. Λίαν ἐνδιαφέρον εἶναι νὰ γένῃ γνωστὸν τῷ δούλῳ της ὁποῖον βεράτιον φέρει ὁ σχισματικὸς Πανάρετος, καὶ φρονῶ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ σαφεῖς περὶ τούτου ἐξηγήσεις. Περιττὸν νὰ προσθέσω, ὅτι ἡ ἔλευσις τοῦ Παναρέτου ἐνταῦθα καταφέρει καίριον τραῦμα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις.

Digitized by Google

Ἀπεκδεχόμενος εὐσεβάστως προσκυνητήν μοι ἀπάντησιν, ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως

Ἐν Φιλιππουπόλει, τῇ 23 ὀκτωβρίου 1872,

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης, σοφωτάτης καὶ πανσεβάστου μοι Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου

τέκνον ἐν Χριστῷ πειθήνιον

καὶ ἑτοιμότατος θεράπων

† Ὁ Φιλιππουπόλεως **ΝΕΟΦΥΤΟΣ.**

Ἐπιστολὴ Β' ἐκ Φιλιππουπόλεως

Παναγιώτατε δέσποτα, ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος,

Ἡ θέσις τῶν πραγμάτων ὁσημέραι δεινοῦται καὶ καθίσταται κρίσιμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ.

Δὲν ἀγνοεῖ ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὅτι οἱ βουλγαρισταὶ ἐνταῦθα πλέον ἢ ἀλλαχοῦ συνεκέντρωσαν πᾶσαν τὴν δραστηριότητα αὐτῶν, ἐκτιμῶντες τὸ καίριον τῆς θέσεως, ἅτε τῆς Φιλιππουπόλεως οὐ μόνον μετὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως συνεχομένης, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς Μακεδονίας συγκοινωνούσης· οὐδαμοῦ ἴσως ἀλλαχοῦ κατεβλήθησαν καὶ καταβάλλονται τόσοι ἀγῶνες καὶ θυσίαι παντοῖαι, ὅσαι ἐν Φιλιππουπόλει· δυστυχῶς δὲ οἱ ἀγῶνες οὗτοι ὑπὸ πολλῆς ἐστέφθησαν ἐπιτυχίας. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ κωμοπόλεις καὶ πάντα τὰ χωρία τῆς μεγάλης ταύτης ἐπαρχίας προσηλυτισθέντα ἄγονται καὶ φέρονται ὑπὸ τῶν βουλγαριστῶν· τοῦτο παρέχει αὐτοῖς καὶ ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν δύναμιν. Ἡ πρωτεύουσα κατοικου-

Digitized by Google

μένη τὸ πλεῖστον ὑπὸ γραικῶν κυρίων τοῦ ἐμπορίου ἠδύνατο νὰ ἐπηρεάζῃ τὰ σχέδια αὐτῶν, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐκβουλγάρωσιν τῆς πόλεως ταύτης ἐργάζονται καὶ τὰ πάντα μηχανῶνται. Καίτοι λοιπὸν ἡ Φιλιππούπολις εἶναι ἑλληνικὴ καὶ ἱστορικῶς καὶ πολιτειογραφικῶς, ταύτην ἐξελέξαντο ἕδραν τοῦ βουλγαρισμοῦ, καὶ τὸ ὁρμητήριον τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν διὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Βουλγαρίαν. Συνέστησαν ἐν αὐτῇ κεντρικὸν βουλγαροσλαυϊκὸν φροντιστήριον οὐχὶ βεβαίως διὰ τοὺς παῖδας τῶν εὐαρίθμων βουλγαρικῶν οἰκογενειῶν τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς κοινὸν ἀνώτερον σπουδαστήριον πάσης τῆς περιχώρου καὶ τῶν πλησιεστέρων μερῶν τῆς Βουλγαρίας καὶ Μακεδονίας, ἐξ ὧν πολυπληθεῖς συρρέουσι μαθηταί, ἐν οἷς πολλοί, φαίνεται, διατηροῦνται δαπάναις ἀλλοτρίαις. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦ φροντιστηρίου τούτου ἱδρύθη τῷ 1868 διὰ συνδρομῶν συλλεχθεισῶν οὐ μόνον προαιρετικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς βίας ἐξ ὅλων τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας.

Πρὸς διατήρησιν δὲ αὐτοῦ ἀσφαλῆ ἐπεβλήθη φόρος εἰς ἑκάστην βουλγαρικὴν οἰκογένειαν τῆς ἐπαρχίας εἰσπραττόμενος ὑπὸ τῆς διοικήσεως καὶ συμποσούμενος ἐτησίως εἰς 60 σχεδὸν χιλιάδας γροσίων. Συνεστήθη κεντρικὸν βογλγαρικὸν παρθεναγωγεῖον εἰς ὃ ἐπίσης οὐκ ὀλίγαι νεάνιδες ἐκ τῶν πέριξ χωρίων φοιτῶσι. Πρὸ ὀλίγων δὲ μόλις μηνῶν συνετελέσθη ἡ οἰκοδομὴ νέου εὐρυχώρου βουλγαρικοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ σχολείου πρὸς δύο ἄλλοις ἀρχαιοτέροις. Πρὸς διατήρησιν καὶ ἵδρυσιν τούτου οὐδὲν ἢ ἐλάχιστα συνεισφέρουσιν οἱ τῆς πόλεως Βούλγαροι, ὅπερ καθίστησιν αὐτοὺς λίαν προθύμους βλέποντας, ὅτι τὰ ἐθνικά των προάγονται ἄνευ ἰδίων θυσιῶν.

Αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐνταῦθα βουλγαριστῶν φαίνονται λίαν συστηματικαί, μαρτυροῦσαι ὅτι λαμβάνονται αἱ ὁδηγίαι ἐξ ἀνωτέρου τινὸς κέντρου, τοῦ ὁποίου διερμηνεὺς τρόπον τινα

Digitized by Google

εἶναι ὁ ἐνταῦθα ῥῶσσος πρόξενος (βούλγαρος ἰθαγενὴς) καί τινα ἄλλα πρόσωπα. Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ ἐφάνη εὐνοϊκὴ εἰς τοὺς βουλγάρους καὶ τοῦτο συντελεῖ εἰς τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τῶν βουλγαριστῶν καὶ εἰς ἐνθάρρυνσιν αὐτῶν· ἑπομένως εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ βουλγαρικοῦ πλήθους εἰς τοὺς παρουσιαζομένους ἀρχηγοὺς τοῦ βουλγαρισμοῦ, οἵτινες παραδόξως καὶ εἰς ἀντάλλαγμα, οὕτως εἰπεῖν, τῆς κατὰ τοῦ Πατριαρχείου καταφορᾶς των καὶ διὰ βαθμῶν πολιτικῶν ἐτιμήθησαν, οὐδένα ἄλλον τίτλον εἰς τοιαύτην προτίμησιν ἔχοντες.

Ὅλως ἀντιστρόφως ἔχουσι τὰ ἡμέτερα πρὸς ταῦτα. Τῶν ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων οἱ πόροι ἠλαττώθησαν ἕνεκα τῆς ὑπὸ βουλγαρικῶν χωρίων κατακρατήσεως ἱκανῶν χρηματικῶν ποσῶν δεδανεισμένων αὐτοῖς· καὶ ὅμως ἦτον ἀνάγκη τὰ ἐκπαιδευτήρια ὄχι μόνον νὰ μὴ ἐλαττωθῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω νὰ προαχθῶσιν, ὅπερ καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν ἐγένετο, ἀλλὰ τοῦτο περιέστησε τοὺς πολίτας, οἵτινες καὶ μόνοι συνεισφέρουσιν ὑπὲρ αὐτῶν, εἰς μεγάλας θυσίας, καθ' ὅσον ἠναγκάζοντο καθ' ἑκάστην διὰ συνδρομῶν νὰ ὑποστηρίζωσι τὰς ἐν τοῖς πέριξ πιστὰς μεινάσας κοινότητας· ἀμέσως λοιπὸν περιέπεσον εἰς μεγάλας οἰκονομικὰς δυσχερείας· καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐσωτερικῶς εἰς ἱκανῶς ἀκμαίαν κατάστασιν διετηρήθησαν τὰ ἐκπαιδευτήρια, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὴν αὐταπάρνησιν τῶν διδασκόντων, ἰδίως δὲ εἰς τὴν τοῦ σχολάρχου Β. Σκορδέλη.

Ἡ προδοτικὴ διαγωγὴ τῶν προκατόχων μου Παϊσίου καὶ Παναρέτου πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς περιήγαγεν εἰς μεγάλην χαλάρωσιν τὴν τῶν κοινῶν ἐν γένει διεύθυνσιν. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ πρόκριτοι, μείναντες ἄνευ κεφαλῆς, ἢ μᾶλλον ἔχοντες πνευματικοὺς ἀρχηγοὺς πονηροὺς καὶ ἐπιβούλους, βλέποντες δὲ τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν αὐθάδεις καὶ οὐ μόνον μὴ

Digitized by Google

τιμωρουμένους, ἀλλ' ἀείποτε ἐπιτυγχάνοντας, ἠγνόουν τί νὰ πράξωσι καὶ περιήρχοντο εἰς ἀπόγνωσιν καὶ ἀποθάρρυνσιν καθόσον μάλιστα πλειστάκις ἀνενεχθέντες εἰς τὴν ἀρχὴν εἴτε ἀμέσως, εἴτε διὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐξαιτούμενοι δικαιοσύνην διὰ τὰς κατ' αὐτῶν διαπραγείσας ἀδικίας, οὐδεμιᾶς ἔτυχον ἀκροάσεως καὶ προστασίας. Τοιαύτη, Παναγιώτατε δέσποτα, ὡς ἐν σκιαγραφίᾳ ἡ θέσις τῶν πιστῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς τοὺς ἀντιξόους. Ἕνεκα συνδρομῆς πλείστων περιστάσεων, ὧν τὰς κυριωτέρας ὑπέδειξα, ἡ δικαιοδοσία τῆς ὀρθοδόξου μητροπόλεως περιορίζεται εἰς στενότατον κύκλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πνίγεται μᾶλλον ἢ ἀναπνέει. Ὡς ἐκ τούτου δὲ καθίσταται λίαν δυσχερὴς ἡ θέσις τοῦ ὀρθοδόξου μητροπολίτου. Ὁ μητροπολίτης ἀνάγκη νὰ παρουσιάζηται ἰσχυρὸς, εὐεργετικὸς, πανταχοῦ ἐκτείνων χεῖρα ἀρωγὸν, ἵνα καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος ἐνισχύῃ τὴν διδασκαλίαν. Ἀλλὰ πῶς τοῦτο εἰς τὸν Φιλιππουπόλεως τὸν ἔχοντα ποίμνιον, ἀφ' οὗ δύναται νὰ προσπορισθῇ τι, πεντακοσίας μόλις οἰκογενείας ἐν τῇ πρωτευούσῃ, πεντακοσίας δὲ ἄλλας ἐν τῇ περιοχῇ του ; Διότι ναὶ μὲν ὑπάρχουσιν ἴσως περὶ τὰς 4,000 οἰκογενειῶν πιστῶν, ἀλλ' αἱ πλείονες τούτων ἀνάγκην περιθάλψεως ἔχουσιν. Διὰ ταῦτα, Παναγιώτατε δέσποτα, κατὰ τὴν ταπεινὴν γνώμην τοῦ δούλου της, ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία πρῶτον μὲν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἐνισχύῃ μὲν τὸν μητροπολίτην ἀπέναντι τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, νὰ συνιστᾷ δὲ διὰ πλαγίων μέσων, ἐὰν δὲν δύναται ἀπ' εὐθείας, εἰς τὴν προστασίαν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ὀργάνων της τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὀρθοδόξους· διότι ἀπολαύοντες προστασίας καὶ πάσης δικαίας ἱκανοποιήσεως θέλουσι διατελῇ πιστοὶ καὶ εὐγνώμονες εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν Ἐκκλησίαν· παρορώμενοι δὲ καὶ ἀδικούμενοι οὐ μόνον θὰ ἀμφιβάλλωσι περὶ τῆς νομίμου ἐπιρροῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἐπιρροῆς, ἀλλ' οἱ ἀσθενέστεροι ἴσως

Digitized by Google

θὰ προσέρχωνται ὅπου βλέπουσι τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν. Δεύτερον ἐπειδὴ εἶδον, ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου ἔλαβε μέτρα οἰκονομικὰ ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν κατὰ τὴν Βουλγαρίαν ὀρθοδόξων τέκνων της, θεωρῶ καθῆκόν μου ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς πείρας, ἣν ἔλαβον, νὰ ὑποβάλω αὐτῇ εὐσεβάστως, ὅτι λίαν προσεκτικὴ δέον νὰ ἦναι ἡ Ἐκκλησία ὡς πρὸς τοῦτο· διότι τοσαύτη εἶναι ἡ ἠθικὴ ἐξαχρείωσις τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὥστε εἰς οὐδὲν τίθεται, ἐνῷ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς λαμβάνει, διὰ τῆς ἄλλης νὰ πλήττῃ τὸν εὐεργετοῦντα. Πολλῷ σκοπιμώτερον κατὰ τὴν ταπεινὴν γνώμην μου ἤθελεν εἶναι τὸ νὰ παρέχηται χρηματικὴ βοήθεια εἰς τὰς μητροπόλεις τῶν μικτῶν ἐπαρχιῶν, καὶ μάλιστα ἐκείνων, αἵτινες ἐλεεινῶς ἐκολοβώθησαν ὑπὸ τῶν βουλγαριστῶν. Τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τούτων κατέχει ἡ Φιλιππούπολις, ἥτις ἐξ ἑπτακοσίων περίπου χωρίων περιωρίσθη εἰς τέσσαρα ἢ πέντε. Ἐν πρώτοις ὁ Φιλιππουπόλεως ἔχει μεγάλην ἀποστολὴν καὶ βαρεῖαν εὐθύνην· ὀφείλει βεβαίως, τὸ ἐπ' αὐτῷ, νὰ προαγάγῃ τὸ ποίμνιόν του ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς βελτιῶν τὰ ἐκπαιδευτήριά του καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα· νὰ μεριμνήσῃ ὅσον ἔνεστι ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς διαπλάσεως τῶν ἑνιαχοῦ, μεταξὺ τῶν βουλγάρων, μικρῶν ὀρθοδόξων κοινοτήτων, αἵτινες, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πυρὴν εἰς ἐπιστροφὴν τῶν ἀποπλανηθέντων. Εἰς πάντα δὲ ταῦτα ὁ λαὸς εὐλόγως ἀξιοῖ, ἵνα πρὸς τῇ διδασκαλίᾳ καὶ προτροπῇ ὁ ἀρχιερεὺς δίδῃ τὸ παράδειγμα τῆς ὑλικῆς θυσίας. Ἐχόντων ὡς ἔχουσι τῶν πραγμάτων, εἶμαι ὅλως δεδεμένος τὰς χεῖρας, περιϊστάμενος συνεχῶς εἰς ἀμήχανον θέσιν ἀπέναντι τοῦ ποιμνίου μου, ἅτε οὐδὲν δυνάμενος νὰ πράξω ὑπὲρ αὐτοῦ. Χορηγοῦσα ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐτησίως χρηματικήν τινα συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς ἐν-

Digitized by Google

ταῦθα μητροπόλεως παρίσταται ὡς ἀμείβουσα τὴν πολλαχῶς δοκιμασθεῖσαν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῶν ἐνταῦθα ὀρθοδόξων, καὶ προσερχομένη τέλος ὡς μήτηρ φιλόστοργος πολὺ μὲν καταπονηθεῖσα, ἀλλ' ἀκατάβλητος καὶ ἰσχυρὰ εἰς προστασίαν τῶν διὰ πολλοῦ ἐγκαταλειφθέντων τέκνων της. Ταῦτα ἐθεώρησα καθῆκόν μου μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ νὰ ὑποβάλω τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ ὡς μέτρα λυσιτελῆ. Ἀσπαζόμενος δὲ εὐλαβῶς τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν, ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 23 ὀκτωβρίου 1872

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης, σοφωτάτης καὶ πανσεβάστου μοι Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου

τέκνον ἐν Χριστῷ καὶ δοῦλος ἐλάχιστος
† **Ὁ Φιλιππουπόλεως ΝΕΟΦΥΤΟΣ.**

Ἐπιστολὴ ἐκ Κοζάνης

Παναγιώτατε καὶ θειότατε δέσποτα,

Σπεύδω σήμερον εἰς ὀφειλομένην ἀπάντησιν καὶ τῆς ἰδιαιτέρας ἐμπιστευτικῆς προσκυνητῆς μοι πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς, ἡμερολογίας κη' σεπτεμβρίου ε. ε., καὶ σύνταξιν καὶ διαβίβασιν ἐκθέσεως ἀκριβοῦς καὶ λεπτομεροῦς, ὧν τε εἶδον, ὧν τε ἤκουσα, καὶ ὧν τε διέγνων, ἐπιτηδείως βολιδοσκοπήσας τὰ πάντα ἐν πλήρει μυστικότητι, καὶ παρ' οὐδενὸς γνω-

Digitized by Google

σθέντος τοῦ ἰδιαιτέρου σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς μου, ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὴν διάδοσιν τῆς βλαχικῆς γλώσσης κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Γρεβενῶν, καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν πλεκτανῶν, τυχὸν, καὶ τὴν πρόοδων τῆς βλαχικῆς προπαγάνδας κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἐκτιθεὶς συνάμα καὶ ἣν ταπεινὴν ἠδυνήθην σχηματῖσαι πεποίθησιν περὶ τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων θέσεως, εὐγνωμονῶν ἀπειράκις διὰ τὴν πρός με τὸν ἐλάχιστον ἐμπιστοσύνην καὶ μεγάτιμόν μοι εὔνοιαν τῆς μητρὸς ἡμῶν ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Παρακαλῶ οὖν ἵνα εὐδοκήσῃ τὴν ἀκρόασιν τῆς ταπεινῆς ταύτης ἀπαντητικῆς ἐκθέσεώς μου, εἰς ἣν δὲ καὶ προβαίνω ἐν κεφαλαίοις· ὅτι·

Α΄) Ὁ Ἀβέρκιος ἱερομόναχος Ἰβηρίτης, ὡς γνωστὸν καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἶναι ὁ μόνος, ὅστις ἔφερεν ἐκ Βλαχίας καὶ ἔσπειρε τὸν πρῶτον σπόρον τοῦ βλαχικοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ, ἀγωγὸς καὶ χρημάτων ἀφθόνων πρὸς δόσιν καὶ δελέασιν ὅσων ἀφρονεστέρων, καὶ κρατύνας, καὶ κρατύνων καὶ σήμερον ἔτι τὴν ζύμην αὐτὴν, ἐπ' ἐλπίδι ἐπεκτάσεως καὶ παγιώσεως τῆς λύμης, καὶ πρόθεσιν καὶ σκοπὸν ἔχων, ἵνα ἕδραν μᾶλλον ἀποκαταστήσῃ τὴν πόλιν Γρεβενὰ, καὶ ἐξ αὐτῆς, καὶ μετ' αὐτῆς, καὶ ἄλλο μέρος τῆς ἐπαρχίας, ὅσον καὶ ὅποιον ἤθελε δυνηθῇ, εὐελπιζόμενος εἰς τὸ ὁμόγλωσσον χωρίων τινων, καὶ τὸ εὐαπάτητον ὅσων ἀφρόνων, πράκτωρ, οἱονεὶ φαινόμενος τῆς ρουμουνικῆς προπαγάνδας, καταγόμενος αὐτὸς ὁ Ἀβέρκιος ἐκ τοῦ χωρίου Βδέλλα, τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας.

Β΄) Ὁ Ἀβέρκιος, ὡς διαθρυλλεῖται, ὅταν ἦλθεν ἐκ Βλαχίας, ἐπέδωκε δῶρον, εἴτε ἴδιον, εἴτε τῆς ρουμουνικῆς προπαγάνδας (τίς οἶδεν ;) τῷ ἁγίῳ Γρεβενῶν ἕνα τίμιον σταυρὸν ἀξίας 80—100 λιρῶν, ὑποσχεθεὶς καὶ δόσιν πεντακοσίων 500 ΚΒ. φλωρίων δῶρον, ὅτε, ἴσως ὡς νεάζων ὁ ἅγιος Γρε-

Digitized by Google

βενῶν,* ἢ προσποιούμενος μᾶλλον, ὡς ἠδυνήθην εἰκᾶσαι, ἐφάνη ἀδιαφορῶν εἰς τὰ κινήματα ἐκείνου. Ἀλλ' ἀκολούθως, ἰδὼν τὴν ὀλεθρίαν τάσιν τοῦ Ἀβερκίου, ἠγωνίσθη καὶ ἀντέκρουσε, καὶ ἤδη ἀντικρούει ὅπου καὶ ὅπως ἤθελε δυνηθῇ, πᾶν κίνημα τοῦ Ἀβερκίου· ὁ Ἀβέρκιος ὅμως, προλαβὼν ἐξηπάτησε πολλούς, καὶ συμπαρέλαβε δέκα πέντε παῖδας νέους εἰς Βλαχίαν πρὸς ἐκπαίδευσιν, κατηχήσας πολλούς, τίς οἶδεν.

Γ') Ἐκ τῶν δέκα πέντε νέων ὅμως, ὀκτὼ ἐπανῆλθον μετὰ καιρόν, καὶ ἔμειναν καὶ μένουσιν ἐκεῖ εἰσέτι ἑπτά· καὶ ἐξ ἐκείνων, οἱ μὲν ἄλλοι διεσκεδάσθησαν εἰς διαφόρους τύχας καὶ βιοπορισμούς, καὶ ἐξ ὧν οὐδεὶς φόβος ἐπηρείας ποτε. Διά τινας μόνον χορηγεῖται εἰσέτι μισθοδότησις παρὰ τῆς ρουμουνικῆς προπαγάνδας, διὰ τοῦ Ἀβερκίου, ὡς θρυλλεῖται, ἐνιαυσίως, οἷον, Ἀποστόλην Μαργαρίτου, ἐξ 100—120 ναπολεονίων, ἤδη διδάσκαλον ἰδιωτικὸν ἐν Κλεισούρᾳ, πόλει τῆς ἐπαρχίας ἁγίου Καστορίας, ἣν πόλιν ἐξελέξατο ὡς ἕδραν, μὴ δυνηθεὶς ἄλλοθι στῆσαι αὐτὸς ἄλλην, καὶ Ἰωάννην Φοῦκαν εἰς Βδέλλαν, ἐξ 80—100 ναπολεονίων, ἴσως καὶ ἄλλους μυστικῷ τῷ τρόπῳ.

Δ') Ὁ μᾶλλον ἐπίφοβος εἶναι, (καὶ φυλάξαι Κύριος μὴ καὶ ἔσται!) ὁ εἰς Κλεισοῦραν Ἀποστόλης Μαργαρίτου, δι' ὃν ὅμως ἐσχάτως οἱ δύο ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ἅγιος Γρεβενῶν καὶ ἅγιος Καστορίας συνεφώνησαν, ὅπως παντοίοις τρόποις ἐμμέσοις ἀποδιοπομπήσωσι· καὶ εἴθε! διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μὲ νοῦν ὀξυδερκῆ, καὶ ἄλλως τολμηρὸς καὶ ρέκτης. Ναὶ δέ, καὶ ὁ Ἰωάννης Φοῦκας, ὡς διαμένων εἰς Βδέλλαν καὶ διδάσκων, δυνατὸν ν' ἀποβῇ ποτε ἐπίφοβος, πλὴν οὐδὲ νοῦν ἔχει, οὐδὲ δραστηριότητα· καὶ ἔπειτα μόνον τρεῖς μῆνας κατὰ τὸ θέρος διδάσκει ἐκεῖ βλαχικὰ καὶ ἑλληνικά, καὶ ἔπειτα ανα-

* ἦν ὁ Γεννάδιος Παπαρούσης.

Digitized by Google

χωροῦσιν οἱ Βδελλιῶται εἰς τὰ μέρη Θεσσαλίας. Αὐτὸς συμπαρηκολούθησε πολλάκις τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ εἰς Ζάρκον πόλιν Θεσσαλίας, καὶ ἠθέλησεν ἵνα στήσῃ ἐκεῖ ἕδραν τινα κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα, πλὴν ἐματαιώθησαν οἱ σκοποὶ αὐτοῦ διὰ τῆς ἐποπτείας τοῦ ἁγίου Γαρδικίου, εἰδοποιηθέντων παρὰ τοῦ ἁγίου Γρεβενῶν ὅλων τῶν κακῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

Ε΄) Ὁ ἅγιος Γρεβενῶν ἐχειροτόνησεν ἱερέα τινα ἐκ τῶν βλαχοχωρίων, πλὴν μαθὼν ὅτι αὐτὸς ἀνέγνω ποτὲ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον βλαχιστὶ, μετακαλεσάμενος ἐπέπληξε, καὶ ἤργησε, καὶ οὕτω ἔπαυσε.

ΣΤ΄) Ἡ ἐπαρχία Γρεβενῶν διαιρεῖται εἰς τέσσαρα κόλια (θέματα) δῆλα δή· Βέντζια κὸλ, Τζοὺρχλ κὸλ, Χάσια κὸλ καὶ Βλὰχ κόλ· ἅπερ ἀπαρτίζουσι δέκα ἐννέα χωρία, ὀνόματι ὅμως λέγεται Βλὰχ κὸλ, διότι τὰ δέκα πέντε χωρία κατοικοῦσι μακεδόνες καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ φρόνημα, τέσσαρα δὲ μόνον βλάχοι, ἀλλὰ τὴν γλῶσσαν, καὶ οὐχὶ τὸ φρόνημα, ὡς ἐξιστορῶ, οἱ πάντες· οἷον δή.

Εἰς Σαμαρήναν, τὸ μᾶλλον πολυάνθρωπον καὶ συγκείμενον ἐκ χιλίων διακοσίων (1200) οἴκων, οὐδὲν φρόνημα βλαχισμοῦ, μόνον δὲ γλῶσσα.

Εἰς Περιβόλι, ἐξ ἑξακοσίων (600) οἴκων, οἱ ἡμίσεις ἴσως εἰσὶ φρονήματος βλαχισμοῦ, ἀλλ' οὐδὲν δύνανται κατορθῶσαι.

Εἰς Σμίξιν ἐξ ἑκατὸν (100), οἱ ἡμίσεις· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν οὐδεὶς φόβος.

Εἰς Βδέλλαν μόνον, ἐκ τριακοσίων (300) οἴκων, ἔχει τὴν ἕδραν ὁ βλαχισμὸς ἐπιρρωννύμενος παρὰ τοῦ Ἀβερκίου, ὡς βδελλιώτου, καὶ τοῦ εἰς Κλεισοῦραν Ἀποστόλη Μαργαρίτου, ὃν ἤδη πλέον καταπολεμεῖ ἐμμέσως καὶ παντοιοτρόπως ὁ ἅγιος Γρεβενῶν.

Digitized by Google

Ζ') Ἴσως ποτὲ ἐπηρεάσωσιν οἱ εἰς Βλαχίαν παιδευόμενοι νέοι ἐπανελθόντες.

Η') Ἐκτὸς τοῦ χωρίου Βδέλλας, ἔνθεν κατάγονται ὁ Ἀβέρκιος, Ἀποστόλης καὶ Ἰωάννης οἱ ἐν λόγῳ, καὶ ἔνθα οὗτοι διατηροῦσι τὴν ἑστίαν αὐτῶν. καὶ ἔνθα ἐν μέρει διδάσκεται ἡ βλαχικὴ, εἰς τ' ἄλλα μέρη διδάσκεται ἡ ἑλληνική.

Ταῦτα ἐν κεφαλαίοις καὶ περὶ τῆς ἐμπιστευτικῆς ἐξαρχικῆς ταύτης ἀποστολῆς μου.

Καὶ ἐν τούτοις ἀναπροσκυνῶ ταπεινῶς, καὶ μετὰ σέβας βαθέος ὑποφαίνομαι

1872, νοεμβρίου 19, Κοζάνη,

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης
καὶ τρισεβάστου μοι Παναγιότητος

πρόθυμος τῶν διαταγῶν
καὶ ἐκκρεμὴς τῶν νευμάτων
κατὰ πνεῦμα υἱὸς καὶ δοῦλος
† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **ΕΥΓΕΝΙΟΣ.**

Ἐπιστολὴ ἐκ Τιβεριουπόλεως

Παναγιώτατε δέσποτα,

Εὐσεβάστως πάνυ κομισάμενος τὴν ἀπὸ 25 παρελθόντος σεπτεμβρίου συνοδικὴν αὐτῆς ἐπιστολὴν μετὰ τῶν ἐγκλείστων 4 ἀντιτύπων τοῦ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ὅρου, εὐχὴν εὐχαριστίας ἀνέπεμψα τῷ ὑψίστῳ Θεῷ, τῷ φωτίσαντι τὴν

Digitized by Google

ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἵνα ἐκριζώσῃ τέλος τὰ ζιζάνια τοῦ πνευματικοῦ ἀγροῦ, καὶ ἔξω τοῦ τῆς ὀρθοδοξίας περιβόλου ἐκβάλῃ αὐτά· σπεύδω δ' ἀνακοινῶσαι τῇ προσκυνητῇ μοι αὐτῆς Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὅρου κατάστασιν τῶν πνευμάτων ἐν τῇ ταπεινῇ μου ταύτῃ παροικίᾳ.

Συνῳδὰ ταῖς ἐν τῇ προειρημένῃ συνοδικῇ ἐπιστολῇ διαγραφείσαις μοι ὁδηγίαις, ἅμα τῷ λαβεῖν αὐτὴν, θείαν καὶ ἱερὰν ἐπιτελέσας λειτουργίαν μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπισημότητος, ἀνέγνων εἰς ἐπήκοον τῶν χριστιανῶν τὸν ὅρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ἑλληνιστί τε καὶ βουλγαριστὶ καὶ ὅση μοι δύναμις ἐν τῇ τοῦ λαοῦ γλώσσῃ σαφῶς ἀνέπτυξα αὐτὸν, καταδείξας ἐν τέλει ὅτι χάσμα τουντεῦθεν ἠνέωκται μεταξὺ τῶν ἐμμενόντων τῇ ὀρθοδοξίᾳ πιστῶν καὶ τῶν ἀποστάντων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτοῦ δὴ τούτου ἕνεκα ἐκκοπέντων τοῦ ὅλου, καὶ σχισματικῶν τοῦ λοιποῦ ὄντων, καὶ προτρεψάμενος τοὺς τοῖς ἐναντίοις ἀποκλίνοντας ἵνα ἀποπτύσαντες τὴν πλάνην ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Εἶτα δὲ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησα καὶ ἐν τοῖς πλείστοις χωρίοις τοῦ καζᾶ Στρωμνίτσης καὶ ἐξακολουθῶ ἔτι ποιῶν. Τὴν 28 τοῦ παρόντος μηνὸς, πανήγυριν ἐπιτόπιον καὶ ἑορτὴν τῶν ἐν Τιβεριουπόλει μαρτυρησάντων πεντεκαίδεκα μαρτύρων, προσκαλέσομαι τοὺς ἱερεῖς πάντων τῶν χωρίων καὶ συλλειτουργῶν αὐτοῖς ἀναγνώσω καὶ αὖθις τὸν ὅρον τοῦ σχίσματος καὶ ἀναπτύξω αὐτὸν, εἴ πως Κύριος ὁ Θεὸς ἐμπνεῦσαι τοῖς καὶ νῦν ἔτι ἐμμένουσιν ἐν τῇ σκολιᾷ ὁδῷ μεταμέλειαν τῶν παρανομιῶν αὐτῶν καὶ ἐπάνοδον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν.

Τὸ φοβερὸν τοῦ σχίσματος ἄκουσμα, Παναγιώτατε δέσποτα, ὀλίγους τινας μόνον ἐνταῦθα συνεκίνησε προσηκόντως ὥστε συναισθανθῆναι ἥνπερ ὀφείλουσι τηρῆσαι τοῦ λοι-

Digitized by Google

ποῦ θέσιν ἀπέναντι τῶν χθὲς καὶ πρώην ὀρθοδόξων αὐτῶν ἀδελφῶν· οἱ δὲ πλεῖστοι μετὰ στιγμιαίαν τινὰ ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν ἐπανῆλθον εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐναντίους σχέσιν, καίπερ οὐδόλως συμμεριζόμενοι τὰς πονηρὰς καὶ ἀντορθοδόξους αὐτῶν ἰδέας, τὴν δὲ πνευματέμφορον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ἀπόφασιν, μεθ' ὅλους τοὺς ἐμοὺς ἀγῶνας πρὸς ψηλαφητήν, οὕτως εἰπεῖν, κατάληψιν αὐτῆς, ἢ δὲν κατενόησαν, ἢ δὲν ἠθέλησαν νὰ κατανοήσωσι. Γράφων ἄλλοτε τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ περὶ τῆς ἀπεγνωσμένης καταστάσεως τῶν ἐπαρχιακῶν καὶ ἀτομικῶν μου πραγμάτων, ἔλεγον αὐτῇ ὅτι καὶ ὅσοι ἐμμένουσι πιστοὶ τοῖς καθεστῶσι, τοσαύτην δεικνύουσι δειλίαν καὶ ἀδράνειαν πρὸς τὰς ὁρμὰς καὶ ἐπιθέσεις τῶν ἐναντίων, ὥστε ἐν ἀμφιβόλῳ τιθέασι τὰ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν υἱϊκὰ αὐτῶν αἰσθήματα· τολμῶ δὲ βεβαιῶσαι τὴν ὑμ. Θ. Παναγιότητα ὅτι, ἐὰν μετὰ τὴν καταστρέψασαν τὴν κωμόπολιν ταύτην πυρκαϊὰν δὲν συνέρρεον γενναῖαι συνδρομαὶ ἑλλήνων ὀρθοδόξων πρὸς ἀνέγερσιν τῶν ἑλληνικῶν καθιδρυμάτων καὶ θεραπείαν τῶν πρώτων ἀναγκῶν, καθ' ὃν χρόνον οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐκίνουν πάντα λίθον πρὸς διάδοσιν τῆς πονηρᾶς αὐτῶν διδασκαλίας ἐπάγοντες τὸ δέλεαρ τοῦ χρυσοῦ ἐν ἡμέραις ἀνάγκης, ἐγὼ δὲ καίπερ ἐπανειλημμένως ἐπικαλεσάμενος βοήθειαν ἐγκατελείφθην εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἀσθενεῖς ἀτομικάς μου δυνάμεις, ἡ ἁγία Ἐκκλησία ἤθελε θρηνεῖ σήμερον ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ καὶ τοῦ περισωζομένου ἐνταῦθα ποιμνίου, ὅπερ τὸ μὲν ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς εὐεργέτας ὁμογενεῖς, τὸ δὲ διὰ τῶν ἀδιαλείπτων τοῦ δούλου της ἀγώνων ἀντέστη εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν ἀποστατῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ μερικὴ αὕτη ἐπιτυχία, Παναγιώτατε δέσποτα, οὐδὲν φέρει μονιμότητος ἐχέγγυον, διότι ἡ τῶν ἀποστατῶν πεῖρα ἐπιδιώκουσα πάσῃ δυνάμει τὸν γενικὸν τῶν

Digitized by Google

ὁμοφύλων αὐτῆς προσηλυτισμὸν ἀνενδότως ἐργάζεται πρὸς τοῦτο πῇ μὲν ἐξαπατῶσα, πῇ δὲ ἐκφοβίζουσα ἢ ἄλλως παρενοχλοῦσα τοὺς πιστούς. Ἐπὶ παραδείγματι τῆς ἀσεβείας καὶ ἀπουσίας τῆς σπείρας ταύτης εἰρήσθω ὅτι, πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος ὁ προεξάρχων αὐτῆς ἐνταῦθα καθῃρημένος ἐκεῖνος Θεόδωρος ἠθέλησε νὰ στέψῃ ἓν ζεῦγος εἰς κοινωνίαν γάμου ἐρχόμενον, ἐπειδὴ δ' ἐγὼ προλαβὼν περιώρισα αὐτὸν διὰ τῆς διοικήσεως καὶ ἐπετέλεσα τὴν ἱεροτελεστίαν, προέβησαν οἱ περὶ τὸν ἀνίερον τοῦτον εἰς τὸ αἰτήσασθαι ἐπισήμως χότζαν τοῦ λοιποῦ ὅπως ἐπιτελῇ αὐτοῖς τὰς θρησκευτικὰς ἱεροπραξίας, καίτοι δὲ περιμένοντες τὸν σχισματικὸν ἀρχιερέα ἐκ Βελισσοῦ ὅπως σώζωσιν ἐπισήμως καὶ ἀδεῶς τὴν ἑαυτῶν παρασυναγωγήν, οὐχ ἧττον ἐξακολουθοῦσι παραδόξως καὶ εἰς τὸν ναὸν φοιτῶντες (τὸν ἕνα καὶ μόνον μετὰ τὴν πυρκαϊὰν) καὶ τοῦ νεκροταφείου μετέχοντες, ἐφ' ᾧ ἐξαιτοῦμαι τὰς δεσποτικὰς αὐτῆς ἐπιταγάς, μὴ τολμῶν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς τούτων ἐπὶ χρηστῇ ἐλπίδι ἐπιστροφῆς αὐτῶν.

Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ ἐν τῷ καζᾷ Στρωμνίτσης, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς διαμερίσμασι κατίσχυσαν τῶν πιστῶν καὶ ἐπεκράτησαν, τὰς δ' ἐκκλησιαστικὰς πράξεις, οἷον ἐπιτίμια καὶ καθαιρέσεις καὶ ἀποκηρύξεις ὡς ἀντικανονικὰς δῆθεν καὶ γελοίας ἐχλεύασαν. Οὕτω τὸ μὲν Ράδοβιτς καὶ Μάλες, ὁλοσχερῶς σχεδὸν ἀπεπλάνησαν, πάνυ εὐαρίθμων ἐναπολειφθέντων τῶν πιστῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τούτων φόβῳ συνεχομένων καὶ μὴ τολμώντων εἰς τοὐμφανὲς ἐξελθεῖν· ἐν δὲ Τίκφες σφετερισθέντες καὶ ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα καὶ νεκροταφεῖα καὶ τὰς παρὰ ταῖς ἀρχαῖς ἀντιπροσωπείας, εἰς στενώτατα ὅρια περιέσφιγξαν τοὺς ἡμετέρους· μόλις δὲ ἐπανειλημμένως ἐκεῖσε μεταβὰς ὁ δοῦλός της ἠδυνήθην ἀποσπᾶσαι τῶν ὀνύχων αὐτῶν νεόδμητόν τι μονύδριον, καὶ κατορθῶσαι ὅπως καὶ οἱ ἡμέτεροι ἱερεῖς λειτουργῶσιν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις κατὰ διαδοχήν.

Digitized by Google

Εἰς ἐπίμετρον τῶν κακῶν καὶ γράμματα ἐσχάτως ἀπελύθησαν ἐκεῖσε παρὰ τῆς Ἐξαρχίας ἀγγέλλοντα τὴν ἐκλογὴν τοῦ σχισματικοῦ νέου Βελισσοῦ, εἰς οὗ τὴν ἐπαρχίαν προσετέθη καὶ σύμπασα ἡ ἐπαρχία Στρωμνίτσης. Πολλὰ τῶν κακῶν τούτων ἠδύναντο νὰ προληφθῶσι, Παναγιώτατε δέσποτα, ἐὰν ἤμην εἰς θέσιν ἵνα χορηγήσω τοῖς ἡμετέροις πλείονα καὶ συντονωτέραν ὑπεράσπισιν ἀνατρέχων εἰς τὰς κεντρικὰς ἀρχὰς Πρεσρένης, Βιτωλίων καὶ Θεσσαλονίκης, ὅπως παριστῶ τὰ δίκαια τῆς Ἐκκλησίας καὶ χρησιμοποιῶ ὑπὲρ αὐτῆς τὰς μετὰ τῶν ἀρχόντων προσωπικὰς σχέσεις μου· πρὸς τοῦτο ὅμως ἀπῃτοῦντο πόροι· καὶ οἱ πόροι, ὡς πολλάκις παρέστησα τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐξέλιπον μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, διότι οὐδεὶς προὐθυμοποιήθη δοῦναί τι ἐκ τοῦ σιτηρεσίου, ἀδύνατον δ' ἀπαιτῆσαι τι, καθότι τοῦτο καὶ μόνον ἤρκει ὅπως αὐτομολο- λήσωσι πάντες εἰς τὴν τῶν ἐναντίων μερίδα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων δύναται κατανοῆσαι ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης, ὅτι ἀλυσιτελὴς ὅλως ἀποβαίνει ἢ μᾶλλον ἀδύνατος καὶ δὴ καὶ κινδυνωδεστάτη ἡ τοῦ ὅρου ἐπίσημος ἀνάγνωσις ἐν Ράδοβιτς, Μάλες καὶ Τίκφες· διὸ καὶ ἐσχάτως περισυναγαγὼν ἐκεῖσε τοὺς ἡμετέρους, αὐτοῖς μόνοις ἀνέγνων καὶ ἀνέπτυξα τὰ τοῦ ὅρου. Ὅπως ἀποφέρῃ δὲ τοὺς ποθουμένους καρποὺς ἡ ὑπὲρ τῶν ἀποπλανηθέντων τε καὶ ἐπαπειλουμένων μητρικὴ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας φροντὶς, κατεπείγουσά ἐστι, κατὰ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην, ἀνάγκη, ἵνα διαταχθῶσιν αἱ κατὰ τόπους ἀρχαὶ προστατεύειν τοὺς κανονικοὺς ποιμένας εἰς τὴν ἀκίνδυνον ἐκπλήρωσιν τῶν διατεταγμένων αὐτοῖς, ἵνα λάβωσιν οἱ μένοντες ὀρθόδοξοι ἀνάλογον κἂν κατοχὴν τῶν ἱερῶν καθιδρυμάτων (διότι ἄλλως δέον παρασκευᾶσαι αὐτοῖς ἕτερα τοιαῦτα), ἵνα ἀποσταλῶσιν ἐν τάχει πνευματικοὶ ἐργάται ὅπως στηρίξωσι τοὺς μὲν ἐν τῇ πίστει, καὶ ἀποσπάσωσι τοὺς δὲ τῆς πλάνης· τὸ δὲ κυριώτατον,

Digitized by Google

ἀνάγκη ἵνα ἀποσταλῶσι χρήματα πρὸς συντήρησιν τῶν ἀναγκαίων ἀποστόλων εἰς τὰς κώμας καὶ χωρία τῶν ἀποστατῶν, ἐπὶ τέλους δ' ἀνάγκη ἐπιβολῆς διακριτικοῦ τινὸς σημείου εἰς τὸν σχισματικὸν κλῆρον· ἄλλως τὸ σχίσμα ἔσται ἀκατάληπτόν τι καὶ ἀπίστευτον, φόβος δὲ μὴ καὶ οἱ ἐναπομένοντες περιπέσωσι διὰ τοῦ χρόνου λεληθότως εἰς τὴν πλάνην.

Μακρηγορήσας κατ' ἀνάγκην περὶ τῶν ἐπαρχιακῶν πραγμάτων, ἀποφεύγω τὸ ἐκτραγῳδῆσαι καὶ πάλιν τὴν τρισαθλίαν τῶν κατ' ἐμὲ κατάστασιν, ἀρκοῦμαι δὲ μόνον ὑπενθυμίζων τῇ ὑμετέρᾳ προσκυνητῇ μοι Παναγιότητι, ὅτι αἱ στενοχωρίαι καὶ παντοειδεῖς στερήσεις μου ἔφθασαν πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν ἔσχατον ἀνθρωπίνως ὑποφερτὸν αὐτῶν βαθμὸν, καὶ καθικετεύω αὐτὴν θερμῶς ὅπως εὐαρεστηθῇ λαβεῖν τὴν ταχίστην ὑπὲρ τοῦ δούλου της πρόνοιαν καθυποβάλλουσά με ὑπ' ὄψιν τῆς ἐπὶ τῶν πόρων ἐπιτροπῆς. Ἐπικαλούμενος δὲ τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας διατελῶ

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης
καὶ προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος
ταπεινὸς θεράπων καὶ ὁλοπρόθυμος
τῶν δεσποτικῶν μοι αὐτῆς ἐπιταγῶν
† **Ὁ Στρωμνίτσης ΙΕΡΟΘΕΟΣ.**

Digitized by Google

Ἐπιστολὴ Β′ ἐκ Πελαγονίας

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην κτλ. κτλ.

Ἐν τῇ ταπεινῇ παροικίᾳ μου, καζᾷ Βιτωλίων, *ὑπάρχει χωρίον τι* Κήρκλινον *καλούμενον, ἐκ* 40 *οἰκιῶν συγκείμενον, μίαν ὥραν τῆς πόλεως ἀπέχον, οὗτινος οἱ κάτοικοι ἀποσκιρτημένοι ὄντες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰσέτι τῆς ἐνταῦθα ἐμφανίσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος οὐδεμίαν μετ' ἐμοῦ εἶχον σχέσιν μέχρι τοῦδε·* Πρὸ *ἑνὸς δὲ σχεδὸν ἔτους, τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἐνταῦθα ἀρχηγῶν τῶν βουλγαριστῶν καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς,* λαβόντες *ἄδειαν ἵνα οἰκοδομήσωσι νέαν ἐκκλησίαν ἐν τῷ χωρίῳ των, πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα μηνῶν τὴν ἐτελειοποίησαν, καὶ τὴν εἶχον ἑτοίμην πρὸς ἐγκαινισμόν. Ἐπειδὴ δὲ ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ κάτοικοι τοῦ εἰρημένου χωρίου εἶχον κατεπείγουσαν ἀνάγκην ἵνα ὅσον ἔνεστι τάχιον ἐγκαινισθῇ ἡ ἐκκλησία των ὑπὸ ἀρχιερέως, ἵνα διὰ τῶν ἐγκαινίων δυνηθῶσι νὰ ὠφεληθῶσι καὶ ἀπαντήσωσι μέρος τοὐλάχιστον τῶν χρεῶν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐνταῦθα βουλγαριστῶν καθ' ἑκάστην τοὺς ἠπάτων* λέγοντες *αὐτοῖς ὅτι ὅσονούπω ἔρχεται ὁ προσδοκώμενος σχισματικὸς* Πελαγωνείας, *οὗτοι περιμείναντες ματαίως μέχρι τοῦδε, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν τῶν ἐνταῦθα πολιτῶν φίλων των πληροφορούμενοι ὅτι ὁ ἐλευσόμενος βούλγαρος* Πελαγωνείας *δὲν εἶνε ὀρθόδοξος ἀλλὰ σχισματικὸς καὶ ἀνίερος, συνεννοηθέντες ἀπέστειλαν τῇ* 14 *ἱσταμένου τρεῖς ἐκ τῶν προκρίτων, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας, ἵνα ἐλθόντες ἐν τῇ μητροπόλει μου ἐξαιτήσωσι πρῶτον τὴν συγχώρησιν τῆς παρεκτροπῆς των, καὶ μετὰ ταῦτα προσκαλέσωσί με ἵνα μεταβῶ εἰς τὸ χωρίον*

Digitized by Google

των Κήρκλινον καὶ ἐγκαινίσω τὴν ἐκκλησίαν των τῇ 22 ἱσταμένου μηνός. Πραγματικῶς οἱ τρεῖς οὗτοι χωρικοὶ ἦλθον τῇ 14 ἱσταμένου ἐν τῇ μητροπόλει μου, συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ δύο τῶν ἐνταῦθα πολιτῶν, ἀλλὰ κατ' ἀτυχίαν δὲν μὲ εὗρον, καθότι ὁ ταπεινὸς αὐτῆς δοῦλος τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατὰ πρόσκλησιν μετέβην εἰς ἓν χωρίον καλούμενον Ράκοβον, πέντε ὥρας τῆς πόλεως ἀπέχον. Εὑρόντες δὲ τὸν ἀρχιδιάκονόν μου, ἐκφράσαντές τε αὐτῷ πάντα τὰ ἀνωτέρω, παρόντων καὶ δύο ἐκ τῶν προκρίτων πολιτῶν, καὶ λαβόντες παρ' αὐτοῦ ἀπάντησιν εὐνοϊκὴν εἰς ὅλας τὰς προτάσεις των, τὸν παρεκάλεσαν, ἵνα τὴν ἐπιοῦσαν, κυριακὴν, ἀναγγείλῃ ἐπ' ἐκκλησίας τοῖς χριστιανοῖς τὴν μέλλουσαν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων καὶ τοὺς προτρέψῃ ἵνα βοηθήσωσι τῇ νέᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅσοι εὐχαριστοῦνται ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἐγκαίνια. Ὁ δὲ ἀρχιδιάκονός μου, διδάξας αὐτοὺς τὴν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν υἱϊκὴν ὑποταγὴν, καὶ ἀναπτύξας αὐτοῖς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου, ἔδωκεν αὐτοῖς ὑπόσχεσιν περὶ τῶν ἐγκαινίων, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν κυριακὴν, οὐ μόνον ἐπ' ἐκκλησίας ἀνήγγειλε τὴν μέλλουσαν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων, ἀλλὰ καὶ γράμματα ἔδωκεν αὐτοῖς ἵνα περιέλθωσι χάριν ἐλέους καὶ βοηθείας τῆς νέας ἐκκλησίας των. Ταῦτα μαθόντες οἱ ἐνταῦθα βουλγαρισταὶ κατεταράχθησαν, ὡς λύκοι δὲ ὠρυόμενοι διατρέχοντες τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως τὴν 16 ἱσταμένου, ἡμέραν δευτέραν, καθ' ἣν ἐνταῦθα γίνεται παζάρι, πάντα τε λίθον κινήσαντες, κατώρθωσαν αὖθις ἵνα μεταπείσωσι τοὺς περισσοτέρους τῶν κατοίκων τοῦ εἰρημένου χωρίου Κήρκλινο, καὶ ζητήσωσι τὸν καθῃρημένον πρώην Βελισσοῦ Γεννάδιον ἵνα ὑπάγῃ εἰς τὸ χωρίον των καὶ ἐγκαινίσῃ τὴν ἐκκλησίαν των, κατὰ συνέπειαν, ὡς λέγουσι, τηλεγράμματος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, δι' οὗ ὁ ἔξαρχος ἢ ὁ σχισματικὸς Πελαγωνείας διορίζει τοῦτον τὸν Γεννάδιον ἐπίτροπόν του περὶ

Digitized by Google

τούτου. Ὁ ταπεινὸς αὐτῆς δοῦλος ἐπιστρέψας τὴν αὐτὴν ἡμέραν δευτέραν ἐκ τοῦ χωρίου Ρακόβου, ὅπου εἶχον ὑπάγει, ὡς προεῖπον, καὶ μαθὼν πάντα τὰ λαβόντα χώραν, ἤμην ἀνήσυχος μέχρις οὗ ἐμφανισθῶσι καὶ ἐνώπιόν μου οἱ διὰ τὴν πρόσκλησιν προηγουμένως ἐλθόντες χωρικοί. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ, τρίτην, 17 ἱσταμένου, ἦλθον δώδεκα ἄνθρωποι, καὶ, ἀφοῦ μοὶ ἐδιηγήθησαν πάντα τὰ ἀνωτέρω, ὅτι δηλαδὴ ὁπόταν ἦλθον τὸ πρῶτον ἐν τῇ μητροπόλει μου διὰ νὰ μὲ προσκαλέσωσιν εἰς τὰ ἐγκαίνια, ἦσαν ὅλοι σύμφωνοι, καὶ μετὰ ταῦτα τῇ ῥᾳδιουργίᾳ τῶν ἐνταῦθα βουλγαριστῶν μετενόησαν οἱ περισσότεροι, μὲ παρεκάλεσαν ἵνα ἐγὼ ἐγκαινίσω τὴν ἐκκλησίαν των. Ὁ ταπεινὸς αὐτῆς δοῦλος, διδάξας αὐτοὺς τὴν πίστιν καὶ εὐπείθειαν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ὑπεσχέθην αὐτοῖς διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὸ χωρίον των. Κατὰ συνέπειαν δὲ ἐπρομηθεύθησαν καὶ πάντα τῶν ἐγκαινίων τὰ εἴδη δι' ἐμοῦ. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, οἱ χωρικοὶ τοῦ ἐναντίου κόμματος, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἀρχηγῶν τῶν βουλγαριστῶν, ἀνεφέρθησαν δὶς καὶ τρὶς δι' ἀναφορᾶς των πρὸς τὸν ἐνταῦθα μουτεσαρίφην Ρασὶτ πασᾶν, κραυγάζοντες ἐν μιᾷ φωνῇ ὅτι χωρισθέντος ἅπαξ ἐκκλησιαστικῶς τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους κατὰ αὐτοκρατορικὴν διαταγὴν, οὐδέποτε θέλουν δεχθῇ νὰ ἐγκαινισθῇ ἡ ἐκκλησία των ὑπὸ γραικικοῦ ἀρχιερέως, καθόσον μάλιστα ἐκ πρώτης ὄψεως ἀποσκιρτήσαντες οὐδεμίαν μέχρι τοῦδε συνῆψαν σχέσιν μετ' ἐμοῦ κτλ. Παρουσιάσαντες δὲ τῷ μουτεσαρίφῃ καὶ τὸ τηλέγραμμα, δι' οὗ ὁ καθῃρημένος πρώην Βελισσοῦ Γεννάδιος διορίζεται ἐπίτροπος νὰ ἐγκαινίσῃ τὴν ἐκκλησίαν, ἐξῃτήσαντο ἐπιμόνως τὴν ἄδειαν ἵνα ὑπάγῃ ὁ Βελισσοῦ εἰς τὸ χωρίον των. Ἐνῷ δὲ ὁ ταπεινὸς αὐτῆς δοῦλος ἡτοιμαζόμην νὰ ὑπάγω, κ' ἐζήτησα δύο σουβαρῆδες πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς ἀπευκταίου κινήματος ἐκ μέρους τῶν ἐναντίων χωρικῶν, ὁ μουτεσαρίφης, ὡς ἀνωτέρα φαίνεται ἐκ-

Digitized by Google

κλησιαστικὴ ἀρχὴ, ἀναλαβὼν αὐθαιρέτως δικαιοδοσίαν πνευματικὴν, ἀντὶ νὰ δώσῃ εἰς ἐμὲ σουβαρῆδας, ἔδωκε καὶ ἄδειαν καὶ σουβαρῆδες εἰς τὸν καθῃρημένον πρώην Βελισσοῦ Γεννάδιον διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ εἰρημένον χωρίον Κήρκλινον καὶ ἐγκαινίσῃ τὴν ἐκκλησίαν. Οὐδεμίαν δὲ ἀκρόασιν ἔδωκεν εἰς τὰς δικαίας παραστάσεις μου, βασιζόμενος μόνον καὶ μόνον εἰς τὴν πλειονοψηφίαν τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, δυνάμει τοῦ πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐκδοθέντος αὐτοκρατορικοῦ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος φιρμανίου. Οὕτω λοιπὸν κατὰ συνέπειαν, μετέβη τὸ παρελθὸν σάββατον ὁ καθῃρημένος πρώην Βελισσοῦ Γεννάδιος εἰς τὸ ῥηθὲν χωρίον Κήρκλινον, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν, κυριακὴν, 22 ἱσταμένου, ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας ἄνευ τοῦ ἁγίου μύρου ὁ ἀνίερος καὶ ἀσυνείδητος οὗτος καὶ σκανδαλοποιὸς ἄνθρωπος. Ταῦτα μετὰ βαρυαλγούσης καρδίας ἀναγγέλλων τῇ ὑμετέρᾳ προσκυνητῇ μοι Παναγιότητι, παρακαλῶ αὐτὴν θερμῶς ἵνα εὐαρεστηθῇ νὰ ἐνεργήσῃ πᾶν ὅ,τι ἐγκρίνῃ ἐπὶ τῇ παρούσῃ ὑποθέσει, διότι ἄλλως ὡς νὰ μὴ ὑπάρχω Πελαγωνείας, καὶ ὑποσημειοῦμαι βαθυσεβάστως

Ἐν Βιτωλίοις, τῇ 26 ὀκτωβρίου 1872

τῆς ὑμετέρας κτλ.

† **Ὁ Πελαγωνείας ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ.**

Digitized by Google

Ἐπιστολὴ Γ' ἐκ Πελαγονίας

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην καὶ προσκυνητήν μοι Παναγιότητα δουλικῶς προσκυνῶν πανευλαβῶς κατασπάζομαι τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Τῇ 26 παρελθόντος ὀκτωβρίου μηνὸς γράψας τῇ ὑμετέρᾳ προσκυνητῇ μοι Παναγιότητι ἐξέθεσα ἐν ἐκτάσει τὸ πρῶτον, οὕτως εἰπεῖν, ἐνταῦθα πραξικόπημα τοῦ καθῃρημένου καὶ σχισματικοῦ πρώην Βελισσοῦ Γενναδίου, τολμήσαντος καὶ ἐγκαινίσαντος μίαν ἐκκλησίαν ἐν τῷ κατὰ τὴν ταπεινὴν παροικίαν μου καὶ καζᾶν Βιτωλίων χωρίῳ Κηρκλίνῳ μίαν ὥραν τῆς πόλεως ἀπέχοντι. Ἐπειδὴ ὅμως, δύο σχεδὸν ἔκτοτε μηνῶν παρελθόντων, μὴ ἀξιωθεὶς προσκυνητῆς μοι αὐτῆς ἀπαντήσεως, ἔλαβον ὑπόνοιαν μήπως παρέπεσε τὸ γράμμα μου ἐκεῖνο, καὶ δὲν περιῆλθεν εἰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ ἐπειδὴ ὁ σχισματικὸς οὗτος πρώην Βελισσοῦ Γεννάδιος ἀθεοφόβως καὶ ἀσυστόλως ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ ἱεροπράττῃ τακτικῶς, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Κυριακῆς, τῇ ὑπὸ τῶν βουλγαριστῶν κατεχομένῃ, καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀνίερος οὗτος ἄνθρωπος, διὰ πλείστων τοιούτων ἀνοσίων πράξεών του, θεωρεῖται ὡς βδέλυγμα ὑπὸ πάντων τῶν ἐνταῦθα εὖ φρονούντων, καθῆκον μου ἐθεώρησα ἵνα καὶ αὖθις ἐσωκλείσω ἀντίγραφον τοῦ εἰρημένου γράμματός μου, συνάμα δὲ καὶ ἀναμνήσω τῇ ὑμετέρᾳ προσκυνητῇ μοι Παναγιότητι, ὅτι ὁ ἀσυνείδητος οὗτος ἄνθρωπος μεγάλως ἔβλαψε καὶ βλάπτει τὰ ἐνταῦθα μέρη. Πρό τινων ἑβδομάδων διὰ κηρύγματος ἐπ' ἐκκλησίας διετίμησε τὰς ἱεροπραξίας του, τὴν λειτουργίαν ἀντὶ εἴκοσι γροσίων, κτλ. Βεβαίως δὲ πολλοὶ ἐκ τῶν ἁπλουστέρων ἀφ' ἑνὸς μὲν μὴ ἐννοοῦντες καλῶς τὸ σχίσμα καὶ τὴν

Digitized by Google

καθαίρεσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποβλέποντες μᾶλλον εἰς τὸ ὑλικὸν συμφέρον, ἢ εἰς τὸ τῆς ψυχῆς, θὰ ἀπατῶνται καὶ θὰ παρασύρωνται, καθὼς ἠπατήθησαν καὶ παρεσύρθησαν οἱ τζεσμετζῆδες (σουγιουλτζῆδες), τῶν ὁποίων τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου μέχρι πέρυσι ἐπετέλουν ὁ ταπεινὸς αὐτῆς δοῦλος, ἐφέτος δὲ τὴν ἐτέλεσεν ὁ καθῃρημένος οὗτος. Διὸ παρακαλῶ θερμῶς τὴν ὑμετέραν προσκυνητήν μοι Παναγιότητα ὅπως εὐαρεστηθῇ νὰ ἐνεργήσῃ πᾶν ὅ,τι ἐγκρίνει περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἐκδοθῇ τὸ ἐπιτίμιόν του, καὶ νὰ ἀναθεματισθῇ, καθότι οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι ἐδῶ δὲν ἐννοοῦσι τὴν καθαίρεσιν. Ἴσως μόνος ὁ ἀφορισμὸς θὰ κάμῃ αὐτοῖς ἐντύπωσιν. Ἐπικαλούμενος δὲ τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ὑποσημειοῦμαι βαθυσεβάστως

τῇ 21 δεκεμβρίου 1872

τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Παναγιότητος
ὅλως ἑτοιμότατος τῶν παναγίων μοι αὐτῆς ἐπιταγῶν
καὶ δοῦλος ὑποκλινέστατος

† Ὁ Πελαγονείας ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ.

Ἐπιστολὴ Α' ἐκ Δοροστόλου

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην, σεβασμιωτάτην καὶ προσκυνητήν μοι Παναγιότητα ἐδαφιαίως προσκυνῶν, πανευλαβῶς ἀσπάζομαι τὴν χαριτόβρυτόν μοι παναγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Βαθυσεβάστως ὑπεδεξάμην τὴν ἀπὸ ιε' δεκεμβρίου π. ἔ. προσκυνητήν μοι πατριαρχικὴν αὐτῆς ἐπιστολὴν, γέμουσαν

Digitized by Google

ἀληθῶς παρηγορίας πνευματικῆς καὶ χάριτος ἰαματικῆς τῶν ἄλλως δυσιάτων ψυχικῶν μου παθημάτων καὶ ὀδυνῶν. Ναί, προσκυνητέ μοι δέσποτα! ὀφείλω νὰ ὑπομένω, καὶ νὰ μένω, ἐν ᾧ ἐκλήθην καὶ ἐτάχθην· ἀλλ' ἐπιτραπήτω μοι νὰ διηγηθῶ ὅσον ἔνεστι συντόμως, ὅτι ἐν Τσέρνᾳ Βόδᾳ ἀπὸ δέκα ἤδη μηνῶν βίᾳ καὶ δυναστείᾳ κατέχουσι τὴν ἐκκλησίαν οἱ βούλγαροι, μόλις δέκα οἰκογένειαι, διαρρήξαντες τὰ κλεῖθρα τῶν θυρῶν τῇ φανερᾷ συμπράξει τῆς ἐν Τσέρνα Βόδᾳ ἐπιτοπίου ἀρχῆς, ἐνῷ αἱ βλαχικαὶ οἰκογένειαι μετὰ τῶν γραικικῶν εἰσὶ τεσσαράκοντα πέντε περίπου· καὶ τὸ φιρμάνι τῆς ἐκκλησίας εἶναι εἰς χεῖρας τῶν βλάχων· διότι αὐτοὶ μετὰ τῶν γραικῶν δι' ἐξόδων των ἀνεφέρθησαν καὶ ἔβγαλαν τὸ φιρμάνιον, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἔκτισαν, εἰς ἣν τὰ πλεῖστα συνεισέφερον οἱ γραικοί, δαπάνῃ μάλιστα τοῦ κυρίου Νεγρεπόντη ἐζωγραφήθη τὸ τέμπλον καὶ αἱ εἰκόνες τῶν ἑορτῶν. Ἔκτοτε δὲ οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ βλάχοι καὶ γραικοὶ μένουν ἄνευ ἐκκλησίας καὶ ἄνευ ἐφημερίου, διότι οἱ βούλγαροι παρέλαβον καὶ διώρισαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἱερέα τινὰ Ἰών, ἀργὸν πάσης ἱεροπραξίας, ὡς φαυλόβιον καὶ κατέχοντα φανερῶς δημοσίαν τινα μοιχαλίδα (καθ' οὓς αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν τὰ καθ' ἕκαστα). Ἐν τοσούτῳ ὅμως, καίτοι ἀνάξιος ὢν ἐξακολουθεῖ ἱερουργῶν τοῖς βουλγάροις καὶ ἄνευ ἱεροῦ ἀντιμινσίου, ἀλλ' ἐπὶ ἁπλοῦ ἐπιταφίου· τούτων ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ βλάχοι καὶ γραικοί, μετὰ πολλὰς ἄλλας προηγουμένας ἀναφοράς, ἔστειλαν ἐσχάτως τελευταίαν διὰ τοῦ ἐξάρχου Σιαρμπάν, ἂν δύναμαι νὰ τοὺς ὑπερασπισθῶ εἰς τὰ δίκαια των ἢ ὄχι· παρέστησα λοιπὸν τὰ παράπονά των εἰς τὸν τέως μουτεσαρίφην Ἰσμαὴλ πέην, ὅστις πολλάκις ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ εἰς τὸν κύριον Νεγροπόντην μάλιστα, ὅτι θὰ ἀποδώσῃ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τοὺς γραικοβλάχους, καὶ ἐτηλεγράφησε δῆθεν τῷ καϊμακάμῃ Μετσιτιέ, ὅπως ἀπελθὼν εἰς

Digitized by Google

Τσέρνα Βόδα ἀποδώσῃ τὴν ἐκκλησίαν τοῖς μολδοβλάχοις καὶ γραικοῖς, ἀφοῦ προηγουμένως ἀποζημιωθῶσιν οἱ βούλγαροι, ἂν ἀφιέρωσάν τι εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἀλλ' ὁ καϊμακάμης ἤρχισε νὰ κάμῃ ἀνακρίσεις ἀναρμόστους, ὅθεν οἱ χριστιανοὶ ἀπηύδησαν πλέον, καὶ διεδήλωσαν, ἀφοῦ δὲν δύναμαι νὰ τοὺς ὑπερασπισθῶ, νὰ καταφύγωσιν εἰς τοὺς ἐναντίους—ἕτερον—οἱ ἐνταῦθα ὀρθόδοξοι μολδοβλάχοι ἔβαλαν μαστόρους νὰ κάμωσι τὸ τέμπλον τῆς κατὰ τ' ἄλλα ἀποπερατωθείσης νέας ἐκκλησίας των, οἱ δὲ βουλγαροφρονήσαντες μολδοβλάχοι μετὰ τοῦ βουλγάρου ἀρχιερέως των ἔκαμαν παραστάσεις παρὰ τῇ τοπικῇ ἐνταῦθα ἀρχῇ, νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, καὶ τοὺς ἐμπόδισεν, ἐνῷ τὸ φιρμάνιον τῆς νέας ἐκκλησίας των εἶναι εἰς χεῖρας τῶν ὀρθοδόξων μολδοβλάχων... Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐν τῷ διοικητηρίῳ, ἐντὸς τοῦ συμβουλίου, εἷς βουλγαριστὴς μολδοβάνος, Ἐμμανουὴλ παπᾶ Πέτρου (Πόποβιτσ), ἐξήμεσε προσβλητικωτάτας ὕβρεις κατά τε τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος καὶ κατ' ἐμοῦ, ὧν ἐγενόμην αὐτήκοος ἐκ τοῦ παρακειμένου δωματίου, καὶ ὅταν ἀπῆλθον οἱ βουλγαρισταὶ εἶπον τῷ διοικητῇ, ὅτι μόλις ἐκρατήθην τοῦ νὰ μὴ εἰσέλθω εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου καὶ ἀποκρούσω ἐπισήμως τὰς ἀναισχύντως ἐκτοξευθείσας ἀδίκους καὶ παραλόγους ὕβρεις κατὰ τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς μου καὶ ζητήσω τὴν νόμιμον ἱκανοποίησιν· ὁ δὲ μ' εἶπεν, ἡσύχασον· καλῶς ἐποίησας, ὅτι δὲν εἰσῆλθες, καὶ δὲν ἀντεπεξῆλθες κατὰ τοῦ λοιδορήσαντος· καὶ ὅμως, διότι Κωστάκης τις Δημητρίου Βόμβας μέλος τοῦ δικαστικοῦ συμβουλίου, ὢν δὲ ἐκ τῶν ὀρθοδόξων ἐνοριτῶν τῆς βλαχικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου, εἶπεν εἰς τοὺς βουλγαριστάς, ὅτι ὅσον καὶ ἂν προσπαθήσωσι δὲν θὰ κατορθώσωσι νὰ τοὺς κάμωσι σχισματικούς, οἱ βουλγαρισταὶ βοτρηδὸν ἀνεφέρθησαν εἰς τὸν βούλγαρον δεσπότην, καὶ οὗτος διεμαρτυρήθη εἰς τὴν τοπικὴν ἀρ-

Digitized by Google

χήν, ζητήσας ἢ νὰ παυθῇ ἧς κατέχει θέσεως ὡς μέλος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ἢ νὰ γονυπετήσῃ ἐνώπιόν του καὶ μετανοῶν, ζητήσῃ τὸ «παρντὸν», ἀλλὰ χάρις τῷ Θεῷ οὐδενὸς τούτων ἐπέτυχε· καὶ ἀπειλήσας ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ τὴν παῦσίν του ἐν Ρουχτσουκίῳ ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν διὰ Ρουχτσούκιον τὴν 7ην ἰανουαρίου, ἐποχούμενος ἐν τεθρίππῳ ὀχήματι καὶ ἐν μεγάλῃ παρατάξει διὰ τῆς ἀγορᾶς, παραπεμπόμενος ὑπὸ 45 ἰδιωτικῶν βουλγαρικῶν ὀχημάτων καὶ πλήθους βουλγάρων καὶ βουλγαριστῶν, μεγάλων καὶ μικρῶν, ᾀδόντων καὶ ψαλλόντων τὰ ἐξιτήρια αὐτοῦ. Ταῦτα ἐν ὀλίγοις, μένω δὲ

Ἐν Τούλτσῃ, ιε΄ ἰανουαρίου ͵αωογ΄

τῆς ὑμετέρας θειοτάτης, σοφωτάτης, σεβασμιωτάτης καὶ προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος

τῶν ἐπιταγῶν ἐκκρεμὴς
καὶ θεράπων ὑποκλινέστατος

† Ὁ Δρύστρας **ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.**

Ἐπιστολὴ Α΄ ἐκ Σερρῶν

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην καὶ προσκυνητήν μοι Παναγιότητα ταπεινῶς προσκυνῶν, εὐσεβάστως τὴν ἁγίαν αὐτῆς καὶ χαριτόβρυτον δεξιὰν ἀσπάζομαι.

Μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ ἀποδεξάμενος τὴν ἀπὸ ιε΄ λήγοντος σεβασμίαν μοι πατριαρχικὴν αὐτῆς ἐπιστολὴν μετὰ τῆς περικλείστου πρὸς τοὺς πατέρας τῆς ἱ. μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ἐπειδὴ εὑρέθη ἐνταῦθα ὁ ἡγούμενος, ἐνεχείρησα αὐτήν, ὁμιλήσας αὐτῷ καὶ προφορικῶς τὰ δέοντα. Ἀλλ' οἱ πατέρες οὗτοι διὰ λόγων μὲν ἀρνοῦνται ὅτι λαμβάνουσι μετοχὴν εἰς τὰς τῶν πανσλαβιστῶν ὑποκινήσεις· αἱ

Digitized by Google

πραξεις των ὅμως δὲν συμφωνοῦσι μὲ τοὺς λόγους των. Διότι, ἂν καὶ πολλάκις παρεκάλεσα αὐτοὺς ἵνα μεταβῶσιν εἴς τινα ἀποσκιρτήσαντα χωρία, καὶ διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἐπαναφέρωσι τοὺς ἀποπλανηθέντας ὁμογλώσσους των εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἀποποιοῦνται τοῦτο, προφασιζόμενοι ὁτὲ μὲν ἀσθένειαν, ὁτὲ δὲ ἄλλας προφάσεις. Σημειῶ δὲ, ὅτι τὰ 3)4 τῶν ἐν τῇ ρηθείσῃ μονῇ ἐνασκούντων πατέρων εἰσὶ βουλγαρόφωνες· καὶ μόλις τὸ 1)4 εἰσιν οἱ διαμείναντες ἕλληνες, οἵτινες, καταπιεζόμενοι, δὲν ἔχουσι φωνήν.

Ὁ δὲ σχισματικὸς ἔξαρχος προλαβόντως δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν ἐνταῦθα διοικητὴν ἐσύστησε φαυλόβιόν τινα Θεοδόσιον ἱερομόναχον, ἀνεψιὸν τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου, καὶ τὸν ἐνταῦθα βουλγαροδιδάσκαλον, ὡς ἀντιπροσώπους του. Ἀλλ' ὁ νεωστὶ ἐλθὼν ἐνταῦθα διοικητὴς, ὡς φρόνιμος, οὐχὶ μόνον δὲν ἀνεγνώρισεν αὐτοὺς, ἀλλ' ἀπήντησε πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰ δέοντα. Ὥστε διὰ τοῦ καλοῦ τούτου διοικητοῦ καὶ τῆς ἀποσταλείσης κατ' αὐτὰς ἐντόνου βεζυρικῆς διαταγῆς ἐλπίζομεν νὰ περιορίσωμεν ἐν μέρει τὸν καθ' ἡμῶν ἐπερχόμενον χείμαρρον.

Τὴν ἐν λόγῳ δὲ διαταγὴν, ὑπ' ἀριθ. 1106, μεταφράσας ὁ δοῦλός της ἀπέστειλα οὐχὶ μόνον πρὸς τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς Δράμας καὶ Μελενίκου, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντα τὰ ἀποσκιρτήσαντα χωρία τῆς ταπεινῆς μου παροικίας.

Ἀπεκδεχόμενος δὲ ἐν τούτοις τὰς παναγίας καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχὰς, διατελῶ βαθυσεβάστως

τῆς ὑμ. θειοτ. καὶ προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος

τέκνον εὐπειθέστατον

καὶ δοῦλος

† Ὁ Σερρῶν **ΝΕΟΦΥΤΟΣ.**

Ἐν Σέρραις τῇ 26 ἰανουαρίου 1873.

Digitized by Google

Ἐπιστολὴ Β΄ ἐκ Σερρῶν

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην καὶ πανσέβαστον ἡμῖν Παναγιότητα ταπεινῶς προσκυνοῦντες, πανευλαβῶς κατασπαζόμεθα τὴν ἁγίαν καὶ χαριτόβρυτον αὐτῆς δεξιάν.

Τὴν ἀπὸ 15 τοῦ τρέχοντος σεβαστὴν ἡμῖν αὐτῆς ἐπιστολὴν ὑπτίαις ταῖς χερσὶ δεξάμενοι, λίαν περιαλγῶς καὶ κατωδύνως δι᾽ αὐτῆς ἔγνωμεν ὅτι οὐ μόνον ἀφίχθησαν ἄχρι τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς περιωπῆς αἱ κατά τινων ἐκ τῶν τῆς ὁλομελείας ἡμῶν διαβολαὶ καὶ συκοφαντίαι, ἀλλὰ καὶ ἐθεωρήθησαν παρ᾽ αὐτῆς πιστευταί· ἐνῷ δέ, ὡς γράφει, καὶ ἄλλη πρὸ αὐτῆς προσκυνητὴ ἡμῖν περὶ τούτων ἐπιστολὴ ἐστάλη πρὸς ἡμᾶς, κατὰ δυστυχίαν ἡμεῖς ταύτην μόνον ἐλάβομεν, ἐπίτηδες, ὡς φαίνεται, κατακρατηθείσης τῆς πρώτης, ἵνα ἔκ τε τῆς σιωπῆς ἡμῶν καὶ ἐξ ἄλλων ψευδῶν πληροφοριῶν παραπεισθεῖσα ἔτι μᾶλλον ἡ ὑμετέρα προσκυνητὴ ἡμῖν Παναγιότης καὶ παροργισθεῖσα κατὰ τῶν πρὸς οὓς ἐξ ἡμῶν αἱ διαβολαὶ καταδικάσῃ αὐτοὺς ἐρήμην. Διὸ καὶ σπεύδοντες ἤδη εἰς ἀπάντησιν διὰ τῆς παρούσης ταπεινῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, εἰλικρινῶς καὶ εὐσυνειδήτως διαβεβαιοῦμεν ὅτι ἁπάντων ἡμῶν περιωρισμένων ὄντων εἰς τὰ τῆς μοναδικῆς πολιτείας καθήκοντα, οὐδεὶς οὐδέποτε ἀνεμίχθη εἰς τὰ τῶν βουλγαριστῶν πραξικοπήματα, οὐδὲ τὴν συνείδησίν τινος ἐσκανδάλισε· τὰ ὅσα δὲ πρὸ καιροῦ ἤδη κατά τινων ἢ μᾶλλον κατά τινος ἐξ ἡμῶν εἰς ἐφημερίδας ἐγράφησαν καὶ εἰς γνῶσιν τῆς ὑμετέρας προσκυνητῆς ἡμῖν Παναγιότητος περιῆλθον ἀπέρρευσαν ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς, ἐξ ἧς ἥ τε ὑποκίνησις τῶν κάτω καμενικιωτῶν πρὸς ἀνέγερσιν ἄνευ ἀνάγκης ἰδιαιτέρας ἐκκλησίας καὶ αἱ πρὸς ἔκδοσιν ἐπὶ τούτῳ φιρμανίου ἀναιδεῖς πρὸς τὴν

Digitized by Google

ὑμετέραν Παναγιότητα ψευδολογίαι, διά τε τοῦ ὀνομαστικοῦ τῶν κατοίκων καταλόγου καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν παρ' ἡμῶν ἐξελεγχθεῖσαι καὶ τὰ λοιπὰ, τουτέστιν ἐξ ἁπλῆς κακοβουλίας καὶ βασκάνου ὄμματος πρὸς τὴν ἱ. ἡμῶν μονήν. Μ' ὅλα ταῦτα, ὑπ' ὄψιν ἔχοντες τὸ «φοβοῦ τὰς διαβολὰς, κἂν ψευδεῖς ὦσι», πρός τε τὴν ὑμετέραν προσκυνητὴν ἡμῖν Παναγιότητα τὰ δέοντα ἔκτοτε ἐγράψαμεν καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀναιρετικὴν τῶν κατηγοριῶν διατριβὴν ἐπέμψαμεν, ἀλλὰ δυστυχῶς, ἀπόντος ἐκ τῆς βασιλευούσης τοῦ Ἐμμανονὴλ πρώην γραμματέως τοῦ ἁγίου Ἐφέσου, δι' οὗ διεβιβάσθησαν, οὐκ ἀφίχθησαν ταῦτα εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ἐπαναλαμβάνοντες δὲ τὰ τότε γραφέντα, δηλοποιοῦμεν, ὅτι ἐκ τῶν δύο ἀναφερθέντων ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ὑποψηφίων δι' ἀρχιερατείαν παρὰ τοῖς σχισματικοῖς Νευροκόπου, ὁ μὲν Ἡσαΐας ἐχρησίμευσε μὲν εἰς τὸ εἰς Ρωσίαν ταξείδιον τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς, πάντη ὅμως ξένος ὢν, οὔτε πρὶν, οὔτε ἔπειτα κατῴκησεν, ἀλλ' οὐδὲ ἤδη κατοικεῖ ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐν τῷ χωρίῳ αὐτοῦ, τὸν παντοπώλην ἐπαγγελλόμενος· ὁ δὲ Διονύσιος οὔτε γνῶσιν τοῦ πράγματος ἔχει, οὔτε παραδέχεται τὸ τοιοῦτον, ἀποτροπιαζόμενος τοὐναντίον πᾶσαν μετὰ τῶν σχισματικῶν κοινωνίαν, ὡς ἐδήλωσε τοῦτο δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν ἅγιον Σερρῶν, παρακαλῶν αὐτὸν, ἵνα διὰ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς ἀναιρέσῃ τὰ διαφημισθέντα. Ἐπίσης δὲ ψευδεῖς καὶ πάντη ἀνυπόστατοί εἰσι καὶ αἱ ἔπειτα πρὸς τὴν ὑμετέραν θειοτάτην Παναγιότητα κατά τινων ἐξ ἡμῶν ἐκτοξευθεῖσαι κατηγορίαι, ὅτι δῆθεν ἐτέλεσαν ἱεροπραξίας ἄνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τῆς ἐπιτοπίου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ ὅτι ἐκλόνισαν τὰς πεποιθήσεις τῶν ἁπλῶν καὶ ἀκάκων χριστιανῶν διὰ ψυχοφθόρων καὶ ἀντορθοδόξων εἰσηγήσεων, τὰς ὁποίας καὶ ἀποκρούοντες ὡς τοιαύτας παρ' ἡμῶν, διαμαρτυρόμεθα κατὰ τοῦ συκοφάντου καὶ θερμοπαρακαλοῦμεν αὐτὴν, ἵνα, ἂν μὲν ἐγνωστοποιή-

Digitized by Google

θησαν αὐτῇ ὀνομαστὶ καὶ τὰ ἄτομα, καθ' ὧν αἱ κατηγορίαι, καταστήσῃ καὶ ἡμῖν γνωστὰ ταῦτα, ὅπως ὦμεν εἰς θέσιν ἵνα κάλλιον διαβεβαιώσωμεν αὐτὴν περὶ τῆς ἐντελοῦς αὐτῶν ἀθωότητος. Διότι ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ ὁμολογοῦμεν, ὅτι οὐδένα ἐκ τῶν τῆς ὁλομελείας ἡμῶν ἴσμεν τὰ τοιαῦτα κατατολμήσαντα, ἐκτὸς ἂν κατήγγειλαν ἢ ὑπονοοῦσιν ὡς τοιοῦτον Θεοδόσιόν τινα, ὅστις, πρὸ δέκα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ἀποβληθεὶς ἐκ τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς καὶ διατρίψας ἐπί τινα ἔτη ἐν Φιλιππουπόλει, ἤδη τῷ ὄντι ῥᾳδιουργεῖ ἐν Σέρραις· ἀλλ' εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ, ὡς πρὸ ἐτῶν ἀποβεβλημένου, οὐδόλως ἐνέχεται ἡ ἱ. ἡμῶν μονή. Ἂν δὲ αἱ καθ' ἡμῶν κατηγορίαι εἰσὶ γενικαὶ καὶ ἀόριστοι, παρακαλοῦμεν τὴν ὑμ. θειοτάτην Παναγιότητα, ἵνα περιφρονοῦσα αὐτὰς ὡς κενὰς φωνασκίας οὐδεμίαν παρέχῃ πίστιν. Ἔστω δὲ βεβαία, ὅτι καὶ τοῦ λοιποῦ, ἄν, ὅπερ μὴ γένοιτο, φωραθῇ τις ἐξ ἡμῶν τὰ τοιαῦτα πανάθεσμα πράττων, θέλομεν ἀμέσως καταγγείλει οἱ ὑπόλοιποι τοῦτον εἰς τὴν Μητέρα ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ἵνα ληφθῶσι κατ' αὐτοῦ τὰ ἀνήκοντα μέτρα, ὅπερ ὅμως οὐδόλως ὑποπτευόμενοι ἢ μᾶλλον βέβαιοι ὄντες περὶ τῶν ἀγαθῶν ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν πεποιθήσεων, εὐέλπιδές ἐσμεν, ὅτι καὶ ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης, ἔχουσα καὶ προηγουμένας πληροφορίας περὶ τῶν καθ' ἡμῶν ῥᾳδιουργιῶν ἐκ τῶν ἐνεργηθέντων διὰ τὴν ἐκκλησίαν Καμενίκιας καὶ ἤδη συμπεραίνουσα ἐκ τῆς κατακρατήσεως τῆς πρώτης πρὸς ἡμᾶς προσκυνητῆς ἡμῖν πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς μὴ εἰσέτι δημοσιεύσεως τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Διονυσίου, τὴν κακὴν καθ' ἡμῶν πρόθεσιν καὶ κακοβουλίαν τοῦ τε κατακρατοῦντος αὐτὰς καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὅπως διὰ τῆς σιωπῆς ἡμῶν καὶ αἱ καθ' ἡμῶν κατηγορίαι ἐνισχυθῶσι καὶ ἐλεύθερον διατελῇ εἰς τοὺς κατηγόρους τὸ τῶν διαβολῶν στάδιον, θέλει ἐξ ὅλων τούτων ἐννοήσει, ὅτι πᾶσαι αἱ καθ' ἡμῶν κατηγορίαι εἰσὶν ἐχ-

Digitized by Google

θρικαὶ σκευωρίαι χαλκευθεῖσαι δι' ἰδιοτελεῖς σκοπούς, τοὺς ὁποίους καὶ ἀπεκάλυψέ τις γράφων ἐκ Σερρῶν πρὸς τὸν «Φάρον τοῦ Βοσπόρου», ὅτι δῆθεν καὶ τὸ πάλαι ἡ ἱ. ἡμῶν μονὴ ὑπέκειτο εἰς τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς προκρίτους Σερρῶν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ἵνα ἐπαναχθῇ ἀπὸ σταυροπηγιακῆς εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς δικαιοδοσίαν. Ἐκτὸς δὲ τούτων τεκμήριον μέγιστον τοῦ φιλελληνισμοῦ τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς ἐστιν ἡ συντήρησις τῆς ἑλληνικῆς ἡμῶν σχολῆς, ἐν ᾗ σπουδάζουσιν ἐκ τῶν πέριξ βουλγαροφώνων χωρίων ὑπὲρ τοὺς 40 μαθηταί. Δι' ὅλων τούτων λοιπὸν ἐλπίζοντες, ὅτι βεβαιωθεῖσα ἡ ὑμετ. θειοτάτη Παναγιότης περὶ τῆς ὁλοσχεροῦς ἡμῶν ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ υἱϊκοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν φιλόστοργον ἡμῶν μητέρα Ἐκκλησίαν θέλει ἐπιδαψιλεύει ἡμῖν καὶ τοῦ λοιποῦ τὴν πατρικὴν αὐτῆς στοργὴν καὶ προστασίαν, διατελοῦμεν

1873 *ἰανουαρίου* 26

Μοναστήριον Προδρόμου

τῆς ὑμετ. θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς ἡμῖν Παναγιότητος

δοῦλοι ταπεινοὶ καὶ ὑποκλινέστατοι

Ὁ ἡγούμενος Θεοδόσιος, ὁ προηγούμενος Ἀζαρίας, ὁ προηγουμ. Διονύσιος, ὁ ἱεροδιδάσκαλος Χριστοφόρος, Σίλβεστρος ὁ πνευματικός, ὁ δικαῖος Ἰωσὴφ, ὁ Φιλάρετος καὶ Βενιαμὶν

οἱ ἱερομόναχοι

ὁ Θεόκλητος, ὁ Λογγίνος, Χρύσανθος ἱεροδιάκονος, καὶ ὁ ὑποδιδάσκαλος ἱεροδιάκονος Ἀντώνιος, ἱεροδ. Μόδεστος. ἱερ. Ἠσαΐας, ὁ Μελέτιος, ὁ Γεράσιμος, ὁ Σάββας, ὁ Ἱερεμίας, ὁ Χατζῆ Ἀρσένιος, ὁ Ἀνανίας, ὁ Χαραλάμπης.

Digitized by Google

Ἐπιστολὴ Γ′ ἐκ Σερρῶν

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην καὶ πανυπερσέβαστον ἡμῖν Παναγιότητα γονυκλινῶς προσκυνοῦντες, εὐλαβῶς κατασπαζόμεθα τὴν ἁγίαν καὶ χαριτόβρυτον αὐτῆς δεξιάν.

Μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ δεξάμενοι τὴν ἀπὸ ἰανουαρίου μεσοῦντος προσκυνητὴν ἡμῖν αὐτῆς ἐπιστολὴν, ἤδη πρὸ 15 ἡμερῶν ἀπηντήσαμεν διαμαρτυρόμενοι ἐναντίον τῶν προσαπτομένων ἡμῖν συκοφαντιῶν καὶ ἐν ἐκτάσει ἀναπτύσσοντες τὰ αἴτια καὶ τοὺς πιθανοὺς σκοποὺς, ἐξ ὧν ὡρμήθησαν οἱ πλάσαντες ταύτας· ἐσπεύσαμεν δὲ εἰς τοῦτο μάλιστα, ὡς μαθόντες δι᾽ αὐτῆς μετὰ λύπης, ὅτι καὶ ἑτέρα ἐπιστολὴ ἐστάλη ἡμῖν πρὸ αὐτῆς περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, μὴ περιελθοῦσα ὅμως κατὰ δυστυχίαν εἰς χεῖρας ἡμῶν, καθὼς, κακῇ ἡμῶν μοίρᾳ, ἀπόντος ἐκεῖθεν καὶ τοῦ αὐτόθι ἀνταποκριτοῦ ἡμῶν Ἐμμανουὴλ, πρώην γραμματέως τοῦ ἁγίου Ἐφέσου, καὶ διατριβή τις ἡμῶν ἀναιρετικὴ τῶν συκοφαντιῶν σταλεῖσα πρὸ καιροῦ εἰς αὐτὸν ἵνα διὰ τοῦ τύπου δημοσιευθῇ ἀπωλέσθη. Καίτοι δὲ ἕνεκα τῆς ἐκ περιστάσεως ταύτης σιωπῆς ἡμῶν οὐ μόνον αἱ καθ᾽ ἡμῶν κατηγορίαι ἐνισχύθησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ πλάττοντες αὐτὰς ἀπεθρασύνθησαν, ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης *λαβοῦσα τὴν ρηθεῖσαν ἐκτενῆ ἡμῶν ἀπάντησιν εἰς τὴν τελευταίαν προσκυνητὴν ἡμῖν αὐτῆς ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν ἀπ᾽ εὐθείας διὰ τοῦ ταχυδρομείου μὲ διπλῆν πληρωμὴν ἐπέμψαμεν διὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀπουσίαν τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἡμῶν, θέλει μετὰ βεβαιότητος πληροφορηθῆ περί τε τῆς πηγῆς, ἐξ ἧς αὗται ἀπέρρευσαν, καὶ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων αἰσθημάτων, ὑφ᾽ ὧν ἁπαξάπαντες ἐμφορούμενοι ἀποτρο-*

Digitized by Google

πιαζόμεθα τοὐναντίον πᾶσαν φυλετικὴν ἐν τῇ θρησκείᾳ διάκρισιν καὶ ἐσμὲν ὁλοσχερῶς ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν φιλόστοργον ἡμῶν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐναντίοι ἡμῶν, ἀποθρασυνθέντες δι' ἣν αἰτίαν εἴρηται, οὐκ ἐπαύσαντο πλάττοντες νέας καθ' ἡμῶν κατηγορίας, μεταξὺ δὲ ἄλλων ἐσχάτως ἐμάθομεν, ὅτι εἰς ἐφημερίδα τινὰ «Ἀνατολὴν» ἐκατηγορήθη ρητῶς ὁ καθηγούμενος ἡμῶν Θεοδόσιος καὶ ὡς προσπαθῶν δῆθεν ἵνα ἐκσλαβίσῃ τὴν ἱ. ἡμῶν μονὴν καὶ καταστήσῃ αὐτὴν ἑστίαν τῶν πανσλαβιστικῶν ἐνεργειῶν καὶ ὡς ἀποξενώσας τὸν ἀρχαιότατον κώδηκα τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς, ἀποστείλας αὐτὸν εἰς Σερβίαν μετά τινος χρυσοβούλλου τοῦ κράλη τῆς Σερβίας Στεφάνου, ἐμφανιζόμενοι καὶ αὖθις εἰς τὴν ὑμετέραν θειοτάτην Παναγιότητα διὰ τῆς παρούσης ταπεινῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, διαμαρτυρόμεθα καὶ κατὰ τῶν νέων τούτων κατὰ τοῦ καθηγουμένου ἡμῶν κατηγοριῶν καὶ ἐν βάρει τῆς ἱερατικῆς ἡμῶν συνειδήσεως διαβεβαιοῦμεν, ὅτι οὔτε ἡ πανοσιολογιότης του ἐφαντάσθη ποτὲ τὴν ἐκσλάβισιν τῆς μονῆς ἡμῶν, οὔτε ἡμεῖς, καθὸ Ἕλληνες τὴν καταγωγὴν καὶ εἰς ἑλληνικὴν ἀνέκαθεν μονὴν ἐνασκούμενοι, ἦτο δυνατὸν ἵνα ἀνεχθῶμεν τοιοῦτόν τι, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὰ πέριξ ὅτι ἐσκευώρησέ τι ὑπὲρ τοῦ βουλγαρισμοῦ δύναται νὰ ἀποδειχθῇ· ὡς πρὸς δὲ τὸ ρηθὲν χρυσόβουλλον καὶ τὸν κώδηκα δηλοποιοῦμεν ὅτι ἀντίγραφον μὲν τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Στεφάνου ὑπάρχει ἐν τῷ ἀρχαίῳ τῆς μονῆς ἡμῶν κώδηκι, τὸ δὲ πρωτότυπον πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἴσως αἰώνων ἀπωλέσθη, ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ ἀρχαίων καταγραφῶν τῶν χρυσοβούλλων καὶ σουλτανικῶν φιρμανίων τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς (μόνα δὲ χρυσόβουλλα ὑπάρχουσι δύο τῶν Ἀνδρονίκων, ἓν τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου καὶ ἕτερον τοῦ αὐτοῦ διὰ ξένην ὑπόθεσιν), ὁ δὲ ἀρχαιότατος κώδηξ τῆς μονῆς ἡμῶν, διασωθεὶς ἄχρι τοῦδε, ὑπάρχει ἤδη παρ' ἡμῖν καὶ φυλάττεται ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ μετὰ τῶν χρυσοβούλλων καὶ

Digitized by Google

φιρμανίων, τὸν ὁποῖον καὶ ἅμα διαφημισθείσης τῆς κατηγορίας, ἐξαγαγόντες ἐκ τοῦ σκευοφυλακείου οἱ πάντες ἰδίοις ὄμμασιν εἴδομεν, ὥστε ψευδέστατον ἄρα ὅτι ἀπεστάλη εἰς Σερβίαν. Ἵνα δὲ πεισθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ ὑμετέρα θειοτάτη Παναγιότης περί τε τῆς μὴ ὑπάρξεως χρυσοβούλλου τοῦ Στεφάνου καὶ τῆς διασώσεως τοῦ ῥηθέντος κώδηκος, ἂς εὐδοκήσῃ ἵνα διατάξῃ ἡμᾶς, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ παρακαλοῦμεν αὐτὴν, ὅπως παρουσιάσαντες τοῦτον εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν χρυσοβούλλων καταγραφὴν εἰς οὕςτινας ἔχει ἐμπιστοσύνην λάβωμεν παρ᾽ αὐτῶν μαρτυρικὸν καὶ ἀποστείλωμεν αὐτὸ πρὸς αὐτήν. Ἀναμένοντες δὲ τὴν περὶ τούτου διαταγὴν αὐτῆς καὶ πεποιθότες ὅτι ἐκ τοῦ ψεύδους καὶ τῶν νέων τούτων κατηγοριῶν θέλει συμπεράνει τὴν ἀθωότητα ἡμῶν καὶ ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς καὶ πιστεύσει τὰς διαβεβαιώσεις ἡμῶν, ὑποσημειούμεθα ὡς καὶ ἐσμὲν

τῆς ὑμετ. θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς ἡμῖν Παναγιότητος

1873 φεβρουαρίου 8. Μοναστήριον Προδρόμου.

τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐπειθέστατα καὶ

δοῦλοι ταπεινοὶ

(ἕπονται 17 ὑπογραφαί).

Digitized by Google

Ἐπιστολὴ Β' ἐκ Δοροστόλου

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην; σοφωτάτην καὶ σεβασμιωτάτην μοι Παναγιότητα μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου ἐδαφιαίως προσκυνῶν, πανευλαβῶς ἀσπάζομαι τὴν χαριτόβρυτόν μοι παναγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Καὶ ἄλλοτε ἔγραψα πρὸς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίαν διὰ τὸν ἐν Τούλτσῃ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου νέον ἱερὸν ναὸν τῶν ὀρθοδόξων μολδοβλάχων, ὅτι ἐπειδὴ εὐάριθμοί τινες ἐξ αὐτῶν ἀπεσκίρτησαν πρὸς τὸν σχισματικὸν βούλγαρον ἀρχιερέα Γρηγόριον, οὗτος ἐπεμβαίνει παρὰ τῇ ἐνταῦθα τοπικῇ ἀρχῇ καὶ ἐμποδίζει τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἀποπεράτωσιν ζητῶν ὑπερόγκους ἀποζημιώσεις ὑπὲρ τῶν ἀποσκιρτησάντων καὶ προσελθόντων αὐτῷ· ἀρτίως μάλιστα ὁ ἐξοχώτατος μουτεσαρίφης Τούλτσης Φαχρῆ βέης μ' εἶπεν ὅτι ὁ βούλγαρος ἀρχιερεὺς ἀνέθηκεν ἐμπιστευτικῶς εἰς τὴν διαιτητίαν του ν' ἀποφασίσῃ ὅ,τι ἤθελε κρίνῃ εὔλογον καὶ δίκαιον περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ὑποθέσεως· κ' ἐζήτησε νὰ τῷ ἐμπιστευθῶ ἐπίσης καὶ ἐγώ, ἀλλὰ τῷ εἶπον, ὅτι ὁ σχισματικὸς βούλγαρος ἀρχιερεὺς δὲν ἔχει κἀνὲν δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην τῶν ὀρθοδόξων μολδοβλάχων, εἶναι ὅμως ἐπάναγκες διὰ νὰ ἐνεργήσητε, ὅπως ἐκδοθῇ καὶ ἀποσταλῇ ἰραδὲς ἀπαγορεύων ῥητῶς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ βουλγάρου ἀρχιερέως εἰς τοὺς μολδοβλάχους· διότι ἄλλως πως ἂν παραδοθῇ ἡ ῥηθεῖσα ἐκκλησία εἰς τοὺς σχισματικούς, τότε ὅλα τὰ μολδοβλαχικὰ χωρία θ' ἀποσκιρτήσωσι, καὶ ὡς πολλάκις ἔγραψα εἶναι περιττὸν νὰ μένω ἐδῶ ἐπὶ ματαίῳ ταλαιπωρούμενος καὶ βασανιζόμενος. Τὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων μολδοβλάχων Ματσινίου εἰσέτι εὑρίσκον-

Digitized by Google

ται ὡς εἶχον ἐκεῖθεν γράψει πρὸς ὑμᾶς· ἡ Α. Ε. ὁ μουτεσαρίφης οὐδὲν εἰσέτι ἔγραψε· περὶ ὅσων ἔγραψα διὰ τοὺς ὀρθοδόξους μολδοβλάχους τῆς κωμοπόλεως Μπαμπᾶ νταγκ οὐδεμίαν ἔλαβον ἀπάντησιν, ἀπορῶ λοιπὸν καὶ ἐγὼ τί νὰ λέγω εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ δὲν γίνεται κάμμία προστασία, καὶ οὕτως ἀποθαρρύνονται· ἐπίσης ἐκθέτω ἐν τῇ ἐσωκλείστῳ καὶ ὅσα ἐν τῷ χωρίῳ Σόμμοβᾳ συνέβησαν, ὧν ἕνεκα καὶ τῶν προεκτεθειμένων ἐπάναγκες νὰ ληφθῇ σπουδαιοτάτη ἐκκλησιαστικὴ πρόνοια, ὅπως ἐπενεχθῇ ἓν οριστικὸν τέρμα τῆς λίαν ὀχληρᾶς καὶ ἀφορήτου ταύτης ἀνωμαλίας. Ἐπὶ τούτοις μένω

ἐν Τούλτσῃ, τῇ θ′ ἰουνίου 1873

τῆς ὑμ. θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς Συνόδου

τῶν ἐπιταγῶν ἐκκρεμὴς

καὶ θεράπων ὑποκλινέστατος

† **Ὁ Δρύστρας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.**

Ἐπιστολὴ Α′ ἐξ Ἀχῆ-τζελεμπῆ

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην καὶ πανσέβαστόν μας Παναγιότητα δουλικῶς προσκυνοῦμεν, ἀσπαζόμενοι πανευλαβῶς τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Παναγιώτατε δέσποτα,

Οἱ *κάτωθεν ὑποσημειούμενοι χωρικοὶ τοῦ καζᾶ* Ἀχῆ Τζελεμπῆ, *σαντζιάκι τῆς Φιλιππουπόλεως, ἐπαρχία τοῦ ἀ-*

Digitized by Google

γίου Ξάνθης. Ἀφοῦ προσφέρομεν τὰ σεβάσματά μας καὶ τοὺς δουλικοὺς προσκυνισμούς μας, σπεύδομεν νὰ σᾶς ἀναγγείλωμεν ὅτι εἰς τὰς 7 τοῦ ἰδίου μηνὸς αὐγούστου, ἐστείλαμεν ἀναφορὰν ἀπὸ δέκα χωρία ὑπογεγραμμένην, εἰς τὸν μουτεσαρίφην τῆς Φιλιππουπόλεως, μέσον τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου κ. Νεοφύτου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγράψαμεν καὶ ἰδιαιτέρως ὅλα ἐν ἐκτάσει, καθὼς ἐγράψαμεν καὶ εἰς τὸν μητροπολίτην μας ἅγιον Ξάνθης κ. Καλλίνικον, διὰ τὸν ἐρχομὸν εἰς τὸν καζᾶ μας τοῦ βουλγαροσχισματικοῦ Παναρέτου, τοῦ ὁποίου ὁ ἐρχομὸς κατετάραξεν ὅλους τοὺς χωρικοὺς τοῦ καζᾶ μας, διὰ τοῦ ὁποίου διὰ ταύτης μας θέλομεν γράψει ἐν συντόμῳ καὶ τὴν ὑμετέραν Παναγιότητά σας μερικὰς πράξεις του. Ὅστις ἀφοῦ ἐτόλμησε καὶ ἦλθεν εἰς ξένην ἐπαρχίαν καὶ ἐλειτούργησεν εἰς τὰς ἐκκλησίας μας, καὶ ἐγκαινίασεν ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας τὰ φιρμάνιά των ἔγιναν μέσον τοῦ Πατριαρχείου, ἀφ' ἑτέρου ἐξέσχισε καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἔδειρε καὶ ἐφυλάκισεν ἀνθρώπους καὶ ἐκήρυττεν εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀντὶ τὸ «Ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», ἐκήρυττε λόγια βλάσφημα καὶ τὸ μῖσος νὰ ἔχωμεν κατὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ κατὰ τοὺς γραικούς, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Μ. Ἐκκλησία εἶναι λυσαγμένοι, καὶ εἰς τὰς γραικικὰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια νὰ μὴ ὑπάγωμεν διότι τοὺς δίδομεν μπαρούτια καὶ μολύβια καὶ δυναμώνουν, καὶ ἄλλα πολλὰ βλάσφημα, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι σᾶς ἔγραψαν ἐν ἐκτάσει καὶ ἄλλοι φίλοι μας ἄλλης ἐπαρχίας, οἵτινες εὑρέθησαν ἐδῶ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας.

Οὗτος ὁ Πανάρετος διέταξεν εἰς τοὺς σχισματικούς του ἱερεῖς διὰ νὰ μὴν ἀφίνουν τοὺς ὀρθοδόξους νὰ λειτουργοῦν μοναχοὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐὰν θέλουν νὰ συλλειτουργοῦν μὲ τοὺς σχισματικοὺς καλῶς ἐστί, τὸ ὁποῖον τὸ γνωρίζομεν ὅτι δὲν εἶναι συγχωρημένον καὶ δὲν τὸ ἐδέχθημεν·

Digitized by Google

ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ φλυαροῦν καὶ λέγουν οἱ σχισματικοὶ ὅτι ἐὰν δὲν χυθῇ αἷμα, τὸ τοιοῦτον ἀλλέως δὲν θὰ ἰσιάξῃ, ὅθεν ὑστερούμενοι κατὰ τὸ παρὸν τὸν μητροπολίτην μας, καὶ μὴ ἔχοντες εἰς ποῖον ἄλλον νὰ καταφύγωμεν, προστρέχομεν εἰς τὸν ποιμενάρχην καὶ πατέρα ἡμῶν ὅπως μᾶς προστατεύσῃ καὶ βοηθήσῃ, διὰ νὰ εὕρωμεν τὰ δίκαιά μας, ἅτινα ζητοῦμεν ὡς ἀκολούθως.

Α΄) ζητοῦμεν τὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας μας, αἵτινες εἶναι ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν ὑπὸ τῆς καθόλου Μ. Ἐκκλησίας.

Β΄) τὸ γραικικόν μας ἱερὸν Εὐαγγέλιον ὁποῦ ἐξεσχίσθη καὶ τὰ γραικικά μας ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ὁποῦ ἔκρυψαν οἱ σχισματικοί.

Γ΄) ζητοῦμεν νὰ ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς ὀρθοδόξους ἀζάδες καὶ ρουχανὶν, διὰ νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὸ μεζλίσι, καθὼς ἔχουν οἱ βουλγαροσχισματικοί.

Δ΄) νὰ τιμωρηθῇ καὶ ὁ πρωταίτιος Θεόδωρος Βούλτζιογλου ὁποῦ ἐτράβηξε τὸν ἱερέα ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ τὸν ἔσυρεν ἔξω ἀπὸ τὸ ἱερὸν βῆμα διὰ νὰ μὴ μνημονεύῃ τὸν ἀρχιεπίσκοπόν μας ἅγιον Ξάνθης κύριον Καλλίνικον· εἰς αὐτὸν τὸν Θεόδωρον Βούλτζιογλου ὑποπτευόμεθα καὶ τὰ γραικικά μας ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ὅτι ἔκρυψεν, ὁμοῦ μὲ τὸν ἀδελφόν του Γεώργιον Βούλτζιογλου, καὶ μὲ τὸν θεῖόν του Νικόλαον Μπουμπουτὴν, οἵτινες νομίζομεν νὰ εἶναι βαλμένοι κατὰ ὁδηγίαν ἀπὸ τὸ Ἄνω Ῥάϊκοβον τοῦ Δανιὴλ Κώστωφ, ὅστις εἶναι ὁ πρωταίτιος ὁποῦ ἔφερεν εἰς τὸν καζά μας αὐτὸ τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα, καὶ ἀπὸ τὸ Τζιτάκι οἱ ἀδελφοὶ Χ″ Νάσος καὶ Χ″ Χρῆστος.

Ὅθεν μετὰ δακρύων δεόμεθα καὶ θερμοπαρακαλοῦμεν μὲ βαθύτατον σέβας τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα, ἵνα γείνῃ ἵλεως ἐφ᾽ ἡμᾶς, διὰ νὰ προστατεύσῃ καὶ βοηθήσῃ τὸ ποίμνιόν του. Τὰ δὲ ἔτη τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος εἴησαν πάμ-

Digitized by Google

πολλὰ καὶ πανευδαίμονα. Ἀσπαζόμενοι πανευλαβῶς τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιὰν, καὶ ὑποσημειούμεθα μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ,

Τῇ 22 αὐγούστου 1873

Κάτω Ῥάϊκοβον

(ἕπονται 17 ὑπογραφαί).

Ἐπιστολὴ Β′ ἐξ Ἀχῆ-τζελεμπῆ

Παναγιώτατε δέσποτα,

Ἀφοῦ προσφέρωμεν τὰ σεβάσματά μας καὶ τοὺς δουλικοὺς προσκυνισμούς μας, σπεύδομεν καὶ ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑποσημειούμενοι χωρικοὶ τζιοκμανλίδες, καζᾶς τοῦ Ἀχῆ-τζελεμπῆ, ἐπαρχία τοῦ ἁγίου Ξάνθης, ὅπως βεβαιώσωμεν τὴν γραφὴν τῶν Κάτω ραϊκοβαλίδων, οἵτινες σᾶς ἔγραψαν διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ βουλγαροσχισματικοῦ Παναρέτου εἰς τὸν καζά μας, ὅστις κατετάραξεν ὅλον τὸν καζά μας, καὶ ὅσα σᾶς ἔγραψαν εἶναι ὅλα ἀληθινὰ, μάλιστα πολλὰς ἀνομίας καὶ ἀταξίας του δὲν σᾶς ἔγραψα, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐγράψαμεν εἰς τὸν μητροπολίτην ἅγιον Φιλιππουπόλεως κύριον Νεόφυτον, καὶ εἰς τὸν μητροπολίτην μας ἅγιον Ξάνθης κύριον Καλλίνικον, οἵτινες δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι σᾶς ἀνήγγειλαν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ὡς πιστοὶ δοῦλοι προστρέχομεν εἰς τὸν ποιμενάρχην καὶ πατέρα ἡμῶν διὰ νὰ γράψωμεν μερικά.

Μὲ αὐτὸν τὸν Πανάρετον ἀποροῦμεν πῶς ἐτόλμησε καὶ ἦλθεν εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ὅστις δὲν ἦλθεν ὡς ἀρχιερεὺς καὶ καλὸς ποιμὴν, ἀλλ' ἦλθεν ὡς ἅρπαγος λύκος, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἰδικό μας τὸ χωρίον ἦλθεν· μόνον ἀπὸ τρία ὑποκείμενα εἶχε πρόσκλησιν, καὶ ἔφερεν ἰδικούς του σχισματικοὺς ἱερεῖς, καὶ

Digitized by Google

ἄλλους κοσμικοὺς ὁμοίους του σχισματικοὺς, καὶ ἐλειτούργησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας, ὅστις ἐκήρυττε λόγια βλάσφημα κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ κατὰ τοῦ Πατριαρχείου, καὶ ἔδιδε θάρρος τοὺς σχισματικούς· ἀλλ' ἡμεῖς, καθὼς καὶ οἱ ἱερεῖς μας, οὔτε τὸν ἐδέχθημεν, οὔτε ἐπαρουσιάσθημεν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' οὔτε τὸν ἐναντιώθημεν· διότι ἐὰν τὸν ἐναντιονόμασταν νὰ μὴ τὸν ἀφίναμεν νὰ λειτουργήσῃ, ἔπρεπε νὰ γίνῃ σκοτομός. Ἔχοντες λοιπὸν οἱ σχισματικοὶ αὐτὸ τὸ θάρρος ἀπὸ τὸν Πανάρετον, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν πρώην διοικητήν μας καϊμακάμην, ὅστις ἀκόμη ἐδῶ εὑρίσκεται, ἐτόλμησαν καὶ ἐδίωξαν τὸν πνευματικόν μας πάτερ Γρηγόριον; ὅστις ἦτο ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸν ὁποῖον εἴχομεν τεσσαράκοντα ἔτη πνευματικόν· καὶ ἐπειδὴ χωρὶς πνευματικὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἤμεθα, ὡς ἐκ τούτου σπεύδομεν νὰ σᾶς ἐνθυμίσωμεν καὶ παρακαλέσωμεν ὅτι, εἰς τὸ Κάτω Ράϊκοβον εἶναι κάποιος ἱερεὺς ὀνομαζόμενος παπᾶ Δημήτριος Βούλτζιου ἱερομόναχος, ὅστις ἐστάθη πιστὸς ὀρθόδοξος, καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν εἶναι γέρων· λοιπὸν ἐὰν τὸ ἐγκρίνητε εὔλογον, νὰ δώσητε τὴν ἄδειαν ἐκ μέρους σας διὰ νὰ τὸν ἔχωμεν οἱ ὀρθόδοξοι πνευματικόν.

Ὅθεν καὶ ἡμεῖς δεόμεθα μετὰ δακρύων καὶ θερμοπαρακαλοῦμεν μὲ βαθύτατον σέβας τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα, ἵνα γείνῃ ἵλεως ἐφ' ἡμᾶς διὰ νὰ προστατεύσῃ καὶ βοηθήσῃ τὸ ποίμνιόν του. Τὰ δὲ ἔτη τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος εἴησαν τρισόλβια καὶ πανευδαίμονα

Ἀσπαζόμενοι πανευλαβῶς τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιὰν, καὶ ὑποσημειούμεθα μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

τῇ α' σεπτεμβρίου 1873 Τζιόκριαν

ταπεινοὶ δοῦλοι τῆς ὑμετ. Παναγιότητος

(ἕπονται 20 ὑπογραφαί).

Digitized by Google

Ἐπιστολὴ Γ' ἐξ Ἀχῆ-τζελεμπῆ

Πανιερώτατε καὶ θεοφιλέστατε δέσποτα,

Οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι χωρικοὶ τοῦ καζᾶ Ἀχῆ-τζελεμπῆ, ἐπαρχία τοῦ ἁγίου Ξάνθης.*

Διὰ τῆς παρούσης μας ἀφοῦ προσφέρομεν τὰ σεβάσματά μας καὶ τοὺς ταπεινοὺς προσκυνισμούς μας, σπεύδομεν νὰ σᾶς ἀγγείλωμεν τὰ διατρέξαντα τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ βουλγαροσχισματικοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τοῦ ὁποίου ὁ ἐρχομὸς κατετάραξε τοὺς χωρικούς μας, καὶ ἀποροῦμεν πῶς ἐτόλμησε καὶ ἦλθεν εἰς ξένην ἐπαρχίαν· ὅστις ἐλθὼν τὴν παραμονὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τὴν ἐπαύριον ἔκαμεν ἀρχὴν νὰ λειτουργῇ εἰς τὰς ἐκκλησίας μας, καὶ χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ εἰς ὅλα τὰ χωρία ὅλους τοὺς χωρικοὺς ἂν ἦναι δεκτὸς ἢ ὄχι. ἀλλὰ ὡς λύκος ἅρπαγος, ἀπερνοῦσεν ἀπὸ τὰ χωρία μας, ἐλειτουργοῦσεν εἰς τὰς ἐκκλησίας μας καὶ ἐδίδαχνεν, ἀντὶ, τὸ «ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», ἐκήρυττε λόγια βλάσφημα καὶ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ κατὰ τοὺς γραικοὺς, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Μ. Ἐκκλησία εἶναι λυσαγμένοι, καὶ ὅτι οἱ γραικοὶ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς γίφτους, καὶ νὰ μὴ πηγαίνωμεν εἰς τὰς γραικικὰς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ γραικικὰ μοναστήρια, διότι τοὺς δίδομεν μπαρούτια καὶ μολύβια καὶ δυναμώνουν· καὶ ἄλλα πολλὰ βλάσφημα λόγια ἐδίδαχνεν, ἀλλὰ διὰ τὴν πολυλογίαν διακόπτομεν· πλὴν καὶ πάλιν μερικὰ θέλομεν σᾶς

---

* ἐκδίδομεν τὴν πρὸς τὸν μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως ἐπιστολὴν ταύτην, καθὸ λεπτομερείας περὶ τοῦ καθῃρημένου Παναρέτου περιέχουσαν, καὶ διὰ τοῦτο ὑποβληθεῖσαν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ.

Digitized by Google

γράψει, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖα, καθὼς σᾶς ἔγραψαν καὶ οἱ χωρικοὶ πασμακλῆδες, οἵτινες ἔδωσαν ἀναφορὰν εἰς τὸν ἐδῶ διοικητήν μας καϊμακάμην, ἀλλ' αὐτὸς ἐστάθη ἀδιάφορος, καὶ ἀφοῦ εἶδεν ὁ Πανάρετος τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ διοικητοῦ μας, ἔκαμεν ὅσα ἤθελεν. Αὐτὸς ὁ Πανάρετος δὲν φθάνει ὁποῦ ἔκαμε τόσα ἄτακτα καὶ ἄνομα, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὸ γραικικὸν ἱερὸν Εὐαγγέλιον τοῦ Κάτω Ραϊκόβου τὸ ἐξέσχισε, διὰ τὸ ὁποῖον τὸν ἐρώτησαν οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ διατί τὸ ἐξέσχισεν, ἐκεῖνος τοὺς ἀπεκρίθη ὅτι ἐδῶ γραικοὶ δὲν ὑπάρχουν καὶ δὲν εἶναι χρήσιμα, καὶ νὰ συνάξουν τὰ ἀσιμικά του καὶ νὰ τὰ βάλουν εἰς τὸ βουλγαρικὸν Εὐαγγέλιον· μετὰ ἀπὸ τὸ Κάτω Ράϊκοβον, ἐπῆγεν εἰς τὸ χωρίον Φάτοβον καὶ ἐγκαινίασε τὴν ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τὸ φερμάνι τὸ βασιλικὸν ἔγινε μέσον τοῦ Πατριαρχείου. Ἔπειτα γυρίσας καὶ ἄλλα χωρία, τὴν ἡμέραν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, ἐπῆγεν εἰς τὸ χωρίον Τζόκμαν, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι δύο ἱερεῖς ὀρθόδοξοι, οἵτινες γνωρίζουν τὸν μητροπολίτην των ἅγιον Ξάνθης, αὐτοὶ οὗτοι ἐπαρουσιάσθησαν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἔφερε ἰδικούς του σχισματικοὺς ἱερεῖς καὶ ἐλειτούργουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν των. Τὴν ἐπαύριον ἠθέλησε διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ χωρίον Πέστερι διὰ νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν των, αὐτοὶ ὅμως δὲν τὸν ἐδέχθησαν ὅλως διόλου καὶ τὸν ἀπέβαλον, οἵτινες εἶναι ὅλοι καθαροὶ καὶ σταθεροὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ, καὶ ἀφοῦ εἶδεν ὅτι δὲν τὸν ἐδέχθησαν, ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸ Πασμακλῆ εἰς τὸν διοικητὴν καϊμακάμην, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀφῆκεν ὑγείαν εἰς τὸν καϊμακάμην καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὸ Προκαλικά. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Κάτω Ράϊκοβον εἶναι τὸ ὅλον 240 ὀσπίτια, τὰ μὲν 200 ἀναγνωρίζουν τὴν Μ. Ἐκκλησίαν καὶ τὸν μητροπολίτην των ἅγιον Ξάνθης, τὰ δὲ 40 θέλουν νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ νέον βουλγαρικὸν σχίσμα, καὶ χάριν ἡσυχίας ἐκάμαμεν ἕνα ὅρον, διὰ νὰ ἔχουν οἱ μὲν ὀρθόδοξοι δύο ἱερεῖς, οἵτινες ἀναγνωρίζουν τὸν μητροπο-

Digitized by Google

λίτην των ἅγιον Ξάνθης, διὰ νὰ λειτουργοῦν κατὰ σειρὰν δύο ἑβδομάδας· ὁ δὲ σχισματικὸς ἱερεὺς μίαν ἑβδομάδα, τὸ ὁ ποῖον τὸ γνωρίζομεν ὅτι εἶναι ἄτακτον καὶ ἄνομον, ἀλλὰ χάριν ἡσυχίας ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ ποιμενάρχης μας ἅγιος Ξάνθης κύριος Καλλίνικος, διὰ νὰ μᾶς βάλῃ εἰς καλὴν καὶ νόμιμον τάξιν· πρὶν ἦλθε προτήτερα ὁ σχισματικὸς Πανάρετος καὶ ἐχάλασεν αὐτὴν τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, καὶ ἔδωσε διαταγὰς εἰς τοὺς σχισματικούς του, διὰ νὰ μὴ ἀφίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ λειτουργοῦν οἱ ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ μόνον οἱ σχισματικοί· καθὼς χθὲς, 6 αὐγούστου, ἡμέρα τῆς Μεταμορφώσεως, ἦτο λειτουργὸς ὁ ὀρθόδοξος ἱερεὺς παπᾶ Ἀναστάσιος, καὶ μετὰ τὸ «ἐξαιρέτως», ἐπειδὴ ἐμνημόνευσε τὸν ἀρχιεπίσκοπόν μας ἅγιον Ξάνθης κύριον Καλλίνικον, εὐθὺς ἔτρεξαν οἱ σχισματικοὶ μέσα εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ ἅρπαξαν τὸν ἱερέα ἀπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, τὸν ἔσυραν ἔξω ἀπὸ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν ἐμπόδισαν διὰ νὰ μνημονεύῃ τὸν ἅγιον Ξάνθης, ἀλλὰ νὰ μνημονεύῃ καὶ νὰ ἀναγνωρίζῃ τὸν σχισματικὸν Πανάρετον. Καὶ πάλιν ἐλάβαμεν ὑπομονὴν ἕως ὅτου τελειώσῃ ἡ λειτουργία καὶ ἀπολύσῃ ἡ ἐκκλησία, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας, ἐσυνάχθημεν ὅσοι ἀναγνωρίζομεν τὴν Μ. Ἐκκλησίαν καὶ τὸ εὕρομεν εὔλογον διὰ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν διοικητήν μας καϊμακάμην, διότι εἰς ποῖον ἄλλον νὰ εἴπωμεν τὰ παράπονά μας ὅταν δὲν ἔχωμεν θρησκευτικόν μας ποιμενάρχην, βέβαια εἰς τὸν διοικητὴν θὰ εἰποῦμεν τὰ παράπονά μας. Εὐθὺς λοιπὸν τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐκάμαμεν ἀναφορὰν καὶ ἐδώσαμεν εἰς τὸν καϊμακάμην, καὶ ἐζητήσαμεν αὐτὸν τὸν πρωταίτιον ὁποῦ ἐτράβηξε τὸν ἱερέα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ἔσυρεν ἔξω ἀπὸ τὸ ἱερόν· ἀλλ' ὁ καϊμακάμης πάλιν ἐστάθη ἀδιάφορος, καὶ μάλιστα ὁσάκις καὶ ἂν ἐδόσαμεν ἀναφορὰν διὰ τοιοῦτόν τι στέκεται ἀδιάφορος, καὶ ὡς ἐκ τούτου πάντοτε οἱ σχισματικοὶ φέρουν τὰς συγχύσεις εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐκ-

Digitized by Google

κλησίας, ἀλλ᾽ ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς δρόμους φλυαροῦν καὶ λέγουν ὅτι αὐτὸ ἀλλέως δὲν θὰ σιάξῃ ἐὰν δὲν χυθῇ αἷμα. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν εἴδαμεν τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ καϊμακάμη, ἐστοχάσθημεν διὰ νὰ κάνωμεν ἀναφορὰν πρὸς τὸν μουτεσαρίφην μας Φιλιππουπόλεως πασιᾶ ἐφέντην ὡς ἀνώτερον διοικητήν, καὶ νὰ τὸν στείλωμεν μέσον τῆς πανιερότητός σας.

Ὅθεν σᾶς θερμοπαρακαλοῦμεν ὅλοι οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι μὲ βαθύτατον σέβας διὰ νὰ μᾶς προστατεύσετε καὶ μᾶς δώσετε χεῖρα βοηθείας ὡς καλὸς ποιμενάρχης μας, διὰ νὰ εὕρωμεν τὰ δίκαιά μας, καὶ ὑποστηριχθῇ ἡ ὀρθοδοξία ὅσοι ἐμείναμεν πιστοὶ, ἀλλέως χάνεται ἡ ὀρθοδοξία ἀπὸ τὸ Ἀχῆ τζελεμπῆ, καὶ δυναμόνουν οἱ σχισματικοί.

Ἡ ἀναφορά μας δὲ πρὸς τὸν μουτεσαρίφην εἶναι ὅτι καὶ ἡμεῖς ζητοῦμεν ἀζάδες ἰδικούς μας ὀρθοδόξους καὶ ροχανὶ ὀρθόδοξον νὰ ἔχωμεν εἰς τὸ μεζλίσι, καθὼς ἔχουν καὶ οἱ βούλγαροι. Θέλομεν δὲ εὐγνωμονεῖ ἰσοβίως διακηρύττοντες τὴν εὐεργεσίαν ταύτην οἱ ταπεινῶς προσκυνοῦντες ὑμᾶς· ἀσπαζόμεθα καὶ τὴν ἁγίαν δεξιάν σας.

Τῷ 1873 αὐγούστου 7.

(ἕπονται 57 ὑπογραφαὶ ἐξ Ἄνω καὶ Κάτω Ραϊκόβου, ἐκ Λεβοτζιόβου, Πασμακλῆ, Ἄρδα καὶ Τζόκμαν).

Ἐπιστολὴ Δ΄ ἐκ Πελαγονίας

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην καὶ προσκυνητήν μοι Παναγιότητα δουλικῶς προσκυνῶν πανευλαβῶς κατασπάζομαι τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Ἐγκαίρως ἔγραψα ὁ ταπεινὸς αὐτῆς δοῦλος πρὸς τὴν ὑμετέραν προσκυνητήν μοι Παναγιότητα, ὅτι οἱ ἐνταῦθα σχι-

Digitized by Google

σματικοὶ βούλγαροι ᾠκοδόμησαν νέαν ἐκκλησίαν ἄνευ ἀ δείας τῆς κυβερνήσεως, λαβόντες παρὰ τῆς ἐνταῦθα τοπικῆς ἀρχῆς ἄδειαν, ὅτι δῆθεν θὰ κτίσωσιν ἓν κοβοῦσι. Οὕτω λοιπὸν ἀντὶ νὰ κτίσωσι κοβοῦσι, ᾠκοδόμησαν ἐκκλησίαν ἐντελῆ· καὶ μεγάλην εἰς τὸ κεντρικώτερον μέρος τῆς πόλεως. Ὁ ταπεινὸς αὐτῆς δοῦλος τότε, καὶ ὅτε ἐκτίζετο καὶ ἀφοῦ ἐκτίσθη ἡ ἐν λόγῳ ἐκκλησία, δὲν ἔλειψα ἀπὸ τοῦ νὰ ποιήσω τὰς δεούσας παρατηρήσεις καὶ παραστάσεις τῇ ἐνταῦθα τοπικῇ ἀρχῇ, καὶ νὰ διαβεβαιώσω αὐτὴν, ὅτι δὲν κτίζεται κοβοῦσι, ὡς οὗτοι οἱ σχισματικοὶ ἀσυστόλως λέγουσιν, ἀλλὰ κτίζεται καὶ ἐκτίσθη ἐκκλησία ἐντελής. Ἀποπερατωθείσης δὲ ἐντελῶς τῆς ρηθείσης ἐκκλησίας, καίτοι τὰ πλεῖστα μέλη τοῦ ἐνταῦθα συμβουλίου ἰδαρὲ καὶ τοῦ δημαρχείου ἐπροστάτευον τοὺς σχισματικοὺς ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ταύτῃ, οὐχ ἧττον ὅμως ἐδέησεν ἵνα ἐπισήμως ἐπιθεωρηθῇ (γείνῃ κέσφι) τὸ ἐν λόγῳ κτίριον ἂν ἦναι κοβοῦσι ἢ ἐκκλησία. Τούτου δὲ γενομένου παρόντων τῶν μελῶν τῶν δύο συμβουλίων ἰδαρὲ καὶ πελιτιὲ καὶ τοῦ ἐκ μέρους μου ἀποσταλέντος ἀρχιδιακόνου μου Στεφάνου, ἀποδειχθέντος τε τοῦ ἐν λόγῳ κτιρίου ὅτι δὲν εἶναι κοβοῦσι ἀλλ' εἶναι ἐκκλησία ἐντελής, ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ μασπατᾶς καὶ ἐστάλη πρὸς τὸν νομάρχην Θεσσαλονίκης, συνάμα δὲ καὶ ἀπηγορεύθη αὐτοῖς τοῖς σχισματικοῖς ἡ τῆς νέας ταύτης ἐκκλησίας χρῆσις καὶ ἡ ἐν αὐτῇ προσευχή. Ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦδε, καίτοι δὲν ἐτόλμων νὰ ἐκκλησιάζωνται ἐν αὐτῇ οἱ σχισματικοὶ, δὲν ἔλειψαν ὅμως ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργῶσι καὶ πάντα λίθον κινήσωσι πρὸς ἄρσιν τῆς κατὰ τῆς ἐκκλησίας των ταύτης καταδίκης. Μ' ὅλα δὲ ταῦτα πρὸ ἑνὸς περίπου μηνὸς ἐστάλη παρὰ τοῦ νομάρχου Θεσσαλονίκης πρὸς τὸν ἐνταῦθα μουτεσαρίφην διαταγὴ, ἵνα προσκληθῶσιν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σχισματικῶν βουλγάρων καὶ ἐρωτηθῶσι ποῦ ἐπροσηύχοντο καὶ ἐκκλησιάζοντο μέχρι τοῦδε· ἀπαντήσεως

Digitized by Google

δὲ δοθείσης, νὰ διαταχθῶσιν ἵνα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἐκεῖ ἐκκλησιάζωνται, καθότι ἀπηγορευμένη ὑπάρχει ἡ χρῆσις τῆς νέας ἐκκλησίας. Κατὰ συνέπειαν λοιπὸν τῆς διαταγῆς ταύτης τοῦ νομάρχου προσκληθέντες ἐν τῷ συμβουλίῳ ἰδαρὲ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σχισματικῶν βουλγάρων ἠρωτήθησαν ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη. Ἀποκριθέντων δὲ τούτων ὅτι μέχρι τοῦδε ἐπροσηύχοντο καὶ ἐκκλησιάζοντο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Κυριακῆς, διετάχθησαν ἵνα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ προσεύχωνται, ἡ δὲ νέα ἐκκλησία των διαμείνῃ ὡς καὶ μέχρι τοῦδε ἄχρηστος. Ἀλλ' ὅμως μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἦλθε δευτέρα τοῦ νομάρχου Θεσσαλονίκης διαταγὴ, ἐν ᾗ ἡ Α. Ἐξοχότης διατάττει νὰ ἦναι ἡ νέα ἐκκλησία τῶν βουλγάρων ἐλευθέρα, καὶ νὰ ἐκκλησιάζωνται καὶ προσεύχωνται ἀκωλύτως ἐν αὐτῇ οἱ βούλγαροι. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἐνέπλησε χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως τοὺς σχισματικοὺς βουλγάρους, καὶ ἐνέπνευσεν αὐτοῖς ζωτικωτέρας δυνάμεις, καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτούς. Συνεπείᾳ δὲ τῆς διαταγῆς ταύτης ἑτοιμάζονται ἤδη ἵνα τὴν προσεχῆ κυριακὴν, 9 ἱσταμένου, τελέσωσι τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας ταύτης ἐκκλησίας των διὰ τοῦ σχισματικοῦ Βελισσοῦ Γενναδίου. Λέγουσι δὲ ὅτι καὶ ὁ σχισματικὸς ἀρχιερεὺς Βελισσοῦ, ὁ ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου διορισθεὶς θὰ ἔλθῃ τὴν προσεχῆ κυριακὴν, 9 ἱσταμένου, εἰς τὸν καζᾶν Περλεπὲ, ἵνα ἐγκαινίσῃ τὴν νέαν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου μικροῦ Κόναρι, τουρκιστὶ Κιουτζοὺκ Ὀμπὰ καλουμένου. Ἡτοιμαζόμην ν' ἀναφερθῶ διὰ τηλεγράφου εἰς τὸν νομάρχην Θεσσαλονίκης περὶ τῆς καταπατήσεως τῶν δικαιωμάτων μου, σκεφθεὶς ὅμως ὅτι ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε διαβιβασθέντα περὶ ὑποθέσεων τοιαύτης φύσεως τακρίρια καὶ τοῦ ταπεινοῦ αὐτῆς δούλου καὶ τοῦ συναδέλφου μου ἁγίου Πρεσπῶν οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα ἐπήνεγκαν ἱκανοποιοῦν τὰ δίκαια ἡμῶν παράπονα, ἀπεσύρθην τοῦ κινήματος τούτου.

Digitized by Google

Ταῦτα πρὸς γνῶσιν τῆς ὑμετέρας προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος. Ὑποσημειοῦμαι δὲ βαθυσεβάστως

Ἐν Βιτωλίοις, τῇ 6 σεπτεμβρίου 1873

τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Παναγιότητος

ὅλως προθυμότατος τῶν παναγίων μοι ἐπιταγῶν της

καὶ δοῦλος ὑποκλινέστατος

† Ὁ Πελαγωνείας **ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ.**

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ ΤΗΣ 22 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1873.

Τὰ δύο Σώματα, ἤτοι

ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον

ἐνέκριναν

ἵνα κοινοποιηθῇ ἁρμοδίως διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου ὅτι, σήμερον, ἐν κοινῇ συνεδριάσει τῆς τε ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, συνεπείᾳ ἐπερωτήσεώς τινος τῶν σεβ. συνοδικῶν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπεφήνατο διαψεύδουσα ἐπισήμως πάντα ὅσα ἐλέχθησαν καὶ λέγονται περὶ συνεννοήσεως δῆθεν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν βουλγάρων πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις αὐθημερὸν

ὁ πρόεδρος τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου

† Ὁ Νικαίας **ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ**

ὁ γραμματεὺς

Δ. Θ. Ξανθόπουλος.

Digitized by Google

ΣΗΜ. Πρὸς συμπλήρωσιν καὶ διαφώτισιν τῶν ἐκ Καστορίας (σελ. 453—457) γραφομένων ἐκδίδομεν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Νεγοβάνῃ παπᾶ Βασιλείου Μιχαὴλ, ὡς ἐπίσης, συμπληροῦσαν τὰ ἐκ τῆς μονῆς Σερρῶν γραφέντα (σελ. 485—491), συνεκδίδομεν καὶ τὴν περὶ τῶν κοινωφελῶν τῆς μονῆς ἔργων διατριβὴν, ἣν ἀπέστειλαν τότε πρὸς γνῶσιν τῶν ὁμογενῶν ὀρθοδόξων εἰς ἐφημερίδα τινὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δὲ ἐκ Φιλιππουπόλεως ἐπιστολὴ πρὸς τὸν τότε μητροπολίτην Νεόφυτον διεκτραγωδεῖ ἀκριβέστερον τὰ τῶν ὀρθοδόξων παθήματα, ἐκτιθεῖσα καὶ τὰ δίκαια αὐτῶν ἐπὶ σχολείων καὶ ναῶν εἰς ὀρθοδόξους ἕλληνας ἀνηκόντων, ἀλλ' ὑπὸ σχισματικῶν ἁρπαζομένων.

Α'

ἐκ Νεβογάνης τῆς Καστορίας

Ὁ ὑποφαινόμενος διὰ τοῦ παρόντος μου βεβαιώνω ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος μαΐου δέκα πέντε,15, ἐπῆγα εἰς Καστορίαν διὰ ὑπόθεσίν μου, ἐκεῖ ἐπῆγα καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν καὶ ἀντάμωσα καὶ τὸν σεβαστόν μας ἀρχιερέα ἅγιον Καστορίας καὶ ἔκαμα ὁμιλίαν διὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου μας Νεγοβὰν, καὶ μοῦ εἶπεν ἡ σεβασμιότης του ὅτι εἰς τὰς 30 ἰουνίου, ἂν εἶναι ὑγεία, θὰ ἔλθῃ εἰς τὸ χωρίον Νέβεσκα, καὶ ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ χωρίον μας πλησίον καὶ νὰ πηγαίνωμεν νὰ ἀποφασίσωμεν τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια· καὶ ἐγὼ ἀνεχώρησα καὶ ἦλθον εἰς τὸ χωρίον, καὶ εἶπον εἰς τοὺς γέροντας τοὺς λόγους τοῦ ἀρχιερέως. Ἐπλησίασεν ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· ἐκάμαμεν σύσκεψιν χωριανικὴν, καὶ εἴπαμεν ὅτι μετὰ τὰς ἑορτὰς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων πρώτη κυριακὴ νὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τί θὰ κάμῃ ὅταν ἰδῇ ὅτι ἡμεῖς ἐπροσκαλέσαμεν τὰ χωρία διὰ τὰ ἐγκαίνια, θὰ βιασθῇ νὰ ἔλθῃ· μὲ αὐτὴν τὴν ἀπόφασίν μας ἐπροσκαλέσαμεν τὰ χωρία, καὶ εἰς τὰς 29 ἰουνίου, ἡμέρα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐπῆγα ἐγὼ εἰς Λέχοβον καὶ εὗρον τὸν ἀρχιερέα καὶ τὸν εἶπον τὴν ἀπόφασιν τοῦ χωρίου καὶ ὅτι ἐπροσκαλέσαμεν· ἡ πανιερότης του μοὶ ἀπήντησε τί εἶναι τοῦτο ὅπου ἔκαμες, παπᾶ μου· κάθε χωρίον ἔχει τὴν ἡμέρα του καὶ δὲν πιστεύω νὰ καταπεισθῇ νὰ ἀφήσω τὸ χωρίον ἐκεῖνο καὶ νὰ ἔλθω εἰς τὰ ἐγκαίνια, δὲν ἐκάματε

Digitized by Google

καλὰ καὶ θὰ φέρητε ταραχὴν, ἐγὼ εἶπον μὲ τὸν νοῦν μου νὰ πηγαίνω εἰς Νέβεσκα νὰ παρακαλέσω τὸν κύριον Μιχάλην καὶ τὰ ἀδέλφια του καὶ ἄλλους νοικοκυρέους καὶ θὰ καταπείσωσι τὸν ἀρχιερέα, καὶ πραγματικῶς ἐπῆγον καὶ εἶπον, ἀλλ' ὁ κύριος Μιχάλης μὲ ἀπήντησε τί ἐκάματε, παπᾶ, δὲν βλέπετε ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἄνω κάτω μὲ τὰ βουλγαρικὰ καὶ σεῖς βάζετε φωτιὰ εἰς τὸν καϋμένον τὸν παπᾶν μας. Τέλος πάντων ἦλθε καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἰς Νέβεσκα, ἦλθον καὶ οἱ χωριανοὶ ἐπαρεκάλεσαν τὸν ἀρχιερέα, καὶ ἡ πανιερότης του ἀπήντησεν, ἔρχομαι παιδιά μου, ἂν τὸ χωρίον Ζελενίτσι καὶ λοιπὰ χωρία δὲν πειραχθῶσι, ἐπήγαμεν εἰς τὸ χωρίον Ζελενίστι, ἐπαρακαλέσαμεν νὰ δώσουν καὶ αὐτοὶ γνώμην νὰ ἔλθῃ ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἐγκαίνια, ἄλλοι μὲν ἔστερξαν καὶ ἄλλοι ὄχι, ὥστε ὁ δεσπότης ἰδὼν τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν διχόνοιαν, ὅπου ἤθελεν ἀκολουθήσει εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα, ἀπεφάσισε καὶ δὲν ἦλθε· ὁ κόσμος ὅπου ἐσυνάχθη διὰ τὰ ἐγκαίνια κατὰ πρόσκλησίν μας ἐπειράχθησαν μὴ γνωρίζοντες τί ἐμπόδιζε τὸν ἀρχιερέα νὰ μὴ ἔλθῃ, ὅθεν τὸ σάββατον ἑσπέρας ἐπῆγαν κάμποσοι οἰκοκυρέοι νὰ τὸν παρακαλέσουν πρὸς τὰς τρεῖς ὥρας τῆς νυκτὸς εἰς Ζελενίτσι διὰ νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ δὲν ἦλθε, καὶ μὴ γνωρίζοντες ὅσα συνέβησαν προτήτερα μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀρχιερέως, εἶπον λόγους κατὰ τοῦ ἀρχιερέως, τὸ ὁποῖον εἶναι μόδα σήμερον κατὰ δυστυχίαν εἰς τὸ μέρος μας, διὰ τὰ βουλγαρικὰ, τούτους τοὺς λόγους φαίνεται ἤκουσε καὶ ὁ ἀπόστολος τῆς βλαχικῆς προπαγάνδας εἰς Κλεισοῦραν Ἀποστόλης Μαργαρίτου καὶ ἀμέσως ἔφθασεν εἰς τὸ χωρίον μας· ὅπου πρῶτον ἐφρόντισε νὰ ἀνταμωθῇ μὲ τινας χωρικοὺς, ὕστερον ἦλθε μὲ τὸν Πέτρον Στῆκα εἰς τὸ σπίτι μου καὶ προσποιήθη ὅτι ἦτο διαβάτης, καὶ ἠθέλησε μὲ τρόπον νὰ μᾶς σπείρῃ σκάνδαλα καὶ ἔσπειρεν, ἀλλ' ἐγὼ τὸν εἶπον δὲν εἶμαι μὲ τὰ φρονήματά του· καὶ οὕτω ἀνεχώρησε διὰ Βιτώλια, καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφήν του ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ χωρίον μας καὶ πάλιν ἔσπειρε λόγους πολλοὺς, ἀλλὰ δὲν τὸν ἠκούσαμεν, καὶ ἐπῆγεν ὅμως εἰς Νέβεσκα, καὶ ἐκεῖ ἔδειξε κάτι ἀναφορὰς ἐναντίον τοῦ ἀρχιερέως μας, καὶ ὅτι τάχα τὰς ἔχω κάμει ἐγὼ καὶ οἱ χωριανοί μου. Ὅθεν λέγω ἐν βάρει τῆς ἱερωσύνης μου ὅτι οὔτε ἀναφορὰν ἐκάμαμεν,

Digitized by Google

οὔτε αἰτίαν ἔχομεν, μάλιστα τὴν παρελθοῦσαν κυριακὴν ὡς ἐκ τούτου ἦλθεν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ἐγκαινίασε τὴν ἐκκλησίαν μας, τὸν ἐδέχθημεν μετὰ χαρᾶς, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὰν δυσαρέσκειαν δι' ὅσα ὑπέφερεν ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ἐζητήσαμεν συγχώρησιν καὶ μᾶς ἐσυγχώρησεν· αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια δι' ὅσα ἔγειναν εἰς τὸ χωρίον μας κατὰ δυστυχίαν καὶ ἐκατηγόρησαν μερικοὶ τὸν ἅγιον δεσπότην μας, μὴ ἠξεύροντες ὅτι τὸ λᾶθος εἶναι δικόν μας. Καὶ ὑποφαίνομαι

τῇ 25 ἰουλίου 1872, Νεγοβάνη

παπᾶ Βασίλειος Μιχαήλου.

Β'

ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου

'Εξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τρανῶς δεδήλωται, ὅτι ἡ κατὰ Σέρρας ἱερὰ μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου πρὸ αἰώνων εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς γενικῆς ἀμαθείας ἐφώτιζε καὶ ἐδίδασκε τὰ ἁπλοελληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἁπλοελληνικὴν γλῶσσαν νέους πολλοὺς ἀπὸ τὰ χωρία τῶν γειτόνων τριῶν ἐπαρχιῶν, τοῦ ἁγίου Δράμας, τοῦ ἁγίου Σερρῶν καὶ τοῦ ἁγίου Μελενίκου. 'Εξ αὐτῶν τῶν νέων ἐχρησίμευον τινὲς μὲν ὡς ἱερεῖς, ἄλλοι δὲ ὡς δάσκαλοι καὶ γραμματικοὶ εἰς τὰ χωρία κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν. 'Από τὸ ἔτος 1825—1869 ὁμοίως ἐδιδάσκοντο νέοι ἐν τῇ ἑλληνικῇ αὐτῆς σχολῇ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ μὲ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. — Οἱ προϊστάμενοι πατέρες αὐτῆς πατροπαραδότως ὄντες ἄνδρες φιλόμουσοι καὶ φιλέλληνες καὶ ῥέποντες εἰς τάσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ηὐδόκησαν καὶ πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐσύστησαν ἐντὸς τῆς ἱ. μονῆς καὶ ἱερατικὴν σχολήν, τῆς ὁποίας καὶ ἡ εὐρύχωρος οἰκοδομὴ ἀνηγέρθη ἁδρᾷ δαπάνῃ. 'Εν αὐτῇ δὲ σχολαρχεῖ

Digitized by Google

ο σοφός καὶ σεβάσμιος ἱεροδιδάσκαλος κύριος Χριστοφόρος, συνάδελφος καὶ ὑπότροφος τῆς αὐτῆς ἱ. μονῆς. Ἔκτοτε ἐν αὐτῇ φοιτῶσι καὶ διδάσκονται δωρεὰν ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα ὑποτρόφους, οἱ πλεῖστοι βουλγαρόγλωσσοι νέοι ἐκ τῶν χωρίων τῶν γειτονικῶν τριῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν.

Τὰ τῆς ἱ. μονῆς διευθύνουσι πατέρες φρόνιμοι καὶ φιλήσυχοι καὶ φιλομαθεῖς, ἀγωνίζονται μετὰ ζήλου καὶ καλῆς ἁρμονίας περὶ εὐκλείας καὶ βελτιώσεως αὐτῆς, μ' ὅλον ὅτι ἡ ἱ. μονὴ δὲν ἔχει τὰς ἀναγκαίας προσόδους ἀπέναντι τῶν καταναγκαστικῶν ἐξόδων αὐτῆς. Εἰσὶν ἐν ταυτῷ καὶ λίαν περιποιητικοὶ ἀδιακρίτως εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκέπτοντας αὐτὴν καὶ καθ' ἑκάστην διερχομένους. Ὡς τοιοῦτοι οἱ πατέρες ἀπὸ τὸ φθινόπωρον καὶ ἐδῶ περιποιοῦνται καὶ περιθάλπουσι καὶ τὸν σεβάσμιον ἱεροκήρυκα τὸν κύριον Δαμασκηνὸν Ψαλίδαν, οὗτος δὲ καθ' ὑποχρέωσιν αὐτῶν τὴν παρελθοῦσαν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν ἐκήρυξε τὸν σωτήριον λόγον τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου εἰς ὀκτὼ ἐκκλησίας τῆς πόλεως, ὁμοίως πρότερον ἐκήρυξε καὶ εἰς τὰ γειτονικὰ χωρία καθὼς καὶ εἰς τὸ ἑξῆς θέλει κηρύττει. Ὁ ἐνδοξότατος κύριος Μιχαὴλ βέη, πατρόθεν ἔτι τρέφων πρὸς τὴν ἱ. μονὴν καὶ ζῆλον χριστιανικὸν καὶ ἐξιδιασμένην εὐλάβειαν, κανονικῶς ἐφορεύει αὐτῆς, γενναίως προστατεύει καὶ τὰ συμφέροντά της. Ὁ δὲ πανιερώτατος ἅγιος Σερρῶν κατὰ τὸν κανονισμὸν τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐποπτεύει αὐτὴν καὶ πνευματικῶς καὶ ὑλικῶς ἀσκαρδαμυκτί. Μεταξὺ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν προκρίτων πολιτῶν κυρίων σερραίων καὶ τῶν πατέρων διατηρεῖται διηνεκὴς καὶ ἄμεσος σχέσις, ἐξ αὐτῶν τινὲς κάμνουσι κάθε καλοκαῖρι δύο τρεῖς μῆνας ἐν τῇ μονῇ καὶ τὸ γιότσι τους. Ἐξ ὅλων τοίνυν τῶν ἄνω διαληφθέντων αὕτη ἡ ἱ. μονὴ ἔχουσα ἡλίου φαεινότερον πραγματικὰς ἐνδείξεις πρὸς ὑποστήριξιν καὶ τάσιν τῆς ὀρθοδοξίας, ἀπολύτως ἀδύνατον ἐστὶ νὰ φρονῇ καὶ νὰ περιθάλπῃ αὕτη ἡ ἰδία καὶ τὸν βουλγαρισμὸν καὶ τὸν πανσλαβισμόν, ἄρα ἀναίσχυντος συκοφάντης ὑπάρχει καὶ ἀσύγγνωστος κατήγορος καὶ ὅλως τυφλώττων ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅστις καθάπτεται αὐτὴν ἐπὶ βουλγαρισμῷ καὶ πανσλαβισμῷ διὰ τοῦ τύπου ἐν τῇ διατριβῇ του, ἐν ᾗ τὰ κατὰ τὴν **21** νοεμβρίου εἰς Νευροκόπι διαδραματι-

Digitized by Google

σθέντα περὶ ἐκλογῆς βουλγάρου ἀρχιερέως, ψευδόμενος προφανῶς ἢ ἀπὸ πάθος ἢ ἀπὸ τύφλωσιν, μωρολογῶν, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ βαβυλωνείῳ συνελεύσει ὠνομάσθησαν καὶ δύο ὑποψήφιοι ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου, καθότι ὁ μὲν ἀρχιμανδρίτης Ἡσαΐας οὔτε ὑπῆρχεν οὔτε ὑπάρχει προδρομίτης, ἀλλ' ὡς μωρὸς καὶ ἀναιδὴς διατρίβει πρὸ χρόνων πολλῶν εἰς Τερλίζιον, καὶ ὡς μπακάλης διεξάγει τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του εἰς περιποίησιν τῶν ὀρφανῶν. Ὁ δὲ προηγούμενος Διονύσιος τοιοῦτόν τι δὲν δύναται οὔτε νὰ φρονῇ, οὔτε νὰ παραδεχθῇ, ὡς ἀφωσιωμένος ὅλως εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ἱ. μονῆς καὶ πειθήνιος εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἱ. μονῆς. Ὁ ἀσύνετος καὶ μωρὸς συκοφάντης μὴ εἰδώς, ὅτι ἡ Μ. Ἐκκλησία πρὸ ὀκτὼ αἰώνων κυριαρχεῖ μὲ ἀπόλυτον ἐξουσίαν καὶ ἐν τῇ ἱ. ταύτῃ μονῇ καὶ ὑπάρχει ἄμεσος κηδεμὼν αὐτῆς, ἐπαγρυπνεῖ μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ὑλικὴν διατήρησιν αὐτῆς, προσκαλεῖ ταύτην νὰ ἐπέμβῃ ἤδη εἰς τὰ τῆς μονῆς.

Ἐπαναλαμβάνομεν τοίνυν νὰ διαβεβαιώσωμεν τὸ δημόσιον ἐκ τῶν διαλεχθέντων πραγμάτων καὶ ἀποδείξεων τῆς ἱ. μονῆς τὴν τάσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ ὅτι, ὅστις καὶ ὅσοι ἐτόλμησαν καὶ θέλουσι τολμήσει τοῦ λοιποῦ νὰ καθάπτωνται τὴν ἱ. μονὴν ἐπὶ βουλγαρισμῷ καὶ πανσλαβισμῷ εἰσὶν ἀναίσχυντοι συκοφάνται, μωροὶ καὶ τυφλοὶ καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς πράγμασι.

Χάριν τοίνυν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαίας προστασίας τῆς ἱ. μονῆς σπεύδομεν νὰ ἐκδώσωμεν διὰ τοῦ τύπου τὴν παροῦσάν μας διατριβὴν πρὸς φώτισιν καὶ πληροφορίαν τοῦ δημοσίου.

1872 κατὰ δεκέμβριον.

Ὑστερόγραφον διὰ χειρὸς τοῦ μακαρίτου Θεοδοσίου τοῦ τῆς μονῆς ἡγουμένου.

Ὁ ἱεροκήρυξ κύριος Δαμασκηνὸς Ψαλλίδας ἤδη, μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Θεοφανείων, περιέρχεται ἱεροκηρύττων εἰς τἄντικρυ χωρία τῆς Νηγρίτας, διὰ δὲ τὴν μεγάλην ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν θὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς Σέρρας διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὡς μέλος τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μονῆς.

Digitized by Google

Γ'

ἐκ Παζαρτζὶκ Φιλιππουπόλεως

Πανιερώτατε!

Οἱ εὐσεβάστως ὑποσημειούμενοι γραικοὶ ὀρθόδοξοι κάτοικοι τῆς πόλεως Τατὰρ-Παζαρτζηκίου ἀναφέρομεν τῇ ὑμετέρᾳ πανιερότητι τὰ ἑξῆς, ἐπικαλούμενοι τὴν ἀντίληψιν καὶ προστασίαν ὑμῶν.

Τὸ 1835 οἱ γραικοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως Παζαρτζηκίου διέποντες τὰ κοινὰ πράγματα αὐτῆς ἤνοιξαν κατάλογον συνδρομῶν πρὸς ἀνακαίνισιν τοῦ ἐνταῦθα πυρποληθέντος ἱεροῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου. Καὶ αὐτοὶ μὲν συνέδραμον τὸ πλειότερον μέρος τῶν συνδρομῶν, οἱ δὲ βούλγαροι κάτοικοι τὸ ὀλιγώτερον, ὡς διαλαμβάνει ὁ κώδηξ τοῦ ναοῦ, ὡσαύτως καὶ τὰ κοσμήματα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη εἶναι ἀφιερώματα τῶν γραικῶν κατοίκων, κατὰ τὸν αὐτὸν κώδηκα.

Πρὸς ἀποπεράτωσιν δὲ τῆς ἀνοικοδομήσεως διὰ ἰδίου αὐτῶν τῶν γραικῶν χρεωμολόγου ἐλήφθη δάνειον 3,500 αὐστριακὰ τάλληρα παρὰ τοῦ ἐν Βιέννῃ Κ.Β. Γ.Ι. Σίνα ἐπὶ τόκῳ ἓξ τοῖς %. Πρὸς ἐξόφλησιν δὲ τοῦ ὑπολοίπου τούτου χρέους ἐπώλησαν οἱ γραικοὶ ἀντὶ 20 χιλιάδων γροσίων τὸν φοῦρνον τοῦ μακαρίτου Τέλη ἠπειρώτου γραικοῦ, ὅστις εἶχεν ἀφιερώσει αὐτὸν εἰς διατήρησιν ἑλληνικοῦ σχολείου.

Τρία ἔτη δὲ μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν τούτου τοῦ ναοῦ ἀνήγειραν οἱ γραικοὶ ἑλληνικὸν σχολεῖον, συνδραμόντες τὸ πλεῖστον μέρος της δαπάνης.

Τὸ 1847 ὁ τότε ἀρχιερατεύων Νικηφόρος Φιλιππουπόλεως διὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου αὐτοῦ Ἀνθίμου, ἀποσταλέντος ἐνταῦθα πρὸς κατάπαυσιν τῆς διεγερθείσης βουλγαρικῆς ὀχλαγωγίας, ἐπιζητούσης τὴν ἐκβουλγάρισιν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, ὥρισε τοῦτο μὲν νὰ διαμένῃ ἑλληνικὸν κτίσμα, ἕτερον δὲ κτίριον νὰ ἀνεγερθῇ διὰ βουλγαρικὸν σχολεῖον εἰς τὸν περίβολον τοῦ ἑλληνικοῦ διὰ κοινῶν συνδρομῶν τῶν γραι-

Digitized by Google

κῶν καὶ τῶν βουλγάρων, καὶ πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς ἐγράφη ἐπίσημον πρακτικόν, καὶ συνυπεγράφη ὑπὸ τῶν γραικῶν καὶ τῶν βουλγάρων, ἀντίγραφα δὲ αὐτοῦ κατεστρώθησαν δύο, ἓν εἰς τὸν κώδηκα τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, καὶ ἕτερον εἰς τὸν κώδηκα τοῦ αὐτοῦ ναοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς βίας τὸ 1847 οἱ βούλγαροι ἐκράτησαν τὸ εἰρημένον ἑλληνικὸν σχολεῖον, τετράκις οἱ γραικοὶ ἀπήτησαν τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ διὰ τῶν δικαστηρίων Φιλιππουπόλεως, καὶ ἀνεγνωρίσθη δικαστικῶς τὸ δικαίωμα αὐτῶν, ἀνεκτέλεστος ὅμως ἔμεινεν ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις.

Τὴν 6 δεκεμβρίου τὸ 1858 διὰ τῆς βίας ἀπεβλήθησαν οἱ γραικοὶ ὑπὸ τῶν βουλγάρων καὶ ἐκ τοῦ εἰρημένου ναοῦ, καὶ οὕτως ἰδιοποιήθησαν οἱ βούλγαροι καὶ τὸ σχολεῖον καὶ τὸν ναόν. Οἱ δὲ γραικοὶ μὴ εὑρίσκοντες προστασίαν ἐπεφυλάττοντο νὰ διεκδικήσωσι τὸ δίκαιον των.

Ἤδη δὲ γενομένου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος, ἀπαιτοῦμεν ὁλόκληρον τὸ χρηματικὸν ποσὸν τῶν ἡμετέρων συνδρομῶν διὰ τὸν ναὸν καὶ τὸ σχολεῖον, ὅσον εἶναι σημειωμένον εἰς τὸν κώδηκα τοῦ ναοῦ, ὅστις εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν βουλγάρων, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου βεβαιοῦνται τὰ εἰρημένα.

Ἐδαπανήθησαν δὲ διὰ μὲν τὸν ναὸν 600,000 γροσίων περίπου, διὰ δὲ τὸ σχολεῖον, κτισμένον εἰς οἰκόπεδον τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Βατζκόβου, ἐδαπανήθησαν 80 χιλιάδες γροσίων.

Πεποιθότες, πανιερώτατε, ὅτι θέλετε ἐνεργήσει τὰ δέοντα παρὰ τῇ μητρὶ ἡμῶν Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἀποδοθῇ ἡμῖν δικαιοσύνη, ὑποσημειούμεθα μετὰ σεβασμοῦ

τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος

τέκνα ἐν Χριστῷ πειθήνια

Ἐν Παζαρτζηκίῳ τῇ 30 μαΐου 1873

(ἕπονται 43 ὑπογραφαί).

Digitized by Google

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΕΞΑΡΧΙΑΣ

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Εἶναι* ἤδη πᾶσι γνωστὸν ὅτι, ἅμα ἐκδοθέντος τοῦ περὶ συστάσεως τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, ὅπερ πανηγυρικῶς ἐδέξατο πᾶς ὁ βουλγαρικὸς λαὸς, κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει βούλγαροι συνελθόντες ἐξελέξαντο μίαν προσωρινὴν μικτὴν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν ἑξῆς ἀρχιερατικῶν καὶ λαϊκῶν προσώπων:

Τῶν π. π. **Λοφτσοῦ ΙΛΑΡΙΩΝΟΣ** προέδρου, **Φιλιππουπόλεως ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ, Φιλιππουπόλεως ΠΑ·Ι·ΣΙΟΥ, Βιδύνης ΑΝΘΙΜΟΥ, Μακαριουπόλεως ΙΛΑΡΙΩΝΟΣ.** Τῶν κ.κ. **Γ. Κρήστοβιτζ, Γ. Σ. Τσαλόγλου, Χ. Ι. Χ. Β. Ε. Πέντσοβιτζ, Ν. Δ. Μήντσογλου, Δ. Στ. Τσομακὼφ, Ν. Ταπζηλέστη. Δ. Ζ. Γκεσίογλου, Στ. Α. Καμπουρὼφ, Δ. Χ. Σταμπόλσκη, Βέλιου Μήλτου.**

Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην παρέστησαν δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ἵνα εὐαρεστουμένη ἀναγνωρίσῃ καὶ διορίσῃ αὐτὴν ὅπως διοικῇ μὲν προσωρινῶς

---

* *ὁ κανονισμὸς οὗτος μετὰ τῆς προειδοποιήσεως ἐξεδόθη τύποις Πληθωνίδου, τῷ 1870, εἰς φυλλάδιον ἐκ σελίδων ς'†53, σχήματος ὀγδόου μικροῦ.*

Digitized by Google

τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, συντάξῃ δὲ καὶ σχέδιον τοῦ ἀπαιτουμένου περὶ τῆς διοικήσεως αὐτῆς κανονισμοῦ.

Ἡ ὑψ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις παρεδέξατο εὐμενῶς τὴν αἴτησιν αὐτῶν ταύτην, καὶ δι' ἐπισήμου αὐτῆς ὑψηλοῦ διατάγματος διώρισε τὴν εἰρημένην ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ σκοπῷ.

Συμφώνως οὖν πρὸς τὸ ὑψ. τοῦτο διάταγμα ἡ εἰρημένη ἐπιτροπή, ἐνασχοληθεῖσα μετ' ἀκραιφνοῦς ὄντως ἀφοσιώσεως καὶ εἰλικρινείας καὶ μετὰ ὑπερβάλλοντος ζήλου ὅπως προΐδῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῆς τούτῳ τὸ γενικὸν τοῦ ἔθνους συμφέρον, συναρμολογούμενον τῷ τε συμφέροντι τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς τῆς Ἐκκλησίας κανόσιν, ἴσχυσεν ἐν οὐ πάνυ μακρῷ χρόνῳ, νὰ συνθέσῃ, μετὰ μακρὰς καὶ οὐσιώδεις συζητήσεις καὶ συνδιασκέψεις, τὸ προκείμενον τοῦ κανονισμοῦ σχέδιον, ὅπερ καὶ σπεύδει σήμερον, ὁπότε δι' ἀδείας πάλιν τῆς αὐτ. κυβερνήσεως προσκαλοῦνται ἐπὶ ἀναθεωρήσει καὶ ἐγκρίσει αὐτοῦ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἐκ πασῶν τῶν τῆς Ἐξαρχίας ἐπαρχιῶν, νὰ ἐκδώσῃ καὶ προβάλῃ αὐτὸ ἐντύπως εἰς τὴν προηγουμένην κρίσιν αὐτῶν.

Τὸ σχέδιον αὐτὸ σύγκειται, ὡς ἕκαστος θέλει ἰδεῖ, ἐξ 134 ἄρθρων, ὧν τὸ περιεχόμενον ἐνεκρίθη παρ' ἁπάντων ὁμοψύχως καὶ ὁμοφώνως, μὲ μίαν μόνην παρατήρησιν, ὅτι ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι εἶναι καλὸν νὰ προστεθῇ εἰς τὸ 4ον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τὸ ὅτι «ὁ ἔξαρχος θέλει διορίζεσθαι πάντοτε διὰ πέντε μόνον ἔτη»· οἱ δὲ οὐκ ἐγκρίνουσι τὴν τοιαύτην προσθήκην. Αἱ αἰτιολογίαι τῶν δύο τούτων διαφωνουσῶν γνωμῶν ἐπὶ ἑνὸς τόσον οὐσιώδους ἀντικειμένου εἰσὶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν λίαν μακραὶ καὶ διεξοδικαὶ διὸ καὶ δὲν ἐκτίθενται ἐνταῦθα· ἐπιφυλάττονται δὲ νὰ ἐκτεθῶσιν ὁπόταν συνέλθωσιν εἰς συνέλευσιν ἀντιπρόσωποι, οἵτινες καὶ θέλουσιν ἀποφασίσει περὶ αὐτῶν.

Ὡσαύτως ἀφέθη εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν καὶ τὸ ποσὸν

Digitized by Google

τῶν ἀρχιερατικῶν χορηγήσεων, καθότι καὶ τοῦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο, καθὰ φαίνεται, δὲν ἐσημειώθη ἐν τῷ κανονισμῷ καὶ ἓν τοιοῦτον ποσὸν, οὐχὶ διότι ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἐσυμφώνησεν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ μόνον, ὡς εἴρηται, διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦ πράγματος.

Ἐν τούτοις οὐδόλως αὕτη ἀμφιβάλλει ὅτι οἱ φιλογενεῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἀντιπρόσωποι, τόσον περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων, ὅσον καὶ περὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κανονισμῷ ἐμπεριεχομένων, θέλουσι καταβάλει πᾶσαν τὴν φιλογενῆ αὐτῶν προσπάθειαν ὅπως ἀποφασίσωσιν ὅ,τι καλλίτερον καὶ συμφερώτερον διὰ τὸ ἔθνος, συμφώνως πάντοτε πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν εὐβουλίαν καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας.

Ἀναγκαῖον δὲ ῥηθῆναι τέλος ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς, ἔσται λίαν ὠφέλιμον νὰ μεταρρυθμισθῶσι τὰ ὅρια ἑκάστης ἐπαρχίας, ὥστε ἐξισωθῆναι ὅσον οἷόν τε πάσας, ἵνα ἴσον γένηται καὶ τὸ ποσὸν, ὅπερ ὑποχρεωθήσεται ἕκαστος νὰ πληρώνῃ διὰ τὰς ἀρχιερατικὰς χορηγήσεις. Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην τῶν ἐπαρχιῶν ἐξέτασιν ἀπολύτως ἀνάγκη εἶναι νὰ παρασκευασθῶσι καὶ προσενεχθῶσιν αἱ δι' ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν διαταχθεῖσαι στατιστικαὶ, ἤτοι περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χριστιανῶν κατοίκων ἑκάστης ἐπαρχίας, μᾶλλον δὲ ἑκάστου καζᾶ, πληροφορίαι.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 23 ὀκτωβρίου 1870.

Digitized by Google

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΕΞΑΡΧΙΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ Α′

Περὶ τῶν προσώπων

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α′

Περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς διοικήσεως

Ἄρθρον 1. Ἡ αὐτοδιοίκητος βουλγαρικὴ ὀρθόδοξος Ἐξαρχία, μέλος ἀχώριστον τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦσα, σύγκειται ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐπὶ τῇ συστάσει αὐτῆς ἐκδοθέντι ὑψηλῷ αὐτοκρατορικῷ φιρμανίῳ ὁριζομένων καὶ ἐν γένει ἀναφερομένων βουλγαρικῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπαρχιῶν.

Ἄρθρον 2. Ὡς μέρη συστατικὰ τῶν ἐπαρχιῶν ὁρίζονται οἱ ἐν αὐταῖς ἐμπεριεχόμενοι καζάδες καὶ ναχιέδες ὁλόκληροι, μετὰ τῶν αὐτοῖς ἀνηκόντων χωρίων.

Ἄρθρον 3. Συμφώνως τῷ παρόντι κανονισμῷ διοικεῖται πνευματικῶς καθόλου μὲν ἡ Ἐξαρχία ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου· μερικῶς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἑκάστη ὑπὸ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου.

Ἄρθρον 4. Ὁ ἔξαρχος φέρει τὸν τίτλον τοῦτον ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος. Ὁ τὸν τίτλον ἐξάρχου ἔχων ἔσται λοιπὸν ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας, ἣν ἔλαχεν ἔχων ὅτε ἔξαρχος ἐγένετο· μενεῖ δὲ πάλιν ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἂν τυχὸν παύσῃ τῆς ἐξαρχίας, ἄνευ καθαιρέσεως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ.

Ἄρθρον 5. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος, ἡ τὴν ἀνωτάτην τῶν ἐν τῇ Ἐξαρχίᾳ ὀρθοδόξων χριστιανῶν πνευματικὴν ἀποτελοῦσα

Digitized by Google

ἀρχὴν, σύγκειται ἐκ τοῦ ἐξάρχου, προέδρου αὐτῆς, καὶ ἐκ συνέδρων.

Ἄρθρον 6. Σύνεδροι τῆς Συνόδου εἰσὶ, κανονικῶς μὲν, πάντες οἱ τῆς Ἐξαρχίας μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι· διὰ δὲ τὸ ἀδύνατον τοῦ συμπαρῆναι πάντας αὐτοὺς μονίμως ἐν Συνόδῳ, τέσσαρες μόνον παρ' ἁπάντων ἐκλεγόμενοι καὶ τοὺς πάντας ἀντιπροσωπεύοντες εἰς πάνθ' ὅσα ὁ παρὼν κανονισμὸς οὐκ ἐπιφυλάττει πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις.

Ἄρθρον 7. Οἱ μητροπολῖται, κατ' εὐθεῖαν τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἐξαρτώμενοι, τελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κανονικὴν ἐποπτείαν καὶ δικαιοδοσίαν αὐτῆς, παρ' ἧς τὴν χειροτονίαν λαμβάνουσιν, ἧς ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς κανονικῶς μνημονεύουσι, καὶ πρὸς ἣν κατ' εὐθεῖαν ἀναφέρονται. Τῶν δ' ἐπισκόπων ἕκαστος, τελῶν ὑπὸ τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ μητροπολίτην, χειροτονεῖται παρ' αὐτοῦ καὶ μνημονεύει τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ἄρθρον 8. Ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς Ἐξαρχίας καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐξάρχου, ἢ ἑνὸς ἐπιτρόπου αὐτοῦ, ὑπάρχει διὰ τὰς μὴ πνευματικὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐξαρχίας ἓν ἀνώτατον λαϊκὸν ἐξαρχιακὸν συμβούλιον συγκείμενον ἐκ τοῦ προέδρου αὐτοῦ καὶ ἐκ τεσσάρων λαϊκῶν μελῶν. Τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τούτου ἐκλέγονται μὲν ὑπὸ λαϊκῶν ἀντιπροσώπων τῆς ὅλης Ἐξαρχίας, διορίζονται δὲ, κατ' αἴτησιν τοῦ ἐξάρχου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐκλεκτηρίου αὐτῶν ἐγγράφου γινομένην, ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 9. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἔχει, ἐκ κληρικῶν μὲν, ἕνα γραμματέα, ἕνα ἢ δύο γραφεῖς, καὶ ἕνα ἢ πλειοτέρους κλητῆρας, κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας.

Τούτους ἐκλέγει μὲν ἡ Σύνοδος διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, διορίζει δὲ ἐγγράφως ὁ ἔξαρχος.

Ἄρθρον 10. Τὸ ἐξαρχιακὸν λαϊκὸν συμβούλιον ἔχει ὡσαύτως ἐκ λαϊκῶν ἕνα γραμματέα, ἕνα ἢ δύο γραφεῖς, ἕνα ταm-

Digitized by Google

μίαν ὑπὸ ἀξιόχρεων ἐγγύησιν, ἕνα λογιστὴν, καὶ ἕνα ἢ πλειοτέρους κλητῆρας, κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας.

Τούτους ἐκλέγει μὲν τὸ συμβούλιον διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, διορίζει δὲ ἐγγράφως ὁ ἔξαρχος.

Ἄρθρον 11. Ἡ Σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον ἔχουσι πρὸς τούτοις ἐκ λαϊκῶν ἕνα καπῆ κεχαγιᾶν, ἕνα βοηθὸν αὐτοῦ, ἕνα κιατίπην καὶ ἕνα ὑποκιατίπην.

Τούτους ἐκλέγουσι μὲν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἥ τε ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον, διορίζει δὲ ἐγγράφως ὁ ἔξαρχος.

Ἄρθρον 12. Ἐν τῇ καθέδρᾳ ἑκάστης μητροπόλεως καὶ ἐπισκοπῆς, καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ἢ ἑνὸς ἐπιτρόπου αὐτοῦ, ὑπάρχει διὰ τὰς πνευματικὰς ὑποθέσεις ἓν ἱερὸν συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τοῦ προέδρου αὐτοῦ καὶ τεσσάρων ἀνωτέρων τοῦ τόπου κληρικῶν, ὑπὸ τοῦ κλήρου τῆς ἐπαρχίας ἐκλεγομένων, διοριζομένων δὲ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου.

Τὸ ἱερὸν τοῦτο συμβούλιον ἀποτελεῖ, ὡς πρὸς τὰ πνευματικὰ, τὸ διοικητικὸν καὶ δικαστικὸν συμβούλιον τῆς ἐπαρχίας. Αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐκκαλοῦνται ἐφετικῶς, ἐὰν μὲν ᾖ ἐπισκοπῆς εἰς τὸ ἱερὸν συμβούλιον τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου, ἂν δὲ ᾖ μητροπόλεως, εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον. Αἱ διὰ παράβασιν δὲ τῶν ἱερῶν κανόνων πρὸς ἀκύρωσιν ἐκκλήσεις γίνονται πάντοτε πρὸς τὴν ἱερὰν Σύνοδον.

Ἄρθρον 13. Ἐν τῇ καθέδρᾳ ἑκάστης μητροπόλεως καὶ ἐπισκοπῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ἢ ἑνὸς ἐπιτρόπου αὐτοῦ, ὑπάρχει, διὰ τὰς μὴ πνευματικὰς τῆς ἐπαρχίας ὑποθέσεις, ἓν ἐπαρχιακὸν λαϊκὸν συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τοῦ προέδρου καὶ ἐκ τεσσάρων λαϊκῶν μελῶν, ἅτινα ἐκλέγονται μὲν ὑπὸ τῶν λαϊκῶν ἐκλογέων τῆς ἐπαρχίας, διορίζονται δὲ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνή-

Digitized by Google

σεως, κατ' αἴτησιν τοῦ ἐξάρχου γινομένην ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐκλεκτηρίου αὐτῶν ἐγγράφου πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου διαβιβαζομένου καὶ ἐν τῷ ἐξαρχιακῷ συμβουλίῳ κατὰ πρῶτον θεωρουμένου καὶ ἐπικυρωμένου.

Τὸ ἐπαρχιακὸν τοῦτο συμβούλιον μετὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ ἀποτελεῖ, ὡς πρὸς τὰς τῶν ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ λοιπὰς τῆς ἐπαρχίας μὴ πνευματικὰς ὑποθέσεις, τὸ διοικητικὸν καὶ δικαστικὸν συμβούλιον τῆς ἐπαρχίας. Αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐκκαλοῦνται ἐφετικῶς, ἂν μὲν ᾖ ἐπισκοπῆς, εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου, ἂν δὲ ᾖ μητροπόλεως, εἰς τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον. Αἱ δὲ διὰ παράβασιν τοῦ παρόντος ἢ ἄλλου τῆς Ἐξαρχίας κανονισμοῦ πρὸς ἀκύρωσιν ἐκκλήσεις γίνονται πάντοτε πρὸς τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον.

Ἄρθρον 14. Ὁσάκις παρουσιάζονται ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις μικταί, δηλαδὴ πνευματικαὶ συνδεδεμέναι ἀχωρίστως μετὰ μὴ πνευματικῶν ἢ τὸ ἀνάπαλιν, αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις θεωροῦνται συνάμα, πρωτοδίκως μὲν καὶ πρωτοβαθμίως ὑπό τε τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου τῆς ἐπαρχίας, εἰς ἣν ἀνήκουσιν. Ἐφετικῶς δὲ καὶ δευτεροβαθμίως, εἰ μὲν ἀνήκουσιν εἰς ἐπαρχίαν ἐπισκόπου, ὑπὸ τῶν εἰρημένων δύο συμβουλίων τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου· εἰ δὲ ἀνήκουσιν εἰς ἐπαρχίαν μητροπολίτου, ὑπό τε τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου· ἀκυρωτικῶς δὲ θεωροῦνται ὑπὸ τῶν τελευταίων τούτων δύο σωμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐξάρχου

Ἄρθρον 15. Ἐν ἀρχῇ, ἅμα ὁ παρὼν κανονισμὸς ἐν γενικῇ συνελεύσει τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἐξαρχίας ἐγκριθῇ καὶ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν πρὸς ἐπικύρωσιν

Digitized by Google

ὑποβληθῇ, ἡ εἰς τὴν σύνταξιν αὐτοῦ ἐνασχοληθεῖσα ἐπιτροπὴ ἐξαιτεῖται δι' ἀναφορᾶς της τὴν ἄδειαν τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐξάρχου.

Ἄρθρον 16. Τῆς ἀδείας ταύτης ληφθείσης, ἕκαστον μέλος τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς, ὡρίμως καὶ εὐσυνειδήτως σκεψάμενον, θέλει σημειώσῃ ἐν δελτίῳ τρία ὀνόματα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων βουλγαρικῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἅπερ, κατέχοντα τὰ ἐπὶ τούτῳ κατωτέρω ἀπαιτούμενα προσόντα, κρίνει ἄξια τοῦ ἐξαρχικοῦ τίτλου.

Τὸ δελτίον δὲ αὐτοῦ ἕκαστος ἐν χαρτίῳ περικλείων, καὶ τῇ ἰδίᾳ σφραγίδι ἐπισφραγίζων, θέλει παραδώσῃ εἰς φύλαξιν τῷ προεδρεύοντι, ὅστις ὁμοίως παρασκευασάμενος καὶ σφραγίσας θέλει φυλάττει καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ δελτίον.

Ἄρθρον 17. Τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα διὰ τὸν ἐκλεχθησόμενον ἔξαρχον εἰσὶ

α΄) νὰ ᾖ ἐκ γενετῆς ὑπήκοος τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους

β΄) νὰ ᾖ τὸ γένος βούλγαρος

γ΄) νὰ ᾖ ἡλικίας τουλάχιστον τεσσαράκοντα ἐτῶν

δ΄) νὰ ᾖ κάτοχος παιδείας καὶ ἰδίως τῆς ἐκκλησιαστικῆς

ε΄) νὰ διακρίνηται ἐπὶ ὀρθότητι φρονημάτων περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ ἐπὶ ἀκριβεῖ τηρήσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως

ϛ΄) νὰ διῴκησεν ἀμέμπτως ἐπαρχίαν τουλάχιστον ἐπὶ πέντε ἔτη

ζ΄) νὰ ἐπαινῆται ἐπὶ συνέσει ἐν λόγοις καὶ ἔργοις, ἐπὶ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ κοσμικῶν, καὶ διαγωγῇ ἐναρέτῳ καὶ ἀνεπιλήπτῳ

η΄) νὰ χαίρῃ κοινὴν ἐσωτερικήν τε καὶ ἐξωτερικὴν ὑπόληψιν, καὶ νὰ παρέχῃ ἐμπιστοσύνην εἴς τε τὸ ἔθνος καὶ τὸ βασίλειον κράτος.

Digitized by Google

Ἄρθρον 18. Συγχρόνως ἡ ῥηθεῖσα ἐπιτροπὴ θέλει συγκαλέσει ἐγγράφως τῇ προσεχεῖ κυριακῇ πάντας τοὺς διὰ τὴν ἔγκρισιν τοῦ κανονισμοῦ τούτου συνελθόντας ἀντιπροσώπους τῶν ἐπαρχιῶν εἰς ἐκλογικὴν τοῦ ἐξάρχου συνέλευσιν.

Ἄρθρον 19. Ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ, ἀφοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ συμπράξει τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς ἐξελεγχθῇ ἡ ταὐτότης τῶν προσκεκλημένων ἀντιπροσώπων, ὥστε μηδένα ξένον παρεισελθεῖν, ἅμα εὑρεθῶσι παρόντα τοὐλάχιστον τὰ τρία τέταρτα ἐκ τῶν προσκεκλημένων, ὁ προεδρεύων τὴν μικτὴν ἐπιτροπὴν, ὅστις ἔσται καὶ πρόεδρος τῆς συνελεύσεως ταύτης, καταλλήλως προλογισάμενος καὶ τῷ Κυρίῳ προσευξάμενος, κηρύττει τὴν συνέλευσιν ἀρξαμένην.

Ἐν περιπτώσει δὲ μὴ παρουσίας τῶν τριῶν τετάρτων ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων, ἀναβάλλεται μὲν ἡ συνεδρίασις εἰς ῥητὴν ὥραν τῆς κοινῶς ἐγκριθησομένης προσεχεστέρας ἡμέρας, εἰδοποιοῦνται δὲ περὶ τούτου οἱ ἀπουσιάσαντες ἀντιπρόσωποι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γίνεται ἀφεύκτως ἡ συνεδρίασις, ὅσοι καὶ ἂν τῶν ἀντιπροσώπων τύχωσι παρευρεθέντες, καὶ ἀμέσως ἐνεργεῖται ἡ ἐκλογὴ κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις 23—28, κατωτέρω ὡρισμένα.

Ἄρθρον 20. Ἀκολούθως δὲ, ὁσάκις πρόκειται νὰ ἐκλεχθῇ νέος ἔξαρχος, τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου, προεδρευόμενα προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου κατὰ τὴν χειροτονίαν μεταξὺ αὐτῶν, γράφουσιν ἐγκυκλίους εἰς ἅπαντας τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους τῆς Ἐξαρχίας ἐπιστολὴν, ἐντελλομένην ἵνα ἕκαστος αὐτῶν, ὡρίμως καὶ εὐσυνειδήτως διασκεψάμενοι, ἀποστείλωσι τῷ προεδρεύοντι τῆς Συνόδου, ἐντὸς εἰκοσιμιᾶς ἡμερῶν προθεσμίας ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ἐν δελτίῳ ἰδίως ἐσφραγισμένῳ καὶ ἐν ἰδίᾳ αὐτῶν ἐπιστολῇ περικεκλεισμένῳ, σημείωσιν τριῶν ἀρχιερατικῶν ὀνο-

Digitized by Google

μάτων, ἅπερ κατέχοντα τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 17 ἀπαιτούμενα προσόντα, κρίνουσιν ἄξια τῆς ἐξαρχικῆς ἀξίας.

Ὅμοια δελτία ἐκλεξίμων θέλουσιν ἑτοιμάσει καὶ τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ παραδώσει ἐνσφράγιστα τῷ προεδρεύοντι, ὅστις μετὰ τοῦ ἰδίου ὁμοίως ἐνσφραγίστου θέλει παραφυλάξει ταῦτα ἀκέραια μέχρι τῆς συγκροτηθησομένης ἐκλογικῆς συνελεύσεως.

Ἄρθρον 21. Ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ὁ προεδρεύων μητροπολίτης μετὰ τῶν μελῶν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γράφουσιν ἑτέραν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν, πρὸς πάντας τοὺς συνοδικούς τε καὶ μὴ συνοδικοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους ἁπασῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοὺς ἐπιτρόπους αὐτῶν μετὰ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἀποτεινομένην, καὶ ἐντελλομένην ἵνα, μετὰ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, συγκαλέσωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τοὺς ἐκλογεῖς αὐτῆς ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐπιστολῆς εἰς συνέλευσιν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ τόπου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ προεδρευομένην, καὶ ἐνεργήσωσιν, ἵνα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειονοψηφίας ἐκλεχθῇ παρὰ τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐκ τῶν εὐϋποληπτοτέρων καὶ ἱκανοτέρων Βουλγάρων ὑπηκόων τοῦ βασιλείου κράτους, ἐκεῖσε ἢ ἀλλαχοῦ διαμενόντων, εἷς μὲν ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν ἐπαρχίαν ἑκάστου ἐπισκόπου, δύο δὲ διὰ τὴν ἐπαρχίαν ἑκάστου μητροπολίτου, ὡς θέλει ἐνεργηθῆ ἡ ἐκλογὴ καὶ δύο ἀντιπροσώπων παρὰ τῶν ἐκλογέων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμενόντων Βυυλγάρων ὀρθοδόξων, οἵτινες ἑπομένως, ἐφωδιασμένοι τῷ ἐκλεκτηρίῳ αὐτῶν ἐγγράφῳ παρὰ τῶν ἐκλογέων ὑπογεγραμμένῳ καὶ ὑπό τε τοῦ ἀρχιερέως ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ καὶ τῶν μελῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἐπικεκυρωμένῳ, καὶ τῇ σφραγίδι τῆς ἐπισκοπῆς ἢ μητροπόλεως σεσημασμένῳ, νὰ διευθυνθῶ-

Digitized by Google

σιν ἀμέσως εἰς τὴν ἕδραν τῆς Ἐξαρχίας, ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τὴν γενησομένην γενικὴν συνέλευσιν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἐξάρχου τῇ α' κυριακῇ μετὰ 61 ἡμερῶν προθεσμίαν ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς.

Ἄρθρον 22. Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν κυριακὴν, ἡμέραν τῆς συνελεύσεως, συγκαλοῦνται μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἅπαντες οἱ ἐκλογεῖς φέροντες τὸ ἐκλεκτήριον αὐτῶν ἔγγραφον εἰς τὸ Ἐξαρχεῖον, ὅπου, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ συμπράξει τῆς τε ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ἀφ' οὗ ἐξελεγχθῶσι τακτικὰ τὰ ἐκλεκτήρια ἑκάστων ἔγγραφα, ἅμα εὑρεθῶσι παρόντα τὰ τρία τέταρτα τοὐλάχιστον ἐκ τῶν περιμενομένων ἀντιπροσώπων, ὁ προεδρεύων τῆς Συνόδου, καταλλήλως προλογισάμενος. καὶ μετ' αὐτῆς ὁμοίως τῷ Κυρίῳ προσευξάμενος, κηρύττει τὴν ἔναρξιν τῆς συνελεύσεως, καὶ προεδρεύει αὐτῆς.— Ἐν περιπτώσει δὲ μὴ παρουσίας τῶν τριῶν τετάρτων ἐκ τῶν προσμενομένων ἀντιπροσώπων, ἀναβάλλεται ἡ συνεδρίασις ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας, καὶ συγχρόνως προσκαλοῦνται διὰ τηλεγράφου οἱ μὴ παρουσιασθέντες. Ἐκπνευσάσης δὲ τῆς προθεσμίας ταύτης, γίνεται ἔναρξις τῆς συνεδριάσεως, ὅσοι καὶ ἂν ἐξ αὐτῶν παρῶσι φέροντες τακτικὰ τὰ ἐκλεκτήρια αὐτῶν.

Ἄρθρον 23. Ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως, ὁ πρόεδρος παρουσιάζει εἰς τὴν συνέλευσιν ἐσφραγισμένα, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἦλθον, τὰ προειρημένα δελτία. Κατ' ἐπιφόρτισιν δὲ τῆς συνελεύσεως, ὁ γραμματεὺς τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, καὶ δύο ἐκ τῶν μελῶν τῆς συνελεύσεως, ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων, παρατηρήσαντες καὶ ἀναγνωρίσαντες τὸ σῶον καὶ ἀκέραιον τῶν σφραγίδων αὐτῶν, ἀνοίγουσι τὰ δελτία, καὶ καταγράφουσιν ἰδίᾳ τὰ ἐν ἑκάστῳ σεσημειωμένα τρία ὀνόματα. Ἁπάντων δὲ οὕτω καταγραφέντων, διαλέγουσι τὰ αὐτὰ ἐξ αὐτῶν ὀνόματα, καὶ θέτουσιν

Digitized by Google

αὐτὰ ἰδίως κατὰ στήλας ὁσάκις ἔλαχον σημειωθέντα ἐν δελτίῳ. Ἀριθμουμένων δὲ ἑκάστων ἔπειτα, ἂν μὲν ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εὑρεθῶσι σεσημειωμένα ἐν πᾶσι τοῖς δελτίοις ἢ ἐν τοῖς πλειοτέροις τρία ἢ πλειότερα ὀνόματα, ταῦτα μόνον· εἰ δὲ ὀλιγώτερα τῶν τριῶν, τότε, κατὰ πρῶτον, ἡ ἱερὰ Σύνοδος, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ συνόλου τῶν ἀρχιερέων, ἐκ τῶν ἐν τοῖς δελτίοις πλειοτέρας μὲν ψήφους, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν, λαχόντων ὀνομάτων ἐκλέγει ὁμοίως κατὰ πλειονοψηφίαν δύο ὀνόματα, ἅπερ μετὰ τῶν ἐν τοῖς δελτίοις πλειονοψηφίαν ἀπόλυτον λαχόντων, διαλυομένης πρὸς τὸ παρὸν τῆς συνελεύσεως, ὑποβάλλει ἀμέσως ὁ προεδρεύων δι' ἀναφορᾶς του τῇ ὑψηλῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει πρὸς ἔγκρισιν.

Ἄρθρον 24. Ληφθείσης τῆς ἀπαντήσεως τῆς ὑψηλῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ὁ προεδρεύων συγκαλεῖ ἀμέσως πάλιν τὴν συνέλευσιν ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς τε ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχικοῦ συμβουλίου, καὶ τῆς ἀπαντήσεως ἀναγνωσθείσης, ἐκ τῶν ἐγκρινομένων ὀνομάτων, ἂν ὦσι τρία ἢ δύο, ταῦτα μόνον κηρύττει ἡ ἱερὰ Σύνοδος ὡς κανονικῶς παρὰ τοῦ συνόλου ἢ τῆς πλειονότητος τῶν ἀρχιερέων ψηφισθέντα ὡς ἐπίσης ἄξια τοῦ ἐξαρχικοῦ θρόνου.

Ἄρθρον 25. Τοῦ κανονικοῦ τῆς ἐκλογῆς ταύτης οὕτω περαιωθείσης, ἡ συνέλευσις προβαίνει εἰς τὴν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλογὴν τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν παρὰ τοῦ ἀρχιερατικοῦ συλλόγου ψηφισθέντων τριῶν ὀνομάτων καὶ ὅς τις ἐξ αὐτῶν ἀναφανῇ λαβὼν τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν, οὗτος ἀμέσως κηρύττεται καὶ ἀναγορεύεται παρ' ἁπάντων ὡς κανονικῶς καὶ νομίμως ἐκλελεγμένος παρά τε κλήρου καὶ λαοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐξάρχου.

Ἄρθρον 26. Τῆς ἐκλογῆς οὕτω περαιωθείσης, γράφεται ἀμέσως καὶ ὑπογράφεται παρ' ἁπάντων ἐν τῷ κώδηκι τὸ πρα-

Digitized by Google

κτικὸν, ἀμέσως δ' ἔπειτα κατέρχονται ἅπαντες εἰς τὸν ναὸν, καὶ ψάλλουσι τῷ Θεῷ εὐχαριστήρια ἐπὶ τῇ γενομένῃ ἐκλογῇ, καὶ οὕτως ἀπέρχονται ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.(*)

Ἄρθρον 27. *Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρακτικοῦ τούτου τὰ μέλη τῆς τε ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχικοῦ συμβουλίου γράφουσιν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην παρ' ἧς, γνωστοποιοῦντες τὸ κανονικὸν καὶ νόμιμον τῆς γενομένης ἐκλογῆς, ἐξαιτοῦνται τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τοῦ ἐκλεχθέντος ἐξάρχου.*

Ἄρθρον 28. *Τοῦ ἐγγράφου τῆς ἀναγνωρίσεως ταύτης ἐκδοθέντος, προσκαλεῖται ἐπισήμως παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ὁ διορισθεὶς ἔξαρχος, καὶ ἀφοῦ κατὰ τὴν τάξιν ἐμφανισθῇ πρός τε τὴν* Α. Α. *Μεγαλειότητα τὸν σεβαστὸν ἄνακτα καὶ πρὸς τοὺς πρώτους ὑπουργοὺς ἐν τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, τότε ἐν παρατάξει ἐρχόμενος εἰσάγεται εἰς τὸ Ἐξαρχεῖον, καὶ ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου

Ἄρθρον 29. *Ὡς ἀντιπροσωπευτικὴ τοῦ συνόλου τῶν ἐπισκόπων ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας εἶναι φύσει παρ' ἁπάντων τῶν ἐπισκόπων ἐκλεκτή.*

Ἄρθρον 30. *Ἐν ἀρχῇ ἕκαστος μητροπολίτης καὶ ἐπίσκοπος τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὡς καὶ ἕκαστον μέλος τῆς προσωρινῆς Συνόδου προσκαλεῖται δι' ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς*

---

* *Ἐνταῦθα εἵπετο νὰ τεθῇ ἄρθρον καὶ περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ κύρους, καθὰ ὁρίζει τὸ περὶ τῆς Ἐξαρχίας ἐκδοθὲν ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ* Α. Θ. Π. *ὁ πατριάρχης ἀπεφάνθη ὁριστικῶς ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τὸ φιρμάνιον, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸν συμφώνως τούτου γενησόμενον ἔξαρχον, ἐκρίθη ὡς περιττὸν πλέον νὰ περιέχῃ ὁ κανονισμὸς τῆς Ἐξαρχίας καὶ ἄρθρον περὶ τοῦ τοιούτου κύρους, ὅπερ ἀπὸ τοῦδε γίνεται κατάδηλον ὡς ἀρνηθησόμενον τῷ ἐξάρχῳ.*

Digitized by Google

ταύτης τῆς Συνόδου, ἵνα ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐν τῇ Ἐξαρχίᾳ ἐπαρχίαν ἐχόντων μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ἐκλέξας κατὰ συνείδησιν ἀπευθύνῃ ἄνευ βραδύτητος πρὸς αὐτὴν δι' ἐγγράφου ἀπαντήσεώς του δελτίον παρ' αὐτοῦ ἐσφραγισμένον, ἐν ᾧ ἔχει σεσημειωμένα καὶ ὑπογεγραμμένα τέσσαρα ὀνόματα, ἅπερ κρίνει ἄξια καὶ ἱκανὰ ὡς μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου.

Ἄρθρον 31. Τὰ δελτία ταῦτα λαμβάνων, ὡς καὶ ἴδιον αὐτοῦ δελτίον ὑπογράφων καὶ σφραγίζων, παραφυλάττει ὁ ἔξαρχος ἄθικτα. Ἅμα δὲ λαβὼν πάντα, συγκαλεῖ παρ' ἑαυτῷ τὴν προσωρινῶς Συνόδου καὶ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου τόπον ἐπέχουσαν μικτὴν ἐπιτροπὴν, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐνεργεῖ, κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 32, τὴν διαλογὴν τῶν ψήφων, καὶ ὅσα τῶν πάντων σεσημειωμένων ὀνομάτων εὑρεθῶσιν ἔχοντα τὰς ψήφους τῶν πλειόνων, ταῦτα ἀναγορεύονται μέλη τῆς Συνόδου· ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας ἡ γνώμη τοῦ ἐξάρχου προστιθεμένη ἀποτελεῖ τὴν πλειονοψηφίαν.

Ἄρθρον 32. Ἀκολούθως κατὰ πᾶν ἔτος τῆς τετραετοῦς ὁριζομένης συνοδικῆς περιόδου, ἀποσυρομένου κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίοδον τοῦ νεωτέρου πάντοτε κατὰ τὴν χειροτονίαν ἐκ τῶν συνοδικῶν μελῶν τῆς περιόδου ταύτης, κατὰ δὲ τὰς ἑπομένας τοῦ τέσσαρα ὅλα ἔτη ὑπηρετήσαντος, ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, δύο μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους, γράφουσι πάλιν ἐγκυκλίως πρὸς πάντας τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, ὡς καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ μέλη τῆς Συνόδου, ἵνα ἀποστείλωσιν ἐν δελτίῳ ἐνυπογράφῳ καὶ ἐσφραγισμένῳ ἓν ὄνομα μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 30 ὡρισμένα· ὑπογράφουσι δὲ καὶ σφραγίζουσι καὶ τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου ὅμοιον δελτίον.

Ἄρθρον 33. Οὐδεὶς μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος δύναται

Digitized by Google

νὰ ἐκλεχθῇ μέλος τῆς Συνόδου, ἐὰν δὲν διῴκησεν ἐπαρχίαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη. Δι' ἔλλειψιν δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος τοιούτων ἀρχιερέων, οἱ κατὰ πρῶτον ἐκλεχθέντες μέλη τῆς Συνόδου δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ἀμέσως καὶ διὰ τὴν δευτέραν συνοδικὴν περίοδον.

Ἄρθρον 34. Τῶν δελτίων τούτων ληφθέντων καὶ ἐνσφραγίστων παραφυλαχθέντων, ὁ ἔξαρχος ἐνεργεῖ τὴν ἀποσφράγισιν καὶ τὴν διαλογὴν τῶν ψήφων ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς τε ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου· ὃς δ' ἂν ἐκ τῶν πάντων σεσημειωμένων εὑρεθῇ ἔχων τὰς πλειοτέρας ψήφους, οὗτος ἀναγορεύεται ὡς διαδεξάμενος τὸ ἀποσυρόμενον μέλος τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ὅπερ ὅμως οὐκ ἀποσύρεται εἰμὴ ἀφοῦ προσκαλούμενον ἔλθῃ τὸ νέον.

Ἄρθρον 35. Τῆς κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 34 γινομένης τῶν ψήφων διαλογῆς καὶ τῆς τῶν μελῶν τῆς Συνόδου ἀναγορεύσεως πρακτικὸν συντάττεται καὶ ἐν τῷ κώδηκι τῶν ἐκλογῶν καταχωρούμενον ὑπογράφεται ὑπό τε τοῦ ἐξάρχου καὶ τῶν ὡς εἴρηται παρευρεθέντων μελῶν. Ἔπειτα δὲ δι' ἀναφορᾶς τῆς Συνόδου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρακτικοῦ τούτου γενομένης, γνωστοποιοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν ἐκλελεγμένων πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην.

Ἄρθρον 36. Οὐδεὶς καὶ ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον, ἐὰν μὴ ᾖ τακτικὸν μέλος αὐτῆς.

Ἐξαιρεῖται ἡ περίπτωσις καθ' ἣν, κωλυομένου μέλους τινος, συνοδικῇ ἀποφάσει προσκαλεῖται ἄλλος τις ἀρχιερεὺς εἰς προσωρινὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ.

Ἄρθρον 37. Οὐδεὶς τῶν ἐκλεχθέντων συνοδικῶν μελῶν δύναται νὰ ἀποποιηθῇ τὴν παραδοχὴν αὐτοῦ, ἐπὶ ποινῇ ἀργίας.

Ἐξαιροῦνται τοῦ κανόνος τούτου μόνοι οἱ τὸ ἑβδομηκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἄγοντες ἢ βαρέως ἀσθενοῦντες.

Digitized by Google

Ἄρθρον 38. Ἐάν τις, ἐκλεχθεὶς μέλος τῆς Συνόδου, διὰ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἐκπεφρασμένων δύο αἰτιῶν δικαιωματικῶς μηδόλως παραδεχθῇ, ἐκλέγεται ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις 3' καὶ 34 ὡρισμένα.

Ἐὰν δὲ παραδεχθῇ, ἔπειτα, ἐν τῇ διαρκείᾳ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἢ εἰς Κύριον ἀποδημήσῃ, εἴτε λόγῳ βαρείας ἀσθενείας ἢ προβεβηκυίας ἡλικίας παραιτηθῇ, τότε ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἐκλέγουσιν ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ τὸν ἀντικαταστησόμενον αὐτὸν μόνον κατὰ τὸν μένοντα χρόνον τῆς ἐκείνου περιόδου, καὶ ὁμοίως γνωστοποιεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλη··.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν μελῶν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου

Ἄρθρον 39. Ἐν ἀρχῇ τὰ μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου ἐκλέγονται ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ ὑπὸ τῆς διὰ τὴν συζήτησιν καὶ ἔγκρισιν τοῦ παρόντος κανονισμοῦ συγκαλεσθείσης γενικῆς συνελεύσεως.

Ἄρθρον 40. Ἀκολούθως κατὰ πᾶσαν περίοδον ἑνὸς ἔτους, ἀποσυρομένων, τὸ μὲν πρῶτον τῶν δύο νεωτέρων τὴν ἡλικίαν, ὕστερον δὲ τῶν δύο μελῶν τοῦ συμβουλίου, ὁ ἔξαρχος γράφει πρὸ δύο μηνῶν πρὶν τῆς λήξεως τῆς ἐνιαυσίου περιόδου ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς ἅπαντας τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ἐπίτροπον αὐτοῦ, ὅπως, μετὰ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, συγκαλέσαντες ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ συνέλευσιν τῶν ἐκλογέων τῆς ἐπαρχίας, ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς

Digitized by Google

της ἐπιστολῆς, ἐνεργήσωσιν ὥστε ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ νὰ ἐκλεχθῶσι παρ' αὐτῆς, ἐκεῖθεν ἢ ἄλλοθεν, δύο λαϊκὰ πρόσωπα ἐκ τῶν εὐϋποληπτοτέρων καὶ ἐμπειροτέρων χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς κραταιᾶς βασιλείας, ὡς ὑποψήφια μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, τῆς δὲ τοιαύτης ἐκλογῆς ἀναφορὰν παρ' ἁπάντων τῶν ἐκλογέων ὑπογεγραμμένην καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προέδρου ἐπικεκυρωμένην, ἀφοῦ κρατήσωσιν ἐν ἐπὶ τούτῳ κρατουμένῳ κώδηκι ἀντίγραφον αὐτῆς, παραπέμψωσιν ἀμέσως ἐνσφράγιστον δι' ἰδίας των ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἔξαρχον.

Ἄρθρον 41. Τῇ Α' κυριακῇ πρὶν τῆς λήξεως τῆς ἐνιαυσίου περιόδου, ὁ ἔξαρχος συγκαλεῖ τὴν ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον εἰς κοινὴν συνεδρίασιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ, ὅπου, ἀνοιγομένων τῶν ῥηθεισῶν ἐκλεκτικῶν ἀναφορῶν, καὶ ἐξελεγχθεισῶν ὡς τακτικῶς γενομένων, διαλέγονται ἐκ πασῶν, κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 23 ὡρισμένα, τὰ ὡς ὑποψήφια ἐκλεχθέντα ὀνόματα, καὶ ὅσα ἐξ αὐτῶν εὑρεθῶσι σεσημειωμένα ἐν πᾶσιν ἢ ταῖς πλειοτέραις ἀναφοραῖς, ταῦτα τίθενται κατὰ μέρος, καὶ ἐκ τούτων ἀναδεικνύονται ὡς μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου τὰ πλειοτέρων ἐπαρχιῶν λαχόντα ψήφους. Ἐὰν δὲ, τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων οὕτω γενομένης, ἀναφανῇ ὅτι οὐδὲν τῶν ἐν ταῖς ἀναφοραῖς ὀνομάτων ἔλαχεν ἀπολύτου πλειονοψηφίας, ἢ ἔλαχε τοιαύτης μόνον ἓν, τότε ἐκ τῶν σχετικῆς μόνον πλειονοψηφίας λαχόντων ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον ἐκλέγουσιν ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἐν ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ τὰ ἀπαιτούμενα δύο ἢ ἓν μόνον ὄνομα, καὶ οὕτω, τὰ ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν ἤδη ἔχοντα δύο ὀνόματα κηρύττονται ὡς τακτικῶς παρὰ τοῦ συνόλου τῶν ἐπαρχιῶν ἐκλελεγμένα μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ* συμ-

* τὸ κείμενον ἔχει ἐπαρχιακοῦ, κατὰ λάθος.

Digitized by Google

βουλίου. Ἐπὶ τούτοις συντάσσεται πρακτικὸν ἐν κώδηκι κἀταστρωνόμενον, καὶ ὑπογραφόμενον παρ' ἁπάντων τῶν ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρευρεθέντων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν.

Ἄρθρον 42. Τῆς ἐκλογῆς οὕτω περαιωθείσης, ὁ ἔξαρχος ὑποβάλλει δι' ἐπισήμου ἀναφορᾶς του τὰ ὀνόματα τῶν οὕτως ἐκλεχθέντων πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, ἐξαιτούμενος τὸν διὰ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος διορισμὸν αὐτῶν. Λαβὼν δ' ἀπάντησιν τοῦ διορισμοῦ, κοινοποιεῖ ἐγγράφως τοῦτον πρὸς ἕκαστον τῶν διορισθέντων μελῶν, καὶ προσκαλεῖ αὐτοὺς ἵνα ὅσον οὔπω ἐλθόντες ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν.

Ἄρθρον 43. Οὐδεὶς τῶν οὕτως ἐκλεχθέντων καὶ διορισθέντων μελῶν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου δύναται νὰ ἀποποιηθῇ τὴν παραδοχὴν ἢ ἀκολούθως νὰ παραιτηθῇ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, εἰμὴ διὰ βαρεῖαν ἀσθένειαν, διὰ γῆρας ὑπὲρ τὰ 70 ἔτη, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν κωλύματος, οὗ ἡ ἐξέλεγξις καὶ παραδοχὴ ἀνατίθεται συνάμα εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον.

Ἄρθρον 44. Ἐάν τις εὐλόγως ἀποποιηθῇ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἢ παραιτηθῇ, ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον προσκαλοῦσιν ἀντ' αὐτοῦ τὸν διορισμὸν ἐκείνου, ὅστις ἐν ταῖς ἐκλεκτικαῖς ἀναφοραῖς ἔλαχεν ἔχων τὰς πλειοτέρας κατόπιν αὐτοῦ ψήφους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν κατ' ἐπαρχίας μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων

Ἄρθρον 45. Ἡ ἐκλογὴ τῶν κατ' ἐπαρχίας μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων θέλει γίνεται ἀποκλειστικῶς, ἢ ἐξ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν ἄνευ ἐπαρχίας, ἢ ἐκ καταλόγου προσώπων ἐκλεξίμων σωζομένων παρὰ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ σχηματιζομένου ὡς ἐφεξῆς.

Ἄρθρον 46. Ἅμα τῇ συστάσει αὐτῆς ἡ ἱερὰ Σύνοδος

Digitized by Google

ἐκδίδει ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς ἁπάσας τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ ἱερὰς μονὰς ὅπως, ὅσαι παρ' ἑαυταῖς ἔχουσι κληρικοὺς κεκτημένους τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 17 ἀπαιτούμενα προσόντα (ἐκτὸς τοῦ ὅρου τῆς πενταετοῦς διοικήσεως ἐπαρχίας καὶ τοῦ ὅρου τῆς ἡλικίας, ἥτις ἀρκεῖ νὰ μὴ ᾖ κατωτέρα τῶν 30 ἐτῶν ὅταν ὁ ἐκλέξιμος πρόκειται νὰ ἐκλεχθῇ ἐπίσκοπος), καὶ μάλιστα φέροντας ἀπολυτήρια ἱερατικῆς ἢ θεολογικῆς τινος ἐγνωσμένης σχολῆς, εἰδοποιῶσι περὶ τούτου τὴν ἱερὰν Σύνοδον, ἐξαιτούμεναι διὰ συστατηρίου ἀναφορᾶς τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλεξίμων ἐγγραφὴν αὐτῶν.

Ἄρθρον 47. Πᾶσα τοιαύτη τῶν κληρικῶν συστατήριος ἀναφορά, εἴτε κατὰ συνέπειαν τῆς ῥηθείσης συνοδικῆς ἐπιστολῆς, εἴτε ἀκολούθως ὁσάκις παρουσιασθῇ εὐκαιρία γινομένη, θέλει φέρει, διὰ μὲν τὰς ἐπαρχίας, τὰς ὑπογραφὰς τοῦ τε ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ, καὶ τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου τῆς ἐπαρχίας· διὰ δὲ τὰς μονὰς, τὰς ἰδίας ὑπογραφὰς τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀδελφῶν τῆς μονῆς, πρὸς δὲ καὶ τὴν σφραγίδα τῆς ἐπισκοπῆς, ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ τῆς μονῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει.

Ἄρθρον 48. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος τὴν τοιαύτην ἀναφορὰν λαβοῦσα, ἐὰν μὲν εὕρῃ αὐτὴν τακτικὴν καὶ τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα τοῦ προτεινομένου ἐμπεριέχουσαν, προσκαλεῖ παρ' ἑαυτῇ τὸν προτεινόμενον, καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς αὐτὸν ἐξετάσασα, καὶ ὄντως τῆς συστάσεως ἄξιον θεωρήσασα, ἐνεργεῖ τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλεξίμων ἐγγραφὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· εἰ δὲ μή, ζητεῖ πρῶτον δι' ἐπιστολῆς τὰς ἀπαιτουμένας πληροφορίας, καὶ κατὰ τὴν ληφθησομένην ἀπάντησιν ἐνεργεῖ.

Ἄρθρον 49. Τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ οὕτως ἐγγραφέντας ἡ ἱερὰ Σύνοδος παραλαμβάνει ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς ἐπιτήρη-

Digitized by Google

σιν καὶ κηδεμονίαν, καὶ ὁσάκις εὐκαιρία παρῇ, διορίζει αὐτούς, κατ' αἴτησιν καὶ πρότασιν τῶν χρείαν τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν ἐχόντων, εἰς ἐκκλησιαστικὰς θέσεις καὶ ὑπηρεσίας συντεινούσας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν γνώσεων καὶ τῆς πρακτικῆς πείρας αὐτῶν, οἷον κήρυκας τοῦ θείου λόγου ἐπ' ἄμβωνος, διευθυντὰς ἢ διδασκάλους ἱερατικῶν ἢ θεολογικῶν σχολείων, διοικητὰς ἱερῶν μονῶν ἢ ἐκκλησιῶν, πρωτοσυγκέλλους, ἀρχιδιακόνους, διακόνους παρ' ἀρχιερεῖ ἢ ἐκκλησίᾳ τινι, ἐπιτρόπους ἀρχιερέων μετὰ τίτλου χωρεπισκόπου, ἢ ἄνευ τοῦ τίτλου αὐτοῦ, γραμματεῖς παρὰ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ ἢ ἀλλαχοῦ, μέλη ἱερῶν συμβουλίων ἢ ἄλλων εὐαγῶν καταστημάτων κτλ. Ἐὰν δέ τις ἐκ τοῦ εἰρημένου καταλόγου, ἢ ἐκ τῶν ἐπισκόπων ἢ μητροπολιτῶν ἄνευ ἐπαρχίας ἀποδειχθῇ δικασίμως ὅτι ἐπὶ πλασταῖς αἰτίαις ἐρρᾳδιούργησε πρὸς παῦσίν τινος ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου καὶ κατάληψιν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ὁ τοιοῦτος, ἐκτὸς τοῦ κατὰ κανόνας ἐπιβληθησομένου αὐτῷ ἐπιτιμίου, θέλει ἐκβάλλεται καὶ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλεξίμων.

Ἄρθρον 50. Χηρεύσαντος τοῦ θρόνου μητροπόλεως ἢ ἐπισκοπῆς τινος, τὸ ἱερὸν καὶ τὸ λαϊκὸν συμβούλιον τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης εἰδοποιοῦσιν ἀμέσως διὰ κοινοῦ αὐτῶν γράμματος τὴν ἱερὰν Σύνοδον, καὶ ἐὰν ὁ θρόνος ᾖ ἐπισκοπικός, τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην, ἐκζητοῦντες τὸν ὅσον οὔπω διορισμὸν τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύσαντος θρόνου μέχρι τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀναγορεύσεως τοῦ διαδόχου.

Ἄρθρον 51. Λαβοῦσα τὴν εἴδησιν ταύτην ἡ ἱερὰ Σύνοδος κατ' εὐθεῖαν, ἢ ἐὰν ὁ θρόνος ᾖ ἐπισκοπικός, κατὰ πρότασιν καὶ σύστασιν τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου σὺν τῷ περὶ αὐτὸν ἱερῷ συμβουλίῳ, διορίζει ἐκ τοῦ εἰρημένου καταλόγου ἄξιον τινὰ κληρικόν, ἢ πλησιόχωρον ἀρχιερέα, ὡς τοποτηρητὴν τοῦ θρόνου τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας, ἐφοδιάζουσα

Digitized by Google

αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ μὲ τὸ ἀπαιτούμενον συνοδικὸν γράμμα καὶ μὲ διάταγμα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Ἄρθρον 52. Ὁ τοποτηρητής, ἅμα λαβὼν τὸν διορισμὸν αὐτοῦ, ἀπέρχεται εἰς τὴν ἕδραν τῆς χηρευούσης ἐπισκοπῆς, γράφει μετὰ τοῦ ἐκεῖσε ἱεροῦ συμβουλίου ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς πάντας τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπισκόπους, ἱερεῖς καὶ ἱεροδιακόνους, ἐγκλείων καὶ ἀντίγραφον τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλεξίμων, ὃν παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἅμα τῷ διορισμῷ αὐτοῦ λαμβάνει, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν μελῶν τοῦ αὐτοῦ συμβουλίου ὡρίμως καὶ εὐσυνειδήτως σκεψάμενος, ἀποστείλῃ ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς δι' ἰδίας ἐπιστολῆς του ἐν δελτίῳ ἐσφραγισμένῳ σημείωσιν τεσσάρων ἱερωμένων προσώπων ἐκ τοῦ εἰρημένου καταλόγου λαμβανομένων, ἱερέως δηλ. ἢ διακόνου, ἢ ἐκ τῶν ἄνευ ἐπισκόπων ἢ μητροπολιτῶν, ἅπερ, κατέχοντα τὰ ἐπὶ τούτῳ ἀπαιτούμενα καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ 17 ὁριζόμενα προσόντα, κρίνει ἄξια τοῦ χηρεύοντος ἐπισκοπικοῦ θρόνου.

Ἄρθρον 53. Ὁ τοποτηρητὴς μετὰ τοῦ ἐκεῖσε ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου γράφει καὶ ἄλλην ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς ἅπαντας ὀνομαστὶ τοὺς ἐκλογεῖς τῆς ἐπαρχίας, ἵνα ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας συνέλθωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐν τῇ Α' κυριακῇ μετὰ τὴν ῥηθεῖσαν προθεσμίαν γενησομένην συνέλευσιν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου.

Ἄρθρον 54. Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν κυριακὴν μετὰ τὴν λειτουργίαν προσκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ ἅπαντες οἱ συνελθόντες ἐκλογεῖς εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον ἢ τὴν μητρόπολιν, ὅπου ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ συμπράξει τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου, ἐὰν εὑρεθῶσι παρόντα τὰ τρία τέταρτα τοὐλάχιστον ἐκ τῶν προσμενομένων ἐκλογέων, ὁ τοποτηρητὴς κηρύττει τὴν συνεδρίασιν ἀρξαμένην· εἰ δὲ μή, ἀναβάλλει

Digitized by Google

αὐτὴν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν κυριακὴν, καὶ τότε ἄρχεται ἡ συνεδρίασις μεθ' ὅσων ἂν τύχωσιν ἐλθόντες ἐκλογέων.

Ἄρθρον 55. Ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως, μετὰ τὴν κατάλληλον τῷ Κυρίῳ προσευχὴν, ὁ τοποτηρητὴς καὶ πρόεδρος μετὰ τοῦ ἱεροῦ συμβουλίου παρουσιάζουσιν εἰς τὴν συνέλευσιν, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἐστάλησαν, ἐνσφράγιστα τὰ εἰρημένα δελτία, καὶ ἀμέσως ἐνεργουμένων τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 23 ὡρισμένων, διαλέγονται τὰ ἐν τοῖς δελτίοις σεσημειωμένα ὀνόματα καὶ ὅσα εὑρεθῶσι πλείονας λαχόντα ψήφους τέσσαρα ἀναδεικνύονται καὶ διακηρύττονται κανονικῶς ψηφισθέντα παρὰ τοῦ κλήρου ὡς ἄξια διαδοχῆς τοῦ χηρεύοντος θρόνου. Ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας, ἡ ψῆφος τοῦ τοποτηρητοῦ προστιθεμένη ἀποτελεῖ τὴν πλειονοψηφίαν.

Ἄρθρον 56. Τοῦ κανονικοῦ τῆς ἐκλογῆς ταύτης οὕτω περαιωθείσης* οἱ ἐκλογεῖς, προσκλήσει τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ προέδρου, προβαίνουσιν εἰς τὴν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλογὴν τῶν δύο ἐκ τῶν τεσσάρων ψηφισθέντων ἀνδρῶν, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἀναδειχθῶσι λαβόντες τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν, οὗτοι καὶ παρ' ὅλης τῆς συνελεύσεως κηρύττονται κανονικῶς καὶ νομίμως ἐκλεχθέντες παρά τε τοῦ κλήρου καὶ λαοῦ ὡς ἄξιοι τῆς διαδοχῆς τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου· ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας, ἡ πλειονοψηφία ἀποκτᾶται διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ προέδρου πρὸς τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο μέρος.

Ἄρθρον 57. Τῆς ἐκλογῆς οὕτω περαιωθείσης, συντάττεται πρακτικὸν τὰ γενόμενα ἀκριβῶς ἐξιστοροῦν, καὶ ὑπογράφεται ἀμέσως παρ' ἁπάντων ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ κώδηκι· συντάττεται δὲ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ καὶ ἀναφορὰ, ἥτις παρ' ἁπάντων ὁμοίως ὑπογεγραμμένη καὶ ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ ἐπικεκυρωμένη, πέμπεται δι' ἰδίας ἐπιστολῆς τοῦ τε τοποτηρη-

---

* βεβαίως «περαιωθέντος».

Digitized by Google

τοῦ καὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου πρὸς τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην ἐὰν ὁ χηρεύων θρόνος ᾖ ἐπισκοπικὸς, ἢ πρὸς τὸν ἔξαρχον ἐὰν ᾖ μητροπολιτικὸς, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἄρθρον 58. Λαβὼν τὴν ἀναφορὰν ταύτην ὁ προϊστάμενος μητροπολίτης ἢ ἔξαρχος ἀναγινώσκει αὐτὴν, ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὸ παρ' ἑαυτῷ ἱερὸν συμβούλιον· ὁ δὲ δεύτερος, εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον· καὶ ἐὰν μηδέν τι εὑρεθῇ ἐπιλήψιμον εἰς τὴν γενομένην ἐκλογὴν, ἐπικυροῦται διὰ πρακτικοῦ ἐν τῷ κώδηκι καταχωρημένου καὶ παρ' ἁπάντων ὑπογεγραμμένου. Ἐὰν δὲ ᾖ ἐπιλήψιμος, ἐκτίθενται οἱ λόγοι τῆς ἀκυρώσεως αὐτῆς, καὶ δι' ἐπιστολῆς διατάττεται εἰς τὸν τόπον νέα ἐκλογὴ, ἧστινος τὸ πρακτικὸν ὁμοίως διαβιβάζεται πρὸς τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην ἢ τὸν ἔξαρχον, κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 57 εἰρημένα.

Ἄρθρον 59. Τῆς ἐκλογῆς ἐπικυρωθείσης ὡς τακτικῆς, εἰ μὲν πρόκειται περὶ ἐπισκόπου, ὁ προϊστάμενος μητροπολίτης μετὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου· ἐὰν δὲ περὶ μητροπολίτου, ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γράφουσι τὰ δύο ἐκλελεγμένα ὀνόματα εἰς δύο ὅλως ὅμοια τεμάχια χάρτου, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν πάντων ἐμβάλλουσιν αὐτὰ ὁμοιομόρφως τετυλιγμένα ἐν κάλπῃ, ἣν ἀσφαλῶς κλειδώνοντες, παραδίδουσι πρὸς φύλαξιν τὴν κλεῖδα αὐτῆς εἰς ὅντινα ἐκ τῶν μελῶν τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου ἐγκριθῇ. Ἑπομένως δὲ κατέρχονται ἅπαντες μετὰ τῆς κάλπης εἰς τὸν ναὸν, ὅπου, δεήσεως πρὸς τὸν Θεὸν προσφόρου γενομένης, καὶ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπικληθείσης, ὁ προϊστάμενος μητροπολίτης ἢ ἔξαρχος ἐκφωνεῖ γεγονυίᾳ καὶ κατανυκτικῇ τῇ φωνῇ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου· «Σὺ Κύριε, καρδιογνῶστα πάντων, » ἀνάδειξον ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα ὃν ἐξελέξω λαβεῖν τὸν

Digitized by Google

» κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς»· καὶ ἀμέσως τῆς κάλπης ἀνοιγομένης, ὁ πρεσβύτερος τῶν μελῶν τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου ἐκβάλλει ἐξ αὐτῆς τὸ ἓν τῶν χαρτίων, ὅπερ ἀνοίγων ἀναγινώσκει μεγαλοφώνως, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπεδείκνυσι· τὸ δ' ἐν αὐτῷ σεσημειωμένον ὄνομα καταψηφίζεται καὶ ἀναγορεύεται ὡς μέλλων ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας καὶ ἀκολούθως πρακτικοῦ πάντων τούτων ἐν τῷ κώδηκι γενομένου καὶ ὑπογεγραμμένου, ἐνεργεῖται μὲν κατὰ τοὺς κανόνας ἡ χειροτονία αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ὢν ἤδη ἐπίσκοπος χρήζῃ χειροτονίας, ἐξαιτεῖται δὲ δι' ἀναφορᾶς τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου πρὸς τὸν ἔξαρχον, διὰ τακριρίου δὲ τούτου πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἢ διὰ βασιλικοῦ βερατίου πολιτικὴ ἀναγνώρισις.

Ἄρθρον 60. Ἅμα οὕτω διορισθέντος τοῦ νέου ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου, ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς Συνόδου συνιστῶσιν αὐτὸν διὰ συνοδικῆς ἐπιστολῆς πρὸς πάντα τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνωσθησομένης· ἡ δ' ἐπιστολὴ αὕτη στέλλεται κατ' εὐθεῖαν μὲν, ἐὰν ὁ διορισθεὶς ᾖ μητροπολίτης, διὰ τοῦ προϊσταμένου δὲ μητροπολίτου, ἐὰν ᾖ ἐπίσκοπος. Καὶ τότε οὗτος μὲν ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντα τῆς ἐπισκοπῆς του, ὁ δὲ εἰρημένος τοποτηρητὴς παύει τῆς ἐπιστασίας αὐτοῦ.

Ἄρθρον 61. Μετάθεσις ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἀφ' ἧς ἤδη κατέχει ἐπαρχίας εἰς ἄλλην ὅλως ἀπαγορεύεται, ἀποκατάστασις δὲ διαθεσίμου ἀρχιερέως ἢ ἄλλου προσώπου εἰς οἱανδήποτε ἐπαρχίαν δὲν δύναται νὰ ἐνεργηθῇ εἰμὴ συμφώνως τῷ παρόντι κανονισμῷ. Ἐξαιροῦνται οἱ νῦν ἄνευ ὡρισμένης ἐπαρχίας διατελοῦντες συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς, ὧν ἕκαστος ἀποκατασταθήσεται εἰς ἐπαρχίαν προταθεῖσαν μὲν ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, ἐγκριθεῖσαν δὲ ὑπὸ τῆς περὶ ἐγκρίσεως

Digitized by Google

τοῦ παρόντος κανονισμοῦ συγκροτουμένης γενικῆς συνελεύσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν καὶ κατ᾽ ἐπαρχίαν ἱερῶν συμβουλίων

Ἄρθρον 62. *Ὁ μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος ἑκάστης ἐπαρχίας γράφει πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους ἑκάστης ἐκκλησίας, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἑκάστου μοναστηρίου τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἵνα συνελθόντες εἰς συνεδρίασιν, ἕκαστος κατὰ μέρος, ἐκλέξωσιν ὁμοφώνως ἢ κατὰ πλειονοψηφίαν ἀπόλυτον, τέσσαρας ἐκ τῶν ἀνωτέρων τῇ τάξει καὶ ἱκανωτέρων κληρικῶν, κατοικούντων ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρχίας ἢ ἀλλαχοῦ που πλησίον, καὶ ποιήσαντες πρακτικὸν ὑπογεγραμμένον καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἢ τῇ μοναστηριακῇ σφραγίδι σεσημασμένον, ἀποστείλωσιν ἐνσφράγιστον ἐν ἰδίᾳ πρὸς ἀπάντησιν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν μητροπολίτην ἢ τὸν ἐπίσκοπον.*

Ἄρθρον 63. Ταῦτα *λαμβάνων παραφυλάττει οὗτος ἄθικτα καὶ ἐνσφράγιστα. Ἅμα δὲ λαβὼν πάντα, συγκαλεῖ παρ᾽ ἑαυτῷ, ἐν ἀρχῇ μὲν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπήν, ἀκολούθως δέ, κατὰ πᾶσαν ἀνανέωσιν τῶν μελῶν, τὰ μέλη τοῦ τε ἱεροῦ συνεδρίου καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων ἐνεργεῖ, κατὰ τὰ ἄρθρα* 23 *καὶ* 55, *τὴν ἀποσφράγισιν καὶ ἀνάγνωσιν τῶν εἰρημένων πρακτικῶν, καὶ διαλεγομένων τῶν ἐν αὐτοῖς σεσημειωμένων ὀνομάτων, ὅσα ἂν ἐξ αὐτῶν εὑρεθῶσι λαβόντα ψήφους εἰς τὰ πλειότερα τῶν πρακτικῶν, ἐκ τούτων τὰ πρῶτα τέσσαρα κηρύττονται ὡς παρὰ παντὸς τοῦ κλήρου τῆς ἐπαρχίας ἐκλεχθέντα μέλη τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου.*

Ἄρθρον 64. *Τῆς ἐκλογῆς ταύτης συντάττεται ἀμέσως πρακτικὸν καὶ ἐν τῷ κώδηκι καταστρωννύμενον ὑπογράφεται*

Digitized by Google

παρ' ἁπάντων σὺν αὐτῷ τῷ προεδρεύοντι μητροπολίτῃ ἢ ἐπισκόπῳ.

Ἄρθρον 65. Τοῦ *πρακτικοῦ τούτου ἀντίγραφον ἐπικυρωμένον στέλλει ὁ μὲν ἐπίσκοπος πρὸς τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην· ὁ δὲ μητροπολίτης πρὸς τὴν ἱερὰν Σύνοδον πρὸς ἐπικύρωσιν, ἥτις γίνεται ἀμέσως, ἐὰν ἡ ἐκλογὴ εὑρεθῇ γενομένη συμφώνως πρὸς τὰ ἄνω διαγεγραμμένα.*

Ἄρθρον 66. *Λαβὼν τὴν τῆς ἐπικυρώσεως ἀπάντησιν ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης, συγκαλεῖ πάλιν τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ* 63 *εἰρημένα σώματα, καὶ ἀναγνοὺς, ταύτην μὲν καταχωρεῖ εἰς τὰ ἀρχεῖα, γράφει δὲ ἐγκυκλίως πρὸς ἁπάσας τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίας καὶ μονὰς πρὸς δηλοποίησιν τῶν ἐκλεχθέντων μελῶν, προσκαλεῖ δὲ καὶ ταῦτα ἵνα ἀναλάβωσι τὰ ἔργα τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν.*

Ἄρθρον 67. Ἡ *διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου ὁρίζεται εἰς δύο ἔτη· ἀνανεοῦνται δὲ κατὰ τὰ προειρημένα, ἀποσυρομένων εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους τῶν νεωτέρων τὴν χειροτονίαν δύο.*

Ἄρθρον 68. *Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων* 43 *καὶ* 44 *ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῶν κατ' ἐπαρχίαν λαϊκῶν συμβουλίων

Ἄρθρον 69. Ὁ *μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας γράφει πρὸς πάντας τοὺς ἐκλογεῖς τῆς ἐπαρχίας ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν, δι' ἧς προσκαλεῖ αὐτοὺς ἵνα, ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐπιστολῆς, συνέλθωσιν εἰς τὴν ἕδραν τῆς μητροπόλεως ἢ ἐπισκοπῆς πρὸς ἐκλογὴν τῶν μελῶν τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου γενησομένην τῇ* Α' *κυριακῇ μετὰ τὴν ἔκπνευσιν τῆς ὀκταημέρου ταύτης προθεσμίας.*

Digitized by Google

Ἄρθρον 70. Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν κυριακὴν μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, οἱ ῥηθέντες ἐκλογεῖς συνέρχονται εἰς τὴν μητρόπολιν ἢ τὸ ἐπισκοπεῖον, καὶ συγκροτοῦσι τὴν ἐκλεκτικὴν συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ὅστις, ἐὰν μὲν παρῶσι τοὐλάχιστον τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων, κηρύττει ἀμέσως τὴν συνεδρίασιν ἀρξαμένην· εἰ δὲ μή, ἀναβάλλει αὐτὴν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν κυριακὴν, καὶ τότε μεθ' ἁρμοδίου προλογήματος καὶ τῆς δεούσης προσευχῆς αὐτοῦ, ἄρχεται ἡ συνεδρίασις, ὅσοι καὶ ἂν τῶν ἐκλογέων παρόντες εὑρεθῶσιν.

Ἄρθρον 71. Ἕκαστος τῶν ἐκλογέων δύναται, ἐὰν θέλῃ, νὰ προτείνῃ ὑποψήφιον διὰ τὰ ἐκλεχθησόμενα μέλη τοῦ συμβουλίου· ὅσοι δὲ ὑποψήφιοι προταθῶσι, σημειοῦνται· καὶ ἑπομένως ἡ συνέλευσις προβαίνει κατὰ σειρὰν εἰς τὴν ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν μυστικὴν διὰ κόκκων λευκῶν καὶ μελάνων ψηφοφορίαν, καὶ οὕτως οἱ ἐν ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ λαβόντες πλείονας λευκὰς ψήφους τέσσαρες κηρύττονται καὶ ἀναγορεύονται ὡς νομίμως ἐκλεχθέντες μέλη τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 72. Τῆς ἐκλογῆς ταύτης συντάττεται ἀμέσως πρακτικὸν, καὶ ἐν τῷ κώδηκι καταστρωννύμενον ὑπογράφεται παρ' ἁπάντων σὺν αὐτῷ τῷ προέδρῳ ἐπισκόπῳ ἢ μητροπολίτῃ. Συντάττεται δὲ καὶ ἀναφορὰ συγχρόνως τῷ πρακτικῷ, ἥτις παρ' ἁπάντων ὁμοίως ὑπογεγραμμένη, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἐπικυρωμένη, πέμπεται δι' ἰδίας τούτου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἔξαρχον.

Ἄρθρον 73. Ὁ ἔξαρχος ἅμα λαβὼν τὴν ῥηθεῖσαν ἀναφορὰν, συγκαλεῖ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον, καὶ ἀφοῦ ταύτην μετ' αὐτοῦ ἀναγνώσῃ, καὶ τὴν ἐκλογὴν τακτικῶς γενομένην ἀναγνωρίσῃ, ἐξαιτεῖται δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην τὸν διὰ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος διορισμὸν

Digitized by Google

τῶν ἐκλεχθέντων μελῶν. Ἐὰν δὲ ἡ ἐκλογὴ ἀναφανῇ μὴ τακτικῶς γενομένη, γίνεται πρακτικὸν τὸ εἶδος τῆς ἀταξίας ἐκτιθέμενον, ὅπερ ἐν τῷ κώδηκι καταστρωννύμενον ὑπογράφεται παρά τε τῶν μελῶν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐξάρχου· ἐπομένως ὁ ἔξαρχος ἐπὶ τῇ βάσει τούτου ἀπαντῶν εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἢ μητροπολίτην, προκαλεῖ νέαν ἐκλογὴν συμφώνως πρὸς τὰ προηγούμενα ἄρθρα 69—72.

Ἄρθρον 74. Λαβὼν ὁ ἔξαρχος τὸ διάταγμα τοῦ διορισμοῦ τῶν μελῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, κοινοποιεῖ μὲν αὐτὸ εἰς τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον καὶ ἐνεργεῖ τὴν ἐν τῷ κώδηκι ἀντιγραφὴν αὐτοῦ, διαβιβάζει δὲ αὐτὸ πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοπον ἢ μητροπολίτην, ὅστις καταχωρῶν ὁμοίως αὐτὸ ἐν τῷ κώδηκι, συγκαλεῖ μὲν τὰ διορισθεντα μέλη, ἀναγγέλλει δὲ τὸν διορισμὸν αὐτῶν ἐγκυκλίως πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας.

Ἄρθρον 75. Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν μελῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ὁρίζεται μὲν εἰς δύο ἔτη, ἀνανεοῦται δὲ κατ' ἔτος τὸ ἥμισυ αὐτῶν, ἀποσυρομένων κατὰ πρῶτον μὲν τῶν δύο τὴν ἡλικίαν νεωτέρων, ἐπομένως δὲ τῶν ἀμφότερα τὰ ἔτη ὑπηρετησάντων.

Ἄρθρον 76. Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 43 καὶ 44 ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

Περὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν κατὰ ἕκαστον τῆς ἐπαρχίας καζᾶν

Ἄρθρον 77. Τῇ φροντίδι καὶ ἐπιστασίᾳ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, θέλει συστηθῇ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἑκάστου καζᾶ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ, συγκειμένη ἐκ πέντε μελῶν, ὧν οἱ μὲν δύο ἔσονται οἱ προκριτώτεροι καὶ ἱκανώτεροι τῶν ἐγχωρίων ἱερέων, οἱ δὲ ἕτεροι δύο ἐκ τῶν

Digitized by Google

φρονιμοτέρων καὶ ἱκανωτέρων ἐγχωρίων λαϊκῶν, ὁ δὲ *πέμ πτος καὶ πρόεδρος αὐτῶν ἔσται ὁ τοῦ ἀρχιερέως τῆς ἐπαρ χίας ἐπίτροπος.*

Ἄρθρον 78. Ἡ *ἐκλογὴ τῶν μελῶν τῆς ῥηθείσης ἐπιτρο πῆς, ἐκτὸς τοῦ προέδρου, ἀνατίθεται ὑπὸ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρ χιερέως εἰς τοὺς προκρίτους κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης τοῦ καζᾶ, καὶ γίνεται ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ.*

Ἄρθρον 79. Πρακτικὸν *τῆς ἐκλογῆς, ὑπὸ πάντων ὑπογε γραμμένον καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ σφραγίδι σεσημασμένον,* διαβιβάζεται *τῷ ἐπισκόπῳ τῆς ἐπαρχίας, ὅστις, ἀφοῦ μετὰ* τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ *ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἐξελέγξει* τὸ *τακτικὸν τῆς γενομένης ἐκλογῆς, ἐπικυρεῖ αὐτὴν, καὶ ἐκδί δει ἔγγραφον διορισμοῦ τῶν ἐκλεχθέντων, ὅπερ σταλὲν εἰς* τὸν *τόπον ἀναγινώσκεται ἐπ' ἐκκλησίας πρὸς γνῶσιν ἁ πάντων.*

Ἄρθρον 80. Ἡ *ῥηθεῖσα ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ ἐπέ χει τόπον ἱεροῦ καὶ* λαϊκοῦ *συμβουλίου ὡς πρὸς τὸν καζᾶν, καὶ θεωρεῖ τὰς ἐπιτοπίους ἐκκλησιαστικὰς καὶ* λοιπὰς *ὑποθέ σεις, ὅσαι κατὰ τὸ ἄρθρον* 111 *διὰ τὰ εἰρημένα συμβούλια* ὁρίζονται.

Ἄρθρον 81. Ἡ *ἀνανέωσις τοῦ ἡμίσεος τῶν μελῶν τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς ἐνεργεῖται κατ' ἔτος κατὰ τὰ προηγού μενα* 77, 78, *καὶ* 79 *ἄρθρα, ἀποσυρομένων τὸ πρῶτον τῶν τὴν ἡλικίαν νεωτέρων.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄

Περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν κατ' ἐπαρχίαν ἐκλογέων

Ἄρθρον 82. Κατὰ *πρῶτον, οἱ ἐκλογεῖς ἑκάστης ἐπαρ χίας ἔσονται ἐπὶ πενταετίαν οἱ προηγουμένως παρ' ἑκάστου καζᾶ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας δι' ἐκλογὴν τῶν πρὸς συζήτησιν*

Digitized by Google

καὶ ἔγκρισιν τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ἀντιπροσώπων ἐκλεγέντες, καὶ ὁσάκις ἐν τῇ πενταετίᾳ ταύτῃ δεήσῃ νὰ συγκροτηθῇ ἐκλογικὴ συνέλευσις ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρχίας, αὐτοὶ θέλουσι προσκαλεῖσθαι ὡς ἐκλογεῖς εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην.

Ἄρθρον 83. Ἀκολούθως κατὰ πᾶσαν περίοδον πέντε ἐτῶν, καὶ τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς ἐκπνεύσεως τῆς πενταετίας ὁ ἔξαρχος μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γράφουσιν ἐγκυκλίως πρὸς τὸν μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον καὶ ἐν ἀπουσίᾳ πρὸς τὸν ἐπίτροπον αὐτῶν μετὰ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἱεροῦ καὶ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, ἵνα ἐνεργήσωσιν ἐκ συμφώνου τὴν ἀνανέωσιν τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐκλογέων κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον.

Ἄρθρον 84. Ἅμα λαβὼν τὴν ῥηθεῖσαν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν ὁ μητροπολίτης, ἢ ἐπίσκοπος, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ, συγκαλεῖ παρ' ἑαυτῷ τὰ μέλη τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, καὶ ἐνεργεῖ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς· ἔπειτα δὲ συντάττεται μὲν παρ' ὅλων ὁμοῦ κατάλογος ὑποψηφίων ἐκλογέων διὰ τὸν καζᾶν, οὗ ἡ πόλις ἐκείνη εἶναι πρωτεύουσα, γράφεται δὲ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴν τῆς πρωτευούσης ἑκάστου ἄλλου καζᾶ τῆς ἐπαρχίας, ἵνα καὶ αὕτη συντάξῃ ὅμοιον κατάλογον διὰ τὸν καζᾶν αὐτόν.

Ἄρθρον 85. Οἱ κατάλογοι οὗτοι θέλουσι περιέχει ἀνὰ δύο ὀνόματα δι' ἑκάστην τῶν σημαντικωτέρων πόλεων καὶ χωρῶν τοῦ καζᾶ, λαμβανόμενα ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων καὶ ἱκανωτέρων κατοίκων χριστιανῶν ὀρθοδόξων, κληρικῶν ἢ λαϊκῶν, ὑπηκόων τοῦ βασιλείου κράτους, τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἔτος συμπληρούντων.

Ἄρθρον 86. Τὸν κατάλογον τῶν τοιούτων ὀνομάτων ὑπογράψαντες ὅσοι ἐσχημάτισαν αὐτόν, καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ

Digitized by Google

σφραγίδι σημάναντες, θέλουσι διευθύνῃ δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὰ χριστιανικὰ μέλη τῆς δημογεροντίας (ἰχτιὰρ μεζλισίου) ἑκάστης κοινότητος τοῦ αὐτοῦ καζᾶ, ἵνα ἀμέσως συνελθόντες εἰς συνεδρίασιν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ παρ' αὐτῇ πρεσβυτέρου ἱερέως, ἐκλέξωσι διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειονοφηφίας ἓξ ἐκ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ σημειουμένων ὀνομάτων, οὓς ἂν ἱκανωτέρους καὶ φρονιμωτέρους ἐγκρίνωσι, καὶ ποιήσαντες πρακτικὸν τῆς ἐκλογῆς ὑπογράψωσι καὶ τῇ μουχταρικῇ σφραγίδι σημάναντες ἀποστείλωσιν εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ καζᾶ.

Ἄρθρον 87. Ληφθεισῶν τῶν ἐκλεκτηρίων τούτων, οἱ τοὺς καταλόγους τῶν ὑποψηφίων συντάξαντες συνέρχονται ἀμέσως εἰς συνεδρίασιν ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῆς ἐκεῖ δημογεροντίας, ἣν ἐπὶ τούτῳ προσκαλοῦσιν· ἐὰν δὲ ὦσι πλειότεραι ἐν τῇ πόλει δημογεροντίαι, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν χριστιανικῶν μελῶν ἁπασῶν τῶν δημογεροντιῶν αὐτῶν, καὶ ἀναγινώσκονται ἓν πρὸς ἓν ἅπαντα τὰ εἰρημένα ἐκλεκτήρια, σημειουμένου κατὰ μέρος ἑκάστου τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐκλελεγμένου ὀνόματος. Ἀριθμουμένων δ' ἔπειτα τῶν κοινοτήτων, παρ' αἷς ἕκαστον αὐτῶν ἐξελέχθη, κηρύττονται ὡς νόμιμοι ἐκλογεῖς δι' ὅλον τὸν καζᾶν ἐκεῖνα τὰ ἓξ ὀνόματα, ὅσα παρὰ ταῖς πλειοτέραις αὐτῶν ἔλαβον λευκὰς ψήφους.

Τῆς τοιαύτης τῶν ψήφων διαλογῆς συντάττεται τότε πρακτικόν, ὅπερ ὑπογράφεται μὲν ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν τῆς ὁμηγύρεως ταύτης, σημαίνεται δὲ τῇ τε ἐκκλησιαστικῇ καὶ τῇ μουχταρικῇ σφραγίδι, καὶ ἀποστέλλεται πρὸς τὸν μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ πρὸς τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ, ὁμοῦ μὲ τὰ τῶν δημογεροντιῶν τῶν κοινοτήτων ἐκλεκτήρια πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ τακτικοῦ τῆς γενομένης ἐκλογῆς.

Ἄρθρον 88. Λαβὼν τὰ παρ' ἑκάστου καζᾶ ἐκλεκτήρια ταῦτα ἔγγραφα ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ, ἀφοῦ μετὰ

Digitized by Google

τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου τῆς ἐπαρχίας παρατηρήσῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ τὸ τακτικὸν αὐτῶν, ἐνεργεῖ τὴν σύνταξιν πρακτικοῦ περὶ τούτου, καὶ τὰ μὲν ἐκλεκτήρια ἐκεῖνα παρακατατίθεται καὶ φυλάττει ἐν τοῖς ἀρχείοις, γράφει δὲ πρὸς ἕκαστον τῶν ἀναγνωρισθέντων ἐκλογέων ἐπίσημον ἀπόδειξιν περὶ τούτου, μεθ' ἧς οὗτος θέλει παρουσιάζεσθαι ὁσάκις ἐν τῇ ἑπομένῃ πενταετίᾳ προσκαλεῖται εἰς ἐκλογικὴν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρχίας συνέλευσιν.

Ἄρθρον 89. Ἐὰν ἐν τῷ διαστήματι τῆς πενταετίας ἐκλογεύς τις ἀποθάνῃ ἢ ἀποδημήσῃ, τοῦτο δηλοποιεῖται ἀμέσως εἰς τὸν μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας, ὅστις συγκαλῶν τὰ μέλη τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου ἐνεργεῖ τὴν παρ' αὐτῶν ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ ἐκλογὴν τοῦ ἑνὸς ἐξ ἐκείνων, ὅσοι κατὰ τὴν προλαβοῦσαν γενικὴν τῶν ἐκλογέων ἐκλογὴν εἶχον λάβῃ λευκὰς ψήφους παρὰ τῶν διαφόρων κοινοτήτων τοῦ καζᾶ, εἰς ὃν ὁ ἀντικατασταθησόμενος ἀνῆκεν. Ὁ δ' οὕτως ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν συμβουλίων ἐκλεχθεὶς ἔσται ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος ἢ τοῦ ἀποδημήσαντος ἐκλογεὺς μόνον μέχρι τῆς ἐκπνεύσεως τῆς τρεχούσης πενταετίας, ὁπότε παύει μὲν αὐτοῦ ἡ πρόσκαιρος ἐντολή, δύναται δὲ καὶ πάλιν διὰ τὴν ἑπομένην πενταετίαν νὰ ἐκλεχθῇ εἰς τὰς κατὰ τὰ ἄρθρα 86 καὶ 87 γενικὰς ἐκλογάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν κατ' ἐνορίαν ἱερέων

Ἄρθρον 90. Προκειμένου νὰ ἐκλεχθῇ ἱερεὺς εἰς μίαν ἐνορίαν, συγκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἐν τῇ αὐτῇ ἐνορίᾳ ἐκ τῶν κληρικῶν πάντες οἱ ἐνυπάρχοντες ἱερεῖς καὶ διάκονοι, καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν οἱ κτηματίαι, οἱ πρόκριτοι καὶ εὐπαίδευτοι ἄνδρες τῆς ἐνορίας ταύτης εἰς ἐκλογικὴν συνέλευσιν, ἥτις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ

Digitized by Google

ἐπιτρόπου τοῦ ῥηθέντος ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἐκλέγει ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν ἕνα ἐκ τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἱερατεύσωσιν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐνονορίαν· τῆς ἐκλογῆς δὲ ταύτης συντάττεται ἀμέσως διπλοῦν πρακτικὸν, τὸ μὲν ἐν τῷ κώδηκι τῆς ἐκκλησίας, τὸ δὲ ἐν ἰδίῳ χάρτῃ γεγραμμένον, ἀμφότερα δὲ ὑφ' ἁπάντων τῶν ἐκλογέων ὑπογράφονται, καὶ τὸ ἐν ἰδίῳ χάρτῃ γενόμενον ἀποστέλλεται ἀμέσως τῷ ἐπισκόπῳ ἢ μητροπολίτῃ μὲ ἀναφορὰν παρακλητικὴν, ἵνα ἐπικυρώσας καταστήσῃ τὸν ἐκλεγέντα ἱερέα τῆς ἐκκλησίας.

Ἄρθρον 91. Ὁ ἐκλεχθησόμενος πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ἑπόμενα προσόντα:

α') νὰ ᾖ ὑπήκοος ὀθωμανὸς

β') νὰ ἔχῃ ἡλικίαν τουλάχιστον 25 ἐτῶν

γ') νὰ ᾖ τὸ γένος βούλγαρος, ἐὰν ἡ ἐνορία ᾖ καθαρῶς βουλγαρική, νὰ γινώσκῃ δὲ ἀκριβῶς τήν τε βουλγαρικὴν καὶ τὴν γραικικὴν γλῶσσαν, ἐὰν ᾖ μικτὴ ἐκ βουλγάρων καὶ γραικῶν

δ') νὰ ἔχῃ κἄποιαν παιδείαν καὶ γνῶσιν ἀκριβῆ τουλάχιστον στοιχειώδη, τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῶν τελετῶν αὐτῆς

ε') νὰ διακρίνεται ἐπὶ ὀρθότητι φρονημάτων περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν

ς') νὰ ἔχῃ φρόνησιν καὶ βίον ἀνεπίληπτον

ζ') νὰ χαίρῃ ὑπόληψιν καλοῦ καὶ τιμίου ἀνθρώπου παρά τε τοῖς ἔσω καὶ τοῖς ἔξω

η') νὰ φέρῃ ἔγγραφον ἀπόδειξιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐξομολογηθεὶς οὐδόλως κωλύεται τοῦ χειροτονηθῆναι.

Ἄρθρον 92. Ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης, ἅμα λαβὼν τὴν ἀναφορὰν καὶ τὸ πρακτικὸν τῆς ἐκλογῆς, συγκαλεῖ

Digitized by Google

ἀμέσως παρ' ἑαυτῷ τό τε ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸ λαϊκὸν συμβούλιον, καὶ ἀναγνωσθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων τῆς ῥηθείσης ἀναφορᾶς, ἐὰν ὁ ἐκλεχθεὶς εὑρεθῇ ἔχων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἐγένετο τακτικῶς, γίνεται τούτου πρακτικὸν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρακτικοῦ τούτου ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης ἐνεργεῖ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τὰ τῆς χειροτονίας καὶ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτοῦ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐνορίαν. Εἰ δὲ μὴ, ἀπαντᾷ πρὸς τὴν ἐνορίαν ἵνα ποιήσηται νέαν ἐκλογήν.

Ἄρθρον 93. Ἐὰν πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ παρουσιασθῇ ἀναφορὰ ὑπὸ πέντε τουλάχιστον ἐνοριτῶν ὑπογεγραμμένη καὶ περιέχουσα λόγους ῥητοὺς, οἵτινες, ἐὰν ὦσιν ἀληθεῖς, κωλύουσι τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, αὕτη μὲν ἀναβάλλεται, προσκαλοῦνται δὲ ὅσον οὔπω οἱ ἀναφερόμενοι, καὶ εἰ δέοι ὁ κατηγορούμενος ὑποψήφιος, ἵνα ἐνώπιον τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἀποδείξωσι τὸ βάσιμον τῆς κατηγορίας αὐτῶν. Καὶ εἰ μὲν ἀποδείξωσιν αὐτὴν ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης διατάττει νέαν ἄλλου προσώπου ἐκλογήν. Εἰ δὲ μὴ, ἐνεργεῖ τὰ τῆς χειροτονίας. Ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς περιπτώσεσι γίνεται τῆς συνεδριάσεως πρακτικὸν αἰτιολογημένον, ἐφ' οὗ ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης ἐνεργεῖ.

Digitized by Google

ΤΙΤΛΟΣ Β'

Περὶ δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων καὶ περὶ ἁρμοδιότητος ἢ δικαιοδοσίας τοῦ προσωπικοῦ τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας

—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Περὶ δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων

Ἄρθρον 94. Ὁ *ἔξαρχος μετὰ τῆς Συνόδου ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἕκαστος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, δικαιοῦνται καὶ ὀφείλουσιν ἐξ ἴσου νὰ πράττωσι πάνθ' ὅσα ἐπιτρέπεται καὶ ἐπιβάλλεται αὐτοῖς ὡς ἐπισκόποις καὶ ποιμέσι τοῦ τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν κληρωθέντος χριστιανικοῦ λαοῦ, ἰδίως δὲ τὰ ἑπόμενα:*

α') νὰ ἐκπληρῶσι μετὰ ζήλου καὶ ἀκριβείας τὴν θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῶν ὑπηρεσίαν ὡς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἐπιβαλλομένην

β') νὰ διάγωσιν ἀμέμπτως καὶ παραδειγματικῶς, καὶ νὰ φέρωνται πρὸς πάντας μετ' ἀρχιερατικῆς ἀξιοπρεπείας, ἐξιδιασμένης εὐμενείας, καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος

γ') νὰ φυλάττωσι καὶ προστατεύωσι τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτῶν

δ') νὰ διατηρῶσι τὰς θρησκευτικὰς τελετάς, καὶ τὴν εὐπρέπειαν καὶ εὐταξίαν ἐν τοῖς ναοῖς καὶ τοῖς μοναστηρίοις

ε') νὰ ἐπισκέπτωνται προσωπικῶς ἢ δι' ἀξίου ἀντιπροσώπου τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν ὅλην, ἢ ἐὰν τοῦτο διὰ τὸ μέγεθος αὐτῆς ᾖ ἀδύνατον, ἐν μέρει καὶ κατὰ σειράν, ὥστε νὰ τελειώσῃ τὴν περιοδείαν ὅλης τῆς

Digitized by Google

ἐπαρχίας ἐντὸς δύο ἐτῶν, ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον μανθάνοντες τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα εὐκολώτερον καὶ ἐπιτυχέστερον διορθῶσι τὰ κακῶς ἔχοντα

ς') νὰ διδάσκωσι καὶ νουθετῶσιν ἰδίᾳ τε καὶ ἐπ' ἐκκλησίας τὸν ὑπ' αὐτοὺς κλῆρον καὶ λαὸν ἐπὶ τῷ εἶναι αὐτοὺς πιστοὺς πρὸς τὴν κραταιὰν βασιλείαν, καὶ ἐπὶ τῷ καταστῆσαι αὐτοὺς νοερῶς τε καὶ ἠθικῶς πάντοτε καλλιτέρους

ζ') νὰ προτρέπωσι δραστηρίως τὰς χριστιανικὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῶν κοινότητας εἰς σύστασιν σχολείων, καὶ τοὺς χριστιανοὺς ἰδίως εἰς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων των εἴς τε τὴν κοσμικὴν καὶ τὴν θρησκευτικὴν παιδείαν

η') νὰ μὴ παιδεύουν ἐκκλησιαστικῶς τοὺς πταίοντας ἢ μετὰ προηγουμένην κατὰ νόμον καὶ κανόνα ἀπόφασιν τοῦ ἁρμοδίου ἱεροῦ ἢ λαϊκοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 95. Ὁ ἔξαρχος, ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Συνόδου καὶ οἱ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἄνευ τῆς τοῦ παρ' αὐτοῖς ἱεροῦ συμβουλίου, δὲν δικαιοῦνται νὰ ἀποφασίσωσιν ἢ ἐκτελέσωσιν οὐδέν. Καὶ τὸ ἀνάπαλιν ἡ Σύνοδος ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐξάρχου προέδρου αὐτῆς ἢ ἑνὸς ἐπιτρόπου, καὶ τὸ ἱερὸν συμβούλιον ἄνευ τῆς τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, καὶ ἐν περιπτώσει κωλύματος, ἄνευ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐτῶν, δὲν δύνανται νὰ ἀποφασίσωσιν ἢ ἐκτελέσωσιν οὐδὲν, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν. Τὰ αὐτὰ ὁρίζονται καὶ περὶ τοῦ ἐξάρχου ὡς πρὸς τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον, καὶ ἑκάστου τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ὡς πρὸς τὸ παρ' αὐτοῖς λαϊκὸν συμβούλιον, καὶ τ' ἀνάπαλιν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους τὸ ἐκτελεστικὸν ἀνήκει πάντοτε εἰς τὸν ἔξαρχον, τὸν μητροπολίτην, καὶ τὸν ἐπίσκοπον.

Ἄρθρον 96. Ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς Συνόδου καὶ ταῖς χοροστασίαις οἱ μητροπολῖται προΐστανται τῶν ἐπισκόπων· μεταξὺ δὲ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων προΐσταν-

Digitized by Google

ται οἱ ἀρχαιότεροι κατὰ τὴν χειροτονίαν. Ἀνάλογος τάξις φυλάττεται καὶ ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῶν ἱερῶν συμβουλίων.

Ἄρθρον 97. Ὁ πρόεδρος τῆς Συνόδου διευθύνει τὰς συνεδριάσεις ἀπαθῶς καὶ εὐμενῶς, διατηρεῖ τὴν εὐταξίαν καὶ εὐσχημοσύνην, καὶ κωλύει ἐν αὐτῇ πάντα λόγον καὶ πᾶσαν πρᾶξιν ἀπρεπῆ καὶ σκανδαλώδη ἐκ μέρους οἱουδήτινος προσώπου, καὶ ἰδίως τῶν συνοδικῶν μελῶν, χωρὶς ὅμως καὶ αὐτὸς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἑαυτὸν τοιούτους λόγους ἢ τοιαύτας πράξεις προσβαλλούσας τὴν Σύνοδον, ἤ τι μέλος αὐτῆς.

Τὰ αὐτὰ ὁρίζονται καὶ περὶ τοῦ προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῶν τε ἱερῶν καὶ τῶν λαϊκῶν συμβουλίων.

Ἄρθρον 98. Τὰ μέλη τῆς Συνόδου, ὡς καὶ τὰ μέλη τῶν τε ἱερῶν καὶ τῶν λαϊκῶν συμβουλίων, ὀφείλουσι νὰ σέβωνται καὶ τιμῶσιν, ὡς εἰκὸς, τὸν πρόεδρον αὐτῶν, πειθόμενα εἰς τὰς ἐμφρόνους εἰσηγήσεις καὶ ὁδηγίας αὐτοῦ, καὶ, μηδόλως παρεκτρεπόμενα τῶν καθηκόντων αὐτῶν, νὰ προσφέρωνται ἐντός τε καὶ ἐκτὸς τῶν συνεδριάσεων μετὰ τῆς ἀνηκούσης ἀξιοπρεπεείας καὶ εὐσχημοσύνης, ἀποφεύγοντες πάντα λόγον καὶ πᾶν κίνημα δυνάμενον νὰ προξενήσῃ σκάνδαλον, νὰ ταράξῃ τὴν εὐταξίαν, ἢ νὰ προσβάλῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ προέδρου ἤ τινα τῶν συναδέλφων αὐτῶν.

Ἄρθρον 99. Ἐν περιπτώσει παραβάσεως τῶν ἄρθρων 95 καὶ 98 ὁ πρόεδρος μετὰ ματαίαν νουθεσίαν τοῦ παραβάτου, ἰδίᾳ τε καὶ ἐν συνεδριάσει, δύναται, τῇ γνώμῃ τῶν λοιπῶν μελῶν, νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ τὸν ἀνήκοντα πειθαρχικὸν κανόνα.

Ἄρθρον 100. Ἐν περιπτώσει παρεκτροπῆς τοῦ προέδρου τῆς Συνόδου ἐναντίον τῶν ἄρθρων 95 καὶ 97 ἢ ἐν γένει τοῦ κανονισμοῦ, τὰ μέλη τῆς Συνόδου ποιοῦσιν αὐτῷ κατὰ πρῶτον εὐσχήμους παρατηρήσεις πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ πράγματος· ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ, εἰδοποιοῦσι περὶ τούτου τὰ μέλη τοῦ

Digitized by Google

ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ἅπερ παρεμβαίνοντα, μετέρχονται εὐσχήμως πᾶν διαλλακτικὸν μέσον καὶ καταβάλλουσι πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ἀτόπου.

Τὰ αὐτὰ ὁρίζονται καὶ εἰς τὴν παρεκτροπὴν τοῦ προέδρου ὡς πρὸς τὰ μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ὁπότε ἐν ἀποτυχίᾳ τῶν παρατηρήσεων τούτων παρεμβαίνουσιν εἰς ἐπανόρθωσιν τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐάν, παρ' ἐλπίδα μετὰ τὰς προσπαθείας ἀμφοτέρων τούτων τῶν σωμάτων, ὁ πρόεδρος ἐπιμένῃ εἰς τὴν παρεκτροπὴν αὐτοῦ, τότε τὰ δύο σώματα συνεδριάζοντα ὁμοῦ προσπαθοῦσι καὶ πάλιν νὰ μεταπείσωσι τὸν πρόεδρον, καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ ποιοῦσι πρακτικὸν, ὅπερ διαβιβάζουσι μὲ ἀναφοράν των πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, ἧς περιμένεται ἡ ἀπόφασις περὶ τῆς ἐντὸς τῶν καθηκόντων αὐτοῦ περιστολῆς, ἢ τῆς παύσεως τοῦ ἐξαρχιακοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ.

Ἄρθρον 101. Τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ὡρισμένα ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὰς παρεκτροπὰς ἢ παραβάσεις μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου προέδρου τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων· ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ τῆς ὁμοθύμου προσπαθείας ἀμφοτέρων, τὸ γενησόμενον πρακτικὸν διαβιβάζεται, εἰ μὲν ἐπίσκοπος, πρὸς τὸν μητροπολίτην· εἰ δὲ μητροπολίτης, πρὸς τὸν ἔξαρχον, διὰ τὰ περαιτέρω τῆς δίκης.

Ἄρθρον 102. Ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἐπίσκοποι μετὰ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων συσκέπτονται καὶ ἀποφασίζουσιν ὁμοφώνως ἢ κατὰ πλειονοψηφίαν ἀπόλυτον ἐπὶ πασῶν τῶν συμπιπτουσῶν ὑποθέσεων· ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας, προτιμᾶται ἡ γνώμη ἡ ἔχουσα τὴν ψῆφον τοῦ προέδρου.

Ἄρθρον 103. Τὰ πρακτικὰ πάσης συνεδριάσεως κρατοῦνται παρὰ τοῦ γραμματέως, καὶ συνταττόμενα αἰτιολογη-

Digitized by Google

μένως ἐπὶ τὸ τακτικώτερον, ἀναγινώσκονται ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιούσης συνεδριάσεως, ἀντιγράφονται ἀκολούθως ἐν κώδηκι, καὶ ὑπογράφονται παρά τε τοῦ προέδρου καὶ ὅλων τῶν μελῶν ὅσα ἔλαβον μέρος αὐτῆς. Ἀντίγραφα δὲ τῶν ἀποφάσεων καὶ γνωμοδοτήσεων, δι' ὑπογραφῆς τοῦ γραμματέως ἐπικεκυρωμένα, καὶ τῇ σφραγίδι τοῦ ἀποφασίσαντος συμβουλίου ἢ Συνόδου σεσημασμένα, πέμπονται τῷ ἀνήκοντι ἐπισκόπῳ, μητροπολίτῃ, ἢ ἐξάρχῳ, ὅστις ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ αὐτὰς ἄνευ οὐδεμιᾶς προφάσεως, ἀντιλογίας, ἢ ἀναβολῆς.

Ἄρθρον 104. Ἄνευ ῥητῆς ἀδείας τῆς ἱερᾶς Συνόδου οἱ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι δὲν δύνανται νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν ἕδραν τῆς Ἐξαρχίας, οὔτε νὰ διαμένωσιν ἐν αὐτῇ ὀλίγον ἢ πολύ, οὔτε καὶ ἐπ' ἀδείᾳ διαμένοντες νὰ ἐπισκέπτωνται ὑψηλὸν τῆς κυβερνήσεως πρόσωπον. Ὡσαύτως δὲν δύνανται νὰ μεταβαίνωσιν εἰς ἐπαρχίαν μὴ ἀνήκουσαν αὐτοῖς ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπου. Πάντα ταῦτα ἀπαγορεύονται αὐτοῖς ἐπὶ ποινῇ κανονικῇ καὶ ἐκκλησιαστικῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Περὶ ἁρμοδιότητος καὶ δικαιοδοσίας τῆς ἱερᾶς Συνόδου

Ἄρθρον 105. Εἰς τὴν ἁρμοδιότητα καὶ δικαιοδοσίαν τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἀνήκουσιν ἐν γένει, διοικητικῶς μὲν ἡ ἀνωτέρα ἐπίβλεψις, καὶ ἡ ἐπὶ τὸ βέλτιον διάταξις καὶ διευθέτησις· δικαστικῶς δέ, ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 12 τελεσίδικος ἀπόφασις ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ὑποθέσεων, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν ἑπομένων:

α΄) ἐπὶ τῶν δογμάτων τῆς θρησκείας καὶ ἐπὶ τῆς περὶ αὐτῶν πιστῆς καὶ ὀρθῆς διδασκαλίας

β΄) ἐπὶ τῆς θείας λατρείας κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας

Digitized by Google

γ΄) ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου κλήρου

δ΄) ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν λαὸν θρησκευτικῆς διδαχῆς ἄνευ οὐδεμιᾶς προσβολῆς τοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν νόμων τοῦ βασιλείου κράτους

ε΄) ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας τῶν κατωτέρων κληρικῶν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, καὶ ἐπὶ τῆς μετ' εὐμενείας προσαγωγῆς τῶν ἀνωτέρων πρὸς τοὺς κατωτέρους

ς΄) ἐπὶ τῆς πνευματικῆς δοκιμασίας, καὶ τῆς χειροτονίας τῶν μελλόντων ἱερατεῦσαι ἢ ἀρχιερατεῦσαι

ζ΄) ἐπὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν καθηκόντων, ὅσα ὁρίζονται ὑπὸ τῶν δογμάτων καὶ τῶν δογματικῶν βιβλίων, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτων θεμελιωμένου κανονισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας

η΄) ἐπὶ τῆς καθιερώσεως τῶν ἱερῶν ναῶν.

Ἄρθρον 106. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος ὀφείλει ὁμοίως:

α΄) νὰ φροντίζῃ ἐνδελεχῶς περὶ συστάσεως ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων διὰ τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς εἰς τὸν κλῆρον εἰσελευσομένους, καὶ περὶ ἐκτυπώσεως καὶ προμηθείας τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων εἰς τὰς ἐκκλησίας, τῇ συμπράξει τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου

β΄) νὰ ἐπιτηρῇ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐν τῇ Ἐξαρχίᾳ διατήρησιν τῶν παρὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρεσβευομένων θείων δογμάτων. Ὅταν δὲ θετικῶς πληροφορηθῇ, ὅτι ὁποιος δήποτε ἄνθρωπος ἐπιχειρεῖ νὰ ταράξῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἐξαρχίας δι' ἑτεροδιδασκαλίας, προφορικῶς ἢ γραπτῶς, διὰ προσηλυτισμοῦ ἢ ἄλλως, ἡ Σύνοδος θέλει ζητεῖ τὴν παῦσιν τοῦ κακοῦ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς καὶ ἐκδίδει συμβουλευτικὰ ἐπὶ τούτῳ ἔγγραφα πρὸς τὸν λαὸν εἰς ἀποφυγὴν τῆς ἐκ τῶν τοιούτων τῇ θρησκείᾳ προσγινομένης βλάβης

γ΄) νὰ ἐπιτηρῇ ὁμοίως εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν εἰς χρῆ-

Digitized by Google

σιν τῆς νεολαίας καὶ τοῦ κλήρου, εἴτε ἐντὸς τῆς Ἐξαρχίας δημοσιευομένων, εἴτε ἔξωθεν εἰσαγομένων βιβλίων, τῶν πραγματευομένων περὶ πραγμάτων θρησκευτικῶν. Ὅταν δὲ πληροφορηθῇ, ὅτι τοιαῦτα βιβλία περιέχουσί τι ἐναντίον ἢ βλαβερὸν ὡς πρὸς τὰ δόγματα, τὰ ἱερὰ μυστήρια, τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τὰς ἱερὰς παραδόσεις, καὶ τὰς ἱερὰς τελετὰς τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τότε, συνεννοουμένη μετὰ τοῦ ἐξαρχικοῦ συμβουλίου, αὐτῶν μὲν ἀπαγορεύει τὴν χρῆσιν καὶ ἀνάγνωσιν ἐν τοῖς σχολείοις καὶ ἀλλαχοῦ, τὸν δὲ συγγραφέα, ἐκδότην, ἢ βιβλιοπώλην αὐτῶν καταγγέλλει πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν διὰ νὰ ἐνεργηθῶσι κατ' αὐτῶν τὰ περὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένα, ἐπιτιμᾷ δὲ αὐτοὺς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, ἐὰν ὦσι κληρικοὶ

δ') νὰ ἐπαγρυπνῇ ὡσαύτως εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ παραδόσεων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· εἰς τὴν θείαν λατρείαν· εἰς τὴν κατὰ τὸ πνευματικὸν μέρος κατάστασιν τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων· εἰς τὴν εὐπρέπειαν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν εὐταξίαν τῶν ἱερῶν τελετῶν· εἰς τὴν εὐκοσμίαν τοῦ ἱεροῦ κλήρου, τὸ ὁμοιόμορφον καὶ εὔσχημον τῆς ἐνδυμασίας αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν αὐτοῦ· εἰς τὸ νὰ διατηρῶσιν οἱ ἱερωμένοι καὶ μοναχοὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἱεροῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, νὰ μὴ ἱεροπράττωσι παρ' ἐνορίαν, νὰ μὴ περιφέρωνται, δίκην ἐπαίτου, ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον λόγῳ ἐνδείας ἢ ἄλλης τινος αἰτίας, καὶ νὰ μὴ ἀσχολῶνται ἢ ἀναμιγνύωνται εἰς πολιτικὰ καὶ κοσμικὰ πράγματα ἐναντίον τῶν ἀπαγορευόντων ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, παρεκτὸς τῆς ὑπηρεσίας, ἥτις ἐπιβάλλεται αὐτοῖς ὑπὸ τῶν πολιτικῶν νόμων

ε') νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως τὰς περὶ πνευματικῶν πραγ-

Digitized by Google

μάτων καὶ περὶ ἀθεμίτων γάμων ὑποθέσεις, καὶ τὰς μεταξὺ κληρικῶν διενέξεις.

Ἄρθρον 107. Τὰς *κατ' ὀφειλὴν ἢ προαίρεσιν πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὰς κοινότητας τῆς Ἐξαρχίας ἀποτεινομένας ἐγκυκλίους ὁ ἔξαρχος καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος θέλουσιν ἐκδίδει ἀφοῦ προηγουμένως συνεννοηθῶσι περὶ τούτων μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.*

Ἄρθρον 108. *Ὅ τε ἔξαρχος καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος δὲν δύνανται νὰ ἐκδώσωσι προσωπικὸν κατὰ λαϊκοῦ ἀφορισμὸν, εἰμὴ μετὰ προηγουμένην ἐπίσης συνεννόησιν αὐτῶν μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.*

Ἄρθρον 109. *Ὡσαύτως ὁ ἔξαρχος καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος δὲν δύνανται ἐπὶ οὐδενὶ λόγῳ καὶ ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει νὰ ζητήσωσιν ἐγγράφως ἢ προφορικῶς χρηματικὰς βοηθείας ἢ συνεισφορὰς παρ' οὐδενὸς, εἰμὴ μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν αὐτῶν μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γʹ

Περὶ ἁρμοδιότητος καὶ δικαιοδοσίας τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου

Ἄρθρον 110. *Εἰς τὴν ἁρμοδιότητα καὶ δικαιοδοσίαν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου ἀνήκει ἐν γένει, διοικητικῶς μὲν ἡ ἀνωτέρα ἐπίβλεψις καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον διάταξις καὶ διευθέτησις, δικαστικῶς δὲ ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 13 τελεσίδικος ἀπόφασις ἐπὶ ὑλικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς Ἐξαρχίας ὑποθέσεων· ἰδίως δὲ δικαιοῦται καὶ ὑποχρεοῦται:*

αʹ) νὰ φροντίζῃ περὶ συστάσεως καὶ καλῆς ὀργανώσεως σχολείων κατωτέρων τε καὶ ἀνωτέρων καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἐξαρχίας, ἔτι δὲ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῷ μετοχίῳ πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τῆς βουλγαρικῆς νεολαίας

βʹ) νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς βελτιώσεως καὶ ἀναπτύξεως

Digitized by Google

τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, περὶ ἐθνικοῦ τυπογραφείου, περὶ ἐθνικῆς βουλγαρικῆς ἐφημερίδος, περὶ εἰσαγωγῆς τῶν καλλιτέρων ἐπιστημονικῶν, φιλολογικῶν, καὶ ἠθικῶν βιβλίων, καὶ περὶ συστάσεως τῶν ἀξιωτέρων καὶ φρονιμοτέρων διδασκάλων εἰς τὰ σχολεῖα· καὶ ἐν γένει περὶ παντὸς μέσου καὶ μέτρου τῆς ἀναπτύξεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς προόδου τῶν βουλγάρων μετὰ πίστεως πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν

γ΄) νὰ γνωμοδοτῇ καὶ φροντίζῃ μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς κατὰ τὸν Βαλατᾶν *ἐν* Κωνσταντινου*πόλει βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, περὶ ἀνεγέρσεως ἱερατικῶν σχολείων, ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, νοσοκομείων καὶ λοιπῶν κοινωφελῶν καταστημάτων εἰς ὡρισμένα μέρη διὰ τοὺς βουλγάρους, καὶ νὰ εὐκολύνῃ τὴν πρὸς ταῦτα τυχὸν ἀπαιτουμένην ἄδειαν καὶ σύμπραξιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς*

δ΄) νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς καλῆς οἰκονομίας καὶ διαχειρίσεως τῶν προσόδων καὶ ἐξόδων καὶ τῆς λοιπῆς περιουσίας τοῦ κοινοῦ τῆς Ἐξαρχίας, *καὶ νὰ ἐπιτηρῇ καὶ θεωρῇ τοὺς κοινοὺς* λογαριασμοὺς *αὐτῆς*

ε΄) νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν κοινῶν τῆς Ἐξαρχίας *καταστημάτων, καὶ νὰ προσδιορίζῃ τοὺς μισθοὺς τῶν γραμματέων καὶ* λοιπῶν *ἐμμίσθων ὑπαλλήλων αὐτῶν, οὓς πάντας, ὑπὸ τοῦ συμβουλίου ἐκλεγομένους, διορίζει ἐγγράφως ὁ ἔξαρχος*

ϛ΄) νὰ ἐπιβλέπῃ μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων καὶ ἐξόδων, καὶ ἐν γένει τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ κοινοῦ τῶν μητροπόλεων, ἐπισκοπῶν, μοναστηρίων καὶ ἐκκλησιῶν καὶ νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως τὰς ἐξ αὐτῶν πηγαζούσας διαφορὰς

ζ΄) νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως τὸ ὑλικὸν καὶ πραγματικὸν

Digitized by Google

μέρος τῶν διαζυγίων, τοῦ πνευματικοῦ μένοντος ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κατὰ κανόνα τελεσίδικον κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου

η΄) νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως τὰς περὶ τῶν ἀρραβώνων ἢ ὑποσχέσεως γάμου διαφοράς, καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν, προικοσυμφώνων, καὶ λοιπῶν δωρητηρίων διενέξεις

θ΄) νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὸ ἄρθρον 14 πάσας τὰς μικτὰς λεγομένας ὑποθέσεις

ι΄) νὰ συνιστᾷ, ἐγκρίνῃ καὶ κανονίζῃ μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τὰς ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς μὴ ἀπαγορευομένας ἐκκλησιαστικὰς ἑορτὰς καὶ τελετὰς

ια΄) νὰ γνωμοδοτῇ περὶ τοῦ ὠφελίμου καὶ ἀναγκαίου τῆς ἐκδόσεως ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν, προσωπικῶν ἀφορισμῶν, καὶ χρηματικῶν συνεισφορῶν, συμφώνως πρὸς τοῖς ἄρθροις 107, 108 καὶ 109 τοῦ παρόντος κανονισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Περὶ ἁρμοδιότητος καὶ δικαιοδοσίας τῶν κατ᾽ ἐπαρχίας ἱερῶν καὶ λαϊκῶν συμβουλίων

Ἄρθρον 111. Οἵαν ἁρμοδιότητα καὶ δικαιοδοσίαν ἔχουσιν ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον ὡς πρὸς ὅλον τὸ θέμα τῆς Ἐξαρχίας, τὴν αὐτὴν ἔχουσι καὶ ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ τὰ ἱερὰ καὶ λαϊκὰ συμβούλια ὡς πρὸς μόνην τὴν ἐπαρχίαν, τηρουμένων τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 13 καὶ 14 ἐκπεφρασμένων ὅρων. Ὅθεν τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις δύο τίτλοις περὶ τῆς ἁρμοδιότητος καὶ δικαιοδοσίας ἐκείνων ὡρισμένα ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὰ συμβούλια ταῦτα, ἐντὸς τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 107, 108 καὶ 109 διαλαμβανομένων πράξεων, ἅπερ ἀνάγονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Περὶ ἁρμοδιότητος ἐπὶ δικῶν κατὰ μητροπολίτου, ἐπισκόπου καὶ ἄλλων κληρικῶν

Ἄρθρον 112. Ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐγκλημάτων οἱ μητροπολῖται ἐπίσκοποι καὶ λοιποὶ κληρικοὶ κατηγοροῦνται ὑπὸ μόνων ὁμοδόξων καὶ εὐϋπολήπτων ἀνθρώπων· δικάζονται δὲ οἱ κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι, πρωτοδίκως μὲν παρὰ τοῦ ἱεροῦ συμβουλίου, τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου, ἐφεσίμως δὲ, οἱ μὲν ἐξ ἐπισκόπου ἐξαρτώμενοι κληρικοὶ παρὰ τοῦ ἱεροῦ συμβουλίου τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου· οἱ δ' ἐκ μητροπολίτου ἐξαρτώμενοι κληρικοί τε καὶ ἐπίσκοποι παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου· ἀκυρωτικῶς δὲ καὶ τελεσιδίκως ἑκάτεροι παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου· οἱ δὲ μητροπολῖται δικάζονται πρωτοδίκως τε καὶ τελεσιδίκως παρὰ μόνης τῆς ἱερᾶς Συνόδου.

Ἄρθρον 113. Ἐπὶ πραγματικῶν καὶ χρηματικῶν ὑποθέσεων οἱ μητροπολῖται, ἐπίσκοποι, καὶ λοιποὶ κληρικοὶ ἐνάγονται ὑπὸ οἱουδήποτε προσώπου. Δικάζονται δὲ οἱ κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι, πρωτοδίκως μὲν παρὰ τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἱεροῦ καὶ λαϊκοῦ συμβουλίου, τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου. Ἐφεσίμως δὲ, οἱ μὲν ἐξ ἐπισκόπου ἐξαρτώμενοι κληρικοὶ παρὰ τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἱεροῦ καὶ λαϊκοῦ συμβουλίου τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου· οἱ δὲ ἐκ μητροπολίτου ἐξαρτώμενοι κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ἀκυρωτικῶς δὲ ἑκάτεροι παρὰ τῶν δύο τούτων σωμάτων· οἱ δὲ μητροπολῖται δικάζονται πρωτοδίκως τε καὶ τελεσιδίκως παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 114. Εἰς τοὺς ἐνόχους ἐγκλήματος ἢ κακοπρα-

Digitized by Google

γιας ἀποδεδειγμένους κληρικοὺς ἐπιβάλλονται αἱ ἑπόμεναι ποιναί:

α΄) ἀργία πάσης ἱεροπραξίας, μετὰ ἢ ἄνευ στερήσεως τῶν κληρικῶν προσόδων τοῦ τιμωρουμένου, ἐπὶ χρόνον ὡρισμένον

β΄) σωματικὸς περιορισμὸς ἐντὸς μοναστηρίου ἢ ἄλλου διὰ τοὺς κληρικοὺς ὡρισμένου σωφρονιστικοῦ καταστήματος, ἐπὶ χρόνον ὡσαύτως ὡρισμένον

γ΄) ἀπότισις ποσοῦ διπλασίου τῶν ὅσα τυχὸν ὁ τιμωρούμενος ἔλαβεν, ἐναντίον τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν πολιτικῶν νόμων ἢ τοῦ παρόντος κανονισμοῦ. Ἐκ τοῦ διπλασίου τούτου ποσοῦ τὸ μὲν ἥμισυ ἀποδοθήσεται πρὸς ἐκεῖνον, παρ᾿ οὗ κακῶς ἐλήφθη· τὸ δ᾿ ἕτερον ἥμισυ δοθήσεται εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον τῆς Ἐξαρχίας ἢ τῆς ἐπαρχίας, ὅπου ἡ ἀπόφασις ἐγένετο

δ΄) ἀφορισμὸς προσωπικὸς εἰς τὰς παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων προβλεπομένας περιπτώσεις

ε΄) καθαίρεσις ὁμοίως εἰς τὰς παρὰ τῶν κανόνων προβλεπομένας περιπτώσεις, καὶ κατὰ τὰς ὑπ᾿ αὐτῶν ὁριζομένας διατυπώσεις

ϛ΄) παῦσις τῆς ὑπηρεσίας ἄνευ καθαιρέσεως.

Ἄρθρον 115. Ἀπόφασις περὶ παύσεως, ἄνευ καθαιρέσεως, μητροπολίτου, ἢ ἄλλου κληρικοῦ, γίνεται διὰ μίαν ἢ πλειοτέρας ἐκ τῶν ἑπομένων τεσσάρων αἰτιῶν:

α΄) ἐὰν ἔπραξεν ἢ ἐνήργησέ τι πρὸς ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων ἢ τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ βασιλείου κράτους, παρεκτὸς τῆς ποινῆς τῆς ὑπὸ τῶν νόμων τούτων ὁριζομένης

β΄) ἐὰν συνώμωσεν ἢ ἐνήργησέ τι λάθρα ἢ ἀναφανδὸν πρὸς ἀνατροπὴν καὶ κατάργησιν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἢ πρὸς ὑποταγὴν αὐτῆς ἢ ἐπαρχίας τινος αὐτῆς εἰς ἄλλην Ἐκκλησίαν

Digitized by Google

γ') ἐὰν ἔπραξεν ἢ ἐνήργησέ τι πρὸς κατάργησιν τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ὁλικῶς ἢ μερικῶς· δι' ἁπλῆν δὲ παράβασιν αὐτοῦ δὲν παύεται μέν, τιμωρεῖται δὲ ἀναλόγως

δ') ἐὰν ἡ παρὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας ἢ τοὺς νόμους τοῦ κράτους κακὴ διαγωγὴ αὐτοῦ κατέστη σκάνδαλον καὶ ἐπέσυρεν ἐπ' αὐτοῦ γενικὴν μομφὴν καὶ κατακραυγήν.

Ἄρθρον 116. Ἐὰν διὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων αἰτιῶν δεήσῃ νὰ ὑποστῇ ὁ ἔνοχος καὶ πολιτικὴν ποινήν, ἐνεργοῦνται πρῶτον ἐκκλησιαστικῶς τὰ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁριζόμενα.

Ἄρθρον 117. Πρὶν ὁ κατηγορούμενος δικασθῇ καὶ καταδικασθῇ εἰς παῦσιν διὰ τὴν τετάρτην τῶν ἐν τῷ 115 ἄρθρῳ ὡρισμένων αἰτιῶν, ἡ προϊσταμένη αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ ἐνεργήσῃ πατρικῶς καὶ νουθετικῶς πᾶσαν ἀπόπειραν πρὸς διόρθωσιν μὲν τοῦ κατηγορουμένου, πρὸς συμβιβασμὸν δὲ αὐτοῦ μετὰ τῶν κατηγόρων. Ἐν οὐδεμιᾷ ὅμως περιπτώσει ἐπιτρέπεται αὐτῇ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς διαδικασίας, ἐπὶ λόγῳ ὅτι, τῶν κατηγόρων ἐμμενόντων εἰς τὴν κατηγορίαν, ἄλλοι ἐκφράζουσιν εὐχαρίστησιν ἢ καὶ ἐπαίνους πρὸς αὐτόν.

Ἄρθρον 118. Αἱ καθαίρεσιν ἢ παῦσιν ἄνευ καθαιρέσεως μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου περιέχουσαι ἀποφάσεις δὲν ἐνεργοῦνται κατὰ τοῦτο, ἐὰν μὴ πρῶτον, καὶ ἐκκλήσεως μὴ γενομένης, κυρωθῶσι, μετὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ κατηγορουμένου, αἱ μὲν πρῶται ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, αἱ δὲ δεύτεραι ὑπ' αὐτῆς τε καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Digitized by Google

ΤΙΤΛΟΣ Γ'

Περὶ προσόδων καὶ ἐξόδων

Ἄρθρον 119. Αἱ πρόσοδοι τῶν κατ' ἐπαρχίας μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐξάρχου, εἰσί:

α') τὰ τυχηρὰ λεγόμενα δικαιώματα αὐτῶν

β') αἱ χρηματικαὶ πρὸς αὐτοὺς χορηγήσεις.

Ἄρθρον 120. Τὰ μόνα τυχηρὰ δικαιώματα, ἅπερ δικαιοῦνται νὰ ἀπαιτῶσι καὶ εἰσπράττωσιν οἱ εἰρημένοι ἀρχιερεῖς, καταργουμένων πάντων τῶν λοιπῶν μέχρι τοῦδε εἰθισμένων, προσδιορίζονται ὡς ἐφεξῆς:

α') διὰ λειτουργίαν, ἄλλην παρ' ἃς δωρεὰν ὀφείλουσι νὰ ἐκτελέσωσιν ὡς κατωτέρω ρηθήσεται,

γρ.*

β') δι' ἁγιασμὸν κατὰ πρόσκλησιν, οὐδέποτε δὲ κατ' ἐπιβολὴν γινόμενον, πλὴν τοῦ δωρεὰν ἐκτελουμένου ἁγιασμοῦ τῶν Φώτων »

γ') δι' ἐκτέλεσιν ἀρραβῶνος κατὰ πρόσκλησιν ὁμοίως γενομένην »

δ') διὰ βοῦλλαν, ἤτοι ἄδειαν στεφανώματος »

τούτων ὅμως τὰ ἥμισυ μόνον ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἀρχιερέα, τὰ δ' ἄλλα ἥμιση κρατηθήσονσονται εἰς τὴν κοινότητα, εἰς ἣν ὁ συζευγνύμενος ἀνήκει, πρὸς ὄφελος τῶν σχολείων αὐτῆς

ε') διὰ στέφάνωσιν κατὰ πρόσκλησιν γινομένην »

---

* οὐδαμοῦ τῶν ἄρθρων τοῦ τίτλου τούτου ἀναφέρεται ποσὸν ὡρισμένον χρήματος, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔδει 'να καθορίσῃ τοῦτο ἡ πρὸς κύρωσιν τοῦ κανονισμοῦ συνέλευσις.

Digitized by Google

ς΄) δι' ἔκδοσιν διαζυγίου γρ.

ζ΄) διὰ κηδείαν νεκρῶν κατὰ πρόσκλησιν γινομένην »

η΄) δι' ἔκδοσιν ἀφοριστικοῦ »

θ΄) δι' ἔκδοσιν συγχωρητικοῦ »

ι΄) δι' ἐπικύρωσιν τῆς ὑπογραφῆς οἱουδήτινος ἐγγράφου »

Ἄρθρον 121. Ὅπου ἂν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ εὑρεθῇ ὁ ἀρχιερεὺς, ὀφείλει νὰ λειτουργήσῃ δωρεὰν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Γεννήσεως, τῆς Ἐπιφανείας καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, τῆς μνήμης τῶν ἰσαποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὡς ἐθνικῆς ἑορτῆς.

Πρὸς δὲ τούτοις ὀφείλει νὰ λειτουργήσῃ ἅπαξ δωρεὰν εἰς ἥν τινα ὑπάγῃ κοινότητα, περιοδεύων* εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, πρὸς κοινὴν τῶν χριστιανῶν εὐλογίαν.

Ἄρθρον 122. Ἐν περιπτώσει κωλύματος γάμου, ἡ ἄδεια τοῦ στεφανώματος δὲν θέλει δίδεσθαι παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, εἰ μὴ κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἱεροῦ συμβουλίου, ἧς τὸ δικαίωμα εἰσπραχθήσεται χωριστὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 127. Τὰ αὐτὰ ὁρίζονται καὶ περὶ ἐκδόσεως διαζυγίου, ἀφορισμοῦ, ἢ συγχωρητηρίου.

Ἄρθρον 123. Ἐάν τις τῶν ἀρχιερέων ἀπαιτήσας εἰσπράξῃ ἄλλο ἢ πλειότερόν τι τῶν ἐν τῷ 120 ἄρθρῳ ὡρισμένων δικαιωμάτων, οὐ μόνον εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ διπλασίου ποσοῦ ὑποχρεοῦται, ἀλλ' ἐν περιπτώσει ἐπαναλήψεως τῆς τοιαύτης χρηματολογίας καὶ εἰς κανονικὴν ὑποβάλλεται ποινήν· ἐκτὸς ἐὰν ἀποδείξῃ, ὅτι ἄνευ ἀπαιτήσεως μὲν παρ' αὐτοῦ κατ'

---

* ἐν τῷ κανονισμῷ κακῶς φέρεται «περιοδείαν».

Digitized by Google

εὐθεῖαν ἢ ἐκ πλαγίου, οἰκειοθελῶς δὲ παρὰ τοῦ δόντος, ἔλαβε τὸ τοιοῦτον ποσόν.

Ἄρθρον 124. Αἱ χρηματικαὶ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς χορηγήσεις ὁρίζονται ὡς ἐφεξῆς:

ἑκάστῳ μητροπολίτῃ κατ' ἔτος ἀνὰ καὶ λόγῳ
περιοδείας τῆς ἐπαρχίας ἀνὰ γρ.
ἑκάστῳ ἐπισκόπῳ κατ' ἔτος ἀνὰ γρ.
καὶ λόγῳ περιοδείας τῆς ἐπαρχίας ἀνὰ 12
χιλιάδες »
τῷ ἐξάρχῳ ἐπιχορήγησις, κατ' ἔτος ἀνὰ »
τοῖς τέσσαρσι συνοδικοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπιχορήγησις κατ' ἔτος ἀνὰ »

Ἄρθρον 125. Ἐκ τῶν χορηγήσεων τούτων, αἵτινες κατ' ἰδιαίτερον περὶ τούτου ὑπό τε τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γενησόμενον κανονισμὸν παρὰ τῶν χριστιανῶν κατοίκων ἑκάστης ἐπαρχίας εἰσπραχθήσονται, ὅ τε ἔξαρχος καὶ οἱ λοιποὶ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι τῆς Ἐξαρχίας ὀφείλουσι ν' ἀπαντῶσι τά τε ἀτομικὰ καὶ οἰκιακὰ αὐτῶν ἔξοδα, πρὸς δὲ νὰ συντηρῶσι καὶ τοὺς τυχὸν ἐπιτρόπους αὐτῶν ἀρχιερεῖς, πρωτοσυγκέλλους, συγκέλλους, διακόνους, ὧν εἷς ἔσται ἱεροκῆρυξ, καὶ ὑπηρέτας αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ ἔξοδα τῆς κατ' ὀφειλὴν γενησομένης, ἢ ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ἐπιχειριζομένης, περιοδείας αὐτῶν. Τὰ δὲ τῆς κατὰ πρόσκλησιν ἀτόμου ἢ κοινότητος τινος γενησομένης περιοδείας εἶναι εἰς βάρος τοῦ προσκαλοῦντος αὐτούς.

Ἄρθρον 126. Πρὸς ἀπάντησιν τῶν κοινῶν ἐξόδων τῆς ὑπηρεσίας τῆς τε ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ἔτι δὲ καὶ τῶν κατ' ἐπαρχίαν ἱερῶν καὶ λαϊκῶν συμβουλίων, οἷον τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ ἐξάρχου καὶ τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ μισθοῦ τῶν γραμματέων καὶ λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπαλλήλων, τῆς γραφικῆς ὕλης, τῶν

Digitized by Google

ξύλων, καρβούνων καὶ λοιπῶν τοῦ κοινοῦ δαπανῶν, εἰσπραχθήσεται παρὰ τῶν εἰρημένων κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν ποσὸν ἴσον τῷ ὅλῳ τῶν χορηγήσεων τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ἑκάστης ἐπαρχίας, ἐξ οὗ τὰ μὲν δύο τρίτα κρατηθήσονται ἐν τῷ κοινῷ ταμείῳ τῆς ἐπαρχίας, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον ἀποσταλήσεται εἰς τὸ γενικὸν τῆς Ἐξαρχίας ταμεῖον. Παρὰ δὲ τῶν βουλγάρων κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰσπραχθήσεται ἰδίως ἐπὶ τούτῳ εὔλογόν τι ποσόν, ὅπερ ἐμβασθήσεται ὅλον εἰς τὸ γενικὸν τοῦτο τῆς Ἐξαρχίας ταμεῖον.

Ἄρθρον 127. Τὰ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατὰ τὸ τιμολόγιον, ὅπερ ἰδίως θέλει συντάξῃ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον, εἰσπραχθησόμενα δικαιώματα διὰ σύνταξιν ἢ δι' ἀντίγραφον ἐπίσημον διαθήκης, προικοσυμφώνου, ἀφιερωτικοῦ, ἢ ἄλλου οἱουδήτινος ἐπισήμου ἐγγράφου πρὸς ὄφελος τινός, ἔτι δὲ καὶ δι' ἀποφάσεις ἢ ἄλλας πράξεις δικαστικάς, ἀνήκουσιν εἰς τὸ γενικὸν μὲν τῆς Ἐξαρχίας ταμεῖον, ἐὰν ἡ πρᾶξις ἐγένετο ἐν τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ ἢ τῷ ἐξαρχιακῷ συμβουλίῳ· εἰς τὸ κοινὸν δὲ τῆς ἐπαρχίας ταμεῖον, ἐὰν ἐγένετο ἐν τῷ ἱερῷ ἢ τῷ λαϊκῷ ἐπαρχιακῷ συμβουλίῳ, καὶ ἐξοδευθήσονται εἰς τὰς διαφόρους τῆς κοινῆς ὑπηρεσίας ἢ τῶν κοινῶν καταστημάτων ἀνάγκας. Διὰ τὸ ἐπίσημον τῶν τοιούτων πράξεων ἥ τε ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὰ εἰρημένα συμβούλια θέλουσιν ἔχει ἕκαστον ἰδίαν σφραγίδα ἀνεγνωρισμένην παρὰ τῆς ὑψηλῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 128. Τῶν ἀδιαθέτως ἀποθνησκόντων μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων αἱ περιουσίαι, ἀφαιρουμένων τῶν ἐπικηδείων ἐξόδων καὶ τῶν χρεῶν αὐτῶν, ἀνήκουσι, κατὰ μὲν τὰ δύο τρίτα, ἐξ ἡμισείας εἰς τὸ γενικὸν τῆς Ἐξαρχίας καὶ εἰς τὸ κοινὸν τῆς ἐπαρχίας ταμεῖον· κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν τρίτον, εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν· ἐὰν δὲ συγγενεῖς μὴ ἔχωσιν, εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Digitized by Google

Ἄρθρον 129. Αἱ καταλειφθεῖσαι διαθῆκαι τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἐὰν τακτικῶς ἐγένοντο, ἰσχύουσι μόνον ἐπὶ τῶν κινητῶν ἢ ἀκινήτων πραγμάτων, ὅσα ὁμολογουμένως ἢ ἀποδεδειγμένως εἶχον πρὶν ἢ ἀρχιερατεύσωσι καὶ ὅσα ἐκ δωρητηρίου, διαθήκης, ἢ κληρονομίας συγγενοῦς ἢ φίλου των τινος ὕστερον ἀπέκτησαν· τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῶν χρήματα ἢ πράγματα, τῆς διαθήκης ἀκυρουμένης, διανέμονται, κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον.

Ἄρθρον 130. Πρὸς ἀσφάλειαν τῆς περιουσίας τῶν ἀποθνησκόντων μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ληφθήσονται τὰ ἑπόμενα μέτρα :

Ἅμα ἀποβιώσαντός τινος μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, τὸ ἱερὸν καὶ τὸ λαϊκὸν συμβούλιον τῆς ἐπαρχίας, σφραγίσαντα καὶ ἐξασφαλίσαντα τὴν καταλειφθεῖσαν αὐτοῦ περιουσίαν, εἰδοποιοῦσι τὸ πρᾶγμα διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ἱερὰν Σύνοδον, ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ᾖ μητροπολίτης, ἢ πρὸς τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην, ἐὰν ᾖ ἐπίσκοπος.

Τοῦ δὲ κατὰ τὸ ἄρθρον 51 διορισθησομένου τοποτηρητοῦ ἅμα εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἀφικομένου, τὰ εἰρημένα δύο συμβούλια ἀποσφραγίζοντα καταγράφουσι μετ᾽ αὐτοῦ ἀκριβῶς τὴν εἰρημένην περιουσίαν, καὶ ἐγγράφουσιν ἐν ἐπὶ τούτῳ κώδηκι τὸν κατάλογον αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀπαιτουμένου τῆς καταγραφῆς πρακτικοῦ, ὃν καὶ πάντες ὑπογράψαντες, στέλλουσιν ἀντίγραφον αὐτοῦ ἐπικεκυρωμένον πρὸς τὴν ἱερὰν μὲν Σύνοδον, ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ᾖ μητροπολίτης· πρὸς τὸν προϊστάμενον δὲ μητροπολίτην, ἐὰν ᾖ ἐπίσκοπος· καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ διαθήκη, στέλλεται καὶ ταύτης ἀντίγραφον ἐπικεκυρωμένον.

Τῆς καταγραφῆς ταύτης παρὰ μὲν τῷ ἐξάρχῳ, ἐν Συνόδῳ καὶ συμβουλίῳ· παρὰ δὲ τῷ μητροπολίτῃ, ἐν δυσὶ τοῖς συμβουλίοις, θεωρηθείσης καὶ, εἰ τακτικῶς ἐγένετο, ἐπικυρωθείσης, διατάττεται ἐγγράφως ἢ κατὰ πλειοδοσίαν πώλησις

Digitized by Google

αὐτῆς ἐν τῷ τόπῳ, ὡς καὶ ἡ τῶν ὀφειλομένων τυχὸν σύναξις καὶ ἡ ἀποστολὴ νέου πρακτικοῦ τῶν τε εἰρημένων δύο συμβουλίων καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ, ὅπερ ὁμοίως μὲν παρὰ τῷ ἐξάρχῳ ἐν Συνόδῳ καὶ συμβουλίῳ, παρὰ δὲ τῷ μητροπολίτῃ, ἐν δυσὶ τοῖς συμβουλίοις, ἀναγνωσθὲν καὶ ὡς τακτικὸν ἐξακριβωθὲν, ἐπικυροῦται.

Ἄρθρον 131. Μετὰ τὰς ἐξασφαλιστικὰς ταύτας διατυπώσεις, ἡ εἰρημένη περιουσία, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ διαθήκη, διανέμεται, τῇ ἐγγράφῳ διαταγῇ τῆς Συνόδου ἢ τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου, κατὰ τὸ ἄρθρον 128. Ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ διαθήκη, κατὰ πρῶτον θεωρεῖται, παρὰ μὲν τῷ ἐξάρχῳ ἐν Συνόδῳ καὶ συμβουλίῳ· παρὰ δὲ τῷ προϊσταμένῳ μητροπολίτῃ, ἐν τοῖς δυσὶ συμβουλίοις, τὸ τακτικὸν καὶ νόμιμον αὐτῆς, ὡς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τῆς συντάξεως αὐτῆς· καὶ ἐὰν μὲν ἀποδειχθῇ ἄτακτος, ἀκυροῦται, καὶ ἐνεργοῦνται τὰ τοῦ 128 ἄρθρου· ἐὰν δ' ἀποδειχθῇ τακτική, ἐξετάζεται καὶ ἐσωτερικῶς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, καὶ ἐνεργοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ 129 ἄρθρου ὡρισμένα.

Ἄρθρον 132. Ὡς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν τύπον θεωρεῖται νόμιμος καὶ τακτικὴ πᾶσα διαθήκη, ἥτις, εἰ καὶ μηδενὸς μάρτυρος ὑπογραφὴν φέρει, ἐγράφη ὅμως ὁλόκληρος καὶ ὑπεγράφη ἰδιοχείρως παρὰ τοῦ διαθέτου· ἂν δὲ ἐγράφη ὑπ' ἄλλης χειρὸς, φέρει ὅμως, πρὸς τῇ ἰδιοχείρῳ ὑπογραφῇ τοῦ διαθέτου, καὶ τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν τεσσάρων τοὐλάχιστον ἐντίμων μαρτύρων ἢ δύο μὲν τοὐλάχιστον μαρτύρων ὑπογραφὴν, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἐπικύρωσιν μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἢ δημοσίας ἀρχῆς.

Ἄρθρον 133. Πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων εἰς τὰς διαφόρους πόλεις καὶ χώρας αὐτῆς, ἑκάστη ἐπαρχία δύναται, τῇ προτάσει τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου μετὰ τῶν δύο παρ' αὐτῷ συμβουλίων, καὶ τῇ ἐγκρίσει τῆς τε ἱερᾶς Συνόδου

Digitized by Google

καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, νὰ προσθέσῃ εὔλογόν τι ποσὸν εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτῆς χορήγησιν, διανεμηθησόμενον ἀναλόγως πρὸς αὐτὴν εἰς ἕκαστον τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἢ χώρας, εἰς ἣν τὸ σχολεῖον ἀνήκει.

Ἄρθρον 134. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον δύνανται ὡσαύτως, πρὸς συντήρησιν θεολογικῆς καὶ ἄλλης ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς σχολῆς, νὰ ἐνεργήσῃ τακτικὴν ἐτήσιον εἴσπραξιν εὐλόγου τινος ποσοῦ παρά τε τῶν ἁγίων ἀρχιερέων καὶ παρὰ τῶν ἐνορίας ἐχόντων ἱερέων, καὶ τῶν μοναστηρίων, καὶ εἰ δέοι, τὴν προσθήκην εὐλόγου τινὸς ποσοῦ εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν χορήγησιν ἑκάστης ἐπαρχίας ἀναλόγως εἰς τοὺς κατοίκους χριστιανοὺς διανεμηθησόμενον.*

Ὀρτάκιοϊ, 27 ὀκτωβρίου, 1870.

Τὰ μέλη τοῦ μικτοῦ προσωρινοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου

† Ὁ Λοφτσοῦ ΙΛΑΡΙΩΝ πρόεδρος

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΠΑ·Ι·ΣΙΟΣ

† Ὁ Βιδύνης ΑΝΘΙΜΟΣ

† Ὁ Μακαριουπόλεως ΙΛΑΡΙΩΝ

Γαβριὴλ Κρέστοβιτζ, Γ. Σ. Τζαλόγλου, Χ. Ἰω. Χ· Β. Πέντσοβιτζ, Χ. Ν. Δ. Μήντσογλου, Δ. Σ. Τσομακὼφ, Χρ. Ταπζηλέστωφ, Δ. Ι. Γκέσογλου, Χ. Σταμπόλσκη, Στ. Καμπούρωφ, Βένιος Μήλιος.

---

* *Βεβαίως ἔδει γραφῆναι «διανεμηθησομένου». Ὁ κανονισμὸς διακρίνεται ἐπὶ πολλοῖς σφάλμασι γραμματικοῖς τε καὶ ἄλλοις· ἐπὶ παραδείγματι, καὶ τοὺς δύο δῆθεν Φιλιππουπόλεως γράφει Παναρέτους· διωρθώσαμεν δὲ καὶ τοῦτο τὸ σφάλμα.*

Digitized by Google

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΤΟΥ ΕΞΑΡΧΟΥ

Α΄ πρὸς βουλγάρους ὁμόφρονας αὐτῷ

«Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (Κορινθ. β΄, ά, 3—4)». Δόξαν καὶ εὐχαριστίαν πρέπει νὰ ἀναπέμπωμεν τῷ Θεῷ, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ὅταν ἀδίκως μᾶς πικραίνωσι καὶ καταδιώκωσιν, ἵνα εὑρίσκωμεν παραμυθίαν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς θλίψεως ἡμῶν, καὶ ἀντλῶμεν τόλμην εἰς τὰ ἔργα ἡμῶν. Οὕτως ἔπραττον* οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ὅταν κατεδίωκον αὐτούς, ὡς κηρύττοντας τὴν ἀλήθειαν, ἄνδρες ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Οὕτως ἔπραξε καὶ ἡ ὀρθόδοξος βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, ὅταν πρὸ τριῶν μηνῶν τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἐξεσφενδόνιζε κατ᾽ αὐτῆς τὰς ἀδίκους καὶ ἀντικανονικὰς ἐκείνας ποινάς, περὶ τῶν ὁποίων διελάμβανεν ἡ δευτέρα τῆς Ἐξαρχίας ἐγκύκλιος. Τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας ἀναπέμπει αὕτη πρὸς τὸν Ὕψιστον καὶ ἤδη, ὁπότε καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ Πατριαρχεῖον ἐπιβάλλει εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, πνευματικὰ καὶ λαϊκά, ἄλλας νέας ποινάς· ἐπειδή, καθὼς αἱ πρῶται ἦσαν ἄδικοι καὶ ἀντικανονικαί, καὶ διὰ τοῦτο ἅπαντες οἱ ἀληθεῖς ζηλωταὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ φίλοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης βαθέως ἐλυπήθησαν, τοιουτοτρόπως ἄδικοι καὶ ἀντικανονικαὶ καὶ ἀλλότριαι τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπάρχουσι καὶ αἱ νέαι ποιναί, τὰς ὁποίας θέλει

* τὰς ἐγκυκλίους τοῦ ἐξάρχου διακρίνει ποῦ μὲν ἀσέβεια, ποῦ δὲ κακοήθεια καὶ πολὺ τὸ ἀνάγωγον.

Digitized by Google

νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸ ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν ἔθνος, καὶ διὰ τοῦτο ἅπαντα τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ βαθέως θὰ λυπηθῶσιν ἕνεκα τῆς διαγωγῆς τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας ὑμᾶς, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ, μεθ' ἡλίκους ἀγῶνας, μεθ' οἵας παρακλήσεις συνέστη καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ ὀρθόδοξος βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, τὴν ὁποίαν ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν πλήρωμα μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ προϋπήντησε· διότι δι' αὐτῆς ἀνενεοῦτο ὁ καταργηθεὶς ἐκκλησιαστικὸς αὐτοῦ βίος, καὶ διότι εἰς αὐτὴν ἀντενακλῶντο ἡ εὐμένεια καὶ ἡ δικαιοκρισία τῆς αὐτοκρατορικῆς τοῦ σουλτάνου κυβερνήσεως πρὸς αὐτό· ἓν ἐκ τῶν πρώτων καθηκόντων τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἦν ἵνα παρακαλέσῃ τὸν πατριάρχην Κωνστ]πόλεως, ὅπως φιλιωθῇ μετ' αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνακτημένων ἤδη ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν δικαίων· ἀλλ' οὗτος, ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇ διὰ τῶν εἰρηνικῶν τούτων προτάσεων καὶ διαθέσεων τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, καί, ἐμφορούμενος ὑπὸ ζήλου πρὸς εἰρήνευσιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, νὰ φιλιωθῇ μετ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους πολυχρόνια παθήματα, πηγάζοντα ἐξ ἀδίκου ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, παρώργισαν, ἀπ' ἐναντίας, μετεχειρίσθη πάντα τὰ μέσα καὶ πᾶσαν βίαν, ὅπως καταστρέψῃ ἐὰν ἦτο αὐτῷ δυνατόν, τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν. Ἀλλὰ ζῇ Κύριος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας, καὶ ματαιοῖ τὰ ἔργα τῶν ἀδίκων. Τότε ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κατέφυγεν εἰς τὸ τελευταῖον μέσον, τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ προητοίμαζε, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζει πάσας τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ, ὅπως πραγματοποιήσῃ τὴν διάπυρον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, ὅπως ἴδῃ τὴν ὀρθόδοξον βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν κατεστραμμένην καὶ διαλελυμένην καὶ ἐγκαταλελειμμένην.

Τὸ τελευταῖον αὐτοῦ τοῦτο μέσον ἦτο ὅπως κηρύξῃ τὴν ὀρθόδοξον βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν σχισματικήν, καὶ πάντα τὰ τέκνα αὐτῆς σχισματικούς· τοῦτο δὲ ἐποίησε τὴν κυριακὴν τῆς 17 σεπτεμβρίου. Εἰς μάτην ἄνδρες ἀξιοσέβαστοι, ὑψηλὴν θέσιν κατέχοντες ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἱεραρχίᾳ καὶ θερμοὶ προασπισταὶ τῆς ἐκκλησιαστικης ἑνότητος

Digitized by Google

καὶ εὐαγγελικῆς εἰρήνης, ἀκουράστως ἠγωνίσθησαν ὅπως κωλύσωσι τὸ θλιβερὸν τοῦτο γεγονὸς, εἰς μάτην ἐμόχθησαν παντοιοτρόπως ὅπως πείσωσι τὸν πατριάρχην Κων]πόλεως νὰ φιλιωθῇ μετὰ τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, εἰς μάτην ὕψωσαν φωνὴν μακρόθεν ἀξιοσέβαστοι ἱεράρχαι Ἐκκλησίας, μεθ' ἧς οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν κοινὸν ἢ τὴν ἱερὰν θρησκείαν καὶ τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, εἰς μάτην ὕψωσαν φωνὴν, ἐν ὀνόματι τῆς εἰρήνης καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῆς θρησκευτικῆς ἑνότητος· διότι ὁ πατριάρχης Κων]πόλεως, ἐμφορούμενος ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς βουλγάρους μίσους, οὐδένα εἰσήκουσεν, οὐδένα ἠνέχθη ὁμιλοῦντα αὐτῷ περὶ εἰρήνης καὶ ἀγάπης, καὶ ἄλλον μὲν ἐξώρισεν, ἄλλον δὲ ἐφόβισε, καὶ τοιουτοτρόπως ἐξήνεγκε τὴν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καταδίκην.

Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ θλιβώμεθα διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ Πατριαρχείου Κων]πόλεως, ἥτις καταδεικνύει, πόσον τοῦτο εἶναι παρωργισμένον ἐναντίον τῶν βουλγάρων, καὶ κατὰ πόσον αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐμπνέονται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πραότητος, ὅπερ πάντοτε πρέπει νὰ ὁδηγῇ πάντα χριστιανόν. Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καθῆκον ἡμέτερον θεωροῦμεν νὰ προσκαλέσωμεν πάντα τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὅπως διασκεφθῶσι σπουδαίως ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης πράξεως τοῦ Πατριαρχείου Κων]πόλεως, καὶ ἐξεύρωσι ποίας ἰδέας, ποῖα σχέδια ἐπιδιώκει τοῦτο, κηρύττον τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν σχισματικὴν, ἥτις διακρατεῖ καὶ διαφυλάττει πάντα τὰ δόγματα, πάσας τὰς παραδόσεις καὶ πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἑπομένως, κατ' οὐδὲν ὑπάρχει ὀλιγώτερον ὀρθοδοξοτέρα τοῦ Πατριαρχείου, καὶ μετὰ μίαν τοιαύτην ἔρευναν θὰ κατανοήσωσι τίνων προθέσεων καὶ σκοπῶν ὑπάρχει γέννημα ἡ προκήρυξις τοῦ σχίσματος, καὶ ὁποῖον σέβας καὶ σημασίαν πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτό. Τὸ Πατριαρχεῖον Κων]πόλεως, ὠφελούμενον ἐκ τῆς τελευταίας αὐτοῦ ταύτης πράξεως, θὰ προσπαθήσῃ νὰ παραπείθῃ τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὅπως ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν αὐτῶν ἀδελφῶν, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου πιθανὸν νὰ μεταχειρισθῇ καὶ κα-

Digitized by Google

τάρας καὶ λοιδορίας κατὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τῶν ὁποίων θερμοὺς διασπορεῖς θέλομεν ἴδει ἀναφυομένους μεταξὺ ἡμῶν, καθὼς εἰς τὸν καλὸν καὶ καρποφόρον ἀγρὸν ἀναφύονται τὰ ζιζάνια. Ἀλλ' ὑμεῖς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, θαρσεῖτε, ἐνδυσάμενοι, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πρᾳότητα, μακροθυμίαν (Κολ. Γ', 12), συγχωρεῖτε τοὺς ἐναντίους ἡμῶν, καὶ δεήθητε τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, ὅπως ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν πνεῦμα εἰρήνης καὶ ἀγάπης· τοῦτο μᾶς διδάσκει ἡ ἁγία ἡμῶν ὀρθόδοξος πίστις, τοῦτο ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν καὶ ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις, ἥτις καθ' ἑκάστην ἐνδείκνυσι λαμπρὰ σημεῖα τῆς πρὸς ἡμᾶς εὐμενείας αὐτῆς· τοῦτο ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ συμφέρον τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐξαρχίας, τὴν ὁποίαν ἅπαντες χρεωστοῦμεν ἵνα περικυκλώσωμεν, καὶ μετ' ἰσχυρᾶς θελήσεως νὰ ἀγωνισθῶμεν πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ στερεοποίησιν αὐτῆς, ὅπως γένηται αὕτη τροφὸς τοῦ πεινῶντος πνευματικὴν τροφὴν ὀρθοδόξου αὐτῆς πληρώματος· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ἵνα ἐκλείψωσιν ἐκ μέσου τῶν τέκνων τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας πᾶσα διένεξις καὶ πᾶς κομματισμός, «πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ· γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν» (Ἐφεσ. Δ' 31—32). Ἐὰν δὲ πᾶσα νεοσύστατος διοίκησις ἔχῃ ἀνάγκην ὁμονοίας καὶ ἐκ συμφώνου ἐνεργείας, ὅπως καταστῇ ὠφέλιμος, πολὺ περισσότερον ἀπαιτεῖται ἡ ὁμόνοια αὕτη, ὅταν ἡ διοίκησις αὕτη εἶναι καὶ νεοσύστατος, καὶ πνευματική, καὶ ἥτις προτίθεται ἵνα διαδώσῃ μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς τὰς ὑψηλὰς καὶ θείας εὐαγγελικὰς ἀληθείας μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τῆς διδασκαλίας. Ὑπὸ τὴν θέαν τοιούτων ἐπιμόχθων καὶ ἐκ συμφώνου ἀγώνων, ἀγώνων εὐγενῶν καὶ ἀξιοσεβάστων, καταβαλλομένων ὑπὸ ἀνθρώπων, ἐπιθυμούντων ἵνα ἀνυψώσωσιν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὴν ἠθικὴν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ ἵνα ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῶν καρπῶν, οὓς παρήγαγεν ἡ ἀνθρώπινος ἐνεργητικότης, καὶ αὐτοὶ οἱ σημερινοὶ ἄδικοι κριταὶ ἡμῶν γενήσονται δικαιότεροι, καὶ ὅλος ὁ πε-

Digitized by Google

πολιτισμένος κόσμος θέλει εὐχαριστηθῇ, καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις θέλει ἱκανοποιηθῇ διὰ τὰς καταβαλλομένας ὑπ' αὐτῆς φροντίδας πρὸς εὐημερίαν ἡμῶν. «Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ· ὁ Κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν». (Θεσ. Β', γ', 16).

Ἐν Ὀρτάκιοϊ, σεπτεμβρίου 20, 1872.

† **Ἄνθιμος** μητροπολίτης Βιδύνης καὶ ἔξαρχος Βουλγαρίας † Φιλιππουπόλεως **Πανάρετος** † Σαμακοβίου **Δοσίθεος** † Πρεσλάβας **Συμεὼν** † Πελαγωνείας **Εὐστάθιος**.

Β' πρὸς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας

Μακαριώτατε,

«Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις, ἢ στε» νοχωρία, ἢ διωγμὸς . . . ἢ μάχαιρα; . . . Οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, » οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλ» λοντα . . . οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς » ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ρωμ. 34—39).

Ἐν μέσῳ τῶν περιπετειῶν, ἃς διερχόμεθα ἡμεῖς καὶ τὸ ἔθνος, εἰς ὃ ἐν πνεύματι ἀνήκομεν, οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἀποστόλου, Μακαριώτατε, ὑπῆρξαν πάντοτε δι' ἡμᾶς οὐ μόνον εἰς παραμυθίαν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀσφαλέστερος κανὼν τῆς διαγωγῆς ἡμῶν πρὸς τ; τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, παρ' οὗ τὸ ῥηθὲν ἔθνος νομίμως ἐξητήσατο τὴν διόρθωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, καὶ πρὸς ἅπασαν τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς δυνήσεται χωρίσαι ἡμᾶς, ἐν ᾗ ἐσμὲν ἀπὸ το-

Digitized by Google

σούτου χρόνου, καὶ ἣν οὐ παύομεν κρατοῦντες ἐνήμερον τῶν ἡμετέρων πραγμάτων.

Δέκα αἰώνων ἄμεμπτος βίος ἐν τῇ χριστιανικῇ ζωῇ, δέκα αἰώνων ἀναλλοίωτος ἀφοσίωσις πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐν μέσῳ ἀναριθμήτων καὶ ἀνεκφράστων παθημάτων, εἰσὶ πασιφανέστατον τεκμήριον πρὸς τὸν χριστιανικὸν καὶ πεπολιτισμένον κόσμον τῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ὧν ἐνεφορεῖτο ἀνέκαθεν ὁ ὀρθόδοξος βουλγαρικὸς λαός, ὁ προελόμενος σταυρωθῆναι μᾶλλον ἠθικῶς ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ ἢ παραβῆναι κατ' ἐλάχιστον τοὺς κανόνας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἕνεκα γεηρῶν ἀγαθῶν.

Ἡ ἱστορία τοῦ θρησκευτικοῦ βίου τοῦ λαοῦ τούτου εἶναι ἀναμφισβήτητον καὶ διηνεκὲς τεκμήριον τῆς ἐμμονῆς αὐτοῦ «ἐν οἷς ἐδιδάχθη καὶ ἐπίστευσε», κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου, καίπερ πειρασθέντος ἀείποτε παρὰ διαφόρων προπαγανδῶν, πρὸς ἃς ἀντέταξε τὴν ἀκλόνητον εὐστάθειαν τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ δὲ τελευταία δεκαπενταετὴς περίοδος, καθ' ἣν ὁ βουλγαρικὸς λαός, ὡς εἷς καὶ μόνος ἄνθρωπος, κινούμενος ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, καὶ συνῳδὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν, ἐξῃτήσατο τὴν βελτίωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ διοικήσεως, εἶναι ζῶσα ἀπόδειξις τῆς ἀφοσιώσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, ὑποσκαπτομένην ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατὰ διαφόρους τρόπους.

Μεθ' ὅλα ταῦτα, ἐπ' ἐσχάτων τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐτόλμησεν ἵνα διαμφισβητήσῃ τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ λαοῦ τούτου ἐν τοῖς ἐπισκόποις αὐτοῦ, οὓς αὐτὸς οὗτος ὁ λαὸς σέβεται, ὧν γινώσκει τὴν φωνήν, καὶ ἐπὶ τὰ βήματα αὐτῶν ἀκολουθεῖ.

Ἡ ὑμετέρα Μακαριότης γινώσκει βεβαίως τὰς τελευταίας πράξεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τούτους καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῶν, ἤτοι πρὸς ἅπαντα τὸν βουλγαρικὸν λαόν. Διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μαΐου ἐξαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἡ ὑμετέρα Μακαριότης ἔγνω ἐν ᾗ θέσει περιήγαγε τὰ πράγματα ἡ ἀνεξήγητος ἐπιμονὴ τῆς Α. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ

Digitized by Google

ΣΤ', οὗτινος καὶ ἡ ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον γ' ἀνάβασις ἐν ἐσχάτῳ γήρατι ἕνα μόνον εἶχε σκοπὸν, ὡς ἐλέγετο, τὴν αἰσίαν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἐν τούτοις, καθ' ὃν χρόνον πλήρη πεποίθησιν ἔχοντες ἐν τοῖς δικαίοις ἡμῶν, ἐναπετιθέμεθα τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν καὶ τὴν σωτηριώδη τοῦ χρόνου ἐπενέργειαν, αἴφνης ἡ Α. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν φωνασκιῶν τῶν ἐφημεριδογράφων καὶ ὑπὸ «ματαίων ἐν τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν» ἀνθρώπων, προτιμώντων τὴν ἐθνικὴν φιλοδοξίαν τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης, κατέφυγεν εἰς μέτρα, ἅπερ ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἐκθειάζει σήμερον, ἀλλ' ἅτινα ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καταδικάζουσι.

Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος ὁ ΣΤ' συγκαλεῖ Σύνοδον, κληθεῖσαν μεγάλην καὶ τοπικὴν, ἐν ᾗ ζητῶν διέξοδον ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, ἐν ᾗ αὐτὸς οὗτος ἐτέθη, ἐφευρίσκει αἵρεσιν νέαν, ἀνήκουστον μέχρι τοῦδε, τὴν τοῦ φυλετισμοῦ· καὶ τὸ μὲν, διαρρηγνύων τὸν χιτῶνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταδικάζει ἀνεξετάστως τοὺς βουλγάρους ἀρχιερεῖς, ὡς ἔχοντας τάσεις ἐθνικάς· τὸ δὲ, ἀποκαλεῖ αὐτούς τε καὶ τοὺς συμφρονοῦντας αὐτοῖς, ἤτοι ἅπαντα τὸν βουλγαρικὸν λαὸν, σχισματικούς· ὅπερ ἡ ὑμετέρα Μακαριότης ἔμαθε βεβαίως ἐκ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθέντος ὑπὸ τῆς ῥηθείσης Συνόδου ὅρου.

Οὕτω μετὰ δέκα αἰῶνας, ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις πρώτη ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου ὡδήγησε τὸν βουλγαρικὸν λαὸν εἰς τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ἐθεώρει ὡς δόξαν, αὐτὴ αὕτη ἡ Ἐκκλησία, ῥηγνῦσα τὴν πνευματικὴν ἕνωσιν, κηρύσσει τὸν λαὸν τοῦτον σχισματικὸν ἐν τοῖς ἀρχιερεῦσιν αὐτοῦ, διότι οὗτος ἐπρέσβευσεν ἐν πεποιθήσει, σύμφωνος πρὸς τοῦτο μετὰ τῆς κοινῆς Ἐκκλησίας, ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ ἀνάγκαι κλίματός τινος, οἰκουμένου ὑπὸ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἰδίαν λαλούντων γλῶσσαν, καὶ ἴδια ἐχόντων ἔθιμα, δύνανται νὰ ἐπιτρέψωσι τὸν σχηματισμὸν ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποστολικῶν καὶ τῶν συνοδικῶν κανόνων.

Ἡ ὑμετέρα Μακαριότης δύναται νὰ κρίνῃ μέχρι τίνος εἰσὶ δί-

Digitized by Google

καιαι καὶ ἀποδεκταὶ αἱ τελευταῖαι ἀποφάσεις, αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ληφθεῖσαι ἐν τῷ Πατριαρχείῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μέχρι τίνος δύναται νὰ διαφιλονεικηθῇ ἡ καθαριότης τῆς θρησκείας λαοῦ ὀρθοδόξου, πάντοτε ὑγιῶς εἰς αὐτὴν πιστεύσαντος.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν, «ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι, » ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκῃ, ἐν στενοχωρίαις» (Κορινθ. Β', ς', 4) καὶ σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ Πνεύματος » ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης» ('Εφεσ. δ', 3), ἐπρεσβεύσαμεν πάντοτε καὶ πρεσβεύομεν ὅτι, ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ καὶ πρὸ τῶν αἰωνίων καὶ ἀναλλοιώτων ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου, οὔτε ὑπάρχει, οὔτε δύναται ὑπάρξαι διαφορὰ μεταξὺ τῶν φυλῶν καὶ τῶν λαῶν. Πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ πιστοὶ ἀνέχονται ἀλλήλων ἐν τῇ θρησκείᾳ, ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῇ ἐλπίδι· «οὐκ ἔνι ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην· οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· » οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ» (Γαλ. Γ', 28)· ἀλλ' «ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦ- » μα . . . εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ » πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν» ('Εφεσ. δ', 3. 4.). Κατὰ δὲ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, οἱ ἐν τῷ Χριστῷ χωριζόμενοι εἰσὶν ἀξιοκατάκριτοι.

Ἡμεῖς οὐ μόνον δὲν ὠθήσαμεν τὰ πνεύματα πρὸς σύστασιν τοιαύτης διαφορᾶς ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ζητήματος ἡμῶν, ἐπειράθημεν παντὶ σθένει ὅπως συσφίγξωμεν διὰ συμβιβασμοῦ μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τοὺς πνευματικοὺς δεσμούς, τοὺς ἑνοῦντας τὸν ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν λαὸν πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐὰν αἱ προσπάθειαι αὗται δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ τῆς ποθητῆς ἐπιτυχίας, κυρίως τούτου αἴτιοί εἰσιν οἱ κηδεμόνες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, οἵτινες διὰ τῆς ἀδίκου αὐτῶν ἰσχυρογνωμοσύνης κατεσκεύασαν τὴν κατάστασιν, ἐν ᾗ εὑρισκόμεθα.

Οὐ μόνον δὲν ἐπεθυμήσαμεν οὐδ' ἐπεδοκιμάσαμεν οἱανδήποτε διαφορὰν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ ἢ ἐν τοῖς δόγμασιν, ἀλλ' ἐν ταῖς προσπαθείαις ἡμῶν πρὸς ἐπίτευξιν συμβιβασμοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν κατὰ τὰς ἐπιτοπίους

Digitized by Google

αὐτῶν ἀνάγκας, οὐδέποτε ἀνέβη ἐν τῷ νῷ ἡμῶν ὁ λογισμὸς Ἐξαρχίας, ἄνευ ὡρισμένων ὁρίων, ἢ ἀποκλειούσης τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς, οἱουσδήποτε ἢ ἑτερογλώσσους. Ἓν καὶ μόνον ἠτησάμεθα πάντοτε, τὴν σύστασιν ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, συμπεριλαμβανούσης ὡρισμένας ἐπαρχίας, ἐχούσας ἰδίας ὡς ἐκ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν αὐτῶν ἀνάγκας. Τοιαῦται δὲ εἶναι αἱ ἐπαρχίαι τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, αἱ οἰκούμεναι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐστερήθη ποτὲ ἀδίκως καὶ παρανόμως τῶν ἀνεξαρτήτων αὐτοῦ Ἐκκλησιῶν, ὧν ἡ ζῶσα ἀνάμνησις διασώζεται ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ, καὶ ὧν ἐξῃτήσατο τὴν νόμιμον ἀποκατάστασιν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εὐκόλως κατανοεῖ τις πότερον τῶν μερῶν εἶναι ἄξιον καταδίκης· οἱ βούλγαροι, οἱ ζητήσαντες Ἐξαρχίαν μετὰ ὡρισμένου ἀριθμοῦ ἐπαρχιῶν, ἢ οἱ κηδεμόνες τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες, καίπερ ἀποδεχόμενοι κατ' ἀρχὴν τὴν σύστασιν Ἐξαρχίας, δι' ἀλλοκότου συλλογισμοῦ οὐ μόνον περιορίζουσι τὰ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν διαγραφέντα ὅρια αὐτῆς, ἀλλὰ περιπλέον καὶ ἀποκλείουσιν αὐτῆς ἅπαντας τοὺς ἑλληνικῆς καταγωγῆς ὀρθοδόξους, τοὺς εὑρισκομένους ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν τούτων παραχωρηθείσαις ἐπαρχίαις ἐν πολλοῖς σχεδίοις, ἅπερ τὸ Πατριαρχεῖον προέτεινε πρὸς τὸν σχηματισμὸν Ἐξαρχίας.

Οὕτω πάντοτε ἐσκέφθη τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τοῖς διαφόροις σχεδίοις, ἅπερ παρουσίασε πρὸς ἐπίτευξιν τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Εἰ δὲ αἱ τοῦ φυλετισμοῦ τάσεις ἐν τῷ διοικητικῷ τῆς Ἐκκλησίας συστήματί εἰσι καταδικαστέαι μέχρι σχίσματος, δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατεδίκασεν αὐτὸ ἑαυτὸ εἰς τὸ σχίσμα διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπ' ἐσχάτων συγκροτηθείσης Συνόδου; Δὲν εἶναι καταδικαστέος εἰς αὐτὸ αὐτὸς οὗτος ὁ Ἄνθιμος ὁ ϛ', ὅστις ἐν τῷ σχεδίῳ αὐτοῦ ἀπέκλειε τῆς δικαιοδοσίας τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἐν Βάρνῃ, ἐν Φιλιππουπόλει καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι καὶ χωρίοις, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἶναι καταγωγῆς ἑλληνικῆς;

Ὅσον οὐκ ἐννοοῦμεν τὸν ἀσυνεπῆ τρόπον τοῦ ἐνεργεῖν τοῦ οἰ-

Digitized by Google

κουμενικοῦ θρόνου, κατὰ τοσοῦτον ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε κατεδίκασε τὸν σχηματισμὸν χωριστῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν, ἐφ' ὅσον ἀπήτουν ταύτας ὁ χρόνος καὶ ἀνάγκαι ἐπείγουσαι· ἐπέτρεπε μάλιστα καὶ τοπικὰς Ἐκκλησίας, ὡς τοῦτο δύναται ν' ἀποδειχθῇ ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Αὐτὸ τοῦτο τὸ Πατριαρχεῖον ὁμολογεῖ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, παραδεξάμενον ἤδη κατ' ἀρχὴν τὴν σύστασιν τῆς Ἐξαρχίας, καίπερ κατόπιν μὴ συναινέσαν ἵνα ὁρίσῃ τὰ δίκαια αὐτῆς ὅρια, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ τεθεῖσαν ἀρχήν.

Ἂν ἐστέργομεν εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φυλετικῆς αὐτοῦ ἐπάρσεως, τῇ βλάβῃ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, δὲν θὰ ἐξηκόντιζε νῦν καθ' ἡμῶν ἀρὰς ἀπεναντίας, ἠθέλομεν θεωρεῖσθαι ἄξιοι τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πρόκριτοι βούλγαροι ἐφάνησαν συνεπεῖς ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτῶν καὶ ἠτήσαντο τὴν ἰσότητα ἁπασῶν τῶν ὑπὸ βουλγάρων κατοικουμένων ἐπαρχιῶν, ἐγκαταλείποντες τῷ πατριάρχῃ καὶ τοὺς τυχὸν εὑρισκομένους ἐν αὐταῖς ἕλληνας, ἐπιμόνως ἐξαιτουμένους τὴν ἐγκατάλειψιν ταύτην ἕνεκα τῆς ἑλληνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς, ὁ πατριάρχης μετῆλθε πᾶν μέσον ὅπως κηρύξῃ σχίσμα κατὰ τῶν βουλγάρων. Ἀλλ' «οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλήθεια . . . ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν» (Ψαλμ. ε', 10).

Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν συμφερόντων ἀλλοτρίων τῇ θρησκείᾳ καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν χρυσῶν καὶ τοῦ θορύβου τοῦ ὄχλου, τὸ λογικὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ ϛ', μὴ ἐκτιμῆσαν τὸ ὑπέρτατον συμφέρον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, «ὠδίνησεν ἀδικίαν, καὶ συνέλαβε πόνον καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν» (Ψαλμ. ζ', 16).

Ἀπόκειται τοίνυν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ ν' ἀποφανθῇ ἀμεροληπτως περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ προέδρου τῆς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συγκροτηθείσης Συνόδου καθ' ἡμῶν τε καὶ τοῦ λαοῦ, ὃν ἀντιπροσωπεύομεν.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν, διαμαρτυρόμεθα ἐντόνως κατὰ τοῦ τοσοῦτον ἀδίκως καὶ τοσοῦτον αὐθαιρέτως κηρυχθέντος σχίσματος, οὗτινος καλῶς γινώσκομεν τά τε ἐλατήρια καὶ τοὺς πρωτουργούς. Διαμαρτυρόμεθα

Digitized by Google

κατὰ τῆς παρανομίας ταύτης, διαπραχθείσης κατὰ πολυπληθοῦς ἔθνους, εὐσταθῶς τηροῦντος τὰς πατρίους αὐτοῦ παραδόσεις, καὶ ὅπερ ὡς μόνον ἔπαινον καὶ κόσμον αὐτοῦ ἔσχε τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, ἧς ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἀσθενεῖς, βαστάζοντες τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων (Ρωμ. ιε', 1), ἐσμὲν θεματοφύλακες καὶ διδάσκαλοι.

Τέκνα καὶ μέλη μιᾶς, ἁγίας, ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἐμμένομεν ἐν αὐτῇ ἀκράδαντοι καὶ ἀποκρούομεν ἐντόνως, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶν σχίσμα καὶ πάντα χωρισμόν, ὡς ἀπεκρούσαμεν ἄχρι τοῦ νῦν πᾶσαν ἑτεροδιδασκαλίαν, διαφυλάξαντες ἄδολον καὶ ἀμείωτον τὴν ὀρθόδοξον συνείδησιν τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν λαοῦ.

Ὁ,τιδήποτε κἂν εἴπῃ καὶ διακηρύξῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἡ διαγωγὴ ἡμῶν μαρτυροῦσι σαφῶς τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, καίτοι, ἀφ' ἑνὸς μέν, ἡ ἀντίστασις τοῦ Πατριαρχείου, ἐξ ἄλλου δέ, ἡ ὑπὸ τῶν μακρῶν παθημάτων προκληθεῖσα ἀνυπομονησία τοῦ λαοῦ ἐπήνεγκον διακοπὴν τῶν μετὰ τοῦ Πατριαρχείου τούτου σχέσεων ἡμῶν.

Οὐδεὶς δυνήσεται χωρίσαι οὔτε ἡμᾶς οὔτε τὸν λαὸν ἡμῶν ἀπὸ τῆς πατρῴας ἡμῶν θρησκείας.

Γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες ἐν τῇ θρησκείᾳ ταύτῃ, πρώτιστον ἡμῶν καθῆκον θεωροῦμεν νὰ ζητήσωμεν πνευματικὸν σύνδεσμον μετὰ πασῶν τῶν ἀνεξαρτήτων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ἡ ὑμετέρα Μακαριότης, ἧς καὶ ἄλλοτε ἐπεκαλέσθημεν τὴν ἀγάπην, θεωροῦσα τὴν σοβαρότητα τῶν περιστάσεων, θέλει προθυμηθῇ ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν πνευματικὸν σύνδεσμον μετὰ μιᾶς τῶν πολυπαθεστέρων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Ὁ ἔξοχος τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, κατὰ τὴν ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ ταραχὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἀνατολῇ, γράφων πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Δύσεως, ἀπέτεινεν αὐτοῖς τοὺς ἑξῆς λόγους: «Ὅθεν καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀπεβλέψαμεν νῦν, τιμιώτατοι ἡμῶν ἀδελφοί, οὓς πολλάκις μὲν ἐν καιρῷ τῶν θλίψεων ἐπιφανήσεσθαι ἡμῖν προσεδοκήσαμεν· ἀποπεσόντες δὲ τῆς ἐλπίδος, εἴπομεν πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἡμεῖς ὅτι αὐπέ-

Digitized by Google

μεινα συλλυπούμενον καὶ οὐχὶ ὑπῆρξε, καὶ παρακαλοῦντα, καὶ οὐχ εὗρον» (Ψαλμ. ξη', 21). Τοιαῦτα γὰρ ἡμῶν τὰ παθήματα, ὡς καὶ τῶν περάτων ἐφικέσθαι τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης· καὶ εἴπερ, πάσχοντος μέλους ἑνός, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, ἔπρεπε δήπου καὶ ἡμῖν ἐν πολλῷ χρόνῳ πεπονηκόσι συνδειτεθῆναι τὴν εὐσπλαγχνίαν ὑμῶν. Οὐ γὰρ ἡ τῶν τόπων ἐγγύτης, ἀλλ' ἡ κατὰ πνεῦμα συνάφεια ἐμποιεῖν πέφυκε τὴν οἰκείωσιν»(*). Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἁγίου Βασιλείου, πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας, εἴησαν ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν ἡ ἔκφρασις τῶν ἡμετέρων λογισμῶν πρὸς τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα, καὶ ἐπιτραπείη ἡμῖν ὅπως περάνωμεν δι' αὐτῶν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, αἴροντες πρὸς Θεὸν τὰς θερμὰς ἡμῶν ἱκεσίας.

Ἐν Μεσαχώρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 18 ὀκτωβρίου 1872

τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος

ταπεινοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ

(ἕπονται αἱ ὑπογραφαί).

Γ' πρὸς τοὺς σχισματικούς

Ἐντιμότατοι κύριοι! τέκνα ἐν Χριστῷ ἀγαπητὰ καὶ λίαν περιπόθητα, εὐχόμεθα ὑμᾶς ἀπὸ ψυχῆς.

Μετὰ χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως ἐλάβομεν τὸ ὑμέτερον περιπόθητον γράμμα, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 23 τοῦ παρελθόντος νοεμβρίου· πλὴν ὅσην, ἀφ' ἑνός, ᾐσθάνθημεν χαράν, διότι εὐσεβάστως ἀναγνωρίζετε ἡμᾶς, τοσοῦτον ἐλυπήθημεν, ἀφ' ἑτέρου, διὰ τὰ ἐν τῷ γράμματι δια-

* Βασιλείου τοῦ Μ. ἐπιστ. σμβ.' τοῖς δυτικοῖς.

Digitized by Google

λαμβανόμενα. Ἡ καταπιεστικὴ συμπεριφορὰ καὶ ὅλως ἀσυνείδητος τοῦ φαναριώτου οὐδόλως λανθάνει ὑμᾶς, ἅτε δὴ πρὸ πολλοῦ γνωρίζοντας αὐτήν, ἀλλ' οὐ μόνον τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἀλλὰ κἀκείνων τῶν ὁμοίων αὐτοῦ, τῶν ἐξερχομένων ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Φαναρίου, οὓς ἀπεδίωξεν ἅπας ὁ βουλγαρικὸς λαὸς ἕνεκα τῆς τοιαύτης διαγωγῆς των. Κάλλιον παντὸς ἄλλου γνωρίζετε τὰ θύματα, ἅπερ ἐγένοντο θυσία, συνεπείᾳ τῆς θηριώδους αὐτῶν ὀργῆς τε καὶ μανίας. Οὗτοι προφέρουσιν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν τὸν Θεόν, πράγματι ὅμως ὁ Θεὸς αὐτῶν εἶναι τὸ χρυσίον, καὶ ἡ πίστις των τὰ συμφέροντα· διὰ νὰ φθάσωσι δὲ εἰς τὸν σκοπὸν τῶν συμφερόντων των, μεταχειρίζονται ὄργανον τὴν θρησκείαν. Οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἐδηλητηρίασαν τὸν δίκαιον Σωκράτην, διότι ὠνόμαζεν ἕνα Θεόν. Οὗτοι, ὅμοιοι ὄντες τῷ Νέρωνι τυράννῳ κατὰ τὰ θύματα τῶν βουλγάρων, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἰδέας των τοιαῦτα πράττοντες, δοκοῦσιν ὅτι λατρείαν προσφέρουσι τῷ Θεῷ (ὡς ὁ Νέρων ἐκεῖνος, ὁ θρατύτατος διώκτης τοῦ χριστιανισμοῦ, καίων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διασκεδάζων μὲ τὴν θέαν τῶν θηρίων, ἅτινα κατεσπάραττον τοὺς ἀνθρώπους)· οὗτοι μὲ τὴν μεγάλην των ἰδέαν ἀπατῶνται, καὶ πολὺ θέλουσιν ἀπατᾶσθαι, ἕως οὗ πεισθῶσιν ἐντελῶς εἰς τὰς ἀδυναμίας των. Οὗτοι οὐδόλως ἀκολουθοῦσι τὸ Εὐαγγέλιον, οὗτινος ἡ βάσις εἶναι ἡ ἀγάπη, καὶ τὸ ὁποῖον διδάσκει τὴν ἀρετήν, λέγον· «πορευθέντες κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης». Οὗτοι ὅμως πόρρω ἀπέχουσι τῶν λόγων τούτων μὲ τὰ θεοστυγῆ αὐτῶν ἔργα, ἐπομένως εἰσὶν ἄπιστοι καὶ ἄθεοι. Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος λέγει «Τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ἐγενόμην, ἵνα τοὺς πάντας ἐπιστρέψω, ἢ εὕρω». Ἐκεῖνοι ὅμως τὸ πᾶν γίνονται ἵνα ἀποκτήσωσι χρυσίον καὶ ἀργύριον πρὸς ἀσωτείαν. Ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει ἡ προδοσία, παρ' αὐτοῖς ἐστιν ἀρετὴ ἡ ἄσπλαγχνος δολοφονία, παρ' αὐτοῖς εἶναι συγχωρημένον τὸ κακούργημα διὰ τὰ συμφέροντα. Ἀλλ' ἡμεῖς γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τοὺς διεστραμμένους ἀνθρώπους, καθὼς ἐτιμώρησε τὸν Φαραώ, τὸν Ναβουχοδονόσορ, τὸν Διοκλητιανόν, καὶ ἄλλους πολλούς, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὑπομένει, ἕως οὗ ὑπερεκχειλίσῃ τὸ ποτήριον. Ἐν τούτοις βλέπομεν ὅτι ὁ Θεὸς καὶ τοὺς δικαίους δοκιμάζει

Digitized by Google

μὲ πειρασμοὺς, ὅπως ἀνταμειφθῶσιν ἐπαξίως διὰ τὰς ἀρετάς των, καὶ ὅτον τίθεται τὸ χρυσίον εἰς τὸ χωνευτήριον, καθαρώτατον γίνεται. Τοιουτοτρόπως ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς τῷ διαβόλῳ ἵνα ἐπηρεάσῃ τὸν δίκαιον Ἰὼβ, ἐπέτρεψε νὰ καταδιωχθῇ ὁ Δαβὶδ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ἀβεσαλώμ. Ἐπέτρεψεν ἵνα ὁ Διοκλητιανὸς τυραννῇ θηριωδῶς τοὺς χριστιανοὺς, διὰ νὰ ἀναδειχθῶσι τοσοῦτοι μάρτυρες τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐπέτρεψεν ἐπ' ἐσχάτων εἰς τοὺς φαναριώτας, ὅπως πυρὶ παραδίδωσι τὰ ἡμέτερα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, νὰ κλείωσι τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν σχολεῖα, καὶ νὰ καταδιώκωσι θρασέως τοὺς διδασκάλους τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἐφεξῆς. Οὐχὶ δι' ἄλλον σκοπὸν ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς ταῦτα, εἰμὴ διὰ νὰ ὑπομείνωμεν μαρτυρικῶς αὐτὰ, ἵνα ἀνταμειφθῶμεν ἐπαξίως, ἐκτιμῶντες καλῶς τὰ ἀποκτηθέντα.

Ὁ παλαιὸς Ἰσραὴλ πόσα ὑπέστη ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τοῦ Φαραὼ, ἀλλ' ἔπειτα ὁ πανάγαθος Θεὸς ἐλυτρώσατο αὐτὸν, καὶ τὸν Φαραὼ κατεπόντισε, καὶ τῷ Ἰσραὴλ ἔδοσε τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Οὕτω καὶ εἰς ἡμᾶς ἔδωκε μάστιγα τοὺς φαναριώτας, διότι δὲν εἴχομεν ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους, ἵνα συνετισθῶμεν ἐκ τῆς τυραννίας καὶ νὰ στεφθῶμεν ἐπαξίως μὲ τὰ ἔργα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ οὕτως ἀποδειχθῇ οὐ μόνον ἐν λόγοις, ἀλλὰ καὶ πράγματι ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς δικαίους, καὶ τιμωρεῖ τοὺς κακούς.

Ὁ ἐλεήμων Θεὸς, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς φαναριώτας, ἐνέπνευσε τῇ Α. Α. Μ. τῷ σουλτάνῳ Ἀβδοὺλ Ἀζὶζ ἵνα λυτρώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ βαρέος καὶ δυσφόρου φαναριωτικοῦ ζυγοῦ, κατὰ συνέπειαν τῶν αἰτήσεων ἡμῶν· ἀλλ' οἱ φαναριῶται, ὡς πονηροὶ καὶ ῥαδιοῦργοι, ἕτερόν τι δὲν διαλογίζονται, εἰμὴ μόνον τίνι τρόπῳ νὰ συκοφαντῶσι τὸν δίκαιον, ὡς ἄλλοι γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι τὸν Χριστὸν, διότι ἐν σαββάτῳ ἰάτρευε τοὺς ἀσθενεῖς. Καὶ εἰς τί εὗρον ἡμᾶς οἱ φαναριῶται παρανόμους; διότι θέλομεν ποιμένας ὁμογενεῖς, εἰδότας τὴν γλῶσσάν μας· καὶ ὄντως μέγιστον κρῖμα! Ἀφοῦ ὅλος ὁ κόσμος προοδεύει πρὸς ἐκπαίδευσιν, διατί ἡμεῖς νὰ μὴ κυλιώμεθα εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀμαθείας; καὶ διατί νὰ μὴ ἀφίνωμεν ὅπως κείρωσιν ἡμᾶς μέχρι

Digitized by Google

δέρματος, καὶ ὡς βδέλλαι νὰ ἀφαιμάζωσιν* ἡμᾶς; Τῷ ὄντι μέγιστον κρῖμα καὶ ἀσύγγνωστον παντάπασιν! Οὗτοι, ἐὰν ἦσαν ἀληθῶς διδάσκαλοι ἡμῶν, καὶ ζηλωταὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἔπρεπε νὰ συστήσωσι σχολεῖα παρ' ἡμῖν εἰς τὴν μητρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ἥτις εἶναι καταληπτὴ ἡμῖν· ἀλλὰ ποῦ εἶναι ταῦτα; 'Αλλ' ἀντὶ τοῦ φωτισμοῦ, ὡς οἱ ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, Κλήμης καὶ Ναούμ, οὗτοι μὲ τὴν ἑλληνικήν των γλῶσσαν μᾶλλον ἐσκότιζον ἡμᾶς, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀγνοοῦσι παντελῶς, ἐνῷ καταβάλλουσι τοσοῦτον μόχθον πρὸς ἐκμάθησίν της· καὶ διατί τοῦτο; ὅπως ἀεροβατῶμεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ ἀφοῦ τίποτε δὲν μάθωμεν, νὰ μεῖνωμεν ἔπειτα καὶ χωρὶς τέχνην, διὰ νὰ μᾶς ὀνομάζωσι χονδροκεφάλους καὶ ξυλοπινάκας, καὶ νὰ χειροτονοῦν ἱερεῖς, οἵτινες ἑαυτοὺς μὲν νὰ καταρῶνται, τὸν δὲ Θεὸν νὰ βλασφημῶσι, μὴ εἰδότες τὰ ἅπερ ἀναγινώσκουσιν. 'Αλλ' ἐν τοσούτῳ γινώσκομεν τὰ ἅπερ διδάσκει ἡμᾶς ὁ Χριστός. Μὴ φοβοῦ τὸ ἐμὸν μικρὸν ποίμνιον· ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς, ἀλλὰ ταχέως ἔρχεται ὥρα, ὅπως λάβητε τὴν ἀνταμοιβήν. Πρέπει νὰ ὑπομείνωμεν ἔτι ὀλίγον, καὶ ὁ ἀστὴρ τῆς 'Ανατολῆς θέλει ἀνατείλει, καὶ ὁ ἥλιος ταχέως ἀνατελεῖ· πρέπει νὰ ἐπιμένωμεν ἕως τέλους, παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ πολυχρονίου ἀγαπητοῦ ἡμῶν πατρὸς σουλτάνου, καὶ ὑπὲρ τῶν νοημόνων αὐτοῦ ὑπουργῶν. Ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι ἡ μήτηρ λησμονεῖ τὸ τέκνον της, ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδέποτε ἡμᾶς. Ὁ ἀγαπητὸς πατὴρ ἐχορήγησεν ἡμῖν φιρμάνιον, ὅστις μετ' οὐ πολὺ θέλει ἀξιώσει ἡμᾶς καὶ μὲ ἐντελῆ ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν. Τὰ μεγάλα ἔργα εὐκόλως δὲν κατορθοῦνται· πρὸ χιλίων ἐτῶν δένδρον εὐκόλως δὲν διασπᾶται, τὰ φύλλα του ἔπεσαν, ὅλος ὁ κόσμος θεωρεῖ τὴν γύμνωσίν του, αἱ ῥίζαι του ἐσάπησαν, ἤδη ἵσταται σκελετὸς ξηρός, θέλει μικράν τινα ὤθησιν μόνον, ὅπως καταπέσῃ καὶ συντριβῇ· ἑνὸς περιβόλου ἀφοῦ κοπῇ τὸ ὕδωρ, οἴκοθεν θέλει ξηρανθῇ. 'Εκεῖνοι ἄχρι τοῦδε ἐσύναζον ἀναρίθμητον πλοῦτον ἐκ τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος, ἀπεγύμνω-

* ἡ ἐγκύκλιος διαπρέπει καὶ ἐπὶ πολλοῖς σφάλμασι λεκτικοῖς.

Digitized by Google

νον τοὺς πτωχοὺς, (ὑποστηριζόμενοι παρ' ἡμῶν), καὶ μὲ τὸ ἡμέτερον χρυσίον, μὲ τὸν ἱδρῶτα ἡμῶν ὅλα τὰ κακὰ ἔκαμνον· ἤδη ὅμως, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐστερήθησαν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὑπόσχονται ἀσυδοσίας, προσέτι δίδουσιν ἐν ταὐτῷ, ὅπως ἀπατήσωσι τοὺς ἁπλοϊκούς· ὁ κίνδυνος ἤδη εἶναι μέγας· χρειάζεται φρόνησις καὶ ἐπιμονή, ἀνάγκη ἐστὶ δοκιμῆς ἔμφρονος, ἔμφρονος, διότι ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των τὸ πᾶν μετέρχονται, (ὡς λέγουσιν ὅτι καὶ τὸ πρόβατον, ὅταν σφάζωσι, λακτίζει)· ὅλα τὰ μέσα θὰ μετέλθωσιν, ἐννοεῖται, διὰ νὰ ἀπατήσωσι τοὺς ἀνοήτους. Ὑμεῖς πρέπει νὰ πεισθῆτε εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λέγουσιν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι, ἐκκλησιαστικοί τε καὶ οἱ τὴν θύραθεν σοφίαν ἔμπειροι, ὅτι τοῦ γραικοῦ καὶ τὸ δῶρον μὲ ὀπισθολογισμοὺς δίδεται, πρὸς ἁρπαγὴν, καθὼς κάμνουσιν οἱ κιοζμπαϊτζίδες (ταχυδακτυλουργοί)· διὰ τοῦτο χρειάζεται φρόνησις, διὰ νὰ μὴ ἀπατηθῶμεν, καὶ γίνωμεν παίγνιον τοῦ κόσμου, καὶ καταδικασθῶμεν εἰς περιφρόνησιν παρὰ τῶν μεταγενεστέρων ἡμῶν. Ἡμεῖς, θνητοὶ ὄντες, αὔριον θέλομεν ἀποθάνει, ἀλλ' ἡ προδοσία θέλει γίνει ἐποχὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ θὰ καταρῶνται ἡμᾶς οἱ μεταγενέστεροι, καθὼς τὸν προδότην Ἰούδαν. Καιρὸς εἶναι ἤδη νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἐσμὲν ἄνθρωποι σταθεροῦ χαρακτῆρος, τίμιοι καὶ συνεπεῖς εἰς τὰς καλὰς πράξεις, καὶ κατὰ τοῦτο νὰ μᾶς βοηθήσωσι πάντες, συλλυπούμενοι ἡμᾶς. Ὁ Θεὸς δίδει, ἀλλ' ἐν τῇ αὐλῇ δὲν εἰσάγει, κατὰ τὴν παροιμίαν, καὶ ἕτερον· βοήθησον ἑαυτὸν μόνος, ἵνα σοὶ βοηθήσω. Ὁ ἰχθῦς μὲ μικρὸν δέλεαρ σαγηνεύεται καὶ ἀνασυρόμενος ἐκ τοῦ ὕδατος ἀποθνήσκει· ὁ ἵππος ἀπατᾶται μὲ κενὸν σακκίον καὶ ἔπειτα φορτόνεται βάρη δύσφορα. Ἐκεῖνοι εἶναι πονηροὶ, εἶναι μαθηταὶ τοῦ Φιλίππου, ὅστις ἔλεγεν· ἀγαπῶ τὴν προδοσίαν, τὸν δὲ προδότην μισῶ καὶ καταδιώκω. Ἐκεῖνοι εἶναι πολυμήχανοι καὶ θερίζουσι διπλῶς καὶ τριπλῶς, ἔνθα οὐκ ἔσπειραν, πολλῷ δὲ μᾶλλον, ἄν τι σπείρωσι· καλῶς γνωρίζετε ὁ λύκος τίνι τρόπῳ πνίγει τὰ μεγάλα κτήνη, πίπτων ὑπ' αὐτά· γνωρίζετε ἐν ταὐτῷ καὶ τὸ θερμόμετρον τίνι τρόπῳ ἀναβαινοκαταβαίνει κατὰ τὸν καιρόν· οὕτως εἶναι καὶ οἱ φαναριῶται μαθηταὶ τοῦ Φιλίππου· ἐὰν τουτέστι δὲν βοηθῇ ἡ δύναμις, βοηθεῖ τὸ χρυσίον εἰς πάντα. «Τὸ ὁποῖον δὲν κατορθόνει ἡ λεοντῆ,

Digitized by Google

κατορθοῖ ἡ ἀλωπεκή· ἐκεῖνοι οὔτε αἰσχύνονται, οὔτε Θεὸν φοβοῦνται, καυχώμενοι ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἐβάπτισαν τοὺς προγόνους ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλομεν ἀναντιρρήτως νὰ τοὺς τρέφωμεν! Ἀλλ' ἡμᾶς ἐβάπτισαν πρῶτον οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ εἶτα οἱ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ὁμογενεῖς ἡμῶν ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος. Δὲν συλλογίζονται οἱ χαιρέκακοι, ὅτι τοῦτο εἶναι παράνομον, διότι ὁ Χριστὸς, πέμψας τοὺς ἀποστόλους εἰς τὸ κήρυγμα, ἐνετείλατο αὐτοῖς ἵνα εὐλογῶσι πάντας, καὶ οὔτε κἂν πήραν φέρωσιν· ὁ ἅγιος ἀπόστολος Πέτρος κατηράσθη τὸν Σίμωνα μάγον, διότι ἠθέλησε διὰ χρημάτων νὰ ἀποκτήσῃ τὴν θείαν χάριν. Ἐκεῖνοι δὲν γνωρίζουσι τὸ παράδειγμα ἐκεῖνο τοῦ πλουσίου, ὅστις ἐγλύτωσε νὰ μὴ κόψουν τὰς χεῖράς του διὰ μεσιτείας ἑτέρου, ὅστις καθημερινῶς ὑπενθύμιζεν αὐτῷ τὴν εὐεργεσίαν, ἐπὶ τέλους ἀπαυδήσας ἔκοψε τὰς χεῖράς του, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν παρενοχλήσεων· ὁμοίως καὶ ἡμεῖς, ἔστω καὶ ἂν μᾶς ἐφώτισαν καὶ ἐβάπτισαν οἱ πρόγονοί των, ὀφείλομεν ἕνεκα τούτου αἰωνίως νὰ τοὺς τρέφωμεν; Οὐχὶ μόνον τροφὴν καὶ ἐνδύματα, ἀλλὰ νὰ ἤμεθα σκλάβοι, ἵνα ἐργαζώμεθα ὑπὲρ αὐτῶν; Οὕτω διδάσκει ἡ Ἐκκλησία; Ὁ ἀνάδοχος πρέπει καὶ ὀφείλει νὰ ὑποστηρίζῃ τὸν ἀναδεκτὸν εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

Οὗτοι ὅμως τοὐναντίον πράττοντες, λαμβάνουσι παρ' ἡμῶν χρήματα, ἐμποδίζουσιν ἡμᾶς ὅπως εἰς τὴν μητρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν προσευχώμεθα πρὸς Θεὸν, τὴν ὁποίαν γνωρίζομεν, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν μετεφράσθη ἡ ἱερὰ Γραφὴ ὑπὸ τῶν διδασκάλων ἡμῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, προκηρύττουσιν ἡμᾶς σχισματικοὺς, καὶ ἀποκλείουσι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τὴν ὁποίαν ἐξηγοράσαμεν μὲ τόσας θυσίας, ἠθικάς τε καὶ ὑλικάς. Οὗτοι θέλουσι χορηγεῖ ἀδείας γάμων καὶ μεταξὺ συγγενῶν, διὰ νὰ προξενῶσι σκάνδαλα, καὶ πλεονεξίας ἕνεκα. Οὗτοι, ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Φωτίου καὶ τοῦ πάπα Νικολάου, θέλουσιν εἰσάξει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὸν ἀναβαπτισμὸν (ὅπερ ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Βάρνῃ), πρὸς αἶσχος καὶ κατάκρισιν ἐνώπιον τοῦ πεφωτισμένου κόσμου. Ἑνὶ λόγῳ, εἶναι κακοὶ ἄνθρωποι, οὐδόλως γνωρίζοντες τί ἐστιν εὐεργεσία, ἀλλὰ τοιοῦτοι κακοὶ ἄνθρωποι εὐκόλως περιπλέκονται εἰς

τὴν παγίδα! Μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος καὶ φρονήσεως ἡ παλαιὰ Γραφὴ λέγει· «ὀφθαλμὸς ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδοὺς ἀντὶ ὀδόντος»· τὸ ἱερὸν ὅμως Εὐαγγέλιον διδάσκει ἡμᾶς τὰ πάντα ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· οὕτως ἡ θεία ὀργὴ θᾶττον θέλει ἐκδικήσει αὐτούς, καὶ ἰδοὺ αὕτη πρὸ τῶν θυρῶν, πλὴν* νὰ ὑπερεκχειλίσῃ τὸ ποτήριον. Ὁ Θεὸς ἐγίνωσκε καὶ ἔβλεπεν ἐξ οὐρανοῦ τὰς ἀνομίας τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρων, ἀλλὰ κατὰ θείαν συγκατάβασιν ἔλαβε σάρκα ἀνθρωπίνην, καὶ εἶδεν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τὰς ἀνομίας, ἐγκαταλείψας εἰς ἡμᾶς παράδειγμα τῆς ὑπομονῆς· ἔχομεν δὲ μυρία παραδείγματα ὅτι ὁ Θεὸς πέμπει ἡμῖν πειρασμοὺς διὰ τὰς ἁμαρτίας. Ἐν τούτοις γνωρίζετε ὅτι ὁ Θεὸς ὅντινα ἀγαπᾷ παιδεύει, ὅπως δικαιότατος γίνῃ καὶ ἐπαξίως λάβῃ τὸν μισθόν.

Ὁ ἡμέτερος πατὴρ σουλτάνος πρὸ πολλοῦ γινώσκει τὰ δίκαια ἡμῶν, ἀλλ' ὡς ὁ Δαβίδ, ὅστις ἔκλαυσε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του Ἀβεσαλώμ, δὲν θέλει διὰ μιᾶς ἵνα τιμωρήσῃ αὐτούς, παραχωρεῖ εὐρὺ στάδιον εἰς τὰς μανίας των, ὡς ὁ Σχούλ· ὁ Ἰσαὰκ ἐγίνωσκε τὴν κακίαν τοῦ Ἡσαῦ, ἕνεκα τούτου ηὐλόγησε τὸν πρᾳότατον Ἰακώβ. Ἐν τοσούτῳ διὰ τοῦτο ἐχορήγησεν ἡμῖν ὑψηλὸν φιρμάνιον, ἀλλὰ ἀναμένει παρ' ἡμῶν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν, αἵτινες θέλουσι λύσει τὸν Γόρδιον δεσμόν· «κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν», λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν». Τοιαῦτα ζητήματα εὐκόλως βεβαίως δὲν λύονται, περὶ ὧν ἔχομεν ἀρκετὰ παραδείγματα, «ἀλλ' ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται». Ἕνεκα τούτου πρέπει νὰ γίνωμεν φρόνιμοι, ὡς ὁ ὄφις, καὶ ἀκέραιοι, ὡς ἡ περιστερά· ὦμεν πιστῶς ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ βασίλειον κράτος, καὶ πειθώμεθα τοῖς λόγοις τοῦ ἄνακτος ἡμῶν, ὅστις ἐχορήγησεν εἰς ἡμᾶς τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ φιρμάνιον· προσέχωμεν καλῶς ἀπὸ τὰς ἀλλοτρίους ἐπιρροὰς καὶ τὰς προπαγάνδας αὐτῶν, φυλάττωμεν ἀκριβῶς τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν, ἣν ἐκ θείου Πνεύματος παρελάβομεν παρὰ τῶν ἀειμνήστων διδασκάλων

---

* ἴσως ἔδει γραφῆναι «πρίν».

Digitized by Google

ἡμῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου· ἔχωμεν μεταξὺ ἡμῶν ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην· συγχωρῶμεν τοὺς ἀποπλανηθέντας ὁμογενεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν, οἵτινες πταίουσι καὶ γίνονται πρόσκομμα εἰς τὴν πρόοδον ἡμῶν· διότι, καθὼς τὰ ἄγρια ζῶα δὲν πιάνονται μὲ ξύλα καὶ διὰ τῆς βίας, οὕτω πρέπει νὰ φερώμεθα καὶ μὲ τοὺς πλανηθέντας ἀδελφοὺς ἡμῶν μὲ καλὸν τρόπον, καὶ νὰ τοὺς πλησιάζωμεν μετὰ πραότητας καὶ μετὰ παραδείγματος συμπαθοῦς πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς συγγενεῖς ἡμῶν καὶ ὁμογενεῖς· καθ' ἃ δὲ γνωρίζετε ὅτι συγγενὴς συγγενῆ δὲν τρέφει, ἀλλ' ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις χωρίζει ἀπ' αὐτῶν, καὶ τρὶς ἀλλοίμονον ὅστις γίνεται πρόσκομμα εἰς τὴν πρόοδον τῶν ὁμογενῶν του καὶ συμπατριωτῶν του. Ὁ φαναριώτης σήμερον εἶναι πλησίον ἡμῶν, ἕως οὗ πληρώσῃ τὸ βαλάντιόν του χρυσίον, καὶ ἔπειτα ἀπέρχεται εἰς τὰς νήσους ἵνα ἀσωτεύῃ. Ὁ ἐμὸς ὅμως δάκτυλος ὄζει, δὲν ὄζει, εἶναι ἐμός, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ἐκ τοῦ συγγενοῦς μου, ἐκ τῶν ἀδελφῶν μου. «Σὲλ γκιδέρ, κοὺμ καλίρ», λέγουσιν οἱ τοῦρκοι. Ἡμεῖς, ὅπως καὶ ἂν ᾖ, θὰ ἀνανήψωμεν καὶ θὰ συνασπισθῶμεν, καὶ εἰς τὰ πάτρια νεκροταφεῖα θὰ ἐνταφιασθῶμεν· ἀλλ' ὁ φαναριώτης, ἀφοῦ διαιρέσῃ ἡμᾶς καὶ ἀπογυμνώσῃ, φορτωμένος χρυσίον, θέλει ἀπέλθει ἔνθεν ἦλθε, καὶ ἡμεῖς, ἂν ἀπατηθῶμεν παρ' αὐτοῦ, θέλομεν καταισχυνθῇ, αὐτὸς δὲ θέλει ἐμπαίζει ἡμᾶς περιφρονητικῶς μακρόθεν.

Ἕνεκα τούτου χρειάζεται παρ' ἡμῖν ἐπιμονή, ἕως οὗ ἀπαγχονισθῇ μόνος του ὁ Ἰούδας. Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἔμεινεν ἤδη ὡς σκελετὸς χωρὶς φύλλα, καὶ χωρὶς ρίζας, καὶ χωρὶς ψυχήν· πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ παράδειγμα τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, ὅστις ἐστερήθη τοσούτων ἀγαθῶν δικαιοσύνης ἕνεκα, ἐθυσίασε τὸ γῆράς του ὑπὲρ τῆς ἀληθείας· τὸ ὄνομά του θέλει μείνει ἀθάνατον εἰς αἰῶνας, πρὸς δόξαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ κλέος τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, πρὸς αἰσχύνην τῆς φαναριωτικῆς κακίας.

Ἐν τούτοις, ἔχοντες εἰς μνήμην πάντοτε τὰ ἄνω ρηθέντα, ἐσμὲν ἀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν πρὸς Θεόν, καὶ εἰλικρινῶς ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ βασίλειον κράτος, διατηροῦντες τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, μηδόλως κακίζοντες κατὰ τῶν ἀποπλανηθέντων ἀδελφῶν

Digitized by Google

ἡμῶν, ἀφοῦ γνωρίζομεν ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξεν εἷς προδότης, ὁ Ἰούδας, ὅστις ἀπηγχονίσθη ἔπειτα μόνος· πρέπει νὰ πλησιάζωμεν αὐτοὺς μετὰ πραότητος καὶ ἀνοχῆς, οὐχὶ δὲ θρασέως, καὶ ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι θέλομεν κερδήσει. Ὁ γεωργὸς σπείρει τὸ φθινόπωρον, ἀλλ' ἐὰν τυχὸν παγώσῃ ὁ σπόρος καὶ δὲν ἀναφυῇ, καὶ αὖθις σπείρει κατὰ τὸ ἔαρ, καὶ δὲν ἀπελπίζεται· καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ἐμμονῆς ἡμῶν θέλομεν κερδήσει. Τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον λέγει· «ὁ κρούων τὴν θύραν τοῦ πλησίον, εἰ ἐξ ἀγάπης οὐκ ἀνοιχθήσεται αὐτῷ, κἂν ἕνεκα τῆς αὐθαιρεσίας του καὶ τῆς παρενοχλήσεώς του, ἀνοιχθήσεται αὐτῷ, καὶ δοθήσεται ὃ ἐὰν αἰτῇ· αἰτεῖτε καὶ λήψεσθε».

Ἐν τοσούτῳ, ἂς μὴ λησμονήσωμεν τοὺς κόπους καὶ μόχθους τῶν τορνοβιτῶν, τῶν σιστοβλίδων, τῶν σοφιανῶν, τῶν σαμακοβίων καὶ τὰς θυσίας τῶν πλοβδαφλίδων (φιλιππουπολιτῶν) καὶ τῶν λοιπῶν συμπατριωτῶν ἡμῶν, οἵτινες σήμερον εὐμοιροῦντες χαίρουσι μὲ ὁμογενεῖς ποιμένας. Ἐκεῖνοι ἐκοπίασαν καὶ ἤνοιξαν ἡμῖν τὴν ὁδόν· ἤδη εὔκολον εἶναι, τὸ πολὺ παρῆλθε, τὸ ὀλίγον ἔμεινεν. Ἐκεῖνο δέ, ὅπερ δημοσιεύουσιν αἱ ἐφημερίδες, ὅτι ἀργοπόρησεν ὁ κανονισμός, καθὼς καὶ αἱ ἄλλαι ὑποθέσεις, τοῦτο προκύπτει ἐξ ἄλλης αἰτίας, τουτέστιν, ὡς εἴπομεν, ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα εὐκόλως δὲν κατορθοῦνται· γνωρίσατε ὅτι ὁ βασιλικὸς λόγος δὲν εἶναι ἀσυνεπής. Χορηγηθέντος τοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου ἅπαξ, ἀνάγκη πᾶσα ἵνα διατηρήσωμεν, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ὡς πολύτιμον βασιλικὸν δῶρον, ὅπερ ἀδύνατον νὰ καταργηθῇ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 3 ἰανουαρίου 1873.

Digitized by Google

ΕΙΔΗΣΙΣ

Τοῦ βιβλίου προτάττεται πρόλογος ἐκ σελίδων 96, ἐν αἷς καὶ πατριαρχική τις ἔκθεσις περὶ τῆς μέχρι μέσων τοῦ 1864 θέσεως τοῦ ζητήματος. Ὁ πρόλογος ἐκτίθησι τὰς ἀπὸ τοῦ στ' αἰῶνος ἐχθρικὰς σχέσεις τῶν βουλγάρων, πρὸς τοὺς ἕλληνας ἄχρι τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, ὀλίγα προστιθεὶς περὶ ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ τοῦ ἐξ ἑλλήνων περιεχομένου αὐτῆς καὶ συντόμως ἀφηγεῖται τὰς ἀπὸ τοῦ 1767 σχέσεις μέχρι τῆς συγκροτήσεως τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1859.

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελὶς

Ἔκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς διορισθείσης ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς 21 φεβρουαρίου 1864 πρὸς διαφώτισιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος 3—72

Ἐκκλήσεις ὑπὲρ τοῦ βουλγαρ. ναοῦ τοῦ ἁγίου Στεφάνου 73

Καθαιρέσεις ἀρχιερέων βουλγάρων τῷ 1861 77

Ἐγκύκλιος παραινετικὴ πρὸς βουλγάρους 91

Προτάσεις τῶν βουλγάρων καὶ ἀναίρεσις αὐτῶν 104

Γρηγορίου πατριάρχου σχέδιον ἰδιωτικὸν λύσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος 114

Διορθώσεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ τελευταίου σχεδίου τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς 121

Προσλαλιὰ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ΄ πρὸς τὴν γεν. Συνέλευσιν τὴν περὶ τοῦ Βουλγ. Ζητήματος συγκροτηθεῖσαν τῇ 15 νοεμβρίου 1868. 126

Τεσκερὲς (διάγγελμα) τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πρὸς τὸν παναγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, μετὰ δύο σχεδίων λύσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος 135

Τὰ ἄρθρα τῶν σχεδίων τούτων ἐξεταζόμενα καθ᾽ ἑαυτὰ καὶ πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας 139

Ἀπάντησις πρὸς τὸν ὑπουργικὸν τεσκερὲν 149

Ἐπιστολὴ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ πρὸς τὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας περὶ συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐκτιθεῖσα τὴν μέχρι τέλους τοῦ 1868 πορείαν τοῦ ζητήματος 158

Ἐπιστολαὶ σχολαζόντων πατριαρχῶν κατὰ τῶν τριῶν σχεδίων ἐπιλύσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος 184

Ἀπαντήσεις αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν περὶ Οἰκουμεν. Συνόδου ἐγκύκλιον 198

Ἐγκύκλιος βουλγάρων 221

Ἐγκύκλιοι πατριαρχικαὶ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου 224

Ταχρίρια πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην 228

Παραίτησις τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων 234

Digitized by Google

σελὶς

Ἀπάντησις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς αὐτοὺς 238

Τακρίριον περὶ τῆς εἰς Ἐδιρνέκαπι παρ' ἐνορίαν στεφανώσεως τῶν βουλγάρων 240

Φιρμάνιον περὶ βουλγαρικῆς ἐξαρχίας 243

Ἀπάντησις εἰς τὸ ὑψηλὸν φιρμάνιον, καὶ αἱ περὶ αὐτοῦ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην πατριαρχικαὶ ἐπιστολαὶ 247

Ἐγκύκλιος πρὸς τὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας περὶ τῶν μέχρι 30 σεπτεμβρίου 1870 γεγονότων 276

Ἀναφοραὶ ἐπαρχιωτῶν ὀρθοδόξων περὶ παρανομιῶν κληρικῶν βουλγάρων 299

Ἀπαντήσεις τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν ἐγκύκλιον τῆς 30 σεπτεμβρίου 1870 307

Διαμαρτυρίαι τῶν ἐν Βάρνῃ ὀρθοδόξων 341

Πατριαρχικὴ ἀφήγησις τῶν ἀπὸ σεπτεμβρίου 1870 μέχρις αὐγούστου 1872 γενομένων ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας 348

Ἐγκύκλιος παραινετικὴ πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους βουλγάρους 360

Καθαίρεσις ἐξάρχου τῶν βουλγάρων 367

Σχετικὴ ἐγκύκλιος τῆς Μ. Ἐκκλησίας 377

Ἐπιστολαὶ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν περὶ τῆς καθαιρέσεως τῶν ἀποστατῶν 382

Σχέδιον ἔσχατον ἐπιλύσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος 387

Ἔκθεσις διαφωτίζουσα τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν τοῦ φυλετισμοῦ 392

Ὁ ὅρος τῆς τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872 427

Σχετικαὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐγκύκλιοι 433

Ἀπαντήσεις αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἤτοι κατὰ τάξιν, 439

Α' Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, Β' Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων Πρᾶξις συνοδικὴ περὶ ἀποδοχῆς τοῦ ὅρου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσης Συνόδου περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος, Γ' Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, Δ' Ἐκκλησίας Οὐγγροβλαχίας 441

Ἐπιστολαὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Πελαγονίας, Φιλιππουπόλεως, Καστορίας, Κοζάνης, Στρωμνίτζης, Σερρῶν, Δρίστρας, Ξάνθης κτλ. 449

Κανονισμὸς περὶ τῆς διοικήσεως τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας 512

Ἐγκύκλιοι τοῦ ἐξάρχου Α') πρὸς βουλγάρους ὁμόφρονας αὐτῷ Β') πρὸς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας Γ') πρὸς τοὺς σχισματικοὺς 566

Δήλωσις περὶ τοῦ προλόγου 589

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

3 2044 050 5

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

MAY 24 '68 H

1997714

Digitized by Google

Digitized by Google